Téereb Injiil

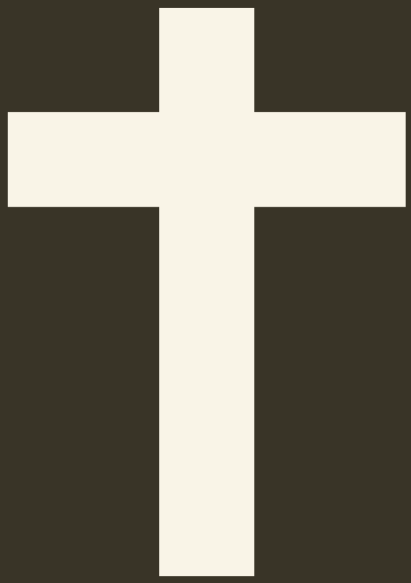

The New Testament in Wolof, 2010 version.

Téereb Injiil
The New Testament in Wolof, 2010 version.
Le Nouveau Testament en langue Wolof, revision de 2010

copyright © 2010 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For full copyright statement, see http://sng.al/copyright
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 17 Jul 2020
79742756-9e1e-54a8-8cef-3115026c278e

Contents

MACË 1
MÀRK 41
LUUG 65
YOWAANA 107
JËF YA 139
ROOM 178
1 KORENT 196
2 KORENT 213
GALASI 224
EFES 230
FILIB 236
KOLOS 240
1 TESALONIG 244
2 TESALONIG 248
1 TIMOTE 250
2 TIMOTE 255
TIT 258
FILEMON 260
YAWUT YA 261
SAAG 274
1 PIYEER 278
2 PIYEER 283
1 YOWAANA 286
2 YOWAANA 291
3 YOWAANA 292
YUDD 293
PEEÑU MA 295

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MACË

Cosaanu Yeesu Kirist

1 Lii mooy cosaanu Yeesu Kirist, sëtu Daawuda, sëtu Ibraayma.
2 Ibraayma moo jur Isaaxa;
Isaaxa jur Yanqóoba;
Yanqóoba jur Yuda ak i doomi baayam;
3 Yuda, Peres ak Sara ci Tamar;
Peres Esron, miy baayu Aram;
4 Aram Aminadab;
Aminadab Nason;
Nason Salmon;
5 Salmon jur ci Raxab doom ju tudd Bowas;
Bowas am ak Ruut Obedd;
Obedd jur Isayi,
6 miy baayu buur bi Daawuda.
Daawuda moo jur Suleymaan ci ki nekkoon soxnas Uri;
7 Suleymaan jur Robowam;
Robowam Abiya;
Abiya Asaf;
8 Asaf Yosafat;
Yosafat Yoram, miy baayu Osiyas;
9 Osiyas jur Yowatam;
Yowatam Akas, miy baayu Esekiya;
10 Esekiya Manase;
Manase Amon;
Amon Yosiyas;
11 Yosiyas jur Yekoñas ak i doomi baayam ca jamono, ja ñu defe Yawut ya jaam, yóbbu leen Babilon.
12 Ba ñu leen yóbboo ca Babilon,
Yekoñas jur Salacel;
Salacel Sorobabel,
13 miy baayu Abiyudd;
Abiyudd Eliyakim;
Eliyakim Asor;
14 Asor Sadog;
Sadog Akim;
Akim Eliyudd;
15 Eliyudd Eleyasar;
Eleyasar Matan, miy baayu Yanqóoba;
16 Yanqóoba nag moo jur Yuusufa jëkkëru Maryaama;
te ci Maryaama la Yeesu, mi ñuy wax Kirist, juddoo.
17 Mboolem giir googu nag, la dale ca Ibraayma ba ca Daawuda, fukk lañu ak ñeent; la dale ca Daawuda ba ca njaam ga ca Babilon, fukk lañu ak ñeent; la dale njaam ga ca Babilon ba ci Kirist, fukk lañu ak ñeent.

Juddub Yeesu Kirist

18 Nii la Yeesu Kirist juddoo. Bi ñu mayee Maryaama ndeyam Yuusufa, waaye laata ñoo ànd, gis nañu ne dafa ëmb ci kàttanu Xel mu Sell mi.
19 Yuusufa jëkkëram nag, nekkoon na nit ku jub te bëggu ko woona weer. Mu nara xàccook moom ci sutura.
20 Waaye bi muy xalaat ci loolu, benn malaakam Boroom bi daldi ko feeñu ci gént ne ko: «Yaw Yuusufa, sëtu Daawuda, bul ragala yeggali Maryaama sa jabar, ndaxte doom ji mu ëmb, ci Xel mu Sell mi la jóge.
21 Dina jur doom ju góor; nanga ko tudde Yeesu, ndaxte moo di kiy musal xeetam ci seeni bàkkaar.»
22 Loolu lépp xewoon na, ngir amal li Boroom bi wax, jaarale ko cib yonent, bi mu naan:
23 «Janq bi dina ëmb,
jur doom ju góor,
ñu tudde ko Emanuwel,»
liy tekki «Yàlla ganesi na nu.»
24 Noonu Yuusufa yewwu, yeggali soxnaam, na ko ko malaakam Boroom bi sante woon.
25 Waaye àndul ak moom, ba kera mu mucc, jur doom ju góor; mu tudde ko Yeesu.

2

Ay boroom xam-xam ñëw nañu, màggalsi Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu juddu na ci Betleyem ci diiwaanu Yude, amoon na ay boroom xam-xam, ñu jóge penku, ñëw Yerusalem. Booba, ci jamonoy buur bi Erodd la woon.

2 Ñu ne: «Ana buur bi juddul
Yawut yi? Ndaxte gis nanu biddi-
iwam ci penku te ñëw nanu ngir
màggal ko.»
3 Bi ko Erodd buur ba déggee,
mu daldi jaaxle, moom ak waa
Yerusalem gépp.
4 Mu woolu nag sarxalkat yu mag
yépp ak xutbakati xeet wa, laaj leen
fu Almasi bi, maanaam Kirist, wara
juddoo.
5 Ñu ne ko: «Ca Betleyem ci
diiwaanu Yude, ndaxte lii lañu bind
jaarale ko cib yonent:
6 “Yaw Betleyem ci diiwaanu Yude,
du yaw yaa yées ci njiiti Yude,
ndaxte ci yaw la njiit di génne,
kiy sàmm Israyil sama xeet.”»
7 Ci kaw loolu Erodd woolu ci
kumpa boroom xam-xam ya, di leen
ceddowu, ngir xam bu wóor kañ la
biddiiw bi feq.
8 Noonu mu yebal leen Betleyem
naan: «Demleen fa, seet bu wóor
mbirum xale ba. Bu ngeen ci amee
lu wóor nag, ngeen xamal ma ko,
ngir man itam ma dem màggal ko.»
9 Ba ñu dégloo buur ba nag, ñu
dem. Te biddiiw, ba ñu gisoon ca
penku ba, ne tëll jiite leen, ba àgg,
tiim fa xale ba nekk.
10 Ba ñu gisee biddiiw ba nag, ñu
am mbég mu réya réy.
11 Ñu dugg ca kër ga, gis xale ba ak
Maryaama ndeyam, ñu daldi sukk,
di ko màggal. Ñu ubbi seeni boyetu
alal, may ko wurus ak cuuraay ak
ndàbb lu xeeñ lu ñuy wax miir.
12 Bi ñu ko defee Yàlla artu na leen
ci biir gént, ñu baña dellu ca Erodd.
Noonu ñu jaar weneen yoon, ñibbi
seen réew.

Yuusufa ak Maryaama gàddaay nañu jëm réewu Misra

13 Bi nga xamee ne boroom xam-
xam ya ñibbi nañu, benn malaakam
Boroom bi feeñu Yuusufa ci gént ne
ko: «Erodd mu ngi ci tànki wut xale
bi, ngir rey ko; jógal nag, jël xale bi
ak ndeyam te nga daw jëm Misra,
toog fa, ba kera ma koy wax.»
14 Yuusufa nag jóg, jël xale ba ak
ndeyam, làquji Misra ca guddi ga.
15 Mu toog fa, ba Erodd faatu.
Noonu am li Boroom bi waxoon
jaarale ko cib yonent, bi mu naan:
«Woo naa sama doom, mu génn
Misra.»
16 Bi Erodd gisee nag, ne boroom
xam-xam ya nax nañu ko, mu daldi
mer lool. Mu santaane ñu dugg ca
Betleyem ak la ko wër, rey xale yu
góor ya fa am ñaari at jëm suuf,
méngook jamono, ja ko boroom
xam-xam ya waxoon.
17 Booba am la ñu waxoon jaarale
ko ci yonent Yàlla Yeremi, bi mu
naan:
18 «Baat jib na ci Rama,
ay jooy ak yuux gu réy,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kenn dëfal ko,
ndaxte saay nañu.»

Ñibsi nañu réewu Israyil

19 Bi nga xamee ne Erodd faatu na,
benn malaakam Boroom bi feeñu
Yuusufa ci gént ca Misra,
20 ne ko: «Ñi doon wuta rey xale
ba dee nañu; jógal nag, jël xale bi
ak ndeyam te nga dellu Israyil.»
21 Yuusufa jóg nag, jël xale ba ak
ndeyam, dellu Israyil.
22 Waaye bi mu déggee ne
Arkelawus moo donn Erodd baayam
ca nguuru Yude, mu ragal faa dem.
Yàlla artu ko nag ci gént, mu daldi
dem diiwaanu Galile.
23 Mu ñëw nag dëkk ci dëkk bu
ñuy wax Nasaret. Noonu am la ñu
waxoon ca xale ba, jaarale ko ca
yonent ya, bi ñu naan:
«Dees na ko tudde Nasareen.»

3

Waareb Yaxya

1 Ca jamono jooja Yaxya feeñoon
na, di waare ca màndiŋu Yude.
2 Nii la doon waaree: «Tuubleen
seeni bàkkaar, ndaxte nguuru Yàlla
Aji Kawe ji jege na.»
3 Yaxya mooy ki ñu doon wax
jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi, bi
mu naan:

«Am na baat buy xaacu ca màndiŋ ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.”»
4 Yaxya nag mu ngi soloon mbubb
mu ñu ràbbe kawaru giléem, takk
geñog der ci ndiggam. Ay njéeréer
la doon dunde ak lem.
5 Noonu ñépp génn jëm ci moom,
ñi dëkk Yerusalem ak diiwaanu
Yude, ak waa dexu Yurdan.
6 Ñu nangu seeni bàkkaar, Yaxya
sóob leen ca dexu Yurdan.
7 Noonu ay Farisen ak ay Sadusen
yu bare ñëw ci Yaxya, ngir mu sóob
leen ñoom itam ca dex ga. Waaye bi
leen Yaxya gisee, mu ne leen: «Yéen
ñi fees ak daŋar mel ni ay co, ku
leen artu, ngeen daw merum Yàlla
mi nara wàcc?
8 Jëfeleen nag ni ñu tuub seeni
bàkkaar,
9 te buleen wax ci seen xel naan:
“Nun daal doomi Ibraayma lanu,”
ndaxte maa ngi leen koy wax, Yàlla
man na sàkkal Ibraayma ay doom ci
doj yii.
10 Sémmiñ wi tiim na reeni garab
yi. Garab nag gu meññul doom yu
baax, dees na ko gor, sànni ko ci
sawara si.
11 Man maa ngi leen di sóob
ci ndox, ci lu ànd ak tuub seeni
bàkkaar. Waaye kiy ñëw sama gan-
naaw moo ma ëpp kàttan, ba yey-
oowuma koo yóbbul sax ay dàllam.
Kooku dina leen sóob ci Xel mu Sell
mi ak sawara.
12 Layoom mu ngi ci loxoom, ngir
jéri dàgga ja, ba mu set; pepp ma
dina ko def ca sàq ma, waaye xatax
ba dina ko lakk ci sawara su dul fey
mukk.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

13 Booba Yeesu jóge Galile, ñëw
ngir Yaxya sóob ko ca dexu Yurdan.
14 Waaye Yaxya gàntu ko ne:
«Man maa soxla, nga sóob ma ci
ndox, te yaa ngi ñëw ci man!»
15 Yeesu ne ko: «Bàyyil noonu,
ndaxte war nanoo mottali lépp lu
jub.» Noonu Yaxya nangu.
16 Bi ko Yaxya sóobee ca dex ga,
Yeesu génn. Ca saa sa asamaan yi
daldi ubbiku, te Yaxya gis Xelum
Yàlla wàcc ci melow pitax, ñëw ci
kaw Yeesu.
17 Te baat bu jóge asamaan dégtu
ne: «Kii mooy sama Doom ji ma
bëgg; ci moom laa ame bànneex.»

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Bi loolu amee Xelum Yàlla yóbbu
Yeesu ca màndiŋ ma, ngir mu
jànkoonte ak fiiri Seytaane.
2 Yeesu nekk fa te lekkul ñeent
fukki bëccëg ak ñeent fukki guddi,
doora xiif.
3 Noonu fiirkat bi ñëw ci moom ne
ko: «Boo dee Doomu Yàlla, santal
doj yii, ñu nekk mburu.»
4 Waaye Yeesu ne ko: «Mbind mi
nee na: “Nit du dunde mburu rekk,
waaye itam gépp kàddu gu génne ci
gémmiñug Yàlla.”»
5 Bi mu waxee loolu, Seytaane
yóbbu ko ca dëkk bu sell ba, teg ko
ca njobbaxtalu kër Yàlla ga.
6 Mu ne ko: «Boo dee Doomu
Yàlla, tëbal ci suuf, ndaxte Mbind mi
nee na:
“Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa
mbir,
ñu leewu la ci seeni loxo,
ngir nga baña fakktalu ciw doj.”»
7 Yeesu ne ko: «Bind nañu it ne:
“Bul diiŋat Yàlla, sa Boroom.”»
8 Gannaaw loolu Seytaane yóbbu
ko ci kaw tund wu kawe lool, won ko
réewi àddina yépp ak seeni ndam.
9 Mu ne ko: «Lii lépp dinaa la ko
may, boo sukkee màggal ma.»
10 Waaye Yeesu ne ko: «Sore ma
Seytaane, ndaxte Mbind mi nee na:
“Nanga màggal Yàlla sa Boroom, te
jaamu ko moom rekk.”»
11 Noonu Seytaane bàyyi ko. Te
ay malaaka daldi ñëw fi Yeesu, di ko
topptoo.

Yeesu dëkk na Kapernawum ci diiwaanu Galile

12 Am bés Yeesu dégg ne jàpp
nañu Yaxya; mu jóg nag, jëm Galile.

13 Gannaaw gi, mu toxoo dëkku
Nasaret, dem dëkk Kapernawum, bi
féeteek dex ga ci diiwaani Sabulon
ak Neftali.
14 Noonu am la ñu waxoon, jaarale
ko ci yonent Yàlla Esayi, bi mu naan:
15 «Yaw réewum Sabulon ak réewum Neftali,
di yoonu géej gannaaw dexu Yurdan,
yaw Galile, réewum ñi dul Yawut—
16 xeet wa nekkoon cig lëndëm,
gis na leer gu mag,
ña dëkkoon ca réew, ma dee tiim,
leer fenkal na leen.»
17 Booba Yeesu tàmbali di waare
naan: «Tuubleen seeni bàkkaar,
ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji
jegesi na.»

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

18 Gannaaw loolu Yeesu doon dox
ca tefesu dexu Galile, mu gis fa ñaar
ñu bokk ndey ak baay, mooy Simoŋ
mi ñuy wax Piyeer, ak Andare. Fekk
ñuy sànni seen caax ca dex ga,
ndaxte ay nappkat lañu woon.
19 Yeesu ne leen: «Ñëwleen topp
ci man, ma def leen nappkati nit.»
20 Ca saa sa ñu daldi bàyyi seeni
mbaal, topp ci moom.
21 Ba Yeesu demee ba ca kanam,
mu gis yeneen ñaar ñu bokk ndey
ak baay, ñuy Saag doomu Sebede,
ak Yowaana rakkam. Ñu nekk ci
seen biir gaal ak Sebede seen baay,
di defar seeni mbaal. Noonu Yeesu
woo leen.
22 Ca saa sa ñu daldi bàyyi gaal ga
ak seen baay, topp ci moom.
23 Ba loolu amee Yeesu doon wër
Galile gépp, di jàngle ci seeni jàngu
tey yégle xibaaru jàmm bi ci nguuru
Yàlla; muy faj jàngoro yépp ak
wéradi yépp ca nit ña,
24 ba tax turam siiw ba ci biir
réewu Siri mépp. Ñu di ko indil
ñi wopp ñépp, ñi sonn ndax ay
jàngoro ak metit yu bare, ñi rab
jàpp, ñiy say ak ñi làggi, mu faj leen.
25 Noonu mbooloo mu bare topp
ci moom, jóge ci wàlli Galile ak
diiwaan bi ñuy wax Fukki dëkk yi,
ci dëkku Yerusalem ak ci diiwaanu
Yude, ba ci gannaaw dexu Yurdan.

5

Barkeel gu wóor gi

1 Bi Yeesu gisee mbooloo ma nag,
mu yéeg ca tund wa, toog; taalibeem
ya ñëw ci moom.
2 Mu daldi leen jàngal naan:
3 «Yéen ñi xam seen ñàkk doole ngir neex Yàlla, barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yéena ko yelloo.
4 Yéen ñi nekk ci naqar, barkeel ngeen,
ndax dees na dëfal seen xol.
5 Yéen ñi lewet, barkeel ngeen,
ndax dingeen moomi àddina.
6 Yéen ñi xiif te mar njub, barkeel ngeen,
ndax dingeen regg.
7 Yéen ñi am yërmande, barkeel ngeen,
ndax dees na leen yërëm.
8 Yéen ñi am xol bu sell, barkeel ngeen,
ndax dingeen gis Yàlla.
9 Yéen ñiy wut jàmm, barkeel ngeen,
ndax dees na leen tudde doomi Yàlla.
10 Yéen ñi ñu fitnaal ndax seen njub, barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yéena ko yelloo.
11 «Barkeel ngeen, bu ñu leen di
saaga, di leen fitnaal, di leen sosal
lépp lu bon ngir man.
12 Bégleen te bànneexu, ndax
seen yool dina réy ci laaxira. Ndaxte
noonu lañu daan fitnaale yonent yi
fi jiitu.

Xoromus àddina ak leeram

13 «Yéena di xoromus àddina. Bu
xorom sàppee, nan lañu koy delloo
cafkaam? Du jariñati dara, lu dul ñu
sànni ko ci biti, nit ñi dox ci kawam.
14 Yéena di leeru àddina. Dëkk,
bu nekk ci kaw tund du mana nëbbu.
15 Te it duñu taal làmp, dëpp cig
leget, waaye dañu koy wékk, ba muy
leeral ñi nekk ci kër gi ñépp.

16 Na seen leer leere noonu ci
kanam nit ñi, ngir ñu gis seeni jëf
yu rafet, te màggal seen Baay bi ci
kaw.

Ni yoonu Musaa ak waxi yonent yi ame ci Yeesu

17 «Buleen defe ne ñëw naa ngir
dindi yoonu Musaa ak waxi yonent
yi. Ñëwuma ngir dindi leen, waaye
ngir ñu am ci man.
18 Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy
wax, li feek asamaan ak suuf wéyul,
benn tomb walla benn rëddu araf
du wéy mukk ci yoonu Musaa, ba
kera yépp di am.
19 Ku tebbi nag ba gëna tuuti ci
ndigal yii, te ngay jàngal nit ñi
noonu, dees na la tudde ki gëna tuuti
ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Waaye
ku leen di sàmm, di leen digle, dees
na la tudde ku mag ci nguuru Yàlla
Aji Kawe ji.
20 Ndaxte maa ngi leen koy wax,
bu seen njubte ëppul njubteg xut-
bakat ya ak Farisen ya, dungeen
tàbbi mukk ci nguuru Yàlla Aji Kawe
ji.

Mere nit ak bóom ko ñoo yem fa kanam Yàlla

21 «Dégg ngeen ne waxoon nañu
maam ya ne leen: “Bul rey nit; ku
rey nit, yoon dina la dab.”
22 Waaye man maa ngi leen di wax
ne képp ku mere sa mbokk, dinañu
la àtte. Ku wax sa mbokk: “Amoo
bopp,” dinañu la àtte ca kureelu
àttekat ya. Ku ko wax: “Alku nga,”
dinañu la àtte ci sawara.
23 Booy yóbbu nag sa sarax ca
sarxalukaay ba, te nga fàttaliku
foofa ne, sa mbokk am na lu mu la
meree,
24 nanga fa bàyyi sa sarax ca
kanam sarxalukaay ba, nga jëkka
dem, juboo ak sa mbokk, ba noppi
dellu, joxe sa sarax.
25 «Gaawala juboo ak ki lay
yóbbu, ngeen layooji, bala ngeena
egg; ngir bañ ki ngay layool jébbal
la àttekat ba, kooka jox la alkaati ba,
ñu tëj la.
26 Ci dëgg maa ngi la koy wax, doo
génn foofa mukk te feyuloo dërëm
bi ci mujj.

Ku xédd jigéen, njaaloo nga

27 «Te it dégg ngeen ne waxoon
nañu: “Bul njaaloo.”
28 Waaye man maa ngi leen di wax
ne, képp ku xool jigéen, xédd ko,
njaaloo nga ak moom ci sa xel.
29 Bu la sa bëtu ndijoor bëggee
yóbbe bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu
sore.
30 Ndaxte ñàkk benn ci say cér
moo gën ci yaw, ñu sànni sa yaram
wépp ci sawara. Bu la sa loxol ndi-
joor bëggee yóbbe bàkkaar, dagg
ko, sànni ko fu sore. Ndaxte ñàkk
benn ci say cér moo gën ci yaw ñu
sànni sa yaram wépp ci sawara.

Bul fase sa soxna lu dul ci njaaloo

31 «Waxoon nañu ne: “Ku fase sa
soxna, nga bindal ko kayitu pase.”
32 Waaye man maa ngi leen di wax
ne, ku fase sa soxna te du ci njaaloo,
yaa koy tegtal yoonu njaaloo. Te it
ku takk jigéen ju ñu fase, njaaloo
nga.

Bul weddi sa ngiñ

33 «Dégg ngeen itam ne waxoon
nañu maam ya ne leen: “Bul weddi
sa ngiñ, waaye li nga giñ def ko ngir
Boroom bi.”
34 Waaye man maa ngi leen di wax
ne, buleen giñ dara; bumu doon ci
asamaan, ndaxte moo di jalu Buur
Yàlla;
35 bumu doon ci àddina, ndax
moo di tegukaayu tànkam; bumu
doon it ci Yerusalem, ndax moo di
dëkku Buur bu mag bi.
36 Bul giñ it ci sa bopp, ndaxte
manuloo weexal mbaa ñuulal benn
ci say kawar.
37 Sa waaw na nekk waaw, sa
déedéet na nekk déedéet. Loo ci
teg, ci Ibliis la jóge.

Bul feyu

38 «Te it dégg ngeen ne waxoon
nañu: “Bët, bët a koy fey; bëñ, bëñ
a koy fey.”

39 Waaye man maa ngi leen di wax
ne buleen bañ ku leen def lu bon,
waaye ku la pes ci sa lexu ndijoor,
jox ko ba ca des.
40 Ku la bëgga kalaame, ngir jël sa
turki, nga boole ca it sa mbubb mu
mag.
41 Ku la ga, nga yenul ko doxub
benn kilomet, àndal ak moom ñaar.
42 Mayal ku lay ñaan, te bul jox
gannaaw ku lay leb.
43 «Dégg ngeen ne waxoon nañu:
“Soppal sa moroom te sib sa
bañaale.”
44 Waaye man maa ngi leen di
wax ne, soppleen seeni bañaale te
ñaanal ñi leen di fitnaal,
45 ngir wone ne yéenay doomi
seen Baay bi nekk ci kaw. Ndaxte
mu ngi fenkal jantam ci kaw ñu bon
ñi ak ñu baax ñi, te muy tawal ñi jub
ak ñi jubadi.
46 Su ngeen soppee ñi leen sopp,
ban yool ngeen am? Xanaa juutikat
yi duñu def noonu it?
47 Su ngeen nuyoo seeni bokk
rekk, lu ngeen def lu doy waar?
Xanaa ñi xamul Yàlla duñu def
noonu it?
48 Nangeen mat nag, ni seen Baay
bi ci kaw mate.

6

Ni ñuy sàkke sarax

1 «Wottuleena def seeni jëf yu jub
ci kanam nit ñi, muy ngistal. Lu ko
moy, dungeen am yool ci seen Baay
bi nekk ci kaw.
2 Booy sàkk sarax nag, bul yeble
ci sa kanam, ñu yéene la. Moom la
naaféq yi di def ca jàngu ya ak ca
mbedd ya, ngir nit ñi màggal leen.
Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot
nañu seen pey gépp.
3 Waaye booy sàkk sarax, bu sa
loxob càmmoñ xam li sa loxob ndi-
joor di def,
4 ngir sa sarax nekk kumpa.
Noonu sa Baay, bi dara umpul, dina
la ko delloo.

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

5 «Bu ngeen di ñaan, buleen mel
ni naaféq yi, ñoom ñi bëgg di ñaan,
taxaw ca jàngu ya ak fa mbedd yay
daje, ngir nit ñi gis leen. Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, jot nañu seen
pey gépp.
6 Yaw nag booy ñaan, duggal ci
sa néeg, tëj bunt bi, te nga ñaan
sa Baay bi bët manta gis. Noonu
sa Baay, bi dara umpul, dina la ko
delloo.
7 «Te it bu ngeen di ñaan, buleen
bareel wax yu amul njariñ, mel ni
ñi xamul Yàlla; ñoom defe nañu ne,
Yàlla dina leen nangul ndax seen
wax ju bare.
8 Buleen nirook ñoom, ndaxte
seen Baay xam na seeni soxla, laata
ngeen ko koy wax.
9 Yéen nag nii ngeen wara ñaane:
“Sunu Baay bi nekk ci kaw,
yal na sa tur di lu ñu sellal,
10 yal na sa nguur ñëw,
yal na sa coobare am ci suuf mel ni
ci kaw.
11 Yal nanga nu may tey li nu dunde;
12 te baal nu sunuy tooñ, ni nu baale
ñi nu tooñ;
13 Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu,
waaye yal nanga nu musal ci lu bon.
Ndaxte yaw yaa yelloo nguur ak
kàttan ak màggaay, ba fàww.
Amiin.”
14 «Su ngeen baalee ñi leen tooñ,
seen Baay bi ci kaw dina leen baal
seeni tooñ yéen itam.
15 Waaye su ngeen baalul ñi leen
tooñ, seen Baay it du leen baal seeni
tooñ.

Ni ñuy woore

16 «Su ngeen di woor, buleen mel
ni naaféq yi, ñoom ñi yoggoorlu, di
ñaawal seeni kanam, ngir seen koor
feeñu nit ñi. Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, jot nañu seen pey gépp.
17 Yaw nag booy woor, xeeñalal sa
bopp te nga sëlmu,
18 ngir sa koor baña feeñu nit
ñi, waaye mu feeñu sa Baay bi bët
manta gis. Noonu sa Baay, bi dara
umpul, dina la ko delloo.

Alali laaxira

19 «Buleen dajale alal ci àddina,
fu ko max ak xomaag di yàqe, ak fu
sàcc di dugg, jot ko.
20 Waaye dajaleleen alal ci laaxira,
fu ko max ak xomaag dul yàqe, ak
fu sàcc dul dugg, jot ko.
21 Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa
xol nekk itam.
22 «Bët mooy làmpu yaram. Bu sa
bët wéree, kon sa yaram wépp leer,
23 waaye bu sa bët woppee, kon sa
yaram wépp lëndëm. Leer gi nekk
ci yaw, bu nekkee lëndëm, naka la
lëndëm googu di këruuse!
24 «Kenn manula jaamoondoo
ñaari sang; fàww nga bañ kii, bëgg
ki ci des, walla nga jàpp ci kenn
ki, xeeb ki ci des. Manuleena boole
jaamu Yàlla ak jaamu Alal.

Wóolul Yàlla

25 «Loolu moo tax maa ngi leen
koy wax, buleen seen bakkan jaaxal,
ci lu ngeen wara lekk, walla lu ngeen
wara naan. Buleen jaaxle it ngir
seen yaram, ci lu ngeen wara sol.
Xanaa bakkan gënul lekk, te yaram
gënul koddaay?
26 Seetleen picci asamaan: duñu
ji, duñu góob, duñu denc ci sàq;
teewul seen Baay bi ci kaw moo leen
di dundal. Ndax ëppuleen maana
picc yi ci lu bare?
27 Ana kan ci yéen ci kaw
njaaxleem moo mana yokk waxtu
ci àppam?
28 «Te lu tax ngeen di jaaxle ngir
koddaay? Seetleen bu baax, ni tóor-
tóori ñax mi di saxe ci tool yi. Duñu
liggéey, duñu ëcc,
29 waaye maa ngi leen di wax ne
Suleymaan sax ci ndamam soluwul
woon ni benn ci ñoom.
30 Yéen ñi néew ngëm! Bu Yàlla
woddee nii ñaxum tool yi, miy sax
tey, te bu subaa ñu def ko ci taal bi,
ndax du leen gëna wodd?
31 Buleen jaaxle nag, di wax ne:
“Lu nu wara lekk? Lu nu wara
naan?” walla: “Lu nu wara sol?”
32 Ndaxte loolu lépp, ñi xamul
Yàlla ñoo koy wut. Te seen Baay, bi
nekk ci kaw, xam na ne am ngeen
soxla ci loolu lépp.
33 Waaye jëkkleena wut nguuram
ak njubteem, te loolu lépp dina leen
ko ci dollil.
34 Buleen jaaxle nag ngir ëllëg,
ndaxte ëllëg dina topptoo boppam.
Bés bu nekk, coonoom doy na ko.

7

Bul ñaaw njort, ba àtte sa moroom

1 «Buleen àtte seeni moroom ak
ñaaw njort, ngir bañ ñu àtte leen
yéen itam.
2 Ndaxte dees na leen àtte ak ni
ngeen di àttee, nattal leen ak li
ngeen di nattale.
3 Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bëtu
mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa bët
yaw?
4 Walla nan ngay waxe sa mbokk:
“May ma, ma dindil la ñax gi ci sa
bët,” fekk gànj a ngii ci sa bët yaw?
5 Naaféq, jëkkala dindi gànj gi ci
sa bët, te noonu dinga mana gis bu
leer, ngir dindi ñax gi ci sa bëtu
mbokk.
6 «Buleen jox lu sell xaj yi, mbaa
sànni seeni per ci kanam mbaam-
xuux yi, ngir bañ ñu dëggaate ko te
walbatiku, xotti leen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm

7 «Ñaanleen, ñu may leen;
seetleen te dingeen gis; fëggleen,
ñu ubbil leen.
8 Ndaxte képp kuy ñaan, dinga
am; kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu
ubbil la.
9 Kan ci yéen, bu la sa doom
ñaanee mburu, nga jox ko doj?
10 Walla mu ñaan la jën, nga jox
ko jaan?
11 Ndegam yéen ñi bon yéena
mana jox seeni gone lu baax, asta-
maak seen Baay bi nekk ci kaw dina
jox lu baax ñi ko koy ñaan!
12 «Kon nag lépp lu ngeen bëgg,
nit ñi defal leen ko, yéen itam
nangeen leen ko defal; ndaxte loolu
moo ëmb yoonu Musaa ak waxi
yonent yi.

Bunt bu xat bi

13 «Jaarleen ci bunt bu xat bi,
ndaxte bunt bi ak yoon wi jëm
sànku yaatu nañu, te ñi ciy jaar
bare.
14 Waaye buntu dund gu wóor xat
na, te yoon wi jëm kaw sew na, te ñi
ko gis barewul.

Garab ak meññeefam

15 «Moytuleen ñi mbubboo turu
yonent. Dañuy ñëw ci yéen, yor
melow xar, waaye ci biir ay bukki
yu soxor lañu.
16 Dingeen leen xàmmee ci seeni
jëf. Ndax dees na witte reseñ ci
dédd, walla figg ci xaaxaam?
17 Noonu garab gu baax gu nekk
dina meññ doom yu neex, waaye
garab gu bon dina meññ doom yu
bon.
18 Garab gu baax manula meññ
doom yu bon, naka itam garab gu
bon manula meññ doom yu neex.
19 Garab gu nekk gu dul meññ
doom yu neex, dees na ko gor, sànni
ko ca sawara sa.
20 Ci seeni jëf nag ngeen leen di
xàmmee.
21 «Du képp ku may wax: "Bo-
room bi, Boroom bi," mooy dugg
ca nguuru Yàlla Aji Kawe ji; ka cay
dugg mooy kiy def sama coobarey
Baay, bi nekk ci kaw.
22 Bu bés baa, ñu bare dinañu
ma wax: "Boroom bi, Boroom bi,
ndax du ci saw tur lanu daa waxe ci
kàddug Yàlla? Ndax du ci saw tur
lanu daa dàqe ay rab? Ndax du ci
saw tur lanu daa defe ay kéemaan
yu bare?"
23 Ci kaw loolu dinaa leen wax
dëgg ne leen: "Masuma leena xam;
soreleen ma, yéen ñiy def bàkkaar."

Léebu ñaari tabaxkat yi

24 «Képp ku dégg nag lii ma leen
wax, te di ko jëfe, dinga mel ni nit
ku am xel, ku tabax këram, samp ko
ciw doj.
25 Ba mu noppee, taw bi daldi
sóob, wal mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu
dal ci kaw kër ga; waaye màbbul,
ndaxte mu ngi jàpp ca doj wa.
26 Waaye képp ku dégg lii ma leen
wax te jëfewuloo ko, dinga mel ni
nit ku ñàkk xel, ku tabax këram ci
gannuus bi.
27 Ba mu noppee, taw bi daldi
sóob, wal mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu
dal ci kaw kër ga; mu màbb, ba ne
tasar.»
28 Bi Yeesu waxee loolu ba
noppi, mbooloo ma daldi waaru ca
njàngleem,
29 ndaxte jàngal na leen ak sañ-
sañ bu seeni xutbakat amul.

8

Yeesu faj na ku gaana

1 Bi loolu amee Yeesu wàcc ca
tund wa, te mbooloo mu bare topp
ko.
2 Noonu ku gaana ñëw, sukk ci
kanamam ne ko: «Sang bi, soo ko
bëggee, man nga maa faj.»
3 Yeesu tàllal loxoom, laal ko naan:
«Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa sa
ngaanaam daldi deñ.
4 Yeesu ne ko: «Déglul, bu ko wax
kenn, waaye demal won sa bopp
sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla
sarax, si yoonu Musaa santaane,
ngir mu nekk seede ci ñoom.»

Ngëmu njiitu xare bi

5 Gannaaw loolu Yeesu duggoon
na Kapernawum. Bi mu fa duggee
nag, ab njiitu xare fekksi ko. Mu
ñaan ko,
6 ne ko: «Sang bi, sama surga dafa
làggi, tëdd ca kër ga te sonn lool.»
7 Yeesu ne ko: «Dinaa ñëw faj ko.»
8 Waaye njiit la ne ko: «Sang bi,
yeyoowuma nga dugg ci sama kër;
waxal genn kàddu rekk, te sama
surga dina wér.
9 Ndaxte man itam maa ngi nekk
ci ndigal, te ame naa ay xarekat
ci sama ndigal. Su ma nee kii:
"Demal," mu dem. Mbaa ma ne
keneen ki: "Ñëwal," mu ñëw. Te su
ma nee sama jaam: "Defal lii," mu
def ko.»
10 Bi ko Yeesu déggee, mu waaru,
ne ña topp ci moom: «Ci dëgg maa

ngi leen koy wax, masumaa gis ci
bànni Israyil ku gëme ni kii.
11 Maa ngi leen koy wax, ñu bare
dinañu ñëw, jóge ci penku ak sowu,
bokk lekk ak Ibraayma ak Isaaxa ak
Yanqóoba ci nguuru Yàlla Aji Kawe
ji.
12 Waaye ñi waroona bokk ca
nguur ga, dees na leen sànni ci biti
ci lëndëm gi. Foofa dees na fa jooy
tey yéyu.»
13 Ci kaw loolu Yeesu wax njiit la
ne ko: «Ñibbil, na ame, ni nga ko
gëme.» Noonu ca waxtu woowa sax
surga ba daldi wér.

Yeesu faj na jarag yu bare

14 Gannaaw loolu Yeesu dem kër
Piyeer. Ba mu eggee, mu fekk gorob
Piyeer bu jigéen tëdd ak yaram wu
tàng.
15 Bi mu ko gisee, Yeesu laal lox-
oom, tàngoor wa daldi wàcc; soxna
sa jóg, di ko topptoo.
16 Ca ngoon sa ñu indil ko ñu bare
ñu rab jàpp. Yeesu dàq rab ya ak
kàddoom te faj ñi wopp ñépp.
17 Loolu mu def, def na ko, ngir la
ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla
Esayi am, bi mu naan:

«Fab na sunuy wopp, gàddu sunuy
jàngoro.»

18 Bi Yeesu gisee mbooloo ma ko
wër nag, mu sant taalibe ya, ñu jàll
dex ga.
19 Laata ñuy jàll, benn xutbakat
daldi ñëw ci moom ne ko: «Kilifa gi,
dinaa la topp fépp foo jëm.»
20 Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am
nañu seeni kàmb, te picci asamaan
am nañu ay tàgg, waaye Doomu nit
ki amul fu mu noppal boppam.»
21 Noonu keneen ca taalibe ya ne
ko: «Sang bi, may ma, ma jëkka
dem suuli sama baay.»
22 Yeesu ne ko: «Toppal ci man te
bàyyi ñi dee, ñu suul seeni néew.»

Yeesu dalal na ngelaw li

23 Bi mu ko waxee, Yeesu dugg ca
gaal ga, ay taalibeem topp ko.
24 Ca saa sa ngelaw lu bare daldi
yëngal dex ga, ba duus ya sàng gaal
ga. Fekk booba Yeesu nelaw.
25 Noonu taalibe ya daldi jegesi,
yee ko naan: «Sang bi, musal nu,
nu ngiy dee!»
26 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen
ñi néew ngëm, lu tax ngeen tiit?»
Ci kaw loolu mu jóg, daldi gëdd
ngelaw li ak duus yi. Lépp dal, ba
ne nemm.
27 Bi ko nit ña gisee, ñu waaru
naan: «Kii kan la ci biir nit ñi, ba
ngelaw li ak dex gi di ko déggal?»

Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp

28 Bi Yeesu jàllee nag, ba teer ca
diiwaanu waa Gadara, ñaar ñu rab
jàpp daldi génn ca sëg ya, ñëw kar
ko. Ñaar ñooñu nag, ñu soxor lañu
woon, ba kenn ñemewul woona jaar
foofa.
29 Ña rab jàpp daldi xaacu naan:
«Yaw Doomu Yàlla ji, loo nuy fexeel?
Ndax danga noo bëgga mbugal, bala
waxtu way jot?»
30 Fekk amoon na ca wet ya géttu
mbaam-xuux yu bare yuy for.
31 Rab ya nag ñaan ko ne: «Boo
nu dàqee, sànni nu ca géttu mbaam-
xuux ya.»
32 Yeesu ne leen: «Demleen.» Rab
ya nag daldi génn, dugg ca mbaam-
xuux ya, ñu daldi bartalu, daanu ca
dex ga, lab ca ndox ma.
33 Ba sàmm ya gisee loolu, ñu daw,
dem dëkk ba, nettaliji lépp ak la
xewoon ca ña rab jàpp.
34 Noonu dëkk ba bépp génn seeti
Yeesu. Ba ñu ko gisee nag, ñu ñaan
ko, mu génn seen réew.

9

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi loolu amee Yeesu dugg cig
gaal, jàll dex ga, dellu dëkkam.
2 Foofa ñu indil ko ku tëdd ci
basaŋ, fekk yaramam wépp làggi.
Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne ku
làggi ka: «Na sa xel dal, sama waay,
baal nañu la say bàkkaar.»

3 Bi mu waxee loolu, ay xutbakat
daldi ne ci seen biir: «Nit kii mu ngi
sosal Yàlla.»
4 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne
leen: «Lu tax ngeen am xalaat yu
bon ci seen xol?
5 Ma wax ne: “Baal nañu la say
bàkkaar,” walla ma ne: “Jógal te
dox,” lan moo ci gëna yomb?
6 Waaye xamleen ne, Doomu nit
ki am na ci àddina sañ-sañu baale
bàkkaar yi.» Ci kaw loolu Yeesu ne
ku làggi ka: «Jógal, jël sa basaŋ te
nga ñibbi.»
7 Noonu làggi ba daldi jóg, ñibbi.
8 Ba mbooloo ma gisee loolu, ñu
daldi ragal te màggal Yàlla, mi
dénk sañ-sañ bu tollu noonu doom
Aadama yi.

Yeesu woo na Macë, mu nekk taalibeem

9 Bi Yeesu jógee foofa, mu gis
nit ku tudd Macë, toog ca juuti
ba. Yeesu ne ko: «Kaay topp ma.»
Noonu Macë jóg, daldi ko topp.
10 Gannaaw ga Yeesu doon lekk ca
kër ga, te ay juutikat ak i boroom
bàkkaar yu bare dikk, bokk lekk ak
Yeesu ak taalibeem ya.
11 Bi ko Farisen ya gisee nag, ñu
ne taalibe ya: «Lu tax seen kilifa
di lekkandoo ak ay juutikat ak ay
boroom bàkkaar?»
12 Waaye bi ko Yeesu déggee, mu
ne: «Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi
wéradi ñoo ko soxla.
13 Mbind mi nee na: “Yërmande
laa bëgg, waaye du rendi saraxi
mala.” Demleen nag te seet lu wax
joojuy tekki. Ndaxte ñëwuma, ngir
woo ñi jub, waaye bàkkaarkat yi
laay woo.»

Ndax warees na woor?

14 Gannaaw loolu taalibey Yaxya
ñëw ci Yeesu ne ko: «Lu tax nuy
woor, nun ak Farisen yi, te say
taalibe duñu woor?»
15 Yeesu ne leen: «Ndax gan yi
ñëw ci céet dinañu naqarlu dara,
li feek boroom céet gaa ngi ànd ak
ñoom? Waaye bés yaa ngi ñëw yu
ñuy jële boroom céet gi ci seen biir;
booba nag dinañu woor.
16 Xam ngeen ne, kenn du daax
mbubb mu màggat ak sekkit wu
bees; ndaxte sekkit wi day ñoddi
mbubb mi, te xottiku bi gëna yaatu.
17 Te it duñu def biiñ bu bees ci
mbuusi der yu màggat. Lu ko moy,
mbuus yi dañuy toj, biiñ bi tuuru te
mbuus yi yàqu. Waaye biiñ bu bees,
dees na ko def ci mbuus yu bees.
Noonu ñoom ñaar duñu yàqu.»

Yeesu dekkal na doomu njiitu jàngu ba te faj jigéen

18 Bi leen Yeesu di wax loolu, benn
njiitu jàngu daldi ñëw, sukk ci kana-
mam ne ko: «Sama doom ju jigéen
dafa faatu léegi, waaye ñëwal, teg
ko say loxo, te dina dundaat.»
19 Noonu Yeesu jóg, topp ko,
moom ak ay taalibeem.
20-21 Bi ñuy dem nag, amoon na ca
mbooloo ma jigéen juy xëpp deret
diirub fukki at ak ñaar. Mu defe
ne su laalee mbubbam rekk, dina
wér. Mu jegeñsi Yeesu nag, doxe ko
gannaaw, laal catu mbubbam.
22 Bi mu ko defee Yeesu waññiku
ne ko: «Na sa xel dal, soxna si, sa
ngëm faj na la.» Noonu jigéen ja
daldi wér ca saa sa.
23 Bi Yeesu eggee kër njiit la, mu
gis ñiy liit ak toxoro, ak mbooloo
may def coow lu bare.
24 Mu ne leen: «Génnleen, janq
bi deewul, day nelaw rekk.» Bi ko
mbooloo ma déggee, ñu daldi ko
ñaawal.
25 Waaye ñu génne leen, Yeesu
dugg, jàpp loxob janq ba, mu daldi
jóg.
26 Noonu xibaaru li mu def daldi
siiw ca réew ma.

Yeesu faj na ñaari gumba

27 Bi Yeesu jógee foofa, ñaari
gumba topp ko, di wax ca kaw naan:
«Yërëm nu, yaw Sëtu Daawuda bi!»
28 Noonu Yeesu dugg ca kër ga,
gumba ya toppsi ko. Yeesu ne leen:
«Ndax gëm ngeen ne man naa def li
ngeen ma laaj?» Ñu ne ko: «Waaw,
Sang bi.»

29 Kon Yeesu daldi laal seeni bët ne
leen: «Na am, ni ngeen ko gëme.»
30 Ca saa sa seeni bët daldi ubbiku.
Yeesu dénk leen bu wér ne leen:
«Moytuleen kenn xam ko.»
31 Waaye ñu génn rekk, siiwal
turam fu nekk.

Yeesu faj na ki rab jàpp

32 Bi ñu fa jógee nag, amoon na
ñeneen ñu ñëw fi moom, indil ko ku
rab jàpp, mu luu.
33 Yeesu dàq rab wa, luu ba daldi
wax. Bi ñu ko gisee, mbooloo ma
waaru, ñu ne: «Lu mel nii, masuñu
koo gis ci Israyil.»
34 Waaye Farisen ya ne: «Ci
kàttanu buuru rab yi lay dàqe rab
yi.»

Yeesu yërëm na mbooloo mi

35 Noonu Yeesu wër dëkk yu mag
ya yépp ak yu ndaw ya, di leen
jàngal ci seeni jàngu, tey yégle
xibaaru jàmm bi jëm ci nguuru
Yàlla, di faj jàngoro yépp ak wéradi
yépp.
36 Bi Yeesu gisee mbooloo ma, mu
yërëm leen, ndaxte dañoo sonn ba
ne yogg, mel ni xar yu amul sàmm.
37 Noonu mu ne taalibeem ya:
«Ngóob mi yaatu na, waaye
liggéeykat yi barewuñu.
38 Ñaanleen nag Boroom ngóob
mi, mu yebal ay liggéeykat, ñu góob
toolam.»

10

Yeesu yónni na fukki ndaw ya ak ñaar

1 Noonu Yeesu woo ca moom fukki
taalibeem ya ak ñaar, jox leen sañ-
sañu dàq rab yi, tey faj jàngoro
yépp ak wéradi yépp.
2 Fukki ndaw ak ñaar, ya Yeesu
yónni woon nag, nii lañu tuddoon:
ku jëkk ki mooy Simoŋ mi ñuy
wax Piyeer,
ak Andare mi bokk ak moom ndey
ak baay;
Saag doomu Sebede, ak Yowaana
rakkam;
3 Filib ak Bartelemi;
Tomaa ak Macë, juutikat ba woon;
Saag doomu Alfe, ak Tade;
4 Simoŋ, mi bokk ca mbooloo, ma
ñu tudde Ñi farlu ci moom seen
réew;
ak Yudaa Iskariyo, mi nara wor
Yeesu.
5 Yeesu yónni fukk ñooñule ak
ñaar, jox leen ndigal ne leen:
«Buleen dem ci ñi dul Yawut mbaa
dugg ci benn dëkku waa Samari.
6 Waaye demleen ci bànni Israyil,
ñoom ñi réer niy xar.
7 Bu ngeen demee nag, yégleleen
naan: “Nguuru Yàlla Aji Kawe ji
jegesi na.”
8 Fajleen ñi wopp, dekkal ñi dee,
fajleen gaana yi te dàq rab yi. Cig
neen ngeen ame, mayeleen cig neen.
9 Buleen dajale wurus, xaalis
mbaa xànjar ci seeni maxtume.
10 Buleen wut it mbuus ngir tukki
mbaa ñaari turki, ay dàll mbaa
aw yet, ndaxte liggéeykat yeyoo na
dundam.
11 «Bu fekkee ne agsi ngeen
ci dëkk bu mag mbaa bu ndaw,
nangeen fa seet ku fa am faayda, dal
ca moom ba kera ngeen jóge dëkk
ba.
12 Bu ngeen di dugg ci kër nag,
nuyooleen.
13 Bu fekkee ne kër ga yeyoo na ko,
na seen jàmm wàcc ci ñoom, waaye
bu ko yeyoowul, na seen yéene délsi
ci yéen.
14 Koo xam ne gàntu na leen,
mbaa mu tanqamlu seeni wax,
génnleen ca kër ga mbaa ca dëkk ba,
yëlëb seen pëndu tànk.
15 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
keroog bésub àtte ba, waa réewu
Sodom ak Gomor ñooy tane dëkk
boobu.
16 «Dégluleen, maa ngi leen di
yónni, mel ni ay xar ci biir ay bukki.
Muusleen nag niy jaan, te lewet niy
pitax.
17 Waaye moytuleen nit ñi, ndaxte
dinañu leen jébbal àttekat yi te
dóor leen ay yar ci seeni jàngu.
18 Dees na leen yóbbu ngir man
ci kanam i boroom réew ak i buur,

ngir ngeen seede ma ci ñoom ak ci
ñi dul Yawut.
19 Boo xamee ne nag jébbale nañu
leen, buleen am xel ñaar ci li
ngeen di wax, mbaa ni ngeen koy
waxe. Ndaxte ca waxtu woowa sax
dingeen jot li ngeen wara wax;
20 du yéenay wax, waaye Xelum
seen Baay mooy wax ci yéen.
21 «Mag dina joxe rakkam cig
dee, baay joxe doomam; ay doom
it dinañu jóg, bañ seeni waajur, di
leen reylu.
22 Te yéen nag, ñépp dinañu leen
bañ ndax sama tur; waaye ku muñ
ba muj ga, mucc.
23 Boo xamee ne fitnaal nañu leen
ci dëkk bii, demleen ca ba ca kanam.
Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
dungeen mana wër dëkki Israyil
yépp, te Doomu nit ki ñëwul.»
24 Yeesu teg ca ne: «Taalibe gënul
kilifaam, te jaam gënul sangam.
25 Bu taalibe yemee ak kilifaam
demin, doy na; jaam it ni sangam.
Ndegam tudde nañu boroom kër gi
Beelsebul, astamaak waa kër gi.
26 Kon nag buleen leen ragal,
ndaxte amul dara lu nëbbu, lu ñu
warula biral, mbaa luy kumpa lu ñu
warula siiwal.
27 Li ma leen wax ci biir lëndëm,
waxleen ko ci leer; li ma leen déey,
yégleleen ko ci kaw taax yi.
28 Te buleen ragal ñu mana rey
yaram, te manuñoo rey ruu, waaye
ragal-leen ki mana sànk yaram ak
ruu ci sawara.
29 Ñaari picci ramatu, ndax duñu
ko jaay ci dërëm? Waaye benn ci
ñoom du daanu ci suuf te soobul
seen Baay.
30 Seen kawari bopp sax, waññees
na leen.
31 Kon buleen ragal dara, yéena
gën ndiiraanu ramatu.
32 «Koo xam ne nangu nga ma ci
kanam nit ñi, man itam dinaa la
nangu ci sama kanam Baay, bi nekk
ci kaw.
33 Waaye ku ma gàntu ci kanam
nit ñi, man itam dinaa la gàntu ci
sama kanam Baay, bi nekk ci kaw.
34 «Te it buleen defe ne damaa
ñëw ngir indi jàmm ci àddina;
ñëwuma ngir indi jàmm, waaye
jaasi laa indaale.
35 Ndaxte ñëw naa ngir féewale
doom ak baayam, doom ju jigéen ak
ndeyam, jabar ak goroom;
36 te nooni nit ñooy waa këram.
37 Ku ma gënalul sa ndey walla
sa baay, yeyoowuloo ma; ku ma
gënalul sa doom ju góor walla ju
jigéen, yeyoowuloo ma.
38 Koo xam ne kii nanguwuloo
ñàkk sa bakkan, ba mel ni ku ñu
daaj ci bant, te nga topp ma, yey-
oowuloo ma.
39 Kuy rawale sa bakkan, ñàkk ko,
te ku ñàkk sa bakkan ndax man,
jotaat ko.
40 «Te lii itam am na, ku leen
nangu, nangu na ma, te ku ma
nangu, nangu na ki ma yónni.
41 Ku nangu yonent ndax
yónnentam, dina jot ci peyu yonent;
te ku nangu ku jub ndax njubteem,
dina jot ci peyu ku jub.
42 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
koo xam ne kii may na kaasu ndox
mu sedd rekk kenn ci ñi gëna ndaw,
ndax sama taalibe la, kooku du ñàkk
yoolam mukk.»

11

1 Ba Yeesu joxee fukki taalibeem
ya ak ñaar ndigal yooyu, mu jóge
fa, ngir dem jàngleji ak a waare ci
seeni dëkk.

Yaxya yónnee na, di laaj Yeesu

2 Gannaaw loolu Yaxya dégg ca
kaso ba jëfi Almasi bi. Mu yónni ci
moom nag ay taalibeem,
3 ne ko: «Ndax yaa di Ki wara
ñëw, walla danoo wara xaar ke-
neen?»
4 Yeesu ne leen: «Demleen nettali
Yaxya li ngeen dégg te gis ko.
5 Gumba yaa ngi gis, lafañ yiy dox,
gaana yi wér, tëx yiy dégg, ñi dee di
dekki, te néew doole ñaa ngi dégg
xibaaru jàmm bi.
6 Yaw mi sa ngëm yolomul ndax
man, barkeel nga.»

7 Bi nga xamee ne taalibe ya Yaxya
yónni woon ci Yeesu dem nañu,
Yeesu daldi wax ak mbooloo ma ci
mbirum Yaxya ne leen: «Lu ngeen
seeti woon ca màndiŋ ma? Xanaa
barax buy jaayu ci ngelaw li?
8 Kon lu ngeen seeti woon nag?
Nit ku sol yére yu rafet? Waaye ñi
sol yére yu rafet ñu ngi dëkk ci këri
buur.
9 Lu tax ngeen génn nag? Ngir gis
ab yonent? Waaw, wax naa leen ne
ëpp na yonent.
10 Yaxya male moo di ki ñu wax-
oon ci Mbind mi naan:

"Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiitu
la,
te xàllal la yoon ci sa kanam."

11 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ci
li jigéen jur, ku sut Yaxya masula
feeñ. Waaye ba tey ki gëna ndaw
ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji moo ko
sut.
12 Ci li dale ci jamonoy Yaxya ba
léegi, nit ñaa ngi góor-góorlu ngir
dugg ci nguuru Yàlla, te ñi sawar
ñoo ci am wàll.
13 Ndaxte li yonent yi wax ak li
yoonu Musaa tëral ñu ngi doon dox,
ba kera Yaxya di feeñ.
14 Te Yaxya moomu, su ngeen
bëggee nangu lii, mooy Ilyaas bi
waroona ñëw.
15 Déglul bu baax, yaw mi am ay
nopp.

16 «Niti jamono jii nag, lan laa leen
mana méngaleel? Ñu ngi nirook
xale yu toog ca pénc ma, di woo
seeni xarit,
17 ne leen:

"Liital nanu leen ak toxoro, te fec-
culeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te
jooyuleen."

18 Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul,
naanul, ngeen daldi ne: "Dafa ànd
ak rab."
19 Gannaaw gi nag, Doomu nit ki
ñëw na, lekk, naan, ngeen daldi
ne: "Kii daal bëgg na lekk, di naan
biiñ, tey xaritoo ak ay juutikat ak
ay boroom bàkkaar." Waaye li xam-
xamu Yàlla di jur, mooy firndeel ne
dëgg la.»

Yeesu gëdd na ay dëkk

20 Gannaaw loolu Yeesu daldi gëdd
dëkk, ya mu defe woon la ëpp cay
kéemaanam, ndaxte tuubuñu seeni
bàkkaar.
21 Mu ne: «Dingeen torox, yéen
waa Korasin ak waa Betsayda,
ndaxte kéemaan yi ma def ci yéen,
bu ñu leen defoon ci dëkku Tir walla
ci dëkku Sidon, kon réccu nañu bu
yàgg, xëppoo dóom, sol saaku.
22 Waaye maa ngi leen koy wax,
keroog bés pénc ma Tir ak Sidon
ñoo leen di tane.
23 Te yaw dëkku Kapernawum,
ndax dees na la yékkati bu kawe?
Déedéet, dees na la daane bu suufe.
Ndaxte kéemaan yi ma def ci yaw,
bu ñu leen defoon ci dëkku Sodom,
kon mu nekk ba tey.
24 Waaye maa ngi leen koy wax,
keroog bés pénc ma Sodom moo lay
tane.»

Woote bu mag bi

25 Ca jamono joojale Yeesu wax na
lii: «Yaw Baay, Boroom asamaan ak
suuf, maa ngi lay sant ci li nga nëbb
yëf yii ñi am xam-xam ak ñi am xel,
te xamal leen gone yi.
26 Waaw, Baay, ndaxte looloo la
neex.»
27 Yeesu teg ca ne: «Sama Baay
jébbal na ma lépp, te kenn manu
maa xam, man Doom ji, ku dul Baay
bi; kenn it manula xam Baay bi, ku
dul man Doom ji, ak ku ma ko bëgga
xamal.
28 «Ñëwleen ci man, yéen ñépp ñi
sonn te diis, dinaa leen may noflaay.
29 Jébbaluleen ci man te jàng ci
man, ndaxte lewet naa te woyof, te
dingeen am noflaay ci seen xol.
30 Ndaxte sama kilifteef lewet na
te sama yen diisul.»

12

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

1 Amoon na benn bésub noflaay
Yeesu jaar ci ay tool yu ñor, fekk ay
taalibeem xiif; ñu daldi fàq ay gub
nag, di lekk.
2 Farisen ya nag gis ko, ne Yeesu:
«Gisal, say taalibe ñu ngi def lu
jaaduwul ci bésub noflaay bi.»
3 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax
jànguleen la Daawuda defoon,
ba mu xiifee, moom ak ña mu
àndaloon?
4 Xanaa yéguleen, ni mu dugge
woon ca kër Yàlla ga, gis fa mburu,
ya ñu teewal ca kanam Yàlla, mu
daldi ko lekk. Fekk jaaduwul
mu lekk ca, moom walla ña mu
àndaloon; sarxalkat rekk a ko
sañoona lekk.
5 Te it ndax jànguleen ci yoonu
Musaa, ne sarxalkat ya ca kër Yàlla
ga teraluñu bésub noflaay bi, te
tooñuñu?
6 Waaye maa ngi leen koy wax, am
na ci seen biir ku sut kër Yàlla ga.
7 Mbind mi nee na: "Yërmande
laa bëgg, waaye du rendi saraxi
mala." Su ngeen xamoon lu wax
joojuy tekki, kon dungeen teg tooñ
ñi tooñul.
8 Ndaxte Doomu nit ki mooy bo-
room bésub noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

9 Bi loolu amee Yeesu jóge foofa,
dugg ci seen jàngu,
10 te amoon na fa nit ku loxoom
làggi. Noonu Farisen ya laaj ko:
«Faj ci bésub noflaay bi, ndax loolu
jaadu na?» Fekk ñuy wut buntu
tuumaal ko.
11 Yeesu ne leen: «Ku fi amoon
xar, mu daanu ci kàmb ci bésub
noflaay bi, ndax doo ko jàpp, génne
ko?
12 Nit nag, ndax ëppul maana xar?
Kon def lu baax ci bésub noflaay bi
jaadu na.»
13 Noonu Yeesu ne nit ka: «Tàllalal
sa loxo!» Mu tàllal ko nag, loxoom
daldi wér, mel ni ba ca des.
14 Farisen ya génn nag, daldi gise,
ngir fexee reylu Yeesu.
15 Waaye bi ko Yeesu yégee, mu
sore foofa; te ñu bare topp ko, mu
wéral leen ñoom ñépp.
16 Te mu dénk leen bu wóor, ñu
bañ koo siiwal.
17 Def na noonu, ngir amal la ñu
waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla
Esayi, bi mu naan:
18 «Kii mooy sama Ndaw li ma tànn,
di sama Soppe bi neex sama xol.
Dinaa def sama Xel ci moom,
muy yégal xeet yi yoonu njub.
19 Du xëccoo mbaa muy wax ci kaw,
te kenn du dégg baatam ci mbedd
yi.
20 Du dammte barax bu banku,
te mees guy saxar, du ko fey,
ba kera mu yégal njub, ba daan.
21 Ci turam la xeet yi di ame
yaakaar.»

Ku rab jàpp, mu gumba te luu

22 Booba ñu indil ko ku rab jàpp,
mu gumba te luu. Yeesu faj ko, ba
ku luu ki di wax tey gis.
23 Noonu mbooloo mépp yéemu
naan: «Ndax kii du Sëtu Daawuda
bi?»
24 Bi Farisen ya déggee loolu nag,
ñu ne: «Kii ci kàttanu Beelsebul,
buuru rab yi, lay dàqe rab yi.»
25 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne
leen: «Réew mu xeex boppam tas, te
dëkk mbaa kër guy xeex boppam du
mana yàgg.
26 Bu Seytaane dàqee Seytaane
nag, xeex na boppam; kon naka la
nguuram di mana yàgge?
27 Te it bu fekkee ne man damay
dàq ay rab ci kàttanu Beelsebul,
seeni taalibe nag, ci gan kàttan lañu
leen di dàqe? Kon ñoo leen di àtte.
28 Waaye bu fekkee ne ci Xelum
Yàlla laay dàqe rab, kon nguuru
Yàlla agsi na ba ci yéen.
29 «Su fi amee nit ku bare doole,
te nit bëgga dugg ci këram, nangu
alalam, naka la koy defe? Xanaa
dafay jëkka yeew ku bare doole ka,
ba noppi doora toj këram gépp.
30 Noonu ku farul ak man, yaa ngi
may xeex, ku dajalewul ak man, yaa
ngi tasaare.»

Ku sosal Xelu Yàlla mi

31 Yeesu teg ca ne: «Loolu moo
tax maa ngi leen koy wax, bàkkaar
walla sos wu mu mana doon, dinañu
ko baale, waaye ku sosal Xelum
Yàlla, duñu ko baal.
32 Ku sosal Doomu nit ki, dinañu
ko baal, waaye ku sosal Xel mu Sell
mi, duñu ko baal mukk, du ci àddina
si, du ci àllaaxira.
33 Neeleen garab gi baax na,
moom ak meññeefam, walla
ngeen ne garab gi bon na, moom
ak meññeefam; ndaxte garab,
meññeefam lañu koy xàmmee.
34 Yéen ñi fees ak daŋar ni ay
co, naka ngeen mana waxe lu baax,
fekk dangeen bon? Ndaxte gémmiñ,
la fees xol lay wax.
35 Noonu nit ku baax, lu baax lay
wax, jële ko ca fa mu denc lu baax,
te nit ku bon, lu bon lay wax, jële ko
ca fa mu denc lu bon.
36 Maa ngi leen di wax ne keroog
bés pénc, nit ñi dinañu làyyi ndax
wax ju nekk ju amul njariñ, ju ñu
masa wax.
37 Ndaxte dees na la àtte ni ku jub
ci say wax, walla ñu daan la ci say
wax.»

Yeesu nanguwula def kéemaan

38 Ci kaw loolu ay xutbakat ak ay
Farisen wax ak Yeesu ne ko: «Kilifa
gi, danoo bëggoon, nga won nu
kéemaan guy firndeel sag yónnent.»
39 Yeesu ne leen: «Yéenay laaj
firnde, yéen niti jamono ju bon jii,
yéen ñi fecci seen kóllëre ak Yàlla,
waaye dungeen jot jenn firnde ju dul
firndey yonent Yàlla Yunus.
40 Ndaxte ni Yunus nekke woon
ñetti guddi ak ñetti bëccëg ci biir
rabu géej wu mag, noonu la Doomu
nit ki di nekke ñetti guddi ak ñetti
bëccëg ci biir suuf.
41 Keroog bés pénc waa dëkku
Niniw dinañu jógandoo ak niti ja-
mono jii, yey leen; ndaxte bi leen
Yunus waaree, tuub nañu seeni
bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi fi.
42 Te it ca bés pénc buur bu jigéen,
ba dëkkoon ca sudd, dina jógandoo
ak niti jamono jii, yey leen; ndaxte
dafa jóge ca catul àddina, ngir
déglu xam-xamu Suleymaan, te ku
sut Suleymaan a ngi fi.
43 «Boo xamee ne rab wa jàppoon
nit génn na ci moom, day wër ay
bérab yu wow, di wut fu mu nop-
paloo, waaye du ko gis.
44 Noonu da naan: “Naa dellu ca
sama kër, ga ma génne woon.” Bu
ñëwee nag, mu fekk kërug neen, ñu
bale ko, defar ko ba lépp jekk.
45 Bu ko gisee nag, mu dem wooyi
yeneen juróom ñaari rab yu ko gëna
soxor, ñu dugg, sanc fa; ba tax muju
nit kooku mooy yées njàlbéenam.
Noonu lay nekke ak niti jamono ju
bon jii.»

Ndeyu Yeesu ak i doomi ndeyam

46 Bi Yeesu nekkee di wax ak
mbooloo ma, ndeyam ak ay rakkam
daldi ñëw, taxaw ci biti, bëgga wax
ak moom.
47 Noonu kenn nit ne ko: «Sa yaay
ak say rakk ñu ngi nii taxaw ci biti,
bëgga wax ak yaw.»
48 Waaye Yeesu ne ko: «Kan mooy
sama ndey ak ñan ñooy samay
rakk?»
49 Noonu mu joxoñ ay taalibeem
naan: «Ñii ñooy sama ndey ak
samay rakk.
50 Ndaxte ku def sama coobarey
Baay bi nekk ci kaw, yaa di sama
rakk, sama jigéen ak sama ndey.»

13

Léebu beykat ba

1 Bés booba Yeesu génnoon na ca
kër ga, toog ca wetu dex ga.
2 Mbooloo mu bare dajaloo ca
moom, ba tax mu dugg cig gaal, toog;
mbooloo mépp taxaw ca tefes ga.
3 Noonu Yeesu dégtal leen lu bare
ciy léeb ne leen: «Dafa amoon
beykat bu demoon jiyi.
4 Bi muy saaw toolam nag, lenn ci
pepp mi wadd ci kaw yoon wi, picc
yi daldi ñëw, lekk ko lépp.
5 Leneen ci pepp mi wadd ci bérab
bu bare ay doj te néew suuf, mu

daldi sax bu gaaw, ndaxte suuf si
barewul.
6 Waaye bi jant bi naajee, mu lakk,
wow, ndaxte amul ay reen.
7 Leneen nag wadd ci biir ay xaax-
aam, xaaxaam yi daldi jóg, tanc ko.
8 Li ci des dal ci suuf su baax,
nangu ba def ay gub; lii àntu ba mat
téeméeri yoon lu ëpp la mu ji woon,
lii mat juróom benn fukk, li ci des
fanweer.
9 Déglul bu baax, yaw mi am ay
nopp.»

Lu tax Yeesu di wax ay léeb

10 Bi Yeesu waxee ba noppi, ay
taalibeem jegeñsi, laaj ko lu tax mu
di leen wax ciy léeb.
11 Noonu mu ne leen: «May
nañu leen, ngeen xam mbóoti ngu-
uru Yàlla Aji Kawe ji, waaye ñale
mayuñu leen ko.
12 Ndaxte ku am, dinañu la dollil,
ba nga barele; waaye ku amul, li nga
am as néew, dinañu ko nangu.
13 “Dañuy xool te duñu gis,
di déglu waaye duñu dégg te duñu
xam,”
moo tax ma di leen wax ciy léeb.
14 Li Esayi waxoon ci kàddug Yàlla
am na ci ñoom, bi mu naan:
“Dingeen déglu bu baax waaye
dungeen xam dara;
di xool bu baax waaye dungeen gis
dara.
15 Ndaxte xolu xeet wii dafa dërkiis;
dañuy déglu ak nopp yu naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir baña gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu waññiku ci man, ma wéral leen.”
16 «Waaye yéen barkeel ngeen,
ndaxte seeni bët a ngi gis te seeni
nopp di dégg!
17 Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy
wax, ay yonent yu bare ak nit ñu jub
ñu bare bëggoon nañu gis li ngeen
di gis waaye gisuñu ko, te dégg li
ngeen di dégg waaye dégguñu ko.

Yeesu firi na léebu beykat bi

18 «Yéen nag dégluleen li léebu
beykat biy tekki.
19 Boo xamee ne nit mu ngi déglu
wax ju jëm ci nguuru Yàlla te xamu
ko, Ibliis day ñëw, këf li ñu def ci
xolam; kooku mooy ki jot ci jiwu wi
ci kaw yoon wi.
20 Ki jot ci jiwu wi ci bérab bu bare
ay doj nag, mooy ki dégg wax ji, am
ci bànneex bu gaaw;
21 waaye du yàgg, ndaxte wax ji
saxul ci moom. Bu jaaree ci nattu
nag, mbaa ñu fitnaal ko ndax kàddu
gi, mu dàggeeku ci saa si.
22 Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi
mooy ki dégg wax ji, waaye soxlay
àddina ak naxi alal tanc wax ji, ba
du jur njariñ.
23 Ki jot ci jiwu wi ci suuf su
baax si nag, mooy ki dégg wax ji te
xam ko; mu jural ko njariñ, muy lu
mat téeméeri yoon lu ëpp la ñu ji
woon, muy juróom benn fukk mbaa
fanweer.»

Léebu jëmb bi

24 Noonu Yeesu dégtal leen be-
neen léeb ne leen: «Nguuru Yàlla
Aji Kawe ji dafa mel ni nit ku ji jiwu
wu baax ci toolam.
25 Waaye bi nit ñi di nelaw,
noonam ñëw, ji jëmb ci biir dugub
ji, daldi dem.
26 Bi dugub ji saxee nag, jëmb bi
saxaale ak moom.
27 «Noonu surgay boroom kër ga
ñëw ci moom ne ko: “Góor gi, xanaa
jiwuloo jiwu wu baax ci sa tool? Fu
jëmb bi jóge nag?”
28 Mu ne leen: “Noon a ko def.”
Surga ya ne ko: “Ndax nu dem dindi
ko?”
29 Mu ne leen: “Déedéet, ngir
baña buddiwaale dugub ji, bu ngeen
koy dindi.
30 Bàyyileen ñoom ñaar, ñu
màgg, ba ngóob ma jot. Bu ngóob
ma jotee nag, dinaa wax ñi koy
góob: ‘Jëkkleena dindi jëmb bi, takk
ko ay say, lakk ko, waaye ngeen
semb dugub ji ci sama sàq.’ ”»

Léebu doomu fuddën gi

31 Yeesu waxaat leen beneen léeb
ne leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji

dafa mel ni doomu fuddën bu nit jël,
ji ko ci toolam.
32 Doomu fuddën moo gëna tuuti
ci jiwu yépp, waaye bu saxee, mooy
sut ci gàncaxi tóokër yi, di nekk
garab, ba picci asamaan ñëw, tàgg
ciy caram.»

Léebu lawiir bi

33 Yeesu teg ca beneen léeb ne
leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa
mel ni lawiir bu jigéen jël, jaxase
ko ak ñetti andaari fariñ, ba kera
tooyal bépp di funki.»
34 Loolu Yeesu wax mbooloo ma,
ëmb na ko lépp ciy léeb, te wax-
uleen dara lu dul ciy léeb.
35 Noonu am la ñu waxoon jaarale
ko cib yonent, bi mu naan:
«Dinaa leen wax ciy léeb,
di yégle yëf yu nëbbu li dale ca
njàlbéen ga ba bésu tey.»
36 Ci kaw loolu Yeesu bàyyi
mbooloo ma, dugg ca kër ga.
Taalibeem yi ñëw ci moom ne ko:
«Firil nu léebu jëmb, bi sax ci tool
bi.»
37 Noonu Yeesu ne leen: «Doomu
nit ki mooy ji jiwu wu baax wi;
38 àddina mooy tool bi; ñi bokk ci
nguuru Yàlla ñoo di jiwu wu baax
wi; ñi bokk ci Ibliis ñooy jëmb bi;
39 Seytaane mooy noon bi ko ji;
tukkitel àddina mooy ngóob mi, te
malaaka yi ñooy góobkat yi.
40 Ni ñu dajalee jëmb ba, lakk ko,
noonu lay nekke, bu àddina tukkee.
41 Doomu nit ki dina yebal ay
malaakaam, ñu jële ci nguuram lépp
luy yóbbe nit bàkkaar, ak ñiy def
bàkkaar,
42 sànni leen ci sawara; foofa dees
na fa jooy te yéyu.
43 Booba nag ñu jub ñi dinañu
leer ni jant bi ci seen nguuru Baay.
Déglul bu baax, yaw mi am ay
nopp.»

Léebu alal ju nëbbu ak léebu per ba

44 Yeesu teg ca ne: «Nguuru Yàlla
Aji Kawe ji dafa mel ni alal ju nëbbu
cib tool. Nit ki ko gis nëbbaat ko;
xolam sedd, ba mu dem jaay li mu
am lépp, jënd tool ba.
45 «Te it nguuru Yàlla Aji Kawe ji
dafa mel ni jaaykat buy wut per yu
rafet.
46 Am bés mu gis per buy jar njég
lu réy. Mu dem nag, jaay li mu am
lépp, jënd ko.»

Léebu mbaalum géej ga

47 Yeesu waxaat ne: «Nguuru
Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni mbaal
mu ñu wàcce ci géej, mu jàpp jën
wu nekk.
48 Bi mbaal mi feesee nag, ñu
ñoddi ko ci tefes gi, ba noppi ñu
taxaw, dajale yu baax yi ciy ndab,
waaye sànni yi bon.
49 Noonu lay mel, bu àddina tuk-
kee. Malaaka yi dinañu génn, tànn
ñu bon ñi ci biir ñu jub ñi,
50 sànni leen ci sawara. Foofa dees
na fa jooy te yéyu.»

Léebu boroom kër ga

51 Noonu Yeesu laaj taalibe ya ne
leen: «Loolu lépp, ndax xam ngeen
lu muy tekki?» Ñu ne ko: «Waaw.»
52 Yeesu ne leen: «Kon nag xut-
bakat bu nekk bu jàng ci ngu-
uru Yàlla Aji Kawe ji, dafa mel
ni boroom kër buy génne ci den-
cukaayam yu bees ak yu màggat.»

Yeesu ci dëkku Nasaret

53 Bi nga xamee ne Yeesu dégtal
na léeb yooyu ba noppi, mu jóge fa,
54 dem fa mu yaroo. Mu di leen
jàngal ci seen jàngu, ba ñu waaru
ne: «Xam-xam bii ak kéemaan yii,
fu mu ko jële?
55 Ndax kii du doomu minise bi,
te ndeyam tudd Maryaama? Ndax
rakkam yu góor duñu Saag, Yuus-
ufa, Simoŋ ak Yuda?
56 Te ay rakkam yu jigéen, ndax
nekkuñu fi ak nun? Lii lépp nag, fu
mu ko jële?»
57 Kon ñu daldi koy xeeb.
Noonu Yeesu ne leen: «Dees
na faaydaal yonent, waaye du ci
réewam ak ci këram.»
58 Te Yeesu defu fa kéemaan yu
bare ndax seen ngëmadi.

14

Yaxya faatu na

1 Ca jamono joojale Erodd boroom
diiwaanu Galile dégg na tur, wa
Yeesu am.
2 Noonu mu ne ay surgaam:
«Kooku mooy Yaxya mi dekki; moo
tax mu ànd ak kàttanu def ay
kéemaan.»
3 Ndaxte Erodd jàppoon na Yaxya,
yeew ko, tëj. Ndaxte Erodd takkoon
na Erojàdd jabaru Filib magam,
4 te Yaxya daan ko wax:
«Jaaduwul nga denc ko.»
5 Erodd nag bëgg koo rey, waaye
dafa ragal nit ñi, ci li ñu teg Yaxya
ab yonent.
6 Bi ñu ca tegee ab diir nag, ñuy
màggal bés ba Erodd juddu woon,
te doomu Erojàdd ju jigéen di fecc
ci biir gan ñi. Loolu neex Erodd,
7 ba mu dig ko ci kaw ngiñ ne ko:
«Loo laaj, dinaa la ko jox.»
8 Noonu ndaw sa daldi topp la ko
ndey ji digaloon, ne Erodd: «Indil
ma fii ci biir ndab boppu Yaxya.»
9 Bi ko buur ba déggee, mu am
naqar, waaye ngiñ la ak gan ña tax
mu santaane, ñu jox ko ko.
10 Mu yónnee nag, ngir ñu dagg
boppu Yaxya ca kaso ba.
11 Ñu indi bopp bi ci biir ndab, jox
ko janq ba, mu jox ko ndeyam.
12 Noonu taalibey Yaxya ñëw, fab
néew ba, suul ko; ba noppi dem,
wax ko Yeesu.

Yeesu bareel na mburu ya

13 Bi Yeesu déggee deewu Yaxya
nag, mu jóge fa, dugg cig gaal, di
dem ca bérab bu wéet. Waaye bi ko
nit ñi yégee, ñu daldi jóge ci dëkk
yi, topp ko ak seeni tànk.
14 Yeesu génn ci gaal gi nag, gis
mbooloo mu réy, mu yërëm leen, ba
faj ñi ci wopp.
15 Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci
moom ne ko: «Fii àllub neen la, te
léegi mu guddi. Doo yiwi mbooloo
mi, ngir ñu dem ci dëkk yu ndaw yi,
jënd lu ñu mana lekk?»
16 Waaye Yeesu ne leen: «Matul
ñu dem, yéen joxleen leen lu ñu
lekk.»
17 Ñu ne ko: «Amunu fi lu dul
juróomi mburu ak ñaari jën.»
18 Yeesu ne leen: «Indil-leen ma
ko fii.»
19 Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo
ma, ñu toog ca ñax ma. Mu jël
juróomi mburu ya ak ñaari jën ya,
xool ci kaw, sant Yàlla. Mu damm
mburu ma, jox ko taalibe ya, ñu
séddale ko nit ña.
20 Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu
dajale dammit ya ca des, mu nekk
fukki pañe ak ñaar yu fees.
21 Gannaaw jigéen ña ak gone ya,
góor ña doon lekk matoon nañu
juróomi junni.

Yeesu dox na ci kaw ndox ma

22 Bi loolu amee Yeesu sant taalibe
ya, ñu dugg gaal ga te jàll dex ga,
jiituji ko, muy yiwi mbooloo ma.
23 Bi mu ko yiwee nag, mu yéeg ca
tund wa, ngir wéet ak Yàlla. Noonu
guddi jot, fekk mu nekk fa moom
rekk.
24 Bi mu fa nekkee nag, gaal ga
sore na tefes ga, te duus ya di ko
yëngal bu metti, ndax ngelaw la
leen soflu.
25 Ca njël nag Yeesu jëm ci ñoom,
di dox ci kaw dex gi.
26 Waaye bi ko taalibe yi gisee,
muy dox ci kaw dex ga, ñu daldi
jommi naan: «Njuuma la!» daldi tiit
bay yuuxu.
27 Waaye ca saa sa Yeesu ne leen:
«Takkleen seen fit, man la, buleen
tiit!»
28 Ci kaw loolu Piyeer jël kàddu gi
ne ko: «Sang bi, bu dee yaw, sant
ma, ma dox ci kaw ndox mi, ñëw ci
yaw.»
29 Yeesu ne ko: «Kaay!» Piyeer
nag wàcc ca gaal ga, di dox ci kaw
ndox mi, jëm ci Yeesu.
30 Waaye bi mu gisee ni ngelaw
li mettee, mu daldi tiit, tàmbalee
suux. Mu woote ne: «Sang bi, wallu
ma!»

31 Ca saa sa Yeesu tàllal loxoom,
jàpp ko naan: «Yaw mi néew ngëm,
lu tax nga am xel ñaar?»
32 Noonu ñu dugg ca gaal ga,
ngelaw li ne tekk.
33 Ñi nekk ci gaal gi nag sukk ci
kanamam ne ko: «Ci dëgg yaa di
Doomu Yàlla ji.»
34 Bi loolu amee ñu jàll, teer ca
diiwaanu Senesaret.
35 Ña fa dëkk xàmmi Yeesu,
yónnee nag ca diiwaan bépp, indil
ko ñu wopp ñépp.
36 Noonu ñu ñaan ko, mu may leen
ñu laal cati mbubbam rekk, te ku ko
laal daldi wér.

15

Farisen ya ak aada ya

1 Ca jamono jooja amoon na bés
ay Farisen ak ay xutbakat jóge
Yerusalem, ñëw ci Yeesu ne ko:
2 «Lu tax say taalibe di moy aaday
yoon, yi maam yi tëral? Ndaxte
duñu raxas seeni loxo, bu ñuy lekk.»
3 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen
itam lu tax ngeen di moy li Yàlla
santaane, ngir topp seeni aada?
4 Yàlla nee na: “Teralal sa ndey ak
sa baay,” te it: “Ku móolu sa ndey
walla sa baay, dees na la rey.”
5 Waaye yéen dangeen ne: “Ku
wax sa ndey walla sa baay: ‘Li
ngeen wara jariñoo ci man, jébbal
naa ko Yàlla,’
6 kooku amatul warugaru teral
baayam.” Noonu tebbi ngeen
kàddug Yàlla ndax seen aada.
7 Yéen ñi naaféq, Esayi waxoon
na bu baax ci kàddug Yàlla ci seen
mbir, bi mu naan:
8 “Xeet wii ñu ngi may teral ci seen
gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.
9 Seen màggal amul benn njariñ,
ci li ñuy jàngle dénkaaney nit
kese.”»
10 Noonu Yeesu woo mbooloo mi ci
moom ne leen: «Dégluleen te xam:
11 du li dugg ci gémmiñ mooy indil
nit sobe, waaye li ciy génne mooy
indil nit sobe.»
12 Bi taalibeem ya déggee loolu,
ñu ñëw ci moom ne ko: «Ndax xam
nga ne, Farisen yi dañoo mer ndax
loolu nga wax?»
13 Yeesu ne leen: «Garab gu sama
Baay bi ci kaw jiwul, dees na ko
buddi.
14 Bàyyileen leen, ay gumba lañu
yuy wommat ay gumba; bu gumba
dee wommat moroomam nag, kon
dinañu daanu ñoom ñaar ci kàmb.»
15 Piyeer nag jël kàddu gi, laaj
Yeesu: «Firil nu léeb wi.»
16 Noonu Yeesu ne ko: «Ndax ba
tey seen xol dafa tëju, yéen itam?
17 Xamuleen ne, lépp lu dugg ci
gémmiñ, ci biir lay jëm tey génn ca
bérab bu làqu?
18 Waaye li génn ci gémmiñ mu ngi
jóge ci xol; loolu mooy indil nit sobe.
19 Ndaxte ci xol la xalaat yu bon
di jóge, ak bóom, njaaloo, ndoxaanu
yàqute, càcc, seede lu dul dëgg ak
saaga.
20 Yooyu ñooy indil nit sobe,
waaye lekk ak loxo yoo raxasul du
tax nit am sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja askanoo réewu Kanaan

21 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa,
dem ci diiwaanu Tir ak Sidon.
22 Ba mu fa àggee nag, jigéenu
waa Kanaan, ja dëkk ca wàll yooyu,
daldi génn, di wax ca kaw ne ko:
«Yaw sang bi, Sëtu Daawuda bi,
yërëm ma! Rab jàpp na sama doom
ju jigéen, te dafa sonn lool.»
23 Waaye Yeesu waxu ko dara. Ay
taalibeem nag ñëw ci moom ne ko:
«Doo ko yiwi, mu ngi nuy topp, di
yuuxu ci sunu kaw.»
24 Yeesu ne: «Yónniwuñu ma, lu
dul ci xari bànni Israyil yu réer.»
25 Waaye jigéen ja ñëw, sukk ci
kanamam naan: «Sang bi, wallusi
ma!»
26 Yeesu ne ko: «Jël ñamu gone yi,
sànni ko xaj yi, rafetul.»
27 Waaye jigéen ja ne ko: «Waaw,
sang bi, teewul xaj yi di lekk ruusit,
yi rot ci seen lekkukaayu boroom.»
28 Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Yaw
jigéen ji, sa ngëm réy na; na am,

ni nga ko bëgge.» Noonu doomam daldi wér ca saa sa.

Yeesu faj na ñu wopp

29 Bi loolu amee Yeesu jóge foofa, ñëw ci weti dexu Galile; mu yéeg ca aw tund, toog fa.
30 Ba mu fa nekkee, nit ñu bare ñëw ci moom, indaale ay lafañ, ay làggi, ay gumba, ay luu ak ñeneen ñu bare. Ñu teg leen ci tànki Yeesu, mu faj leen.
31 Nit ñépp waaru, ndaxte gis nañu luu yuy wax, làggi yu wér, lafañ yuy dox, ak gumba yuy gis. Ñu daldi màggal Yàlla Buuru Israyil.

Yeesu bareel na ay mburu ñaareel bi yoon

32 Gannaaw loolu Yeesu woo ci moom taalibeem ya ne leen: «Yërëm naa mbooloo mi, ndaxte toog nañu fi man ñetti fan, te amatuñu lu ñu lekk. Bëgguma leena yiwi te lekkuñu, ngir bañ ñu tële ci yoon wi.»
33 Noonu taalibeem ya laaj ko: «Waaye fu nuy jële ci àll bi mburu mu doy ngir mbooloo mu tollu nii?»
34 Yeesu ne leen: «Ñaata mburu ngeen am?» Ñu ne ko: «Juróom ñaari mburu ak ay jën yu ndaw.»
35 Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo mi, ñu toog ci suuf.
36 Mu fab juróom ñaari mburu yi ak jën yi, sant Yàlla, damm leen, jox leen taalibe yi, ñu séddale leen mbooloo mi.
37 Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu dajale juróom ñaari dàmba yu fees ak dammit yi ci des.
38 Gannaaw jigéen ñi ak gone yi, góor ñi ci lekk matoon nañu ñeenti junni.
39 Noonu Yeesu yiwi mbooloo mi, dugg ci gaal, ñëw ci wàlli Magadan.

16

Kéemaan gu jóge ci asamaan

1 Amoon na ay Farisen ak ay Sadusen yu ñëw ci Yeesu. Ñu fexe koo fiir, ba laaj ko ne: «Won nu kéemaan guy firndeel sag yónnent, te mu jóge ci asamaan.»
2 Noonu Yeesu ne leen: «Ngoon gi dangeen naan: “Du taw suba ndax asamaan si dafa xonq.”
3 Te suba gi ngeen naan: “Tey daal dina taw, ndax asamaan si dafa xonq te xiin.” Kon man ngeena ràññee melow asamaan, waaye manuleena ràññee firndey jamono ji nu tollu.
4 Yéenay laaj firnde, yéen niti jamono ju bon jii, yéen ñi fecci seen kóllëre ak Yàlla. Waaye dungeen jot genn firnde gu dul firndeg Yunus.» Bi Yeesu waxee loolu, mu jóge ci ñoom, dem.
5 Gannaaw loolu taalibe yi jàllaat dex gi, fekk fàtte nañoo yóbbaale mburu.
6 Noonu Yeesu ne leen: «Wottuleen te moytu lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.»
7 Bi ko taalibe yi déggee, ñu daldi werante ci seen biir naan: «Nun de indaalewunu mburu.»
8 Waaye Yeesu yég loolu ne leen: «Yéen ñi néew ngëm, lu tax ngeen di werante ci seen biir, ndaxte indaalewuleen mburu?
9 Ndax xamaguleen ba tey? Xanaa fàttalikuwuleen juróomi mburu ya ngir juróomi junniy góor ña, ak ñaata pañe ngeen dajale woon ciy dammit?
10 Te ndax fàttalikuwuleen itam juróom ñaari mburu ya ngir ñeenti junniy góor ña, ak ñaata dàmba ngeen dajale woon ciy dammit?
11 Kon nag lu tax xamuleen ne waxuma mburu? Waaye damaa bëgg, ngeen moytu lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.»
12 Noonu ñu xam ne, Yeesu waxul woon lawiiru mburu, waaye ñu moytu njànglem Farisen ya ak Sadusen ya.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

13 Bi ñu fa jógee, Yeesu dem ca diiwaanu Sesare bu Filib. Foofa mu laaj taalibeem ya: «Lu nit ñiy wax ci Doomu nit ki; mooy kan?»

14 Taalibe yi ne: «Am na ñu naan,
Yaxya, ñeneen ñi, Ilyaas; ñi ci des
ne, Yeremi walla keneen ci yonent
yi.»
15 Noonu Yeesu ne leen: «Waaye
yéen, ku ngeen may teg?»
16 Ci kaw loolu Simoŋ Piyeer ne:
«Yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla Aji
Dund ji.»
17 Yeesu ne ko: «Barkeel ñeel na
la, Simoŋ doomu Yunus, ndaxte du
nit moo la xamal lii, waaye sama
Baay bi nekk ci kaw.
18 Te maa ngi lay wax lii: yaa di
Piyeer, te ci kaw doj wu réy woowu
laay samp mbooloom ñi ma gëm, te
dooley dee du ko manal dara.
19 Dinaa la jox caabiy nguuru Yàlla
Aji Kawe ji; li nga yeew ci àddina,
dees na ko yeew ci asamaan; li nga
yiwi ci àddina dees na ko yiwi ci
asamaan.»
20 Noonu Yeesu dénk taalibe yi bu
wóor ne leen: «Buleen wax kenn ne
maay Almasi bi.»
21 Li dale ci jamono jooja, Yeesu
tàmbali na xamal taalibeem yi ne
war na dem Yerusalem, daj fa coono
yu bare, jóge ca njiit ya, ca sarxalkat
yu mag ya ak ca xutbakat ya; ñu rey
ko, mu dekki ca ñetteelu fan ba.
22 Bi mu waxee ba noppi, Piyeer
woo ko ci pegg, bëgg koo yedd ne
ko: «Yàlla tere, Boroom bi, loolu du
la dal.»
23 Waaye Yeesu waññiku, daldi ne
Piyeer: «Sore ma Seytaane, bu ma
xatal; yëfi nit ngay fonk, waaye du
yëfi Yàlla.»
24 Gannaaw loolu Yeesu ne taal-
ibeem ya: «Ku bëgga aw ci samay
tànk, na bàyyi boppam, te gàddu
bant bi ñu ko wara daaj, doora topp
ci man.
25 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa
rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk,
waaye ku ñàkk sa bakkan ngir man,
jotaat ko.
26 Te it moom àddina sépp lu muy
jariñ nit, bu ñàkkee bakkanam? Te
nit, lu mu wara weccee bakkanam?
27 Ndaxte Doomu nit ki dina ñëw
ci ndamul Baayam, ànd ak ay
malaakaam; bés booba dina delloo
ku nekk ay jëfam.
28 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
am na ñi fi taxaw, ñoo xam ne duñu
dee, te gisuñu Doomu nit ki ñëw ci
nguuram.»

17

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

1 Juróom benni fan gannaaw gi,
Yeesu àndoon na ak Piyeer, Saag
ak Yowaana rakkam, yóbbu leen fu
wéet ci tund wu kawe lool.
2 Mu soppiku fa seen kanam, xar
kanamam di melax nib jant, te ay
yéreem weex ni leer.
3 Naka noonu ñu gis yonenti Yàlla
Musaa ak Ilyaas, di waxtaan ak
Yeesu.
4 Piyeer nag daldi wax Yeesu ne
ko: «Sang bi, bég nanu ci sunu teew
fii; soo ko bëggee, dinaa fi defar
ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa
ak benn Ilyaas.»
5 Waaye bi muy wax, niir wu leer
muur leen, te baat jib ca niir wa
naan: «Kii mooy sama Doom ji ma
bëgg, ci moom laa ame bànneex;
dégluleen ko.»
6 Bi taalibe yi déggee baat bi, ñu
ne nërëm ci suuf, daldi tiit lool.
7 Waaye Yeesu jegeñsi, laal leen
naan: «Jógleen, buleen ragal dara.»
8 Noonu ñu xool ci kaw, waaye
gisatuñu kenn ku dul Yeesu rekk.
9 Bi loolu amee ñu wàcc ca tund
wa. Bi ñuy wàcc nag, Yeesu sant
leen ne: «Buleen nettali kenn li
ngeen gis, ba kera Doomu nit ki
dekki.»
10 Noonu taalibe ya laaj ko: «Lu
tax xutbakat ya nag di wax ne, Ilyaas
mooy jëkka ñëw?»
11 Yeesu ne leen: «Waaw, dëgg la,
Ilyaas war na ñëw, jubbanti lépp.
12 Teewul maa ngi leen di wax
ne, Ilyaas ñëw na te xàmmiwuñu
ko, waaye def nañu ko la leen neex.
Noonu it dañoo nara sonal léegi
Doomu nit ki.»
13 Ndax wax jooju nag, taalibe ya
xam ne ci mbirum Yaxya la leen
doon wax.

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne wàcc nañu, ba
ñëw ca mbooloo ma, genn góor ñëw
ci moom, sukk
15 naan: «Sang bi, yërëmal sama
doom, ndaxte mu ngi say, di am
coono bu metti; léeg-léeg mu daanu
ci sawara, léeg-léeg mu daanu ci
ndox.
16 Indi naa ko ci say taalibe, waaye
manuñu koo faj.»
17 Noonu Yeesu ne: «Yéen niti
jamono jii, yéen ñi gëmadi te dëng,
ba kañ laa wara nekk ak yéen, ba
kañ laa leen di wara muñal?» Mu
ne leen: «Indil-leen ma xale bi fii.»
18 Noonu Yeesu tëkku rab wa, rab
wa génn ca xale ba, mu daldi wér ca
saa sa.
19 Bi loolu amee taalibe ya ñëw ci
Yeesu, laaj ko ci pegg: «Lu tax nun
manunu woona dàq rab wi?»
20-21 Yeesu ne leen: «Seen ngëm
gu néew a tax. Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, su ngeen amee ngëm
gu tuuti sax niw peppu fuddën, kon
dingeen ne tund wii: "Jógeel fii,
toxu fale," te dina fa dem, ba dara
du leen të.»

Yeesu waxaat na ne dina dee, dekki

22 Bi ñuy wër diiwaanu Galile nag,
Yeesu ne leen: «Léegi ñu jébbal
Doomu nit ki ci loxoy nit ñi;
23 dinañu ko rey, mu dekki ca
ñetteelu fan ba.» Bi ko taalibe ya
déggee, ñu am naqar lool.

Yeesu fey na warugaru kër Yàlla ga

24 Gannaaw loolu Yeesu ak taal-
ibe ya ñëw Kapernawum. Bi ñu
fa àggee nag, laajkati warugaru
kër Yàlla ga ñëw ci Piyeer ne ko:
«Ndax seen kilifa du fey posetu
ñaari daraxma ngir warugar wi?»
25 Piyeer ne leen: «Ahakay!»
Ba ñu eggee kër ga nag, Yeesu
jëkka wax ne Piyeer: «Waaw, lu
ciy sa xalaat, Simoŋ? Buuri àddina
si, ñan lañuy laaj juuti walla galag?
Seeni doom walla ñi bokkul ci nja-
boot gi?»
26 Piyeer ne ko: «Xanaa ñi bokkul
ci kër gi.» Yeesu ne ko: «Kon doom
yi nag mucc nañu ci.
27 Waaye bëgguma nu naqaral
leen; demal sànni oos ca dex ga
te nga génne jën wa jëkka xëcc.
Boo ubbee gémmiñam, dinga ca gis
posetu estateer. Jël ko nag, jox leen
ko ngir man ak yaw.»

18

Kan moo gëna màgg?

1 Ca waxtu woowu taalibe ya
ñëwoon nañu ci Yeesu, laaj ko: «Kan
moo gëna màgg ci nguuru Yàlla mi
nekk ci kaw?»
2 Noonu Yeesu woo xale, teg ko ci
seen biir,
3 ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, su ngeen waññikuwul ci
Yàlla, ba mel niy xale, dungeen dugg
mukk ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
4 Kuy suufeelu nag, ba mel ni xale
bii, kooku mooy ki gëna màgg ci
nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
5 Te it ku nangu ci sama tur xale
bu mel ni kii, man mii nga nangu.
6 Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn
ci ñi gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci
moom mooy ñu takk doj wu réy ci
baatam, sànni ko ca fa gëna xóot ca
géej ga.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

7 «Yaw àddina, dinga torox ndax
say fiir yiy yóbbe nit bàkkaar. Fiir
manta ñàkk, waaye toroxte dal na
nit ki koy lal.
8 Boo xamee ne sa loxo mbaa sa
tànk mu ngi lay yóbbe bàkkaar,
dagg ko, sànni ko fu sore. Ndaxte
nga lafañ walla ñàkk loxo te dugg ci
dund gu wóor gi, moo gën ci yaw,
nga am ñaari loxo walla ñaari tànk,
te ñu sànni la ci sawara su dul fey
mukk.
9 Boo xamee ne sa bët mu ngi lay
yóbbe bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu
sore. Ndaxte nga patt te dugg ci
dund gu wóor gi, moo gën ci yaw,
nga am ñaari bët, te ñu sànni la ci
sawara.

10-11 «Te it wottuleena xeeb kenn
ci ñi gëna tuuti, ndax kat seeni
malaakaa ngi sax ci jataayu sama
Baay bi nekk ci kaw. Maa leen wax
loolu.

Xar mu réer ma

12 «Luy seen xalaat ci lii? Su
fi amoon nit ku am téeméeri xar,
te benn ci ñoom réer, lu muy
def? Ndax du bàyyi ca parlukaay
ba juróom ñeent fukki xar ya ak
juróom ñeent, te dem wuti ma réer?
13 Bu ko gisee, mbég mi mu am
ci moom mooy ëpp mbég, mi mu
am ci juróom ñeent fukki xar ya ak
juróom ñeent ya réerul.
14 «Noonu it seen Baay bi nekk ci
kaw bëggul kenn ci ñi gëna tuuti
sànku.

Mbaalug bàkkaar yi

15 «Te lii itam, bu sa mbokk defee
bàkkaar, demal yedd ko, yéen ñaar
rekk. Bu la dégloo, kon gindi nga sa
mbokk.
16 Waaye bu la dégluwul, àndal
ak kenn mbaa ñaar, ngir mbir mi
dëggu ci li ko ñaar walla ñett seede.
17 Bu leen dégluwul ñoom itam,
wax ko mbooloom ñi gëm. Bu
dégluwul mbooloo ma nag, nga teg
ko ni ku gëmul Yàlla mbaa ab juu-
tikat.
18 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
lépp lu ngeen yeew ci àddina, dees
na ko yeew ci asamaan, te lépp lu
ngeen yiwi ci àddina, dees na ko
yiwi ci asamaan.
19 «Maa ngi leen koy wax it, bu
ñaar ci yéen déggoo ci àddina, ngir
ñaan lu mu mana doon, sama Baay
bi nekk ci kaw dina leen ko may.
20 Ndaxte fu ñaar walla ñetti nit
booloo ci sama tur, maa ngi ci seen
biir.»

Jaraaf ju amul yërmande

21 Noonu Piyeer ñëw ci Yeesu, laaj
ko: «Boroom bi, bu ma sama mbokk
tooñee, ñaata yoon laa ko wara
baal? Xanaa ba ci juróom ñaari
yoon?»
22 Yeesu ne ko: «Waxuma la ba
ci juróom ñaari yoon, waaye ba
ci juróom ñaar fukki juróom ñaari
yoon.
23 «Loolu moo tax nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni buur bu bëgga
waññ alalam ak ay jaraafam.
24 Ba mu tàmbalee waññ nag,
ñu indil buur ba ku ko ameel ay
milyoŋ* yu baree bare,
25 waaye jaraaf ja amul lu mu
feye. Kon nag sangam santaane, ñu
jaay ko moom ak soxnaam ak ay
doomam ak lépp lu mu am, ngir fey
bor ba.
26 Kon jaraaf ja daanu ciy tànkam
ne ko: “Muñal ma, dinaa la fey
lépp.”
27 Noonu sangam yërëm ko, bàyyi
ko, baal ko bor ba.
28 «Bi loolu amee jaraaf ja génn,
gis benn moroomu jaraafam bu ko
ameel ay junni†. Mu daldi ko jàpp,
poñe ko ne ko: “Fey ma li nga ma
ameel.”
29 Kon moroomam daanu ci suuf,
ñaan ko ne: “Muñal ma, dinaa la
fey.”
30 Waaye moom nanguwu ko, mu
dem, tëj ko kaso, ba kera mu fey li
mu ko ameel.
31 «Bi ay moroomam gisee loolu
nag, ñu am naqar wu réy, daldi dem,
xamal seen sang li xew lépp.
32 Sang ba nag woolu jaraaf ba ne
ko: “Yaw jaraaf ju soxor nga! Baal
naa la sa bor bépp, ndaxte tinu nga
ma.
33 Lu tax yaw itam yërëmoo sa
moroom, ni ma la yërëme?”
34 Noonu sang ba mer, jébbal ko
ñiy fitnaale ca kaso ba, ba kera muy
fey li mu ko ameel lépp.
35 «Noonu la leen sama Baay bi ci
kaw di def, bu ngeen baalul ku nekk
seen mbokk ak xol bu sedd.»

19

Ñi fase, ak ñi baña séy ngir jaamu Yàlla

* **18:24** Maanaam fukki junniy talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.
† **18:28** Maanaam téeméeri denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

1 Bi nga xamee ne Yeesu wax na
loolu ba noppi, mu jóge Galile, dem
ci wàllu réewu Yawut yi, gi féete ci
gannaaw dexu Yurdan.
2 Mbooloo mu bare topp ko, mu faj
leen fa.
3 Bi mu fa nekkee, ay Farisen ñëw
ci moom, bëgg koo fiir; ñu ne ko:
«Ndax jaadu na nit fase soxnaam,
saa su ko neexee?»
4 Yeesu ne leen: «Xanaa
jànguleen ne, ca njàlbéen ga Aji
Bind ji sàkk na leen, kii góor, kii
jigéen,
5 te mu ne: “Looloo tax góor
di teqalikook ndeyam ak baayam,
ànd ak soxnaam, ñoom ñaar doon
benn.”
6 Kon nag nekkatuñu ñaar waaye
benn lañu. Lu Yàlla takk nag, bu ko
nit tas.»
7 Bi Yeesu waxee loolu, Farisen ya
laaj ko ne: «Waaye Musaa santaane
na, nit jox soxnaam kayitu pase,
tàggook moom. Lu tax mu wax
loolu nag?»
8 Yeesu ne leen: «Musaa may
na leen, ngeen fase seen soxna,
ndax seen xol dafa dëgër, waaye ca
njàlbéen ga demewul woon noonu.
9 Te it maa ngi leen koy wax, koo
xam ne kii fase nga sa soxna te du
njaaloo tax, boo séyaatee ak keneen,
njaaloo nga.»
10 Bi ko taalibe ya déggee, ñu ne
ko: «Bu dee noonu la digganteb góor
ak jigéen mel, baña séy moo gën.»
11 Yeesu ne leen: «Du ñépp ñoo
mana nangu loolu, waaye ñi ko Yàlla
jagleel rekk.
12 Ndaxte am na ñu judduwaale
tële, am na ñu tële ci loxoy nit, te am
na ñu baña séy ngir nguuru Yàlla Aji
Kawe ji. Ku ko mana nangu, nangu
ko.»

Xale yu ndaw yi

13 Gannaaw loolu amoon na ay nit
ñuy indil Yeesu ay xale, ngir mu teg
leen ay loxoom, ñaanal leen. Waaye
taalibe ya gëdd leen.
14 Bi Yeesu gisee loolu, mu ne leen:
«Bàyyileen xale yi, te buleen leen
tere, ñu ñëw fi man. Ndaxte ñu mel
ni ñoom, ñoo yelloo nguuru Yàlla
Aji Kawe ji.»
15 Noonu Yeesu teg leen ay lox-
oom, ba noppi jóge fa.

Waxambaane wu bare alal

16 Bi muy dem nag, nit daldi ñëw ci
moom ne ko: «Kilifa gi, lan laa wara
def ci lu baax, ngir mana am dund
gu dul jeex?»
17 Yeesu ne ko: «Lu tax nga laaj ma
ci wàllu lu baax? Kenn kepp moo
baax. Boo bëggee dugg ca dund
googu ci kaw, nanga sàmm ndigal
yi.»
18 Waxambaane wa laaj ko: «Yan
la?» Yeesu ne ko: «Yii: bul bóome,
bul njaaloo, bul sàcc, bul seede lu
dul dëgg,
19 teralal sa ndey ak sa baay, te
it: nanga bëgg sa moroom, ni nga
bëgge sa bopp.»
20 Waxambaane wa ne ko: «Sàmm
naa yooyu yépp, lu ma deseeti?»
21 Noonu Yeesu ne ko: «Boo
bëggee mat sëkk, demal jaay li
nga am, jox ko miskin yi te dinga
woomle ca asamaan. Boo noppee,
ñëwal topp ci man.»
22 Waaye bi waxambaane wa
déggee loolu, mu jóge fa ak tiis,
ndaxte ku bare woon alal la.
23 Noonu Yeesu wax taalibeem ya
ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, boroom alal dugg ci nguuru
Yàlla Aji Kawe ji, lu jafee ngoogu!
24 Ma waxaat leen ko: giléem jaar
ci bën-bënu puso moo gëna yomb
boroom alal dugg ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji.»
25 Bi nga xamee ne taalibe ya dégg
nañu loolu, ñu daldi waaru lool ne
ko: «Kan moo mana mucc nag?»
26 Noonu Yeesu xool leen ne:
«Loolu të na nit, waaye dara tëwul
Yàlla.»
27 Bi ko Piyeer déggee, mu daldi
ne: «Waaw, nun nag, dëddu nanu
lépp, topp la; kon nu nuy mujje
nun?»
28 Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, bés baa ngi ñëw bu

Yàllay yeesalaat lépp, te Doomu nit ki toog ci jalam, bi soloo ndam. Bés boobu nag, yéen ñi ma topp dingeen toog ci fukki jal ak ñaar, di àtte fukki giir ak ñaar yu bànni Israyil.
29 Koo xam ne kii dëddu nga ngir sama tur ay kër, ay doomi ndey yu góor walla yu jigéen, ndey walla baay, ay doom walla ay tool, dinga ko jotaat téeméeri yoon, ba noppi am dund gu dul jeex.
30 Waaye ñu bare ci ñi jiitu, ñooy mujji; ñi mujj, ñooy jiituji.

20

Léebu liggéeykat yi ñu jël ci waxtu yu wuute

1 «Noonu nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni boroom kër bu génn ci suba teel, ngir jël ay liggéeykat ndax toolu reseñam.
2 Mu juboo ak liggéeykat ya ci bëccëg posetu denariyon, door leena yebal ca toolam.
3 Ci yoor-yoor mu génn, gis ñeneen ñu toog ca pénc ma te liggéeyuñu.
4 Mu ne leen: “Demleen yéen itam ca tool ba, te dinaa leen fey lu jaadu.”
5 Ñu dem ca. Mu génnaat ci digg bëccëg ak ci tisbaar, defaat noonu.
6 Mu génnati ci tàkkusaan, gis ñeneen di tendeefal. Mu ne leen: “Lu tax ngeen yendoo tendeefal, te liggéeyiwuleen?”
7 Ñu ne ko: “Kenn jëlu nu.” Mu ne leen: “Demleen yéen itam ca tool ba.”
8 «Bi nga xamee ne timis jot na, boroom tool ba ne jawriñ ja: “Woowal liggéeykat yi te fey leen seen bëccëg, tàmbali ci ñi mujja ñëw, ba ci ñi fi jëkk.”
9 Noonu ñi mu jël ci tàkkusaan ñëw, ku nekk jot posetu denariyon.
10 Gannaaw ga nag ñi mu jëkka jël ñëw, yaakaar ne dinañu jot lu ëpp loolu, waaye ñoom itam ñu jot ku nekk benn denariyon.
11 Bi ñu ko jotee nag, ñu tàmbalee ñaxtu ca boroom kër ga,
12 naan: “Ñi mujja ñëw, benn waxtu rekk lañu liggéey, ba noppi nga yemale leen ak nun, ñi yenu coonob bëccëg bi ak naaj wu metti wi.”
13 Waaye boroom kër ga ne kenn ci ñoom: “Sama waay tooñuma la. Ndax juboowunu woon ci benn denariyon?
14 Kon fabal li nga moom te dem. Su ma bëggee fey ku mujja ñëw, li ma la fey yaw,
15 ndax sañumaa def ak sama alal li ma neex? Walla ndax danga am kiñaan ci li ma yéwén?”
16 Noonu ñi mujj ñooy jiituji, ñi jiitu ñooy mujj.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

17 Gannaaw loolu Yeesu di dem Yerusalem, ànd ak fukki taalibe yi ak ñaar. Noonu mu wéetoo ak ñoom, di leen xamal ci yoon wi lii:
18 «Nu ngi jëm Yerusalem, te dees na jébbal Doomu nit ki sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya. Dinañu ko àtte, teg ko dee,
19 jébbal ko ñi dul Yawut, ngir ñu di ko ñaawal te di ko dóor ay yar, ba noppi daaj ko ci bant. Waaye ca ñetteelu fan ba dina dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

20 Ci kaw loolu doomi Sebede ya ànd ak seen ndey, ñëw ci Yeesu. Ndey ja sukk, di ko ñaansi lenn.
21 Yeesu ne ko: «Loo bëggoon?» Mu ne ko: «Damaa bëggoon nga santaane ne, boo nekkee ci sa nguur, sama ñaari doom ñii toog ak yaw, kenn ci sa ndijoor, ki ci des ci sa càmmoñ.»
22 Yeesu ne ko: «Xamuleen li ngeen di ñaan. Ndax man ngeena naan kaasu naqar, bi may naan?» Ñu ne ko: «Man nañu ko.»
23 Yeesu ne leen: «Ci dëgg dingeen naan sama kaas, waaye toog ci sama ndijoor mbaa sama càmmoñ, du man maa koy maye, waaye sama Baay moo koy may ñi mu ko waajal.»

24 Bi nga xamee ne fukki taalibe
ya dégg nañu loolu, ñu mere ñaari
doomi ndey ya.
25 Waaye Yeesu woo leen ne leen:
«Xam ngeen ne ci xeeti àddina, njiit
yi dañu leen di dóor yetu nguur, te
kilifa yi dañu leen di not.
26 Buleen mel ni ñooñu. Waaye ku
bëgga nekk kilifa ci yéen, na nekk
seen surga,
27 te ku bëgga nekk njiit, na nekk
seen jaam.
28 Ndaxte noonu la Doomu nit ki
ñëwe, du ngir ñu nekk ay surgaam,
waaye muy seen surga, ba joxe
bakkanam ngir njotug ñu bare.»

Yeesu faj na ñaari gumba

29 Gannaaw loolu Yeesu génn
Yeriko, te mbooloo mu bare topp ko.
30 Fekk ñaari gumba toog ci wetu
yoon wa. Bi gumba ya déggee ne
Yeesu di jaar, ñu daldi yuuxu ne
ko: «Sang bi, yaw Sëtu Daawuda bi,
yërëm nu!»
31 Waaye nit ña gëdd leen, ngir
ñu noppi. Teewul gumba ya gëna
yuuxu naan: «Sang bi, yaw Sëtu
Daawuda bi, yërëm nu!»
32 Noonu Yeesu daldi taxaw, woo
leen ne: «Lu ngeen bëgg, ma defal
leen ko?»
33 Ñu ne ko: «Sang bi, na sunuy
bët ubbiku.»
34 Noonu Yeesu yërëm leen, laal
seeni bët, ñu daldi gis ca saa sa, topp
ci moom.

21

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe
ya jege woon nañu Yerusalem, ba
agsi dëkku Betfase ci wetu tundu
Oliw ya. Noonu Yeesu yebal ñaari
taalibe,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi
ci seen kanam. Bu ngeen eggee,
dingeen gis mbaam mu ñu yeew ak
cumburam; yiwileen leen, indil ma
leen.
3 Te bu leen kenn waxee dara,
ngeen ne ko: “Boroom bi da leena
soxla.” Kon ca saa sa dina leen
bàyyi, ñu dem.»
4 Yeesu def na noonu, ngir la ñu
waxoon jaarale ko cib yonent am, bi
mu naan:
5 «Waxal waa Siyoŋ:
“Seen buur a ngi ñëw ci yéen;
ku lewet la, te war mbaam-sëf,
dig cumbur, doomu mbaam.”»
6 Noonu taalibe ya dem, def loolu
leen Yeesu sant.
7 Ñu indi mbaam ma, moom ak
cumbur ga, lal ci seeni yére, Yeesu
toog ca.
8 Ña ëpp ca mbooloo ma lal seeni
yére ca yoon wa, ñenn ña dagg ay
cari garab, lal leen it ca yoon wa.
9 Mbooloom ña ko jiitu ak ña ko
topp ñépp di wax ca kaw naan:
«Osaana, yaw Sëtu Daawuda bi!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku
barkeel nga!
Ca bérab yu gëna kawe, nañu ne:
“Osaana!”»
10 Bi nga xamee ne Yeesu dugg na
Yerusalem, dëkk ba bépp yëngatu
ne: «Kii moo di kan?»
11 Mbooloo ma ne leen: «Kii moo
di yonentu Yàlla Yeesu, bi jóge
Nasaret ci Galile.»

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Bi loolu amee Yeesu dugg ca kër
Yàlla ga, dàq ñépp ña fay jaay ak ña
fay jënd. Mu daaneel taabali wec-
cikatu xaalis ya ak tooguy jaaykati
pitax ya,
13 naan: «Mbind mi nee na:
“Sama kër dinañu ko wooye këru
ñaan ci Yàlla,” waaye yéen def
ngeen ko këru sàcc.»
14 Noonu ay gumba ak ay lafañ
ñëw ci moom ca kër Yàlla ga, mu faj
leen.
15 Bi nga xamee ne sarxalkat yu
mag ya ak xutbakat ya gis nañu yëf
yu doy waar ya mu def, te dégg xale
yu ndaw ya nekk ca kër Yàlla ga,
di wax ci kaw naan: «Osaana, yaw
Sëtu Daawuda bi!» ñu daldi mer.
16 Noonu ñu ne Yeesu: «Ndax
dégg nga li ñuy wax?» Yeesu ne

leen: «Waaw, dégg naa ko. Ndax masuleena jàng lii ci Mbind mi:
“Ci gémmiñu perantal ak ñiy nàmp sàkkal nga sa bopp ay cant”?»
17 Bi Yeesu waxee loolu, mu bàyyi leen, génn dëkk ba, jëm Betani, fanaan fa.

Yeesu rëbb na garabu figg ga

18 Ci suba teel Yeesu délsi ca dëkk ba, mu xiif.
19 Noonu mu séen garabu figg ca yoon wa, waaye bi mu fa agsee, gisu ci dara lu dul ay xob rekk. Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Dootuloo meññ mukk!» Ca saa sa figg ga daldi wow.
20 Bi nga xamee ne taalibe ya gis nañu loolu, ñu waaru naan: «Nan la figg gi daldi wowe ci taxawaay bi?»
21 Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, su ngeen gëmee te baña werante, dingeen def li ma def figg gi, rax-ca-dolli bu ngeen nee tund wale: “Jógal tàbbi ca géej ga,” dina ko def.
22 Te lépp lu ngeen laaj cig ñaan, bu ngeen ci boolee ngëm, dingeen ci jot.»

Sañ-sañu Yeesu

23 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga, di fa jàngle. Bi muy jàngle nag sarxalkat yu mag ya ak njiiti xeet wa ñëw ci moom ne ko: «Yëf yii ngay def, ci ban sañ-sañ nga koy defe? Ku la may boobu sañ-sañ?»
24 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen laaj lenn; bu ngeen ma ko waxee, kon dinaa leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.
25 La Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla ci nit ñi?» Ci kaw loolu ñu daldi werante ci seen biir naan: «Bu nu nee: “Ci Yàlla,” dina nu laaj: “Lu tax gëmuleen ko kon?”
26 Te bu nu nee: “Ci nit ñi,” kon mbooloo mi dal ci sunu kaw, ndaxte ñépp teg nañu Yaxya ab yonent.»
27 Ñu ne Yeesu nag: «Loolu xamunu ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Kon man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.

Léebu ñaari doom ya

28 «Lu di seen xalaat ci lii? Kenn nit amoon na ñaari doom. Am bés mu ñëw ca taaw ba ne ko: “Sama doom, demal tey liggéeyi ca sama toolu reseñ.”
29 Taaw ba ne ko: “Demuma,” waaye gannaaw loolu xelam yedd ko, mu dem.
30 Gannaaw gi, baay ba ñëw ca tofo ba, wax ko noonu. Mu ne ko: “Waaw,” waaye demul.»
31 Noonu Yeesu laaj leen: «Kan ci ñaari doom yooyu moo def coobarey baayam?» Ñu ne: «Taaw ba.» Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, juutikat yi ak jigéeni moykat yi ñoo leen jëkka dugg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
32 Ndaxte Yaxya ñëw na ci yéen ci yoonu njub, te gëmuleen ko; waaye juutikat yi ak jigéeni moykat yi gëm nañu ko. Te gannaaw bi ngeen gisee loolu, seen xel soppikuwul sax, ba ngeen gëm ko.»

Léebu beykat, yi rey doomu boroom tool bi

33 Yeesu teg ca ne: «Dégluleen beneen léeb. Amoon na fi benn boroom kër bu jëmbët toolu reseñ. Mu ñag tool bi, gas ci biir pax, ngir nal ci reseñ yi. Mu tabax wottukaay, batale ko ay beykat, daldi tukki.
34 «Bi nga xamee ne bëgg nañoo witt reseñ yi, mu yónni ay surgaam ci beykat yi, ngir jot wàllam ci meññeef mi.
35 Waaye beykat yi jàpp surga yi, kenn ki ñu dóor ko ay yar, keneen ki ñu rey ko, ki ci des ñu sànni ko ay doj.
36 Boroom kër gi nag yónniwaat yeneen surga yu ëpp yu jëkk ya, beykat yi def leen noonu ñoom itam.
37 Mujj mu yónni doomam naan: “Xëy na ñu weg sama doom.”
38 Waaye bi beykat yi gisee doom ji, ñu ne ci seen bopp: “Kii moo wara donn tool bi; nan ko rey, moom ndonoom.”
39 Ñu jàpp ko nag, génne ko tool bi, rey ko.»

40 Noonu Yeesu laaj leen: «Bu
boroom tool bi ñëwee nag, na muy
def beykat yi?»
41 Ñu ne ko: «Dina rey reyin wu
ñaaw nit ñu soxor ñooñu, batale
tool bi yeneen beykat, yi koy jox
wàllam ci jamonoy meññeef.»
42 Kon Yeesu ne leen: «Xanaa
masuleena jàng lii ci Mbind yi?
"Doj wi tabaxkat yi sànni;
mujj na di doju koñ;
ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci."
43 «Loolu moo tax maa ngi leen
koy wax, dinañu leen xañ nguuru
Yàlla, dénk ko xeet wuy def ay
jëfam.
44 Ku dal ci doj wii, dammtoo; ku
mu dal ci sa kaw, rajaxe la.»
45 Bi nga xamee ne sarxalkat yu
mag ya ak Farisen ya dégg nañu
léebam yooyu, ñu xam ne ñoom lay
wax.
46 Noonu ñu di ko fexee jàpp,
waaye ragal nañu nit ña, ndaxte
ñépp teg nañu ko ab yonent.

22

Léebu céet ga

1 Gannaaw loolu Yeesu nettali leen
beneen léeb ne leen:
2 «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa
mel ni buur buy waajal céetu
doomam ju góor.
3 Noonu mu yónni ay surgaam,
ngir ñu woo gan yi ca céet ga, waaye
gan yi bëgguñoo ñëw.
4 Kon mu yónneeti yeneen surga
ne leen: "Bu ngeen demee, yégal-
leen gan yi sama woote bii: 'Reer
yi noppi na, reylu naa samay nag
ak samay jur gu duuf; lépp sotti na,
ñëwleen ci reer yi.' "
5 Waaye ba tey wuyuwuñu ko; ñu
dem, kenn ki ca toolam, kenn ki
jaayaani,
6 ña ca des jàpp surga ya, toroxal
leen, rey leen.
7 «Noonu buur mer, daldi yónni
ay xarekatam, ngir ñu rey bóomkat
yooyule, lakk seen dëkk.
8 Ci kaw loolu mu ne surga ya:
"Reeri céet gi noppi na, waaye ñi ñu
woo yeyoowuñu ko.
9 Demleen nag buntu dëkk ba, woo
ku ngeen fa gis ci reeri céet gi."
10 Noonu surga ya génn ca yoon
ya, boole ña ñu fa gis ñépp, ñu bon
ña ak ñu baax ña, ba néegu reer ya
fees ak ay gan.
11 «Bi nga xamee ne buur bi dugg
na nag, ngir seetsi gan yi, mu gis fa
nit ku solul mbubb mu ñu wara sol
ca céet ga.
12 Buur ne ko: "Sama waay, naka
nga dugge fii, te amuloo mbubbum
céet?" Waa ji ne miig.
13 Noonu buur ba ne ay surgaam:
"Yeewleen ko ci tànk yi ak ci loxo yi,
sànni ko ci biti ci lëndëm gi. Foofa
dees na fa jooy tey yéyu."
14 Ndaxte ñi ñu woo bare nañu,
waaye ñi ñu tànn barewul.»

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

15 Booba Farisen ya dem gise, ba
xam lu ñu wara def, ngir fiir Yeesu
ci waxam.
16 Noonu ñu yónni ci moom seeni
taalibe ak ñi far ak buur bi Erodd
ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne ku
wóor nga, te ragaloo kenn, ndaxte
seetuloo jëmmi nit, waaye dangay
xamle yoonu Yàlla ci bu wóor.
17 Wax nu nag loo xam ci lii: ndax
jaadu na, nu fey buur bi Sesaar galag
walla déet?»
18 Waaye Yeesu xam seen njublaŋ,
mu ne leen nag: «Lu tax ngeen bëgg
maa fiir, yéen naaféq yi?
19 Wonleen ma poset, bi ñuy feye
galag.» Ñu daldi ko jox nag benn
posetu denariyon.
20 Yeesu ne leen: «Kan lañu ci def
nataalam ak turam?»
21 Ñu ne ko: «Sesaar.» Noonu
mu ne leen: «Joxleen nag Sesaar li
Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla
moom.»
22 Bi nga xamee ne dégg nañu
loolu, ñu waaru, bàyyi ko, daldi
dem.

Sadusen yi ak ndekkite li

23 Bés boobale ay Sadusen ñëw
ci moom. Sadusen yi nag ñoom
gëmuñu ne ndekkite am na. Noonu
ñu laaj ko naan:
24 «Kilifa gi, Musaa nee woon na:
“Boo xamee ne góor dee na te amul
doom, na rakkam donn jabaram,
ngir sàkkal magam njaboot.”
25 Amoon na ci nun nag juróom
ñaari góor, ñu bokk ndey ak baay.
Taaw ba am jabar ba noppi, faatu;
rakk ja donn jabar ja, ndaxte amul
woon doom.
26 Ñaareel ba ak ñetteel ba def
noonu, ba ci juróom ñaareel ba.
27 Gannaaw ñoom ñépp, jigéen ja
faatu.
28 Bu ndekkite taxawee nag,
jabaru kan lay doon ci juróom ñaar
ñi, ndaxte ñépp jël nañu ko?»
29 Waaye Yeesu ne leen: «Yéena
ngi cig réer, ndaxte xamuleen
Mbind mi mbaa kàttanu Yàlla.
30 Ndaxte keroog ndekkite li kenn
du am jabar, kenn du am jëkkër,
waaye dinañu mel ni malaaka yi ci
kaw.
31 Te lu jëm ci ndekkitel ñi dee,
xanaa masuleena jàng la leen Yàlla
waxoon ne:
32 “Maay Yàllay Ibraayma ak
Yàllay Isaaxa ak Yàllay Yanqóoba”?
Li ciy génn mooy, nekkul Yàllay ñi
dee waaye Yàllay ñiy dund la.»
33 Bi nga xamee ne mbooloo ma
dégg nañu loolu, ñu waaru ndax li
mu jàngle.

Ban santaane moo gëna màgg ci yoonu Musaa?

34 Gannaaw gi, Farisen ya yég
nañu ne yey na Sadusen ya. Kon nag
ñu daldi daje.
35 Noonu kenn ci ñoom, ka nekk
xutbakat, fexe koo fiir. Mu laaj ko:
36 «Kilifa gi, ban ndigal moo gëna
màgg ci yoonu Musaa?»
37 Yeesu ne ko: «“Nanga bëgg
Yàlla sa Boroom ak sa xol bépp ak
sa bakkan bépp ak sa xel mépp.”
38 Loolu moo di li jëkk te ëpp ci li
Yàlla santaane.
39 Te ñaareel bi noona la mel:
“Nanga bëgg sa moroom, ni nga
bëgge sa bopp.”
40 Ñaari ndigal yooyu tënk nañu
yoonu Musaa wépp, moom ak waxi
yonent yi.»

Ndax Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

41 Bi Farisen ya dajee nag, Yeesu
laaj leen:
42 «Lu ngeen xalaat ci Almasi bi;
kan la nekk sëtam?» Ñu ne ko:
«Daawuda.»
43 Noonu Yeesu ne leen: «Lu
tax nag Daawuda, bi muy wax ci
kàttanu Xelu Yàlla mi, di ko wooye
“Boroom bi” ne:
44 “Boroom bi wax na sama Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
45 Gannaaw Daawuda nag wooye na
ko: “Boroom bi,” nu muy nekke
sëtam?»
46 Ci kaw loolu kenn manu koo tontu
genn kàddu. Te li dale ci bés booba
kenn ñemeetu koo laaj dara.

23

Yeesu gëdd na xutbakat ya ak Farisen ya

1 Gannaaw loolu Yeesu waxoon
na mbooloo ma ak taalibeem ya ne
leen:
2 «Xutbakat ya ak Farisen ya ñu
ngi toog ci jalu Musaa.
3 Lépp lu ñu leen wax nag, defleen
ko te sàmm ko, waaye buleen roy
seeni jëf, ndaxte dañuy wax waaye
duñu ko jëfe.
4 Dañuy takk say yu diis, yen leen
ci nit ñi, waaye duñu ko nangoo laal
sax ak seen cati baaraam.
5 Dañuy def seeni jëf yépp, ngir nit
ñi gis leen, di takk ay téere yu réy,
tey réyal seeni laari mbubb.
6 Ca reeri xew yi, toogu yu yiw
lañuy taamu, tey féete kanam ca
jàngu ya.
7 Dañoo bëgg ñépp nuyoo leen
ñaari loxo ca pénc ma, di leen
wooye “kilifa gi.”

8 Waaye yéen buñu leen wooye
“kilifa gi,” ndaxte kenn rekk moo di
seen Kilifa, te yéen ñépp ay bokk
ngeen.
9 Te buleen tudde kenn seen
“baay” ci àddina, ndaxte kenn rekk
moo di seen Baay, ki ci kaw.
10 Buñu leen tudde it ay “njiit,”
ndaxte kenn rekk moo di seen Njiit,
mooy Kirist.
11 Ki gëna mag ci yéen mooy ki
nangoo nekk seen surga.
12 Kuy yékkatiku dees na la su-
ufeel; kuy suufeelu, ñu yékkati la.
13-14 «Yéen xutbakat yi ak Farisen
yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi tëj nguuru Yàlla Aji Kawe
ji ci kanam nit ñi; yéen dungeen ci
dugg, te dungeen bàyyi ku ci bëgga
dugg, mu dugg ci.
15 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi wër géej ak suuf, ngir
sàkku benn taalibe, ba noppi ngeen
def ko nitu sawara, ku leen yées
ñaari yoon.
16 «Yéen njiit yu gumba yi,
dingeen torox! Yéena ngi wax ne:
“Ku giñe kër Yàlla gi, ngiñ li duggul,
waaye ku giñ ci wurusu kër Yàlla gi,
dugg na.”
17 Yéen ñi dof te gumba! Lan
moo gëna màgg, wurus wi walla kër
Yàlla, gi tax wurus wi sell?
18 Dangeen ne it: “Ku giñe sarx-
alukaay bi ci kër Yàlla gi, ngiñ li
duggul, waaye ku giñ ci sarax si ci
kawam, dugg na.”
19 Gumba yi! Lan moo gëna màgg,
sarax si walla sarxalukaay bi tax
sarax si sell?
20 Ku giñe sarxalukaay bi, giñ nga
ci sarxalukaay bi ak li ci kawam
lépp.
21 Ku giñe kër Yàlla gi, giñ nga ci
kër Yàlla gi ak ki ci dëkk.
22 Ku giñ ci asamaan, giñ nga ci
jalu Buur Yàlla ak ki ci toog.
23 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi sàkk asaka ci naana ak
anet ak kumin, te sàggane yi gëna
màgg ci yoonu Musaa, maanaam
njub, yërmande ak ngëm. Loolu
ngeen wara def, waxuma nag ngeen
bàyyi la ca des.
24 Yéen njiit yu gumba yi! Yéena
ngi segg wallax-njaan, tey wann
giléem.
25 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi setal bitib kaas bi ak ndab
li, waaye ci biir dafa fees ak càcc ak
ëppal.
26 Farisen yu gumba yi! Jëkkleena
setal biir kaas bi ak ndab li, ngir biti
bi itam set.
27 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi mel ni bàmmeel yu ñu
weexal. Ci biti am nañu melo wu
rafet, waaye ci biir dañoo fees ak
yaxi ñi dee ak tilim ju nekk.
28 Yéen itam, ci ngistal dangeena
mel ni ñu jub, waaye ci seen biir
dangeen fees ak naaféq ak lu bon.
29 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi tabax xabruy yonent yi,
tey rafetal bàmmeeli ñu jub ñi.
30 Te yéena ngi wax ne: “Bu nu
fekke woon sunu jamonoy maam,
dunu ànd ak ñoom ciy tuur deretu
yonent yi.”
31 Seede ngeen nii ne yey ngeen
seen bopp, te yéenay doomi ñi doon
rey yonent yi,
32 di aw seen tànki baay, ba yées
leen sax.
33 Yéen ñi mel ni ay jaan, te fees ak
daŋar niy co, naka ngeen di mucce
mbugalu sawara?
34 Moo tax maa ngi leen di yónnee
ay yonent ak ay boroom xam-xam
ak ay xutbakat. Ñenn ñi dingeen
leen rey te daaj leen ci bant; ñeneen
ñi dingeen leen dóor ay yar ci seeni
jàngu, di leen fitnaal ci dëkkoo
dëkk.
35 Noonu deretu ñi jub, ji ñu tuur
jépp ci àddina, dina xëppu ci seen
kaw, li dale ci deretu Abel mi jub,
ba ci deretu Sakari doomu Baraki,

mi ngeen rey ci diggante bérab bu
sell bi ak sarxalukaay bi.
36 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
loolu lépp dina dal ci niti jamono jii.
37 «Yerusalem, Yerusalem, yaw
miy rey yonent yi, tey sànni ay
doj ndaw yi, ba ñu dee, aka maa
bëggoona dajale say doom, ni gi-
naar di uufe ay cuujam, te nan-
guwuleen!
38 Kon nag Yàlla dina bërgël seen
kër, ba mu gent.
39 Ndaxte maa ngi leen koy wax,
dungeen ma gisati li dale tey, ba
kera ngeen ne: "Yaw miy ñëw ci
turu Boroom bi, ku barkeel nga!"»

24

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

1 Bi Yeesu waxee ba noppi, mu
génn ca kër Yàlla ga, dem. Noonu ay
taalibeem ñëw ci moom, ngir won
ko tabaxi kër Yàlla ga.
2 Mu ne leen: «Du gis ngeen yii
yépp? Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, lii lépp dina daanu, ba doj
dootul des ci kaw doj.»
3 Noonu bi nga xamee ne Yeesu
toog na ca tundu Oliw ya, taalibeem
ya ñëw ci moom cig wet. Ñu ne ko:
«Wax nu kañ la loolu di am, te luy
tegtale ne yaa ngi ñëw te àddina di
tukki?»
4 Yeesu ne leen: «Moytuleen, bu
leen kenn nax.
5 Ndaxte ñu bare dinañu ñëw ci
sama tur ne: "Maa di Kirist," te
dinañu nax ñu bare.
6 Dingeen dégg ay xare ak coowi
xare; wottuleen, buleen ci tiit,
ndaxte loolu war na am, waaye
booba mujug jamono ji jotagul.
7 Xeet dina jóg, xeex ak weneen
xeet, réew xeex ak meneen réew.
Dina am ay xiif ak ay yëngu-yënguy
suuf ci bérab yu bare.
8 Waaye loolu lépp mooy ndoortel
metit yi, mel ni jigéen juy matu.
9 Bu boobaa dees na leen jébbale,
mitital leen, rey leen; te xeet yépp
dinañu leen bañ ndax sama tur.
10 Bu loolu amee ñu bare di-
nañu dàggeeku, di booleente tey
bañante.
11 Te it ñu bare ñuy mbubboo turu
yonent dinañu feeñ, nax nit ñu bare.
12 Te gannaaw lu bon day law,
mbëggeelug ñi ëpp dina wàññiku.
13 Waaye ku muñ ba ca muj ga,
mucc.
14 Noonu xibaaru jàmm bii ci ngu-
uru Yàlla, dees na ko yégle ci àddina
sépp, ngir mu nekk seede ci xeet
yépp. Bu loolu amee mujug jamono
ji jot.
15 «Dina am bés bu li ñuy wax:
"Lu araam luy yàqe" dina tege ca
bérab bu sell ba. Mooy li ñu
doon wax jaarale ko ci yonent Yàlla
Dañeel; ku ko jàng, nanga ko xam.
16 Bu ngeen gisee loolu nag, ku
nekk ci biir diiwaanu Yude, nanga
daw ca tund ya;
17 ku nekk ci kaw taax ma, bul
wàcc ngir fab say yëf, ya nekk ci biir
kër ga;
18 ku nekk ca tool ba, bul ñibbi
ngir fab sa mbubb.
19 Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés
yooyu, ngalla it ñiy nàmpal!
20 Ñaanleen nag seen gàddaay
bumu nekk jamonoy seddaayu lolli,
walla bésub noflaay bi.
21 Ndaxte booba dina am metit wu
réy wu masula am, ba àddina sosoo
ak tey, te dootul am mukk.
22 Te bu ñu wàññiwul bés yooyu,
kenn du mucc, waaye dees na leen
wàññi ndax ñi Yàlla tànn.
23 «Booba nag, bu leen kenn
waxee: "Kaayleen gis, Kirist a ngi
fi," mbaa: "Mu nga fale," buleen ko
gëm.
24 Ndaxte ñi mbubboo turu Kirist
ak ñi mbubboo turu yonent dinañu
feeñ, di joxe ay firnde yu réy ak ay
kéemaan, ba ciy nax sax ñi Yàlla
tànn, su loolu manoona am.
25 Wax naa leen ko lu jiitu.
26 «Bu ñu leen waxee nag:
"Seetleen, mu nga nale ca àll
ba," buleen génn, mbaa ñu ne:
"Seetleen, mu ngi nii ci biir kër gi,"
buleen ko gëm.

27 Ndaxte ni melax di fàqe penku,
te lerax ba sowu, noonu la ñëwug
Doomu nit ki di mel.
28 Fa médd nekk, fa la tan yiy
dajee.

29 «Gannaaw metitu bés yooyule
nag, ca saa sa jant bi dina lëndëm
te weer wi dootul leer; biddiiw yi
dinañu fàq, daanu ci asamaan, te
kàttani asamaan yi yëngu.
30 Booba firnde ji taxaw, Doomu
nit ki feeñ ci asamaan, te xeeti
àddina sépp dinañu jooy. Dinañu
gis Doomu nit ki di ñëw ci niiri
asamaan si, ànd ak kàttan ak ndam
lu réy.
31 Dina yónni ay malaakaam ak
baatu liit bu dégtu, ñu dajale ñi mu
tànn ci ñeenti xébla yi, fa asamaan
dale ba fu mu yem.»

32 Yeesu teg ca ne: «Jàngleen
misaalu garabu figg ga. Boo xamee
ne ay bànqaasam duy nañu, tey
xobam sëq, xam ngeen ne nawet
jege na.
33 Noonu yéen itam bu ngeen gisee
loolu lépp, xamleen ne jege na, mu
ngi ci bunt bi sax.
34 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
niti jamono jii duñu wéy te loolu
lépp amul.
35 Asamaan ak suuf dinañu wéy,
waaye samay wax du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

36 «Waaye bés booba walla waxtu
wa, kenn xamul kañ lay doon; du
malaaka yi ci kaw, du sax man
Doom ji, waaye Baay bi rekk moo ko
xam.
37 Ni bési Nóoyin ya, noonu lay
mel, bu Doomu nit ki di ñëw.
38 Ndaxte ca bés ya jiitu mbënn
ma, nit ñaa ngi doon lekk di naan,
góor ñaa ngi doon takk jabar, tey
maye seeni doom, ba bés ba Nóoyin
duggee ca gaal ga;
39 xalaatuñu woon dara, ba kera
ndoxum mbënn ma di dikk, yóbbu
leen. Noonu lay mel ci ñëwug
Doomu nit ki.

40 «Bu boobaa ci ñaar ñu nekk cib
tool, dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci
des.
41 Ci ñaari jigéen ñuy wol ca ëtt
ba, dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci
des.
42 Yewwuleen nag, ndaxte xam-
uleen bés bu seen Boroom di ñëw.
43 Waaye xamleen lii: bu boroom
kër gi xamoon, ci ban waxtu ci guddi
la sàcc bi di ñëw, kon dina yewwu te
du ko bàyyi, mu toj këram.
44 Loolu moo tax yéen itam tax-
awleen jonn, ndaxte Doomu nit ki
dina ñëw ci waxtu wu ngeen ko
séenuwul.»
45 Yeesu teg ca ne: «Kan moo
nekk surga bu takku te teey, bu
njaatigeem teg ci waa kër gi, ngir mu
leen di dundal ca jamono ja?
46 Bu njaatigeem ñëwee te gis muy
def noonu, surga boobu dina am
ngërëm.
47 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
njaatige bi dina ko teg ci alalam
jépp.
48 Waaye bu dee surga bu bon bu
naan ci xelam: “Sama njaatige day
yéexa ñëw,”
49 mu tàmbalee dóor ay bokki
surgaam, di lekk te naan ak naankat
ya,
50 kon njaatige ba dina ñëw ci bés
bu mu ko séenuwul ak waxtu wu
mu xamul.
51 Dina ko dóor ay yar yu metti,
jox ko añub naaféq. Foofa dees na
fa jooy tey yéyu.

25

Léebu fukki janq ya

1 «Booba nguuru Yàlla Aji Kawe ji
dina mel ni fukki janq, ñu fab seeni
làmp, génn, gatanduji boroom séet
ba.
2 Fekk juróom ca janq ya di ñu am
xel, juróom ya ca des ñàkk xel.
3 Ñi ñàkk xel nag fab nañu seeni
làmp, waaye fabaalewuñu diw;
4 waaye ñi am xel ñoom fab nañu
seeni làmp, fabaale diw ciy njaq.

5 Ni boroom séet bi yéexee ñëw
nag, ñépp gëmméentu bay nelaw.
6 «Noonu ci xaaju guddi baat jib
ne: “Boroom séet baa ngi, génnleen,
gatandu ko.”
7 Bi ko janq ya déggee, ñu jóg,
defar seeni làmp.
8 Ñi ñàkk xel wax ñi am xel:
“Mayleen nu ci seen diw, ndaxte
sunuy làmp ñu ngi bëgga fey.”
9 Waaye ñi am xel ne leen: “Li nu
yor du doy ngir nun ak yéen. Tee
ngeena dem ca jaaykat ya, jënd?”
10 «Bi nga xamee ne dem nañu
jëndi, boroom séet ba agsi. Ñi
amoon diw ci seeni làmp, ànd ak
boroom séet ba ca reer ya. Noonu
bunt ba tëj.
11 Gannaaw loolu janq ya ca des
agsi naan: “Sang bi, Sang bi, ubbil
nu!”
12 Mu ne leen: “Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, xawma leen.”
13 «Yewwuleen nag, ndaxte xam-
uleen bés ba mbaa waxtu wa.

Léebu surga, ya njaatige bi dénk xaalisam

14 «Te it nguuru Yàlla dafa mel ni
kuy tukki bitim réew. Bi muy laata
dem, mu woo ay surgaam, batale
leen alalam, ku nekk lu mu àttan.
15 Kenn ka, mu dénk ko juróomi
milyoŋ*, keneen ka, mu dénk ko
ñaar; ka ca des, benn; daldi tukki.
16 «Bi mu demee nag, ki jot
juróomi milyoŋ ya dem, di ci jula,
ba amaat yeneen juróom.
17 Noonu it ki jot ñaar amaat
yeneen ñaar.
18 Waaye ki jot benn milyoŋ dem,
gas pax, nëbb fa xaalisu njaatigeem.
19 «Gannaaw diir bu yàgg
njaatigeb surga ya délsi, daldi leen
laaj alalam.
20 Noonu ki jot juróomi milyoŋ ya
jegeñsi, indi yeneen juróom naan:
“Kilifa gi, dénk nga ma juróomi
milyoŋ; seetal, ame naa ci yeneen
juróom.”
21 Njaatigeem ne ko: “Def nga lu
baax, surga bu baax nga te takku.
Gannaaw takku nga ci lu tuuti, dinaa
la dénk lu bare. Kaay bokk ci sama
mbég.”
22 Naka noona ki jot ñaari milyoŋ
it jegeñsi ne ko: “Kilifa gi, dénk nga
ma ñaari milyoŋ, seetal, ame naa ci
yeneen ñaar.”
23 Njaatigeem ne ko: “Def nga lu
baax, surga bu baax nga te takku.
Gannaaw takku nga ci lu tuuti, dinaa
la dénk lu bare. Kaay bokk ci sama
mbég.”
24 «Gannaaw loolu nag, ki jot benn
milyoŋ jegeñsi ne ko: “Kilifa gi,
xamoon naa ne, nit ku néeg nga;
dangay dajale foo jiwul, tey góob foo
faruwul.
25 Moo tax ma ragaloon la, ba dem,
nëbb sa xaalis ci biir suuf; mi ngii,
fabal li nga moom.”
26 Waaye njaatigeem ne ko:
“Surga bu bon nga te tayel! Gan-
naaw xamoon nga ne damay dajale
fu ma jiwul, tey góob fu ma faruwul,
27 kon waroon ngaa yóbbu sama
xaalis ca denckati xaalis ya. Bés bu
ma ñëwee nag, ma mana jot li ma
moom ak la mu jur.”
28 Noonu njaatige bi ne: “Nan-
guleen xaalis bi ci moom, jox ko
boroom fukki milyoŋ yi.
29 Ndaxte ku am dinañu la dolli,
ba nga barele, waaye ku amul, li nga
am as néew sax, dinañu ko nangu.
30 Te sànnileen surga bu amul
njariñ bi ci biti ci lëndëm gi. Foofa
dees na fa jooy te yéyu.”

Àtteb xeet yi

31 «Boo xamee ne Doomu nit ki mu
ngi ñëw ci ndamam, ànd ak malaaka
yépp, booba dina falu ni buur, toog
ci jalam bu soloo ndam.
32 Bu boobaa dees na dajale xeeti
àddina yépp ci kanamam, te dina
leen xàjjale, ni sàmm di xàjjalee xar
yi ak bëy yi,
33 mu teg xar yi ci ndijooram, bëy
yi ci càmmoñam.

* **25:15** Maanaam juróomi talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

34 «Noonu Buur bi dina wax
ñi féete ndijoor: “Agsileen, yéen
ñi sama Baay barkeel, jël-leen
nguur, gi ñu leen waajal li dale ci
njàlbéenug àddina.
35 Ndaxte xiifoon naa, ngeen jox
ma, ma lekk; te mar, ngeen jox
ma, ma naan; nekkoon naa ab
doxandéem, ngeen fat ma;
36 te rafle, ngeen wodd ma; wop-
poon naa, ngeen seetsi ma; te ñu tëj
ma, ngeen ñëw fi man.”
37 Ci kaw loolu ñi jub dinañu ne:
“Boroom bi, kañ lanu la gisoon, nga
xiif, nu jox la, nga lekk; mbaa nga
mar, nu jox la, nga naan?
38 Kañ lanu la gisoon, nga nekk
ab doxandéem, nu fat la; mbaa nga
rafle, nu wodd la?
39 Kañ lanu la gisoon, nga wopp
mbaa ñu tëj la, nu ñëw ci yaw?”
40 Noonu Buur bi dina leen ne:
“Ci dëgg maa ngi leen koy wax, saa
yu ngeen defalee loolu kenn ki gëna
ndaw ci sama bokk yii, man ngeen
ko defal.”
41 «Gannaaw loolu dina wax ñi
ci càmmoñam: “Soreleen ma yéen
ñi alku, te dem ci sawara su dul
fey, si ñu sàkkal Seytaane ak ay
malaakaam.
42 Ndaxte xiifoon naa waaye jox-
uleen ma, ma lekk; te mar waaye
joxuleen ma, ma naan.
43 Nekkoon naa ab doxandéem,
waaye fatuleen ma; te rafle, waaye
wodduleen ma; woppoon naa te ñu
tëj ma, waaye seetsiwuleen ma.”
44 Ci kaw loolu dinañu ne: “Bo-
room bi, kañ lanu la gisoon, nga
xiif, mbaa nga mar, nga nekk ab
doxandéem mbaa rafle, nga wopp
mbaa ñu tëj la, te topptoowunu la?”
45 Kon dina leen ne: “Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, saa su ngeen ko
defalul kenn ci ñi gëna ndaw, man
ngeen ko defalul.”
46 Noonu ñii dinañu sóobu ci mbu-
gal gu dul jeex, waaye ñi jub dinañu
tàbbi ci dund gu dul jeex.»

26

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu wax na
loolu lépp ba noppi, mu ne taal-
ibeem ya:
2 «Xam ngeen ne ñaari fan a des
ci màggalu bésu Mucc ba, te dinañu
wor Doomu nit ki, daaj ko ci bant.»
3 Booba nag sarxalkat yu mag ya
ak njiiti xeet wa dajaloo ca kër gu
réy gu sarxalkat bu mag ba, tudd
Kayif.
4 Ñu daldi gise, ba xam lu ñu mana
fexe, ba jàpp Yeesu, reylu ko.
5 Waaye ñu ne: «Bumu doon ci
bésu màggal bi, ngir yëngu-yëngu
baña am ci nit ñi.»

Jigéen ja tuur na latkoloñ ci boppu Yeesu

6 Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon
na dëkku Betani ca kër Simoŋ ma
gaana woon,
7 jenn jigéen ñëw ci moom, yor
njaq lu ñu yette doj wu ñuy wax
albaatar. Njaq la def latkoloñ ju
jar lu baree bare. Noonu bi Yeesu
toogee di lekk, jigéen ji tuur ko ci
boppu Yeesu.
8 Waaye bi ko taalibe ya gisee, ñu
daldi mer ne: «Yàq gii, lu muy jariñ?
9 Maneesoon na koo jaay ci lu
bare, jox xaalis bi miskin yi.»
10 Yeesu nag xam la ñu wax, mu
ne leen: «Jigéen ji defal na ma jëf ju
rafet; lu tax ngeen di ko sonal?
11 Miskin yaa ngi ak yéen bés
bu nekk, waaye dungeen ma gis ba
fàww.
12 Kii, ci li mu tuur latkoloñ jii ci
sama yaram, def na ko ngir waajal
sama rob.
13 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
fépp fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi
ci àddina sépp, dinañu fa fàttali it li
jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

14 Ca waxtu woowu kenn ci fukki
taalibe ya ak ñaar, ku tudd Yudaa
Iskariyo, dem ca sarxalkat yu mag
ya,
15 ne leen: «Lan ngeen ma mana
jox, ngir ma jébbal leen Yeesu?»

Noonu sarxalkat ya daldi ko waññal
fanweeri poseti estateer.
16 Li dale ci saa soosa nag Yudaa di
fexe jamono ju mu leen mana jébbal
Yeesu.

Reer bu mujj bi

17 Bés bu jëkk ca màggal, ga
ñuy wax Mburu ma amul lawiir,
taalibe yi ñëw ci Yeesu ne ko: «Foo
bëggoon nu defaral la reeru bésu
Mucc ba?»
18 Yeesu ne leen: «Demleen ca
dëkk ba, jëm ca diw, ngeen ne ko:
“Kilifa gi nee na: Sama jamono jege
na; ci sa kër laay màggalsi bésu
Mucc ba, man ak samay taalibe.”»
19 Noonu taalibe yi defar reeru
bésu Mucc ba, na leen Yeesu waxe
woon.
20 Bi nga xamee ne timis jot na,
Yeesu toog di lekk, moom ak fukki
taalibe yi ak ñaar.
21 Bi ñuy lekk, mu ne leen: «Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, kenn ci
yéen dina ma wor.»
22 Taalibe ya am naqaru xol bu
réy; ku nekk daldi ne ko: «Mbaa du
man, Boroom bi?»
23 Yeesu ne leen: «Ki dugal loxoom
ak man ci ndab li, kooku moo may
wor.
24 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu
ko waxe ci Mbind mi, waaye ki koy
wor dina torox; bañoona juddu moo
gënoon ci moom.»
25 Yudaa, mi ko nara wor, laaj ko:
«Mbaa du man, kilifa gi?» Yeesu ne
ko: «Wax nga ko.»
26 Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël
mburu, sant Yàlla, damm ko, jox ko
taalibe ya. Mu ne leen: «Jël-leen
lekk, lii sama yaram la.»
27 Gannaaw loolu mu jël kaas, sant
Yàlla, jox leen ko. Mu ne leen:
«Yéen ñépp naanleen ci,
28 ndaxte lii mooy sama deret, ji
fas kóllëre gi, te mu tuuru, ngir ñu
bare jot mbaalug bàkkaar yi.
29 Maa ngi leen di wax, dootuma
naan gannaaw-si-tey ndoxum reseñ
mii, ba kera may naan ak yéen
ndoxum reseñ mu bees ci sama
nguuru Baay.»
30 Gannaaw loolu ñu woy Yàlla, ba
noppi génn, dem ca tundu Oliw ya.
31 Booba Yeesu ne leen: «Yéen
ñépp dingeen ma dàggeeku ci guddi
gii, ndaxte bind nañu:
“Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo.”
32 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen
jiituji Galile.»
33 Piyeer nag daldi jël kàddu gi naan:
«Bu la ñépp dàggeekoo, man duma
la dàggeeku mukk.»
34 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi la
koy wax, ci guddi gii, bala ginaar a
sab, dinga ma weddi ñetti yoon.»
35 Piyeer ne ko: «Boo xamee ne sax,
damaa wara dee ak yaw, duma la
weddi mukk.» Taalibe yépp it waxe
noonu.

Yeesu ñaan na ci toolu Setsemane ci biir tiis wu réy

36 Bi loolu amee Yeesu ànd ak
ñoom ba ca bérab bu tudd Setse-
mane, mu ne taalibe ya: «Toogleen
fii, ma dem fale, ñaan fa.»
37 Bi mu waxee loolu, mu ànd ak
Piyeer ak ñaari doomi Sebede, daldi
am tiis ba xonet.
38 Mu ne leen: «Sama xol dafa tiis,
ba may bëgga dee; toogleen fi, xool
ak man.»
39 Bi mu waxee loolu, Yeesu dem
ci kanam tuuti, ne nërëm ci suuf, di
ñaan ne: «Sama Baay, bu manee
am, na ma kaasu naqar bii teggi!
Moona, bumuy ci sama coobare,
waaye na sa coobare am.»
40 Noonu mu ñëw ca taalibe ya,
fekk leen ñuy nelaw. Mu ne Piyeer:
«Amuleen sax dooley xoolandoo ak
man benn waxtu?
41 Xool-leen te ñaan, ngir baña
daanu cig fiir. Seen xol jag na,
waaye seen bind a woyof.»
42 Yeesu delluwaat di ñaan ne:
«Sama Baay, bu fekkee ne kaasu
naqar bii manu maa teggi te
naanuma ko, kon na sa coobare
am.»
43 Yeesu ñëwaat ca taalibe ya, fekk
leen ñuy nelaw, ndaxte seeni bët
dañoo diis.

44 Mu daldi leen bàyyi, waxaat
loolu ñetteel bi yoon.
45 Noonu mu ñëw ca taalibe ya ne
leen: «Nelawleen léegi te noppalu.
Waxtu wu ñu ma wara jébbale ci
loxoy bàkkaarkat yi, jege na.
46 Jógleen nu dem; xool-leen, ki
may wor a ngi nii, di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi muy wax loolu nag, Yudaa,
mi bokkoon ca fukki taalibe ya ak
ñaar te naroon koo wor, agsi, ànd ak
mbooloo mu bare, jóge ca sarxalkat
yu mag ya ak ca njiiti xeet wa, te
gànnaayoo jaasi ak yet.
48 Fekk Yudaa moomu joxoon na
leen tegtal ne leen: «Ki may fóon,
moom la; jàppleen ko.»
49 Mu daldi ñëw ci Yeesu nag ne
ko: «Salaam-maalikum, kilifa gi!»
daldi ko fóon bu tàng.
50 Yeesu ne ko: «Sama xarit, xam
naa lu tax nga ñëw.» Noonu ñu daldi
jegesi, song ko, jàpp ko.
51 Ca saa sa kenn ci ñi ànd ak
Yeesu bocci jaaseem, dóor surgab
sarxalkat bu mag ba, nopp ba dagg.
52 Waaye Yeesu ne ko: «Roofal sa
jaasi ci mbaram, ndaxte ku bocci
jaasi, jaasi moo lay rey.
53 Xanaa xamuloo ne man naa
laaj sama Baay, te dina ma may ci
taxawaay bi mbooloom malaaka mu
xel dajul*?
54 Waaye su ma ko defoon, nan
la Mbind mi mana ame? Ndaxte
Mbind mi nee na, nii la wara ame.»
55 Booba Yeesu ne mbooloo
mi: «Jóg ngeen ngir jàpp ma,
gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy
topp sàcc. Moona daa naa toog bés
bu nekk ca kër Yàlla ga, di jàngle, te
jàppuleen ma.
56 Waaye lii lépp xew na, ngir
amal Mbindi yonent yi.» Ci kaw
loolu taalibe yépp dëddu ko, daw.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat ya

57 Ña jàppoon Yeesu yóbbu ko
kër Kayif, sarxalkat bu mag ba, fa
xutbakat ya ak njiit ya daje.
58 Piyeer topp ko fu sore, ba ci ëttu
sarxalkat bu mag ba; mu dugg, toog
ak surga ya, ngir seet nu mbir may
mujje.
59 Noonu sarxalkat yu mag ya ak
kureelu àttekat ya di seet naaféq bu
mana seede ci Yeesu, ba ñu man koo
rey,
60 waaye manuñu koo am. Teewul
ñu bare ñëwoon nañu, di seede lu
dul dëgg. Ba mujj ñaari nit ñëw
naan:
61 «Kii nee woon na: “Man naa
toj kër Yàlla ga, tabaxaat ko ci ñetti
fan.”»
62 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag
ba jóg ne ko: «Ndax doo wax dara?
Loo xam ci li ñii seede ci yaw?»
63 Waaye Yeesu ne cell. Sarxalkat
bu mag ba ne ko: «Giñloo naa la ci
Yàlla miy dund, nga wax nu, ndax
yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla ji.»
64 Yeesu ne ko: «Wax nga ko. Maa
ngi leen koy wax it, li dale fii dingeen
gis Doomu nit ki toog ci ndijooru Aji
Man ji, di ñëw ci niiri asamaan si.»
65 Bi mu déggee loolu, sarxalkat
bu mag ba daldi mer lool, ba xotti ay
yéreem, daldi ne: «Weddi na Yàlla,
lu nu doyeeti seede? Dégg ngeen ni
mu weddee.
66 Lu ngeen ci xalaat?» Ñu ne ko:
«Yoon teg na ko dee.»
67 Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci
xar kanamam, dóor ko ay kurfeñ.
Ñeneen talaata ko,
68 ne ko: «Yaw Kirist, yonent bi,
ndax xam nga ku la dóor?»

Piyeer weddi na Yeesu

69 Bi looluy xew, Piyeer moom ma
nga toogoon ca biti ca ëtt ba. Noonu
benn mbindaan ñëw ci moom ne ko:
«Yaw itam àndoon nga ak Yeesum
Galile.»
70 Waaye Piyeer weddi ko ci
kanam ñépp ne ko: «Xawma li ngay
wax.»

* **26:53** Maanaam fukki mbooloo ak ñaar yu malaaka; mbooloo mu nekk def juróom benni junni.

71 Bi mu ko waxee, mu jëm ca bunt
ba, te beneen mbindaan gis ko, mu
wax ña fa nekkoon: «Kii àndoon na
ak Yeesum Nasaret.»
72 Waaye Piyeer weddiwaat, boole
ko ak ay ngiñ ne ko: «Xawma nit
kooku.»
73 Nees-tuut ña fa taxawoon ñëw
ci Piyeer ne ko: «Ci lu wóor ne yaw
itam bokk nga ci ñoom, ndaxte sa
waxin feeñal na la.»
74 Bi mu ko déggee, Piyeer daldi
giñ ak di waat ne: «Xawma nit
kooku.» Te ci taxawaay ginaar daldi
sab.
75 Noonu Piyeer fàttaliku la Yeesu
waxoon ne: «Bala ginaar a sab,
dinga ma weddi ñetti yoon.» Mu
daldi génn, di jooy jooy yu metti.

27

Yudaa am na naqar lool, ba xaru

1 Ci suba teel sarxalkat yu mag
yépp ak njiiti xeet wa gise, ngir
fexee reylu Yeesu.
2 Ñu yeew ko, yóbbu ko, jébbal ko
Pilaat boroom réew ma.
3 Bi nga xamee ne Yudaa, mi
woroon Yeesu, gis na ne daan nañu
ko, mu am naqaru xol. Mu dem nag
ca sarxalkat yu mag ya ak njiit ya,
delloo leen fanweeri poset yu xaalis,
4 ne leen: «Am naa bàkkaar ci li
ma wor nit ku tooñul, ngir ñu rey
ko.» Ñu ne ko: «Lu ciy sunu yoon?
Loolu yaa ko yég.»
5 Noonu Yudaa sànni xaalis ba
ca kër Yàlla ga, jóge fa, dem, takk
buum ci baatam, xaru.
6 Sarxalkat yu mag ya nag fab
xaalis ba, naan: «Jaaduwul nu def
xaalis bii ci dencukaayu xaalis bi ci
kër Yàlla gi, ndaxte njégu deret la.»
7 Ñu daldi diisoo nag, jënd ca
xaalis ba toolu defarkatu ndaa ya,
ngir di fa suul doxandéem ya.
8 Loolu moo tax ñu wooye tool
booba ba tey Toolu deret.
9 Noonu la ñu waxoon jaarale ko
ci yonent Yàlla Yeremi am, bi mu
naan: «Fab nañu fanweeri poseti
xaalis ya, mooy njég li bànni Israyil
xayma woon ci nit ki;
10 ñu joxe ko ngir toolu defarkatu
ndaa ya, ni ma ko Boroom bi sante.»

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat

11 Gannaaw loolu Yeesu taxaw ca
kanam boroom réew ma, boroom
réew ma laaj ko: «Ndax yaa di
buuru Yawut yi?»
12 Yeesu ne ko: «Wax nga ko,»
waaye waxul dara ca la ko sarxalkat
yu mag ya ak njiit ya jiiñ.
13 Noonu Pilaat ne ko: «Xanaa
dégguloo li ñu la jiiñ lépp?»
14 Waaye Yeesu waxu ko ci dara,
ba tax boroom réew ma waaru lool.
15 Ca màggal gu nekk nag boroom
réew ma daan na may mbooloo ma,
ñu tànn kenn ca ña ñu tëjoon, mu
daldi leen ko bàyyil.
16 Fekk booba amoon nañu ku ñu
tëjoon, ku siiw te tudd Barabas.
17 Bi nga xamee ne daje nañu nag,
Pilaat laaj leen: «Kan ngeen bëgg,
ma bàyyi ko, Barabas walla Yeesu mi
ñuy wax Kirist?»
18 Ndaxte xamoon na ne kiñaan
rekk a taxoon, ñu jébbal ko ko.
19 Te it bi mu toogee sax ca jalu
àttekaay ba, soxnaam yónnee ci
moom ne ko: «Bul dugg ci yëfi ku
jub kooku, ndaxte tey gént naa ci
moom te sonn naa ci lool.»
20 Waaye sarxalkat yu mag ya ak
njiit ya xiir mbooloo ma, ñu laaj
Barabas te reylu Yeesu.
21 Noonu boroom réew ma laaj
leen: «Kan ci ñaar ñii ngeen bëgg,
ma bàyyil leen ko?» Ñu ne ko:
«Barabas.»
22 Pilaat ne leen: «Nan laay def
nag Yeesu, mi tudd Kirist?» Ñépp ne
ko: «Daaj ko ci bant, ba mu dee!»
23 Boroom réew ma ne leen: «Lu
tax? Gan tooñ la def?» Waaye ñu
daldi yuuxu bu gëna kawe naan:
«Daaj ko ci bant!»
24 Naka Pilaat xam ne du ci man
dara, fekk na sax yëngu-yëngu bi
gëna am doole, mu daldi fab ndox,
raxas ay loxoom ca kanam mbooloo
ma ne leen: «Set naa ci deretu ku
jub kii; nu ngeen xam, defleen ko.»

25 Ñépp ne ko: «Na deretam dal ci
sunu kaw ak sunu kaw njaboot.»
26 Noonu Pilaat bàyyil leen
Barabas, mu dóorlu Yeesu ay yar,
jébbal ko, ngir ñu daaj ko ci bant.

Xarekat ya ñaawal nañu Yeesu

27 Bi ñu ko defee xarekati boroom
réew ma fab Yeesu, yóbbu ko ci
biir kër ga, ñu daldi woo mbooloom
xarekat ya yépp ci moom.
28 Noonu ñu summi ko, solal ko
mbubbum xarekat mu xonq curr.
29 Ñu ràbb kaalag dég, teg ko
ci boppam, teg bantu xat ci loxol
ndijooram, sukk ci kanamam, di ko
ñaawal ne ko: «Nuyu nanu la, yaw
buuru Yawut yi!»
30 Ba noppi ñu daldi tifli ci kawam,
fab bantu xat ba, dóor ko ci boppam.
31 Bi ñu ko ñaawalee ba noppi,
ñu summi mbubbum xarekat ma,
solaatal ko ay yéreem, yóbbu ko,
ngir daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant bi

32 Bi nga xamee ne génn nañu, ñu
daje ak nit ku dëkk Siren te tudd
Simoŋ; ñu ga ko, ngir mu gàddu
bant, ba ñu wara daaj Yeesu.
33 Ñu ñëw nag fa ñuy wax Golgota,
biy tekki «bérabu Kaaŋu bopp.»
34 Bi ñu fa eggee, ñu jox ko biiñ,
ñu def ci lu wex. Waaye bi mu ko
mosee, nanguwu koo naan.
35 Noonu ñu daaj ko ca bant ba, ñu
daldi séddoo ay yéreem, tegoo ko ay
bant,
36 ba noppi toog fa, di ko wottu.
37 Te it ñu teg ci kaw boppam
mbind, mu xamle lu tax ñu rey ko,
mu ne: «Kii mooy Yeesu, buuru
Yawut yi.»
38 Booba it ñu daajaale ak moom
ñaari taskati réew ma, kenn ci ndi-
jooram, ka ca des ci càmmoñam.
39 Ña fa doon romb di ko xas, di
wëcc seen bopp ndax sib ko,
40 naan: «Yaw mi mana toj kër
Yàlla ga, tabaxaat ko ci ñetti fan,
musalal sa bopp; boo nekkee Doomu
Yàlla, wàccal ci bant bi!»
41 Sarxalkat yu mag ya ak xut-
bakat ya ak njiit ya it di ko ñaawal
naan:
42 «Waa jii musal na ñeneen te
manula musal boppam! Ndegam
mooy buuru Israyil, na wàcc léegi
ci bant bi, nu gëm ko.
43 Gannaaw dénk na boppam
Yàlla, kon na ko Yàlla musal, bu
ko soppee, ndaxte nee na: “Maay
Doomu Yàlla.”»
44 Taskati réew ma it, ya ñu daa-
jaale ak moom, di ko xas noonule.

Yeesu saay na

45 La tàmbalee digg bëccëg, ba ci
tisbaar, réew mépp lëndëm.
46 Noonu ci wetu ñetti waxtu
Yeesu daldi wootee kàddu gu dëgër
naan: «Eli, Eli, lema sabaktani?» liy
tekki «Sama Yàlla, sama Yàlla, lu
tax nga dëddu ma?»
47 Ñenn ña ca ña fa taxaw nag, bi
ñu ko déggee, ñu ne: «Mu ngi woo
yonent Yàlla Ilyaas.»
48 Ca saa sa kenn ci ñoom daw, jël
aw sagar, capp ko ci bineegar, mu
teg ko ci kaw bant, jox ko ko, mu
muucu.
49 Waaye ña ca des ne: «Bàyyil, nu
seet ba xam Ilyaas dina ñëw, musal
ko.»
50 Noonu Yeesu wootewaat ak
kàddu gu dëgër, delloo ruuwam
Yàlla.
51 Ca saa sa ridob bérab bu sell ba
ca kër Yàlla ga xar ñaar, li dale ci
kaw ba ci suuf; suuf si yëngu, doj yi
toj, bàmmeel yi ubbiku,
52 te ñu bare ci jëmmi nit ñu sell
ñu dee, dekki.
53 Te gannaaw ndekkitel Yeesu ñu
génn ca bàmmeel ya, dugg ca dëkk
bu sell ba, te feeñu ñu bare.
54 Noonu njiitu xare bi ak ñi ànd
ak moom di wottu Yeesu, bi ñu gisee
suuf si yëngu ak li xew, ñu daldi tiit
lool ne: «Ci dëgg, kii Doomu Yàlla
la.»
55 Amoon na fa it ay jigéen yu bare
yu leen dànd, di seetaan. Te ñoo
jóge woon Galile, ànd ak Yeesu, di
ko topptoo.

56 Xàmmi nañu ci: Maryaama
mi dëkk Magdala, Maryaama ndeyu
Saag ak Yuusufa, ak ndeyu doomi
Sebede ya.

Rob nañu Yeesu

57 Ca ngoon amoon na taalibeb
Yeesu mu ñëw, tudd Yuusufa te dëkk
Arimate; ku bare alal la woon.
58 Mu dem ca Pilaat, laaj ko néewu
Yeesu. Pilaat santaane, ñu jox ko ko.
59 Noonu Yuusufa fab jëmm ja,
laxas ko ci càngaay lu set,
60 dugal ko ca bàmmeel bu bees,
ba mu yettaloon boppam ciw doj.
Mu béraŋ doj wu mag ca buntu
bàmmeel ba, dem.
61 Fekk Maryaamam Magdala ak
Maryaama ma ca des ñoo fa toogoon
janook bàmmeel ba.
62 Ba bët setee nag, ca bés ba topp
bésu Waajal ba, sarxalkat yu mag ya
ak Farisen ya dajaloo, jëm ci Pilaat.
63 Ñu ne ko: «Boroom réew mi,
fàttaliku nanu ne, naxkat booba
waxoon na, bi muy dund naan:
“Gannaaw ñetti fan dinaa dekki.”
64 Danoo bëggoon nag, nga san-
taane, ñu wottu bàmmeel ba, ba
am ñetti fan, ngir bañ taalibeem ya
ñëw, sàcc néew ba, tey yégle ne
dekki na. Bu ko defee nax bu mujj
boobu dina yées bu jëkk ba.»
65 Pilaat ne leen: «Amleen, ay
wottukat a ngi nii. Demleen wottuji
ko, ni ngeen mane.»
66 Noonu ñu dem, tëj bàmmeel
ba bu wóor, ñu tay ca doj wa
màndarga, teg fa wottukat ya.

28

Yeesu Kirist dekki na

1 Gannaaw bésub noflaay ba nag,
ca fajar ga, ca bés bu jëkk ca ayu-
bés ga, Maryaamam Magdala ak
Maryaama ma ca des dem, seeti
bàmmeel ba.
2 Fekk suuf yëngu woon na bu
metti, ndaxte benn malaakam Bo-
room bi wàcc na ci asamaan, ñëw
béraŋ doj wa, toog ci kaw.
3 Meloom mel na ni melax, ay
yéreem weex tàll ni perkaal.
4 Ñi doon wottu tiit bay lox, daldi
mel ni ñu dee.
5 Noonu malaaka ma ne jigéen ña:
«Buleen tiit. Xam naa ne yéena ngi
wut Yeesu, ma ñu daajoon ca bant
ba,
6 waaye nekkatu fi, ndaxte dekki
na, ni mu ko waxe woon. Ñëwleen
seet fi mu tëddoon,
7 te ngeen dem bu gaaw, wax ay
taalibeem ne dekki na te jiituji na
leen Galile; foofa ngeen koy gise. Lii
laa leen wax.»
8 Bi loolu amee nag jigéen ña daldi
jóge bu gaaw ca bàmmeel ba, tiit
ak mbég mu réy di jax seen xol, ñu
daldi daw, ngir yégal ko taalibe ya.
9 Ba ñuy dem nag, Yeesu taseek
ñoom ne leen: «Maa ngi leen di
nuyu.» Jigéen ña jegesi, laxasu cay
tànkam, di ko màggal.
10 Yeesu ne leen: «Buleen tiit,
waaye demleen yégal samay bokk,
ñu dem Galile; foofa lañu may gise.»
11 Ba ñuy dem, ñenn ca wottukat
ya ñëw ca dëkk ba, xamal sarxalkat
yu mag ya lépp lu xew.
12 Noonu sarxalkat ya dajaloo ak
njiit ya, ñu diisoo; ba noppi ñu fab
xaalis bu bare, jox ko xarekat ya,
13 ne leen: «Nangeen wax lii: “Ay
taalibeem ñëw nañu ci guddi, sàcc
ko, bi nuy nelaw.”
14 Te bu ko boroom réew mi yégee
nag, dinanu ko neexal, ngir rawale
leen.»
15 Wottukat ya nag fab xaalis ba,
def la ñu leen santoon. Te nettali
boobu siiw na ci Yawut yi ba bésu
tey.
16 Noonu fukki taalibe ya ak benn
dem ci biir Galile, ca tund wa leen
Yeesu digaloon.
17 Bi ñu gisee Yeesu, ñu màggal ko,
waaye ñenn ñi am xel ñaar.
18 Yeesu jegesi ne leen: «Sañ-sañ
bépp, jox nañu ma ko ci kaw ak ci
suuf.
19 Demleen nag sàkk ay taalibe ci
xeet yépp, sóob leen ci ndox ci turu
Baay bi ak Doom ji ak Xel mu Sell
mi;

20 ngeen jàngal leen, ñuy sàmm
lépp li ma leen sant. Maa ngi ànd ak
yéen bés bu nekk, ba kera àddina di
tukki.»

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MÀRK

Waareb Yaxya

1 Xibaaru jàmm bu Yeesu Kirist,
Doomu Yàlla*, nii la tàmbalee.
2 Bind nañu ci téereb yonent Yàlla
Esayi naan:
«Maa ngi yónni sama ndaw ci sa kanam,
mu xàllal la sa yoon.
3 Baat a ngi xaacu ca màndiŋ ma naan:
"Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar."»
4 Noonu Yaxya feeñ ca màndiŋ ma,
di sóob nit ñi ci ndox, tey waaree nii:
«Tuubleen seeni bàkkaar, ba noppi
ma sóob leen ci ndox, ngir Yàlla baal
leen seeni bàkkaar.»
5 Kon waa diiwaanu Yude ñépp
ak waa dëkku Yerusalem ñépp daldi
génn jëm ci moom, di nangu seeni
bàkkaar fi kanam ñépp, Yaxya sóob
leen ca dexu Yurdan.
6 Yaxya nag mi ngi soloon mbubb
mu ñu ràbbe kawaru giléem, takk
laxasaayu der ci ndiggam. Ay
njéeréer la doon dunde ak lem.
7 Mu waare ne: «Am na kuy ñëw
sama gannaaw koo xam ne kii moo
ma ëpp kàttan; yeyoowuma sax
sëgg, ngir tekki ay dàllam.
8 Maa ngi leen di sóob ci ndox,
waaye moom dina leen sóob ci Xel
mu Sell mi.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

9 Booba Yeesu jóge na dëkku
Nasaret ci diiwaanu Galile, ñëw,
Yaxya sóob ko ci dexu Yurdan.
10 Bi muy génn ndox mi, mu daldi
gis asamaan xar, te Xelum Yàlla di
wàcc ci melow pitax, ñëw ci moom.
11 Te baat bu jóge asamaan jib ne:
«Yaa di sama Doom, ji ma bëgg; ci
yaw laa ame bànneex.»

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

12 Ci kaw loolu Xelum Yàlla daldi
jéñ Yeesu, mu dem ca màndiŋ ma.
13 Mu nekk fa ñeent fukki fan,
jànkoonte ak fiiri Seytaane; mu
dëkk ci biir rabi àll yi, te malaakay
Yàlla di ko topptoo.

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

14 Bi nga xamee ne jàpp nañu
Yaxya, Yeesu dem ca diiwaanu
Galile, di waare xibaaru jàmm bu
Yàlla bi,
15 naan: «Jamono ji mat na, nguuru Yàlla jegesi na; tuubleen seeni
bàkkaar te gëm xibaaru jàmm bi.»
16 Am bés Yeesu doon dox ca
tefesu dexu Galile, mu gis fa ñaar
ñu bokk ndey ak baay, di Simoŋ
ak Andare rakkam, ñuy sànni seeni
mbaal ci dex gi, ndaxte ay nappkat
lañu woon.
17 Yeesu ne leen: «Ñëwleen topp ci
man, dinaa leen def nappkati nit.»
18 Ci saa si ñu bàyyi seeni mbaal,
topp ci moom.
19 Bi Yeesu demee ba ca kanam,
mu gis Saag doomu Sebede, ak
Yowaana, mi mu bokkal ndey ak
baay, ñu nekk ci gaal gi, di defar
seeni mbaal.
20 Noonu Yeesu woo leen, ñu daldi
bàyyi seen baay Sebede ci gaal gi,
moom ak surga ya, tey topp ci
moom.

Yeesu faj na nit ku am rab

21 Gannaaw loolu ñu dem Kapernawum. Ca bésub noflaay nag
Yeesu daldi dugg ci jàngu bi, di leen
jàngal.

* **1:1** ***Doomu Yàlla:*** tur wii tekkiwul ne, Yàlla moo jur Yeesu mook Maryaama, ndaxte loolu araam na. Tekkiwul it ne, dañoo màggal nit, ba di ko méngale ak Yàlla. Waaye day tekki ne Yeesu mooy Kàddug Yàlla, di ki dippeekoo ci Yàlla te feeñal jikkoom. Ku gis doom, xam nu baayam mel. Ku gis Yeesu kon, xam nu Yàlla mel.

22 Te ñu waaru ca njàngleem,
ndaxte jàngal na leen ak sañ-sañ bu
seeni xutbakat amul.
23 Noonu am na ci jàngu bi nit ku
rab jàpp. Mu daldi yuuxu naan:
24 «Yaw Yeesum Nasaret, loo nuy
fexeel? Ndax dangaa ñëw, ngir alag
nu? Xam naa la, yaa di Aji Sell, ji
jóge ci Yàlla.»
25 Waaye Yeesu gëdd ko naan:
«Noppil te génn ci moom!»
26 Noonu rab wi daldi sayloo nit ki
te génn ci moom ak yuux gu réy.
27 Bi loolu amee ñépp waaru, ba
laajante naan: «Kii mooy kan? Mii
njàngle lu bees la te ànd ak sañ-
sañ. Day sant rab yi sax, ñu di ko
déggal.»
28 Noonu turam daldi siiw ci dii-
waani Galile gépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

29 Bi nga xamee ne génn nañu
ci jàngu bi, ñu ànd ak Saag ak
Yowaana, dem ci kër Simoŋ ak An-
dare.
30 Fekk gorob Simoŋ bu jigéen
tëdd wopp ak yaram wu tàng; ñu
daldi ko yégal Yeesu.
31 Mu ñëw nag ci moom, jàpp
loxoom, yékkati ko. Noonu tàngoor
wi daldi wàcc, te soxna si di leen
topptoo.
32 Ca ngoon sa nag, bi jant sowee,
ñu indil Yeesu ñi wopp ñépp ak ñi
rab jàpp ñépp,
33 ba dëkk bi bépp dajaloo ci
buntu kër gi.
34 Noonu mu wéral ñu bare, ñu
wopp ak ay jàngoro yu wuute, te
dàq ay rab yu bare. Waaye mu tere
rab yi, ñu wax dara, ndaxte xam
nañu ko.

Yeesu wéetoo na ak Yàlla

35 Ca njël laata bët di set, Yeesu jóg
dem ca bérab bu wéet, di fa ñaan
Yàlla.
36 Simoŋ nag ak ñi ànd ak moom
di ko seet fu nekk.
37 Bi ñu ko gisee, ñu ne ko: «Ñépp
a ngi lay seet.»
38 Waaye Yeesu ne leen: «Nanu
dem feneen ci dëkk yi nu wër, ma
waare fa itam, ndaxte moo tax ma
génn.»
39 Noonu mu wër ci diiwaanu
Galile gépp, di waare ci seeni jàngu,
tey dàq rab yi.

Yeesu faj na ku gaana

40 Am bés ku gaana ñëw ci moom,
sukk, ñaan ko ne: «Soo ko bëggee,
man nga maa wéral.»
41 Yeesu yërëm ko, tàllal loxoom,
laal ko naan: «Bëgg naa ko, wéral.»
42 Ca saa sa ngaanaam daldi deñ,
mu wér.
43 Noonu Yeesu yebal ko, dénk ko
bu wér naan:
44 «Moytula wax kenn dara,
waaye demal won sa bopp sarxalkat
bi, te nga jébbal Yàlla sarax, si
yoonu Musaa santaane, ngir ñu xam
ne wér nga, te mu nekk seede ci
ñoom.»
45 Waaye naka la waa ji génn, mu
di yéene ci kaw li xewoon, te di
ko jéebaane, ba tax Yeesu manatula
fàŋŋaaral dugg cib dëkk, waaye mu
nekk ci biti ciy bérab yu wéet. Ba
tey nit ñi jóge fu nekk, di ko fa fekk.

2

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi ay fan weesoo, Yeesu délsi
dëkku Kapernawum, mu siiw ne mu
ngi ci kër gi.
2 Noonu nit ñu bare dajaloo fa, ba
kenn amatul foo taxaw, du ci bunt
bi sax. Te Yeesu di leen yégal kàddu
gi.
3 Noonu, am ñu ko indil ku yara-
mam wépp làggi, ñeenti nit jàppoo
ko.
4 Waaye manuñu koo jege ndax
mbooloo mi. Kon ñu daldi teggi kaw
kër gi, di bëtt fa tiim bérab ba Yeesu
nekk, daldi yoor basaŋ, ga làggi ba
tëdd.
5 Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne
làggi ba: «Sama waay, baal nañu la
say bàkkaar.»
6 Fekk ay xutbakat toog fa, ñu di
werante ci seen xel naan:

7 «Kii kan la, ba saña wax lii; mi
ngi sosal Yàlla. Ana ku mana baale
bàkkaar yi, ku dul Yàlla doŋŋ?»
8 Waaye Yeesu yég ci xelam li ñuy
werante ci seen biir, ne leen: «Lu
tax ngeen di werantee nii ci seen
xel?
9 Lan moo gëna yomb, ma wax
ku làggi ki: "Baal nañu la say
bàkkaar," walla ma wax ko: "Jógal,
jël sa basaŋ, tey dox"?
10 Waaye xamleen ne, Doomu nit
ki am na ci àddina sañ-sañu baale
bàkkaar yi.» Ci kaw loolu mu ne
làggi ba:
11 «Maa ngi la koy sant, jógal, jël
sa basaŋ te nga ñibbi.»
12 Ca saa sa mu jël basaŋam te
génn fa kanam ñépp. Noonu ñépp
waaru, di màggal Yàlla naan: «Lu
mel ni lii, masunu koo gis.»

Yeesu woo na Lewi

13 Gannaaw loolu Yeesu génnaat,
aw booru dex ga, mbooloo mépp di
ñëw ci moom, mu di leen jàngal.
14 Bi Yeesu di romb, mu gis ku
ñuy wax Lewi, doomu Alfe, toog ca
juuti ba. Yeesu ne ko: «Kaay topp ci
man.» Mu jóg, daldi topp ci moom.
15 Bi loolu amee Yeesu ak i taal-
ibeem di lekk ci kër Lewi, fekk ay
juutikat ak ay boroom bàkkaar yu
bare di lekkandoo ak ñoom, ndaxte
ñu bare ci ñoom a ko toppoon.
16 Waaye xutbakat yi bokk ci
Farisen yi, bi ñu gisee ne dafa bokk
lekk ak ay juutikat ak ay boroom
bàkkaar, ñu daldi laaj taalibe yi:
«Lu tax muy lekkandoo ak ay juu-
tikat ak ay boroom bàkkaar?»
17 Noonu Yeesu dégg ko, mu ne
leen: «Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi
wéradi ñoo ko soxla; ñëwuma woo
ñi jub, waaye bàkkaarkat yi laay
woo.»

Ndax warees na woor?

18 Taalibey Yaxya nag ak Farisen
yi daan nañu woor. Ñu ñëw nag fi
Yeesu ne ko: «Lu tax taalibey Yaxya
yi ak yu Farisen yi di woor, te say
taalibe duñu woor?»
19 Yeesu ne leen: «Ndax gan, yi
ñëw cig céet, dinañu woor, fekk
boroom céet gi ànd ak ñoom? Duñu
woor, li feek boroom céet gaa ngi
ànd ak ñoom.
20 Waaye bés yaa ngi ñëw, yu ñuy
jële boroom céet gi; bés boobaa nag
dinañu woor.
21 «Kenn du daax mbubb mu
màggat ak sekkit wu bees; ndaxte
sekkit wi day ñoddi mbubb mi, te
xottiku bi gëna yaatu.
22 Te kenn du def biiñ bu bees ci
mbuusi der yu màggat. Lu ko moy,
biiñ bi day toj mbuus yi, ba mbuus
yi yàqu, biiñ bi tuuru. Waaye biiñ
bu bees, ci mbuus yu bees lañu koy
def.»

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

23 Amoon na benn bésub noflaay
Yeesu jaar ciy tool yu ñor. Bi ñuy
dem nag, ay taalibeem daldi fàq ay
gub.
24 Noonu Farisen ya ne Yeesu:
«Gisal, lu tax say taalibe di def lu
jaaduwul ci bésub noflaay bi?»
25 Yeesu ne leen: «Ndax
jànguleen la Daawuda defoon, ba
mu amee soxla te xiif, moom ak ña
mu àndaloon?
26 Xanaa yéguleen li amoon ci
bési Abiyatar sarxalkat bu mag bi,
ni Daawuda dugge woon ca kër
Yàlla ga, lekk mburu, ya ñu teewal
ca kanam Yàlla, jox ci it ña mu
àndaloon; fekk jaaduwul kenn lekk
ko, ku dul sarxalkat?»
27 Yeesu dellu ne leen: «Yàlla
sàkkul nit ngir bésub noflaay bi,
waaye sàkk na bésub noflaay ngir
nit.
28 Noonu Doomu nit ki mooy bo-
room bésub noflaay bi.»

3

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

1 Am beneen bés, Yeesu duggaat
ci jàngu bi, fekk amoon na fa nit ku
loxoom làggi.
2 Am na fa nag ay Farisen, ñuy
xool Yeesu, ba xam ndax dina ko faj

ci bésub noflaay bi, ngir ñu man koo
tuumaal.
3 Yeesu ne ku loxoom làggi:
«Jógal, taxaw ci kanam ñépp.»
4 Noonu Yeesu ne leen: «Lan moo
jaadu, nu def ko bésub noflaay bi,
lu baax mbaa lu bon; nu musal nit
mbaa nu rey nit?» Waaye ñu ne cell.
5 Ci kaw loolu Yeesu xool leen ak
mer, am naqar ndax seen xol bu fatt;
ba noppi mu ne nit ki: «Tàllalal sa
loxo.» Nit ki tàllal ko, loxoom daldi
wér péŋŋ.
6 Ca saa sa nag Farisen ya génn,
daldi gise ak ñi far ak buur bi Erodd,
ngir fexe koo reylu.

Mbooloo mu bare topp na Yeesu

7 Gannaaw loolu Yeesu ak ay taal-
ibeem jóge fa, jëm dex ga. Fekk
mbooloo mu mag mu jóge diiwaanu
Galile, topp ko.
8 Te it nit ñu bare dégg la mu
def, ñu ñëw fi moom, jóge diiwaanu
Yude ak dëkku Yerusalem, ca di-
iwaanu Idume, ca gannaaw dexu
Yurdan ak ci wàlli Tir ak Sidon.
9-10 Booba nag Yeesu faj na ñu
bare, ba mboolem ñi am i jàngoro
di ko song, ngir laal ko. Noonu Yeesu
wax ay taalibeem, ñu wutal ko gaal,
ngir mbooloo mi bañ koo buux.
11 Fekk booba képp ku rab jàpp ku
ko gis, daanu fa kanamam di yuuxu
naan: «Yaa di Doomu Yàlla.»
12 Waaye Yeesu gëdd rab yi bu
wér, ngir ñu bañ koo siiwal.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

13 Gannaaw loolu Yeesu yéeg ci
tund wi, woo ñi ko neex, ñu daldi
ñëw ci moom.
14 Noonu mu tànn ci fukk ak ñaar,
tudde leen ay ndawam, ngir ñu ànd
ak moom te mu yónni leen, ñu
waareji,
15 mu joxaale leen sañ-sañu dàq
ay rab.
16 Fukk ak ñaar ñii la tànn:
Simoŋ, mi mu tudde Piyeer,
17 Saag doomu Sebede, ak
Yowaana mi mu bokkal ndey
ak baay— ñoom ñi mu wooye
Bowanerses, maanaam «Ñi
aaytal ni dënnu gi»—
18 Andare ak Filib,
Bartelemi ak Macë,
Tomaa ak Saag doomu Alfe,
Tade ak Simoŋ, mi bokk ca
mbooloo, ma ñu tudde Ñi farlu
ci moom seen réew;
19 ak Yudaa Iskariyo mi nara wor
Yeesu.

Ku sosal Xelu Yàlla mi

20 Am beneen bés Yeesu ñëwaat
ca kër ga. Te mbooloo mu bare
dajaloowaat fa, ba tax manuñoo
lekk sax.
21 Bi ko ay bokkam déggee nag,
ñu ñëw, ngir jàppsi ko naan: «Dafa
tàggoo ak sagoom.»
22 Te it xutbakat ya jóge Yerusalem
ne: «Beelsebul jàpp na ko; ci
kàttanu buuru rab yi lay dàqe rab
yi.»
23 Noonu Yeesu woo leen, wax ak
ñoom ciy léeb ne leen: «Naka la
Seytaane mana dàqe Seytaane?
24 Réew mu xeex boppam, du
mana yàgg.
25 Te kër gu xeex boppam, du
mana yàgg.
26 Bu Seytaane nag jógee, ba xeex
boppam, xàjjalikoo dikkal na ko te
du mana yàgg, waaye dina tas.
27 «Su fi amee nit ku bare doole,
naka la kenn mana dugge ci këram,
nangu alalam? Xanaa dafay jëkka
yeew ku bare doole ka, ba noppi
doora toj këram gépp.
28 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
lépp dees na ko baal nit ñi, muy
bàkkaar, muy sosal Yàlla wu mu
mana doon.
29 Waaye kuy sosal Xel mu Sell
mi deesu ko baal mukk; gàddu na
bàkkaar ba fàww.»
30 Yeesu wax na loolu, ndaxte nee
woon nañu, rab jàpp na ko.

Ndeyu Yeesu ak ay rakkam

31 Noonu ndeyu Yeesu ak ay
rakkam ñëw, ñu taxaw ci biti,
yónnee, woo ko.
32 Fekk booba mbooloo nga toog,
wër ko. Ñu ne ko nag: «Sa yaay ak

say rakk ñu ngi taxaw ci biti, di la laaj.»
33 Waaye Yeesu ne leen: «Kan mooy sama ndey? Ñan ñooy samay rakk?»
34 Noonu mu xool ñi ko wër naan: «Sama yaay ak samay rakk a ngii;
35 ndaxte kuy def coobarey Yàlla, kooku mooy sama rakk ak sama jigéen ak sama ndey.»

4

Léebu beykat bi

1 Am beneen yoon Yeesu nekk ci wetu dex ga, di jànglewaat. Mbooloo mu bare dajaloosi, ba tax mu yéeg cig gaal, dugg ca dex ga; mbooloo mépp taxaw ca tefes ga.
2 Noonu Yeesu daldi leen jàngal lu bare ciy léeb. Ci njàngleem nag mu ne leen:
3 «Dégluleen, dafa amoon beykat bu demoon jiyi.
4 Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp mi wadd ci kaw yoon wi, picc yi daldi ñëw, lekk ko lépp.
5 Leneen ci pepp mi wadd ci bérab bu bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu gaaw, ndaxte suuf si barewul.
6 Waaye bi jant bi naajee, mu lakk, wow, ndaxte amul ay reen.
7 Leneen nag wadd ci biir ay xaax-aam, xaaxaam yi daldi sax, tanc ko, te meññul dara.
8 Li ci des dal ci suuf su baax, mu jóg, sax, di focci ay gub; lii àntu, ba mat fanweeri yoon lu ëpp la mu ji woon, lii mat juróom benn fukk, lii mat téeméer.»
9 Noonu Yeesu ne leen: «Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»
10 Gannaaw loolu ba Yeesu nekkee fu wéet, fukki taalibe ak ñaar ña, ak ñeneen ñu daan ànd ak ñoom, laaj ko ci mbirum léeb yi.
11 Mu ne leen: «Yéen may nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla, waaye ñi ci biti léeb ay ëmb lépp.
12 Noonu la, ngir:
"Ñuy xool bu baax waaye duñu gis dara,
di déglu bu baax waaye duñu xam dara,
ngir bañ ñu tuub seeni bàkkaar te Yàlla baal leen."»
13 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax xamuleen léeb wii? Nu ngeen xame nag léeb yi ci des?
14 Ki ji nag, kàddu gi lay ji.
15 Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg, Seytaane ñëw ci saa si, këf kàddu, gi ñu def ci moom.
16 Ki jot kàddu gi ci bérab bu bare ay doj mooy ki dégg kàddu gi, nangu ko ak mbég ci saa si,
17 waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul ci moom. Bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu fitnaal ko ndax kàddu gi, mu dàggeeku ci saa si.
18 Ki jot jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki dégg kàddu gi,
19 waaye soxlay àddina ak naxi alal ak bëgge solu ko, tanc kàddu gi, ba du meññ dara.
20 Ki jot kàddu gi ci suuf su baax si nag, mooy ki ko dégg te nangu ko, ba jariñ; kii mat fanweeri yoon lu ëpp la ñu ji woon, kii mat juróom benn fukk, kii mat téeméer.»

Léebu làmp bi

21 Yeesu ne leen itam: «Ndax nit dina jël làmp, dëpp ci leget walla def ko ci ron lal? Ndax du ko wékk?
22 Amul dara luy kumpa lu ñu warula siiwal, mbaa mu làqu te warul ne fàŋŋ.
23 Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»
24 Mu ne leen: «Seetleen bu baax li ngeen di dégg. Dees na leen nattal ak natt, bi ngeen di nattale, te dollil leen.
25 Ku am, dees na la dollil; ku amul, li nga am as néew, dees na ko nangu.»

Léebu jiwu wi

26 Yeesu teg ci ne: «Nguuru Yàlla dafa mel ni nit ku ji tool.
27 Muy nelaw walla muy xool, guddi mbaa bëccëg, jiwu wi sax, di màgg, te xamul naka la ko defe.

28 Suuf day meññ moom ci bop-
pam, mu sax, focci, def i gub.
29 Bu gub yi ñoree nag, mu dagg
ko, ndaxte ngóob jot na.»

Léebu doomu fuddën gi

30 Yeesu ne leen ati: «Lu nu mana
méngaleel nguuru Yàlla? Walla ban
léeb lanu ko mana misaale?
31 Dafa mel ni doomu fuddën, bi
gëna tuuti ci jiwu yépp;
32 waaye boo ko jiyee, day jóg,
màgg, ba sut gàncaxi tóokër yépp;
mu sax ay bànqaas yu réy, ba picci
asamaan tàgg ci keram.»
33 Noonu Yeesu dégtal leen ye-
neen léeb yu bare yu mel ni yii, di
leen xamal kàddu gi, aju ci lu ñu
àttan.
34 Daawu leen wax dara lu dul
ciy léeb. Waaye bu wéetee ak ay
taalibe, daan na leen firil lépp.

Yeesu dalal na ngelaw li

35 Bés booba nag ci ngoon Yeesu
ne taalibe yi: «Nanu jàll dex gi.»
36 Mu yiwi mbooloo mi nag, ay
taalibeem jël ko ni mu mel ci gaal
gi; te yeneen gaal ànd ak moom.
37 Naka noona ngelaw lu mag
daldi jóg, duus yi sàng gaal gi, ba
mu bëgga fees.
38 Fekk Yeesu tëdd di nelaw ci
ngegenaay ci taatu gaal gi.
Taalibe yi daldi ko yee naan: «Kil-
ifa gi, ndax sunu bakkan soxalu la?»
39 Ci kaw loolu Yeesu jóg, daldi
gëdd ngelaw li, ne dex gi: «Noppil
te dal!» Noonu ngelaw li dal, ba lépp
ne nemm.
40 Yeesu ne taalibe ya: «Lu tax
ngeen tiit? Ndax gëmaguleen?»
41 Ñu daldi ragal lool, naan ci seen
biir: «Kii moo di kan, ba ngelaw li
ak dex gi sax di ko déggal?»

5

Yeesu faj na ku rab jàpp

1 Noonu ñu jàll dex ga, ba teer ci
diiwaanu waa Serasa.
2 Bi Yeesu génnee gaal gi, nit ku
rab jàpp jóge ca sëg ya, daldi ñëw
kar ko.
3 Kooku nag ca sëg ya la dëkk, te
kenn manu koo yeew, du ak càllala
sax.
4 Ndaxte ay yoon yu bare jéngoon
nañu ko te yeew ko ak ay càllala,
waaye waa ji daldi dagg càllala yi te
damm jéng yi, ba kenn amul woon
kàttanu téye ko.
5 Guddi ak bëccëg mu nga woon
ca sëg ya ak ca tund ya, di yuuxu te
jam yaramam ak ay xeer.
6 Bi mu gisee Yeesu fu sore nag,
mu daldi dawsi, sukk fa kanamam,
7 di xaacu naan: «Yaw Yeesu
Doomu Yàlla Aji Kawe ji, loo may
fexeel? Ci turu Yàlla, bu ma mbu-
gal.»
8 Ndaxte Yeesu da ko ne: «Yaw rab
wu bon wi, génnal ci nit ki.»
9 Noonu Yeesu laaj ko: «Noo
tudd?» Mu ne ko: «Coggal laa tudd,
ndaxte ñu bare lanu.»
10 Muy ñaan Yeesu lool, ngir mu
bañ leena dàq ca réew ma.
11 Fekk amoon na fa ca tund wa
géttu mbaam-xuux yu bare yuy for.
12 Rab ya ñaan Yeesu: «Jox nu
ndigal, nu dugg mbaam-xuux ya.»
13 Mu may leen ko. Noonu rab ya
génn nit ka, dugg mbaam-xuux ya,
ñu daldi bartalu, daanu ca dex ga,
lab fa. Mbaam-xuux ya nag matoon
nañu ñaari junni.
14 Noonu sàmm ya daw ca dëkk ba
ak ca àll ba, nettaliji mbir mi, ba nit
ñi ñëw, seet li xew.
15 Ñu ñëw nag ci Yeesu, gis ka rab
ya jàppoon toog, sol ay yére te ànd
ak sagoom. Ñu daldi ragal.
16 Ña fekke woon mbir ma nag net-
tali leen mbirum nit ka ak mbaam-
xuux ya.
17 Ci kaw loolu ñu daldi ñaan
Yeesu, mu sore seen réew.
18 Bi Yeesu di dugg ci gaal gi, ki rab
ya jàppoon ñaan Yeesu, ngir ànd ak
moom.
19 Waaye Yeesu mayu ko ko. Mu ne
ko: «Ñibbil ci say bokk, nettali leen
ni la Boroom bi yërëme, ba defal la
lii lépp.»

20 Noonu waa ji dem ci diiwaanu
Fukki dëkk yi, daldi fa yégle la ko
Yeesu defal, ba ñépp waaru.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

21 Noonu Yeesu jàllaat dex ga,
taxaw ca tefes ga. Te nit ñu bare
dajaloo, wër ko.
22 Kenn ci njiiti jàngu ba nag, tudd
Yayrus, ñëw ci moom. Naka la gis
Yeesu, mu daanu ciy tànkam,
23 di ko sarxu lu bare naan:
«Sama doom ju jigéen mi ngi bëgga
faatu; kaay teg ko loxo, ngir mu wér
te dund.»
24 Noonu Yeesu ànd ak moom.
Bi muy dem, mbooloo mu réy topp
ko, di ko tanc.
25 Amoon na fa nag jigéen ju doon
xëpp deret diirub fukki at ak ñaar.
26 Sonnoon na lool ci loxoy fajkat
yu bare, sànk ci alalam jépp te
jëlewu ci genn tan, waaye faf wopp
ja yokku.
27-28 Noonu mu déggoon turu
Yeesu, ne ci boppam: «Su ma laalee
ay yéreem rekk, dinaa wér.» Mu
jaxasoo ak mbooloo mi nag, doxe ko
gannaaw, laal mbubbam.
29 Ci saa si deret ji taxaw, mu yég
ci yaramam ne jàngoroom deñ na.
30 Yeesu yég ci saa si ne, doole
génn na ci moom. Mu walbatiku nag
ne mbooloo mi: «Ana ku laal samay
yére?»
31 Ay taalibeem ne ko: «Xanaa
gisuloo mbooloo mi lay wër; ngay
laaj: “Ku ma laal?”»
32 Waaye Yeesu di xool li ko wër,
ngir gis ku ko def.
33 Noonu jigéen ja ñëw, daanu ciy
tànkam, wax ko dëgg gépp; mu tiit
bay lox, ndaxte xam na li xewoon ci
yaramam.
34 Yeesu ne ko: «Soxna si, sa ngëm
faj na la; demal ci jàmm, te na sa
jàngoro wàcc.»
35 Bi Yeesu di wax nag, am na ku
jóge ca kër njiit la, mu ñëw naan:
«Sa doom faatu na; matatul nuy
sonal kilifa gi.»
36 Waaye Yeesu jàppul wax jooju;
mu ne njiit la: «Gëmal rekk te baña
tiit.»
37 Noonu Yeesu dem, ànd ak Piy-
eer, Saag ak Yowaana rekk, ndaxte
mayul keneen, mu ànd ak moom.
38 Naka lañu ñëw ci kër njiit li,
Yeesu dégg coow li; ñii di jooy, ñii
di yuuxu.
39 Mu dugg ne leen: «Lu ngeen di
soow, tey jooy? Janq bi deewul, day
nelaw rekk.»
40 Waaye ñu di ko ñaawal. Noonu
Yeesu génne ñépp, woo baayu janq
bi ak yaay ji ak ñi mu àndal, dugg fa
janq bi nekk.
41 Mu jàpp loxoom ne ko: «Talita
kumi,» liy tekki: «Janq bi, maa ngi
la koy wax, jógal.»
42 Ca saa sa janq bi jóg, daldi dox,
ndaxte amoon na fukki at ak ñaar.
Ñépp daldi waaru, ba ne jomm.
43 Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu
wóor, ñu bañ koo siiwal; teg ca naa:
«Mayleen janq bi, mu lekk.»

6

Yeesu ci dëkku Nasaret

1 Bi loolu amee Yeesu jóge fa, dellu
réewam, ànd ak taalibe yi.
2 Bésub noflaay bi nag mu jàngal
leen ci seen jàngu, ba mbooloom ñi
ko dégg waaru naan: «Lii, fu mu ko
jële, te xam-xam bii mu yor, lu mu
doon, ba muy def kéemaan yii?
3 Ndax kii du minise bi? Ndax
du doomu Maryaama te magu Saag,
Yuusufa, Yuda ak Simoŋ? Te ay
rakkam yu jigéen ndax nekkuñu fi
ak nun?» Kon nag ñu daldi ko xeeb.
4 Noonu Yeesu ne leen: «Dees
na faaydaal yonent, waaye du
ci réewam, ciy bokkam mbaa ci
këram.»
5 Yeesu manu faa def ay kéemaan
yu bare, lu dul teg loxo yenn jarag,
wéral leen.
6 Mu waaru ndax seen ngëmadi.

Yeesu yónni na fukki taalibe ya ak ñaar

Bi loolu amee Yeesu di wër dëkk
ya, di jàngle.

7 Noonu mu woo ci moom fukki
taalibe ya ak ñaar, jox leen sañ-sañu
dàq rab yi, yónni leen, ñu ànd ñaar-
ñaar.
8 Mu digal leen nii: «Bu ngeen
di dem, buleen yóbbaale dara; du
mburu mbaa mbuus mbaa xaalis ci
seeni maxtume, waaye yemleen ci
aw yet rekk.
9 Sol-leen ay dàll te yem ci benn
turki.»
10 Mu ne leen: «Kër gu ngeen
dugg, dal-leen fa, ba kera ngeen jóge
dëkk ba.
11 Koo xam ne gàntu na leen,
mbaa mu tanqamlu leen, génnleen
fa, yëlëb seen pëndu tànk, ngir
seede leen seen réer.»
12 Noonu taalibe ya dem, di waare
naan: «Tuubleen seeni bàkkaar.»
13 Ñu dàq ay rab yu bare, te diw
boppi jarag yu bare, wéral leen.

Yaxya faatu na

14 Noonu Erodd buur bi dégg
loolu, ndaxte turu Yeesu siiwoon
na. Mu ne nag: «Yaxya dekki na,
moo tax mu ànd ak kàttanu def ay
kéemaan.»
15 Ñeneen ne: «Kii Ilyaas la.» Ñi ci
des ne: «Yonent la, bu mel ni yonent
yu jëkk ya.»
16 Waaye bi ko Erodd déggee,
mu ne: «Yaxya male ma dagglu
boppam, moom moo dekki.»
17 Fekk Erodd yónnee woon na,
jàpp Yaxya, yeew ko, tëj. Ndaxte
Erodd takkoon na Erojàdd jabaru
Filib magam.
18 Te Yaxya ne ko: «Jaaduwul nga
denc sa jabaru mag.»
19 Moo tax Erojàdd ëmbal ko mer,
ba bëgg koo rey, waaye manu koo
def.
20 Ndaxte Erodd dafa ragal Yaxya,
ba sàmm bakkanam, xam ne ku jub
la te sell. Bu ko daan déglu it, day
jaaxle lool, teewul mu bég ci déglu
ko.
21 Noonu bés bu yell ñëw, ba
Erodd doon màggal bésu juddoom;
mu woo ca xew wa ay jaraafam ak
kilifay xare ba ak njiiti diiwaanu
Galile.
22 Booba doomu Erojàdd dugg di
fecc, mu neex Erodd ak gan ñi, ba
buur bi ne janq bi: «Laaj ma loo
bëgg, dinaa la ko jox.»
23 Mu boole ci ngiñ ne ko: «Loo
ma mana laaj, dinaa la ko jox, ba ci
genn-wàllu réew mi sax.»
24 Noonu janq bi génn ne ndeyam:
«Lu may laaj?» Mu ne ko: «Laajal
boppu Yaxya.»
25 Mu daldi gaawantu dugg nag
ci kanam buur bi ne ko: «Damaa
bëgg, nga indil ma léegi boppu
Yaxya ci biir ndab.»
26 Bi ko buur ba déggee, mu am
naqar wu réy. Waaye bëggu koo
gàntu ndax ngiñ li ak gan ñi.
27 Mu daldi yónni nag xarekat, jox
ko ndigal, mu indil ko boppu Yaxya.
Waa ji dem, dagg boppu Yaxya ca
kaso ba,
28 indi bopp bi ci biir ndab, jox ko
janq bi, mu daldi ko jox yaayam.
29 Ba taalibey Yaxya déggee loolu,
ñu ñëw, fab néew ba, suul ko ci
bàmmeel.

Yeesu bareel na ay mburu

30 Gannaaw loolu ndaw yi dajaloo
ci wetu Yeesu, nettali li ñu def ak li
ñu jàngle lépp.
31 Ci kaw loolu Yeesu ne leen:
«Nanu beddeeku, dem ci bérab bu
wéet; ngeen noppalu fa tuuti.» Wax-
oon na loolu, ndaxte amoon na ñu
bare ñu doon dem ak a dikk, ba
amuñu sax jot ngir lekk.
32 Noonu ñu dugg cig gaal, dem ca
bérab bu wéet.
33 Bi ñuy dem nag, am ñu leen gis,
xàmmi leen, ñu daldi jóge ci dëkk
yépp, daw, jiitu leen fa.
34 Bi Yeesu génnee gaal gi, mu gis
mbooloo mu réy, yërëm leen, ndaxte
dañoo mel ni xar yu amul sàmm.
Kon mu daldi leen jàngal lu bare.
35 Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci
moom ne ko: «Fii àllub neen la, te
léegi mu guddi.
36 Yiwil mbooloo mi nag, ñu dugg
ci àll bi ak dëkk yi nu wër, jënd lu
ñu lekk.»

37 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen
joxleen leen lu ñu lekk.» Ñu ne
ko: «Xanaa nu jënd lu tollook peyu
juróom ñetti weer ci mburu, jox
leen ñu lekk?»
38 Yeesu laaj leen: «Ñaata mburu
ngeen am? Demleen seeti.» Ñu
dem seeti ne ko: «Juróomi mburu
ak ñaari jën.»
39 Noonu Yeesu sant mbooloo mi,
ñu def ay géew, toog ci ñax mu naat
mi.
40 Ñu toog nag ay géewi juróom
fukk ak téeméer.
41 Bi loolu amee Yeesu jël juróomi
mburu yi ak ñaari jën yi, xool ci
kaw, sant Yàlla, ba noppi mu damm
mburu yi, jox ko taalibe yi, ngir ñu
séddale ko mbooloo mi. Ñaari jën
yi it mu séddale ko ñépp.
42 Noonu ñépp lekk ba suur.
43 Te it ñu dajale la desoon ca
dammiti mburu ak jën ya, mu nekk
fukki pañe ak ñaar yu fees.
44 Ñu lekkoon nag matoon na limu
juróomi junniy góor.

Yeesu dox na ci kaw ndox mi

45 Ci kaw loolu Yeesu sant ay
taalibeem, ñu dugg ci gaal gi, jàll ba
Betsayda, bi muy yiwi mbooloo mi.
46 Bi mu tàggtoo ak mbooloo mi,
mu yéeg ca tund wa, ñaan fa Yàlla.
47 Noonu guddi jot, fekk gaal gi
nekk ci diggu dex gi, te Yeesu rekk
moo nekk ca tefes ga.
48 Booba mu gis taalibe yi sonn
lool ci joow gaal gi ndax li leen
ngelaw li soflu. Ca njël nag mu jëm
ci ñoom, di dox ci kaw dex gi, ba
xaw leena raw.
49 Bi ñu ko gisee nag, muy dox ci
kaw dex gi, ñu foog ne njuuma la,
daldi yuuxu.
50 Ndaxte ñépp gis ko te jommi ci.
Waaye mu wax ak ñoom ci saa si
ne leen: «Takkleen seen fit, man la,
buleen tiit!»
51 Noonu mu fekksi leen ci gaal gi,
ngelaw daldi ne tekk.
52 Njàqarey taalibe ya nag weesu
dayo, ndaxte seen xol dafa fatt, ba
réere mbir kéemaan, gi Yeesu de-
foon ci mburu yi.
53 Bi nga xamee ne jàll nañu, ba
egg diiwaanu Senesaret, ñu teer fa,
54 génn ca gaal ga. Ci saa si nit ñi
xàmmi ko,
55 ñu daldi daw ca diiwaan ba
bépp, te fépp fu ñu ko dégg ñu di
ko indil ñu wopp, tëdd ci seeni lal.
56 Te fu mu mana aw, ci dëkk
yu mag mbaa yu ndaw walla ci àll
bi, ñu indil ko jarag yi ci pénc yi,
ñaan ko, mu may leen ñu laal cati
mbubbam rekk. Te képp ku ko laal
daldi wér.

7

Farisen ya ak aada ya

1 Amoon na bés nag, ay Farisen ak
ay xutbakat yu jóge Yerusalem ñëw
ci Yeesu.
2 Ñu gis yenn ciy taalibeem di
lekk, fekk seeni loxo setul, maanaam
raxasuwuñu woon, ni ko aada san-
taanee.
3 Farisen yi nag ñoom ak Yawut
yi yépp dañuy topp aaday yoon, yi
maam yi tëral, te fandee leen gënal
lekk ak loxo yu ñu raxasul.
4 Te it bu ñu jógee pénc ma, su ñu
sanguwul set, duñu lekk. Am nañu
it yeneen aada yu bare, maanaam ni
nga wara raxase ay kaas, ay njaq ak
ay satala, ba ñu laab.
5 Noonu Farisen ya ak xutbakat ya
laaj ko ne: «Lu tax say taalibe duñu
topp aaday yoon, yi maam yi tëral,
waaye ñuy lekk ak loxo yu setul?»
6 Yeesu ne leen: «Esayi waxoon
na bu baax ci kàddug Yàlla ci seen
mbir, yéen naaféq yi, bi mu bindee:
“Xeet wii, ñu ngi may teral ci seen
gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.
7 Seen màggal amul benn njariñ,
ci li ñuy jàngle dénkaaney nit
kese.”»
8 Yeesu neeti leen: «Dëddu ngeen
ndigali Yàlla, jublu ci aaday nit.»
9 Mu teg ca ne leen: «Xelu ngeen ci
tebbi ndigali Yàlla, ngir sàmm seen
aada.

10 Ndaxte Musaa nee na: “Teralal sa
ndey ak sa baay,” teg ca ne: “Ku
móolu sa yaay walla sa baay, dees
na la rey.”
11 Waaye yéen dangeen ne: ku ne
sa yaay walla sa baay: “Li nga
wara jariñoo ci man Korban la,” —
maanaam saraxu Yàlla la—
12 dootuleen ko bàyyi, mu defal dara
ndeyam walla baayam.
13 Noonu tebbi ngeen kàddug Yàlla
ndax seen aada, ji ngeen di don-
nante. Te it yéena ngi def yeneen
yu bon yu mel nii.»
14 Noonu Yeesu waxaat ak
mbooloo mi ne leen: «Yéen ñépp
dégluleen ma te xam.
15-16 Li ci biti, tey dugg nit, du ko
mana indil sobe, waaye li génn ci nit,
loolu mooy indil nit sobe.»
17 Bi nga xamee ne jóge nañu ci
mbooloo mi, dugg ci kër gi, taalibe yi
laaj Yeesu, mu firil leen wax ju làqu
jooju.
18 Yeesu ne leen: «Ndax yéen itam
seen xol dafa tëju? Xanaa xamuleen
ne, dara lu jóge biti, dugg ci nit, du
ko mana indil sobe,
19 ndaxte du dugg ci xol, waaye ci
biiram lay jëm, ba noppi daldi génn
ca bérab bu làqu?» Ci li mu wax
loolu Yeesu daganal na bépp ñam.
20 Yeesu ne leen ati: «Li génn ci
nit, loolu mooy indil nit sobe.
21 Ndaxte ci biir, ci xolu nit, la
xalaat yu bon di jóge ak ndoxaanu
yàqute, càcc ak bóom,
22 njaaloo ak bëgge, coxor,
naaféq, ñaawteef, ñeetaan, saaga,
réylu ak jëfi ndof.
23 Lu bon loolu lépp day génn ci
nit, di ko indil sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja dëkk Tir

24 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa,
jëm weti dëkku Tir. Bi mu fa eggee,
mu dugg ci kër, te bëggul kenn xam
ko, waaye jataayam manula umpe.
25 Amoon na fa nag jigéen ju rab
jàpp doomam ju jigéen. Bi mu
déggee ne, Yeesoo nga fa, mu ñëw,
daanu ciy tànkam,
26 fekk jigéen ja ci xeetu Gereg
la bokkoon, juddoo wàlli Fenisi ci
diiwaanu Siri.
Noonu jigéen ja ñaan ko, mu dàq
rab wi ci doomam.
27 Waaye Yeesu ne ko: «Na gone yi
jëkka lekk, ba regg; fab ñamu gone
yi, sànni ko xaj yi, rafetul.»
28 Jigéen ji ne ko: «Waaw, sang bi,
teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci
lekkukaayu gone yi.»
29 Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Ndax
wax jooju demal ci jàmm, rab wa
génn na sa doom.»
30 Noonu mu ñibbi, fekk doom ji
tëdd cib lal te mucc ci rab wi.

Yeesu faj na ku tëx te luu

31 Bi loolu amee Yeesu jóge na
weti Tir, jaar ci wàlli dëkku Sidon,
dem dexu Galile, ba noppi dugg ci
biir diiwaan, bi ñuy wax Fukki dëkk
yi.
32 Foofa ñu indil ko ku tëx te dër
lool, ñaan ko mu teg ko loxo.
33 Noonu Yeesu yóbbu ko, ba ñu
sore mbooloo mi, mu def ay baaraa-
mam ciy noppam, daldi tifli, laal
làmmiñam.
34 Mu yërëm ko, ba binni ci xolam,
xool ci asamaan, daldi ne: «Effata,»
liy tekki «Ubbikuleen.»
35 Ci saa si ay noppam daldi dégg
te làmmiñam yiwiku, muy wax bu
leer.
36 Bi mu ko defee Yeesu tere leen,
ñu wax ko kenn, waaye lu mu leen
ko gëna tere, ñu gën ko nee siiwale.
37 Ñu waaru lool naan: «Lépp lu
mu def, lu yéeme la. May na sax tëx
yi ñuy dégg, ak luu yi ñuy wax.»

8

Yeesu bareel na mburu yi ñaareel bi yoon

1 Ca bés yooya mbooloo mu réy
amaatoon na, te amuñu woon lu ñu
lekk. Noonu Yeesu woo taalibe ya ne
leen:
2 «Yërëm naa mbooloo mi, ndaxte
toog nañu fi man ñetti fan, te am-
atuñu lu ñu lekk.

3 Su ma leen yiwee ak seen xiif,
dinañu tële ci yoon wi, ndaxte am
na ñu jóge fu sore.»
4 Taalibe yi ne ko: «Waaye fii àllub
neen la; fu nuy jële lu doy ngir
dundal leen?»
5 Yeesu laaj leen: «Ñaata mburu
ngeen am?» Ñu ne ko: «Juróom
ñaar.»
6 Noonu Yeesu sant mbooloo mi,
ñu toog ci suuf. Mu jël juróom ñaari
mburu yi, sant Yàlla, damm leen, jox
leen taalibe yi, ngir ñu séddale leen
mbooloo mi; taalibe yi def ko.
7 Amoon na fa it tuuti jën yu ndaw.
Yeesu jël ko, sant Yàlla, wax taalibe
yi, ñu séddale leen itam mbooloo
mi.
8 Noonu nit ñi lekk ba suur, ba
noppi taalibe yi dajale juróom ñaari
dàmba yu fees ak dammit yi ci des.
9 Ña ko fekke nag matoon nañu
ñeenti junniy góor.
10 Bi ko Yeesu defee, mu yiwi leen,
daldi dugg ak taalibe ya ca gaal ga,
dem ca wàlli Dalmanuta.

Kéemaan gu jóge ci asamaan

11 Noonu Farisen yi ñëw, di wer-
ante ak moom; ñu fexe koo fiir, ba
laaj ko kéemaan gu jóge ci asamaan
tey firndeel yónnentam.
12 Waaye Yeesu binni ci xolam ne
leen: «Lu tax niti jamono jii di laaj
kéemaan? Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, duñu jot genn kéemaan.»
13 Ci kaw loolu Yeesu bàyyi leen,
duggaat ci gaal gi, di jàll dex gi.

Lawiiru Farisen yi

14 Taalibe yi nag fàtte woon nañu
yóbbaale mburu, te amuñu woon lu
dul benn mburu ci gaal gi.
15 Noonu Yeesu artu leen ne:
«Wottuleen te moytu lawiiru
Farisen yi ak ñi far ak buur bi
Erodd.»
16 Taalibe yi nag daldi wer-
ante naan: «Nun de indaalewunu
mburu.»
17 Waaye Yeesu yég loolu ne leen:
«Lu tax ngeen di werante ci li ngeen
indaalewul mburu? Xanaa gisag-
uleen te xamuleen? Ndax seen xol
dafa fatt ba tey?
18 Ndax ay gumbay njàccaar
ngeen, te seeni nopp naqari? Xanaa
fàttalikuwuleen;
19 bi ma dammee juróomi mburu
ya ngir juróomi junni ña, ñaata
pañe yu fees ak ay dammit ngeen ca
dajale woon?» Ñu ne ko: «Fukk ak
ñaar.»
20 Yeesu neeti leen: «Te bés bi
ma dammee juróom ñaari mburu yi
ngir ñeenti junni ñi, ñaata dàmba
yu fees ak dammit ngeen dajale
woon?» Ñu ne ko: «Juróom ñaar.»
21 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax
seen xol dafa tëju ba tey?»

Yeesu faj na ku gumba ca dëkku Betsayda

22 Gannaaw loolu ñu ñëw ci Bet-
sayda. Foofa ñu indil Yeesu ku
gumba, di ko ñaan, mu laal ko.
23 Yeesu nag jàpp loxob gumba gi,
yóbbu ko, ba génn dëkk bi. Mu def
tiflit ciy bëtam, teg ko loxo naan:
«Ndax gis nga dara?»
24 Waa ji xool ne ko: «Gis naa ay
nit, ñu mel ni ay garab, te ñu ngi
dox.»
25 Kon Yeesu laalaat bët yi, gumba
gi ne xefeet, daldi wér, ba gis lépp
bu leer.
26 Ci kaw loolu Yeesu sant ko mu
ñibbi ne ko: «Bul dugg ca dëkk ba.»

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

27 Bi loolu amee Yeesu ànd ak
ay taalibeem, dem ca dëkk, yi wër
Sesare bu Filib. Bi ñuy dem nag, mu
laaj taalibe yi: «Nit ñi, lu ñu wax ne
man moom laa?»
28 Ñu ne ko: «Am na ñuy ne yaa di
Yaxya; ñeneen ne, Ilyaas; ñi ci des
ne yaay kenn ci yonent yi.»
29 Noonu Yeesu laaj leen: «Yéen
nag, ku ngeen wax ne moom laa?»
Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi bi.»
30 Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu
wóor, ñu bañ koo wax kenn.

Yeesu xamal na ne dina dee, dekki

31 Booba Yeesu tàmbali na leena
xamal ne, Doomu nit ki war na sonn
lu bare; njiit ya, sarxalkat yu mag ya
ak xutbakat ya dëddu ko, ñu rey ko,
mu dekki ci ñetti fan.
32 Noonu mu xamal leen mbir mi,
ba mu leer nàññ.
Bi ko Piyeer déggee, mu woo ko
ci pegg, daldi ko yedd.
33 Waaye Yeesu geestu, gis yeneen
taalibe yi, mu daldi yedd Piyeer ne
ko: «Sore ma Seytaane; yëfi nit ngay
fonk, waaye du yëfi Yàlla.»
34 Noonu Yeesu woo taalibe yi ak
mbooloo mi ne leen: «Ku bëgga
topp ci samay tànk, na bàyyi bop-
pam te gàddu bant bi ñu ko wara
daaj, doora topp ci man.
35 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa
rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk,
waaye ku ñàkk sa bakkan ngir man
ak ngir xibaaru jàmm bi, dinga ko
jotaat.
36 Ndaxte moom àddina sépp,
lu muy jariñ nit, bu ñàkkee
bakkanam?
37 Te nit, lu mu wara weccee
bakkanam?
38 Ku ma rusa faral, te nanguwul
samay wax ci kanam niti jamono
jii, ñi fecci seen kóllëre ak Yàlla te
topp bàkkaar, Doomu nit ki dina la
rusa xam, bés bu ñëwee ci ndamu
Baayam, ànd ak malaaka yu sell yi.»

9

1 Mu ne leen ati: «Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, am na ñi fi taxaw, ñoo
xam ne duñu dee, te gisuñu nguuru
Yàlla ñëw ak doole.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

2 Juróom benni fan gannaaw gi,
Yeesu àndoon na ak Piyeer, Saag ak
Yowaana, mu yóbbu leen ñoom rekk
fu wéet ci tund wu kawe lool. Foofa
jëmmam soppiku ci seen kanam;
3 ay yéreem di ray-rayi, weex
tàll, te fóotukatu àddina manu leen
weexale nii.
4 Noonu ñu gis yonenti Yàlla Ilyaas
ak Musaa, di wax ak Yeesu.
5 Piyeer daldi ne Yeesu: «Kilifa
gi, bég nanu ci sunu teew fii; nanu
defar ñetti mbaar, benn yaw, benn
Musaa ak benn Ilyaas.»
6 Fekk xamul lu muy wax, ndaxte
tiitaange jàpp na leen ñoom ñett
ñépp.
7 Noonu niir muur leen, te baat
jibe ca niir wa naan: «Kii mooy
sama Doom ji ma bëgg, ci moom laa
ame bànneex; dégluleen ko.»
8 Ci saa si taalibe yi xool, waaye
gisatuñu kenn ku dul Yeesu rekk.
9 Bi loolu amee ñu wàcc ca tund
wa. Bi muy wàcc nag, Yeesu sant
leen ne: «Buleen nettali kenn li
ngeen gis, ba kera Doomu nit ki
dekki na.»
10 Ñu téye wax jooju ci seen biir,
di sotteente xel, ba xam lu ndekkite
looluy tekki.
11 Noonu taalibe yi laaj Yeesu: «Lu
tax xutbakat yi di naan, Ilyaas moo
wara jëkka ñëw?»
12 Yeesu ne leen: «Waaw, Ilyaas
dina jëkka ñëw, jubbanti lépp.
Waaye itam lu tax bind nañu ne,
Doomu nit ki war na sonn lu bare,
ñu xeeb ko, dëddu ko.
13 Waaye maa ngi leen di wax ne,
Ilyaas ñëw na, te def nañu ko la leen
neex, ni ko Mbind mi waxe.»

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne Yeesu ñëw na,
ba jege taalibe yi, mu gis mbooloo
mu bare wër leen, te ay xutbakat di
werante ak ñoom.
15 Naka la mbooloo mi gis Yeesu,
ñu waaru, daldi daw nuyu ko.
16 Noonu Yeesu laaj leen: «Ci lan
ngeen di werante ak ñoom?»
17-18 Kenn ci mbooloo mi ne ko:
«Kilifa gi, rab jàpp na sama doom,
ba luuloo ko. Saa su ko jàppee,
daf koy daaneel ci suuf, gémmiñ gi
di fuur, muy yéyu, ne jàdd. Ñaan
naa say taalibe, ñu dàq ko, waaye
manuñu ko.»
19 Yeesu ne leen: «Yéen niti ja-
mono jii, yéen ñi gëmadi, ba kañ laa
wara nekk ak yéen, ba kañ laa leen
wara muñal? Indil-leen ma xale bi.»
20 Ñu indil ko ko. Bi xale bi gisee
Yeesu nag, rab wi sayloo ko ci saa

si, mu daanu ci suuf, di xalangu, gémmiñ giy fuur.
21 Yeesu laaj baay bi: «Lii kañ la ko dal?» Baay bi ne ko: «Li dale ci ngoneem.
22 Léeg-léeg rab wi bëmëx ko ci sawara, léeg-léeg mu bëmëx ko ci ndox, ngir rey ko. Soo ko manee, yërëm nu te xettali nu.»
23 Yeesu ne ko: «Nga ne: “Soo ko manee,” ku gëm man na lépp.»
24 Ci saa si baayu xale bi wax ci kaw naan: «Gëm naa, dàqal ma sama ngëmadi.»
25 Yeesu gis nag ne, mbooloo maa ngi daw, wërsi ko, mu daldi gëdd rab wi nag ne ko: «Génnal ci moom, yaw rab wu luu te tëx, te bu ko jàppaat; wax naa la ko.»
26 Noonu rab wa daldi yuuxu, sayloo xale bi, génn. Xale bi ne nemm, mel ni ku dee, ba tax ñu bare ne: «Dee na.»
27 Waaye Yeesu jàpp loxoom, jógloo ko, xale bi daldi taxaw.
28 Bi Yeesu duggee ci kër gi, taalibe yi laaj ko ci pegg: «Lu tax manunu ko woona dàq?»
29 Yeesu ne leen: «Yu mel ni yii, ñaan ci Yàlla rekk a leen di dàq.»
30 Bi loolu amee ñu jóge fa, jaar ci diiwaanu Galile, Yeesu bëggul kenn yég ko.
31 Ndaxte muy jàngal taalibe yi ne leen: «Dees na jébbal Doomu nit ki ci loxoy nit, te dinañu ko rey, mu dekki ci ñetti fan.»
32 Waaye taalibe yi xamuñu lu wax joojuy tekki, te ñemewuñu ko koo laaj.

Kan moo gëna màgg?

33 Bi nga xamee ne egg nañu dëkku Kapernawum, te dugg ci kër gi, Yeesu laaj leen ne: «Lu ngeen doon waxtaane ci yoon wi?»
34 Waaye ñu ne cell, ndaxte ñu ngi fa doon werante, ba xam ku gëna màgg ci ñoom.
35 Noonu Yeesu toog, woo fukki taalibe ya ak ñaar ne leen: «Ku bëgga jiitu, na topp ci gannaaw ñépp te nekk surgab ñépp.»
36 Bi ko Yeesu waxee, mu jël xale, indi ko ci biir géew bi, ba noppi leewu ko naan:
37 «Ku nangu xale bu mel ni bii ci sama tur, man mii nga nangu; te ku ma nangu, du man mii sax nga nangu waaye ki ma yónni.»

Waa jiy dàq ay rab

38 Bi loolu amee Yowaana ne ko: «Kilifa gi, danoo gis nit kuy dàq ay rab ci sa tur, nu tere ko ko, ndax li mu bokkul ci nun.»
39 Waaye Yeesu ne ko: «Buleen ko tere, ndaxte kenn manula def kéemaan ci sama tur, ba noppi di ma xarab.
40 Ku nu sotul, far na ak nun.
41 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, koo xam ne kii may na leen kaasu ndox rekk, ndax yéena ngi bokk ci man Kirist, kooku du ñàkk yoolam mukk.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

42 «Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom, moo di ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ci géej.
43-44 Boo xamee ne sa loxo mu ngi lay yóbbe bàkkaar, dagg ko. Ndaxte ñàkk loxo te tàbbi ci dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari loxo te tàbbi ci sawara su dul fey mukk.
45-46 Te bu la sa tànk di yóbbe bàkkaar, dagg ko. Nga lafañ te tàbbi ci dund gu wóor gi moo gën, nga am ñaari tànk, ñu sànni la ci sawara.
47 Te bu la sa bët di yóbbe bàkkaar, luqi ko. Nga patt te dugg ci nguuru Yàlla, moo gën ci yaw, nga am ñaari bët, ñu sànni la ci sawara.
48 Foofa:
“Sax ya duñu dee mukk,
te sawara sa du fey.”
49 Ñépp sawara lañu leen di xorome.
50 Xorom lu baax la, waaye bu sàppee, nan lañu koy delloo cafkaam? Amleen xorom te ngeen jàmmoo.»

10

Pase

1 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa,
dem ca wàlli réewu Yawut yi, ya
ca gannaaw dexu Yurdan. Bi mu
fa demee, mbooloo mu bare ñëw fi
moom. Yeesu daldi leen jàngal, ni
mu ko daan defe.
2 Noonu ay Farisen ñëw ci moom,
lalal ko fiir, ñu laaj ko: «Ndax jaadu
na, nit fase soxnaam?»
3 Yeesu ne leen: «Lu leen yoonu
Musaa sant?»
4 Ñu ne ko: «Musaa maye na,
nit bind kayitu pase, tàggook sox-
naam.»
5 Waaye Yeesu ne leen:
«Dénkaane boobu mu leen bindal,
bind na ko ndax seen xol dafa fatt.
6 Waaye ca njàlbéen ga "Yàlla sàkk
na leen, kii góor, kii jigéen.
7 Looloo tax góor di teqalikook
ndeyam ak baayam, ànd ak sox-
naam,
8 ñoom ñaar doon benn." Kon
nekkatuñu ñaar waaye benn lañu.
9 Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.»
10 Bi ñu delloo ca kër ga nag,
taalibe ya laaj ko ci mbirum loolu.
11 Noonu Yeesu ne leen: «Ku fase
sa soxna, takk jeneen, njaaloo nga,
di tooñ ku jëkk ka.
12 Te jigéen ji tas, séyaat ak ke-
neen, njaaloo nga.»

Xale yu ndaw yi

13 Bi loolu wéyee ñu indil Yeesu
ay xale, ngir mu teg leen ay loxoom.
Waaye taalibe ya gëdd nit ñi.
14 Bi ko Yeesu gisee nag, mu metti
ko lool, mu ne leen: «Bàyyileen xale
yi, ñu ñëw fi man! Buleen leen tere,
ndaxte ñu mel ni ñoom ñoo yelloo
nguuru Yàlla.
15 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
ku woyoful ni xale, nangu nguuru
Yàlla, doo ci mana dugg.»
16 Noonu Yeesu leewu leen, teg
leen ay loxoom, barkeel leen.

Waxambaane wu bare alal

17 Gannaaw loolu bi Yeesu nekkee
ci kaw yoon wi di dem, am ku daw,
sukk ci kanamam ne ko: «Kilifa gu
baax gi, lu ma wara def, ngir am
wàll ci dund gu dul jeex gi?»
18 Yeesu ne ko: «Lu tax nga wooye
ma ku baax ki? Yàlla rekk a baax.
19 Xam nga ndigal yi: "Bul bóome,
bul njaaloo, bul sàcc, bul seede lu
dul dëgg, bul nangu alalu jaambur,
teralal sa ndey ak sa baay."»
20 Waa ji ne ko: «Kilifa gi, loolu
lépp sàmm naa ko li dale ci samag
ndaw ba tey.»
21 Noonu Yeesu xool ko, am cofeel
ci moom, mu ne ko: «Lenn rekk
moo la dese. Demal jaay li nga am,
jox ko miskin yi, te dinga woomle ci
asamaan; boo noppee, nga ñëw topp
ci man.»
22 Waaye ci wax jooju xar kana-
mam lëndëm, mu jóge fa ak tiis,
ndaxte ku bare woon alal la.
23 Noonu Yeesu xool taalibe yi ko
wër ne leen: «Boroom alal dugg ci
nguuru Yàlla, lu jafee ngoogu!»
24 Wax jooju nag daldi jaaxal taal-
ibe yi lool. Waaye Yeesu neeti leen:
«Samay xarit, dugg ci nguuru Yàlla,
lu jafee ngoogu!
25 Giléem jaar ci bën-bënu puso
moo gëna yomb boroom alal dugg ci
nguuru Yàlla.»
26 Wax jooju gënatee jaaxal taal-
ibe ya, ñu naan ci seen biir: «Kon
nag ku mana mucc?»
27 Noonu Yeesu xool leen naan:
«Loolu të na nit, waaye tëwul Yàlla;
Yàlla man na lépp.»
28 Ci kaw loolu Piyeer daldi ko ne:
«Nun de dëddu nanu lépp te topp
la!»
29 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, képp ku dëddu
kër, doomu ndey yu góor walla yu
jigéen, ndey walla baay, doom walla
suuf ndax man ak xibaaru jàmm bi,
30 dinga am tey jii téeméeri yoon
ay kër, doomi ndey yu góor ak yu
jigéen, ndey, doom ak suuf, ñoom
ak ay fitnay noon, te ëllëg nga am
dund gu dul jeex.
31 Waaye ñu bare ci ñi jiitu ñooy
mujji; ñi mujj ñooy jiituji.»

Yeesu xamle na ne dina dee, dekki

32 Gannaaw loolu ñu ànd jëm
Yerusalem, Yeesu jiitu; taalibe yi am

njàqare, te ñi ci topp tiit. Noonu
Yeesu woowaat fukk ak ñaar ña
cig wet, xamal leen li nara xew ci
mbiram.
33 Mu ne leen: «Noo ngi dem
Yerusalem, te dees na jébbal Doomu
nit ki ci loxoy sarxalkat yu mag ya
ak xutbakat ya. Dinañu ko àtte, teg
ko dee, jébbal ko ñi dul Yawut,
34 ñu ñaawal ko, di tifli ci kawam,
dóor ko ay yar, rey ko. Waaye
gannaaw ñetti fan dina dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

35 Gannaaw loolu Saag ak
Yowaana, doomi Sebede, ñëw ci
Yeesu. Ñu ne ko: «Kilifa gi, danoo
bëggoon nga may nu li nu lay
ñaan.»
36 Yeesu ne leen: «Lu ngeen
bëggoon, ma may leen ko?»
37 Ñu ne ko: «Bés boo soloo sa
ndam, nga may nu, nu toog, kii ci
sa ndijoor, kii ci sa càmmoñ.»
38 Waaye Yeesu ne leen: «Xam-
uleen li ngeen di ñaan. Ndax man
ngeena naan kaasu naqar, bi may
naan? Ndax man ngeena sóobu ci
metit, yi ma nara sóobu?»
39 Ñu ne ko: «Waaw, man
nanu ko.» Noonu Yeesu ne leen:
«Dingeen naan kaasu naqar, bi may
naan, tey sóobu ci metit, yi ma nara
sóobu,
40 waaye toog ci sama ndijoor
mbaa sama càmmoñ, du man maa
koy maye. Ñi ñu ko waajal rekk a
ko yelloo.»
41 Bi nga xamee ne fukki taalibe
ya ca des dégg nañu loolu, ñu daldi
mere Saag ak Yowaana.
42 Waaye Yeesu woo leen naan:
«Xam ngeen ne ci xeeti àddina, ñi
ñu teg njiit dañu leen di dóor yetu
nguur, te kilifa yi di leen not.
43 Buleen mel ni ñooñu. Waaye ku
bëgga nekk kilifa ci yéen, na nekk
seen surga,
44 te ku bëgga nekk njiit, na nekk
seen jaam.
45 Ndaxte noonu la Doomu nit ki
ñëwe sax, du ngir ñu nekk ay sur-
gaam, waaye ngir muy seen surga,
ba joxe bakkanam ngir njotug ñu
bare.»

Yeesu faj na ku gumba

46 Bi loolu wéyee ñu agsi ca dëkku
Yeriko. Bi ko Yeesu di génn, ànd
ak taalibe ya ak mbooloo mu xawa
bare, am gumba gu tudd Bartime—
liy tekki «doomu Time», toog ci wetu
yoon wi, di yelwaan.
47 Noonu mu dégg ne, Yeesum
Nasaret moo fay romb; mu daldi
yuuxu naan: «Yërëm ma, yaw Sëtu
Daawuda bi!»
48 Ci kaw loolu ñu bare gëdd ko,
ngir mu noppi. Teewul mu gëna
yuuxu naan: «Yaw Sëtu Daawuda
bi, yërëm ma!»
49 Noonu Yeesu taxaw, daldi ne:
«Wooleen ko!» Ñu woo nag gumba
gi ne ko: «Na sa xel dal! Jógal! Mu
ngi lay woo.»
50 Bi mu ko déggee, mu sànni
malaanam, ne bërét, dem ci Yeesu.
51 Yeesu ne ko: «Loo bëggoon
ma defal la ko?» Gumba gi ne ko:
«Kilifa gi, damaa bëgga gis.»
52 Noonu Yeesu ne ko: «Demal ci
jàmm. Sa ngëm faj na la.» Ci saa
si gumba gi gis, daldi topp Yeesu ci
yoon wi.

11

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe
ya jege nañu Yerusalem, ba agsi
dëkki Betfase ak Betani ci wetu
tundu Oliw ya. Noonu Yeesu yebal
ñaar ciy taalibeem,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi
ci kanam. Bu ngeen fa duggee,
dingeen fa gis cumbur gu kenn ma-
sula war. Yiwileen ko, indi.
3 Bu leen kenn nee: “Lu ngeen di
def?” neleen ko: “Boroom bi da koo
soxla, te léegi mu delloosi ko.”»
4 Taalibe ya dem nag, ñu gis cum-
bur ga ci mbedd mi, mu yeewe cib
buntu kër.
5 Bi ñu koy yiwi nag, am na ca ña
fa taxaw, ñu ne leen: «Lu ngeen nar,
bay yiwi cumbur gi?»

6 Taalibe yi wax leen, ni leen Yeesu
digale woon, nit ñi bàyyi leen, ñu
dem.
7 Ñu indi cumbur gi Yeesu nag, lal
ci seeni yére, mu toog ci.
8 Ñu bare lal seeni yére ci yoon wi,
ñenn ñi dagg ay cari garab ci tool yi,
lal leen it ci yoon wi.
9 Ñiy jiitu ak ñiy topp ci Yeesu
ñépp di wax ci kaw naan:
«Osaana!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku
barkeel nga!
10 Nguuru sunu maam Daawuda giy
ñëw dina barkeel!
Ci bérab yu gëna kawe, nañu ne:
“Osaana!”»
11 Noonu Yeesu dugg Yerusalem,
dem kër Yàlla ga, xool lépp, ba
noppi génn dem dëkku Betani,
moom ak fukki taalibe ya ak ñaar,
ndaxte dafa guddi.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Bët set ñu génn Betani, fekk
Yeesu xiif.
13 Noonu mu séen fu sore garabu
figg gu sëq, mu dem seeti, ndax am
na ay doom. Waaye bi mu fa eggee,
gisul lu dul ay xob, ndaxte jamonoy
figg duggagul.
14 Ci kaw loolu mu ne garab gi:
«Dootuloo meññ mukk!» Taalibe yi
dégg loolu mu wax.
15 Bi ñu eggee Yerusalem, Yeesu
dugg ci kër Yàlla gi, daldi dàq ñi
fay jaay ak ñi fay jënd. Mu daaneel
taabali weccikatu xaalis yi ak tooguy
jaaykati pitax yi,
16 te mayul kenn, mu yóbbu am
njaay ci kër Yàlla gi.
17 Mu di leen jàngal ne leen:
«Ndax waxuñu ci Mbind mi:
“Dees na wooye sama kër
këru ñaan ci Yàlla ngir xeet yépp.”
Waaye yéen def ngeen ko këru
sàcc.»
18 Bi ko sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya déggee nag, ñu ragal
ko, ndaxte mbooloo mépp dañoo
waaru ci njàngleem. Noonu ñu seet
pexem reylu ko.
19 Bi timis jotee Yeesu ak taalibe yi
génn dëkk bi.

Garabu figg gi ñu rëbb

20 Ci suba si, bi ñuy dem, ñu gis ne
garabu figg gi dee na, ba wow koŋŋ.
21 Noonu Piyeer fàttaliku li xe-
woon, ne Yeesu: «Kilifa gi, xoolal,
figg gi nga rëbb dee na, ba wow!»
22 Yeesu ne: «Gëmleen Yàlla.
23 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
ku ne tund wale: “Jógal, tàbbi ca
géej ga,” te nga gëm ne loolu dina
am, bañ cee boole xel ñaar, kon sa
ñaan nangu.
24 Moo tax maa ngi leen koy wax,
bu ngeen di ñaan Yàlla, lépp lu
ngeen ko mana laaj, gëmleen ne jot
ngeen ko, te dingeen ko am.
25-26 Te it bu ngeen di ñaan, fekk
ngeen jàppal kenn dara, baal-leen
ko, ngir seen Baay bi ci kaw baal
leen seeni tooñ, yéen itam.»

Sañ-sañu Yeesu

27 Gannaaw loolu ñu duggaat
Yerusalem, te Yeesu doon doxantu
ca ëtti kër Yàlla ga. Noonu sarxalkat
yu mag ya ak xutbakat ya ak njiit ya
dab ko
28 ne ko: «Yëf yii ngay def, ci ban
sañ-sañ nga koy defe? Te ku la may
sañ-sañu def ko?»
29 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa
leen laaj lenn; bu ngeen ma ci
tontoo, kon dinaa leen wax ci ban
sañ-sañ laay defe yëf yii.
30 La Yaxya daan def, di sóob nit ñi
ci ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla
ci nit ñi?»
31 Bi ñu ko déggee, ñuy werante
ci seen biir naan: «Bu nu nee: “Ci
Yàlla,” kon dina nu laaj: “Lu tax
gëmuleen ko kon?”
32 Waaye bu nu nee: “Ci nit ñi,”
kon mbooloo mi dal ci sunu kaw;»
ndaxte ñépp teg nañu Yaxya ab
yonent.
33 Ñu wax Yeesu nag ne: «Loolu de
xamunu ko.» Noonu Yeesu ne leen:
«Kon man itam duma leen wax ci
ban sañ-sañ laay defe yëf yii.»

12

Léebu beykat yi

1 Noonu Yeesu daldi leen wax ciy
léeb. Mu ne leen: «Amoon na fi
nit ku jëmbët toolu reseñ. Mu ñag
tool bi, gas pax ngir nal ci reseñ yi,
tabax wottukaay, ba noppi batale ko
ay beykat, daldi tukki.
2 «Bi tool bi ñoree nag, mu yónni
surga ci ñoom, ngir jot wàllam ci
meññeef gi.
3 Waaye ñu jàpp ko, dóor ko ay
yar, dàq ko, mu dellu ak loxoy neen.
4 Mu yónniwaat beneen surga,
waaye ñu dóor ko ci bopp, toroxal
ko.
5 Mu yónneeti beneen surga, ñu
rey ko. Mu yónni ñeneen ñu bare,
ñii ñu dóor leen, ñii ñu rey.
6 «Noonu mu dese ko kenn rekk,
di doomam ji mu bëgg. Mujj mu
yónni ko naan: “Xëy na ñu weg
sama doom.”
7 Waaye beykat yi daldi ne ci seen
biir: “Kii moo wara donn tool bi;
nan ko rey, moom ndono li.”
8 Ñu jàpp ko nag, rey, sànni ci
biti.»
9 Noonu Yeesu laaj leen: «Boroom
tool bi nag, lu muy def? Xanaa ñëw,
rey beykat ya, dénk tool ba ñeneen.
10 Ndax masuleena jàng wax jii ci
Mbind mi?
“Doj wi tabaxkat yi sànni,
mujj na di doju koñ;
11 ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci.”»
12 Noonu kilifa yi di wut pexem
jàpp ko, ndaxte xam nañu ne ñoom
lay wax. Waaye ragal nañu mbooloo
mi, ba ñu bàyyi ko fa, dem.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

13 Bi loolu amee ñu yónni ci Yeesu
ay Farisen ak ñu far ak buur bi
Erodd, ngir fiir ko ci waxam.
14 Ñu ñëw ci moom nag ne ko:
«Kilifa gi, xam nanu ne ku wóor
nga, te ragaloo kenn, ndaxte seetu-
loo jëmmi nit, waaye dangay xamle
yoonu Yàlla ci bu wóor. Wax nu,
ndax jaadu na, nu fey buur bi Sesaar
galag am déet? Nu fey ko walla nu
bañ koo fey?»
15 Waaye Yeesu xam na seen
naaféq, mu ne leen: «Lu tax ngeen
bëgg maa fiir? Indil-leen ma posetu
denariyon, ma seet.»
16 Ñu jox ko poset bi. Noonu Yeesu
laaj leen: «Kan lañu ci def nataalam
ak turam?» Ñu ne ko: «Sesaar.»
17 Noonu Yeesu ne leen: «Joxleen
nag Sesaar li Sesaar moom, te jox
Yàlla li Yàlla moom.» Ñu daldi
waaru ci mbiram.

Sadusen yi ak ndekkite li

18 Gannaaw loolu ay Sadusen ñëw
ci moom, ngir laaj ko lenn. Sadusen
yi nag gëmuñu ne ndekkite am na.
19 Ñu ne ko: «Kilifa gi, Musaa
bindal na nu ne, ku magam faatu, te
bàyyiwul doom ak soxnaam, kooku
war na donn jigéen ji, ba yékkati
giiru magam.
20 «Amoon na fi nag juróom ñaari
góor, ñu bokk ndey ak baay. Taaw
ba takk jabar, faatu, te bàyyiwul
doom.
21 Ñaareel ba takk jigéen ja,
faatu moom itam te bàyyiwul doom.
Ñetteel bi it noonu.
22 Mbir mi dem na nag, ba juróom
ñaar ñooñu ñépp dem, te kenn
bàyyiwu fi doom. Mujj jigéen ja
faatu moom itam.
23 Ci ndekkite li nag kan ci ñoom
moo ko wara donn, fekk ku nekk ci
juróom ñaar ñi mas na koo takk?»
24 Yeesu ne leen: «Mbaa du dan-
geena nekk cig réer, ci li ngeen xa-
mul Mbind mi mbaa kàttanu Yàlla?
25 Ndaxte keroog ndekkite li kenn
du am jabar, kenn du am jëkkër,
waaye dinañu mel ni malaaka yi ci
kaw.
26 Te sax li jëm ci mbirum
ndekkite, xanaa jànguleen lii Yàlla
wax ci Tawreetu Musaa ci saarum
ngarab si: “Maay Yàllay Ibraayma,
Isaaxa ak Yanqóoba”?
27 Li ci génn mooy, nekkul Yàllay
ñi dee, waaye Yàllay ñiy dund la.
Kon sóobu ngeen cig réer.»

Ban ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa

28 Bi ñuy werante, benn xutbakat ñëw, dégg seen waxtaan, gis ne
Yeesu tontu na leen tont lu leer. Mu
laaj ko nag: «Ci ndigal yi, ban moo
ci gëna màgg?»
29 Noonu Yeesu ne ko: «Bii:
“Dégluleen, yéen bànni Israyil!
Yàlla sunu Boroom mooy Boroom bi,
te kenn la.
30 Kon nanga bëgg Yàlla sa Bo-
room ak sa xol bépp ak sa bakkan
bépp, sa xel mépp ak sa kàttan
gépp.”
31 Te ñaareel bi, lii la: “Nanga
bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa
bopp.” Ndigal yii ñoo sut yépp.»
32 Xutbakat bi ne ko: «Waaw,
kilifa gi, li nga wax dëgg la: Yàlla
kenn la, te amul jeneen Yàlla ju dul
moom.
33 Te nga bëgg ko ak sa xol bépp
ak sa xel mépp ak sa kàttan gépp
moo dàq bépp sarax bu ñuy yóbbu
ngir màggal Yàlla ak bu ñuy lakk ca
sarxalukaay ba.»
34 Bi Yeesu gisee nag ne tontu
na ak xel, mu ne ko: «Sorewuloo
nguuru Yàlla.» Bi mu waxee loolu,
kenn ñemeetu koo laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

35 Bi nga xamee ne Yeesu ma nga
doon jàngle ca kër Yàlla ga, mu laaj
nit ñi: «Lu tax xutbakat yi di wax
ne, Almasi bi mooy sëtu Daawuda?
36 Daawuda moom wax na ci
kàttanu Xel mu Sell mi naan:
“Boroom bi nee na sama Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
37 Gannaaw Daawuda nag wooye na
ko: “Boroom bi,” nu muy nekke
sëtam?» Noonu mbooloo mu mag
mi di ko déglu ak bànneex.
38 Bi Yeesu di jàngle nag, mu
ne leen: «Moytuleen xutbakat yi;
dañoo bëgg di doxantu, sol ay
mbubb yu réy, te ñépp di leen nuyoo
ñaari loxo ci pénc mi.
39 Ci jàngu yi, féete kanam lañuy
wut, te toogu yu yiw lañuy taamu ci
reeri xew yi.
40 Ñu ngi lekk alalu jigéen ñi seeni
jëkkër faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani
ngistal yu gudd. Seen mbugal dina
gëna tar.»

Saraxu soxna si

41 Noonu Yeesu toog ca kër Yàlla
ga, janook ndab, yi ñuy def sarax
ngir Yàlla, muy xool nit ña cay dugal
seen xaalis. Am nag ay boroom alal
yu ci di def xaalis bu bare.
42 Gannaaw ga daal benn jigéen ju
jëkkëram faatu, te mu ñàkk, ñëw,
def ci ñaari poseti xànjar*, yu matul
sax dërëm.
43 Bi ko Yeesu gisee, mu woo
taalibe yi ne leen: «Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, li jigéen ju ñàkk
jee dugal ca defukaay ya moo ëpp
maana alalu ñeneen ñi ñépp.
44 Ñoom ñépp dañu sàkk ci seen
barele, waaye moom dafa sàkk ci
néewleem, ba far ko joxe lépp,
toog.»

13

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

1 Bi Yeesu di jóge ca kër Yàlla ga,
kenn ca taalibe ya ne ko: «Kilifa gi,
xoolal! Ni mu réye ay doj, te rafete
ni ay taax!»
2 Waaye Yeesu ne leen: «Du gis
ngeen taax yu réy yii yépp? Lii lépp
dina daanu, ba doj dootul des ci kaw
doj.»
3 Gannaaw loolu, bi nga xamee
ne Yeesu toog na ci tundu Oliw ya,
jàkkaarlook kër Yàlla ga, Piyeer,
Saag, Yowaana ak Andare fekki ko
cig wet, laaj ko:
4 «Wax nu kañ la loolu di am? Te
luy tegtal ne, mbir yii yépp a ngi
bëgga mat?»
5 Noonu Yeesu ne leen: «Moy-
tuleen, bu leen kenn nax.

* **12:42** Mooy posetu lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

6 Ñu bare dinañu ñëw ci sama tur
naan: “Moom laa,” te dinañu nax ñu
bare.
7 Bu ngeen déggee ay xare ak
coowi xare, wottuleena tiit; loolu
war na am, waaye mujug jamono ji
jotagul.
8 Xeet dina jóg, xeex ak weneen
xeet, réew xeex ak meneen réew.
Te yëngu-yënguy suuf dina am ciy
bérab yu bare, ak ay xiif. Loolu
lépp mooy ndoortel metit yi, mel ni
jigéen juy matu.

9 «Moytuleen. Dees na leen
jébbal àttekat ya, di leen dóor ay
yar ca jàngu ya. Dinañu leen dëj
ci kanam i boroom réew ak i buur
ndax sama tur, ngir ngeen nekk
seede ci ñoom.
10 Fàww xibaaru jàmm bi jëkka jib
ci xeet yépp.
11 Saa su ñu leen jàppee nag, dëj
leen ci péncum layoo, buleen jàq ci
li ngeen wara wax; li ngeen jot ca
waxtu woowa waxleen ko, ndaxte
du yéenay wax waaye Xel mu Sell
mi.
12 «Mag dina joxe rakkam cig
dee, baay joxe doomam; ay doom it
dinañu jóg, di bañ seeni waajur, di
leen reylu.
13 Te ñépp dinañu leen bañ ndax
sama tur; waaye ku muñ ba ca muj
ga, mucc.

14 «Bés baa ngi ñëw, bu li ñuy wax
“Lu araam luy yàqe” tegee ca bérab
bu mu yelloowul; kiy jàng, na xam.
Bu ngeen gisee loolu nag, ku nekk ci
biir diiwaanu Yude, nanga daw ca
tund ya.
15 Ku nekk ci kaw taax mi, bul
wàcc ngir dugg kër gi, fab say yëf
ya fa nekk.
16 Ku nekk ci tool bi, bul ñibbi ngir
fab sa mbubb.
17 Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés
yooya, ngalla it ñiy nàmpal.

18 Ñaanleen ngir seen gàddaay
baña tase ak jamonoy seddaayu lolli.
19 Ndaxte booba dina am metit wu
réy wu masula am, ba àddina sosoo
ak tey, te dootul am mukk.

20 Te bu fekkul woon Boroom bi
wàññi bés yooyu, kenn du mucc,
waaye fekk na mu wàññi leen ndax
gaayam ñi mu tànn.
21 «Booba nag, bu leen kenn
waxee: “Kaayleen gis, Kirist a ngi
fi,” mbaa: “Xool-leen, mu nga fale,”
buleen ko gëm.
22 Ndaxte ñiy mbubboo turu Kirist
ak ñiy mbubboo turu yonent, di-
nañu feeñ, di joxe ay firnde yu réy
ak ay kéemaan, ba ciy nax sax ñi
Yàlla tànn, su loolu manoona am.
23 Wax naa leen ko lu jiitu. Kon
nag moytuleen.
24 «Waaye booba, gannaaw metit
yooyu:
“Jant bi dina lëndëm
te weer dootul leer;
25 biddiiw yi di daanoo asamaan,
te kàttani asamaan yiy yëngu.”
26 «Noonu dees na gis Doomu nit
ki ñëw ci niir yi, ànd ak kàttan ak
ndam lu réy.
27 Dina yónni ay malaakaam, ñu
dajale ñi mu tànn ci ñeenti xébla yi,
fa àddina dale, ba fa asamaan yem.»
28 Yeesu teg ca ne: «Jàngleen
misaalu garabu figg ga. Boo xamee
ne ay bànqaasam duy nañu, tey
xobam sëq, xam ngeen ne nawet
jege na.
29 Noonu itam bu ngeen gisee
loolu lépp xew, xamleen ne jege na;
mu ngi ci bunt bi sax.
30 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
niti jamono jii duñu wéy, te loolu
lépp amul.
31 Asamaan ak suuf dinañu wéy,
waaye samay wax du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

32 «Waaye bés boobu ak waxtu
woowu, kenn xamul kañ lay doon;
du malaaka yi ci kaw, du sax Doom
ji, waaye Baay bi rekk moo ko xam.
33 Moytuleen te xool! Xamuleen
kañ la waxtu wi di jot.
34 «Mi ngi mel ni nit ku tukki, mu
dénk këram ay surgaam, ku nekk ak
sa sas, te sant bëkk-néeg bi, mu xool.
35 Yéen nag xool-leen, ndaxte xam-
uleen kañ la boroom kër gi di délsi,

muy ci timis mbaa ci xaaju guddi,
muy ci fajar mbaa njël.
36 Bu nee jalañ, bumu leen bett,
ngeen di nelaw.
37 Li ma leen wax, ñépp laa ko
wax: “Xool-leen!”»

14

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Booba nag sarxalkat yu mag ya
ak xutbakat ya ñu ngi doon fexeel
Yeesu, ngir jàpp ko, reylu. Fekk
booba ñaari fan a des ci màggalu
bésu Mucc ba ak màggalu Mburu
ma amul lawiir.
2 Kon nag ñu ne: «Bumu doon ci
bésu màggal bi, ngir yëngu-yëngu
baña am ci nit ñi.»

Jigéen diw na boppu Yeesu ak latkoloñ

3 Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon
na dëkku Betani, mu dem këru
Simoŋ ma gaana woon, di fa lekk.
Noonu jigéen ñëw, yor njaq lu ñu
defare doj wu tudd albaatar. Njaq
li def latkoloñ ju raxul ju ñuy wax
nàrd, tey jar lu baree bare. Jigéen
ji toj njaq li, tuur latkoloñ ci boppu
Yeesu.
4 Waaye amoon na fa ñu mer, di
xultu ci seen biir naan: «Yàq gii, lu
muy jariñ?
5 Maneesoon na jaay latkoloñ jii
ci lu tollook peyug atum lëmm, jox
ko miskin yi.» Noonu ñu daldi gëdd
jigéen ji.
6 Waaye Yeesu ne leen:
«Bàyyileen ko. Defal na ma jëf ju
rafet; lu tax ngeen di ko sonal?
7 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu
nekk, te man ngeen leena dimbali
saa su leen neexee, waaye dungeen
ma gis ba fàww.
8 Jigéen ji def na li mu man; diw na
sama yaram ak latkoloñ, ngir waajal
sama rob, laata moo jot.
9 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
fépp fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi
ci àddina sépp, dinañu fa fàttali it li
jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

10 Ca waxtu woowu kenn ci fukki
taalibe ya ak ñaar, ku tudd Yudaa
Iskariyo, dem ca sarxalkat yu mag
ya, ngir wori Yeesu.
11 Bi ñu ko déggee, ñu am ca
bànneex bu réy, dig ko xaalis.
Noonu mu fexe jamono ju mu leen
mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

12 Bés bu jëkk ca màggal, ga ñuy
wax Mburu ma amul lawiir, taalibey
Yeesu laaj ko: «Foo bëgg, nu defaral
la reeru bési Mucc bi?» Bés bu jëkk
booba nag mooy bés, ba ñu farala
rendi gàttub bésu Mucc ba.
13 Noonu Yeesu yebal ñaar ci taal-
ibe yi ne leen: «Demleen ca dëkk
ba, foofa góor gu yenu njaq lu def
ndox, dina taseek yéen, ngeen topp
ko.
14 Kër gi mu dugg nag, ngeen
ne boroom kër gi: “Kilifa gi nee
na: Ana néegu gan, bi may lekke
reeru bésu Mucc bi, man ak samay
taalibe?”
15 Dina leen won néeg bu féete
kaw te yaa, ñu defar ko, ba lépp
jekk. Foofa ngeen nuy defarale reer
bi.»
16 Bi mu ko waxee, taalibe ya dem
ca dëkk ba, gis lépp, ni leen ko Yeesu
waxe woon. Noonu ñu defar reer bi.
17 Bi nga xamee ne timis jot na,
Yeesu ñëw, ànd ak fukki taalibe yi
ak ñaar.
18 Ñu toog, di lekk. Bi ñuy lekk
nag, Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, kenn ci yéen, ku
bokk ak man di lekk sax, dina ma
wor.»
19 Taalibe yi nag am naqar, ñu
daldi ko ne kenn-kenn: «Mbaa du
man?»
20 Mu ne leen: «Kenn ci yéen fukk
ak ñaar la, kuy cappandoo ak man
ci ndab li.
21 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu
ko waxe ci Mbind mi, waaye ki koy
wor dina torox. Bañoona juddu moo
gën ci moom.»
22 Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël
mburu, sant Yàlla, jox leen ko naan:
«Jël-leen, lii sama yaram la.»

23 Gannaaw loolu mu jël kaas, sant
Yàlla, jox leen ko, ñépp naan ci.
24 Mu ne leen: «Lii mooy sama
deret, ji fas kóllëre gi, te tuurul ñu
bare.
25 Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, dootuma naan gannaaw tey
ndoxum reseñ mii, ba kera ma ciy
naan bu bees ci nguuru Yàlla.»
26 Noonu ñu woy Yàlla, ba noppi
génn, dem ca tundu Oliw ya.

Yeesu wax na ne, Piyeer dina ko weddi

27 Booba Yeesu ne leen: «Yéen
ñépp dingeen ma dàggeeku, ndaxte
bind nañu:
"Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo."
28 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen
jiituji Galile.»
29 Kon Piyeer ne ko: «Bu la ñépp
dàggeekoo, man duma la bàyyi
mukk.»
30 Waaye Yeesu ne ko: «Ci dëgg
maa ngi la koy wax, guddig tey, bala
ginaar a sab ñaari yoon, dinga ma
weddi ñetti yoon.»
31 Waaye Piyeer gëna sax ca la mu
waxoon naan: «Boo xamee ne sax,
damaa wara dee ak yaw, duma la
weddi mukk.» Taalibe yépp it waxe
noonu.

Yeesu ñaan na ca toolu Setsemane ci biir tiis wu réy

32 Noonu ñu dem ca bérab bu
tudd Setsemane. Yeesu ne taalibe yi:
«Toogleen fii, ma dem ñaani.»
33 Mu ànd ak Piyeer, Saag ak
Yowaana, daldi jàq, ba xonet.
34 Mu ne leen: «Sama xol dafa tiis,
ba ma bëgga dee; toogleen fii, xool.»
35 Noonu Yeesu dem ci kanam
tuuti, daanu ci suuf, di ñaan ne,
waxtu wi teggi ko, bu loolu manoona
am.
36 Mu ne: «Abba, Baay, yaw mi
dara tëwul, teggil ma kaasu naqar
bii. Moona bumu doon sama coo-
bare, waaye na sa coobare am.»
37 Noonu mu délsi ci taalibe yi,
fekk ñuy nelaw. Mu ne Piyeer:
«Simoŋ, dangaa nelaw? Amuloo
sax dooley xoolandoo ak man benn
waxtu?
38 Xool-leen te ñaan, ngir baña
daanu cig fiir. Seen xol jag na,
waaye seen bind a woyof.»
39 Beneen yoon Yeesu dem, di
ñaane noonu,
40 délsiwaat, fekk leen ñuy nelaw,
ndaxte seeni bët dañoo diis. Xa-
muñu lu ñu koy tontoo.
41 Ñetteelu yoon mu délsi ci ñoom
ne leen: «Yéena ngi nelaw tey nop-
palu ba tey! Jeex na. Waxtu wi jot
na; ñu ngi wor Doomu nit ki ci loxoy
bàkkaarkat yi.
42 Jógleen nu dem; ki may wor a
ngi nii, di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

43 Bi Yeesu di wax, Yudaa mi
bokkoon ci fukki taalibe ya ak ñaar,
agsi, ànd ak mbooloo mu bare, mu
jóge ca sarxalkat yu mag ya, ca
xutbakat ya ak ca njiiti xeet wa, te
gànnaayoo jaasi ak yet.
44 Fekk ki ko naroona wor joxoon
na leen tegtal ne leen: «Ki may fóon,
moom la; jàppleen ko, yóbbu ko te
wottu ko bu baax.»
45 Noonu mu ñëw ci Yeesu ne ko:
«Kilifa gi,» daldi ko fóon.
46 Bi mu ko defee nit ñi song Yeesu
nag, jàpp ko.
47 Waaye kenn ci ñi fa taxaw bocci
jaaseem, dóor surgab sarxalkat bu
mag bi, nopp bi dagg.
48 Yeesu ne leen: «Jóg ngeen ngir
jàpp ma, gànnaayoo jaasi ak yet,
mel ni ñuy topp sàcc.
49 Moona daan naa toog bés bu
nekk ca kër Yàlla ga, di jàngle, te
jàppuleen ma. Waaye lii am na, ngir
Mbind mi am.»
50 Ci kaw loolu, ñépp dëddu ko,
daw.
51 Fekk amoon na ca waxambaane
wu lëkkaayoo woon sér, topp Yeesu,
ñu daldi ko jàpp.
52 Waaye waxambaane wa wacc fa
sér bi, daldi daw, def yaramu neen.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat yi

53 Ñi jàpp Yeesu yóbbu ko ci sarx-
alkat bu mag bi, te foofa la sarxalkat
yu mag yi, njiit yi ak xutbakat yi
yépp dajaloo.
54 Piyeer nag topp ko fu sore, ba ci
ëttu sarxalkat bu mag bi, mu toog fa
ak alkaati yi, di jaaru ci taal bi.
55 Noonu sarxalkat yu mag yi ak
kureelu àttekat yi yépp di wut ku
mana seede lu daan Yeesu, ba ñu
man koo reylu, waaye gisuñu kenn.
56 Teewul sax naaféq ñu bare ñëw,
seede ci Yeesu lu dul dëgg, waaye
seen seede ànduñu.
57 Ba mujj naaféq taxaw, seede ci
moom naan:
58 «Nun daal dégg nanu, mu ne:
“Dinaa toj kër Yàlla, gii loxoy nit
liggéey, tabax ci ñetti fan geneen gu
nit liggéeyul.”»
59 Waaye ba tey seeni wax
ànduñu.
60 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag bi
taxaw ci seen kanam ne Yeesu: «Doo
tontu? Lu la nit ñi di jiiñ?»
61 Waaye Yeesu ne cell, waxul
dara. Sarxalkat bu mag bi dellu
nag ne ko: «Ndax yaa di Almasi bi,
Doomu Yàlla ju tedd ji?»
62 Yeesu ne ko: «Moom laa. Te
dingeen gis Doomu nit ki toog ci
ndijooru Aji Man ji, di ñëw ci niiri
asamaan.»
63 Bi ko sarxalkat bu mag bi
déggee nag, mu daldi mer, ba xotti
ay yéreem naan:
64 «Weddi na Yàlla, lu nu doyeeti
seede? Lu ngeen ci xalaat?» Noonu
ñépp teg ko dee.
65 Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci
moom, takk ay bëtam, di ko dóor
ay kurfeñ, naan ko: «Yaw wax nu ci
kàddug Yàlla, ku la dóor?» Ba noppi
alkaati yi teeru ko ak ay pes.

Piyeer weddi na Yeesu

66 Piyeer nag ma nga toogoon ci
ëtt bi féete suuf. Noonu benn
mbindaanu sarxalkat bu mag ba
romb fa.
67 Mu gis Piyeer di jaaru, xool ko
jàkk naan: «Yaw itam àndoon nga
ak Yeesum Nasaret moomu.»
68 Waaye Piyeer weddi ko naan:
«Xawma li ngay wax, dégguma ci
dara.» Mu daldi génn, dem ca buntu
kër ga.
69 Foofa nag mbindaan mi gisaat
ko, mu ne ñi fa taxaw: «Waa jii ci
ñoom la bokk.»
70 Waaye Piyeer weddiwaat ko.

Nees-tuut ñi fa taxaw ne Piyeer:
«Yaw mi de, ci lu wóor bokk nga ci,
nde waa Galile nga.»
71 Waaye Piyeer daldi giñ ak a
waat naan: «Xawma nit ki ngay
wax.»
72 Ci saa si ginaar sab ñaareelu
yoon. Noonu Piyeer fàttaliku li ko
Yeesu wax: «Bala ginaar a sab ñaari
yoon, dinga ma weddi ñetti yoon.»
Mu daldi jooy jooy yu metti.

15

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat, boroom réew ma

1 Ci suba teel sarxalkat yu mag yi
gise, ñoom ak njiit yi ak xutbakat
yi ak kureelu àttekat yi yépp. Ñu
yeew nag Yeesu, daldi ko yóbbu,
jébbal ko Pilaat.
2 Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa
di buuru Yawut yi?» Yeesu ne ko:
«Wax nga ko.»
3 Te sarxalkat yu mag yi di ko jiiñ
lu bare.
4 Kon nag Pilaat laajaat ko:
«Déggal lépp li ñu lay jiiñ. Xanaa
amoo ci tont?»
5 Waaye ba tey Yeesu waxul dara,
ba tax Pilaat waaru.
6 Màggal gu nekk nag Pilaat daan
na may mbooloo mi, ñu tànn kenn
ci ñi ñu tëjoon, mu bàyyil leen ko.
7 Fekk booba amoon na ku ñu
tëj, tudd Barabas, ku bokk ci ña
bëggoona tas réew mi, boole ci rey
nit.
8 Noonu mbooloo mi ñëw, laaj
Pilaat, mu defal leen la mu daan def.
9-10 Pilaat nag xam ne kiñaan rekk
a taxoon sarxalkat yu mag yi jébbal
ko Yeesu. Kon mu ne mbooloo mi:
«Xanaa ma bàyyil leen buuru Yawut
yi?»

11 Waaye sarxalkat yu mag yi xiir
mbooloo mi, ñu laaj Pilaat, mu
bàyyil leen Barabas.
12 Kon Pilaat ne leen: «Lan laay
def nag ak ki ngeen di wooye buuru
Yawut yi?»
13 Ñu daldi yuuxuwaat naan:
«Daaj ko ci bant, ba mu dee!»
14 Pilaat ne leen: «Lu tax? Gan
tooñ la def?» Waaye mbooloo mi di
yuuxu bu gëna kawe: «Daaj ko ci
bant!»
15 Noonu Pilaat, mi wuta neex
mbooloo mi, bàyyil leen Barabas,
ba noppi mu dóorlu Yeesu ay yar,
jébbal ko, ngir ñu daaj ko ci bant.

Xarekat yi ñaawal nañu Yeesu

16 Bi loolu amee ñu dugal Yeesu
ci biir kër boroom réew ma, mooy
bérab bu ñuy wax Peretoriyum, ñu
daldi woo mbooloom xarekat yépp.
17 Noonu ñu solal ko mbubb mu
xonq curr, ràbb kaalag dég, teg ko
ci boppam.
18 Ñu daldi ko wax bu kawe:
«Nuyu nanu la, yaw buuru Yawut
yi!»
19 Ñu di ko dóor ci bopp ak bant,
di ko tifli, daldi sukk, màggal ko.
20 Bi ñu ko ñaawalee noonu ba
noppi, ñu summi mbubb mu xonq
mi, solaatal ko ay yéreem, yóbbu ko,
ngir daaj ko ci bant.

Rey nañu Yeesu ci kaw bant ba

21 Amoon na nag nit ku dëkk
Siren, tudd Simoŋ, di baayu
Alegsàndar ak Rufus. Fekk booba
mu romb fa, jóge ca wet, ga féete
ak tool ya, ñu ga ko ngir mu gàddu
bant bi.
22 Noonu ñu yóbbu Yeesu ca
bérab bu ñuy wax Golgota, liy tekki
«bérabu Kaaŋu bopp.»
23 Ñu bëgg koo jox biiñ bu ñu
boole ak naan gu tudd miir, waaye
nanguwu ko.
24 Foofa ñu daaj Yeesu ci bant,
daldi séddoo ay yéreem, tegoo ko ay
bant, ba xam ku nekk, looy am;
25 booba fekk yoor-yoor di jot.
26 Mbind mi xamle lu tax ñu rey
ko nee na: «Kii mooy buuru Yawut
yi.»
27-28 Booba it ñu daajaale ak moom
ñaari taskati réew mi, kenn ci ndi-
jooram, ki ci des ci càmmoñam.
29 Ña fa doon romb di ko xas, di
wëcc seen bopp ndax sib ko, naan:
«Waaw kay, yaw mi bëgga toj kër
Yàlla gi, tabaxaat ko ci ñetti fan,
30 wàccal ci bant bi te musal sa
bopp!»
31 Noonu it sarxalkat yu mag yi ak
xutbakat yi di ko ñaawal ci seen biir
naan: «Kii musal na ñeneen waaye
manula musal boppam.
32 Almasi bii, di buuru Israyil, na
wàcc léegi ci bant bi, nu gis ko te
gëm.» Ñi ñu daajaale ak moom it di
ko xarab.

Yeesu saay na

33 Li tàmbalee digg bëccëg, ba ci
tisbaar, réew mépp lëndëm.
34 Ci tisbaar nag Yeesu wootee
kàddu gu dëgër naan: «Elowi,
Elowi, lema sabaktani?» liy tekki:
«Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga
dëddu ma?»
35 Ñenn ci ña fa taxaw nag, bi ñu
ko déggee, ñu ne: «Mu ngi woo
yonent Yàlla Ilyaas.»
36 Noonu kenn daw, jël aw sagar,
capp ko ci bineegar, mu teg ko ci
bant, jox ko ko, mu muucu. Mu ne:
«Bàyyileen, nu seet, ba xam Ilyaas
dina ñëw, wàcce ko.»
37 Noonu Yeesu wootewaat ak
kàddu gu dëgër, delloo ruuwam
Yàlla.
38 Bi mu ko defee ridob bérab bu
sell ba ca kër Yàlla ga xar ñaar, li
dale ci kaw ba ci suuf.
39 Njiitu xare nag, bi taxawoon ci
kanam Yeesu, bi mu gisee ni Yeesu
deeye, mu ne: «Ci dëgg, nit kii
Doomu Yàlla la!»
40 Amoon na fa nag ay jigéen, ñu
leen dànd, di xool. Xàmmi nañu
ci: Maryaama mi dëkk Magdala,
Maryaama yaayu Saag mu ndaw ak
Yuusufa, ak Salome.

41 Bi Yeesu nekkee Galile, jigéen
ñooñu ñoo ko doon topp, di ko
topptoo. Amoon na fa it yeneen
jigéen yu bare yu àndoon ak moom,
ba ñëw Yerusalem.

Rob nañu Yeesu

42 Booba nag bésu Waajal la woon,
maanaam bés bu jiitu bésub noflaay
bi. Ca ngoon sa nag,
43 Yuusufa mi dëkk Arimate takk
aw fitam, dem Pilaat, laaj ko néewu
Yeesu. Yuusufa moomu nag, ku
siiw la woon ci kureelu àttekat yi,
te doon séentu moom itam nguuru
Yàlla.
44 Bi Pilaat déggee ne, Yeesu faatu
na xaat, mu waaru. Mu woolu nag
njiit li, laaj ko, ndax yàgg na faatu.
45 Bi ko ko njiit li dëggalee, Pilaat
jox néew bi Yuusufa.
46 Noonu Yuusufa jënd càngaay,
wàcce néew bi, laxas ko ci, dugal ko
cib bàmmeel bu ñu yett ci xeer. Bi
mu ko defee mu béraŋ aw doj, ube
ko buntu bàmmeel bi.
47 Maryaamam Magdala nag ak
Maryaama yaayu Yuusufa xool fu
mu ko denc.

16

Yeesu Kirist dekki na

1 Bi bésub noflaay bi wéyee,
Maryaamam Magdala, Maryaama
yaayu Saag, ak Salome, jënd cuu-
raay, ngir dem xeeñal néewu Yeesu.
2 Kon bés bu jëkk ci ayu-bés gi, ñu
njëlu dem ca bàmmeel ba,
3-4 di laajante: «Ku nuy béraŋal
doj, wiy ub bàmmeel bi?» Doj
woowu nag bu réya réy la woon.
Noonu ñu xool, gis ne doj wa deñ.
5 Ñu dugg ci bàmmeel bi, gis ca
ndijoor waxambaane wu sol mbubb
mu weex, ñu daldi tiit.
6 Mu ne leen: «Buleen tiit. Yéena
ngi seet Yeesum Nasaret, mi ñu
daajoon ci bant bi. Nekkatu fi, dekki
na; gisleen fi ñu ko tëraloon.
7 Kon nag demleen, ne Piyeer ak
taalibe ya: “Mi ngi leen di jiitu
Galile. Foofa ngeen koy gise, ni mu
leen ko waxe woon.”»
8 Noonu jigéen ñi génn, dawe
bàmmeel ba, tiit bay lox. Te waxuñu
kenn dara ndax seen tiit.
9 Bi Yeesu dekkee nag ci suba
teel ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga,
mu jëkka feeñu Maryaama mu dëkk
Magdala, mi mu dàqe woon juróom
ñaari rab.
10 Maryaama nag dem nettali ko ñi
àndoon ak Yeesu, fekk ñuy naqarlu,
di jooy.
11 Bi ñu déggee ne, Yeesoo ngi
dund te Maryaama gis na ko,
gëmuñu ko.
12 Gannaaw loolu Yeesu feeñu
ñaar ci ñoom ci jeneen jëmm, ñuy
jaar ci yoon wi, jëm àll ba.
13 Ñu waññiku nag, wax ko ña
ca des, waaye ba tey gëmuñu leen
ñoom it.
14 Gannaaw ga it Yeesu feeñu fukki
taalibe yi ak benn, bi ñuy lekk. Mu
yedd leen ndax seen ngëmadi ak
seen dëgër bopp, ci li ñu baña gëm
ñi ko gisoon, bi mu dekkee.
15 Mu ne leen: «Demleen ci
àddina sépp, yégal xibaaru jàmm bi
mbindeef yépp.
16 Ku gëm te ñu sóob ko ci ndox,
dina mucc; ku gëmul, dees na ko
daan.
17 Ñi ma gëm dinañu ànd ak firnde
yii: ci sama tur dinañu dàq rab yi, di
wax làkk yu bees,
18 di jàpp jaan ak seeni loxo; te
bu ñu naanee lu ñu tooke, du leen
wàññi dara, te jarag ju ñu teg loxo,
mu wér.»
19 Gannaaw bi Boroom bi Yeesu
waxee ak ñoom, mu yékkatiku, dem
asamaan, toog ci ndijooru Yàlla.
20 Taalibe ya dem waareji, te loxob
Boroom bi ànd ak ñoom, di dëggal
kàddu gi ak firnde, yi ci ànd.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci LUUG

Ubbite gi

1 Yaw Teyofil mu tedd mi, xam nga
ne, nit ñu bare sasoo nañoo bind ab
nettali bu jëm ci mbir, yi xewoon ci
sunu biir,
2 li dëppook waxi seede, yi ko
teewe woon li dale ca ndoorte la te
ñu mujj nekk jawriñi kàddug Yàlla.
3 Léegi nag kon man ci sama
wàll, gëstu naa ci lépp li ko dale ca
njàlbéen ga, te fas naa la ko yéenee
bindal, nettali la ni xew-xew yooyu
deme woon tembe.
4 Noonu dinga mana xam ne li ñu
la jàngaloon lu wér péŋŋ la.

Jibril yégle na juddub Yaxya

5 Ca jamonoy Erodd, mi nekkoon
buur ca réewu Yawut ya, amoon na
sarxalkat bu ñu tudde Sakari te bokk
ca mbootaayu sarxalkat, ya askanoo
ci Abiya. Soxnaam Elisabet askanoo
moom itam ci Aaróona.
6 Sakari ak soxnaam ñu jub lañu
ca kanam Yàlla, di topp ni mu ware
ndigal yi ak dogali Boroom bi yépp.
7 Waaye amuñu doom, ndaxte
Elisabet manula am doom, te it fekk
ñoom ñaar ñépp ay màggat lañu.
8 Benn bés nag Sakari doon def
liggéeyu sarxaleem ca Yàlla, ndaxte
mbootaayam a aye keroog.
9 Bi ñuy tegoo bant, ni ko sarxalkat
yi daan defe naka-jekk, ngir xam
kan mooy dugg ca bérab bu sell ba
ca kër Yàlla ga, ngir taal fa cuuraay,
bant ba tegu ci Sakari.
10 Ca waxtu wa ñuy taal cuuraay
la, mbooloo maa nga woon ca biti,
di ñaan.
11 Noonu benn malaakam Boroom
bi daldi feeñu Sakari, taxaw ca
féeteek ndijooru sarxalukaay, ba
ñuy taal cuuraay ca kawam.
12 Naka la ko Sakari gis, fitam
daldi dem, mu tiit.
13 Waaye malaaka ma ne ko: «Bul
ragal dara Sakari, ndaxte sa ñaan
nangu na. Elisabet sa soxna dina la
jural doom, te dinga ko tudde Yaxya.
14 Sa mbég lay doon, sa xol sedd ci,
te ñu bare dinañu bég ci juddoom,
15 ndaxte dina nekk ku màgg ca
kanam Yàlla. Du naan biiñ walla
dara luy màndil, te bu juddoo, Xel
mu Sell mi daldi ko solu.
16 Dina delloosi niti Israyil yu bare
ci Yàlla seen Boroom.
17 Mooy jiitu, di yégle ñëwug Bo-
room bi, ànd ak xel mi ak doole,
ji yonent Yàlla Ilyaas amoon, ngir
jubale xoli baay yi ak doom yi, ngir
delloo ñi déggadi ci maanduteg ñi
jub. Noonu dina waajal mbooloo
muy teeru Boroom bi.»
18 Sakari daldi ne malaaka ma:
«Nan laay xame ne loolu dëgg la?
Ndaxte mag laa, te sama soxna it
màggat na.»
19 Malaaka ma ne ko: «Man
maay Jibril miy taxaw ci kanam
Yàlla. Dañu maa yónni ngir ma wax
ak yaw te yégal la xibaaru jàmm
boobu.
20 Léegi nag gannaaw gëmuloo li
ma wax, dinga luu te dootuloo mana
wax, ba kera sama wax di am, bu
jamonoom jotee.»
21 Fekk na booba mbooloo maa ngi
xaar, jaaxle lool ci li Sakari yàgg ca
bérab bu sell ba.
22 Waaye bi mu génnee nag, man-
ula wax ak ñoom. Noonu nit ña xam
ne dafa am lu ko feeñu ca bérab bu
sell ba. Dafa luu, ba di leen liyaar.
23 Bi Sakari matalee liggéeyu
sarxaleem ba noppi, mu daldi ñibbi.
24 Bi mbir yooyu weesoo, Elisabet
soxnaam ëmb, di ko nëbb lu mat
juróomi weer
25 te naan: «Lii mooy yiw wi ma
Boroom bi defal, ba fajal ma li doon
sama gàcce ci nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

26 Bi Elisabet nekkee ci juróom
benni weeram, Yàlla yónni na

malaakaam Jibril ca dëkku Nasaret
ca diiwaanu Galile.
27 Mu yebal ko ca janq bu ñu may
waa ju bokk ci askanu Daawuda
te ñu koy wax Yuusufa, waaye
àndaguñu. Janq baa ngi tudd
Maryaama.
28 Malaaka ma dikk ca moom ne
ko: «Jàmm nga am, yaw mi Boroom
bi defal aw yiw; mu ngi ak yaw.»
29 Waxi malaaka ma daldi jaaxal
Maryaama, muy xalaat lu nuyoo
boobu mana tekki.
30 Malaaka ma ne ko: «Bul ragal
dara Maryaama, ndaxte Yàlla tànn
na la ci yiwam.
31 Dinga ëmb, jur doom ju góor;
nanga ko tudde Yeesu.
32 Ku màgg lay nekki, te dinañu
ko wooye Doomu Aji Kawe ji. Boroom bi Yàlla dina ko jébbal nguuru
Daawuda maamam.
33 Noonu dina yilif askanu
Yanqóoba ba fàww, te nguuram du
am àpp.»
34 Maryaama laaj malaaka ma ne
ko: «Naka la loolu mana ame? Man
de, janq laa ba tey.»
35 Malaaka ma ne ko: «Xel mu Sell
mi dina wàcc ci yaw, te Aji Kawe ji
dina la yiir ci kàttanam. Moo tax
xale biy juddu dinañu ko wooye Ku
sell ki, Doomu Yàlla ji.
36 Elisabet sa mbokk mi it dina am
doom ju góor cig màggatam. Ki ñu
doon wooye ku manula am doom,
mu ngi ci juróom benni weeram.
37 Ndaxte dara tëwul Yàlla.»
38 Maryaama ne ko: «Jaamub Boroom bi laa. Na Yàlla def ci man li
nga wax.»
Ci noonu malaaka ma daldi dem.

Maryaama seeti na Elisabet

39 Ci jamono jooju Maryaama jóg,
gaawantu dem ci benn dëkk bu
nekkoon ca tund ya ca diiwaanu
Yude.
40 Mu dugg ca kër Sakari, daldi
nuyu Elisabet.
41 Naka la Elisabet dégg
Maryaama di nuyoo, doomam daldi
yëngatu ci biiram. Noonu Xelum
Yàlla mu Sell mi daldi solu Elisabet.
42 Elisabet wax ca kaw ne: «Barkeel nañu la ci jigéen ñi, barkeel
doom ji nga ëmb!
43 Man maay kan, ba ndeyu sama
Boroom ñëw di ma seetsi?
44 Maa ngi lay wax ne naka laa la
dégg ngay nuyoo rekk, sama doom
ji yëngu ci sama biir ndax mbég.
45 Barke ñeel na la, yaw mi gëm
ne li la Boroom bi yégal dina mat!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

46 Noonu Maryaama daldi ne:
47 «Sama xol a ngi màggal Boroom
bi,
sama xel di bég ci Yàlla sama
Musalkat,
48 ndaxte fàttaliku na ma,
man jaamam bu woyof bi.
Gannaaw-si-tey, niti jamono yépp di-
nañu ma wooye ki ñu barkeel,
49 ndaxte Ku Màgg ki defal na ma lu
réy.
Turam dafa sell.
50 Day wàcce yërmandeem ci ñi ko
ragal,
ci seeni sët ba ci seeni sëtaat.
51 Wone na jëf yu mag ci dooley
loxoom,
te tas mbooloom ñiy réy-réylu,
52 daaneel boroom doole yi ci seen
nguur,
yékkati baadoolo yi.
53 Ñi xiif, reggal na leen ak ñam wu
neex,
te dàq boroom alal yi, ñu daw ak
loxoy neen.
54 Wallu na bànni Israyil giy jaamam,
di fàttaliku yërmandeem,
55 ni mu ko dige woon sunuy maam,
jëmale ko ci Ibraayma ak askanam
ba fàww.»
56 Noonu Maryaama toog fa Elisabet lu wara tollook ñetti weer, sooga
ñibbi.

Juddub Yaxya

57 Gannaaw loolu jamono ji Elisabet wara mucc agsi, mu daldi jur
doom ju góor.
58 Dëkkandoom yi ak bokkam yi
yég ne, Boroom bi won na ko

yërmande ju réy, ñu ànd ak moom bég.
59 Bi bés ba délsee, ñu ñëw
xarafalsi xale ba, bëgg koo dippee
baayam Sakari.
60 Waaye yaayam ne leen:
«Déedéet, Yaxya lay tudd.»
61 Ñu ne ko: «Amoo menn mbokk
mu tudd noonu.»
62 Ñu daldi liyaar baayam, ngir
xam nan la bëgg ñu tudde xale ba.
63 Sakari laaj àlluwa, bind ci ne:
«Yaxya la tudd.» Ñépp daldi waaru.
64 Ca saa sa Yàlla dindi luu gi,
Sakari daldi waxaat, di màggal
Yàlla.
65 Waa dëkk ba bépp jaaxle, xew-
xew yooyu siiw ca tundi Yude yépp.
66 Ñi dégg nettali, bi jëm ci mbir
yooyu, dañu koo denc ci seen xol
te naan: «Nu xale bii di mujje
nag?» Ndaxte leeroon na ne dooley
Boroom baa ngi ànd ak moom.

Sakari sant na Yàlla

67 Sakari baayu Yaxya daldi fees ak
Xel mu Sell mi. Noonu mu wax ci
kàddug Yàlla ne:

68 «Cant ñeel na Boroom bi, Yàllay
Israyil,
ndaxte wallusi na mbooloom, ba jot
leen!
69 Feeñal na nu Musalkat bu am
doole,
bi soqikoo ci askanu Daawuda jaa-
mam,
70 ni mu yéglee woon bu yàgg jaar-
ale ko ci yonentam yu sell yi.
71 Dina nu musal ci sunuy noon,
jële nu ci sunu loxoy bañaale.
72 Yàlla wone na yërmandeem, ji
mu digoon sunuy maam,
te di fàttaliku kóllëre, gi mu fas ak
ñoom,
73 di ngiñ, li mu giñaloon sunu
maam Ibraayma naan,
74 dina nu teqale ak sunuy noon,
ngir nu man koo jaamu ci jàmm,
75 nu sell te jub ci kanamam sunu
giiru dund.
76 Yaw nag doom, dinañu lay wooye
yonentu Aji Kawe ji,
ndaxte dinga jiitu, di yégle ñëwug
Boroom bi, di ko xàllal yoon
wi.
77 Dinga xamal mbooloom ni leen
Boroom bi mana musale,
jaare ko ci seen mbaalug bàkkaar,
78 ndaxte Yàlla sunu Boroom fees na
ak yërmande,
ba tax muy wàcce ci nun jant buy
fenk,
79 ngir leeral ñi toog ci lëndëm,
takkandeeru dee tiim leen,
ngir jiite nu ci yoonu jàmm.»
80 Noonu Yaxyaa ngi doon màgg,
te xelam di ubbiku. Mu dëkk ca
màndiŋ ma, ba bés ba muy feeñu
bànni Israyil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

1 Ca jamono jooja buur bu mag bu
ñuy wax Ogust joxe ndigal ne, na
ñépp binduji.
2 Mbindu mooma, di mu jëkk ma,
daje na ak jamono, ja Kiriñus nekke
boroom réewu Siri.
3 Noonu ku nekk dem binduji ca
sa dëkku cosaan.
4 Yuusufa nag daldi jóge Nasaret
ca diiwaanu Galile, jëm ca dii-
waanu Yude ca Betleyem, dëkk
ba Daawuda cosaanoo, ndaxte ci
askanu Daawuda la bokk.
5 Mu dem binduji, ànd ak
Maryaama soxnaam, fekk booba
Maryaama ëmb.
6 Bi ñu nekkee Betleyem, waxtu
wa mu waree mucc agsi.
7 Mu taawloo doom ju góor, mu
laxas ko ci ay laytaay, tëral ko ca
lekkukaayu jur ga, ndaxte xajuñu
woon ca dalukaay ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

8 Fekk booba amoon na ca gox ba
ay sàmm yu daan fanaan ca tool ya,
di wottu jur ga.
9 Noonu benn malaakam Boroom
bi feeñu leen, ndamu Boroom bi
daldi leer, melax, wër leen. Ti-
itaange ju réy jàpp leen.

10 Waaye malaaka mi ne leen:
«Buleen tiit, ndaxte dama leen di
xamal xibaaru jàmm buy indi mbég
mu réy ci nit ñépp.
11 Tey jii ca dëkku Daawuda, ab
Musalkat juddul na leen fa, te mooy
Almasi bi, di Boroom bi.
12 Ci firnde jii ngeen koy xàmmee:
dingeen gis liir bu ñu laxas ci ay
laytaay, tëral ko ci lekkukaayu jur.»
13 Bi mu waxee loolu, yeneen
malaaka yu bare yu jóge asamaan,
ànd ak moom, di sant Yàlla naan:
14 «Nañu màggal Yàlla ca asamaan
su kawe sa,
te ci àddina, na jàmm wàcc ci nit, ñi
mu nangu ndax yiwam!»
15 Bi malaaka ya delloo ca
asamaan, sàmm yi di waxante naan:
«Nanu dem boog Betleyem, seeti la
fa xew, li nu Boroom bi xamal.»
16 Ñu daldi gaawantu dem, gis
Maryaama ak Yuusufa, ak liir, ba ñu
tëral ca lekkukaayu jur ga.
17 Bi ñu leen gisee, ñu nettali la ñu
leen waxoon ca mbirum xale ba.
18 Ñi dégg li sàmm yi doon wax
ñépp daldi waaru lool.
19 Waaye Maryaama moom,
takkoon na mbir yooyu yépp, di ko
xalaat ci xolam.
20 Noonu sàmm ya dellu ca seen
jur, di màggal Yàlla, di ko sant ci li
ñu déggoon lépp te gis ko, ndaxte
lépp am na, ni ko Boroom bi waxe
woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yerusalem

21 Bi bés ba délsee jamonoy
xarafal xale ba agsi. Ñu tudde
ko Yeesu, ni ko malaaka ma diglee
woon, laata ko yaayam di ëmb.
22 Noonu jamono ji ñu leen
waroona sellale* agsi, ni ko yoonu
Musaa tërale. Waajuri Yeesu
yi daldi koy yóbbu ca dëkku
Yerusalem, ngir sédde ko Boroom
bi.
23 Ndaxte bind nañu ci yoonu Bo-
room bi ne: «Bépp taaw bu góor,
nañu ko sédde Boroom bi.»
24 Bi ñu ko yóbboo, def nañu
itam sarax, ni ko yoonu Boroom bi
santaanee: «ñaari pitaxu àll walla
ñaari xati yu ndaw.»
25 Amoon na ca Yerusalem nit
ku tudd Simeyon. Nit ku fonkoon
yoonu Yàlla la te déggal ko, doon
séentu jamono, ji Yàlla wara dëfal
bànni Israyil. Xel mu Sell mi mu ngi
ci moom,
26 te xamal na ko ne du dee mukk
te gisul Almasib Boroom bi.
27 Noonu Xelum Yàlla daldi yóbbu
Simeyon ba ca kër Yàlla ga. Bi waa-
juri Yeesu indee xale ba, ngir sédde
ko Yàlla, ni ko yoon wi santaanee,
28 Simeyon jël xale bi, leewu ko,
daldi sant Yàlla ne:
29 «Boroom bi, nanga yiwi sa jaam,
mu noppaluji ci jàmm, ni nga ko
waxe.
30 Ndaxte sama bët tegu na ci mucc
gi nga lal,
31 xeet yépp seede ko.
32 Muy leer giy leeral xeet yi,
di ndamu Israyil say gaa.»
33 Waajuri Yeesu yi waaru ci li ñu
doon wax ci xale bi.
34 Noonu Simeyon ñaanal leen,
ba noppi ne Maryaama: «Xale bii
Yàllaa ko yónni, ngir ñu bare ci
Israyil daanu te yékkatiku. Def na
ko it muy firnde ju ñuy weddi,
35 ba naqar dina xar sa xol ni jaasi.
Noonu xalaati ñu bare feeñ.»
36 Amoon na it ca Yerusalem
yonent bu ñuy wax Aana. Doomu
Fanuwel mi askanoo ci Aser la
woon, te Aana màggatoon na lool.
Bi mu séyee, dëkk na juróom ñaari
at ak jëkkëram.
37 Jëkkër ja gaañu, te séyaatul.
Léegi amoon na juróom ñett fukki
at ak ñeent. Mi ngi dëkke woona
jaamu Yàlla guddi ak bëccëg ca kër
Yàlla ga, di ñaan ak di woor.
38 Aana yem ca waxi Simeyon ya,
daldi gërëm Yàlla tey yégal mbiri liir

* **2:22** ***sellale:*** yaayu liir ba dina toog ab àpp. Gannaaw loolu dinañu ko sellal ci rendil ko sarax. Noonu dina set.

ba ñépp ñi doon séentu jamono, ji
Yàlla wara jot Yerusalem.
39 Bi waajuri Yeesu yi matalee seen
warugar ci lépp lu yoonu Boroom bi
santaane woon, ñu dellu seen dëkku
Nasaret ca diiwaanu Galile.
40 Xale baa nga doon màgg, di
dëgër, mu fees ak xel te yiwu Yàlla
ànd ak moom.

Yeesu ca kër Yàlla ga

41 At mu jot nag waajuri Yeesu
yi daan nañu dem Yerusalem, ngir
màggali bésu Mucc ba.
42 Noonu bi Yeesu amee fukki at
ak ñaar, ñu dem màggal ga, ni ñu
ko daan defe naka-jekk.
43 Bi màggal ga tasee, ñu dëpp
ñibbi, waaye xale ba Yeesu des
Yerusalem, te ay waajuram yéguñu
ko.
44 Ñu xalaat ne, Yeesu dafa
àndoon ak ñeneen, ñi ñu bokkaloon
yoon. Bi ñu doxee bésub lëmm, ñu
tàmbali di ko seet ci seen bokk yi ak
seen xame yi.
45 Bi ñu ko gisul nag, ñu daldi dellu
Yerusalem, seeti ko.
46 Ca gannaaw ëllëg sa ñu fekk ko
ca kër Yàlla ga, mu toog ci jànglekati
Yawut yi, di déglu ak di laajte.
47 Ñépp ñi dégg li mu wax yéemu
ci xel, mi mu àndal, ak ni mu doon
tontoo.
48 Naka la ko waajuram yi gis, ñu
daldi waaru. Yaayam ne ko: «Sama
doom, lu tax nga def nu lii? Man ak
sa baay nu ngi la doon seet, jaaxle
lool.»
49 Mu ne leen: «Lu tax ngeen may
seet? Xanaa xamuleen ne damaa
wara nekk ci sama kër Baay?»
50 Waaye xamuñu li kàddoom yi
doon tekki.
51 Noonu Yeesu daldi ànd ak
ñoom, dellu Nasaret te déggal ay
waajuram. Fekk yaayam moom takk
mbir yooyu yépp ci xolam.
52 Yeesoo ngi doon màgg ci jëmm,
tey yokku ci xam-xam te neex Yàlla
ak nit ñi.

3

Waareb Yaxya

1 Fukkeelu at ak juróom ci ngu-
uru Tibeer Sesaar, fekk Poñsë Pi-
laat yilif diiwaanu Yude, Erodd yilif
diiwaanu Galile, Filib magam yilif
diiwaanu Iture ak bu Tarakonit, te
Lisañas yilif Abilen.
2 Te it Anas ak Kayif nekkoon
sarxalkat yu mag ya. Ca jamono
jooja la kàddug Yàlla wàcc ci Yaxya,
doomu Sakari, ca mànduŋ ma.
3 Yaxya daldi dugg àll, bi wër
dexu Yurdan gépp, di waaree nii:
«Tuubleen seeni bàkkaar, ba noppi
ma sóob leen ci ndox, ngir Yàlla baal
leen seeni bàkkaar.»
4 Loolu lañu bind ci téereb waxi
yonent Yàlla Esayi naan:

«Am na baat buy xaacu ca mànduŋ
ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.
5 Nañu sëkk xur yi,
maasale tund yi ak jànj yi.
Yoon yi dëng ñu jubbanti leen,
yi ñagas ñu rataxal leen.
6 Bu ko defee bépp mbindeef dina
gis mucc gi Yàlla tëral.”»

7 Mbooloo ma daan ñëw ngir mu
sóob leen ci ndox, Yaxya daan na
leen wax naan: «Yéen ñi fees ak
daŋar mel ni ay co! Ku leen artu
ngeen daw merum Yàlla mi nara
wàcc?
8 Jëfeleen nag ni ñu tuub seeni
bàkkaar, te baña nax seen bopp
naan: “Nun daal doomi Ibraayma
lanu,” ndaxte maa ngi leen koy wax,
Yàlla man na defal Ibraayma ay
doom ci doj yii.
9 Sémmiñ wi tiim na reeni garab
yi. Garab nag gu meññul doom yu
baax, dees na ko gor, sànni ko ci
sawara si.»
10 Mbooloo ma laaj ko ne: «Lan
lanu wara def nag?»
11 Mu ne leen: «Ku am ñaari
mbubb, nga jox menn mi ki amul.
Ku am ñam itam, nga bokk ko ak ki
amul.»
12 Ay juutikat itam ñëw ca Yaxya,
ngir mu sóob leen ci ndox; ñu ne ko:
«Kilifa gi, lu nu wara def?»

13 Mu ne leen: «Laajleen rekk lu
jaadu.»
14 Ay xarekat laaj nañu ko ne:
«Li jëm ci nun nag?» Mu ne
leen: «Buleen néewal doole kenn,
jël xaalisam ci kaw ay tëkku mbaa
ci seede lu dul dëgg. Waaye doy-
looleen li ñu leen di fey.»
15 Mbooloo maa ngay xaar, di
séentook a laaj ci seen xel, ndax
Yaxya mooy Almasi bi.
16 Noonu Yaxya wax leen ñoom
ñépp ne leen: «Man maa ngi leen
di sóob ci ndox. Waaye ki ma ëpp
kàttan dina ñëw te yeyoowumaa
tekki ay dàllam. Kooku dina leen
sóob ci Xel mu Sell mi ak sawara.
17 Layoom mu ngi ci loxoom, ngir
jéri dàgga ja, ba mu set; pepp ma
dina ko def ca sàqam, waaye xatax
ba dina ko lakk ci sawara su dul fey
mukk.»
18 Noonu Yaxya teg ca yeneen
dénkaane yu bare, di yégal nit ña
xibaaru jàmm ba.
19 Waaye Yaxya yedd na Erodd bo-
room diiwaanu Galile, ndaxte dafa
takkoon Erojàdd jabaru magam, te it
boole woon na ci yeneen ñaawteef,
20 ba faf tëj Yaxya kaso.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

21 Noonu Yaxya sóob mbooloo
mépp ci ndox, sóobaale it Yeesu. Bi
Yeesu di ñaan nag, asamaan daldi
ubbiku.
22 Noonu Xel mu Sell mi daldi
wàcc ci moom, yor jëmmu pitax, te
baat bu jóge asamaan jib ne: «Yaa
di sama Doom, ji ma bëgg; ci yaw
laa ame bànneex.»

Cosaanu Yeesu Kirist

23 Bi Yeesu di tàmbali liggéeyam,
amoon na lu wara tollu ci fanweeri
at, di doomu Yuusufa ci bëti nit ñi.
Te Yuusufa mooy doomu Eli,
24 miy doomu Matat.
Matat, Lewi mooy baayam; Lewi,
Melki;
Melki, Yanayi; Yanayi, Yuusufa;
25 Yuusufa, Matacas; Amos; Naxum;
Esli; Nagayi.
26 Nagayi, Maat; Matacas; Semeyin;
Yoseg; Yoda.
27 Yoda, Yowanan mooy baayam;
Yowanan, Resa;
Resa, Sorobabel. Kooku Salacel a ko
jur; Salacel, Neri;
28 Neri, Melki; Adi; Kosam; El-
madam; Er.
29 Er, Yeesu; Eliyeser; Yorim; Matat;
Lewi;
30 Simeyon; Yuda; Yuusufa; Yonam;
Eliyakim.
31 Eliyakim, Meleya; Meleya, Mena;
Mena, Matata; Matata, Natan;
Natan, Daawuda.
32 Daawuda mooy doomu Isayi;
Isayi, Obedd; Bowas; Salmon; Na-
son.
33 Nason; Aminadab; Aminadab, Ad-
min;
Arni; Esron; Peres; Yuda;
34 Yanqóoba; Isaaxa; Ibraayma;
Teraa; Naxor;
35 Serug; Rew; Peleg; Eber; Sela.
36 Sela, Kaynam mooy baayam; Kay-
nam, Arpagsàdd;
Arpagsàdd, Sem; Sem, Nóoyin;
Nóoyin, Lemeg;
37 Lemeg, Matusalem; Enog, Yeredd;
Maleleel; Kaynan;
38 Enos; Set; Set doomu Aadama;
Aadama doomu Yàlla.

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Noonu Yeesu fees ak Xel mu Sell
mi, jóge dexu Yurdan.
2 Xelum Yàlla mi yóbbu ko ca
màndiŋ ma, mu nekk fa ñeent fukki
fan, jànkoonte ak fiiri Seytaane.
Lekkul woon dara ci fan yooya, te
gannaaw gi mu xiif.
3 Noonu Seytaane ne ko: «Boo dee
Doomu Yàlla, santal doj wii mu nekk
mburu.»
4 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na:
“Nit du dunde mburu rekk.”»
5 Seytaane yóbbu na ko fu kawe.
Ci xef ak xippi mu won ko réewi
àddina sépp,
6 ne ko: «Dinaa la jox bépp sañ-
sañu nguur yii ak seen ndam ndaxte

jébbal nañu ma ko, te ku ma soob
laa koy jox.
7 Kon boo ma màggalee, dinga
moom lépp.»
8 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na:
“Nanga màggal Yàlla sa Boroom te
jaamu ko moom rekk.”»
9 Seytaane yóbbu na ko
Yerusalem, teg ko ca njobbaxtalu
kër Yàlla ga ne ko: «Boo dee Doomu
Yàlla, tëbal jëm ci suuf,
10 ndaxte Mbind mi nee na:
“Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa
mbir,
ñu sàmm la,
11 dinañu la leewu ci seeni loxo,
ngir nga baña fakktalu ciw doj.”»
12 Yeesu ne ko: «Bind nañu ne:
“Bul diiŋat Yàlla, sa Boroom.”»
13 Bi mu ko lalalee fiiram yi mu am
yépp, Seytaane daldi sore Yeesu, di
xaar yeneen jamono.

Yeesu ci dëkku Nasaret

14 Yeesu dellu diiwaanu Galile,
fees ak dooley Xelum Yàlla, te turam
siiw ca diiwaan booba bépp.
15 Muy jàngle ca seeni jàngu, te
ñépp di ko tagg.
16 Yeesu dem Nasaret fa mu ya-
roo, te ca bésub noflaay ba, mu
dugg ca jàngu ba, ni mu ko daan
defe. Noonu mu taxaw ngir jàngal
mbooloo mi.
17 Ñu jox ko téereb yonent Yàlla
Esayi. Bi mu ko ubbee, mu gis
bérab, ba ñu bind aaya yii:
18 «Xelum Boroom baa ngi ci man,
ndaxte moo ma tànn,
ngir ma yégal néew doole yi xibaaru
jàmm bi.
Dafa maa yónni, ngir ma yégal jaam
ñi ne dinañu leen goreel,
yégal gumba yi ne dinañu gis,
te jot ñi ñu not,
19 tey yégle atum yiw, mi jóge ci
Boroom bi.»
20 Bi mu jàngee aaya yooyu ba
noppi, mu ub téere bi, delloo ko ki
koy denc, toog. Ñépp ña nekkoon ca
jàngu ba dékk koy bët.
21 Noonu mu daldi ne: «Tey jii,
loolu Mbind mi wax mat na, bi
ngeen koy déglu.»
22 Ñépp di seede lu rafet ci Yeesu,
di waaru ci wax ju neex, ji mu
doon yégle, ñu naan: «Ndax kii du
doomu Yuusufa?»
23 Mu daldi leen ne: «Xam naa
ne dingeen ma ne: “Fajkat bi, fajal
sa bopp. Yég nanu li xew Kaper-
nawum, defal lu ni mel fii ci réew
mi nga dëkk.”»
24 Mu tegaat ca ne: «Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, ab yonent kenn du
ko teral ca réewam.
25 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
ca jamonoy Ilyaas, bi mu tawul lu
mat ñetti at ak genn-wàll, te xiif
bu metti am ca réew mépp, amoon
na ca Israyil jigéen yu bare yu seen
jëkkër faatu.
26 Moona Yàlla yónniwul Ilyaas ci
kenn ci ñoom, waaye mu yebal ko
ci jigéen ju jëkkëram faatu, ju dëkk
Sarebta, ca wetu Sidon.
27 Te it amoon na ca Israyil, ca
jamonoy yonent Yàlla Alyaasa, ay nit
ñu bare ñu gaana. Waaye fajul ci
kenn ku dul Naamaan, mi dëkkoon
réewu Siri.»
28 Bi ñu déggee wax yooya, ñépp
ña nekkoon ca jàngu ba daldi fees
ak mer.
29 Noonu ñu jóg, génne ko dëkk
ba, yóbbu ko ca mbartalum tund, wa
ñu sanc seen dëkk, ngir bëmëx ko ci
suuf.
30 Waaye moom mu jaar ci seen
biir, dem yoonam.

Yeesu faj na nit ku am rab

31 Gannaaw loolu Yeesu dem
Kapernawum, ab dëkk ca diiwaanu
Galile.
32 Mu jàngal leen ca bésub noflaay
ba, ñu waaru ca njàngleem, ndaxte
dafa wax ak sañ-sañ.
33 Noonu am na ci jàngu bi nit ku
rab jàpp. Mu daldi xaacu ne:
34 «Moo! Yaw Yeesum Nasaret, loo
nuy fexeel? Ndax dangaa ñëw ngir
alag nu? Xam naa la, yaa di Aji Sell
ji jóge ci Yàlla!»

35 Waaye Yeesu gëdd ko naan:
«Noppil te génn ci moom!» Noonu
rab wi daaneel nit ki ci suuf ci
kanam ñépp, daldi génn ci moom te
gaañu ko.
36 Bi loolu amee ñépp waaru, ñuy
waxante ci seen biir naan: «Céy jii
wax! Ci sañ-sañ ak doole lay sant
rab yi, ñu daldi génn.»
37 Noonu turam siiw ca diiwaan
bépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

38 Bi mu jógee ci jàngu bi, Yeesu
dafa dem kër Simoŋ. Gorob Simoŋ
bu jigéen dafa feebar, ba yaram
wi tàng lool. Ñu ñaan Yeesu, mu
dimbali leen ci.
39 Mu randusi, tiim ko, gëdd
tàngoor wi, mu dem. Noonu
tàngoor wi wàcc, soxna si jóg ca saa
sa, di leen topptoo.
40 Bi jant sowee, ñu indil Yeesu ñi
wopp ñépp ak ay jàngoro yu wuute.
Kenn ku nekk mu teg la loxo, wéral
la.
41 Te it ay rab di génn ca nit ña
te di yuuxu naan: «Yaay Doomu
Yàlla!» Noonu mu gëdd leen, te
mayu leen, ñu wax dara, ndaxte
xam nañu ne mooy Almasi bi.
42 Ca njël gu jëkk Yeesu génn, dem
ca bérab bu wéet. Mbooloo ma di
ko seet. Bi ñu ko gisee, ñu koy wuta
téye, ngir bañ mu dem.
43 Mu ne leen: «Damaa wara
dem ci yeneen dëkk yi, ngir yégle
xibaaru jàmm bi ci nguuru Yàlla,
ndaxte looloo tax ñu yónni ma.»
44 Noonu mu dem di waare ca
jàngu ya ca réewu Yawut ya.

5

Yeesu woo na ay taalibe

1 Benn bés Yeesu taxaw ca tefesu
dexu Senesaret. Mbooloo ma wër
ko, di buuxante ngir déglu kàddug
Yàlla.
2 Noonu mu gis ñaari gaal yu teer
ca tefes ga, nappkat ya ca wàcce, di
raxas seeni mbaal.
3 Mu dugg ci genn gaal, fekk muy
gu Simoŋ, mu ne ko, mu joow ba
sore tuuti. Noonu Yeesu toog ca gaal
ga, di jàngal mbooloo ma.
4 Bi mu jànglee ba noppi, mu ne
Simoŋ: «Joowal gaal gi, ba fa ndox
ma gëna xóote, ngeen sànni fa seeni
mbaal ngir napp.»
5 Simoŋ ne ko: «Kilifa gi, coono
lanu fanaane biig te jàppunu dara.
Waaye nag dinaa ko sànni ci sa
ndigal.»
6 Naka lañu sànni mbaal yi, jàpp
jën yu bare, ba mbaal yay tàmbalee
xëtt.
7 Noonu ñu daldi liyaar seen
àndandoo, yi nekk ca geneen gaal
ga, ngir ñu ñëw dimbali leen.
Ñooñu agsi, ñu feesal ñaari gaal yi,
ba ñuy bëgga suux.
8 Naka la Simoŋ Piyeer gis loolu,
daldi sukk ci kanam Yeesu ne ko:
«Sore ma Boroom bi, ndaxte nitu
bàkkaar laa!»
9 Wax na loolu nag, ndax jën yu
bare ya ñu mbaaloon daf koo jaaxal,
moom ak ña mu àndaloon
10 ak ña mu bokkaloon liggéey ba,
maanaam ñaari doomi Sebede yi di
Saag ak Yowaana. Yeesu ne Simoŋ:
«Bul ragal dara; gannaaw-si-tey, ay
nit ngay mbaal jëme ci man.»
11 Noonu ñu teer ca tefes ga, bàyyi
lépp, di topp ci moom.

Yeesu faj na ku gaana

12 Ni Yeesu nekke woon ci ab dëkk,
am fa ku gaana ba daj. Bi mu gisee
Yeesu, mu daldi dëpp jëëm ci suuf,
ñaan ko: «Sang bi, soo ko bëggee,
man nga maa wéral.»
13 Yeesu tàllal loxoom, laal ko
naan: «Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa
sa ngaanaam daldi deñ.
14 Yeesu sant ko ne: «Bu ko wax
kenn, waaye demal won sa bopp
sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla
sarax si yoonu Musaa santaane, ngir
ñu xam ne wér nga, te mu nekk
seede ci ñoom.»
15 Noonu turu Yeesu di gëna siiw.
Mbooloo mu bare di ñëw ci moom,
ngir déglu ko te mu faj seeni
jàngoro.

16 Waaye Yeesu moom di bed-
deeku ci bérab yu wéet ya, di ñaan.

Yeesu faj na ku làggi

17 Am na bés Yeesu doon jàngle.
Amoon na ca mbooloo, ma teewoon,
ñu bokkoon ca Farisen ya ak ay xut-
bakat yu jóge ca dëkk yépp, ya ca
Galile ak ya ca Yude ak Yerusalem.
Yeesu àndoon na ak dooley Boroom
bi, ba muy faj ay jarag.
18 Noonu ay nit ñëw, jàppoo
basaŋ, ga ñu tëral nit ku yaram
wépp làggi. Ñu di ko wuta dugal ca
kër ga, ngir indi ko ca Yeesu.
19 Waaye gisuñu fu ñu koy awale
ndax mbooloo ma. Ñu daldi yéeg
ca kaw kër ga nag, xeddi tiwiil ya,
yoor waa ja ak basaŋ ga, wàcce ko
ca kanam Yeesu ca biir mbooloo ma.
20 Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne
làggi ba: «Sama waay, baal nañu la
say bàkkaar.»
21 Xutbakat yi ak Farisen yi di wer-
ante ci seen xel naan: «Kii mooy kan
bay sosal Yàlla? Ana ku mana baale
bàkkaar yi, ku dul Yàlla doŋŋ?»
22 Waaye Yeesu xam seen xalaat,
ne leen: «Lu tax ngeen di werante
ci seen xel?
23 Ma wax ne: “Baal nañu la say
bàkkaar,” walla ma ne: “Jógal te
dox,” lan moo ci gëna yomb?
24 Waaye xamleen ne, Doomu nit
ki am na ci àddina sañ-sañu baale
bàkkaar yi.» Ci kaw loolu Yeesu ne
ku làggi ba: «Maa ngi la koy sant,
jógal, jël sa basaŋ te nga ñibbi.»
25 Nit ka jóg ca saa sa ci kanam
ñépp, jël basaŋ, ga ñu ko tëraloon,
ñibbi tey màggal Yàlla.
26 Mbooloo mépp waaru, di
màggal Yàlla. Ñu ragal tey wax
naan: «Gis nanu tey ay mbir yu ëpp
xel.»

Yeesu woo na Lewi

27 Gannaaw loolu Yeesu génn, gis
ab juutikat bu tudd Lewi, mu toog
ca juuti ba. Mu ne ko: «Kaay topp ci
man.»
28 Lewi jóg, bàyyi lépp, daldi ko
topp.
29 Noonu Lewi togglu ay ñam yu
bare ci këram, ngir teral Yeesu.
Juutikat yu bare ak yeneen gan ñu
nga fa woon, di lekkandoo ak ñoom.
30 Farisen yi ak seeni xutbakat
di xultu taalibey Yeesu yi ne leen:
«Lu tax ngeen di lekkandoo ak di
naanandoo ak ay juutikat ak ay
boroom bàkkaar?»
31 Yeesu ne leen: «Ñi wér
soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo ko
soxla.
32 Ñëwuma ngir woo ñi jub, waaye
ngir woo bàkkaarkat yi, ñu tuub
seeni bàkkaar.»

*Yeesu xamle na lu tax ay taal-
ibeem soxlawuñoo woor*

33 Noonu ñu ne Yeesu: «Taalibey
Yaxya yi ak yu Farisen yi dinañu
faral di woor ak di ñaan ci Yàlla,
waaye say taalibe ñu ngiy lekk ak di
naan.»
34 Yeesu ne leen: «Ndax man
ngeena woorloo gan, yi ñëw cig céet,
li feek boroom céet gaa ngi ànd ak
ñoom?
35 Waaye bés yaa ngi ñëw, yu ñuy
jële boroom céet gi ci seen biir. Bés
yooyu nag, dinañu woor.»
36 Te it Yeesu wax leen léeb
wii: «Kenn du jël mbubb mu bees,
xotti ci sekkit, daaxe ko mbubb mu
màggat. Lu ko moy, dina xotti
mbubb mu bees mi, te sekkit, wi
mu ci jële, du ànd ak mbubb mu
màggat mi.
37 Te kenn du def biiñ bu bees ci
mbuusi der yu màggat. Lu ko moy,
biiñ bu bees bi day toj mbuus yi, biiñ
bi tuuru, mbuus yi yàqu.
38 Waaye dañoo wara def biiñ bu
bees ci mbuus yu bees.
39 Ku naan biiñ bu màggat du
bëgg bu bees bi, ndax day wax ne:
“Bu màggat bi baax na.”»

6

*Yeesu nee na, mooy boroom bésub
noflaay bi*

1 Amoon na benn bésub noflaay
Yeesu di dem, jaar ci ay tool yu ñor.
Taalibeem ya di fàq ay cëgg, di leen
boxom ci seeni loxo tey lekk.

2 Am ay Farisen yu ne: «Lu tax
ngeen di def lu jaaduwul ci bésub
noflaay bi?»
3 Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen
la Daawuda defoon, ba mu xiifee,
moom ak ña mu àndaloon?
4 Xanaa yéguleen, ni mu dugge
woon ca kër Yàlla ga, jël mburu,
ya ñu teewal ca kanam Yàlla, lekk
ca, jox ca ña mu àndaloon? Fekk
jaaduwul kenn lekk ko, ku dul sarx-
alkat.»
5 Yeesu dellu ne leen: «Doomu nit
ki mooy boroom bésub noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

6 Beneen bésub noflaay, Yeesu
dugg ci jàngu bi, di fa jàngle.
Amoon na fa nit ku loxol ndijooram
làggi.
7 Xutbakat yi ak Farisen yi ñu ngi
ko doon xool, ba xam ndax dina ko
faj ci bésub noflaay bi, ngir ñu am
lu ñu ko tuumaale.
8 Waaye Yeesu xam seen xalaat,
daldi ne ku loxoom làggi: «Jógal
taxaw ci kanam ñépp.» Nit ka daldi
jóg taxaw.
9 Yeesu ne leen: «Ma laaj leen, lan
moo jaadu, nu def ko bésub noflaay
bi, lu baax mbaa lu bon; nu musal
nit mbaa nu lor nit?»
10 Ci kaw loolu mu xool leen ñoom
ñépp, ba noppi ne nit ka: «Tàllalal
sa loxo.» Mu tàllal ko, loxoom daldi
wér péŋŋ.
11 Waaye nit ña mer ba fees, di
rabat pexe yu jëm ca Yeesu.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

12 Ca bés yooya Yeesu yéeg ca tund
wa ngir ñaan, mu fanaan fa, di ñaan
ci Yàlla.
13 Bi bët setee, Yeesu woo taal-
ibeem yi, tànn ci fukk ak ñaar, tudde
leen ay ndawam:
14 Simoŋ, mi Yeesu tudde Piyeer,
ak Andare, mi bokk ak Piyeer
ndey ak baay;
Saag ak Yowaana,
Filib ak Bartelemi,
15 Macë ak Tomaa,
Saag doomu Alfe,
ak Simoŋ mi bokk ci mbooloo,
ma ñu tudde Ñi farlu ci moom
seen réew;
16 Yudaa doomu Saag,
ak Yudaa Iskariyo, mi mujja wor.

Barke ak toroxte

17 Yeesu ànd ak ndaw ya, wàcc
tund ya, daldi taxaw ca joor ga,
fa mbooloom taalibe mu takku
nekkoon. Amoon na fa it ay nit
ñu bare ñu jóge ca réewu Yawut
ya mépp ak ca dëkku Yerusalem
ak dëkk yi nekk ca wetu géej ga,
maanaam Tir ak Sidon.
18 Dañoo ñëw ngir déglu ko, te it
ngir mu faj leen. Ñi rab jàpp it faju
nañu.
19 Ñépp a ngi ko doon wuta laal
ndax doole jiy jóge ci moom, di faj
ñépp.
20 Yeesu xool ay taalibeem, ne
leen:
«Yéen ñi néew doole, barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla, yéena ko yel-
loo.
21 Yéen ñi xiif léegi, barkeel ngeen,
ndax dingeen regg.
Yéen ñiy naqarlu léegi, barkeel
ngeen,
ndax dingeen ree.
22 Barkeel ngeen, bu leen nit ñi
bañee, di leen dàq ak a saaga, di sib
seen tur ngir Doomu nit ki.
23 Bu boobaa bégleen te bànneexu,
ndax seen yool dina réy ci laaxira.
Ndaxte noonu la maami seeni bañ
daan fitnaale yonent yi.
24 Waaye nag yéen boroom alal yi,
torox ngeen,
ndaxte jot ngeen ba noppi seen
bànneex.
25 Yéen ñiy lekk ba suur léegi, torox
ngeen,
ndax ëllëg dingeen xiif.
Yéen ñiy ree léegi, torox ngeen,
ndax dingeen am aw naqar, ba jooy
xàcc.
26 Torox ngeen bu leen ñépp dee
waxal lu baax, ndaxte noonu la
seeni maam daan jëfe ak ña doon
mbubboo yonent.

Mbëggeel ci noon yi

27 «Waaye maa ngi leen koy wax,
yéen ñi may déglu, soppleen seeni
bañaale tey defal lu baax ñi leen
bañ.
28 Yéeneleen lu baax ñi leen di
móolu, te ñaanal ñi leen di sonal.
29 Ku la talaata cib lex, jox ko ba ca
des. Kuy nangu sa mbubb mu mag,
bul téye sa turki.
30 Képp ku la ñaan, may ko, te ku
nangu say yëf, bu ko ko laaj.
31 Defal-leen nit ñi li ngeen bëgg,
ñu defal leen ko.
32 «Su ngeen soppee ñi leen sopp,
ban ngërëm ngeen ciy am? Ndaxte
bàkkaarkat yi sax sopp nañu ñi leen
sopp.
33 Te bu ngeen defalee lu baax ñi
leen koy defal, ban ngërëm ngeen
ciy am? Bàkkaarkat yi it dañuy def
noonu.
34 Te bu ngeen dee leble te yaakaar
ci ndelloo, ban ngërëm ngeen ciy
am? Bàkkaarkat yi it dañuy lebal
seeni moroom, ngir ñu delloo leen
ko.
35 Waaye soppleen seeni noon, di
leen defal lu baax, tey leble, baña
yaakaar ñu delloo leen ko. Noonu
seen yool dina mag te dingeen wone
ne yéenay doomi Aji Kawe ji, ndaxte
Yàlla day wone mbaaxam ci ñu
goreedi ñi ak ñu soxor ñi.
36 Nangeen am yërmande, ni seen
Baay ame yërmande.

Buleen àtte

37 «Buleen àtte seeni moroom
ak ñaaw njort, te deesu leen àtte.
Buleen daan kenn, te deesu leen
daan. Baal-leen ñi ci des, te dinañu
leen baal.
38 Mayeleen te dinañu leen may.
Dinañu leen ëmbal natt bu baax bu
ñu rokkos te yëngal ko, mu fees bay
tuuru. Ndaxte dees na leen nattal ak
natt, bi ngeen di nattale.»
39 Noonu Yeesu wax na leen
beneen léeb ne leen: «Ndax gumba
man na wommat moroomam?
Mbaa duñu daanu ñoom ñaar ci
kàmb?
40 Taalibe gënul kilifaam, waaye
taalibe bu jàng ba wàcc, dina yem
ak kilifaam demin.
41 «Lu tax ngay xool ñax gi ci sa
bëtu mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa
bët yaw?
42 Nan nga mana waxe sa mbokk:
“Sama xarit, may ma, ma dindil la
ñax gi ci sa bët,” yaw mi gisul gànj
gi nekk ci sa bët? Naaféq! Jëkkala
dindi gànj gi ci sa bët, te noonu
dinga mana gis bu leer, ngir dindi
ñax gi ci sa bëtu mbokk.

Garab gi ak meññeef gi

43 «Garab gu baax du meññ doom
yu bon, te garab gu bon du meññ
doom yu baax.
44 Ndaxte garab, meññeefam lañu
koy xàmmee. Deesul witte figg ci
dédd, walla reseñ ci xaaxaam.
45 Noonu nit ku baax, lu baax lay
wax, ndax loolu la denc ci xolam, te
nit ku bon, lu bon lay wax, ndaxte
denc na lu bon ci xolam. Ndaxte
gémmiñ, la fees xolam lay wax.

Ñaari tabaxkat yi

46 «Lu tax ngeen may wooye “Bo-
room bi, Boroom bi,” te dungeen def
li may wax?
47 Képp ku ñëw ci man, di dégg
samay wax te di ko jëfe, ma won
leen nu muy mel.
48 Dafa mel ni nit kuy tabax kër,
mu gas fu xóot, jot doj wu réy, samp
fa kër ga. Bi mbënn ma ñëwee, wal
ma dafa dal ca kër ga te yënguwul,
ndaxte nit ka dafa tabax kër ga
tabax bu dëgër.
49 Waaye képp ku dégg samay
wax te jëfewuloo ko, dinga mel ni
nit ku tabax këram ci suuf, bañ koo
defal fondamaa. Bi wal ma dalee ca
kër googa, dafa màbb ca saa sa, lépp
yàqu yaxeet.»

7

Ngëmu njiitu xare bi

1 Bi Yeesu waxee la mu naroona
wax lépp ca kanam mbooloo ma, mu
daldi dem Kapernawum.
2 Amoon na fa njiitu xare. Njiit la
nag, surgaam bu mu bëggoon lool
dafa feebaroon, bay bëgga dee.

3 Bi mu déggee mbiri Yeesu, mu
yónni ca moom ay Yawut, di magi
dëkk ba, ngir ñaan ko, mu ñëw faj
surga ba.
4 Bi magi dëkk ba agsee ca Yeesu,
ñu sàkku ci moom ndimbal, ñaan
ko: «Ki nu yónni ci yaw de, yelloo
na ndimbal,
5 ndaxte sopp na sunu xeet te moo
nu tabaxal sax sunu jàngu.»
6 Noonu Yeesu daldi ànd ak ñoom.
Waaye bi ñuy bëgga agsi ca kër ga,
njiit la yebal ay xaritam ngir ñu wax
Yeesu ne: «Sang bi, bul sonal sa
bopp, ndaxte yeyoowuma nga dugg
sama kër.
7 Looloo tax it ma xalaat ne awma
darajay gatandu la. Waxal genn
kàddu rekk, te sama surga dina wér.
8 Ndaxte man itam maa ngi nekk
ci ndigal, te ame naa ay xarekat
ci sama ndigal. Su ma nee kii:
"Demal," mu dem. Mbaa ma ne
keneen ki: "Ñëwal," mu ñëw. Te su
ma nee sama jaam: "Defal lii," mu
def ko.»
9 Bi ko Yeesu déggee, mu waaru.
Noonu mu walbatiku ca mbooloo,
ma topp ci moom, ne leen: «Maa ngi
leen koy wax, ci bànni Israyil sax,
masuma cee gis ku gëme nii.»
10 Noonu ndaw ya daldi dellu ca
kër ga. Bi ñu agsee, ñu gis ne surga
ba wér na.

Yeesu dekkal na doomu jigéen ju jëkkëram faatu

11 Yàggul dara Yeesu dem ci dëkk
bu ñuy wax Nayin. Taalibeem yi ak
mbooloo mu bare ànd ak moom.
12 Bi muy agsi ca buntu dëkk ba,
fekk ñuy rob néew boo xam ne kenn
rekk la woon ci ndeyam, ji jëkkëram
faatu woon. Te mbooloo mu bare ca
dëkk ba di gunge soxna sa.
13 Bi ko Boroom ba gisee, mu daldi
koy yërëm ne ko: «Bul jooyati.»
14 Mu jegeñsi, laal jaat ga, ñi ko
jàppoo taxaw. Mu ne: «Waxam-
baane wi, jógal, ndigal la.»
15 Noonu nit ka dee woon jóg toog,
tàmbalee wax. Yeesu delloo ko yaay
ja.
16 Ñépp tiit, bay màggal Yàlla, di
wax naan: «Yonent bu mag feeñ
na ci sunu biir! Yàlla wallusi na
mbooloom!»
17 La ñu wax ci mbiri Yeesu daldi
siiw ca réewu Yawut ya ak la ko wër
yépp.

Yeesu jàngle na ci mbirum Yaxya

18 Taalibey Yaxya ya nettali mbir
yooyu yépp seen kilifa. Noonu
Yaxya woo ñaar ci ay taalibeem,
19 yónni leen ci Boroom bi, ngir
laaj ko: «Ndax yaw yaa di Ki wara
ñëw, walla danoo wara xaar ke-
neen?»
20 Bi taalibe ya agsee ca Yeesu, ñu
ne ko: «Yaxya moo nu yebal, nu laaj
ndax yaa di Ki waroona ñëw, walla
danuy xaar keneen?»
21 Ca waxtu woowa Yeesu wéral
nit ñu bare ci seeni feebar ak ci seeni
metit, di dàq ay rab tey gisloo ay
gumba.
22 Noonu mu wax ndaw ya ne
leen: «Demleen nettali Yaxya li
ngeen gis te dégg ko. Gumba yaa ngi
gis, lafañ yiy dox, gaana yi wér, tëx
yiy dégg, ñi dee di dekki, te néew
doole ñaa ngi dégg xibaaru jàmm
bi.
23 Yaw mi sa ngëm yolomul ndax
man, barkeel nga.»
24 Bi ndawi Yaxya yi demee, Yeesu
daldi wax ak mbooloo ma ci mbirum
Yaxya ne leen: «Lu ngeen seeti
woon ca mândiŋ ma? Xanaa barax
buy jaayu ci ngelaw li?
25 Kon lu ngeen seeti woon nag?
Nit ku sol yére yu rafet? Waaye ñiy
soloo noonu, tey dund dund gu neex
ñu ngi dëkk ci këri buur.
26 Kon lu ngeen seeti woon?
Yonent? Waaw, wax naa leen ne ëpp
na yonent.
27 Yaxya male moo di ki ñu wax-
oon ci Mbind mi naan:
"Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiitu
la,
te xàllal la yoon ci sa kanam."
28 Maa ngi leen koy wax, ci li
jigéen jur, ku sut Yaxya masula
feeñ. Waaye ba tey ki gëna ndaw
ci nguuru Yàlla moo ko sut.»

29 Nit ñépp ñi doon déglu Yeesu,
ba ci juutikat yi sax, dëggal nañu ne
Yàlla ku jub la, ndaxte nangu nañu
Yaxya sóob leen ci ndox.
30 Waaye Farisen ya ak xutbakat
ya dañoo bañ, mu sóob leen ci ndox,
di wone noonu ne gàntu nañu li leen
Yàlla bëggaloon.
31 Yeesu tegaat ca ne: «Kon lan
laa mana méngaleel niti jamono jii?
Lan lañuy nirool?
32 Ñu ngi nirook xale yu toog ca
pénc ma tey woowante naan:
"Liital nanu leen ak toxoro, te fec-
culeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te
jooyuleen."
33 Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul
mburu, naanul biiñ, ngeen daldi ne:
"Dafa ànd ak rab."
34 Gannaaw gi nag Doomu nit ki ñëw
na, lekk, naan, ngeen daldi ne: "Kii
daal bëgg na lekk, di naan biiñ, tey
xaritoo ak ay juutikat ak ay boroom
bàkkaar."
35 Waaye li xam-xamu Yàlla di jur,
mooy firndeel ne dëgg la.»

Yeesu ca kër Simoŋ Farisen ba

36 Amoon na ab Farisen bu ñaan
Yeesu, mu ñëw lekkandoo ak moom.
Yeesu dem kër waa ja, toog ca
lekkukaay.
37 Fekk amoon na ca dëkk ba
jigéen juy moy Yàlla. Bi mu yégee
ne, Yeesoo ngay lekk ca kër Farisen
ba, mu dem, yóbbaale njaq lu ñu
defare doj wu ñuy wax albaatar te
def latkoloñ.
38 Bi jigéen ja agsee, mu taxaw
ca gannaaw tànki Yeesu, di jooy.
Noonu ay rongooñam tooyal tànki
Yeesu, jigéen ja di leen fomp ak
kawaram, di leen fóon te ciy sotti
latkoloñ ja.
39 Naka la Farisen, bi woo woon
Yeesu ci këram, gis loolu, mu
wax ci xelam naan: «Bu nit kii
doonoon yonent, kon dina xam kuy
jigéen ji koy laal ak ni mu nekke
bàkkaarkat.»
40 Yeesu ne ca tonn, daldi ne
Farisen ba: «Simoŋ, am na lu ma la
wara wax.» Simoŋ ne ko: «Waxal,
kilifa gi.»
41 Yeesu ne ko: «Da fee amoon
ñaari nit ñu ameel bor benn
leblekat. Kenn kaa ngi ko ameel
téeméeri junni ci xaalis, ki ci des
fukki junni*.
42 Waaye kenn ci ñoom manu koo
fey. Noonu mu baal leen bor ya.
Ci ñaar ñooñu nag kan moo ko ciy
gëna bëgg?»
43 Simoŋ ne ko: «Xanaa ki ñu baal
bor bi gëna bare.»

Yeesu ne ko: «Àtte nga dëgg,»
44 daldi walbatiku ca jigéen ja,
ne Simoŋ: «Ndax gis nga jigéen
jii? Dugg naa sa kër, te joxewuloo
ndox, ngir raxas samay tànk. Waaye
moom, raxas na samay tànk ak ay
rongooñam, ba noppi fomp leen ak
kawaram.
45 Bi ma agsee, fóonuloo ma,
waaye moom, bi ma duggee ba léegi
tàyyiwul ci di fóon samay tànk.
46 Defuloo diw ci sama bopp,
waaye moom, sotti na latkoloñ ci
samay tànk.
47 Moo tax ma di la wax ne, su
wonee mbëggeel gu réye nii, dafa
fekk ñu baal ko bàkkaaram yu bare.
Waaye ki mbëggeelam néew dafa
fekk ñu baal ko lu tuuti.»
48 Yeesu daldi ne jigéen ja: «Baal
nañu la say bàkkaar.»
49 Noonu ñi doon lekkandoo ak
moom di wax ci seen xel naan: «Kii
am sañ-sañu baale bàkkaar mooy
kan?»
50 Waaye Yeesu ne jigéen ja: «Sa
ngëm musal na la. Demal ci jàmm.»

8

Léebu beykat bi

1 Gannaaw loolu Yeesu di dem ca
ay dëkk yu mag ak yu ndaw, di
waaraate ak di yégle xibaaru jàmm
bi jëm ci nguuru Yàlla. Fukki taalibe
ya ak ñaar ànd ak moom,

* **7:41** ***téeméeri junni:*** maanaam juróomi téeméeri denariyon; ***fukki junni:*** maanaam juróom fukki denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

2 ak ay jigéen yu mu teqale woon
ak rab te jële leen ci seeni wopp,
ñu di: Maryaama, mi ñuy wooye
Maryaamam Magdala, mi Yeesu
tàggale woon ak juróom ñaari rab;
3 Sànn, soxnas ku ñuy wax Kusa,
mi doon wottu alalu Erodd; ak
Susànn ak ñeneen jigéen. Jigéen
ñooñu ñoo doon joxe seen alal, ngir
dimbali Yeesu ak ay taalibeem.

4 Dëkk ak dëkk nit ña di fa jóge
jëm ca Yeesu, ba mbooloo mu bare
dajaloo, mu wax leen léeb wii:
5 «Dafa amoon beykat bu demoon
jiyi. Bi muy saaw toolam nag, lenn ci
pepp mi wadd ci kaw yoon wi, nit ñi
joggi ci, picci asamaan lekk ko lépp.
6 Leneen wadd ci bérab bu bare
ay doj. Naka la sax rekk, daldi wow,
ndaxte suuf si tooyul woon.
7 Leneen nag wadd ci biir ay xaax-
aam, ñu saxandoo, xaaxaam ya tanc
ko.
8 Li ci des dal ci suuf su baax, sax,
nangu ba meññ téeméeri yoon lu
ëpp la mu ji woon.»

Gannaaw loolu Yeesu wax ak
kàddu gu dëgër ne: «Déglul bu
baax, yaw mi am ay nopp.»

9 Taalibey Yeesu yi laaj ko lu léeb
woowu di tekki.
10 Mu ne leen: «May nañu leen,
ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla,
waaye ñi ci des, dama leen di wax
ci ay léeb. Noonu la, ngir:

“Ñuy xool te duñu mana gis,

di dégg te duñu mana xam.”

11 «Lii la léebu beykat bi di tekki.
Kàddug Yàlla mooy jiwu wi.
12 Ki féete ci yoon wi mooy ki
dégg. Gannaaw gi, Seytaane dafay
ñëw, këf kàddu, gi ñu def ci xolam,
ngir mu baña gëm te Yàlla musal ko.
13 Ki nekk ci bérab bu bare ay doj,
mooy ki dégg kàddu gi, ba noppi
nangu ko ak mbég. Waaye wax ji
saxul ci moom. Dina gëm ab diir,
waaye bu nattu yi agsee, mu daldi
dàggeeku.
14 Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi
mooy ki dégg kàddu gi, waaye nees-
tuut soxla yi ak alal ak bànneexi
àddina tanc ko, ba du àgg cig mat.
15 Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax
si nag, mooy ki dégg kàddu gi te
denc ko ci xol bu baax bu gore, te
muñ ba jur njariñ.

Léebu làmp bi

16 «Kenn du taal làmp, dëpp ci
leget, walla mu di ko def ci ron lal.
Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy
dugg.
17 Amul dara luy kumpa lu ñu dul
siiwal bés, walla lu làqu lu ñu dul
feeñal, ba mu ne fàŋŋ.
18 Seetleen bu baax, ni ngeen di
dégloo kàddu gi. Ku am, dees na
la dollil, waaye ku amul, dees na
nangu sax li nga xalaatoon ne am
nga ko ba noppi.»

Ñiy waa kër Yeesu dëgg

19 Noonu ndeyu Yeesu ak ay
rakkam ñëw seetsi ko, waaye
manuñu woona agsi ci moom,
ndaxte nit ña dañoo bare.
20 Am ku ko yégal ne: «Sa yaay
ak say rakk ñu ngi nii taxaw ci biti,
bëgg laa gis.»
21 Waaye mu daldi leen ne: «Sama
yaay ak samay rakk, ñooy ñiy déglu
kàddug Yàlla, te di ko topp.»

Yeesu dalal na ngelaw li

22 Benn bés Yeesu àndoon na ak ay
taalibeem, dugg ci gaal. Mu ne leen:
«Nanu jàll dex gi.» Noonu ñu dem.
23 Bi ñuy dem nag, Yeesu daldi
nelaw. Ngelaw lu am doole daldi
ñëw, yëngal dex gi, gaal gi fees ak
ndox, ba ñu bëgga suux.
24 Noonu taalibe yi jegesi Yeesu,
yee ko ne: «Kilifa gi, kilifa gi, nu
ngiy dee!»

Ci kaw loolu Yeesu jóg, daldi gëdd
ngelaw li ak duus yi. Lépp dal, ba
ne nemm.
25 Yeesu ne taalibe yi: «Ana seen
ngëm?» Ñu daldi tiit te waaru, naan
ci seen biir: «Kii moo di kan? Mi ngi

jox ndigal ngelaw li ak ndox mi, ñu
koy déggal.»

Yeesu faj na ku rab jàpp

26 Noonu ñu teer ca diiwaanu waa
Serasa, fa jàkkaarloo ak diiwaanu
Galile.
27 Bi Yeesu di wàcc ca gaal ga, ku
rab jàpp ca waa dëkk ba ñëw, kar ko.
Yàgg na def yaramu neen te dëkkul
ca kër, waaye ca sëg ya lay nekk.
28 Bi mu gisee Yeesu, mu yuuxu,
daanu ciy tànkam, daldi xaacu ne:
«Yaw Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe
ji, loo may fexeel? Maa ngi lay ñaan,
nga bañ maa mbugal.»
29 Dafa wax loolu, ndaxte Yeesu
santoon na rab wi, mu génn ci
moom. Rab wa dafa ko doon farala
jàpp. Nit ñi daan nañu ko wottu, di
ko yeew ak ay càllala, ak di ko jéng,
mu di leen dagg, rab wi di ko xiir ca
bérab yu wéet.
30 Noonu Yeesu laaj ko: «Noo
tudd?» Mu ne ko: «Coggal laa
tudd.» Dafa wax loolu, ndaxte rab
yu baree ko jàppoon.
31 Rab yooyoo ngi ko doon ñaan,
ngir mu bañ leena sant, ñu dem ca
kàmb gu xóot gi.
32 Fekk amoon na fa géttu mbaam-
xuux yu bare, yuy for ca tund wa.
Rab ya ñaan Yeesu, mu may leen, ñu
dugg mbaam-xuux ya. Mu may leen
ko.
33 Noonu rab ya génn nit ka, dugg
mbaam-xuux ya, ñu daldi bartalu,
daanu ca dex ga, lab.
34 Sàmm ya gis li xew, daw nettaliji
mbir mi ca dëkk ba ak ca àll ba.
35 Nit ñi génn, ngir seet li xew.

Bi ñu agsee ca Yeesu, ñu fekk fa
nit, ka rab ya bàyyi woon, toog ca
kanam Yeesu, sol ay yére te ànd ak
sagoom. Ñu daldi ragal.
36 Ña fekke woon mbir ma nag,
nettali leen naka la Yeesu wérale ki
rab ya jàppoon.
37 Ci kaw loolu waa diiwaanu
Serasa bépp ragal, ba ñaan Yeesu
mu jóge fa. Noonu Yeesu dugg ci
gaal gi, di bëgga dem.
38 Nit ki Yeesu tàggale woon ak
rab ya ñaan ko, ngir ànd ak moom.
Waaye Yeesu waññi ko ne ko:
39 «Ñibbil, nettali li la Yàlla defal
lépp.» Noonu waa ji dem di wër
dëkk ba yépp, di fa yégle la ko Yeesu
defal.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

40 Bi Yeesu dëppee dellu, mbooloo
ma di ko teeru, ndaxte ñépp a ngi ko
doon xaar.
41 Noonu nit ñëw, tuddoon Yayrus
te nekk njiitu jàngu ba. Bi mu agsee,
mu daanu ci tànki Yeesu, sarxu ko
mu ñëw këram,
42 ndaxte jenn doomam ju jigéen,
ji mu amoon kepp te muy tollu ci
fukki at ak ñaar, ma nga doon waaja
dee.
Bi Yeesuy dem, nit ñaa ngi doon
buuxante, di ko tanc.
43 Amoon na nag ca mbooloo ma
jigéen ju doon xëpp deret diirub
fukki at ak ñaar, te kenn manu ko
woona faj.
44 Jigéen ja jegeñsi Yeesu nag, doxe
ko gannaaw, laal catu mbubbam. Ca
saa sa deret ji dal.
45 Yeesu laaj nit ña ne: «Ana ku
ma laal?» Ku nekk di miim. Noonu
Piyeer ne ko: «Kilifa gi, nit ñépp a
ngi lay wër, di la tanc wet gu nekk.»
46 Waaye Yeesu ne: «Am na ku ma
laal, ndaxte yég naa ne am na doole
ju génn ci man.»
47 Te jigéen ja xam ne manul
woona nëbb li mu def. Mu daldi
daanu ci tànki Yeesu, di lox. Noonu
mu nettali ci kanam ñépp li taxoon
mu laal Yeesu, ak ni mu wére ca saa
sa.
48 Yeesu ne ko: «Soxna si, sa ngëm
faj na la. Demal ci jàmm.»
49 Bi Yeesu di wax nag, am na ku
jóge ca kër njiit la, mu ñëw naan:
«Sa doom faatu na; matatul ngay
sonal kilifa gi.»
50 Yeesu dégg kàddu yooyu, daldi
ne njiit la: «Bul tiit. Gëmal rekk te
dina dundaat.»
51 Bi Yeesu agsee ca kër ga, nan-
guwul kenn duggaaleek moom, ñu

dul Piyeer, Yowaana, Saag ak waajuri xale ba.
52 Ña fa nekk ñépp di yuuxu ak di jooy xale bi. Noonu Yeesu ne leen: «Bàyyileen seen jooy yi. Janq bi deewul, day nelaw rekk.»
53 Waaye ñu di ko ñaawal, ndaxte xamoon nañu ne dee na.
54 Waaye Yeesu jàpp loxob janq ba, woo ko ne ko: «Xale bi, jógal.»
55 Noonu ruuwu xale ba délsiwaat, mu daldi jóg ca saa sa. Yeesu santaane ñu may ko, mu lekk.
56 Waajuri xale bi daldi waaru. Waaye Yeesu tere leen, ñu wax kenn li xew.

9

Yeesu yónni na fukki taalibe yi ak ñaar

1 Benn bés Yeesu dajale fukki taalibe ya ak ñaar, jox leen doole ak sañsañu dàq rab yépp ak di faj jàngoro yi.
2 Noonu mu yónni leen ñuy yégle nguuru Yàlla ak di faj jarag yi.
3 Mu ne leen: «Bu ngeen di dem, buleen yóbbaale dara, du yet mbaa mbuus mbaa mburu mbaa xaalis. Buleen yor it ñaari turki.
4 Kër gu ngeen dugg, dal-leen fa, ba kera ngeen di fa jóge.
5 Fépp fu leen nit ñi gàntoo, génnleen ca dëkk booba te ngeen yëlëb seen pëndu tànk, ngir seede leen seen réer.»
6 Noonu ñu dem dëkk ak dëkk, di fa yégle xibaaru jàmm bi, tey wéral jarag yi.
7 Bi Erodd boroom diiwaanu Galile déggee li Yeesu ak ay taalibeem doon def lépp, mu jaaxle, ndaxte amoon na, ñu doon wax ci mbiri Yeesu naan: «Yaxya moo dekki.»
8 Am it ñuy wax naan: Ilyaas moo délsi. Ñeneen naan: «Kenn ci yonent yu jëkk yaa dekki.»
9 Waaye Erodd ne: «Yaxya, man mii maa dagglu boppam. Kon kii ma dégg ay jalooreem, mooy kan?» Noonu mu koy fexee gis.

Yeesu bareel na ay mburu

10 Bi ndaw ya délsee, ñu nettali Yeesu la ñu defoon lépp. Noonu mu yóbbaale leen, ñu sore nit ñi, jëm ca dëkk bu ñuy wax Betsayda.
11 Bi ko nit ña yégee, ñu toppi ko. Yeesu teeru leen, di leen wax ci mbirum nguuru Yàlla, te di wéral ñi ko aajowoo.
12 Ca ngoon sa fukki taalibe ya ak ñaar ñëw ci Yeesu ne ko: «Yiwil mbooloo mi, ñu dugg ci dëkk yi ak àll bi ko wër, ngir am lu ñu lekk ak fu ñu fanaan, ndaxte fii àllub neen la.»
13 Waaye Yeesu ne leen: «Joxleen leen lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Amunu lu dul juróomi mburu ak ñaari jën. Xanaa ndax nu dem jëndal mbooloo mii lu ñu lekk?»
14 Ndaxte lu wara mat juróomi junniy góor a nga fa teewoon. Yeesu ne taalibe ya: «Neeleen mbooloo mi ñu toog def ay géewi juróom fukki nit.»
15 Taalibe ya def ko, toogloo nit ña.
16 Bi loolu amee Yeesu jël juróomi mburu yi ak ñaari jën yi, xool ci kaw, gërëm Yàlla, ba noppi mu damm leen, jox taalibe yi, ngir ñu séddale ko mbooloo mi.
17 Noonu ñépp lekk ba suur. Bi ñu dajalee desit ya, ñu feesal fukki pañe ak ñaar.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

18 Benn bés Yeesu beddeeku mbooloo ma, di ñaan; taalibe yi nekk ci wetam. Mu laaj leen ne: «Nit ñi, ku ñu wax ne moom laa?»
19 Ñu ne ko: «Am na ñu naan, yaa di Yaxya; ñeneen ne, Ilyaas; ñi ci des ne yaay kenn ci yonent yu jëkk yaa dekki.»
20 Yeesu ne leen: «Yéen nag ku ngeen ne moom laa?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi, bi Yàlla yónni.»
21 Noonu Yeesu daldi leen dénk, tere leen ñu wax ko kenn,
22 teg ca ne: «Doomu nit ki war na sonn lu bare; sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya dëddu ko, ñu rey ko, mu dekki ca ñetteelu fan ba.»

23 Noonu Yeesu ne leen ñoom
ñépp: «Ku bëgga aw ci samay tànk,
na bàyyi boppam, gàddu bés bu
nekk bant, bi ñu ko wara daaj, doora
topp ci man.
24 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa
rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk,
waaye ku ñàkk sa bakkan ngir man,
dinga ko jotaat.
25 Ndaxte moom àddina sépp, lu
muy jariñ nit, su fekkee ne dafay
ñàkk bakkanam walla mu loru?
26 Ku ma rusa faral, te nanguwul
samay wax, Doomu nit ki dina la
rusa xam, bés bu ñëwee ci ndamam
ak ci ndamu Baay bi ak lu malaaka
yu sell yi.
27 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
am na ñi fi taxaw ñoo xam ne duñu
dee te gisuñu nguuru Yàlla gi.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

28 Bi ñu ca tegee luy tollook ayu-
bés gannaaw bi Yeesu waxee loolu,
mu ànd ak Piyeer, Yowaana ak Saag,
yéeg ca kaw tund wa ngir ñaan.
29 Bi muy ñaan, xar kanamam
daldi soppiku, ay yéreem weex tàll
bay melax.
30 Am ñaari nit di waxtaan ak
moom, muy yonenti Yàlla Musaa ak
Ilyaas.
31 Ñoo feeñ ci ndamu Yàlla, di
waxtaane ci demug Yeesu, gi muy
àggalee yenam ci Yerusalem.
32 Fekk Piyeer ak ñi mu àndal
doon gëmméentu, waaye bi ñu yew-
woo bu baax, ñu gis ndamu Yeesu,
ak ñaari nit ñu taxaw ci wetam.
33 Bi nit ñooñu di sore Yeesu,
Piyeer ne ko: «Kilifa gi, bég nanu
ci sunu teew fii; nanu defar ñetti
mbaar, benn yaw, benn Musaa ak
benn Ilyaas.» Fekk xamul la mu
doon wax.
34 Bi mu koy wax, niir ñëw muur
leen, taalibe yi daldi tiit, bi leen niir
wa ëmbee.
35 Noonu baat jibe ca niir wa naan:
«Kii mooy sama Doom ji ma fal;
dégluleen ko.»
36 Bi baat ba waxee ba noppi,
Yeesu rekk des fa. Taalibe ya noppi,
baña nettali kenn ca jamono jooja la
ñu gisoon.

Yeesu faj na ku rab jàpp

37 Ca suba sa Yeesu ak taalibe ya
wàcce ca tund wa, mbooloo mu
bare ñëw, di ko gatandu.
38 Nit xaacu ci biir mbooloo mi
naan: «Kilifa gi, maa ngi lay ñaan,
nga seet sama doom, ndaxte moom
kepp laa am.
39 Léeg-léeg rab jàpp ko, mu daldi
yuuxu ca saa sa, rab wi di ko sayloo,
gémmiñ gi di fuur. Du faral di génn
ci moom te dina ko sonal.
40 Ñaan naa say taalibe, ñu dàq ko,
waaye manuñu ko.»
41 Yeesu ne leen: «Yéen niti ja-
mono jii, yéen ñi gëmadi te dëng,
ba kañ laa wara nekk ak yéen te di
leen muñal? Indil ma sa doom.»
42 Bi xale biy agsi, rab wi di ko
daaneel ci suuf, muy say. Waaye
Yeesu daldi gëdd rab wa, wéral xale
ba, daldi ko delloo baayam.
43 Ku nekk waaru na ndax
màggug Yàlla.
Bi ñuy yéemu ci li mu doon def,
Yeesu ne taalibeem ya:
44 «Dégluleen bu baax lii ma leen
di wax: dinañu jébbal Doomu nit ki
ci loxoy nit ñi.»
45 Waaye taalibe ya xamuñu
kàddu googu. Yàlla dafa leen nëbb
li muy tekki, ba ñu bañ koo xam, te
ñemewuñu koo laaj Yeesu.

Kan moo gëna màgg?

46 Werante am ci biir taalibe yi,
ñuy laajante kan moo gëna màgg ci
ñoom.
47 Yeesu mi xam seen xalaat, jël ab
xale, teg ci wetam ne leen:
48 «Ku nangu xale bii ci sama tur,
man mii nga nangu; te ku ma nangu,
nangu nga ki ma yónni; ndaxte ki
gëna woyof ci yéen ñépp, kooku
moo gëna màgg.»
49 Bi loolu amee Yowaana jël
kàddu gi ne: «Kilifa gi, danoo gis nit
kuy dàq ay rab ci sa tur, nu tere ko
ko, ndaxte bokkul ci nun.»

50 Waaye Yeesu ne ko: «Buleen ko
tere, ndaxte ku la sotul, far na ak
yaw.»

Bañ nañoo nangu Yeesu ca Samari

51 Bi jamono ji jegeñsee, ji Yeesu
waree jóge àddina dem asamaan,
mu sigiñu ci dem Yerusalem.
52 Noonu mu yebal ay ndaw, ñu
jiitu ko. Ñu dem nag, dugg ci ab
dëkk ci diiwaanu Samari, ngir wutal
ko fa fu mu dal.
53 Waaye waa dëkk ba nan-
guwuñu ko, ndaxte mi ngi jublu
woon Yerusalem.
54 Bi taalibe yi tudd Saag ak
Yowaana gisee loolu, ñu ne: «Bo-
room bi, ndax dangaa bëgg nu ne,
na sawaras asamaan dal ci seen
kaw, faagaagal leen?»
55 Waaye Yeesu walbatiku, yedd
taalibe ya,
56 ba noppi ñu daldi dem wuti
beneen dëkk.

Ki bëgga topp Yeesu warula geestu gannaawam

57 Bi ñuy dem, am ci yoon wi ku
ne Yeesu: «Dinaa la topp fépp foo
jëm.»
58 Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am
nañu seeni kàmb, te picci asamaan
am nañu ay tàgg, waaye Doomu nit
ki amul fu mu noppal boppam.»
59 Yeesu ne keneen: «Toppal ci
man.» Waaye kooku ne ko: «Sang
bi, may ma, ma jëkka dem suuli
sama baay.»
60 Mu ne ko: «Bàyyil ñi dee, ñu
suul seeni néew. Yaw demal, yégle
nguuru Yàlla.»
61 Keneen ne ko: «Sang bi, dinaa
la topp, waaye may ma, ma jëkka
tàgguji sama waa kër.»
62 Yeesu ne ko: «Kuy ji, di geestu,
yeyoowula liggéey ci nguuru Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar

1 Gannaaw loolu Boroom bi tànn
na yeneen juróom ñaar fukki taal-
ibe ak ñaar, yebal leen, ñu ànd ñaar
ak ñaar, jiituji ko ca dëkk yépp ak
ca bérab yépp, ya mu naroona dem
moom ci boppam.
2 Mu ne leen: «Ngóob mi yaatu
na, waaye liggéeykat yi barewuñu.
Ñaanleen nag Boroom ngóob mi,
mu yebal ay liggéeykat, ñu góob
toolam.
3 Demleen! Maa ngi leen di yónni,
mel ni ay mbote ci biir ay bukki.
4 Buleen yor xaalis walla mbuus
walla ay dàll. Buleen nuyu kenn ci
yoon wi.
5 «Kër gu ngeen mana dugg,
nangeen jëkk ne: “Na jàmm wàcc
ci kër gi.”
6 Bu fa nitu jàmm nekkee, seen
yéene dina ko indil jàmm. Lu ko
moy, seen yéene dina délsi ci yéen.
7 Dal-leen ca kër googa, tey lekk
ak a naan lu ñu leen di jox, ndaxte
liggéeykat yelloo na jot peyam.
Buleen dem nag kër ak kër.
8 «Dëkk bu ngeen mana dugg, te
waa dëkk ba teeru leen, lu ñu leen
jox, lekkleen ko.
9 Nangeen wéral jaragi dëkk ba, te
ngeen ne leen: “Nguuru Yàlla jegesi
na leen.”
10 Waaye bu ngeen duggee ci
dëkk te teeruwuñu leen, demleen ca
mbedd ya te ne leen:
11 “Seen pëndu dëkk, bi taq ci
sunuy tànk sax, noo ngi koy faxas,
ngir seede leen seen réer. Waaye
nag xamleen ne nguuru Yàlla jegesi
na.”
12 Maa ngi leen koy wax, bu bés
baa, waa Sodom ñooy tane dëkk
boobu.
13 «Dingeen torox, yéen waa
Korasin ak waa Betsayda, ndaxte
kéemaan yi ma def ci yéen, bu ñu
leen defoon ci dëkku Tir walla ci
dëkku Sidon, kon tuub nañu seeni
bàkkaar bu yàgg, xëppoo dóom, sol
saaku.
14 Moona ca bés pénc ba, Tir ak
Sidon ñoo leen di tane.
15 Te yaw dëkku Kapernawum,
ndax dees na la yékkati bu kawe?
Déedéet, dees na la daane bu suufe.

16 «Ku leen déglu, déglu na ma; ku
leen bañ, bañ na ma. Te ku ma bañ,
bañ na ki ma yónni.»
17 Juróom ñaar fukki taalibe yi ak
ñaar délsi, fees ak mbég te naan:
«Boroom bi, rab yi sax déggal nañu
nu ndax sa tur.»
18 Yeesu ne leen: «Maa ngi doon
séen Seytaane wàcce asamaan ni
sawaras melax.
19 Gis ngeen, jox naa leen sañ-
sañu joggi ci jaan yi ak ci jiit yi, daan
dooley bañaale bi, te dara du leen
mana gaañ.
20 Moona li leen rab yi déggal,
bumu tax ngeen bég, waaye
bégleen ndax li ñu bind seen tur
ci asamaan.»
21 Ca saa soosu Xel mu Sell mi
feesal Yeesu ak mbég, mu daldi
ne: «Yaw Baay, Boroom asamaan ak
suuf, maa ngi lay sant ci li nga nëbb
yëf yii ñi am xam-xam ak ñi am xel,
te xamal leen gone yi. Waaw, Baay,
ndaxte looloo la neex.»
22 Yeesu teg ca ne: «Sama Baay
jébbal na ma lépp, te kenn manula
xam, man Doom ji, maay kan, ku dul
Baay bi; kenn manula xam it kan
mooy Baay bi, ku dul man Doom ji,
ak ku ma ko bëgga xamal.»
23 Gannaaw bi mu waxee loolu,
Yeesu walbatiku ca taalibe ya ne
leen ñoom rekk: «Ñi seeni bët di gis
li ngeen di gis, am nañu mbég.
24 Ndaxte maa ngi leen koy wax,
yonent yu bare ak buur yu bare
bëggoon nañoo gis li ngeen di gis,
waaye gisuñu ko, te dégg li ngeen
di dégg, waaye dégguñu ko.»

Nit ku baax ku dëkk Samari

25 Noonu benn xutbakat daldi jóg,
ngir fexee fiir Yeesu ne ko: «Kilifa
gi, lan laa wara def, ba am dund gu
dul jeex?»
26 Yeesu ne ko: «Lu ñu bind ci
yoonu Musaa? Lan nga ciy jàng?»
27 Nit ka ne ko: «“Nanga bëgg
Yàlla sa Boroom ak sa xol bépp ak
sa bakkan bépp, sa kàttan gépp ak
sa xel mépp,” te it: “Nanga bëgg sa
moroom, ni nga bëgge sa bopp.”»
28 Yeesu ne ko nag: «Li nga wax
dëgg la. Boo defee loolu, dinga dund
ba fàww.»
29 Waaye xutbakat ba bëggoona
am aw lay, ne Yeesu: «Kan mooy
sama moroom nag?»
30 Yeesu ne ko: «Dafa amoon
nit ku jóge woon Yerusalem, jëm
Yeriko. Ay sàcc dogale ko, futti ko,
dóor ko ba muy bëgga dee, dem
bàyyi ko fa.
31 Faf ab sarxalkat jaar ca yoon
wa, séen nit ka, teggi.
32 Benn waay it bu soqikoo ci giiru
Lewi, aw ca bérab booba, séen waa
ja, teggi.
33 Waaye benn waay bu dëkk
Samari bu doon tukki, ñëw ba jege
waa ja, gis ko, yërëm ko.
34 Noonu mu ñëw, sotti diw ak
biiñ ca gaañu-gaañu ya, lëmës ko.
Gannaaw loolu mu teg ko ci mbaa-
mam, yóbbu ko ci fanaanukaay, di
ko topptoo.
35 Bi bët setee, mu génne ñaari
poseti xaalis*, jox ko boroom kër ga
ne ko: “Nanga topptoo nit kooku.
Bés bu ma fi jaaraatee, dinaa la fey,
man ci sama bopp, lépp loo ci dolli
ci xaalis.”»
36 Yeesu teg ca ne: «Lu ciy sa
xalaat? Kan ci ñett ñooñu moo jëfe
ni kuy jëf jëme ci moroomam, ba ñu
gisee nit, ka sàcc ya dogale woon?»
37 Xutbakat ba ne ko: «Xanaa ki
ko won yërmandeem.» Yeesu ne ko
nag: «Demal tey def ni moom.»

Màrt ak Maryaama teeru nañu Yeesu

38 Bi Yeesu ak ay taalibeem nekkee
ci yoon wi, mu dugg ci benn dëkk,
fekk fa jigéen ju tudd Màrt, ganale
ko.
39 Màrt nag amoon rakk ju tudd
Maryaama, ma nga toog ci tànki
Boroom bi, di déglu ay kàddoom.
40 Fekk Màrt jàpp lool ca waañ
wa. Noonu mu ñëw ci wetu Yeesu
ne ko: «Boroom bi, doo ci wax dara,

* **10:35** Maanaam ñaari denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

boo gisee sama rakk ji bàyyi ma ak
liggéey bi yépp? Ne ko mu jàpple
ma.»
41 Boroom bi ne ko: «Màrt, Màrt,
yu baree ngi fees sa xol, nga am ay
téq-téq ndax loolu.
42 Moona de, lenn rekk a am solo.
Maryaama dafa tànn cér bi gën, te
kenn du ko nangu ci moom.»

11

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

1 Am bés Yeesu di ñaan ci benn
bérab. Bi mu noppee, kenn ci
taalibeem yi ne ko: «Boroom bi,
jàngal nu, nan lanu wara ñaane, ni
ko Yaxya jàngle ay taalibeem.»
2 Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee
ñaan, nangeen ne:
Baay, yal na sa tur di lu ñu sellal,
yal na sa nguur ñëw.
3 Yal nanga nu may bés bu nekk lu
nu dunde.
4 Yal nanga nu baal sunuy bàkkaar,
ndaxte nun itam danuy baal ñépp ñi
nu tooñ.
Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu.»
5 Yeesu teg ca ne leen: «Mi ngi mel
ni, nga dem seeti sa xarit ci xaaju
guddi ne ko: “Xarit, lebal ma ñetti
mburu.
6 Dafa am sama xarit bu ma
ganesi, te awma dara lu ma ko jox.”
7 «Waaye kooku nekk ci biir
néegam, dina ko ne: “Bu ma lakkal,
tëj naa bunt bi ba noppi te tëdd naa
maak sama njaboot; manumaa jóg
di la jox dara.”
8 Maa ngi leen koy wax, su jógul
jox ko li muy laaj ndax li ñu xaritoo
it, ndax la kee ñàkk jom dina tax mu
jox ko lépp li mu soxla.
9 Moo tax ma ne, ñaanleen, ñu
may leen; seetleen, te dingeen gis;
fëggleen, ñu ubbil leen.
10 Ndaxte képp kuy ñaan, dinga
am; kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu
ubbil la.
11 Bu la sa doom ñaanee jën, yaw
miy baayam, ndax dinga ko baña jox
jën, jox ko jaan?
12 Walla mu ñaan la nen, nga jox
ko jiit?
13 Ndegam yéen ñi bon yéena
mana jox seeni gone lu baax, asta-
maak Baay bi nekk ci kaw dina jox
Xel mu Sell mi ñi ko koy ñaan!»

Yeesu ak Beelsebul

14 Am bés Yeesu dàq rab wu luu.
Naka la rab wa génn, luu ba daldi
wax, ba mbooloo may yéemu.
15 Waaye am ca mbooloo ma ay
nit, ñu doon wax naan: «Ci kàttanu
Beelsebul, buuru rab yi, lay dàqe
rab yi.»
16 Am ñeneen ñu fexe koo fiir, ba
laaj ko kéemaan gu jóge ci asamaan
tey firndeel yónnentam.
17 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne
leen: «Réew mu xeex boppam tas,
kër gu xeex boppam gent.
18 Te it bu Seytaane xeexee bop-
pam, naka la nguuram di mana
yàgge? Damay wax loolu, ndaxte
nee ngeen, damay dàq rab jaarale ko
ci kàttanu Beelsebul.
19 Te it bu fekkee ne man damay
dàq ay rab ci kàttanu Beelsebul,
seeni taalibe nag ci gan kàttan lañu
leen di dàqe? Kon ñoo leen di àtte.
20 Waaye bu fekkee ne ci
baaraamu Yàlla laay dàqe rab, kon
nguuru Yàlla agsi na ba ci yéen.
21 «Su nit ku bare doole
gànnaayoo, di wottu këram, alalam
dina raw.
22 Waaye bu ku ko ëpp doole
ñëwee, daan ko, dafay nangu
gànnaay ya mu yaakaaroon, ba
noppi séddale alal ja.
23 Ku farul ak man, yaa ngi may
xeex, ku dajalewul ak man, yaa ngi
tasaare.
24 «Boo xamee ne rab, wa jàppoon
nit, génn na ci moom, day wër
ay bérab yu wow, di wut fu mu
noppaloo, waaye du ko gis. Noonu
da naan: “Naa dellu ca sama kër, ga
ma jóge.”
25 Bu ñëwee nag, mu fekk këram,
ñu bale ko, defar ko ba lépp jekk.
26 Bu ko gisee nag, mu dem wooyi
yeneen juróom ñaari rab yu ko
gëna soxor. Ñu dugg, sanc fa; ba

tax mujug nit kooku mooy yées njàlbéenam.»
27 Bi Yeesu di wax loolu, jenn jigéen yékkati baatam ca biir mbooloo ma ne: «Céy jigéen ji la ëmb te nàmpal la moo barkeel!»
28 Waaye Yeesu ne ko: «Neel kay, ki barkeel mooy kiy déglu kàddug Yàlla te di ko topp.»

Firndeg yonent Yàlla Yunus

29 Naka la mbooloo may gëna takku, Yeesu ne: «Niti jamono jii dañoo bon. Ñu ngi laaj firnde, waaye duñu jot genn firnde gu dul firndeg Yunus.
30 Ndaxte ni Yunus nekke woon firnde ci waa dëkku Niniw, noonu la Doomu nit kiy nekke firnde ci niti jamono jii.
31 Keroog bés pénc buur bu jigéen, ba dëkkoon ca sudd, dina jógandoo ak niti jamono jii, yey leen; ndaxte dafa jóge ca catul àddina, ngir déglu xam-xamu Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi fi.
32 Te it ca bés pénc, waa dëkku Niniw dinañu jógandoo ak niti jamono jii, yey leen, ndaxte bi leen Yunus waaree, tuub nañu seeni bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi fii.

Léebu làmp bi

33 «Kenn du taal làmp, ba noppi di ko dugal cig kàmb, walla di ci këpp leget. Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy dugg.
34 Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët wéree, kon sa yaram wépp leer. Waaye bu sa bët woppee, kon sa yaram wépp lëndëm.
35 Moytul ndax leer gi nekk ci yaw du lëndëm.
36 Kon bu sa yaram wépp nekkee ci leer te amul genn wet gu laal ci lëndëm, dina leer nàññ, mel ni leeraayu làmp ne ràyy ci sa kaw.»

Yeesu yedd na Farisen yi ak xutbakat yi

37 Bi Yeesu waxee ba noppi, benn Farisen wax ko, mu ñëw lekke këram. Yeesu dugg ca kër ga, toog ca lekkukaay ba.
38 Farisen bi nag daldi jaaxle, bi mu gisee ne Yeesu raxasuwul, laata muy lekk.
39 Noonu Boroom bi ne ko: «Waaw, yéen Farisen yi, yéena ngi setal bitib kaas bi ak ndab li, waaye ci biir dangeena fees ak càcc ak mbon!
40 Yéena ñàkk xel! Xanaa du ki defar biti moo defar biir itam?
41 Sarxeleen li nekk ci biir te seen lépp dina sell.
42 Yéen Farisen yi dingeen torox! Ndaxte yéena ngi sàkk asaka ci naana ak ru ak léjum bu nekk, waaye sàggane ngeen njubte ak mbëggeel ci Yàlla. Loolu ngeen wara def, waxuma nag ngeen sàggane la ca des.
43 Yéen Farisen yi, dingeen torox! Ndaxte ca jàngu ya, toogu ya féete kanam ngeen di taamu te bëgg ñépp di leen nuyoo ñaari loxo ca pénc ma.
44 Dingeen torox, ndaxte dangeena mel ni ay bàmmeel yu raaf, ba nit ñi di ci dox te teyuñu ko.»

45 Kenn ci xutbakat yi ne ca tonn ne: «Kilifa gi, boo waxee loolu, yaa ngi nuy xas, nun itam.»
46 Noonu Yeesu neeti leen: «Yéen itam xutbakat yi, dingeen torox! Ndaxte dangeen di sëf nit ñi say yu diis, waaye dungeen nangoo laal sëf bi sax ak seen cati baaraam.
47 Dingeen torox, ndaxte yéena ngi tabax xabruy yonent, yi seeni maam reyoon.
48 Dangeen di seede noonu ne ànd ngeen ak li seen maam defoon, ndaxte ñoo rey yonent yi, yéen ngeen tabax xabru yi.
49 Looloo tax Yàlla mi xam lépp ne: “Dinaa leen yónnee ay yonent ak ay ndaw. Ñenn ñi dinañu leen fitnaal, rey leen.”
50 Kon nag Yàlla dina mbugal niti jamono jii ndax dereti yonent yi ñu tuur, ba àddina sosoo ak léegi,
51 la dale ca Abel ba ci Sakari, moom mi ñu rey ci diggante sarxalukaay bi ak bérab bu sell bi. Waaw, maa ngi leen koy wax, Yàlla

dina mbugal niti jamono jii ndax
loolu.
52 Yéen xutbakat yi, dingeen torox,
ndaxte yéena yóbbu caabiy xam-
xam; dugguleen ci, te ku ci bëgga
dugg, ngeen tere ko ko.»

53 Bi Yeesu génnee bérab boobu,
Farisen ya ak xutbakat ya ëmbal ko
mer te di ko seetlu ci fànn gu nekk,
54 di ko yeeru, bëgga këf waxam
bu awul yoon.

12

Yeesu artu na taalibeem yi cig naaféq

1 Gannaaw loolu, naka la mbooloo
ma dajaloo ba mat ay junniy junniy
nit, di tancante, Yeesu tàmbalee wax
jëmale ca taalibeem ya ne leen:
«Moytuleen lawiiru Farisen ya, li di
naaféq.
2 Amul dara lu nëbbu lu ñu warula
biral, mbaa lu kumpa lu ñu warula
siiwal.
3 Looloo tax lu ngeen wax ci biir
lëndëm, dees na ko dégg ci leer. Lu
ngeen déey nit ci biir néeg, dees na
ko yégle ci kaw taax yi.

4 «Maa ngi leen koy wax, samay
xarit, buleen ragal ñu mana rey
yaram, ba noppi dootuñu mana def
dara.
5 Dinaa leen wax nag ki ngeen
wara ragal: ragal-leen ki nga xam
ne bu reyee ba noppi, am sañ-sañu
sànni ca sawara. Waaw, maa ngi
leen koy wax, ragal-leen kooku.
6 Juróomi picci ramatu, ndax duñu
ko jaay ci ñaari dërëm? Moona Yàlla
fàttewul benn ci ñoom.
7 Seen kawari bopp sax waññees
na leen. Kon buleen ragal dara,
yéena gën ndiiraanu ramatu.

8 «Te maa ngi leen koy wax, képp
ku ma nangu ci kanam nit ñi,
Doomu nit ki dina la nangu ci kanam
malaakay Yàlla yi.
9 Waaye ku ma gàntu ci kanam
nit ñi, dinañu la gàntu ci kanam
malaakay Yàlla yi.

10 Ku sosal Doomu nit ki, dinañu
la baal, waaye kuy sosal Xel mu Sell
mi, duñu la ko baal.
11 «Bu ñu leen yóbboo ca jàngu
ya, ca kanam kilifa ya ak àttekat ya,
buleen am xel ñaar ci li ngeen wara
tontu ak nan ngeen wara tontoo,
walla lu ngeen wara wax,
12 ndaxte Xel mu Sell mi dina leen
xamal ca waxtu woowa li ngeen
wara wax.»

Léebu nit ku ñàkk xel ki

13 Am ca mbooloo ma ku ne Yeesu:
«Kilifa gi, joxal ndigal sama mag,
mu sédd ma ci sunu ndono.»
14 Yeesu ne ko: «Sama waay, kan
moo ma fal àttekat ci seen kaw,
walla mu teg ma fi, ma di leen
séddaleel seen alal?»
15 Noonu mu ne leen ñoom
ñépp: «Moytuleen bëgge, ndaxte
bakkanu nit ajuwul ci alalam, ak lu
mu baree bare.»
16 Noonu mu dégtal leen wii léeb
ne: «Dafa amoon waa ju bare alal,
te ay toolam nangu lool,
17 muy werante ci xelam naan:
“Nu ma wara def? Ndaxte amatuma
fu ma dajale sama ngóob mi.”
18 Noonu mu ne: “Nii laay def:
daaneel sama sàq yi, defaraat yu
gëna réy, ba man cee dajale sama
dugub ji ak sama am-am bépp.
19 Te dinaa kañ sama bopp ne:
‘Yaw mii, am nga alal ju bare ju
mana dem ay ati at; noppalal sa
yaram, di lekk, di naan, tey bég.’ ”
20 Waaye Yàlla ne ko: “Ñàkk xel!
Guddig tey, dees na jël sa bakkan.
Kon li nga dajale lépp, ku koy
moom?”
21 «Kiy dajale alal ngir boppam
nag te amul dara ca kanam Yàlla, lu
mel nii moo lay dal.»

Wóolu Yàlla

22 Noonu Yeesu daldi ne taalibeem
yi: «Loolu moo tax maa ngi leen koy
wax, buleen seen bakkan jaaxal, ci
lu ngeen wara lekk. Buleen jaaxle
it ngir seen yaram ci lu ngeen wara
sol,
23 ndaxte bakkan moo gën lekk, te
yaram a gën koddaay.

24 Seetleen baaxoñ yi: duñu
ji, duñu góob, amuñu dencukaay,
amuñu sàq, teewul Yàllaa ngi leen
di dundal. Céy ni ngeen ëppe maana
picc yi!
25 Ana kan ci yéen ci kaw
njaaxleem, moo mana yokk waxtu
ci àppam?
26 Su fekkee lu tuuti loolu rekk
manuleen koo def, kon lu tax ngeen
di jaaxle ci li ci des?
27 «Seetleen ni tóor-tóori ñax mi
di saxe. Duñu liggéey, duñu ëcc,
waaye maa ngi leen di wax ne Suley-
maan sax ci ndamam soluwul woon
ni benn ci ñoom.
28 Yéen ñi néew ngëm! Bu Yàlla
woddee nii ñaxum tool yi, miy sax
tey, te bu subaa ñu def ko ci taal bi,
ndax du leen gëna wodd?
29 Buleen di wut lu ngeen di lekk
walla lu ngeen di naan; te buleen ci
jaaxle.
30 Ndaxte loolu lépp, ñi xamul
Yàlla ñoo koy wut. Te seen Baay
xam na ne soxla ngeen ko.
31 Waaye wutleen nguuram, te
loolu lépp dina leen ko ci dollil.
32 «Buleen ragal dara, yéen coggal
ju ndaw ji, ndaxte dafa soob seen
Baay, mu jagleel leen nguuram.
33 Jaayleen seen alal, sarxe ko, ngir
sàkku ay mbuusi xaalis yu dul bënn,
maanaam alal ju dul jeex ca laaxira;
foofa sàcc du ko jege te max du ko
yàq.
34 Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa
xol nekk itam.

Farlu gi

35 «Takkuleen bu dëgër te bàyyi
làmp yi tàkk.
36 Mel-leen ni ay surga yuy xaar
seen njaatige buy jóge ca céet ga,
ndax bu fëggee bunt ba, ñu ubbil
ko ca saa sa.
37 Surga yooyee seen njaatige
fekkul ñuy nelaw, ba mu agsee, ñoo
gëna yeyoo ngërëm. Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, njaatige bi dina sol
yérey waañ, wax leen ñu toog lekk,
ba noppi indil leen ñam wi.
38 Su fekkee seen njaatige ci xaaju
guddi lay ñëw sax, walla bu suuf
seddee, te fekk leen noonu, surga
yooyu ñoo gëna yeyoo ngërëm.
39 Waaye xamleen lii: bu boroom
kër gi xamoon ban waxtu la sàcc bi
di ñëw, du ko bàyyi, mu toj këram.
40 Yéen itam taxawleen jonn,
ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci
waxtu wu ngeen ko séenuwul.»
41 Piyeer ne Yeesu: «Boroom
bi, ndax dangay dégtal léeb wii
ngir nun rekk walla ngir mbooloo
mépp?»
42 Boroom bi ne ko: «Kan moo
nekk surga bu takku te teey, bu
njaatigeem teg ci waa kër gi, ngir mu
leen di dundal ci jamono ji?
43 Bu njaatigeem ñëwee te gis mu
def noonu, surga boobu dina am
ngërëm.
44 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
njaatige bi dina ko teg ci alalam
jépp.
45 Waaye su fekkee surga ba da
ne ci xelam: “Sama njaatige day
yéexa ñëw,” ba tax mu tàmbalee
dóor surga ya ca des ak mbindaan
ya, di lekk te di naan, di màndi,
46 kon njaatige ba dina ñëw ci bés
bu mu ko séenuwul ak waxtu wu
mu xamul. Dina ko dóor ay dóor yu
metti, jox ko añub ñi gëmul Yàlla.
47 «Surga bi xam bëgg-bëggu
njaatigeem, te waajul mbaa mu
takku def ko, dinañu ko dóor dóor
yu metti.
48 Waaye surga bi xamul bëgg-
bëggu njaatigeem, te def lu yelloo ay
dóor, dinañu ko dóor dóor yu néew.
Ku ñu jox lu bare dees na la feyeeku
lu bare. Ku ñu dénk lu bare, dees na
la laajaat lu ko ëpp.

Jàmm walla féewaloo ci biir nit ñi

49 «Damaa ñëw ngir indi sawara
si ci àddina, te bëgg naa xaat taal bi
tàkk.
50 Fàww ñu sóob ma ci metit, te ba
looluy mat, duma noppalu.
51 Ndax dangeena xalaat ne
damaa ñëw ngir indi jàmm ci

àddina? Déedéet. Maa ngi leen koy
wax, damaa ñëw ngir indi féewaloo.
52 Gannaaw-si-tey, bu juróomi nit
bokkee genn kër, dinañu féewaloo.
Ñett dinañu féewaloo ak ñaar ñi
ci des, ñaar ñi féewaloo ak ñett
ñooñu.
53 Baay dina féewaloo ak doom,
doom ak baayam. Ndey dina
féewaloo ak doomam ju jigéen;
doom ju jigéen ji ak ndeyam. Goro
dina féewaloo ak soxnas doomam;
soxnas nit ak goroom.»

Lan mooy jamonoy tey jii

54 Yeesu neeti mbooloo ma: «Bu
ngeen gisee mu xiin ci sowu, dan-
geen naan ca saa sa: “Dina taw,” te
mooy am.
55 Te bu ngeen yégee ngelaw liy
uppe sudd, ngeen ne: “Dina tàng
tàngaay wu metti,” te mooy am.
56 Naaféq yi ngeen doon! Man
ngeena ràññee melow asamaan
ak suuf, waaye lu tax manuleena
ràññee li jamonoy léegi ji di tekki?
57 «Lu tax it dungeen àtteel seen
bopp liy jëf ju jub?
58 Bu la nit jiiñee dara, ba ngeen
ànd di dem ca àttekat ba, nanga
fexee juboo ak moom ci yoon wi. Lu
ko moy, dina la yóbbu ci yoon, yoon
jébbal la ca loxoy alkaati ba, mu tëj
la.
59 Maa ngi la koy wax, doo génn
foofa mukk te feyuloo fiftin bi ci
mujj.»

13

Ku tuubul bàkkaaram, sànku

1 Ca jamono jooju ay nit ñëw ca
Yeesu, nettali mbirum waa Galile, ya
Pilaat reylu woon, jaxase seen deret
ak dereti mala, yi ñu rendi woon,
jébbal leen Yàlla.
2 Mu ne leen: «Mbaa du dangeena
xalaat ne, waa Galile yooyu dañoo
gëna nekk bàkkaarkat ña ca des,
ndax coono bi ñu daj?
3 Maa ngi leen di wax ne du
dëgg. Waaye su ngeen tuubul seeni
bàkkaar, dingeen sànku noonu,
yéen ñépp itam.
4 Te fukki nit ak juróom ñett
ñooñu dee, bi taaxum kaw ma ca
goxu Silowe daanoo ci seen kaw,
ndax dangeena yaakaar ne ñoo gëna
nekk ay tooñkat ñeneen ñi dëkk
Yerusalem yépp?
5 Maa ngi leen di wax ne du
dëgg. Waaye su ngeen tuubul seeni
bàkkaar, dingeen sànku noonu,
yéen ñépp itam.»
6 Noonu mu daldi leen wax léeb
wii: «Nit amoon na ci toolam garab
gu ñu naan figg. Benn bés mu ñëw
di ko raas-si, fekku fa benn doom.
7 Noonu mu ne surga ba: “Ñetti at
a ngii may ñëw di raas-si garab gii
te duma ci fekk dara. Gor ko. Lu tax
muy xatal tool bi?”
8 Surga ba ne ko: “Sang bi,
bàyyiwaat ko fi at mii. Dinaa wàqi
taat wi, def ci tos.
9 Xëy na dina meññi. Bu ko deful,
nga gor ko.”»

Yeesu faj na jigéen ju xuuge ci bésub noflaay bi

10 Benn bésub noflaay Yeesoo ngi
doon jàngle ci ab jàngu.
11 Amoon na fa jigéen ju rab
jàppoon, ba feebarloo ko lu wara
mat fukki at ak juróom ñett; dafa
xuuge woon te manul woona siggi
dara.
12 Bi ko Yeesu gisee, mu woo ko ne
ko: «Soxna si, sa feebar deñ na.»
13 Noonu mu teg ko ay loxoom,
soxna sa siggi ca saa sa, di màggal
Yàlla.
14 Waaye njiitu jàngu ba mer,
ndax li Yeesu fajoon nit ca bésub
noflaay ba, mu ne mbooloo ma:
«Am na juróom benni fan yu nit ñi
wara liggéey. Kon war ngeena ñëw
faju ci bés yooyu, waaye du ci bésub
noflaay bi.»
15 Boroom bi ne ko: «Naaféq
yi! Ndax bésub noflaay bi, kenn
ku nekk ci yéen du yiwee ca gétt
ga yëkkam walla mbaamam ngir
wëggi ko?
16 Jigéen jii nag bokk ci askanu
Ibraayma te Seytaane tënk ko fukki

at ak juróom ñett, ndax kenn waru
koo yiwi ci bésub noflaay bi?»
17 Naka la wax loolu, noonam
yépp daldi rus, waaye mbooloo mi
di bég ci jëf yu yéeme, yi mu doon
def yépp.

Léebu doomu fuddën gi

18 Noonu Yeesu neeti: «Lan la
nguuru Yàlla di nirool? Lan laa ko
mana méngaleel?
19 Mi ngi mel ni doomu fuddën gu
nit jël, ji ko ci toolam. Mu sax, nekk
garab, ba picci asamaan ñëw, tàgg
ciy caram.»

Léebu lawiir bi

20 Mu neeti: «Lan laa mana
méngaleek nguuru Yàlla?
21 Mi ngi mel ni lawiir bu jigéen
jël, jaxase ko ak ñetti andaari fariñ,
ba kera tooyal bépp di funki.»

Bunt bu xat bi

22 Yeesoo ngi doon jaar ci ay dëkk
yu mag ak yu ndaw, di jàngle te
jublu Yerusalem.
23 Am ku ko ne: «Boroom bi, ndax
ñiy mucc ñu néew lay doon?» Yeesu
ne leen:
24 «Defleen seen kem kàttan, ngir
dugg ci bunt bu xat bi, ndaxte maa
ngi leen koy wax, ñu bare dinañu
jéema dugg, waaye duñu ko man.
25 Jamono dina ñëw, ju boroom
kër gi di jóg, tëj buntam. Dingeen
nekk ci biti di fëgg naan: “Boroom
bi, ubbil nu!” Mu ne leen: “Xawma
fu ngeen bokk.”
26 Bu ko defee ngeen naan: “Noo
doon bokk di lekk ak a naan, te
jàngle nga ci sunuy pénc.”
27 Mu ne leen: “Nee naa leen
xawma fu ngeen bokk. Yéen ñépp
soreleen ma, defkati lu bon yi!”
28 Foofa dingeen jooy, di yéyu, bu
ngeen gisee seeni maam Ibraayma,
Isaaxa, Yanqóoba ak yonent yépp ci
nguuru Yàlla, te ñu dàq leen ca biti.
29 Ay nit dinañu jóge penku ak
sowu, nor ak sudd, ñëw, bokk lekk
ci ñam, yi Yàlla di joxe ci nguuram.
30 Noonu ñenn ci ñi mujj ñooy
jiituji; te ci ñi jiitu, ñooy mujji.»

Dinañu yàq Yerusalem

31 Ca jamono jooja ay Farisen ñëw
ca Yeesu ne ko: «Jógeel fii, dem
feneen, ndaxte Erodd a ngi lay wuta
rey.»
32 Noonu mu ne leen: «Demleen
ne bukki boobu ne ko: “Xoolal, maa
ngi dàq rab yi tey wéral nit ñi tey ak
suba. Ca ñetteelu fan ba, ma àgg fa
ma Yàlla jëmale.”
33 Waaye fàww ma dox sama itte
tey, suba ak gannaaw suba, ndaxte
wareesula reye ab yonent feneen fu
dul Yerusalem.
34 «Yerusalem, Yerusalem, yaw
miy rey yonent yi, tey sànni ay
doj ndaw yi, ba ñu dee, aka maa
bëggoona dajale say doom, ni gi-
naar di uufe ay cuujam te nan-
guwuleen!
35 Kon nag Yàlla dina bërgël seen
kër. Te maa ngi leen koy wax,
dungeen ma gisati, ba kera ngeen
ne: “Yaw miy ñëw ci turu Boroom
bi, ku barkeel nga!”»

14

Yeesu ca kërug Farisen

1 Benn bésub noflaay Yeesu dem
ci këru benn kilifag Farisen yi, ngir
lekke fa. Nit ñaa ngi ko doon xool
bu baax.
2 Faf am ca kanamam nit ku fee-
baroon, ay tànkam newi.
3 Yeesu yékkati baatam, ne xut-
bakat ya ak Farisen ya: «Ndax jaadu
na, nu faj ci bésub noflaay bi?»
4 Waaye ñépp ne cell. Yeesu daldi
laal jarag ja, faj ko, ba noppi ne ko
mu ñibbi.
5 Gannaaw loolu mu ne leen: «Ku
sa doom walla sa yëkk daanu ci teen,
ndax doo dem génneji ko ca saa sa,
fekk sax bésub noflaay la?»
6 Amuñu woon dara lu ñu ciy teg.
7 Yeesu gis ni gan yi doon tànne
toogu yu yiw yi, mu daldi leen wax
léeb wii:
8 «Bu ñu la wooyee ci xewu céet,
bul jël toogu bu yiw. Man na am
woo nañu it nit ku la ëpp daraja.

9 Kon ki leen woo yéen ñaar ñépp
man na ñëw ci yaw ne la: “Joxal
toogu bi nit kii.” Noonu dinga rusa
dem ca toogu bu gannaawe ba.
10 Waaye bu ñu la wooyee, demal
ca toogu bu gannaawe ba. Bu ko
defee ki la woo, bu agsee ne la:
“Sama xarit, àggal ca kaw.” Loolu
dina la sagal ci ñi nga toogandool ci
lekkukaay bi.
11 Ndaxte képp kuy yékkatiku
dees na la suufeel, te kuy suufeelu,
ñu yékkati la.»
12 Noonu Yeesu ne ki ko woo woon
lekk: «Boo dee woote añ walla
reer, bul woo rekk say xarit, say
doomi ndey, say bokk, walla say
dëkkandoo yu am alal. Lu ko moy
ñooñu itam dinañu la woo, fey la
bor bi.
13 Waaye boo dee woote lekk, wool
néew doole yi, làggi yi, lafañ yi ak
gumba yi.
14 Soo ko defee, dinga barkeel,
ndaxte duñu la ko mana fey, waaye
dinga jot sag pey, bés bi ñi jub di
dekki.»

Léebu ñiy jégglu ci ngan gi

15 Bi mu déggee wax yooyu, kenn
ca gan ya ne Yeesu: «Kiy lekk ci
ñam, yi Yàlla di joxe ci nguuram,
barkeel nga!»
16 Yeesu ne ko: «Dafa amoon nit
ku togglu ay ñam, woo ay nit ñu
bare.
17 Bi waxtuw lekk jotee mu yónni
surga ca ña muy ganale, fàttali leen:
“Man ngeena ñëw, ndaxte lépp sotti
na léegi.”
18 «Waaye ñu tàmbali di jégglu ci
ngan gi ñoom ñépp. Ku jëkk ka ne
ko: “Damaa jënd tool léegi, te fàww
ma dem seeti ko. Maa ngi lay ñaan,
nga jéggal ma.”
19 Keneen ne: “Damaa jënd léegi
fukki yëkk, te damay dem nii, jéem
leena beyloo ba xam. Maa ngi lay
ñaan, nga jéggal ma.”
20 Keneen ne ko: “Damay sooga
takk jabar, looloo tax duma mana
ñëw.”
21 «Surga ba dellu ca njaatigeem
nettali ko loolu lépp. Noonu boroom
kër ga mer, daldi ne surga ba: “De-
mal gaaw ca pénc ya ak ca mbedd
ya ca dëkk ba, te indil ma fii néew
doole yi, ñu làggi ñi, gumba yi ak
lafañ yi.”
22 «Surga ba ñëwaat ne ko: “Sang
bi, def naa li nga ma sant, waaye
bérab bi feesul.”
23 Noonu njaatige ba ne ko:
“Génnal dëkk bi te dem ca yoon ya
ak ca tool ya, xiir nit ñi, ñu duggsi,
ngir sama kër fees.
24 Maa ngi leen koy wax, ci ñi ma
woo woon ci sama reer bi, kenn du
ci ñam.”»

Ab taalibe war na dëddu lépp, topp Yeesu

25 Am mbooloo yu réy yu toppoon
ci Yeesu, ba muy dem ca yoon wa.
Mu geestu ne leen:
26 «Képp ku ñëw ci man te
gënalu ma ko baayam, yaayam, sox-
naam, ay doomam, ay magam ak
ay rakkam, walla sax bakkanam, du
mana nekk sama taalibe.
27 Képp koo xam ne nanguwuloo
ñàkk sa bakkan, ba mel ni ku ñu
daaj ci bant, te nga topp ma, doo
mana nekk sama taalibe.
28 Su kenn ci yéen bëggee tabax
taaxum kaw, ndax du jëkka toog,
xalaat ñaata la ko wara dikke, ngir
seet ba xam ndax am na xaalis bu
mana àggale liggéey bi?
29 Lu ko moy, su yékkatee fon-
damaa bi te manu koo àggale, ñi
koy gis dinañu ko ñaawal, naan ko:
30 “Waa jii dafa tàmbalee tabax,
waaye manu koo àggale.”
31 Walla boog ban buur mooy dugg
ci xare ak beneen buur te jëkkula
toog, seet ba xam moom ak fukki
junniy xarekat man na xeex ak kiy
ñëw ak ñaar fukki junniy xarekat?
32 Su ko manul, dafay yónni ndaw
ca beneen buur ba, fi ak ma ngay
sore, ngir ñu juboo.
33 Naka noonu itam ku nekk ci
yéen, bu dëdduwul li mu am lépp,
du mana nekk sama taalibe.

34 «Xam ngeen nag ne xorom lu
baax la, waaye bu sàppee, nan lañu
koy delloo cafkaam?
35 Du jariñ suuf, te du nekk tos.
Dañu koy sànni ca biti. Déglul bu
baax, yaw mi am ay nopp.»

15

Léebu xar mu réer ma

1 Ay juutikat ak ay boroom
bàkkaar daan jegesi Yeesu ngir
déglu ko.
2 Farisen ya ak xutbakat ya di
ñurumtu naan: «Waa jii mi ngi
nangoo nekk ak ay boroom bàkkaar
ak a lekkandook ñoom!»
3 Noonu Yeesu daldi leen wax léeb
wii ne leen:
4 «Kan ci yéen soo amoon
téeméeri xar, te benn réer ci, nooy
def? Ndax doo bàyyi ca parlukaay
ba juróom ñeent fukki xar ya ak
juróom ñeent, toppi ma réer, ba gis
ko?
5 Te boo ko gisee, dinga ko gàddu
ak bànneex, yóbbu ko kër ga.
6 Boo àggee ca kër ga, dinga
woo say xarit ak say dëkkandoo
ne leen: “Kaayleen bànneexu ak
man, ndaxte gis naa sama xar ma
réeroon.”
7 «Maa ngi leen di wax lii: ci
noonule, dina am mbég ci asamaan,
bu benn bàkkaarkat tuubee ay
bàkkaaram. Te mbég moomu mooy
ëpp mbég, mi fay am, ngir juróom
ñeent fukk ak juróom ñeent ñu jub,
te soxlawuñoo tuub seeni bàkkaar.

Léebu xaalis bu réer ba

8 «Te it bu jigéen dencoon fukki
libidoor, benn réer ca, nu muy def?
Ndax du taal ab làmp, bale kër ga,
seet fu nekk, ba gis ko?
9 Bu ko gisee, dina woo ay
xaritam ak ay dëkkandoom ne
leen: “Kaayleen bànneexu ak
man, ndaxte gis naa sama alal ja
réeroon.”
10 Maa ngi leen di wax lii: ci
noonule la malaakay Yàlla yi di ame
mbég ci benn bàkkaarkat bu tuubee
ay bàkkaaram.»

Doom ju réer ja

11 Yeesu dellu ne leen: «Dafa
amoon góor gu am ñaari doom.
12 Benn bés caat ma ne baay ba:
“Baay, damaa bëggoon, nga jox ma
li may wara féetewoo ci ndono li.”
Noonu baay ba daldi leen séddale
alalam.
13 Ay fan yu néew gannaaw gi,
caat ma fab yëfam yépp, dem ca
réew mu sore, yàq fa alalam ci topp
nafsoom.
14 Bi mu sànkee alalam jépp,
xiif bu metti dal ca réew ma, mu
tàmbalee ñàkk.
15 Mu dem nag, di liggéeyal ku
dëkk ca réew ma, kooku yebal ko
ca ay toolam ngir mu sàmm mbaam-
xuux ya.
16 Mu xiif ba bëgga lekk ca ñamu
mbaam-xuux ya, ndaxte kenn mayu
ko dara.
17 Mujj xelam délsi, mu ne: “Sama
baay am na ay surga yu bare, te
dañuy lekk ba suur. Man nag maa
ngi fii di bëgga dee ak xiif!
18 Damay jóg, dem ca sama baay
ne ko: ‘Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ
naa la;
19 yeyootumaa nekk sa doom;
boole ma ci say surga.’ ”

20 «Mu daldi jóg, jëm kër baayam.
Waaye bi muy soreendi kër ga,
baayam séen ko, yërëm ko, daldi
daw laxasu ko, fóon ko.
21 Doom ja ne ko: “Baay, tooñ naa
Yàlla, tooñ naa la; yeyootumaa nekk
sa doom.”
22 Waaye baay ba ne ay surgaam:
“Gaawleen indi mbubb, mi gëna
rafet, solal ko ko. Te ngeen roof ab
jaaro ci loxoom te solal ko ay dàll.
23 Indileen sëllu wu duuf wa te rey
ko, nu lekk te bànneexu;
24 ndaxte sama doom jii dafa dee
woon te dundaat na, dafa réeroon
te feeñ na.” Noonu ñu tàmbalee
bànneexu.
25 «Fekk booba taaw baa nga
woon ca tool ya. Bi mu ñëwee, ba
jub kër ga, mu dégg ñuy tëgg, di
fecc.

26 Mu daldi woo kenn ca surga ya
nag, laaj ko lu xew.
27 Mu ne ko: “Sa rakk moo délsi,
te sa baay rey na sëllu wu duuf wa,
ndaxte ñibsi na ci jàmm.”
28 «Ci kaw loolu taaw ba daldi
mer, baña dugg ca kër ga. Baayam
daldi génn, ngir ñaan ko mu dugg.
29 Waaye taaw ba wax baayam ne
ko: “Seetal ñaata at laa la liggéeyal,
mel ni jaam, te masumaa moy sa
ndigal, waaye yaw, masuloo ma may
sax tef, ngir ma bànneexu, man ak
samay xarit.
30 Waaye bi sa doom jii dikkee,
moom mi yàq sa alal ci ndoxaan,
reyal nga ko sëllu wu duuf wi.”
31 Noonu baay bi ne ko: “Sama
doom, yaa ngi ak man bés bu nekk,
te li ma am lépp, yaa ko moom.
32 Waaye war nanoo bànneexu te
bég, ndaxte sa rakk jii dafa dee
woon te dundaat na, dafa réeroon
te feeñ na.”»

16

Léebu bëkk-néeg bu njublaŋ bi

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Benn
boroom alal moo amoon bëkk-néeg
bu ñu jiiñ ne dafay pasar-pasaree
alal ji.
2 Waa ja woo ko ne ko: “Li may
dégg ci yaw mooy lan? Leeralal ma
ni nga liggéeye ak sama alal, ndaxte
dootoo nekkati sama bëkk-néeg.”
3 «Bëkk-néeg bi di xalaat naan:
“Nu may def nag, segam sama
njaatige dafa may dàq ci liggéey bi
mu ma joxoon? Dem beyi? Awma
kàttanam. Yelwaani? Rus naa ko.
4 Xam naa ni may def, ba su ma
ñàkkee sama liggéey, ay nit fat ma.”
5 Noonu mu daldi woolu kenn ku
nekk ca ña ameeloon njaatigeem
bor. Ka jëkka ñëw, mu ne ko:
“Ñaata nga ameel sama njaatige?”
6 Mu ne ko: “Téeméeri bidoŋi
diwu oliw.” Bëkk-néeg ba ne ko:
“Sa kayit a ngii. Toogal fii gaaw te
bind juróom fukk.”
7 Mu neeti keneen: “Yaw nag,
ñaata nga ko ameel?” Mu ne ko:
“Téeméeri saakuy pepp.” Bëkk-
néeg ba ne ko: “Sa kayit a ngii.
Bindal juróom ñett fukk.”
8 Njaatige ba nag daldi naw ni
bëkk-néeg bu njublaŋ boobu muuse
woon. Ndaxte ñi bokk ci àddina
ñoo gëna muus ci li ñu jote ci seen
diggante ak seen moroom, ba raw ñi
bokk ci leeru Yàlla.»
9 Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen
di wax lii: sàkkuleen ay xarit jaare
ko ci alalu àddina, ngir bu alal
nekkatul, ñu man leena fat ca dal yu
sax ya.
10 Nit ku maandu ci yëf yu néew,
dina maandu itam ci yu bare. Ku
jubadi ci yëf yu néew, du jub ci yu
bare.
11 Su fekkeente ne nag jubuleen ci
alalu àddina, kon ku leen di dénk
alal ju wóor ji?
12 Te su ngeen maanduwul ci alal
ji ngeen moomul, kon ku leen di jox
alal ji ngeen moom?
13 «Benn jaam manula jaamoon-
doo ñaari sang; fàww nga bañ kii,
bëgg ki ci des, walla nga jàpp ci
kenn ki, xeeb ki ci des. Manuleena
boole jaamu Yàlla ak jaamu Alal.»
14 Farisen yi déglu li Yeesu doon
wax lépp, tàmbali di ko reetaan,
ndaxte ñu bëggoon xaalis lañu.
15 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen
yéena ngi fexee jub ci kanam nit
ñi waaye Yàlla xam na seen xol.
Ndaxte li nit ñiy fonk, Yàlla sib na
ko.
16 «Yoonu Musaa wi ak waxi
yonent yi ñu ngi fi woon ba kera
Yaxya di ñëw. La ko dale foofa
nag, yégle nañu xibaaru jàmm bi ci
nguuru Yàlla, te ñépp a ngi góor-
góorlu, ngir dugg ci.
17 Waaye nag asamaan ak suuf
jóge fi moo gëna yomb randal wenn
rëdd ci arafu yoonu Musaa.
18 «Ku fase sa soxna, ba noppi
takk keneen, njaaloo nga, te ku takk
jigéen ju jëkkëram fase, njaaloo nga.

Boroom alal ji ak Lasaar

19 «Dafa amoon boroom alal juy
sol yére yu rafet te jafe, tey dund bés
bu set dund gu neex.
20 Fekk miskin mu ñuy wax Lasaar
daan tëdd ca buntu këram, fees dell
ak ay góom,
21 te bu sañoon, di lekk ci desiti
ñam wiy rot ci lekkukaayu boroom
alal ji. Xaj yi sax daan nañu ñëw, di
mar ay góomam.
22 «Noonu miskin ma dee,
malaaka yi yóbbu ko ca wetu
Ibraayma. Boroom alal ja itam dee,
ñu suul ko.
23 Bi ñu koy mbugal ca sawara,
mu téen, séen fu sore Ibraayma ak
Lasaar ci wetam.
24 Noonu mu yuuxu ne: “Maam
Ibraayma, yërëm ma! Yebalal
Lasaar, mu sëpp catul baaraamam
ci ndox, seralal ma sama làmmiñ,
ndaxte maa ngi sonn lool ci sawara
sii!”
25 Ibraayma ne ko: “Sama doom,
fàttalikul ne jot nga sa bànneex ci
àddina, fekk Lasaar dëkk ci tiis.
Looloo tax xolam sedd fii, yaw nag,
ngay sonn.
26 Rax-ca-dolli it am na kàmb gu
xóot sunu diggante ak yéen, ba tax
ñi bëgga jóge fii jëm ci yéen, walla
ñi bëgga jóge foofu jëmsi ci nun,
duñu ko man.”
27 «Noonu boroom alal ja ne:
“Kon nag maam, maa ngi lay ñaan,
nga yebal Lasaar ca sama kër baay,
28 ndaxte am naa fa juróomi rakk.
Na leen artu, ngir ñu baña ñëw
ñoom itam ci bérabu metit wii.”
29 Ibraayma ne ko: “Say doomu
baay, ñu ngeek yoonu Musaa ak
téerey yonent yi. Nañu leen
déggal.”
30 Boroom alal ja ne ko: “Déedéet,
maam Ibraayma, waaye su kenn
dekkee, dem ca ñoom, dinañu tuub
seeni bàkkaar.”
31 Waaye Ibraayma ne ko: “Su ñu
dégluwul Musaa ak yonent yi, kon
ku dekki sax, du tax ñu gëm.”»

17

Bàkkaar, ngëm, ak warugaru jaam

1 Yeesu waxaat ay taalibeem ne
leen: «Fiir yuy yóbbe nit bàkkaar
manta ñàkk, waaye toroxte dal na
ki koy lal.
2 Ñu takk doj wu réy ci baatam,
sànni ko ci géej moo gën ci moom
muy daaneel ci bàkkaar kenn ci ñi
gëna tuuti ci ñii.
3 Wottuleen seen bopp.
«Bu sa mbokk tooñee, yedd ko.
Bu réccoo, baal ko.
4 Te su la tooñee juróom ñaari
yoon ci bés bi, te ñëw ci yaw juróom
ñaari yoon ne la: “Tuub naa ko,”
nanga ko baal.»
5 Ndaw ya wax Boroom bi ne ko:
«Yokkal sunu ngëm.»
6 Boroom bi ne leen: «Su ngeen
amee ngëm gu tuuti sax niw peppu
fuddën, kon dingeen mana ne garab
gii: “Buddeekul, dem jëmbëtu ca
géej ga,” te dina def li ngeen wax.
7 «Kan ci yéen bu amoon surga bu
beyi walla bu sàmmi ba ñëw, ndax
dafa ko naa: “Kaay lekk”?
8 Déedéet. Xanaa kay da ko naan:
“Defaral ma reer bi. Takkul te tibbal
ma, ba ma lekk te naan, ba noppi
nga doora lekk te naan.”
9 Li surga ba topp ndigal, ndax tax
na mu yelloo ngërëm? Déedéet.
10 Noonu yéen itam bu ngeen
toppee li ñu leen sant lépp ba noppi,
dangeena war ne: “Ay surga rekk
lanu. Sunu warugar lanu def.”»

Yeesu faj na fukki gaana

11 Bi muy dem Yerusalem ba tey,
Yeesu jaar ci dig wiy xàjjale Samari
ak Galile.
12 Bi muy jub benn dëkk, fukki
gaana ñëw, dogale ko. Ñu taxaw
dànd ko, di wax ca kaw naan:
13 «Yeesu, kilifa gi, yërëm nu!»
14 Naka la leen Yeesu di gis, naan
leen: «Demleen won seen bopp
sarxalkat ya.»
Bi ñuy dem, ñu daldi set.
15 Kenn ci ñoom gis ne wér na,
daldi dëpp, di màggal Yàlla ak baat
bu xumb.

16 Mu dëpp jëëm ca tànki Yeesu,
di ko gërëm. Fekk nitu Samari la
woon.
17 Noonu Yeesu daldi ne: «Xanaa
du fukk yépp a wér? Ana juróom
ñeent ña nag?
18 Amul kenn ci ñoom ku ñëw
gërëm Yàlla ku dul doxandéem bii!»
19 Noonu Yeesu ne ko: «Jógal dem;
sa ngëm faj na la.»

Li xew bu Doomu nit ki ñëwee

20 Farisen yi laaj Yeesu ne ko:
«Kañ la Yàlla di tëral nguuram?»
Mu ne leen: «Bu Yàlla di wàcce
nguuram ci nit ñi, kenn du ko mana
teg bët.
21 Duñu mana wax it ne: "Xool-
leen, mi ngi fii," walla: "Ma nga
fale," ndaxte nguuru Yàlla wàcc na
ci seen biir.»
22 Noonu mu ne taalibe ya: «Ja-
mono dina ñëw, fu ngeen di bëgga
gis su doon sax benn fan ci jamono
ju Doomu nit ki di ñëw, waaye
dungeen ko gis.
23 Dees na leen ne: "Mi ngi fii!"
walla: "Ma nga fale!" Buleen dem,
mbaa ngeen di leen topp.
24 Ndaxte ni melax naan ràyye ci
asamaan, di leeral gii wet, ba ca gee,
noonu it la Doomu nit ki di mel ci
bésam.
25 Waaye balaa booba fàww mu
sonn lool te niti jamono jii dëddu ko.
26 «La xewoon ca bési Nóoyin,
dina xewaat ci bési Doomu nit ki.
27 Nit ñaa ngi doon lekk ak di
naan, di jël jabar ak a séyi, ba
bés ba Nóoyin duggee ca gaal ga.
Noonu mbënn ma ñëw, rey leen
ñoom ñépp.
28 «Dina mel it ni la xewoon ca
bési Lóot. Nit ñaa ngi doon lekk ak
di naan, di jënd ak di jaay, di ji ak di
tabax.
29 Waaye bés ba Lóot génnee
Sodom, Yàlla tawloo sawara ak
tamarax, rey leen ñoom ñépp.
30 Noonu lay mel, bés bu Doomu
nit kiy feeñ.
31 «Ca bés boobee ku nekk ca kaw
kër ga te ay bagaasam nekk ca biir,
bumu wàcc jëli leen. Te it ku nekk
ca tool ya, bu mu ñibbi.
32 Fàttalikuleen soxnas Lóot!
33 Kuy wuta rawale sa bakkan,
dinga ko ñàkk, waaye ku ko ñàkk,
dinga dund.
34 Maa ngi leen koy wax: ca ja-
mono jooju, ñaar dinañu bokka tëdd
guddi, dees na yóbbu kenn ki, bàyyi
ka ca des.
35-36 Ñaari jigéen dinañu wolan-
doo, dees na yóbbu kenn ci, bàyyi
ka ca des.»
37 Taalibe yi ne Yeesu: «Fu loolu
di xewe, Boroom bi?» Yeesu ne leen:
«Fa médd nekk, la tan yiy dajee.»

18

Léebu àttekat bi ak jigéen ju jëkkëram faatu

1 Noonu Yeesu wax leen itam léeb
wii ngir xamal leen ne war nañoo
sax ci ñaan te baña xàddi.
2 Nee na: «Dafa amoon cib dëkk,
benn àttekat bu ragalul Yàlla te
faalewul mbindeef.
3 Amoon na itam ca dëkk ba jigéen
ju jëkkëram faatu ju daan faral di
ñëw ci moom, naan ko: "Àtte ma ak
sama noon!"
4 Àttekat ba bañ lu yàgg, waaye
am bés mu ne ci xelam: "Ragaluma
Yàlla te faalewuma mbindeef,
5 waaye jigéen jii lakkal na ma;
kon dinaa ko àtte, ngir mu bañatee
ñëw sonal ma. Dina rey ak ay
wax."»
6 Boroom bi tegaat ca ne:
«Dégluleen bu baax li àttekat bu
bon boobu wax;
7 ndax Yàlla du àtte jub mbooloom
mi mu tànn te ñu koy ñaan wall
guddi ak bëccëg? Ndax dina leen
xaarloo?
8 Maa ngi leen koy wax, dina leen
àtte jub ci lu gaaw. Waaye bu
Doomu nit ki ñëwee, ndax dina fekk
ngëm ci àddina?»

Léebu Farisen bi ak juutikat bi

9 Yeesu waxaat léeb wii nit, ñi foog
ne jub nañu tey xeeb ñi ci des.
10 Mu ne: «Dafa amoon ñaari nit
ñu dem ca kër Yàlla ga, di ñaan.

Kenn ki ab Farisen la, ki ci des
juutikat.
11 Farisen baa nga taxaw di ñaan
ci xelam naan: “Yaw Yàlla, maa ngi
lay sant ci li ma melul ni ñeneen ñiy
sàcc, di def lu jubadi te di njaaloo,
rawatina juutikat bii.
12 Ayu-bés gu nekk damay woor
ñaari yoon, di joxe asaka ci lépp lu
ma wut.”
13 «Juutikat ba moom, ma nga
taxaw fu sore te bëggula siggi sax,
xool ca asamaan. Waaye ma ngay
fëgg dënnam te naan: “Yaw Yàlla,
yërëm ma, man miy bàkkaarkat.”»
14 Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen
koy wax, nit kooku, ba muy ñibbi
këram, moom la Yàlla àtte ni ku jub,
waaye du Farisen ba. Ndaxte képp
kuy yékkatiku dees na la suufeel, te
kuy suufeelu, ñu yékkati la.»

Liir yi

15 Amoon na ay nit, ñuy indil
Yeesu ay liir, ngir mu teg leen ay
loxoom. Bi taalibe ya gisee loolu, ñu
gëdd leen.
16 Waaye Yeesu woo leen ne:
«Bàyyileen xale yi, ñu ñëw ci man,
te buleen leen tere, ndaxte ñu mel
ni ñoom ñoo yelloo nguuru Yàlla.
17 Ci dëgg, maa ngi leen koy wax,
ku woyoful ni xale, nangu nguuru
Yàlla, doo ci mana dugg.»

Njiitu Yawut bu bare alal

18 Benn njiitu Yawut laaj Yeesu ne
ko: «Kilifa gu baax gi, lu ma wara
def, ba am wàll ci dund gu dul jeex?»
19 Yeesu ne ko: «Lu tax nga wooye
ma ku baax? Yàlla rekk a baax.
20 Xam nga ndigal yi: “Bul njaaloo,
bul bóome, bul sàcc, bul seede lu
dul dëgg, teralal sa ndey ak sa
baay.”»
21 Njiit la ne ko: «Loolu lépp
sàmm naa ko li dale ci sama ndaw
ba tey.»
22 Bi Yeesu déggee loolu, mu ne
ko: «Lenn rekk moo la dese. Jaayal
li nga am lépp, séddale ko miskin
yi te dinga woomle ca asamaan; boo
noppee, nga ñëw topp ci man.»
23 Bi nit ka déggee loolu, mu am
tiis, ndaxte ku bare woon alal la.
24 Yeesu xool ko, daldi ne: «Bo-
room alal, dugg ci nguuru Yàlla, lu
jafee ngoogu!
25 Giléem jaar ci bën-bënu puso
moo gëna yomb boroom alal dugg ci
nguuru Yàlla.»
26 Ñi doon déglu daldi ne: «Kon
nag ku mana mucc?»
27 Yeesu ne leen: «Li të nit ñi,
tëwul Yàlla.»
28 Noonu Piyeer ne: «Nun de,
dëddu nanu li nu am lépp, topp la.»
29 Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, képp ku dëddu kër
walla soxna walla ay doomi ndey
walla ay waajur walla ay doom ngir
nguuru Yàlla,
30 dinga am tey jii ay yooni yoon,
ak dund gu dul jeex ëllëg.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

31 Yeesu wéetoo ak fukki taalibe
yi ak ñaar ne leen: «Nu ngi dem
Yerusalem, te li yonent yi bindoon
lépp ci mbirum Doomu nit ki dina
mat.
32 Dinañu ko jébbal ñi dul Yawut,
ñu ñaawal ko, saaga ko, tifli ci
kawam.
33 Gannaaw bu ñu ko dóoree ay
yar ba noppi, dinañu ko rey, waaye
ca ñetteelu fan ba dina dekki.»
34 Waaye taalibe ya dégguñu li mu
leen doon wax; kàddu yooyu ump
na leen, te xamuñu li waxi Yeesu
yooyu tekki.

Yeesu faj na ku gumba

35 Bi Yeesu di agsi dëkku Yeriko,
am gumba gu toogoon ca wetu yoon
wa, di yelwaan.
36 Naka la gumba ga dégg
mbooloo di jàll, mu laaj lan moo
xew.
37 Ñu wax ko ne: «Yeesum Nasaret
moo fay jaar.»
38 Noonu mu yuuxu ne: «Yeesu,
Sëtu Daawuda, yërëm ma!»
39 Ñi jiitu woon gëdd ko, ngir mu
noppi. Waaye muy gëna yuuxu
naan: «Sëtu Daawuda, yërëm ma!»

40 Noonu Yeesu taxaw, santaane
ñu indil ko ko. Bi mu jegesee, Yeesu
laaj ko ne:
41 «Loo bëggoon ma defal la ko?»
Mu ne ko: «Sang bi, damaa bëgga
gis.»
42 Noonu Yeesu ne ko: «Na say bët
gis! Sa ngëm faj na la.»
43 Ca saa sa mu daldi gis. Noonu
mu topp ci Yeesu, di màggal Yàlla.
Mbooloo mépp gis loolu, di sant
Yàlla.

19

Yeesu dugg na ca kër Sase

1 Yeesu dugg na Yeriko, jaar ca
dëkk ba, di dem.
2 Waaye amoon na fa waa ju ñuy
wax Sase. Njiitu juutikat la, te di ku
bare alal.
3 Bëgg na gis kan mooy Yeesu,
waaye dafa gàtt lool, ba manu koo
gis ndax mbooloo ma.
4 Noonu mu daw, jiituji ca yoon
wa, yéeg ci genn garab ngir gis
Yeesu, ndaxte foofa la naroona jaar.
5 Bi Yeesu dikkee ba tollook garab
ga nag, mu téen ne ko: «Sase,
wàccal gaaw, ndax tey sa kër laa
wara dal.»
6 Sase daldi gaawantu wàcc,
ganale ko ak mbég.
7 Ñépp gis loolu, di ñurum-ñurumi
naan: «Mi ngi dal cig këru boroom
bàkkaar.»
8 Waaye Sase taxaw ne Boroom bi:
«Déglul Boroom bi, dogu naa may
sama genn-wàllu alal miskin yi, te
lu ma masa njublaŋ nit, jël alalam,
dinaa ko fey ñeenti yoon lu ni tollu.»
9 Yeesu ne ko: «Mucc gi wàcc
na tey ci kër gii, ndaxte nit kii, ci
askanu Ibraayma la bokk itam.
10 Ndaxte Doomu nit ki ñëw na,
ngir seet te musal ñi réer.»

Léebu surga, ya buur bi dénk xaalisam

11 Bi nit ñi doon déglu kàddu
yooyu, Yeesu teg ca léeb, ndaxte
jege woon na Yerusalem, te ñoom
foogoon nañu ne nguuru Yàlla dafay
daldi feeñ ca saa sa.
12 Mu ne nag: «Dafa amoon bo-
room juddu bu rafet bu demoon ci
réew mu sore, ngir ñu fal ko buur
te mu délsiwaat.
13 Noonu mu woo fukk ci ay sur-
gaam, jox ku nekk benn libidoor*,
ne leen: “Liggéeyleen ci, ba may
ñibsi.”
14 Waaye waa réewam bëgguñu
ko. Noonu ñu yónni ndaw ci gan-
naawam ne: “Bëggunu nit kii yilif
nu.”
15 «Bi ñu ko falee buur nag, ba
mu délsi, mu woolu surga, ya mu
joxoon wurus wa, ngir xam nan
lañu ci liggéeye.
16 Ku jëkk ka ñëw ne ko: “Sang bi,
sa libidoor bii jur na fukki libidoor.”
17 Buur ba ne ko: “Def nga lu baax,
surga bu baax nga. Segam wone nga
ne takku nga ci lu tuuti, falul ci fukki
dëkk.”
18 Surga ba ca topp ñëw ne: “Sang
bi, sa libidoor ba indi na juróomi
libidoor.”
19 Buur ba ne ko: “Yaw, falul ci
juróomi dëkk.”
20 Keneen ñëw ne: “Sang bi, sa
libidoor baa ngi nii. Dama koo
fasoon ci sekkit, denc ko.
21 Dama laa ragaloon, ndaxte
ku néeg nga. Dangay nangu loo
dénkaanewul, di dajale loo jiwul.”
22 Buur ba ne ko: “Ci say wax laa
lay àtte, surga bu bon bi! Xamoon
nga ne, nit ku néeg laa, di nangu
lu ma dénkaanewul, te dajale lu ma
jiwul.
23 Lu tax nag yóbbuwoo sama
xaalis ca denckati xaalis ya? Bés bu
ma ñëwee nag, ma mana jot sama
xaalis ak la mu jur.”
24 «Ci kaw loolu mu ne ña tax-
awoon ca wetam: “Nanguleen li-
bidoor bi ci moom, jox ko boroom
fukki libidoor yi.”
25 Ñu ne ko: “Sang bi, am na fukki
libidoor ba noppi.”

* **19:13** Maanaam mina. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

26 Buur ba ne leen: “Maa ngi leen
koy wax, ku am, dinañu la dolli,
waaye ku amul, li nga am as néew
sax, dinañu ko nangu.
27 Waaye sama noon yi, ñi bëggul
woon ma doon seen buur, indileen
fii, rey leen ci sama kanam.”»

Yeesu dugg na Yerusalem

28 Bi mu waxee loolu ba
noppi, Yeesu dafa daldi jiitu, jëm
Yerusalem.
29 Bi muy jege dëkki Betfase ak
Betani, ci wetu tund wu ñuy wax
tundu Oliw ya, Yeesu yebal ñaar ci
ay taalibeem,
30 ne leen: «Demleen ci dëkk bi
ci kanam. Bu ngeen fa duggee,
dingeen fa gis cumbur gu kenn ma-
sula war. Yiwileen ko, indi.
31 Bu leen kenn laajee: “Lu tax
ngeen koy yiwi?” neleen ko: “Bo-
room bi da koo soxla.”»
32 Ñaari ndaw ya dem, fekk mbir
ya deme, na leen ko Yeesu waxe
woon.
33 Bi ñuy yiwi cumbur ga nag, ay
boroomam ne leen: «Lu tax ngeen
di yiwi cumbur gi?»
34 Ñu ne: «Ndaxte Boroom bi da
koo soxla.»
35 Noonu ñu indil cumbur gi
Yeesu, daldi lal seeni yére ca kaw,
yéegal ca Yeesu.
36 Bi muy dem, nit ñi di lalal Yeesu
seeni yére ci yoon wi.
37 Bi ñu agsee fa mbartalum tundu
Oliw ya doore, taalibeem yépp fees
ak mbég, tàmbalee màggal Yàlla ca
kaw ndax kéemaan yu bare yi ñu
gis.
38 Ñu ngi naan:
«Yaw buur biy ñëw ci turu Boroom
bi, ku barkeel nga!
Na jàmm am ca asamaan, te ndam
li féete ca bérab yu gëna
kawe!»
39 Waaye ay Farisen yu nekkoon
ca mbooloo ma ne Yeesu: «Kilifa gi,
yeddal sa taalibe yi!»
40 Noonu mu ne: «Maa ngi leen
koy wax, bu ñu noppee ñoom, doj
yiy xaacu.»
41 Bi Yeesu jegee dëkk ba, ba séen
ko, mu jooy ko
42 naan: «Céy yaw itam, boo
xamoon bésub tey yi la mana indil
jàmm! Waaye fi mu ne manuloo koo
gis.
43 Bés dina ñëwi yu say noon di jal,
wërale la. Dinañu la tëj ci biir, tanc
la.
44 Dinañu la yàqate, yaw ak sa
waa dëkk. Doj dootul des ci kaw doj
ci yaw, ndaxte ràññeewoo jamono ji
Yàlla ñëwe, wallusi la.»

Yeesu jàngle na ca kër Yàlla ga

45 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca
kër Yàlla ga, daldi dàq ña fay jaay,
46 naan leen: «Mbind mi nee na:
“Sama kër këru ñaan ci Yàlla lay
doon; waaye yéen def ngeen ko këru
sàcc.”»
47 Bés bu nekk Yeesu di jàngle ca
kër Yàlla ga. Sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya, ñoom ak njiiti xeet wa,
ñu ngi ko doon wuta reylu.
48 Waaye xamuñu woon lan lañu
mana def, ndaxte nit ñépp a ngi ko
doon déglu, bañ benn baat raw leen.

20

Sañ-sañu Yeesu

1 Benn bés Yeesu doon jàngal nit
ña ca kër Yàlla ga, di leen yégal
xibaaru jàmm bi. Sarxalkat yu mag
ya ak xutbakat ya ak njiit ya ñëw ne
ko:
2 «Wax nu ci ban sañ-sañ ngay
defe yëf yii, walla kan moo la may
boobu sañ-sañ.»
3 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa
leen laaj lenn: waxleen ma,
4 la Yaxya daan def, di sóob nit ñi
ci ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla
ci nit ñi?»
5 Ñu waxtaan ci seen biir naan:
«Bu nu nee: “Ci Yàlla,” dina laaj:
“Lu tax gëmuleen ko kon?”
6 Te bu nu nee: “Ci nit ñi,”
mbooloo mépp dinañu nu sànni ay
xeer, ndaxte gëm nañu ne Yaxya
yonent la woon.»
7 Noonu ñu ne ko xamuñu fu mu
ko jële.

8 Yeesu ne leen: «Kon man itam
duma leen wax ci ban sañ-sañ laay
defe yëf yii.»

Léebu beykat yi

9 Noonu Yeesu daldi wax nit ña
léeb wii: «Amoon na nit ku jëmbët
toolu reseñ, batale ko ay beykat,
dem tukki tukki bu yàgg.
10 Bi tool bi ñoree nag, mu yónni
surga ci ñoom, ngir jot wàllam ci
meññeef gi. Waaye beykat yi dóor
ko ay yar, dàq ko, mu dellu ak loxoy
neen.
11 Mu yónniwaat beneen surga,
ñu dóor ko moom itam, toroxal ko,
dàq ko, mu dellu ak loxoy neen.
12 Mu yónneeti ñetteelu surga, ñu
gaañ ko, dàq ko.
13 «Boroom tool ba daldi ne: “Nan
laay def nag? Dinaa yónni sama
doom, sama reeni xol. Xëy na ñu
weg ko, moom.”
14 Waaye bi beykat yi gisee doom
ji, ñu ne ci seen biir: “Kii moo wara
donn tool bi; nan ko rey, moom
ndono li.”
15 Ñu génne ko tool bi nag, rey ko.»
Noonu Yeesu laaj leen: «Nu leen
boroom tool bi di def, nag?
16 Xanaa ñëw, rey beykat yooyu,
dénk tool ba ñeneen.» Bi Yeesu
waxee loolu, nit ña ne ko: «Yàlla
tere!»
17 Waaye Yeesu ne leen jàkk, daldi
ne: «Kon nag lu baat yii ci Mbind mi
di tekki:
“Doj wa tabaxkat ya sànni,
mujj na di doju koñ.”
18 Képp ku dal ci doj woowu, damm-
too, te ku mu dal ci sa kaw, rajaxe
la.»
19 Xutbakat ya ak sarxalkat yu
mag ya ñu ngi doon wuta jàpp Yeesu
ca taxawaay ba, ndaxte xam nañu
ne ñoo tax mu wax léeb woowu.
Waaye ragal nañu mbooloo ma.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

20 Noonu ñu koy yeeru, daldi
yónni ay nit ñu mbubboo njub, sas
leen ñu fexe koo jàpp ci ay waxam,
ngir jébbal ko boroom réew, ma yor
kilifteef ak sañ-sañ.
21 Ñu daldi ñëw ci Yeesu ne ko:
«Kilifa gi, xam nanu ne li ngay wax
te di ko jàngle lu jub la. Amu-
loo parlàqu, waaye dangay xamle
yoonu Yàlla ci bu wóor.
22 Wax nu, ndax jaadu na, nu fey
buur bi Sesaar galag walla déet.»
23 Waaye Yeesu xam na seen pexe
ne leen:
24 «Wonleen ma posetu denariyon.
Kan lañu ci def nataalam ak turam?»
Ñu ne ko: «Sesaar.»
25 Noonu mu ne leen: «Joxleen
nag Sesaar li Sesaar moom, te jox
Yàlla li Yàlla moom.»
26 Noonu manuñu ko woona jàpp
ciy waxam ci kanam mbooloo ma;
ñu waaru ci tontam, ba wedam.

Sadusen ak ndekkite li

27 Noonu ay nit, ñu bokk ci
Sadusen yi, ñëw ci moom. Sadusen
yi nag ñoom weddi nañu ndekkite li.
Noonu ñu laaj ko ne:
28 «Kilifa gi, Musaa bindal na nu
ne, ku magam faatu te bàyyiwul
doom ak soxnaam, kooku war na
donn jigéen ji, ba yékkati giiru
magam.
29 Amoon na fi nag juróom ñaari
góor ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba
takk jabar, faatu, te bàyyiwul doom.
30-31 Ñaareel ba takk jigéen ja, def
noonu; ak ñetteel ba, ba juróom
ñaar ñépp faatu te bàyyiwuñu
doom.
32 Gannaaw ga nag jigéen ja it
faatu.
33 Ci ndekkite li nag, kan ci ñoom
moo wara donn jigéen ja, fekk ku
nekk ci juróom ñaar ñi mas na koo
takk?»
34 Yeesu ne leen: «Ci àddina sii,
góor ñi ak jigéen ñi dañuy séy.
35 Waaye ña ñu àtte ne yeyoo
nañoo bokk ci dundu ëllëg ak ci
ndekkite li, kenn du am jabar, kenn
du am jëkkër.
36 Dafa fekk ne manatuñoo dee,
ndaxte dañuy mel ni malaaka yi.
Ay doomi Yàlla lañu ndaxte doomi
ndekkite lañu.
37 Te Musaa sax wone na ne, néew
yi dinañu dekki, ci saarum ngarab

si. Foofa Musaa wooye na fa Boroom
bi: “Yàllay Ibraayma, Yàllay Isaaxa,
di Yàllay Yanqóoba.”
38 Kon nag nekkul Yàllay ñi dee
waaye Yàllay ñiy dund la, ndaxte
Yàllaa tax ñépp di dund.»
39 Ci kaw loolu ay xutbakat ne ko:
«Li nga wax dëgg la, kilifa gi!»
40 Ndaxte kenn ci ñoom ñemeetu
koo laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

41 Noonu Yeesu ne leen: «Lu tax
nit ñi di wax ne, Almasi bi mooy sëtu
Daawuda?
42 Ndaxte Daawuda moom ci bop-
pam moo ne ci Sabóor:
“Boroom bi nee na sama Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
43 ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
44 Gannaaw Daawuda nag wooye
na ko “Boroom bi,” nu muy nekke
sëtam?»
45 Bi ko nit ña fa nekkoon ñépp
doon déglu, Yeesu ne ay taalibeem:
46 «Moytuleen xutbakat yi; dañoo
bëgg di doxantu, sol ay mbubb yu
réy, te ñépp di leen nuyoo ñaari loxo
ci pénc mi. Ci jàngu yi, toogu yu
féete kanam lañuy wut, te toogu yu
yiw lañuy taamu ci reeri xew yi.
47 Ñu ngi lekk alalu jigéen ñi seen
jëkkër faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani
ngistal yu gudd. Seen mbugal dina
gëna tar.»

21

Saraxu soxna si

1 Noonu Yeesu siggi, séen ay bo-
room alal ñuy dugal seen sarax ca
ndab ya ca kër Yàlla ga.
2 Mu gis itam jenn jigéen ju
jëkkëram faatu te mu ñàkk, ju fa def
ñaari poseti xànjar*.
3 Noonu mu daldi ne: «Ci dëgg,
maa ngi leen koy wax, jigéen ju
ñàkk jee moo ëpp ñeneen ñépp lu
mu joxe.
4 Ñoom ñépp dañu sàkk ci seen
barele, waaye moom dafa sàkk ci
néewleem, ba joxe xaalis bi mu
waroona dunde.»

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

5 Noonu ay nit doon wax ci lu jëm
ca kër Yàlla ga, ak ni ñu ko rafetale
ak ay doj yu jafe ak alal ju ñu jébbal
Yàlla. Waaye Yeesu ne leen:
6 «Li ngeen gis fii lépp, jamono
dina ñëw joo xam ne dina daanu, ba
doj dootul des ci kaw doj.»
7 Ñu laaj ko ne: «Kilifa gi, kañ la
loolu di am? Ak luy tegtal ne looloo
ngi waaja xew?»
8 Yeesu ne: «Moytuleen, bu leen
kenn nax. Ndaxte ñu bare dinañu
ñëw ci sama tur ne: “Moom laa,”
walla ñu naan: “Jamono ji jegesi
na.” Buleen topp ñooñu.
9 Bu ngeen déggee ay xare ak ay
réew yu jóg, wottuleena tiit, ndaxte
fàww yooyule jëkka am. Waaye
taxul mujug jamono daldi taxaw.»
10 Noonu mu teg ca ne: «Xeet dina
jóg, xeex ak weneen xeet, réew dina
xeex ak meneen réew.
11 Suuf dina yëngu yëngu yu réy,
te wopp ak xiif dina am ci bérab
yu bare. Dina am it ay xew-xew yu
raglu ak ay firnde yu mag yuy jóge
asamaan.
12 Waaye bala looloo xew, dees na
leen jàpp, fitnaal leen, di leen jébbal
àttekat yi ca jàngu ya, tëj leen kaso.
Dees na leen yóbbu ci kanam i buur
ak i boroom réew ndax sama tur.
13 Loolu dina leen ubbil bunt, ba
ngeen man maa seedeel.
14 Fasleen yéenee baña wut lay
ngir musal seen bopp.
15 Ndaxte man ci sama bopp maa
leen di jox kàddu ak xel moo xam
ne seeni noon duñu ko mana teggi,
mbaa ñu di ko weddi.
16 Seeni waajur sax ak seeni doomi
ndey, seeni bokk ak seeni xarit,
dinañu leen jébbal àttekat yi, ba ñu
rey ñenn ci yéen.

* **21:2** Mooy posetu lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

17 Te ñépp dinañu leen bañ ndax
sama tur.
18 Waaye seen genn kawar sax du
neen.
19 Seen muñ moo leen di musal.
20 «Bu ngeen gisee ay xarekat
wër dëkku Yerusalem, xamleen ne
jamono, ji ñu koy yàq, agsi na.
21 Kon nag ku nekk ci biir dii-
waanu Yude, nanga daw ca tund ya;
ku nekk ci biir dëkk bi, nanga ko
génn; te ku nekk ca tool ya, bul dugg
ca dëkk ba!
22 Ndaxte ci bés yooyu Yàlla dina
fey jëf yi, te li ñu bindoon ci téereb
Yàlla dina mat.
23 Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés
yooya, ngalla it ñiy nàmpal! Ndaxte
tiis wu metti dina am ci réew mi,
te Yàlla dina wàcce meram ci waa
réew mii.
24 Dees na leen reye ak i jaasi,
jàpp leen jaam, yóbbu leen ci réewi
àddina sépp. Te ñi dul Yawut di-
nañu nappaaje Yerusalem, ba kera
jamonoy ñi dul Yawut mat.
25 «Ay firnde dinañu feeñ ci jant
bi, ci weer wi ak ci biddiiw yi. Ci
kaw suuf xeet yi dinañu tiit, jaaxle
ndax riiru géej gi ak yëngu-yëngub
duus yi.
26 Bu boobaa nit ñiy xëm ndax
tiitaange, bu ñuy xalaat musiba, yi
nara wàcc ci àddina, ndaxte dees na
yëngal kàttani asamaan.
27 Noonu dinañu gis Doomu nit ki
di ñëw ciw niir, ànd ak kàttan ak
ndam lu réy.
28 Bu mbir yooyu di tàmbalee xew
nag, boo yaboo ngeen siggi, téen,
ndaxte seen njot jubsi na.»
29 Noonu Yeesu misaal leen lii:
«Xool-leen garabu figg ak yeneen
garab yi.
30 Bu ñu gisee ñu sëq, soxlawuleen
kenn wax leen ne, nawet bi jubsi na
xaat.
31 Noonu itam bu ngeen gisee
loolu lépp xew, xamleen ne nguuru
Yàlla jege na.
32 «Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
niti jamono jii duñu wéy, te loolu
lépp amul.
33 Asamaan ak suuf dinañu wéy,
waaye samay wax du wéy mukk.
34 «Moytuleen seen nafsu diigal
leen ci yàqute ak ci màndite ak ittey
àddina, ba bés boobu bett leen ni
mbaal.
35 Ndaxte dina dal ci ñépp ñi nekk
ci kaw suuf.
36 Yewwuleen, di sax ci ñaan, ngir
ngeen mana mucc ci loolu lépp wara
xew, te mana taxaw ak kóolute ci
kanam Doomu nit ki.»
37 Yeesoo ngi daan yendoo jàngle
ca kër Yàlla ga, te bu guddee mu
dem ca tund wu ñuy wax tundu
Oliw ya, fanaan fa.
38 Te nit ñépp dañu daan teela xëy
ca kër Yàlla ga, di ko déglu.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu Mburu ma amul lawiir
jege woon na, te ñu di ko wax bésu
Mucc ba.
2 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat
ya di wut pexem reylu Yeesu, ndaxte
dañoo ragaloon nit ña.
3 Noonu Seytaane daldi solu Yu-
daa, mi ñuy wooye Iskariyo te mu
bokkoon ca fukki taalibe ya ak ñaar.
4 Noonu Yudaa dem waxtaani ak
sarxalkat yu mag ya ak kilifay wot-
tukati kër Yàlla ga, ba xam nan la
leen di jébbale Yeesu.
5 Ñu am ca bànneex bu réy, dig ko
xaalis.
6 Yudaa nangu, di fexe jamono
ju mu leen mana jébbal Yeesu, fu
mbooloo ma nekkul.

Reer bu mujj ba

7 Bésu màggalu Mburu ma amul
lawiir agsi, ca bés boobu lañu wa-
roona rendi gàttub bésu Mucc ba.
8 Noonu Yeesu yebal Piyeer ak
Yowaana ne leen: «Demleen, de-
faral nu reeru bésu Mucc ba.»
9 Ñu ne ko: «Fan nga bëggoon, nu
defare ko fa?»
10 Mu ne leen: «Bu ngeen duggee
ca dëkk ba, góor gu yenu njaq lu def
ndox, dina taseek yéen. Toppleen ci
moom ba ca kër ga muy dugg,

11 te ngeen ne boroom kër ga:
“Kilifa gi nee na: Ana néegu gan, bi
may lekke reeru bésu Mucc ba, man
ak samay taalibe?”
12 Noonu dina leen won néeg bu
féete kaw, te yaa, ñu defar ko ba
noppi. Foofa ngeen koy defare.»
13 Ñu dem, gis lépp, ni leen ko
Yeesu waxe woon. Noonu ñu defar
reer bi.
14 Bi waxtu wi jotee Yeesu toog ak
ndaw yi,
15 ne leen: «Yàkkamti woon naa
lool lekk ak yéen reeru bésu Mucc
bii, laata ñu may sonal.
16 Ndaxte maa ngi leen koy wax,
dootuma ko lekk mukk, lu dul ba
kera mu mat ci nguuru Yàlla.»
17 Noonu mu fab kaas, daldi sant
Yàlla ne: «Jël-leen kaas bii, séddoo
ko.
18 Ndaxte maa ngi leen koy wax,
dootuma naan ndoxum reseñ mi, ba
kera Yàlla di tëral nguuram.»
19 Gannaaw loolu mu jël mburu,
sant Yàlla, damm ko, joxleen ko ne:
«Lii sama yaram la, wi ma joxe ngir
yéen. Defleen lii, ngir fàttaliku ma.»
20 Noonu itam bi ñu lekkee ba
noppi, mu jël kaas bi ne leen: «Kaas
bii mooy misaal kóllëre gu bees gi
Yàlla fas jaarale ko ci sama deret, ji
tuuru ngir yéen.
21 Waaye nag loxob ki may wor a
ngi nekk ak man ci ndab li.
22 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu
ko dogale. Waaye ki koy wor dina
torox.»
23 Noonu taalibe yi di laajante ci
seen biir, kan ci ñoom mooy nara
def loolu.
24 Taalibe ya it di werante, ngir
xam kan ci ñoom moo gëna màgg.
25 Yeesu ne leen: «Buuri xeeti
àddina dañu leen di dóor yetu
nguur, te kilifa yi dañuy sàkku
ngërëm.
26 Waaye yéen buleen def noonu.
Ki gëna màgg ci yéen, na nekk ni ki
gëna ndaw, te njiit mel ni surga.
27 Ki toog ca lekkukaay ba, moom
ak surgaam, ñoom ñaar kan moo ci
gëna màgg? Xanaa du ki toog ci
lekkukaay bi? Waaye man maa ngi
ci seen biir ni surga.
28 Yéen nag yéenay ñi ànd ak man
ci samay fitna.
29 Man nag jox naa leen sañ-sañu
nguuru, ni ma ko sama Baay joxe.
30 Dingeen lekkandoo te naanan-
doo ak man ci sama nguur. Te
dingeen toog ci jal yi, di àtte fukki
giir ak ñaar yu bànni Israyil.»
31 Yeesu teg ca ne: «Simoŋ,
Simoŋ! Seytaane ñaan na, ñu jébbal
leen ko, ngir mu teqale leen ni ñu
teqalee dugub ak xatax.
32 Waaye man ñaanal naa la, ngir
sa ngëm dëgër. Te yaw, boo délsee,
nanga dëgëral sa bokki taalibe yi.»
33 Piyeer ne ko: «Boroom bi, àttan
naa ànd ak yaw ca kaso, ba ci dee
sax.»
34 Yeesu ne ko: «Piyeer, maa ngi
la koy wax, bala ginaar a sab tey jii,
dinga weddi ñetti yoon ne xam nga
ma.»
35 Noonu Yeesu ne leen: «Ba
ma leen yebalee te yóbbaalewuleen
woon xaalis, mbuus, walla dàll,
ndax ñàkkoon ngeen dara?» Ñu ne
ko: «Déedéet.»
36 Mu ne leen: «Léegi nag képp
ku am xaalis, na ko jël; te ku am
mbuus, na ko jël; ku amul jaasi, na
jaay mbubbam, jënde ko jaasi.
37 Ndaxte maa ngi leen koy wax, lii
Mbind mi wax fàww mu am ci man,
bi mu nee: “Boole nañu ko ak ñu
bon ña.” Ndaxte loolu jëm ci man
mi ngi mat.»
38 Noonu taalibe ya ne ko: «Bo-
room bi, ñaari jaasee ngii.» Mu ne
leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

39 Noonu Yeesu génn, dem ca
tundu Oliw ya, ni mu ko daan defe
naka-jekk. Taalibeem ya topp ci
moom.
40 Bi mu agsee ca bérab ba, mu ne
leen: «Ñaanleen, ngir baña daanu
cig fiir.»
41 Noonu mu dànd leen, ba fu aw
saan mana tollu, daldi sukk di ñaan
ne:

42 «Baay, soo ko bëggee, teggil ma
kaasu naqar bii. Moona bumu doon
sama coobare, waaye na sa coobare
am.»
43 Noonu malaakam Yàlla daldi
koy feeñu, may ko doole.
44 Ci biir tiis, Yeesu gëna sawar ci
ñaan gi, ñaqam mel ni lumbi deret
dal ci suuf.
45 Bi mu ñaanee ba noppi, mu
jóg, délsi ci taalibe yi, fekk leen
ñuy nelaw, ndaxte seen xol dafa
sonnoon ak tiis.
46 Noonu mu ne leen: «Lu tax
ngeen di nelaw? Jógleen ñaan, ngir
baña daanu cig fiir.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi Yeesu di wax, mbooloo mu
bare agsi; ku ñuy wax Yudaa te mu
bokkoon ci fukki ndaw yi ak ñaar
jiite leen. Yudaa jegeñsi Yeesu, bëgg
koo fóon.
48 Waaye Yeesu ne ko: «Ci fóon
ngay jébbale Doomu nit ki ay
noonam!»
49 Bi ñi àndoon ak Yeesu gisee
liy bëgga xew, ñu ne: «Boroom bi,
ndax nu dóore jaasi?»
50 Kenn ci ñoom nag dóor surgab
sarxalkat bu mag ba, noppu ndi-
jooram dagg.
51 Waaye Yeesu daldi ne:
«Bàyyileen.» Mu laal noppu waa
ja, wéral ko.
52 Noonu Yeesu ne sarxalkat yu
mag ya ak kilifay wottukati kër Yàlla
ga ak njiiti xeet, wa ko jàppsi woon:
«Jóg ngeen, gànnaayoo jaasi ak yet,
mel ni ñuy topp sàcc.
53 Moona maa nga woon ak yéen
bés bu nekk ca kër Yàlla ga, te
jàppuleen ma. Waaye léegi seen
waxtu la, di jamonoy lëndëm.»

Piyeer weddi na Yeesu

54 Ñu jàpp Yeesu, yóbbu ko ca kër
sarxalkat bu mag ba. Piyeer topp fu
sore.
55 Amoon na taal ca diggu ëtt ba,
ay nit toog, wër ko, Piyeer itam toog
ci seen biir.
56 Ab mbindaan gis ko, mu toog,
taal bi di ko leeral, mu ne ko jàkk ne:
«Nit kii itam àndoon na ak moom.»
57 Waaye Piyeer weddi ko ne:
«Soxna si, xawma kooku.»
58 Nees-tuut keneen gis ko ne:
«Yaw itam ci ñoom nga bokk.» Piy-
eer ne ko: «Sama waay, bokkuma
ci.»
59 Bi ñu tegee lu mat waxtu, ke-
neen dikkaat ca wax ja ne: «Ci lu
wóor nit kii àndoon na ak moom,
nde Galile la jóge.»
60 Waaye Piyeer ne ko: «Sama
waay, xawma li ngay wax!» Bi
kàddoom di daanu, faf ginaar daldi
sab.
61 Noonu Boroom bi geestu, xool
Piyeer. Te Piyeer fàttaliku la ko
Boroom bi waxoon ne: «Bala ginaar
a sab tey jii, dinga ma weddi ñetti
yoon.»
62 Piyeer daldi génn, di jooy jooy
yu metti.

Ay alkaati ñaawal nañu Yeesu

63 Nit ñaa nga jàppoon Yeesu, di
ko ñaawal ak di ko dóor.
64 Ñu ngi takkoon ay bëtam, di
ko laaj, naan ko: «Yaw, wax nu ci
kàddug Yàlla, ku la dóor?»
65 Ñu ngi ko doon tifaar it yeneen
saaga.

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat ak Erodd

66 Bi bët setee, kureelu njiiti xeet
wa, maanaam sarxalkat yu mag ya
ak xutbakat ya, daldi daje, indi
Yeesu ci seen kanam.
67 Ñu ne ko: «Soo dee Almasi bi,
wax nu ko.» Mu ne leen: «Su ma
leen ko waxee, dungeen ma gëm.
68 Te su ma leen laajee, dungeen
tontu.
69 Waaye gannaaw-si-tey, Doomu
nit ki dina toog ci ndijooru Yàlla, Aji
Man ji.»
70 Noonu ñépp ne: «Kon nag yaay
Doomu Yàlla ji?» Mu ne leen: «Yéen
ci seen bopp wax ngeen ne moom
laa.»
71 Ñu daldi ne nag: «Lu nuy
doyeeti seede léegi, ndegam nun

ci sunu bopp noo ko nangoo ci gémmiñam!»

23

1 Gannaaw loolu kureelu àttekat
ya yépp daldi jóg, yóbbu Yeesu ca
Pilaat.
2 Foofa ñu tàmbali di ko sosal
naan: «Fekk nanu nit kii, muy fàbbi
sunu réew, di leen teree fey galag
Sesaar, te mi ngi teg boppam Almasi,
maanaam buur.»
3 Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa
di buuru Yawut yi?» Yeesu ne ko:
«Wax nga ko.»
4 Pilaat ne sarxalkat yu mag ya ak
mbooloo ma: «Gisuma genn tooñ ci
nit kii.»
5 Waaye ñu sax ci seeni wax
naan: «Mi ngi jógloo mbooloo mi,
di jàngle ci réewu Yawut ya mépp,
li dale ci Galile ba fii.»
6 Bi Pilaat yégee baat yooyu, mu
laajte ne: «Ndax nit kii Galile la
dëkk?»
7 Bi mu yégee ne Yeesoo ngi nekk
ci diiwaan bi Erodd yilif, mu yónnee
ko Erodd, mi nekkoon ci jamono
jooju ci Yerusalem.
8 Bi Erodd gisee Yeesu, mu am
mbég mu réy. Bu yàgg ba tey dafa
koo bëggoona gis, ndaxte déggoon
na ñuy wax ci ay mbiram te yaakaa-
roon na ne dina ko gis mu def
kéemaan.
9 Noonu mu laaj ko ay laaj yu bare,
waaye Yeesu waxul dara.
10 Sarxalkat yu mag ya ak xut-
bakat yaa nga fa woon, di ko jiiñ bu
metti.
11 Noonu Erodd ak ay xarekatam
toroxal Yeesu, di ko ñaawal. Gan-
naaw loolu mu solal ko mbubb mu
rafet, delloo ko Pilaat.
12 Erodd ak Pilaat dañoo ñi
bañante woon bu jëkk, waaye ca
bés booba doon nañu ay xarit.
13 Pilaat daldi woo sarxalkat yu
mag ya, njiit ya ak mbooloom Yawut
ya ne leen:
14 «Indil ngeen ma nit kii, ne
ma day jàddloo yoon mbooloo mi.
Léegi nag man mii laaj naa ko ci
seen kanam, waaye gisuma tooñ ci
moom ak li ngeen koy jiiñ lépp.
15 Erodd itam gisul tooñ gu mu def,
ndegam mu yónneewaat nu ko. Nit
kii deful genn tooñ gu jar ñu koy rey.
16-17 Kon nag dinaa ko dóorlu ay
yar te bàyyi ko.»
18 Waaye ñu bokk di yuuxu, ñoom
ñépp naan: «Reyal kii te bàyyi
Barabas!»
19 Dañoo tëjoon Barabas, ndaxte
dafa jéema tas dëkk ba, te rey nit.
20 Pilaat waxaat ak mbooloo ma,
ndaxte dafa bëggoona bàyyi Yeesu.
21 Waaye ñuy yuuxu naan: «Daaj
ko ci bant! Daaj ko ci bant, ba mu
dee!»
22 Pilaat ne leen ñetteel bi yoon:
«Lu tax? Gan tooñ la def? Gisuma ci
moom dara lu jar dee. Kon dinaa ko
dóorlu ay yar te bàyyi ko.»
23 Waaye ñoom ñu sax ca la ñu
waxoon, di gëna yuuxu naan, ñu
daaj ko ci bant. Coow la yey Pilaat.
24 Muj gi Pilaat dogal, ñu defal leen
li ñu bëgg.
25 Mu bàyyil leen ki ñu ko
ñaanoon, kooku ñu tëjoon kaso,
ndax tas réew ma ak rey nit. Waaye
mu jébbal leen Yeesu ci seeni loxo.

Daaj nañu Yeesu ci bant

26 Bi ñuy yóbbu Yeesu, ñu jàpp ku
ñuy wax Simoŋ te mu dëkk Siren,
ku jóge ca wet, ga féete ak tool ya,
sëf ko bant, ba ñuy wara daaj Yeesu,
ngir mu gàddu ko, topp ci moom.
27 Mbooloo mu baree nga ko top-
poon, te jigéen ñu baree ngi doon
yuuxu, di ko jooy.
28 Yeesu daldi walbatiku ca ñoom
ne: «Yéen jigéeni Yerusalem, buleen
ma jooy! Jooyleen seen bopp ak
seeni doom.
29 Ndaxte jamono dina ñëw, ju ñu
naan: "Jigéen ñi masula jur ak ñi
masula nàmpal, barkeel ngeen!"
30 Bu keroogee,
"Nit ñi dinañu ne tund yi: 'Daan-
uleen ci sunu kaw!'
te naan jànj yi: 'Suul-leen nu!' "
31 Ndaxte su ñu defee nii garab gu
tooy gi, lu ñuy def garab gu wow gi?»

32 Yóbbaale nañu itam ñeneen,
ñuy ñaari defkati lu bon, ngir rey
leen.
33 Bi xarekat ya agsee ba ca bérab,
ba ñuy wooye Kaaŋu bopp, ñu daaj
fa Yeesu ca bant, daajaale ñaari de-
fkati lu bon ya, kenn ca ndijooram,
ka ca des ca càmmoñam.
34 Ci kaw loolu Yeesu ne: «Baay,
baal leen, ndaxte xamuñu li ñuy
def.» Xarekat ya tegoo ay bant
yéreem, ngir séddoo ko.
35 Mbooloo maa nga fa taxaw di
seetaan. Njiit ya di ko reetaan
naan: «Musal na ñeneen; na musal
boppam, su fekkee mooy Almasi bi,
ki Yàlla fal!»
36 Xarekat ya it di ko ñaawal. Ñu
jegesi, jox ko bineegar te naan:
37 «Su fekkee ne yaay buuru
Yawut yi, musalal sa bopp!»
38 Ñu daaj mbind, mu tiim ko
naan: «Kii mooy buuru Yawut yi.»
39 Kenn ca defkatu lu bon ya ñu
wékkoon ci bant, di ko xas, naan
ko: «Xanaa du yaw yaay Almasi bi?
Musalal sa bopp te musal nu!»
40 Waaye ka ca des yedd moroom
ma, naan ko: «Xanaa ragaloo Yàlla,
yaw mi ñuy mbugal ni moom?
41 Nun yelloo nanu sunu mbugal,
waaye moom deful dara.»
42 Noonu mu ne: «Yeesu, fàttaliku
ma, boo délsee ci sa nguur.»
43 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi
la koy wax, tey jii dinga texe ak man
ca jataayu Yàlla.»

Yeesu saay na

44-45 Noonu digg bëccëg daldi jot,
jant ba nëbbu, réew mépp daldi
lëndëm këruus lu mat ñetti waxtu.
Ridob bérab bu sell ba ca kër Yàlla
ga daldi xar ñaar.
46 Yeesu woote ak kàddu gu dëgër
naan: «Baay, jébbal naa la sama
ruu!» Bi mu waxee loolu, mu delloo
ruuwam Yàlla.
47 Bi njiitu xare ba gisee li xewoon,
mu màggal Yàlla ne: «Dëgg-dëgg
nit kii ku jub la woon.»
48 Nit ña fa dajaloo woon ñépp, di
seetaan li xew, ba ñu gisee loolu, ñu
dellu seen kër, fëgg seen dënn, di
jooy.
49 Xamey Yeesu yépp ak jigéen, ña
ko toppe woon Galile, dànd leen, di
xool li xew.

Rob nañu Yeesu

50-51 Nit ku ñuy wax Yuusufa dem
ca Pilaat. Mi ngi dëkk Arimate
ca diiwaanu Yude. Yuusufaa nga
bokkoon ca kureelu àttekat yi. Nit
ku baax la woon te jub, te àndul
woon ci li ñu dogaloon te jëf ko. Da
doon séentu nguuru Yàlla.
52 Mu dem ca Pilaat, laaj ko néewu
Yeesu.
53 Gannaaw loolu mu wàcce ko ca
bant ba, laxas ko ci càngaay, dugal
ko cib bàmmeel bu ñu yett ciw doj
te masuñu caa def kenn.
54 Fekk bésu Waajal la woon, te
bésub noflaay baa ngi doon tàmbali.
55 Jigéen ña gungee woon Yeesu
Galile, ànd ak Yuusufa, gis bàmmeel
ba ak na ñu ca dence néewu Yeesu
ba.
56 Noonu ñu dellu defari cuuraay
ak latkoloñ ngir néew ba. Ca bésub
noflaay ba ñu noppalu, ni ko yoon
wi santaanee.

24

Yeesu Kirist dekki na

1 Bés bu jëkk ca ayu-bés ga, jigéen
ña jóg ca fajar, dem ca bàmmeel
ba. Ñu ngi yoroon cuuraay lu ñu
defaroon.
2 Bi ñu agsee, ñu fekk ñu béraŋ
doj, wa uboon bàmmeel ba.
3 Ñu dugg ca bàmmeel ba, waaye
fekkuñu fa néewu Boroom bi Yeesu.
4 Noonu ba ñu nekkee ak seen
njaaxle, am na ñaar ñu leen feeñu,
sol yére yuy melax.
5 Jigéen ña am tiitaange ju mag,
daldi dëpp seen jë ci suuf. Waaye
ñu ne leen: «Lu tax ngeen di seet
kiy dund ci biir néew yi?
6 Nekkatu fi; dekki na.
Fàttalikuleen la mu leen waxoon,
ba mu nekkee Galile.
7 Nee woon na: “Fàww ñu jébbal
Doomu nit ki bàkkaarkat yi, ñu rey

ko ci bant, mu dekki ca ñetteelu fan
ba.”»
8 Noonu ñu daldi fàttaliku kàdduy
Yeesu ya.

9 Bi ñu jógee bàmmeel ba, ñu dem
nettaliji loolu lépp fukki ndaw ya ak
benn, ak ña ca des ñépp.
10 Jigéen ña ñoo doon Maryaa-
mam Magdala, Sànn, ak Maryaama
yaayu Saag. Yeneen jigéen yi leen
gunge woon itam nettali loolu ndaw
ya.
11 Waaye ñu teg wax jooju ay
jeneer, ba gëmuñu jigéen ñooñu.
12 Waaye Piyeer daldi jóg, daw,
dem ca bàmmeel ba. Bi mu àggee,
mu sëgg, yër, gisul lu dul càngaay
la. Noonu mu dëpp ñibbi, jaaxle lool
ci li xew.

Yeesu feeñu na ñaari taalibe yu jëm Emayus

13 Ca bés boobu ñaar ci taalibe yi
di dem ci dëkku Emayus, te mu sore
Yerusalem ci lu mat fukki kilomet.
14 Ñu waxtaane li xewoon lépp.
15 Bi ñuy waxtaan ak a sotteente
xalaat, Yeesu ci boppam dab leen,
ànd ak ñoom,
16 fekk seeni bët muuru, ba manu
ko woona xàmmi.
17 Yeesu ne leen: «Lan ngeen di
waxtaane nii ci yoon wi?» Noonu ñu
taxaw, seen xol jeex.
18 Kenn ci ñoom, ki tudd
Këleyopas ne ko: «Xanaa yaw rekk
yaa ñëw Yerusalem te umple li fi
xewoon bés yii?»

19 Yeesu ne leen: «Lu fi xew?» Ñu
ne ko: «Mbirum Yeesum Nasaret.
Ab yonent la woon bu doon def ay
jëf yu mag, di wax ay kàddu yu am
doole, ci kanam nit ñi ak ca kanam
Yàlla.
20 Waaye sunuy sarxalkat yu mag
ak sunuy njiit ñoo ko jébbal nguur
gi ngir ñu àtte ko, teg ko dee, ba daaj
ko ci bant.
21 Nun nag danoo yaakaaroon ne
mooy kiy nara jot Israyil. Waaye bi
loolu xewee ak léegi, tey la ñetteelu
fan bi.

22 Teewul nag am na ay jigéen yu
bokk ci nun yu nu jaaxal. Dañoo
fajaru ca bàmmeel ba,
23 waaye fekkuñu fa néewam. Ñu
délsi, nettali nu ne, ay malaaka
feeñu nañu leen, yégal leen ne mi
ngi dund.
24 Ñenn ci sunu àndandoo yi dem
nañu ca bàmmeel ba, fekk lépp mel,
na ko jigéen ña waxe woon. Waaye
moom gisuñu ko.»
25 Noonu Yeesu ne leen: «Yéen
daal, yéena ñàkk xel, te seen xol
yéexa gëm li yonent yi yégle woon!
26 Xanaa du Almasi bi dafa wa-
roona daj boobu coono te dugg ci
ndamam?»
27 Noonu mu tàmbalee ci yonent
Yàlla Musaa ba ci yonent yépp,
tekkil leen li Mbind mi wax lépp ci
ay mbiram.
28 Bi ñuy jub dëkk, ba ñu jëmoon
nag, Yeesu def ni kuy jubal yoonam.
29 Waaye ñu téye ko ne ko: «Too-
gal fii ci nun, ndaxte jant baa ngi so,
te léegi mu guddi.»
Noonu mu dugg, toog ca ñoom.
30 Bi ñu tàmbali di reer, Yeesu jël
mburu ma, gërëm Yàlla, ba noppi
damm ko, jox leen ko.
31 Bi mu defee loolu, lépp leer
ci seeni bët, ñu daldi ko xàmmi.
Waaye Yeesu ne mes, gisatuñu ko.
32 Noonu ku nekk naan sa mo-
room: «Ndax sa xol seddul woon, bi
muy wax ak nun ci yoon wi, te muy
tekki Mbind mi?»
33 Ñu daldi jóg ca saa sa, dellu
Yerusalem, fekk fa fukki ndaw ya ak
benn, ak yeneen taalibe.
34 Ñooñu ne leen: «Dëgg la,
Boroom bi dekki na, te feeñu na
Simoŋ!»
35 Ñaari taalibe ya ñoom it daldi
leen nettali la xewoon ca yoon wa
ak ni ñu xàmmee Yeesu, bi mu
dammee mburu ma.

Yeesu feeñu na ay taalibeem

36 Bi ñaari taalibe ya dee wax
noonu, Yeesu taxaw moom ci bop-
pam ci seen biir ne leen: «Na jàmm
wàcc ci yéen.»

37 Ñu daldi tiit, foog ne dañoo gis
njuuma.
38 Waaye Yeesu ne leen: «Lu tax
ngeen jaaxle, ak lu tax ngeen di xel
ñaar ci seen xol?
39 Xool-leen samay loxo ak samay
tànk. Man mii la. Laal-leen ma te
xam, njuuma amul yaram walla ay
yax, ni ngeen gise, ma am ko.»
40 Bi mu leen waxee loolu, mu won
leen ay loxoom ak ay tànkam.
41 Waaye ba tey manuñu woona
gëm ndax seen mbég ak jaaxle.
Noonu Yeesu laaj leen ne: «Ndax am
ngeen fii lu ñu lekk?»
42 Ñu jox ko dogu jën wu ñu lakk.
43 Mu jël ko, lekk ci seen kanam.
44 Noonu mu ne leen: «Bi ma
nekkee ak yéen, waxoon naa leen
baat yii: li ñu bind lépp ci samay
mbir ci yoonu Musaa ak ci téerey
yonent yi ak ci Sabóor dafa wara
am.»
45 Noonu mu ubbi seen xel, ngir
ñu xam li Mbind mi di wax.
46 Mu ne leen: «Fàww Almasi bi
sonn, mu dee te dekki ca ñetteelu
fan ba, ni ñu ko binde,
47 te it ñuy yégle xeet yépp ci
turam, dale ko ci Yerusalem ne war
nañoo tuub seeni bàkkaar, Yàlla
baal leen.
48 Yéenay samay seede.
49 Te man dinaa leen yónnee li
sama Baay dige. Yéen nag toogleen
ci dëkk bi, ba ñu sol leen doole ji
jóge ci kaw.»

Yeesu tàggu na ay taalibeem

50 Gannaaw loolu Yeesu yóbbu
leen ca wetu Betani. Foofa mu
yékkati ay loxoom, barkeel leen.
51 Bi mu leen dee barkeel, mu
tàggoo ak ñoom, Yàlla yéege ko
asamaan.
52 Taalibe ya màggal ko, daldi
dellu Yerusalem, fees ak mbég.
53 Foofa daawuñu jóg ca kër Yàlla
ga, di gërëm Yàlla.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci YOWAANA

Yeesu Kirist moo di Kàddu gi ak leer gu wóor gi

1 Ca njàlbéen ga fekk na Kàddu gi am, te Kàddu gi ma nga woon ak Yàlla, te Kàddu gi Yàlla la woon.
2 Moo di ki nekkoon ak Yàlla ca njàlbéen ga.
3 Ci moom lañu sàkke lépp. Amul dara lu ñu sàkk lu jaarul ci moom.
4 Ci moom la dund nekk, te dund googu mooy leeral nit ñi.
5 Leer gi feeñ na ci biir lëndëm, te lëndëm gi jàppu ko.
6 Yàlla yónni woon na nit ku ñu naan Yaxya.
7 Kooku ñëw na, doon ab seede, ngir wax ci mbirum leer gi. Ñëw na ngir ñépp dégg li mu wax te gëm.
8 Moom ci boppam du woon leer gi, waaye ñëw na ngir seedeel leer gi.
9 Kàddu googu mooy leer gu wóor, giy ñëw ci àddina te di leeral nit ku nekk.
10 Ci àddina la nekkoon, àddina si ñu sàkk jaarale ko ci moom, te àddina xamu ko.
11 Ñëw na ci réewam, te ay ñoñam nanguwuñu ko.
12 Teewul ñi ko nangu te gëm ci turam, may na leen, ñu am sañ-sañu nekk doomi Yàlla.
13 Ñooñu judduwuñu ci deret walla ci bëgg-bëggu yaram, walla ci coobarey nit. Ñu ngi juddu ci Yàlla.
14 Kàddu gi ñëw, doon nit, dëkk ci sunu biir. Gis nañu ndamam, mu fees ak yiw ak dëgg, ndam li Baay bi jox jenn Doomam ji mu am kepp.
15 Yaxyaa ngi koy seedeel te yégle na lii; nee na: «Moo taxoon ma wax ne: “Dina ñëw sama gannaaw waaye moo ma gëna màgg, ndaxte nekk na laata may juddu.”»
16 Kàddu gi fees na ak yiw, te nun ñépp jot nanu ci sunu wàll, mu barkeel nu ay yooni yoon.
17 Ndigali Yàlla yi, ci gémmiñu Musaa lañu leen jaarale; yiw wi ak dëgg gi, Yeesu Kirist moo ko indaale.
18 Kenn masula gis Yàlla, waaye Bàjjo bi, di Yàlla te nekk ak Baay bi, moo ko xamle.

Yaxya nee na, du Almasi bi

19 Lii mooy seedes Yaxya. Amoon na bés Yawut ya yónni ay sarxalkat ca Yaxya, ñu ànd ak ñu soqikoo ci giiru Lewi. Ñu nga jóge Yerusalem, ñëw ci moom, di ko laaj mooy kan.
20 Yaxya tontu na leen te nëbbu ci dara, wóoral na leen ne moom du Almasi bi.
21 Ñu laaj ko ne: «Kon yaay kan? Ndax yaa di Ilyaas?» Mu ne leen: «Déedéet, duma Ilyaas.» Ñu ne ko: «Ndax yaa di Yonent, bi wara ñëw?» Mu ne leen: «Déedéet.»
22 Noonu ñu laaj ko ne: «Wax nu yaay kan, ngir nu mana tontu ñi nu yónni. Nga ne yaa di kan?»
23 Yaxya wax leen li yonent Yàlla Esayi waxoon ne: «Man maa di baat biy yégle ci màndiŋ mi ne: “Xàll-leen yoonu Boroom bi!”»
24 Amoon na ñu bokk ca Farisen ya, yu àndoon ca mbooloo, ma ñu yónni woon ca Yaxya.
25 Ñooñu laaj ko ne: «Gannaaw doo Almasi bi, doo Ilyaas, doo Yonent bi wara ñëw, lu tax ngay sóob nit ñi ci ndox?»
26 Yaxya ne leen: «Man maa ngi sóobe ci ndox, waaye am na ci seen biir ku ngeen xamul.
27 Kookooy ñëw sama gannaaw, te man sax yeyoowumaa tekki ay dàllam.»
28 Lii xewoon na ci dëkku Betani, ca gannaaw dexu Yurdan, fa Yaxya doon sóobe.

Yeesu moo di Gàttub Yàlla

29 Ca ëllëg sa, bi Yaxya gisee Yeesu, muy ñëw ci moom, mu ne: «Xool-leen! Kii mooy Gàttub Yàlla, bi ñu nara rendi, ngir dindi bàkkaaru àddina.

30 Moo taxoon ma wax ne: “Am
na kuy ñëw sama gannaaw, waaye
moo ma gëna màgg, ndaxte nekk na
laata may juddu.”
31 Xawma woon kooku kan la wa-
roona doon, waaye xamal ko bànni
Israyil moo tax ma ñëw, di sóob nit
ñi ci ndox.»
32 Ci kaw loolu Yaxya seede na
lii: «Gis naa Xelu Yàlla mi ci melow
pitax, mu jóge ci asamaan, tegu ci
moom.
33 Bi loola laata am, xawma woon
mooy kan, waaye Yàlla, mi ma yebal
may sóobe ci ndox, nee woon na ma:
“Dinga gis Xel mu Sell mi wàcc, tegu
ci kaw nit. Kooku moo di ki leen di
sóob ci Xel mu Sell mi.”»
34 Yaxya teg ca ne: «Gis naa
loolu te seede naa ne moom moo di
Doomu Yàlla ji.»

Ñi jëkka doon taalibey Yeesu

35 Ca ëllëg sa Yaxya taxawaatoon
na ca bérab booba, ànd ak ñaari
taalibeem.
36 Bi mu gisee Yeesu muy romb,
mu daldi ne: «Kii mooy Gàttub Yàlla
bi!»
37 Ñaari taalibe ya dégg li mu wax,
daldi dem toppi Yeesu.
38 Yeesu geestu, gis ne ñoo ngi
koy topp. Mu ne leen: «Lu ngeen
soxla woon?» Ñu ne ko: «Foo dëkk,
Ràbbi?»
Ràbbi mi ngi tekki «Kilifa gi».
39 Yeesu ne leen: «Kaayleen gis.»
Noonu ñu dem, seeti fa mu daloon,
ngoonalal ko. Ci tàkkusaani kaw la
woon.
40 Kenn ci ñoom ñaar, ñi déggoon
li Yaxya wax te topp Yeesu, ma
nga tuddoon Andare, mi bokkoon ak
Simoŋ Piyeer ndey ak baay.
41 Andare dafa daldi dem seeti
Simoŋ ne ko: «Gis nanu Almasi bi.»
Baat boobu mi ngi tekki «Kirist».
42 Noonu mu yóbbu ko ci Yeesu.
Yeesu xool ko ne ko: «Yaa di Simoŋ,
doomu Yowaana. Dinañu la wooye
Sefas.» Sefas mi ngi tekki «Piyeer»,
maanaam «xeer».

Yeesu woo na Filib ak Nataneel

43 Ca ëllëg sa mu fas yéenee dem
diiwaanu Galile te mu gis Filib.
Yeesu ne ko: «Toppal ci man.»
44 Filib mu nga dëkkoon Betsayda,
dëkku Andare ak Piyeer.
45 Filib dajeek Nataneel ne ko:
«Gis nanu ki yoonu Musaa wi ak
yonent yi doon wax. Mu ngi tudd
Yeesu, doomu Yuusufa, te dëkk
Nasaret.»
46 Nataneel ne ko: «Aa! Ndax dara
lu baax man na jóge Nasaret?» Filib
ne ko: «Ñëwal gis.»
47 Naka la Yeesu gis Nataneel jëmsi
ci moom, mu daldi ne ci mbiram:
«Xool-leen, nitu Israyil dëgg a ngee
di ñëw; du dox benn tànku caax-
aan.»
48 Nataneel ne ko: «Noo ma
xame?» Yeesu ne ko: «Bi la Filib di
laata woo, gis naa la, bi nga nekkee
ca ker garabu figg ga.»
49 Nataneel wax ko ne: «Kilifa gi,
yaay Doomu Yàlla ji, yaa di buuru
Israyil!»
50 Yeesu ne ko: «Ndax li ma ne, gis
naa la ca ker garab ga, moo tax nga
gëm? Dinga gis mbir yu gëna réy
yii.»
51 Noonu mu teg ca ne: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax, dingeen
gis asamaan ubbiku, malaaka yiy
baagante kaw ak suuf, di wàcc ci
Doomu nit ki.»

2

Yeesu dem na céet ga ca dëkku Kana

1 Ñaari fan gannaaw loolu ag céet
am ca dëkku Kana ca diiwaanu
Galile. Yaayu Yeesu teewe woon na
ko.
2 Woo woon nañu it Yeesu ca céet
ga ak ay taalibeem.
3 Ca biir xew wa, biiñ ba daldi
jeex. Yaayu Yeesu ne ko: «Amatuñu
biiñ.»
4 Yeesu ne: «Soxna si, loo ma
bëggal? Ndaxte sama waxtu jo-
tagul.»
5 Yaayam daldi ne surga ya: «De-
fleen lépp lu mu leen wax.»

6 Foofa amoon na fa juróom benni
ndaa yu ñu yett ci doj, yu Yawut ya
daan jëfandikoo ngir seen sangu set.
Ndaa lu nekk man na def daanaka
téeméeri liitar.
7 Yeesu ne surga ya: «Duyleen
ndaa yi.» Ñu duy leen, ba ñu fees
bay rembat.
8 Noonu Yeesu ne leen: «Tanqleen
ci léegi, yót ko njiitu xew wi.» Ñu
daldi ko ciy yót.
9 Ki jiite xew wa ñam ndox, ma
Yeesu soppi biiñ. Xamul woon fu
biiñ booba jóge, waaye surga ya
tanqoon ndox ma, ñoom xamoon
nañu ko. Naka noonu mu woo
boroom céet ga ne ko:
10 «Ci xew yépp, naan gu neex
gi lañuy jëkke. Bu nit ñi doyalee,
ñu sooga génne ga ca des. Waaye
yaw dangaa dencoon gi gëna neex
ba nëgëni.»
11 Firnde jii ame ca Kana, ca dii-
waanu Galile, moo doon kéemaan gi
Yeesu jëkka def. Ci noonu la wonee
màggaayam te ay taalibeem gëm
nañu ko.
12 Bi loolu weesoo, mu ànd ak
yaayam, ay rakkam ak i taalibeem,
dem dëkku Kapernawum. Waaye
yàgguñu fa.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

13 Màggalu Yawut, gi ñuy wax
bésu Mucc ba, mu ngi doon jubsi.
Yeesu dem Yerusalem,
14 dugg ca kër Yàlla ga. Bi mu
fa demee, fekk na ca ëtt ba ay
jaaykati nag ak yu xar ak yu pitax,
ak weccikatu xaalis ya toog.
15 Noonu Yeesu ràbb ab yar, daldi
leen koy dàqe, ngir ñu génn ëttu
kër Yàlla ga, ñoom ak xar ya ak nag
ya. Mu tasaare xaalisu weccikat ya,
daaneel taabal ya,
16 daldi ne jaaykati pitax ya:
«Jëleleen fi lii! Sama kër Baay,
buleen ko def marse!»
17 Taalibeem ya fàttaliku Mbind
mii: «Cawarte gi ma am ci sa kër,
mu ngi mel ni taal buy tàkk ci sama
biir.»
18 Noonu Yawut ya ne ko: «Ban
firnde nga nuy won ngir dëggal ne
am nga sañ-sañu def lii nga def?»
19 Yeesu ne leen: «Daaneel-leen
kër Yàlla gii, ma daldi koy yékkati
ci ñetti fan.»
20 Ñu ne ko: «Nga ne kër Yàlla, gii
ñu tabax ci ñeent fukki at ak juróom
benn, man nga koo yékkati ci ñetti
fan!»
21 Waaye kër Yàlla, gi Yeesu doon
wax, nekkul woon ab tabax, aw
yaramam ci boppam moo ko taxoon
di wax.
22 Gannaaw ga nag, bi Yeesu
deeyee ba dekki, la taalibeem ya
fàttaliku li mu waxoon, daldi gëm
Mbind mi ak wax, ja leen Yeesu
waxoon.
23 Bi Yeesu nekkee Yerusalem ci
màggalu bésu Mucc ba, ñu bare gis
kéemaan, yi mu doon def, daldi gëm
ci turam.
24 Waaye Yeesu wóoluwu leen
woon, ndaxte xamoon na leen ñoom
ñépp,
25 te it soxlawul ñu koy xamal dara
ci nit, ndaxte moom ci boppam xam
na xolu nit.

3

Yeesu waxtaan na ak njiitu diine

1 Amoon na ca Farisen ya nit ku ñu
naan Nikodem te mu bokk ca kilifay
Yawut ya.
2 Genn guddi mu ñëw ca Yeesu ne
ko: «Kilifa gi, xam nanu ne Yàllaa
la yónni ngir nga jàngal nu, ndaxte
kenn manula def firnde yii ngay
wone te Yàlla àndul ak moom.»
3 Yeesu ne ko: «Ci dëgg-dëgg
maa ngi la koy wax, képp ku jud-
duwaatul* doo mana seede nguuru
Yàlla.»
4 Nikodem ne ko: «Nit ku xas ba
màggat, nan lay mana judduwaate?
Ndax day dellu ci biiru yaayam ngir
judduwaat?»

* **3:3** ***judduwaat:*** ci làkku gereg, baat bi Yeesu wax mi ngi tekki «judduwaat» walla «juddoo ci kàttan gu jóge ci kaw».

5 Yeesu ne ko: «Ci dëgg-dëgg maa
ngi la koy wax, ku judduwul ci ndox
ak ci Xelum Yàlla, doo mana bokk ci
nguuru Yàlla.
6 Lu juddoo ci nit, nit la; waaye lu
juddoo ci Xelum Yàlla, xel la.
7 Li ma ne: “Fàww ngeen jud-
duwaat,” bumu la jaaxal.
8 Ngelaw fu ko neex lay jublu. Yaa
ngi koy dégg waaye xamuloo fu mu
jóge, xamuloo fu mu jëm. Noonu la
mel it ci képp ku juddoo ci Xelum
Yàlla.»
9 Ci baat yooyu Nikodem ne ko:
«Nu loolu mana ame?»
10 Yeesu ne ko: «Yaw yaay jàngal
bànni Israyil te xamuloo mbir yii?
11 Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy
wax, noo ngi wax li nu xam, di net-
tali li nu gis, waaye nanguwuleena
gëm li nu seede.
12 Gannaaw gëmuleen li ma leen
di wax ci mbiri àddina, naka ngeen
mana gëme, bu ma leen waxee ci
mbiri asamaan?
13 Kenn masula yéeg ci asamaan
su dul ki fa jóge, muy Doomu nit ki.
14 Te itam na Musaa sampe woon
ab bant ca diggu màndiŋ ma, takk
ca jaan, ja mu defare woon xànjar,
fàww ñu yékkatee noonu Doomu
nit ki,
15 ngir képp ku ko gëm am ci
moom dund gu dul jeex.»

16 Ndaxte Yàlla dafa bëgg àddina,
ba joxe jenn Doomam ji mu am
kepp, ngir képp ku ko gëm am dund
gu dul jeex te doo sànku mukk.
17 Yàlla yónniwul Doomam ci
àddina ngir mu daan nit ñi, waaye
ngir musal leen.
18 Képp ku ko gëm deesu la daan,
waaye ku ko gëmul daan nañu la ba
noppi, ndaxte gëmuloo ci turu Doom
ji Yàlla am kepp.
19 Ci nii la àtte bi ame: leer gi ñëw
na ci àddina, waaye nit lëndëm gi
lañu taamu ndax seeni jëf yu bon.
20 Képp kuy def lu bon day bañ
leer gi te du ci ñëw, ndax ragal ay
jëfam di feeñ bëccëg ndarakàmm.
21 Waaye ku def lu jub day ñëw
ci leer gi, ngir ñu xam ne def na ay
jëfam ci kanam Yàlla.

Yeesu moo gëna màgg Yaxya

22 Gannaaw loolu Yeesu ànd ak
ay taalibeem, dem ca biir diiwaanu
Yude, toog fa ak ñoom ab diir, di
sóob nit ñi ci ndox.
23 Yaxya moom itam doon na
sóobe ci ndox ci dëkku Aynon, ca
wetu dëkku Salim, ndaxte diiwaan
booba bare woon na ndox. Nit ñi
daan nañu ñëw ci moom, mu di leen
sóob.
24 Booba tëjaguñu Yaxya ci kaso.
25 Foofa ay taalibey Yaxya
tàmbalee werante ak benn Yawut
ci mbirum sangu set.
26 Ci kaw loolu ñu dem ca Yaxya
ne ko: «Kilifa gi, ndax fàttaliku
nga kooka nga seede woon te mu
nekkoon ak yaw ca gannaaw dexu
Yurdan? Moom de, ma ngay sóobe
ci ndox léegi te ñépp a ngay dem ca
moom!»
27 Yaxya ne leen: «Kenn manula
am dara lu ko Yàlla joxul.
28 Yéen ci seen bopp man ngeena
seede ne waxoon naa ne duma Al-
masi bi waaye dañu maa yónni ma
jiitusi ko.
29 Kiy céetal moo moom séetam.
Waaye xaritu kiy céetal dafay taxaw
di ko déglu, tey bég, bu déggee
baatam. Mbég moomu moo di sama
bos tey, te fi mu nekk mat na sëkk.
30 Li war moo di moom, mu gëna
màgg te man, ma gëna féete suuf.»
31 Ki jóge ci kaw moo féete kaw
ñépp; ki jóge ci suuf nag, ci suuf
rekk la mana bokk, te ni niti àddina
lay waxe. Ki jóge asamaan
32 day wax li mu gis ak li mu dégg,
waaye kenn nanguwul li mu seede.
33 Képp ku nangu seedeem nangu
nga ne Yàlla, dëgg lay wax.
34 Ndaw li Yàlla yónni, kàddug
Yàlla lay wax, ndaxte mayu Xel mu
Sell, mi Yàlla sol ci moom, amul
dayo.
35 Baay bi dafa bëgg Doom ji, te
jox na ko sañ-sañ ci lépp.

36 Ku gëm Doom ji, am nga dund
gu dul jeex; ku déggadil Doom ji,
amuloo dund, waaye merum Yàllaa
ngi la tiim.

4

Yeesu waxtaan na ak jigéen ji amoon juróomi jëkkër

1 Amoon na benn bés Farisen yi
dégg ne, ñiy topp Yeesu ñoo ëpp ñiy
topp Yaxya, te ñi Yeesu sóob ci ndox
ñoo ëpp ñi Yaxya sóob.
2 Fekk Yeesu moom ci boppam
daawul sóob kenn ci ndox, waaye ay
taalibeem ñoo daan sóobe.
3 Bi Yeesu yégee loolu nag, mu
jóge Yude, dellu diiwaanu Galile.
4 Bi muy dem Galile, waroon na
jaar ci diiwaanu Samari.
5 Noonu mu agsi ci wetu dëkku
Sikar ci tool, bi Yanqóoba mayoon
doomam Yuusufa.
6 Foofa la teenu Yanqóoba
nekkoon. Yeesu toog ca pindu teen
ba, di noppalu ndax coonob tukki
ba. Ca digg bëccëg la woon.
7 Noonu jigéenu waa Samari ñëw
fa di root. Yeesu ne ko: «May ma
ndox, ma naan.»
8 Fekk booba nag, taalibey Yeesu
ya dañoo demoon ca biir dëkk ba,
di jënd lu ñu lekk.
9 Jigéen ja ne ko: «Yaw, ngay
Yawut, man maay jigéen ju dëkk
Samari; nan nga ma mana ñaane
ndox?»
Jigéen ja wax na loolu, ndaxte
Yawut ya bokkuñu woon ak waa
Samari ndab yu ñuy lekke.
10 Noonu nag Yeesu ne ko: «Soo
xamoon li Yàlla maye, xam ki lay
ñaan ndox, kon yaw ci sa bopp, yaa
koy ñaan, te moom dina la may
ndoxum dund.»
11 Jigéen ja ne ko: «Sang bi, teen
bi xóot na te amuloo baag, kon fooy
jële ndoxum dund?
12 Xanaa kay xalaatuloo ne yaa
gëna màgg sunu maam Yanqóoba,
moom mi nu gasal teen bii, mu naan
ci moom ak i doomam, wëgg cig
juram?»
13 Yeesu wax ko ne: «Ku naan
ci ndoxum teen bii, balaa yàgg mu
maraat,
14 waaye ndox mi may joxe, ku ci
naan du marati mukk, ndaxte day
nekk ci moom bëtu ndox buy ball,
di joxe dund gu dul jeex.»
15 Noonu jigéen ja daldi ko ne:
«Sang bi, may ma ci ndox moomu,
ngir ma bañatee mar, bay ñëw ba fii
di rootsi.»
16 Yeesu ne ko: «Demal wooyi sa
jëkkër te ñëw.»
17 Jigéen ja ne ko: «Awma jëkkër
de.» Yeesu ne ko: «Wax nga dëgg ne
amuloo jëkkër,
18 ndaxte amoon nga juróomi
jëkkër, te ki nga nekkal léegi du sa
jëkkër. Li nga wax dëgg la.»
19 Jigéen ja ne ko: «Sang bi, gis
naa ne ab yonent nga.
20 Nun nag, naka-jekk sunuy
maam ca tund wee ngay séen lañu
daan jaamoo Yàlla, waaye yéen
Yawut yi, dangeen ne Yerusalem
lañu wara jaamoo Yàlla.»
21 Yeesu ne ko: «Jigéen ji, gëmal
lii ma lay wax: dina am jamono joo
xam ne du ci tund wale te du ci
Yerusalem ngeen di jaamoo Baay bi.
22 Yéen waa Samari, xamuleen li
ngeen di jaamu. Nun Yawut yi, xam
nanu li nuy jaamu, ndaxte kiy musal
àddina ci Yawut yi la jóge.
23 Waaye jamono dina ñëw, te
agsi na ba noppi, jamono joo xam
ne jaamukat yi dëgg dinañu jaamu
Baay bi ci xel ak ci dëgg. Ñooñu
nag, ñooy jaamu Baay bi, ni mu ko
bëgge.
24 Yàlla xel la, kon ñi koy jaamu
war nañu koo jaamu ci xel ak ci
dëgg.»
25 Jigéen ja ne ko: «Xam naa ne
Almasi bi —maanaam Kirist— dina
ñëw te bu ñëwee, dina nu leeralal
lépp.»
26 Yeesu ne ko: «Maa di Almasi bi,
man miy wax ak yaw.»

Taalibey Yeesu ya délsi nañu

27 Noonu nag taalibey Yeesu ya
délsi, gis muy wax ak ab jigéen.

Ñu daldi jaaxle lool. Waaye kenn
ñemewu ko woon ne: «Looy laaj?»
walla: «Lu tax ngay wax ak moom?»
28 Noonu jigéen ja wacc fa njaqam,
daldi dem ca dëkk ba ne leen:
29 «Kaayleen gis; nit a nga fee ku
ma wax lépp lu ma masa def. Ndax
kooku du Almasi bi?»
30 Noonu waa dëkk ba jóg, jëm ca
Yeesu.
31 Fekk taalibey Yeesu ya di ko
gétën ne: «Kilifa gi, lekkal.»
32 Waaye Yeesu ne leen: «Am na
ñam wu may lekk, te xamuleen ko.»
33 Taalibe ya nag di laajante naan:
«Ndax dafa am ku ko indil lekk?»
34 Yeesu ne leen: «Sama ñam
moo di def coobarey ki ma yónni te
àggale liggéey, bi mu ma sant.
35 Du dangeen naan: "Fii ak
ñeenti weer ñu góob"? Waaye man,
dama leen naan: xool-leen tool yi,
ñoo ngi ñor ba weex tàll, di xaar ku
leen góob.
36 Kiy góob tool yi mu ngi jot xaat
peyam; day dajale nit ñi ngir dund
gu dul jeex, ni ñuy dajalee pepp.
Kon boog kiy ji dina bégandoo ak
kiy góob.
37 Wax ji ñu wax ne: "Kenn dina
ji, keneen góob," dëgg la.
38 Yebal naa leen, ngeen góob tool
bu ngeen beyul. Ñeneen a ko bey,
te yéena ko jariñoo.»

Ñu bare ci waa Samari gëm nañu Yeesu

39 Bi jigéen ja nee waa dëkk ba:
«Wax na ma li ma def lépp,» ñu bare
gëm nañu Yeesu.
40 Ñu daldi dikk ñaan Yeesu, mu
dal ak ñoom. Yeesu toog fa ñaari
fan.
41 Ñu bare gëm ko ndax li mu doon
wax.
42 Ñu ne jigéen ja: «Léegi gëm
nanu, te du li nga wax moo tax
waaye li nu gisal sunu bopp. Te
xam nanu ne dëgg-dëgg kii moo di
Musalkatu àddina si.»

Yeesu faj na xale ba bëggoona dee

43 Bi Yeesu amee ñaari fan ca dëkk
ba, mu jóge fa, jëm diiwaanu Galile,
44 ndaxte moom ci boppam nee
woon na: «Ab yonent, kenn du ko
faaydaal ca réewam.»
45 Bi mu agsee Galile, nit ñi teeru
ko, ndaxte ñoom itam teewoon
nañu ca màggalu bésu Mucc ba ca
Yerusalem, te gisoon nañu la mu fa
defoon lépp.
46 Noonu kon mu délsi Kana ci
Galile, dëkk ba mu soppee woon
ndox ma biiñ. Amoon na benn dagu
buur bu dëkkoon Kapernawum te
doomam feebar.
47 Bi mu déggee ne, Yeesu jóge
na Yude, ñëw Galile, mu dikk ci
moom, ñaan ko mu ñëw këram,
wéral doomam, ji wopp bay bëgga
dee.
48 Yeesu ne ko: «Yéen daal,
dungeen gëm mukk, fi ak gisuleen
ay firnde walla ay kéemaan.»
49 Dagu buur ba neeti ko: «Sang
bi, ñëwal, bala sama doom di dee.»
50 Yeesu ne ko: «Demal, sa doom
dina dund.» Kilifa ga gëm la ko
Yeesu wax, daldi dem.
51 Bi muy dellu këram nag, ay
surgaam gatandu ko. Ñu daldi ne
ko: «Xale bi dina dund!»
52 Mu laaj leen ci ban waxtu la
tàmbalee tane, ñu ne ko: «Démb ca
njolloor la am ag féex.»
53 Noonu baayu xale ba daldi
seetlu ne, ca waxtu woowa la ko
Yeesu ne woon: «Sa doom dina
dund.» Moom ak njabootam gépp,
ñu daldi gëm Yeesu.
54 Lii mooy ñaareelu firnde, bi
Yeesu def ci Galile, gannaaw bi mu
jógee Yude.

5

Yeesu faj na jarag

1 Gannaaw loolu Yawut ya amoon
nañu genn màggal, moo tax Yeesu
demoon Yerusalem.
2 Ca wetu benn ci bunti dëkk ba
nag, maanaam ca Buntu xar ya, am
na fa bët bu tudd Betesda ci làkku
yawut, te ñu wërale ko ak juróomi
mbaar.
3 Ca suufu mbaar yooyu la jarag
yu bare, yu deme niki ay gumba, ay

lafañ ak ay làggi, daan tëdd, di xaar
ndox mi yëngatu;
4 ndaxte, ci ni ñu ko nettalee, benn
malaakam Boroom bi da daan wàcc
léeg-léeg di jax ndox mi. Bu ndox
mi masaa yëngu ba noppi, jarag ju
ca jiitu, wopp joo amaan, daldi wér
ca saa sa.
5 Amoon na fa benn waay bu
feebaroon lu mat fanweeri at ak
juróom ñett.
6 Bi ko Yeesu séenee mu tëdd, te
mu xam ne woppam ji yàggoon na
lool, mu laaj ko ne: «Ndax bëgg
ngaa wér?»
7 Jarag ja ne ko: «Sang bi, duma
am ku ma sóob ci ndox mi, bu
yëngoo; su ma ciy fexee dem, ñu
jëkk ma ci.»
8 Yeesu ne ko: «Jógal, jël sa basaŋ
te dox.»
9 Ca saa sa mu daldi wér, jël
basaŋam, daldi dox.

Mbir moomu dafa daje woon ak
bésub noflaay ba,
10 looloo tax ba Yawut ya daldi ne
nit ku wér ka: «Tey bésub noflaay
la, te sunu yoon aaye na, ngay yor
sa basaŋ.»
11 Mu ne leen: «Ki ma faj moo ma
ne: “Jëlal sa basaŋ te dox.”»
12 Ñu ne ko nag: «Ku la ne: “Jëlal
sa basaŋ te dox”?»
13 Waaye waa ji xamul ki ko wéral,
fekk booba Yeesu dem na, te nit ñu
bare teewoon nañu ca bérab ba.
14 Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu
dajeek moom ca kër Yàlla ga ne ko:
«Déglul, fii mu ne, wér nga; bul
defati bàkkaar, ngir ragal lu yées lii
dal la.»

Sañ-sañu Doomu Yàlla ji

15 Noonu nit ka dellu ne Yawut ya,
Yeesu moo ko fajoon.
16 Looloo tax Yawut ya di wuta
sonal Yeesu, ndaxte daan na jëfe
noonu ca bésub noflaay ba.
17 Waaye Yeesu wax na leen
ne: «Sama Baay nekk na ba tey
ci liggéey, kon man itam damay
liggéey.»
18 Baat boobu moo tax ba Yawut
yi gën koo wuta rey, ndaxte yemul
woon rekk ci baña topp ndigalu
bésub noflaay ba, waaye dafa wax it
ne, Yàlla Baayam la, ba teg boppam
Yàlla.
19 Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax, Doom ji
manula def dara moom ci boppam;
li mu gis Baay bi di def rekk lay def.
Li Baay bi di jëf la Doom ji itam di
jëf.
20 Ndaxte Baay bi bëgg na Doom
ji, ba di ko won lépp lu muy def, te
dina ko won jëf yu ëpp kéemaan yii,
ngir ngeen gëna waaru.
21 Maanaam, ni Baay bi di dekkale
ñu dee ñi, di leen jox dund, noonu la
Doom ji di joxe dund ñi mu ko bëgga
jox.
22 Baay bi du àtte kenn; àtte bi
yépp, jox na ko Doom ji,
23 ngir ñépp di teral Doom ji, ni
ñuy terale Baay bi. Ku teralul Doom
ji, teraloo Baay, bi ko yónni.

24 «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax, ku dégg sama kàddu te gëm ki
ma yónni, am nga dund gu dul jeex
te doo jaar ca àtte ba, ndaxte génn
nga ci dee, tàbbi ci dund.
25 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax, jamono dina ñëw te agsi na ba
noppi, mooy jamono, ji ñu dee ñi di
dégg baatu Doomu Yàlla ji, te ku ko
dégg dinga dund.
26 Ndaxte ni Baay bi ame dund
moom ci boppam, noonu it la ko
maye Doom ji, mu am ko ci boppam.
27 Jox na Doom ji itam sañ-sañu
àtte, ndaxte mooy Doomu nit ki.

28 «Bu leen ci dara jaaxal; ndaxte
jamonoo ngi ñëw ju néew yépp,
yi nekk ci seen bàmmeel, di dégg
baatam tey génn.
29 Ñi daan jëf lu baax dinañu
dekki, dund ba fàww, waaye ñi daan
jëf lu bon, dinañu dekki, ñu daan
leen.
30 Manumaa def dara man ci sama
bopp. Ni ma Baay bi di digale rekk
laay àttee, te sama àtte bu jub la,

ndaxte defuma sama bëgg-bëgg, ci waawi ki ma yónni doŋŋ laay aw.

Firnde yi wone sañ-sañu Yeesu

31 «Su ma seedeelee sama bopp, sama wax du am maana.
32 Waaye keneen moo may seedeel, te bir na ma ne la muy wax ci man dëgg la.
33 «Yéen yónni ngeen ay ndaw ci Yaxya, te seede na dëgg.
34 Man ci sama bopp soxlawuma seedes nit; waaye nag damay wax loolu rekk, ngir ngeen mucc.
35 Yaxya meloon na ni làmp buy tàkk tey leeral, te nangu ngeena bànneexu ab diir ci leeram.
36 «Waaye yor naa ci man seede su gëna mag si ma Yaxya di seedeel: maa ngi def jëf, yi ma Baay biy sant. Jëf yooyu may def nag ñooy seede ne, Baay bi moo ma yónni.
37 Te Baay bi ma yónni, moom itam seede na ma. Masuleena dégg baatam te masuleena gis xar kanamam,
38 te kàddoom saxul ci yéen, ndaxte gëmuleen ki mu yónni.
39 Yéena ngi gëstu Mbind yi, ndaxte dangeen cee yaakaar dund gu dul jeex. Mbind yooyu nag far, ci sama mbir lañuy wax;
40 te bëgguleena ñëw ci man ngir am dund!
41 «Wutuma tagg yu jóge ci nit.
42 Waaye yéen, xam naa leen; leer na ma ne amuleen ci seen xol benn mbëggeel ci Yàlla.
43 Man ñëw naa ci sama turu Baay, te nanguwuleen ma, waaye bu keneen dikkee ci turu boppam, ngeen nangu ko.
44 Bëgg ngeen ku leen di tagg, te wutuleen ngërëm, li jóge ci jenn Yàlla rekk ji am. Kon nan ngeen mana gëme?
45 «Buleen xalaat ne maa leen di jiiñ dara ci sama kanam Baay. Musaa, mi ngeen yaakaar, moo leen di booleek moom.
46 Bu ngeen gëmoon Musaa, dingeen ma gëm man itam, ndaxte seedeel na ma.
47 Waaye su fekkee gëmuleen li Musaa bind, kon nu ngeen mana gëme samay wax?»

6

Yeesu dundal na mbooloo mi

1 Gannaaw loolu Yeesu dafa jàll dexu Galile, maanaam dexu Tiberyàdd.
2 Mbooloo mu bare topp ci moom, ndaxte gisoon nañu firnde yooyee mu wone, bi mu wéralee jarag ya.
3 Yeesu daldi yéeg ca kaw tund wa, toog fa ak ay taalibeem.
4 Fekk na booba bésu Mucc ba, di màggalu Yawut ya, jubsi.
5 Bi Yeesu xoolee, gis mbooloo mu réy di ñëw ci moom, mu ne Filib: «Fu nuy jële mburu, mu nu leen mana dundale?»
6 Bi muy wax loolu it, da doon seetlu Filib, ndaxte xamoon na booba li mu nara def.
7 Filib ne ko: «Peyug juróom ñetti weer sax, bu nu ko amoon, du leen mana doy ci mburu, ba kenn ku nekk ci ñoom am ci dog wu ndaw.»
8 Keneen ca taalibe ya di Andare, mi bokk ak Simoŋ Piyeer ndey ak baay, ne ko:
9 «Am na fi ci mbooloo mi ab xale bu yor juróomi mburu* ak ñaari jën, waaye loolu lu muy jariñ mbooloo mu tollu nii?»
10 Yeesu daldi ne taalibe ya: «Na ñépp toog.» Fekk ñax mu bare amoon ca bérab ba. Noonu góor ñépp àgg suuf. Waroon nañoo mat juróomi junni.
11 Yeesu daldi jël mburu ya, gërëm Yàlla, ba noppi séddale ko ña fa toogoon. Mu jox leen itam jën, ba ñu doyal sëkk.
12 Bi ñu lekkee ba regg, Yeesu ne taalibe ya: «Dajaleleen desitu mburu mi, ba dara du ci réer.»

* **6:9** Mburu yu ndaw yu ñu defare sungufu lors, doon lekku ñi néew doole.

13 Ñu dajale ko, daldi feesal fukki
pañe ak ñaar ak desiti juróomi
mburu, yi ñu doon lekk.
14 Bi nit ña gisee firnde jooju Yeesu
wone, ñu ne: «Dëgg-dëgg kii mooy
Yonent, bi wara ñëw ci àddina!»
15 Yeesu gis ne dañu koo nara jëlsi,
fal ko buur. Mu bàyyi leen fa, dellu
moom rekk ca tund wa.

Yeesu dox na ci ndox

16 Bi timis jotee taalibeem ya wàcc
ca tefes ga,
17 dugg ci gaal, di jàll dex gi, jëm
dëkku Kapernawum. Booba guddi
woon na, te Yeesu agseegul ci ñoom.
18 Dex gi yëngu na lool, ndaxte da
doon ngelaw ak doole.
19 Bi ñu joowee lu wara tol-
look juróom benni kilomet, ñu séen
Yeesu, muy dox ci kaw dex gi, jëm ci
ñoom, ñu daldi tiit.
20 Waaye Yeesu ne leen: «Man la,
buleen tiit!»
21 Noonu ñu nangu koo dugal ca
gaal ga, gaal ga daldi teer ca saa sa
ca fa ñu bëggoona wàcc.
22 Ca ëllëg sa mbooloo, ma des ca
geneen wàllu dex ga, gis ne genn
gaal ga fa nekkoon rekk dem na.
Xam nañu ne Yeesu bokku ko woon
ak taalibe ya, ndaxte ñoom rekk a
àndoon.
23 Waaye yeneen gaal yu jóge
dëkku Tiberyàdd ñëw, teer ca wetu
fa ñu lekke woon mburu ma, gan-
naaw bi Boroom bi santee Yàlla ba
noppi.
24 Bi mbooloo ma gisee ne Yeesu
walla taalibe ya kenn nekkatu fa, ñu
dugg ca gaal yooyu, dem seeti ko
Kapernawum.

Yeesu mooy ñam wiy joxe dund

25 Bi ñu fekkee Yeesu ca geneen
wàllu dex ga, ñu ne ko: «Kilifa gi,
kañ nga fi ñëw?»
26 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg
maa ngi leen koy wax, firnde yi
ngeen gis taxul ngeen may seet.
Yéena ngi may wër ndax mburu, mi
ngeen lekk ba suur.
27 Buleen liggéeyal ñam wuy
yàqu; li gën mooy ñam wu sax
abadan tey joxe dund gu dul jeex.
Ñam woowule, Doomu nit ki dina
leen ko jox, ndaxte moom la Yàlla
Baay bi tànn, mu nekk ndawam.»
28 Noonu ñu laaj ko ne: «Lu nu
wara liggéey, ngir matal jëf yi neex
Yàlla?»
29 Yeesu ne leen: «Jëf ji neex Yàlla,
moo di gëm ki mu yónni.»
30 Ñu ne ko: «Ban firnde nga nu
mana won, ngir nu gëm la? Ban
liggéey nga nara def?
31 Sunuy maam dunde nañu mànn
ca màndiŋ ma, ndaxte Mbind mi nee
na: "Jox na leen, ñu lekk ñam wu
wàcce ca asamaan."»
32 Yeesu waxaat ne: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax, du
Musaa moo leen jox ñam woowu
wàcce ca asamaan; sama Baay ci
boppam, moo leen di jox ñam wu
wóor, wi wàcce ca asamaan.
33 Ndaxte ñam, wi Yàlla di joxe,
mooy ñam wiy wàcce ci asamaan
tey jox àddina si dund.»
34 Ñu ne ko nag: «Sang bi, kon dee
nu faral di jox ci ñam woowe!»
35 Yeesu ne leen: «Man maay ñam
wiy joxe dund. Ku ñëw ci man, doo
xiif mukk; te ku ma gëm, doo mar.
36 Waaye wax naa leen ko ba
noppi; gis ngeen ma te taxul ngeen
gëm!
37 Képp ku ma Baay bi jox dina
ñëw ci man, te duma dàq mukk ki
may fekksi.
38 Ndaxte wàccewuma ci asamaan
ngir def sama bëgg-bëgg, waaye
damay matal bëgg-bëggu ki ma
yónni.
39 Lii mooy bëgg-bëggu ki ma
yónni: bu ma ñàkk kenn ci ñi mu
ma may, te dafa bëgg it ma dekkal
leen keroog bés bu mujj ba.
40 Ndaxte lii mooy bëgg-bëggu
Baay bi: képp ku gis Doom ji te gëm
ko, am dund gu dul jeex, te bés bu
mujj ba, dinaa ko dekkal!»
41 Yawut ya tàmbali di ñurumtoo
Yeesu, ndaxte dafa ne: «Maay ñam
wi wàcce ci asamaan.»

42 Ñu naan: «Ndax kii du Yeesu,
doomu Yuusufa? Xam nanu ndeyam
ak baayam. Kon nag lu tax léegi mu
naan, mi ngi jóge asamaan?»
43 Yeesu ne leen: «Bàyyileen seen
ñurumtu bi.
44 Kenn manula ñëw ci man te
Baay, bi ma yónni, xiirtalu la ci; te
man dinaa la dekkal keroog bés bu
mujj ba.
45 Yonent yi bind nañu kàddu gii:
“Yàlla dina leen jàngal ñoom ñépp.”
Kon nag ku déglu te nangu waxi
Baay bi, dina ñëw ci man.
46 Tekkiwul ne kenn mas na gis
Baay bi. Ki jóge ci Yàlla doŋŋ a ko
gis.
47 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax, ku gëm am nga dund gu dul
jeex.
48 Maay ñam wiy joxe dund.
49 Seeni maam lekk nañu mànn ca
màndiŋ ma, teewul dee nañu.
50 Waaye ñam wiy wàcce ci
asamaan, ku ko lekk, doo dee.
51 Man maay ñam wiy dund te
wàcce ci asamaan. Ku lekk ci ñam
wii, dinga dund ba fàww. Te it ñam
wi may joxeji, sama yaram la; dama
koy joxe ngir àddina mana dund.»
52 Noonu Yawut ya werante wer-
ante wu tàng ci seen biir naan:
«Naka la nu waa jii mana joxe
yaramam, ngir nu lekk ko?»
53 Yeesu ne leen: «Dëgg-dëgg maa
ngi leen koy wax, bu ngeen lekkul
yaramu Doomu nit ki te naanuleen
deretam, dungeen am dund ci yéen.
54 Ku lekk sama yaram te naan
sama deret, am nga dund gu dul
jeex, te dinaa la dekkal keroog bés
bu mujj ba.
55 Ndaxte sama yaram mooy ñam
wu wóor wi, te sama deret mooy
naan gu wóor gi.
56 Kiy lekk sama yaram tey naan
sama deret dina sax ci man, ma
dëkk ci moom.
57 Baay bi ma yónni mu ngi dund,
te maa ngi dund jaarale ko ci moom;
noonu itam ku may lekk dina dund
jaarale ko ci man.
58 Kon nag ñam wi wàcce ci
asamaan a ngi noonu; bokkul ak
ñam wa seeni maam lekkoon te
faatu. Ku lekk ñam wii may wax
dinga dund ba fàww.»
59 Baat yooyu la Yeesu wax, bi
mu doon jàngle ca jàngu ba ca
Kapernawum.

Taalibey Yeesu yu bare weddi nañu

60 Bi ñu dégloo Yeesu ba noppi,
taalibeem yu bare nee nañu:
«Njàngle mii de, jafe na! Kan moo
ko mana déglu?»
61 Yeesu gis ne taalibeem yaa ngi
ñurumtoo loolu, mu ne leen: «Ndax
li ma wax da leena jaaxal?
62 Lan mooy am nag, bu fekkee gis
ngeen Doomu nit ki dellu, yéeg fa
mu jëkkoona nekk?
63 Xelu Yàlla mi mooy joxe dund;
ñam wi jariñul dara. Kàddu yi ma
leen wax, ci Xelum Yàlla lañu jóge
te ñooy joxe dund.
64 Waaye am na ci seen biir ñu ko
gëmul.»
Ndaxte Yeesu xamoon na ca
njàlbéen ga ñan ñoo ko waroona
gëmadi ak kan moo ko waroona
wor.
65 Mu dolli ca it ne: «Looloo tax
ma ne, kenn manula ñëw ci man te
Baay bi mayu la, nga agsi.»
66 Ci loolu taalibeem yu bare dëpp,
bañatee ànd ak moom.
67 Yeesu daldi wax ak fukki taal-
ibe yi ak ñaar ne leen: «Mbaa
bëgguleena dem, yéen itam?»
68 Simoŋ Piyeer ne ko: «Boroom
bi, ci kan lanuy dem? Yaa yor kàddu
yiy joxe dund gu dul jeex.
69 Léegi nun gëm nanu te xam
nanu ne yaa di Aji Sell, ji jóge ci
Yàlla.»
70 Yeesu ne leen: «Xanaa du maa
leen tànn, yéen fukk yi ak ñaar?
Moona, am na ci yéen koo xam ne
seytaane la!»
71 Yudaa miy doomu Simoŋ
Iskariyo la doon wax. Ndeke Yudaa,
la muy bokk lépp ca fukki taalibe ya
ak ñaar, moo ko naroona wor.

7

Yeesu ca màggalu Mbaar ya

1 Gannaaw loolu Yeesu doon na
wër diiwaanu Galile.
2 Bëggul woona dem diiwaanu
Yude, ndaxte Yawut ya dañu ko
doon wuta rey.
Fekk na bésu xewu Yawut ya, ñu
koy wax màggalu Mbaar ya, mu ngi
doon jubsi.
3 Noonu rakki Yeesu yu góor ya
ne ko: «Jóge fi te dem diiwaanu
Yude, ngir say taalibe gis, ñoom
itam, jaloore yi ngay def.
4 Ku bëgga siiw, doo nëbb say jëf.
Boo demee bay wone jaloore yu mel
ni, fexeel ba ñépp gis la.»
5 Rakkam yi dañu doon wax
loolu, ndaxte ñoom itam gëmuñu ko
woon.
6 Yeesu ne leen: «Sama waxtu
jotagul. Ci yéen nag, waxtu yépp a
baax.
7 Àddina du leen bañ waaye bañ
na ma, man, ndaxte maa wax ne
seeni jëf baaxul.
8 Yéen nag demleen màggal ga.
Demaguma màggal googu, ndaxte
sama waxtu jotagul.»
9 Bi mu leen waxee loolu ba noppi,
moom mu des Galile.
10 Bi rakkam ya demee ca màggal
ga, Yeesu itam sooga dem te kenn
yégu ko; siiwalul demam.
11 Fekk Yawut yaa nga ko doon
seet ca màggal ga te naan: «Ana
waa ji?»
12 Ca biir mbooloo ma ñu ngi doon
déeyante, di wax ci ay mbiram. Ñii
naan: «Nit ku baax la.» Ñee naan:
«Déedéet, day nax nit ñi.»
13 Waaye kenn ñemewu koo tudd
ca kaw, ndaxte dañoo ragaloon
Yawut ya.

Yeesu jàngle na ca màggal ga

14 Bi ñu demee ba ca diggu màggal
ga, Yeesu dem di jàngle ca kër Yàlla
ga.
15 Yawut ya nag jaaxle, daldi ne:
«Nu waa jii def ba xam lii lépp,
moom mi jàngul?»
16 Yeesu daldi leen wax ne: «Li
may jàngle, jógewul ci man, waaye
ci ki ma yónni la jóge.
17 Ku fas yéenee wéy ci bëgg-
bëggu Yàlla, dina xam ndax sama
njàngle ci Yàlla la jóge, walla ci
sama coobare.
18 Nit kiy wax ci coobareem nag,
day wuta màggal boppam, waaye
kiy wuta màggal ki ko yónni, dëgg
rekk lay wax te jubadiwul fenn.
19 Xanaa du Musaa moo leen jox
ndigali Yàlla yi? Waaye kenn ci yéen
sàmmu ko! Lu tax ngeen bëgg maa
rey?»
20 Mbooloo ma ne ko: «Xanaa
dangaa am ay rab! Ku lay wuta
rey?»
21 Yeesu ne leen: «Benn jaloore
rekk laa def, te yéen ñépp ngeen
jaaxle!
22 Li leen Musaa jox ndigalu
xarafal gone yi —jógewul kat ci
Musaa; mi ngi tàmbalee ci seen
maami cosaan— moo tax ba ngeen
nangoo xarafal nit ci bésub noflaay
bi.
23 Bu ngeen manee xarafal nit ci
bésub noflaay bi, ngir baña wàcc
yoonu Musaa, lu tax nag ngeen mere
ma, ndax li ma ci wéral nitu lëmm?
24 Bàyyileen di àtte ci ni ngeen di
gise, te di àtte dëgg.»

Ndax Yeesu mooy Almasi bi?

25 Am na ci waa Yerusalem ñu
doon wax naan: «Xanaa du nit kii
lañuy wuta rey?
26 Xool-leen, mi ngi waaraate ci
biir nit ñi, te kenn du ko wax dara.
Ndax sunu kilifa yi dañoo xam ne
mooy Almasi bi?
27 Waaye waa ji, xam nanu fu mu
jóge, te saa su Almasi bi dee dikk,
kenn du xam fu mu bàyyikoo.»
28 Yeesu di jàngle ca kër Yàlla
ga, daldi wax ca kaw ne: «Ndax
xam ngeen ma te xam fi ma jóge?
Ñëwaluma sama bopp, waaye ki ma
yónni, ku wóor la. Yéen xamuleen
ko.

29 Man xam naa ko, ndaxte ca
moom laa jóge, te itam moo ma
yónni.»
30 Noonu ñu koy wuta jàpp, waaye
kenn manalu ko woon dara, ndaxte
waxtoom jotagul woon.
31 Moona nag, ñu bare ca mbooloo
ma gëm nañu ko. Ñu nga naan:
«Ndax bés bu Almasi bi dikkee, ay
firndeem dina ëpp yu nit kii?»
32 Farisen ya daldi dégg la
mbooloo ma doon déeyante ci
mbirum Yeesu. Sarxalkat yu mag
ya ak Farisen ya yebal ay alkaati
yu daan wottu kër Yàlla ga, ngir ñu
jàppi ko.
33 Yeesu wax ne: «Dinaa nekk ak
yéen fi ak ab diir, sooga dem ci ki
ma yónni.
34 Dingeen ma seet, waaye
dungeen ma gis; te dungeen mana
dem fa may nekk.»
35 Yawut ya di laajante ci seen biir
naan: «Fu muy dem fu nu ko dul
fekk? Mbaa du dafa nara dem ca
Yawut, ya gàddaaye ca Gereg ya, te
jàngali Gereg ya?
36 Lan la baat yii mu wax di tekki:
“Dingeen ma seet waaye dungeen
ma gis,” ak: “Dungeen mana dem fa
may nekk”?»
37-38 Bés ba mujjoon ca màggal
ga moo ca ëpp solo; keroog Yeesu
taxaw, wax ca kaw ne: «Ku mar,
na ñëw ci man; ku gëm, na naan!
Ndaxte Mbind mi nee na: “Ndox
mu bare muy dundale dina xellee ci
dënnam.”»
39 Booba li ko taxoon di wax mooy
Xelu Yàlla, mi ñi ko gëm naroona jot.
Fekk na joxeeguñu woon Xelu Yàlla
mi, ndaxte ndamu Yeesu feeñagul
woon.
40 Bi ñu déggee wax jooja, am ay
nit ca mbooloo ma ñu naan: «Dëgg-
dëgg kii mooy Yonent bi wara ñëw.»
41 Ñeneen naan: «Mooy Almasi
bi.» Ña ca des it ne: «Waaye nan
la Almasi bi mana jógee Galile?
42 Mbind mi wax na ne, Almasi
bi ci xeetu Daawuda lay wàcce
te Betleyem, dëkku Daawuda, lay
jóge.»
43 Noonu féewaloo daldi am ca
biir mbooloo ma ndax Yeesu.
44 Am na ca ñoom ñu ko bëggoona
jàpp, waaye kenn manalu ko woon
dara.

Njiiti Yawut yi gëmuñu Yeesu

45 Bi alkaati ya delloo, sarxalkat yu
mag ya ak Farisen ya laaj leen ne:
«Lu tax indiwuleen ko?»
46 Alkaati ya ne leen: «Kenn ma-
sula waxe ni nit kooku!»
47 Noonu Farisen ya laaj leen:
«Mbaa naxuñu leen, yéen itam?
48 Ndax am na kenn ci sarxalkat
yi walla ci Farisen yi ku ko gëm?
Déedéet.
49 Waaye mbooloo mi xamuñu
yoonu Musaa; ñu alku lañu!»
50 Nikodem bokkoon na ca Farisen
ya fa nekkoon. Fekk moo seeti woon
Yeesu lu jiitu. Mu ne leen:
51 «Ndax ci sunu yoon, man nañoo
daan kenn te dégluwuñu ko, mbaa
ñu xam lu mu def?»
52 Ñu ne ko: «Mbaa du yaw itam
dangaa bokk ci diiwaanu Galile?
Gëstul, kon dinga xam ne benn
yonent masula jóge Galile.»
53 Gannaaw loolu ku ci nekk dellu
sa kër.

8

Jigéen ji doon njaaloo

1 Yeesu moom, dem ca tundu Oliw
ya.
2 Ca ëllëg sa ca fajar, mu dellu ca
kër Yàlla ga, mbooloo ma fa teewoon
wër ko. Mu toog, tàmbali di leen
jàngal.
3 Xutbakat ya ak Farisen ya indi
jenn jigéen ju ñu bettoon muy
njaaloo, ñu taxawal ko ca diggu
mbooloo ma.
4 Noonu ñu ne Yeesu: «Kilifa gi,
jigéen jii de, dañu koo bett muy
njaaloo.
5 Ci ndigali Yàlla yi, jigéen ju
njaaloo, Musaa dafa santaane ñu
sànni ko ay xeer, ba mu dee. Yaw
nag, lu ciy sa xalaat?»

6 Loolu nag, dañu ko doon wax
ngir seetlu ko, ndaxte bëggoon
nañoo tiiñal Yeesu. Yeesu sëgg, di
bind ak baaraamam ci suuf.
7 Bi laaj ya baree, mu siggi ne leen:
«Ku masula def bàkkaar ci yéen, na
ko jëkka sànniy xeer.»
8 Noonu mu sëggaat, dellu di bind
ci suuf.
9 Bi ñu déggee loolu, ñuy roc-
ceeku kenn-kenn, mag ña jiitu.
Yeesu rekk des fa, jigéen ja taxaw ca
kanamam.
10 Mu daldi siggi ne ko: «Jigéen ji,
ana ñi la doon jiiñ njaaloo? Ndax
kenn tegu la tooñ?»
11 Mu ne ko: «Kenn, Sang bi.»
Yeesu ne ko: «Man it ci sama wàll,
duma la daan. Demal, waaye bul
defati bàkkaar.»

Li Yeesuy wax mooy dëgg

12 Yeesu jubluwaat ca mbooloo ma
ne leen: «Man maay leeru àddina
si. Ku ma topp doo dox cig lëndëm,
waaye dinga am leeru dund.»
13 Farisen ya ne ko: «Yaw yaay
seedeel sa bopp, kon li ngay wax du
dëgg.»
14 Yeesu ne leen: «Maa ngi seedeel
sama bopp, teewul li may wax
di dëgg, ndaxte xam naa fa ma
bàyyikoo, xam fa ma jëm. Waaye
yéen xamuleen fa ma bàyyikoo ak
fa ma jëm.
15 Ci gis-gisu àddina ngeen di
àttee; man duma àtte kenn.
16 Teewul nag, su ma demee bay
àtte, bu jub lay doon, ndaxte du
man rekk ay àtte, waaye Baay, bi ma
yónni, daf ciy ànd ak man.
17 Seen yoon dafa wax ne seedes
ñaari nit a gëna wóor.
18 Man maa ngi seedeel sama
bopp, te Baay bi ma yónni mi ngi
may seedeel itam.»
19 Ñu laaj ko ne: «Kuy sa baay?»
Yeesu ne leen: «Xamuleen ma, xa-
muleen sama Baay. Bu ngeen ma
xamoon, xam ko.»
20 Bi muy wax loolu, Yeesoo nga
doon jànglee ca kër Yàlla ga, ca
wetu fa ñu doon denc asaka ya.
Kenn manu ko woona jàpp, ndaxte
waxtoom jotagul.
21 Yeesu dellu ne leen: «Maa ngi
dem; dingeen ma seet, waaye seen
bàkkaar ngeen di deeyaale. Fa ma
jëm, dungeen fa mana dem.»
22 Yawut yay waxante naan: «Nee
na kat, fa mu jëm, dunu fa mana
dem. Mbaa du day xaruji?»
23 Yeesu ne leen: «Yéen, fii ngeen
bawoo, ci suuf, waaye man ca kaw
laa jóge. Àddina ngeen soqikoo,
waaye man bokkuma ci.
24 Looloo tax ma ne, ci seeni
bàkkaar ngeen di dee. Bu ngeen
gëmul ki ma nekk, dingeen dee ci
seeni bàkkaar.»
25 Ñu ne ko: «Yaay kan?» Mu
ne leen: «Li ma leen waxoon ca
njàlbéen ga.
26 Li ma mana wax ci yéen ba àtte
leen, bare na. Waaye ki ma yónni,
ku wóor la, te li mu ma wax rekk
laay jottali àddina.»
27 Xamuñu woon ne, Yàlla Baay
bee tax muy wax.
28 Yeesu nag ne leen: «Bu ngeen
yékkatee Doomu nit ki, dingeen
xam ne Maay ki Nekk*. Dingeen
xam ne it, duma def dara man ci
sama bopp. Li ma Baay biy jàngal
rekk laay wax.
29 Te it ki ma yónnee ngi ànd ak
man; masu maa bàyyi ma wéet,
ndaxte li ko neex rekk laay def.»
30 Bi ñuy dégg Yeesu di wax loolu,
ñu bare daldi koy gëm.

Waa kër Ibraayma

31 Yeesu ne Yawut ya ko gëmoon:
«Bu ngeen saxee ci li ma wax, nekk
ngeen samay taalibe ci lu wóor.
32 Te it dingeen xam dëgg gi, te
dëgg gi dina leen goreel.»
33 Ñu ne ko: «Nun ci Ibraayma
lanu soqikoo te masunoo nekk

* **8:28** ***Maay ki Nekk*** mooy turu Yàlla, wi mu feeñal yonentam Musaa, te ëmb melo wu sax wu Yàlla.

jaamu kenn. Nan nga nu mana waxe ne dinañu leen goreel?»
34 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, képp kuy bàkkaar, jaamu bàkkaar la.
35 Te jaam du bokk ci kër gi ba fàww, waaye doom, moom, ci kër gi la bokk ba fàww.
36 Kon nag bu leen Doom ji defee gor, dingeen doon ay gor tigi.
37 Xam naa ne askanu Ibraayma ngeen. Waaye yéena ngi may wuta rey, ndaxte li may jàngle xajul ci yéen.
38 Li ma sama Baay won laay wax; waaye yéen, li leen seen baay di wax ngeen di def.»
39 Ñu ne ko: «Ibraayma mooy sunu baay.» Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee waa kër Ibraayma, dingeen jëfe ni moom.
40 Léegi nag yéena ngi may wuta rey, man mi leen jottali dëgg, gi ma jële ca Yàlla. Ibraayma deful lu ni mel.
41 Li ngeen donne ci seen baay rekk ngeen di def.» Ñu ne ko: «Nun de, dunu doomi araam. Benn baay rekk lanu am, mooy Yàlla.»

Waa kër Seytaane

42 Yeesu ne leen: «Bu Yàlla doon seen baay, dingeen ma bëgg, ndaxte ca moom laa jóge, ñëw ci ndigalam. Ñëwaluma sama bopp, waaye moo ma yónni.
43 Lu tax dégguleen li ma leen wax? Li ko waral moo di manuleen koo déglu.
44 Seytaane mooy seen baay, te bëgg-bëggam ngeen di bëgg di def. Bóomkat la masa doon. Du taxaw mukk ci dëgg, ndaxte dëgg nekkul ci moom. Buy fen, dëppoo na ak jikkoom, ndaxte fenkat la, te ci moom la fen soqikoo.
45 Waaye man damay wax dëgg, moo tax gëmuleen ma.
46 Kan ci yéen moo mana seede ne bàkkaar naa? Su ma waxee dëgg nag, lu tax dungeen ma gëm?
47 Ku nekk doomu Yàlla dina déglu ay waxam. Waaye nekkuleen doomi Yàlla, looloo tax dungeen déglu.»

Li Yeesu seede ci mbiram

48 Yawut ya ne ko: «Ndax danoo waxul dëgg, bu nu nee, nitu Samari nga te dangaa am ay rab?»
49 Yeesu ne leen: «Awma rab; waaye sama Baay laay teral, te yéen dangeen may toroxal.
50 Wutumaa màggal sama bopp. Keneen a ma koy wutal te mooy àtte.
51 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, kuy sàmm sama wax doo dee mukk.»
52 Yawut ya ne ko: «Léegi wóor nanu ne dangaa am ay rab! Ibraayma faatu na, yonent yépp faatu, yaw nga naan: “Kuy sàmm sama wax doo ñam dee.”
53 Sunu baay Ibraayma faatu na; mbaa du dangaa defe ne yaa ko gëna màgg? Yonent yi itam faatu nañu. Waaw, loo teg sa bopp?»
54 Yeesu ne leen: «Su ma dee màggal sama bopp, du am maana. Sama Baay a may màggal, moom mi ngeen naan, mooy seen Yàlla.
55 Xamuleen ko nag; man maa ko xam. Su ma ne woon xawma ko, ab fenkat laay doon ni yéen. Waaye xam naa ko te maa ngi sàmm waxam.
56 Seen baay Ibraayma bég na, bi mu yégee sama ngan. Bi mu ko gisee it, bég na ci lool.»
57 Yawut ya ne ko: «Amaguloo juróom fukki at, ba noppi naan gis nga Ibraayma?»
58 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, laata ñuy sàkk Ibraayma, fekk na ma doon ki ñuy wax Maay ki Nekk†.»
59 Noonu ñu for ay xeer, bëgg ko koo sànni ngir rey ko. Waaye Yeesu nëbbu, génn kër Yàlla ga.

9

Yeesu faj na gumbag judduwaale

† **8:58** Seetal ci 8.28.

1 Amoon na fu Yeesu jaaroon, gis
fa waa ju judduwaale gumba.
2 Taalibeem ya laaj ko ne: «Kilifa
gi, lu tax waa jii judduwaale gumba?
Ndax bàkkaaram a ko waral, walla
bu waajuram?»
3 Yeesu ne leen: «Ajuwul ci
bàkkaaram walla ci bu waajuram.
Waaye loolu dafa am, ngir jëfi Yàlla
yi feeñ ci moom.
4 Bëccëg lanu wara matal jëfi ki
ma yónni; guddi dina ñëwi, goo xam
ne kenn du ci mana liggéey.
5 Ci bi may nekk àddina, maay
leeru àddina.»
6 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi,
dafa daldi tifli, jaxase lor wa ak ban,
tay ko ci bëti gumba ga ne ko:
7 «Demal sëlmu ci bëtu Silowe.»
Silowe mi ngi tekki «Yónni nañu
ko.» Gumba ga daldi dem sëlmuji,
délsi di gis.
8 Dëkkandoom yi ak ñi ko xame
woon bu jëkk ci yelwaan naan:
«Xanaa du kii moo daan toog, di
yelwaan?»
9 Ñii naan: «Moom la de!» Ñee
naan: «Du moom! Dañoo niroo
rekk.» Mu daldi leen ne: «Man la
de!»
10 Ñu ne ko: «Lu ubbi say bët?»
11 Mu ne leen: «Ku ñuy wax Yeesu
moo tooyal ban, tay ko ci samay
bët, ne ma: “Demal sëlmu ci bëtu
Silowe.” Ma dem nag sëlmuji, daldi
gis.»
12 Ñu ne ko: «Ana waa ji?» Mu ne
leen: «Xawma fu mu nekk.»

Farisen laaj nañu gumba, gi ñu wéral

13 Noonu ñu daldi indil Farisen yi
nit ki gumba woon.
14 Ndekete Yeesu, bés bi mu
tooyale ban, ubbi bëti gumba ga,
bésub noflaay la woon.
15 Looloo tax Farisen ya di laajaat
waa ja fi mu jaar bay gis léegi. Mu
ne leen: «Dafa tay ban ci samay bët,
ma sëlmuji, ba fi ma nekk maa ngi
gis.»
16 Ci noonu am ca Farisen ya ñu
naan: «Ki def lii, manula jóge ca
Yàlla, ndaxte toppul ndigalu bésub
noflaay bi.» Ñeneen it di wax
ne: «Nan la boroom bàkkaar mana
wonee yii firnde?» Noonu ñu daldi
féewaloo ci seen biir.
17 Farisen ya laajaat ka gumba
woon ne ko: «Yaw, loo wax ci
moom? Yaw de la ubbil say bët.»
Mu ne leen: «Yonent la.»
18 Yawut ya manuñu woona nangu
ne, nit ka dafa gumba woon tey gis
léegi, ñu daldi wooluji ay waaju-
ram,
19 laaj leen ne: «Ndax kii mooy
seen doom, ji ngeen ne gumba jud-
duwaale la? Kon fu mu jaar, bay gis
léegi?»
20 Waajur ya ne leen: «Xam nanu
ne daal, sunu doom la te dafa jud-
duwaale gumba.
21 Waaye ni mu def léegi bay gis,
xamunu ko, te xamunu it ki ko ubbil
ay bëtam. Laajleen ko; magum
jëmm la, te man na tontul boppam.»
22 Ragal Yawut ya nag moo taxoon
waajuri nit ka waxe noonu, ndaxte
Yawut ya dañoo mànkoo woon ne,
képp ku seede ne Yeesu mooy Al-
masi bi, ñu dàq la ca jàngu ba.
23 Looloo tax waajur ya ne: «Laa-
jleen ko; magum jëmm la.»
24 Farisen ya dellu woowaat ka
gumba woon ne ko: «Waxal sa
digganteek Yàlla. Xam nanu ne waa
joojee boroom bàkkaar la.»
25 Mu ne: «Xawma ndax boroom
bàkkaar la am déet. Li ma xam daal
mooy gumba woon naa, te léegi maa
ngi gis.»
26 Ñu laaj ko ne: «Lu mu la def?
Nu mu la ubbile say bët?»
27 Mu ne leen: «Wax naa leen ko
ba noppi, waaye dégluwuleen ma.
Lu ngeen bëgg ci ma di ko wax,
di waxaat? Xanaa dangeena bëgga
nekk yéen itam ay taalibeem?»
28 Ci kaw loolu ñu daldi ko saaga
ne ko: «Yaw yaay taalibeem. Nun,
taalibey Musaa lanu.
29 Xam nanu ne Yàlla wax na ak
Musaa; waaye kii, xamunu sax fu
mu jóge.»

30 Waa ja ne leen: «Loolu de, doy
na waar! Xamuleen fu mu jóge, te
moo ubbi samay bët!
31 Xam nanu ne Yàlla du déglu
boroom bàkkaar. Waaye nag, dina
déglu ki koy ragal tey def coobareem.
32 Bi àddina sosoo ba tey, ma-
suñoo dégg nit ku ubbi bëti gumbag
judduwaale.
33 Kon nit kookee nag, bu jógewul
woon ca Yàlla, du mana def dara.»
34 Ñu ne ko: «Yaw, ci biir bàkkaar
nga juddoo, ba noppi di nu jàngal?»
Noonu ñu dàq ko ca jàngu ba.

Ngumbag xel

35 Yeesu daldi yég ne dàq nañu nit
ka. Bi mu dajeek moom, mu ne ko:
«Ndax gëm nga Doomu nit ki?»
36 Waa ja ne ko: «Wax ma mooy
kan, Sang bi, ba ma man koo gëm.»
37 Yeesu ne ko: «Gis nga ko ba
noppi, te mooy kiy wax ak yaw.»
38 Waa ja ne: «Boroom bi, gëm
naa la.» Noonu mu jaamu Yeesu.
39 Yeesu ne ko: «Àttee ma taxa
ñëw àddina, ngir ñi gumba gis, ñiy
gis gumba.»
40 Bi Farisen ya nekkoon ak moom
déggee loolu, ñu ne ko: «Xanaa kon
nun it danoo gumba?»
41 Yeesu ne leen: «Bu ngeen
gumba woon, dungeen am bàkkaar,
waaye fi ak yéena ngi naan: “Nu ngi
gis,” ci bàkkaar ngeen di dëkk.

10

Misaal ci mbirum sàmm bi ak xar yi

1 «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax, ku jaar feneen fu dul ci buntu
gétt gi, kooku sàcc la, saay-saay la.
2 Waaye ki jaar ci bunt bi, mooy
sàmmu xar yi.
3 Wottukat bi dina ko ubbil bunt
bi, xar yiy dégg baatam. Xar yi mu
moom nag, bu ci nekk dina la woo ci
sa tur, ba noppi nga topp ko ci biti.
4 Sàmm bi, bu génnee yi mu
moom yépp, dina leen jiitu, ñu topp
ko, ndaxte xam nañu baatam.
5 Waaye duñu topp jaambur; dañu
koy daw, ndaxte miinuñu baatam.»
6 Yeesu misaaloon na leen loolu,
waaye xamuñu lu mu leen doon
wax.
7 Noonu Yeesu newaat: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax, man
maay buntu gétt gi.
8 Ñi ma fi jiitu ñépp ay sàcc
lañu, ak ay saay-saay; waaye xar yi
dégluwuñu leen.
9 Man maay bunt bi; ku jaar ci
man, dinga mucc, dinga mana dugg
ak a génn, dinga am it mbooy goo
mana fore.
10 Sàcc bi moom, day sàccsi rekk,
di rey ak a yàq. Man damaa ñëw,
ngir nit ñi am dund, ba nekk ci
naataange.
11 «Man maay sàmm bu baax
bi. Sàmm bu baax bi day joxe
bakkanam ngir ay xaram.
12 Ki dul sàmm bi tey liggéeyal
xaalis rekk waaye moomul xar yi,
bu séenee bukki, day daw, bàyyi fa
xar ya. Bu ko defee bukki ba dal ca
coggal ja, jàpp ca, tasaare ya ca des.
13 Booba surga day daw, ndaxte
xaalis rekk lay liggéeyal, faalewul
xar ya.
14-15 «Man maay sàmm bu baax bi.
Ni ma xame Baay bi te Baay bi xame
ma ni, noonu laa xame samay xar, te
ñoom it ni lañu ma xame. Te it kat
dinaa joxe sama bakkan ngir xar yi.
16 Am naa yeneen xar yu bokkul ci
gétt gii. War naa leena indi, ñoom
it, te dinañu déglu sama baat. Benn
coggal ay am ak benn sàmm.
17 Baay bi bëgg na ma, ndaxte
damay joxe sama bakkan ngir jëlaat
ko.
18 Kenn du ko jële ci man; maa koy
joxe ci sama coobarey bopp. Am naa
it sañ-sañu joxe ko te am naa sañ-
sañu jëlaat ko. Loolu la ma sama
Baay sant.»
19 Kàddu yooyee ñoo féewalewaat
Yawut yi.
20 Ñu bare ca ñoom naan: «Dafa
ànd ak rab! Dafa dof! Lu tax ngeen
koy déglu?»

21 Waaye ñeneen naan: «Nit ku
am ay rab du waxe nii. Ndax rab
man na ubbi bëti gumba?»

Yawut ya nanguwuñu Yeesu

22 Am bés ñu doon màggal ca
Yerusalem Bés ba ñu sellale woon
kër Yàlla ga; ci jamonoy sedd la
woon.
23 Yeesoo nga woon ca kër Yàlla
ga, di doxantu ca biir Werandaa bu
Suleymaan.
24 Yawut ya wër ko ne ko: «Kañ
nga nuy dindi ci kumpa? Boo dee
Almasi bi, wax ko mu leer.»
25 Yeesu ne leen: «Wax naa leen
ko ba noppi, waaye gëmuleen. Jëf
yi may def ci sama turu Baay ñoo
may seede.
26 Waaye gëmuleen ndaxte
bokkuleen ci samay xar.
27 Samay xar dinañu dégg sama
baat; xam naa leen te ñu ngi may
topp.
28 Dama leen di jox dund gu dul
jeex; duñu sànku mukk, te kenn du
leen jële ci sama loxo.
29 Baay bi ma leen jox, moo gëna
màgg lépp, te kenn manula jële
dara ci loxob Baay bi.
30 Man ak Baay bi benn lanu.»
31 Yawut ya daldi foraat ay xeer,
bëgg koo sànni, ngir rey ko.
32 Noonu Yeesu ne leen: «Def naa
ci seen kanam jëf yu baax yu bare
ci ndigalu Baay bi. Ban ci jëf yooyu
moo tax ba ngeen bëgg maa sànni
ay doj?»
33 Yawut ya ne ko: «Jëf ju baax
taxul nu bëgg laa sànniy xeer,
waaye dangay suufeel turu Yàlla;
yaw, nit rekk nga, ba noppi di def
sa bopp Yàlla!»
34 Yeesu ne leen: «Bind nañu ci
seen téereb yoon ne: “Yàlla nee na:
Ay yàlla ngeen.”
35 Yàlla wooye na “ay yàlla” ñi mu
yónnee kàddoom, te xam nanu ne
kenn manula randal waxi Yàlla.
36 Kon nu ngeen mana waxe ne
damay suufeel turu Yàlla ndax li ma
ne Doomam laa, man mi Yàlla tànn,
yónni ma ci àddina?
37 Su ma deful sama jëfi Baay,
buleen ma gëm;
38 waaye su ma ko defee, bu ngeen
ma gëmul sax, gëmleen boog samay
jëf, ngir ngeen xam te nangu ne maa
ngi nekk ci Baay bi te Baay bi nekk
na ci man.»
39 Ñu di ko wuta jàppaat, waaye
mu bàyyi leen fa, dem.
40 Yeesu génn, jàllaat dexu Yur-
dan, toog fa Yaxya daan sóobe ci
ndox bu jëkk.
41 Nit ñu bare ñëw ci moom, te
naan: «Yaxya deful benn kéemaan,
waaye li mu wax ci kii yépp, dëgg
la.»
42 Noonu ñu bare gëm ko.

11

Deewu Lasaar

1 Amoon na benn waay bu
woppoon, ñu koy wax Lasaar.
Ma nga dëkkoon Betani, moom
ak Maryaama ak Màrt, mi mu
bokkaloon ndey ak baay.
2 Maryaama mooy jigéen jiy sottiji
latkoloñ ci tànki Boroom bi, fompe
ko kawaram. Moom la càmmiñam
Lasaar woppoon.
3 Ñaari jigéeni Lasaar yónnee ca
Yeesu ne ko: «Boroom bi, sa xarit
wopp na.»
4 Bi Yeesu déggee xibaar boobu,
mu ne: «Lasaar de, woppam jooju
du ko mujje; day wone ndamu Yàlla,
tey màggal Doomu Yàlla ji.»
5 Yeesu soppoon na Màrt ak
Maryaama ak Lasaar.
6 Bi mu yégee nag ne Lasaar wopp
na, mu toogaat yeneen ñaari fan ca
bérab, ba mu nekkoon.
7 Gannaaw loolu mu ne taalibe ya:
«Nanu dellu Yude.»
8 Taalibe ya ne ko: «Kilifa gi,
yàggul dara waa Yude doon nañu la
wuta rey ak i xeer, nga di fa dellu?»
9 Yeesu ne leen: «Xanaa du
bëccëg fukki waxtook ñaar la? Kuy
dox bëccëg, du fakktalu, ndaxte day
gis leeru àddina si.

10 Waaye kuy dox guddi, dina
fakktalu, ndaxte leer nekkul ci
moom.»
11 Yeesu wax loolu, teg ca ne:
«Sunu xarit Lasaar nelaw na, waaye
maa ngi dem yee ko.»
12 Taalibe ya ne ko: «Boroom bi,
bu nelawee kay, kon dina wér.»
13 Yeesu dafa bëggoona wax ne,
Lasaar dee na, waaye taalibe yi
dañoo xalaatoon ne mbiri nelaw
rekk lay wax.
14 Ci kaw loolu Yeesu wax ci lu leer
ne: «Lasaar dee na.
15 Bég naa ngir yéen ndax li ma fa
nekkul, ngir seen ngëm gëna dëgër.
Waaye nanu ko seeti.»
16 Noonu Tomaa, ki turam di tekki
«Séex bi», daldi ne yeneen taalibe
ya: «Nanu dem nun itam, deeyan-
doo ak moom!»

Yeesu mooy ndekkite, mooy dund

17 Bi Yeesu agsee, mu fekk ne bi
ñu dencee Lasaar ak léegi, mat na
ñeenti fan.
18 Betani ma nga woon ca wetu
Yerusalem, diggante bi matul woon
sax ñetti kilomet.
19 Yawut yu bare ñëwoon nañu
kër Màrt ak Maryaama, ngir dëfal
leen ci seen deewu càmmiñ.
20 Bi Yeesu ñëwee, Màrt yég ko,
dem di dajeek moom; fekk booba
Maryaamaa nga toogoon ca kër ga.
21 Màrt ne Yeesu: «Boroom bi, boo
fi nekkoon de, sama càmmiñ li du
dee.
22 Waaye xam naa ne fii nu tollu
sax, loo ñaan Yàlla, mu may la ko.»
23 Yeesu ne ko: «Sa càmmiñ dina
dekki.»
24 Màrt ne ko: «Xam naa ne dina
jóg bésu ndekkite la, keroog bés bu
mujj ba.»
25 Yeesu ne ko: «Man maay
ndekkite li, maay dund gi. Ku ma
gëm, boo deeyee it, dinga dund.
26 Rax-ca-dolli kuy dund te gëm
ma, doo dee mukk. Ndax gëm nga
loolu?»
27 Mu ne ko: «Waaw, Boroom
bi. Gëm naa ne yaay Almasi bi, di
Doomu Yàlla, ji wara ñëw àddina.»
28 Bi Màrt waxee loolu, mu daldi
dem wooyi Maryaama ne ko ci pett:
«Kilifa gaa ngi fi; mi ngi lay laaj.»
29 Bi Maryaama déggee loolu, mu
daldi jóg, gaawantu dem ca Yeesu.
30 Te fekk duggagul woon ca dëkk
ba, waaye ma nga woon ba tey ca
bérab, ba mu daje woon ak Màrt.
31 Noonu Yawut, ya nekkoon ca
kër ga di dëfal Maryaama, gis ko mu
ne bërét génn, ñu daldi koy topp,
defe ne day jooyi ca bàmmeel ba.
32 Bi Maryaama agsee nag ca
Yeesu, ba gis ko, mu daanu ciy
tànkam ne ko: «Boroom bi, boo fi
nekkoon, sama càmmiñ du dee.»
33 Yeesu gis ne mi ngi jooy te Yawut
yi ànd ak moom itam ñu ngi jooy.
Mu daldi jàq, am naqar wu réy.
34 Mu ne leen: «Fu ngeen ko
denc?» Ñu ne ko: «Kaay gis, Sang
bi.»
35 Yeesu jooy.
36 Noonu nag, Yawut ya ne: «Gis
ngeen ni mu ko bëgge woon!»
37 Waaye am na ca ñoom ñu doon
wax naan: «Moom mi ubbi bëti
gumba gi, ndax manul woona fexe
ba Lasaar du dee?»

Lasaar dekki na

38 Yeesu dellu am naqar wu réy,
daldi dem ca bàmmeel ba. Pax la
mu ñu yett ci doj, ube ko xeer.
39 Yeesu ne: «Dindileen xeer wi!»
Màrt, jigéenu ku dee ki ne ko: «Bo-
room bi, dina xasaw xunn fii mu
nekk, ndaxte am na ci bàmmeel bi
ñeenti fan.»
40 Yeesu ne ko: «Ndax waxuma
la ne boo gëmee, dinga gis ndamu
Yàlla?»
41 Ñu daldi dindi xeer wa. Yeesu
xool ci kaw, ne jàkk asamaan, ñaan
Yàlla ne: «Baay, sant naa la ci li nga
ma déglu ba noppi.
42 Xam naa ne doo jóg ci di ma
déglu, waaye dama koy wax, ngir
nit ñi ma wër gëm ne yaa ma
yónni.»
43 Bi mu waxee loolu, Yeesu woote
ak baat bu dëgër ne: «Lasaar,
ñëwal ci biti!»

44 Néew bi daldi génn, ñu gis càngaay, li ñu takke woon tànk yi ak loxo yi, ak kaala, gi ñu muure woon kanam gi. Yeesu ne leen: «Tekkileen ko, bàyyi ko mu dem.»

Pexe yi jëm ci Yeesu

45 Yawut yu bare ca ña ñëwoon kër Maryaama te gis li Yeesu defoon, daldi koy gëm.
46 Waaye amoon na it ñu demoon ci Farisen ya, nettali leen la Yeesu defoon.
47 Farisen ya ak sarxalkat yu mag ya woo kureelu àttekat ya ne: «Nit kii kat, kéemaan yi muy def a ngi bëgga bare. Lu nuy def nag?
48 Ndaxte su nu ko bàyyee mu jàppoo nii, ñépp dinañu ko gëm, te kilifay Room yi dinañu ñëw, daaneel sunu kër Yàlla gi, tas sunu réew!»
49 Amoon na ca ñoom ku ñuy wax Kayif te mu nekkoon sarxalkat bu mag ba at mooma; mu ne leen: «Xamuleen ci mbir mi dara.
50 Xanaa xamuleen ne, kenn nit rekk dee ngir ñépp, mooy li gën ci yéen? Bu ko defee réew mi du tas.»
51 Loolu Kayif waxu ko woon ci sagoom, waaye li mu nekkoon sarxalkat bu mag ba at mooma, moo tax Yàlla xiirtal ko mu ne, Yeesu dina dee ngir réew mi.
52 Du woon rekk ngir xeet woowu, waaye ngir itam doomi Yàlla, yi tasaaroo yépp, dajaloo nekk benn.
53 Keroog la njiiti Yawut ya dogu ci rey Yeesu.
54 Taxoon na ba Yeesu dootul doxantu ci biir Yawut ya. Noonu mu dem ca gox bu jege màndiŋ ma, ca dëkku Efrayim. Foofa nag la toog ak ay taalibeem.
55 Bésu Mucc baa ngi doon jubsi, mu doonoon ag màggal ci Yawut yi, ba ñu bare ca waa àll ba di dem Yerusalem balaa booba, ngir sanguji set.
56 Ñu ngi doon wut Yeesu tey waxante ca kër Yàlla ga naan: «Lu ngeen ci xam? Ndax dina ñëw ci màggal gi walla déet?»
57 Sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya daldi santaane ne, bu kenn xamee fu Yeesu nekk, mu yégle ko, ngir ñu man koo jàpp.

12

Maryaama sotti na latkoloñ ci tànki Yeesu

1 Juróom benni fan laata ñuy màggal bésu Mucc ba, Yeesu dem na Betani, dëkku Lasaar, mi mu dekkal.
2 Foofa ñu defaral ko fa reer. Màrt moo ko doon séddale, te Lasaar bokkoon na ca gan ña.
3 Noonu Maryaama daldi jël li-ibaru latkoloñ ju raxul ju ñuy wax nàrd, tey jar lu baree bare. Mu sotti ko ci tànki Yeesu, ba noppi fomp ko ak kawaram. Xetu latkoloñ gi gilli ci kër gi yépp.
4 Kenn ca taalibey Yeesu ya, muy Yudaa Iskariyo, mi ko nara wor, daldi ne:
5 «Lu tax jaayewuñu latkoloñ jii peyu atum lëmm, jox ko miskin yi?»
6 Waaye bi muy wax loolu, xalaatul woon miskin yi, ndaxte sàcc la woon; moo yoroon boyetu xaalis bi, te daan ci sàkk.
7 Waaye Yeesu ne ko: «Bàyyi ko! Jekkoon na mu denc ko ngir bés bu ñu may suul.
8 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk, waaye dungeen ma gis ba fàww.»
9 Bi ñu yégee ne Yeesoo nga fa, mbooloom Yawut mu bare daldi dem Betani. Yeesu rekk yóbbuwu leen fa woon, waaye dañoo bëggoona gisaale Lasaar, mi Yeesu dekkaloon.
10 Sarxalkat yu mag ya dogu ci ne dañuy reyaale Lasaar,
11 ndaxte moo waral Yawut yu bare dëddu leen, gëm Yeesu.

Yeesu dugg na Yerusalem

12 Ca ëllëg sa mbooloo mu bare, ma ñëwoon ca màggalu bésu Mucc ba, yég ne Yeesoo ngi jëmsi Yerusalem.
13 Ñu daldi jël cari garab, génn di ko teeru. Ñuy xaacu naan:

«Osaana!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!
Na Yàlla barkeel buuru Israyil!»
14 Yeesu wut cumbur, war ko; ndaxte Mbind mi nee na:
15 «Buleen ragal, waa Siyoŋ.
Gis ngeen, seen buur a ngi ñëw,
war mbaam mu ndaw.»
16 Yooyu yépp, taalibe ya xamuñu woon ca saa sa lu muy tekki; waaye gannaaw bi ndamu Yeesu feeñee, ñu fàttaliku ne, Mbind mi yégle woon na loolu ci moom, te amal nañu ko.
17 Ña nekkoon ak Yeesu ñépp, bi muy wooyee Lasaar mu génn ca bàmmeel ba te mu dekkal ko, demoon nañu, nettali la ñu gis.
18 Looloo tax mbooloo ma teeru ko, ndaxte yégoon nañu firnde jooju.
19 Farisen yi nag di waxante naan: «Gis ngeen, manuleen ci dara; ñépp a ngi koy topp!»

Yeesu wax na ci ni mu wara faatoo

20 Ca mbooloo ma, amoon na ca ay Gereg yu bokk ca ña ñëwoon Yerusalem ngir jaamu Yàlla diirub màggal ga.
21 Ñëw nañu ci Filib, mi dëkk Betsayda ci diiwaanu Galile, ne ko: «Sang bi, danoo bëggoona gis Yeesu.»
22 Filib dem wax ko Andare; ñu ànd, waxi ko Yeesu.
23 Mu ne leen: «Waxtu wi ñu wara feeñale ndamu Doomu nit ki jot na.
24 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, fi ak peppu dugub ji wadd ci suuf jaarul ci dee, du mana weesu li mu doon: pepp doŋŋ. Waaye bu deeyee, dina jur pepp yu bare.
25 Ku bëgg bakkanam dina ko ñàkk, waaye ku ko bañ ci àddina sii, dina ko denc ngir dund gu dul jeex gi.
26 Ku bëgga doon sama surga, na ma topp. Bu ko defee, fu ma nekk, fa lay nekk moom itam. Ku may liggéeyal, sama Baay dina ko teral.
27 «Léegi nag damaa jàq. Lu may wara wax? Mbaa du dama naan: "Baay, musal ma ci li nara xew waxtu wiy ñëw?" Déedéet, ñëw naa sax ngir jaar ci waxtu woowu.
28 Baay, màggalal sa tur!» Noonu ñu dégg baat bu jóge asamaan naan: «Màggal naa ko ba noppi, te dinaa ko màggalaat.»
29 Mbooloo ma fa teewoon te dégg baat ba daldi ne: «Dënnu la woon!» Ñeneen naan: «Malaakaa doon wax ak moom.»
30 Waaye Yeesu ne leen: «Taxuma baat boobu jolli, waaye yéena tax.
31 Àtteb àddina si jot na: léegi ñu dàq malaaka mu bon, mi jiite àddina si.
32 Te man, bu ñu ma yékkatee, ma tiim suuf, dinaa xiirtal nit ñépp ci man.»
33 Ci baat yooyu la doon misaale ni mu wara faatoo.
34 Mbooloo ma ne ko: «Jàng nanu ci sunu téereb yoon ne, Almasi bi dina sax ba fàww. Kon yaw, nan nga mana waxe ne: "Doomu nit ki dina yékkatiku?" Kuy Doomu nit kooku?»
35 Yeesu ne leen: «Leer gi dootul yàgg ak yéen. Doxleen, ci bi ngeen dee am leer, ngir lëndëm bañ leena bett. Ndaxte kuy dox ci lëndëm doo xam foo jëm.
36 Kon ci bi ngeen dee am leer gi, gëmleen ko, ngir ngeen doon doomi leer.»

Yeesu bàyyi na Yawut ya ci seen ngëlëm

Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu dafa dem, nëbbatuji leen.
37 Firnde yi mu leen won yépp taxul ñu gëm ko,
38 ngir li yonent Yàlla Esayi waxoon am:
«Boroom bi, ana ku gëm sunu waare?
Kan la Boroom bi won dooleem?»
39 Manuñu woona gëm, ndaxte Esayi dafa waxaat ne:
40 «Yàlla dafa gumbaal seeni bët,
def ba ñu dëgër bopp,
ngir seeni bët baña gis,
seen xel baña xam,

ñu baña waññiku ci man ngir ma
wéral leen.»
41 Esayi dafa wax loolu, ndaxte
gisoon na ndamu Yeesu te mi ngi
doon wax ci ay mbiram.
42 Fekk na ci biir njiit yi sax, ñu
bare gëmoon nañu Yeesu, waaye
Farisen yee tax fésaluñu ko, ndaxte
dañoo ragaloon, ñu dàq leen ca
jàngu ba.
43 Ngërëmu nit a leen gënaloon
ngërëmu Yàlla.
44 Yeesu yégle ne: «Ku ma gëm,
gëmuloo ma waaye gëm nga ki ma
yónni.
45 Ku ma gis, gis nga ki ma yónni.
46 Ni ag leer laa wàcce ci àddina,
ngir ku ma gëm du des ci lëndëm.
47 Ku dégg samay wax te toppu
leen, du man maa koy daan, ndaxte
wàccuma ngir daan àddina, waaye
damaa ñëw ngir musal ko.
48 Ku ma beddeeku te nanguwul
samay wax, dina fekk fii li koy daan:
sama njànglee koy daan keroog bés
bu mujj ba.
49 Ndaxte waxuma ci sama coo-
bare, waaye Baay bi ma yónni ci
boppam, moo ma sant li ma wara
wax ak li ma wara jàngle.
50 Te xam naa ne li muy santaane
day joxe dund gu dul jeex. Kon li ma
wax, dama koy wax, ni ma ko Baay
bi sante.»

13

Yeesoo raxas na tànki taalibeem

1 Laata màggalu bésu Mucc ba la
woon. Yeesu xamoon na ne waxtu
wi mu wara génne àddina, dem ca
wetu Baay ba, jot na. Ku bëgg
ñoñam yi nekk ci àddina la, te bëgg
na leen ba fa mbëggeel mana yem.
2 Yeesu ak taalibe yaa ngi doon
reer. Fekk na booba Seytaane xiirtal
Yudaa, doomu Simoŋ Iskariyo, ngir
mu wori Yeesu.
3 Yeesu xamoon na ne Yàlla joxoon
na ko sañ-sañ ci lépp, xam it ne
ca Yàlla la jóge te ca moom lay
delluwaat.
4 Mu daldi jóge ca reer ba, summi
mbubbam, daldi jël ab sarbet, laxas
ko ci ndiggam.
5 Noonu mu sotti ndox ci ab këll,
daldi tàmbali di raxas tànki taalibe
ya, di leen fomp ak sarbet, ba mu
laxasaayoo.
6 Bi mu agsee ba ca Simoŋ Piyeer,
kooku ne ko: «Boroom bi, ndax yaw
dangaa nara raxas samay tànk?»
7 Yeesu ne ko: «Xamoo fii mu nekk
li may def, waaye dinga ko xami.»
8 Piyeer ne ko: «Déedéet, duma
nangu mukk nga raxas samay tànk.»
Yeesu ne ko: «Su ma la raxasul, doo
bokk ak man dara.»
9 Simoŋ Piyeer ne ko: «Kon nag
Boroom bi, bul yem rekk ci tànk yi,
waaye raxasaaleel loxo yi ak bopp
bi!»
10 Yeesu ne ko: «Ku sangu ba
noppi, soxlaatula raxas lu dul ay
tànkam, ndaxte set na wecc. Yéen
nag set ngeen, waaye du ñépp!»
11 Fekk Yeesu xamoon na ki ko
nara wor, looloo tax mu ne: «Se-
tuleen yéen ñépp.»
12 Bi mu leen raxasalee seeni tànk
ba noppi, Yeesu dafa solaat mbub-
bam, dellu toogaat ne leen: «Ndax
xam ngeen li ma leen defal?
13 Yéena ngi may wooye “Kilifa gi”
ak “Boroom bi,” te wax ngeen dëgg,
moom laa.
14 Kon bu fekkee ne man miy
Boroom bi tey Kilifa gi, maa leen
raxasal seeni tànk, yéen itam war
ngeen di raxasalante seeni tànk.
15 Bàyyil naa leen fi royukaay, ngir
ngeen di jëf, nii ma jëfeek yéen.
16 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax, jaam gënula màgg sangam,
mbaa ndaw, ki ko yónni.
17 Gannaaw xam ngeen loolu, bu
ngeen doxalee noonu, dingeen bég.

Yeesu yégle na ne Yudaa moo koy wor

18 «Yéen ñépp taxuleen may wax;
xam naa ñi ma tànn. Waaye li
Mbind mi wax, fàww mu am, bi ñu
naan: “Ki lekk sama dugub wéq na
ma.”

19 Maa ngi leen koy wax ci teel,
bala looloo ñëw, ngir bu ñëwee,
ngeen gëm ne Maay ki Nekk.
20 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax, ku nangu kenn ci ñi may yónni,
nangu nga ma, man itam; te ku ma
nangu, nangu nga ki ma yónni.»
21 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi,
mu jàq, biral ne: «Ci dëgg-dëgg
maa ngi leen koy wax, kenn ci yéen
dina ma wor.»
22 Taalibe yi di xoolante, te xa-
muñu kan lay wax.
23 Ka Yeesu bëggoon te mu
bokkoon ca taalibe ya, ma nga sóonu
woon ca kaw Yeesu.
24 Kooku la Simoŋ Piyeer liyaar,
ngir mu laaj Yeesu ki ko taxoon di
wax.
25 Taalibe ba daldi walbatiku ca
Yeesu, laaj ko ne: «Boroom bi,
kooku kan la?»
26 Yeesu ne ko: «Dinaa capp dogu
mburu ci ndab li; ki ma koy jox,
kooku la.»
Noonu Yeesu jël dogu mburu,
capp ko ca ndab la, daldi koy jox
Yudaa, doomu Simoŋ Iskariyo.
27 Naka la Yudaa jël dog wa, Sey-
taane dugg ci moom. Yeesu ne ko:
«Gaawantul ci li ngay def!»
28 Amul kenn ca ña fa toogoon ku
xam lu tax mu wax ko loolu.
29 Waaye gannaaw Yudaa moo
yoroon boyetu xaalis bi, am ñu
xalaat ne, Yeesu dafa koo wax, mu
dem jëndi li war ci màggal gi, walla
mu ne ko mu dem sarax miskin yi.
30 Yudaa nag jël dogu mburu ma,
daldi génn ca saa sa. Booba guddi
woon na.

Yeesu yégle na ne, Piyeer dina ko weddi

31 Bi Yudaa génnee, Yeesu ne:
«Léegi nag ndamu Doomu nit ki
feeñ na, te ndamu Yàlla feeñ na itam
ci moom.
32 Te bu ma feeñalee ndamu Yàlla,
Yàlla itam ci teewaayam dina feeñal
ndamu Doomu nit ki, te dina ko def
léegi.
33 Samay soppe, sama nekk ak
yéen dootul yàgg. Dingeen may
seet, waaye maa ngi leen di wax
léegi li ma waxoon Yawut ya: fa ma
jëm, dungeen fa mana dem.
34 Maa ngi leen di jox ndigal lu
bees: bëgganteleen. Nangeen di
bëggante ni ma leen bëgge.
35 Ni ñuy xame ne samay taalibe
ngeen, mooy ngeen bëggante.»
36 Simoŋ Piyeer laaj ko ne: «Bo-
room bi, foo jëm?» Yeesu ne ko: «Fa
ma jëm, manuloo ma faa topp léegi,
waaye dinga ma toppi ca kanam.»
37 Piyeer ne ko: «Boroom bi, lu tax
manuma laa topp léegi? Àttan naa
joxe sama bakkan ngir yaw!»
38 Yeesu ne ko: «Àttan ngaa joxe
sa bakkan ngir man? Ci dëgg-dëgg
maa ngi la koy wax, bala ginaar a
sab, dinga ma weddi ñetti yoon.

14

Yeesu dëfal na xolu taalibeem yi

1 «Buleen jàq. Gëmleen Yàlla te
gëm ma.
2 Am na néeg yu bare ca sama kër
Baay, bu dul woon noonu, ma wax
leen ko, ndaxte maa ngi dem defaral
leen fa ngeen di dëkk.
3 Te su ma leen defaralee bérab
booba ba noppi, dinaa délsi,
yóbbaale leen, ba fu ma nekk, ngeen
nekk fa, yéen itam.
4 Te fa ma jëm, xam ngeen yoon
wi.»

Yeesu mooy yoon wi jëm ci Yàlla

5 Tomaa ne ko: «Boroom bi, xa-
munu fa nga jëm. Kon nan lanuy
mana xame yoon wi?»
6 Yeesu ne ko: «Man maay yoon
wi, maay dëgg te dund it man la.
Kenn du ñëw ci Baay bi te jaarul ci
man.
7 Ndegam xam ngeen ma, dingeen
xam itam sama Baay. Lu weesu tey,
xam ngeen ko te gis ngeen ko.»
8 Filib ne ko: «Boroom bi, won nu
Baay bi; loolu doy na nu.»
9 Yeesu ne ko: «Ni ma yàggeek
yéen te ba tey Filib, xamuloo ma?
Ku ma gis, gis nga Baay bi. Kon nag

nan ngay mana laaje naan: “Won nu
Baay bi”?
10 Xamuloo ne maa ngi nekk ci
Baay bi te Baay baa ngi ci man?
Kàddu yi ma leen di wax jógewuñu
ci man, waaye Baay bi nekk ci man
mooy matal ay jëfam.
11 Gëmleen li ma leen wax ne maa
ngi ci Baay bi te Baay baa ngi ci man;
walla boog, gëmleen ndax jëf yi.
12 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax: képp ku ma gëm dina def,
moom itam, jëf yi may def. Dina def
sax yu gëna màgg, ndaxte maa ngi
dem ci Baay bi.
13 Te it lu ngeen ñaan ci sama tur
dinaa ko def, ngir Doom ji feeñal
ndamu Baay bi.
14 Lu ngeen ñaan ci sama tur, maa
koy def.

Yeesu dig na leen Xel mu Sell mi

15 «Bu ngeen ma bëggee, dingeen
topp sama ndigal.
16 Te dinaa ñaan Baay bi, mu jox
leen beneen Dimbalikat*, buy nekk
ak yéen ba abadan.
17 Kooku mooy Xelu Yàlla, mi yor
dëgg. Àddina du ko mana nangu,
ndaxte gisu ko te xamu ko. Yéen
xam ngeen ko, ndaxte mi ngi dëkk
ak yéen te dina nekk ci yéen.
18 Duma leen bàyyi ngeen wéet.
Dinaa délsi ci yéen.
19 Des na tuuti ci kanam, àddina
du ma gisati; waaye yéen dingeen
ma gis. Dinaa dund, moo tax yéen
itam dingeen dund.
20 Bu keroogee, dingeen xam nag
ne nekk naa ci sama Baay, yéen it
nekk ngeen ci man, te maa ngi nekk
ci yéen.
21 Ki ma bëgg, mooy kiy nangu
samay ndigal te di ko topp. Ku ma
bëgg, Baay bi bëgg la, te man dinaa
la bëgg, di la feeñu.»
22 Yudaa —du Yudaa Iskariyo de,
beneen la woon— ne ko: «Boroom
bi, lu xew, ba nga nar noo feeñu nun
rekk, te doo feeñu àddina sépp?»
23 Yeesu ne ko: «Ku ma bëgg dina
sàmm sama kàddu. Sama Baay dina
ko bëgg te nun dinanu ñëw ci moom
te dëkk ci moom.
24 Ku ma bëggul doo sàmm sama
kàddu. Li may wax nag, jógewul ci
man, waaye mi ngi soqikoo ci ki ma
yónni.
25 «Lii dama leen koy wax ci bi
may nekk ak yéen.
26 Waaye Dimbalikat, bi leen Baay
bi di yónnee ci sama tur, muy Xelam
mu Sell, dina leen jàngal lépp, di
leen fàttali li ma leen waxoon lépp.
27 Jàmm laa leen bàyyeel, sama
jàmm laa leen jox, jàmm ju àddina
manula joxe. Buleen jàq, buleen tiit.
28 «Dégg ngeen li ma leen wax:
“Dinaa dem, waaye dinaa délsi ci
yéen.” Bu ngeen ma bëggoon,
dingeen bég ci li may dem ca Baay
ba, ndaxte Baay bee ma gëna màgg.
29 Wax naa leen ko nag léegi, bala
looloo ñëw, ngir bu waxtu wa agsee,
ngeen gëm.
30 Lu weesu tey duma amati jotu
waxtaan ak yéen, ndaxte malaaka
mu bon mi jiite àddina saa ngi ñëw.
Kooku manalu ma dara.
31 Waaye àddina si war na xam ne
bëgg naa Baay bi te ni ma ko Baay bi
sante, ni laay jëfe. Jógleen, nu dem!

15

Yeesu, garab gu wóor gi

1 «Man maay garab* gu wóor gi,
te sama Baay mooy beykat bi.
2 Car bu soqikoo ci man te
meññul, dina ko dog, sànni. Waaye
car bu ci meññ, dina ko tenqi, ngir
mu gëna meññ.
3 Yéen nag, Baay bi setal na leen
jaarale ko ci kàddu gi ma leen wax,
ni beykat di tenqee garabam.

* **14:16** ***Dimbalikat bi:*** Yeesu nee na, Dimbalikat bi xel la, kon bët du ko gis. Xel moomu dina wàcc, fekk taalibe yaa ngiy dund. Gannaaw bi Yeesu yéegee asamaan te bésu Pàntakot ñëw, ca la Dimbalikat bi wàcc ci ñi gëm Yeesu. Noonu ba tey, kuy taalibeb Yeesu, ci sa xol lay dëkk. * **15:1** Garab googu, lawtan la guy meññ ay doomi reseñ.

4 Saxleen ci man; ma sax, man
itam, ci yéen. Ni car manula ame ay
doom, bu saxul ci garab, noonu itam
dungeen mana meññ li may jëfe ci
yéen, bu ngeen saxul ci man.

5 «Man maay garab gi; yéen
yéenay car yi. Ki sax ci man te ma
sax ci moom, dina meññ, ndaxte bu
ngeen saxul ci man, dungeen man
dara.
6 Ku saxul ci man dinañu ko sànni
ci biti, mu mel ni car bu ñu dagg,
ba mu wow. Car yu wow nag, dañu
leen di buub, sànni ci sawara, ñu
lakk.
7 Bu ngeen saxee ci man te saxal
samay wax ci seen xol, lu ngeen
ñaan mu nangu.
8 Liy feeñal sama ndamu Baay
moo di, ngeen di gëna meññ
tey wone noonu ne samay taalibe
ngeen.

9 «Ni ma Baay bi bëggee, noonu
itam laa leen bëgge. Saxleen ci
mbëggeel googu ma am ci yéen.
10 Bu ngeen toppee samay ndigal,
dingeen sax ci sama mbëggeel, ni
ma toppe sama ndigali Baay, ba tax
ma sax ci mbëggeelam.
11 Wax naa leen loolu, ngir ngeen
bokk ci sama mbég, te seen bos mat
sëkk.
12 Sama ndigal mooy ngeen
bëggante, ni ma leen bëgge.
13 Genn mbëggeel manula weesu
joxe sa bakkan ngir say xarit.
14 Samay xarit ngeen, ci kaw
ngeen def li ma santaane.
15 Dootuma leen wooye jaam,
ndaxte jaam du xam li sangam di
def. Xarit laa leen wooye, ndaxte
xamal naa leen li ma jële lépp ci
sama Baay.
16 Du yéen yéena ma tànn, waaye
man maa leen tànn, sas leen ngeen
dem, meññ meññeef gu sax, ngir
Baay bi def lu ngeen ko ñaan ci sama
tur.
17 Li may santaane nag, mooy
ngeen bëggante.

Nit ñi bañ nañu Yeesu ak ay taalibeem

18 «Bu leen àddina bañee, xam-
leen ne man lañu jëkka bañ.
19 Ñi bokk ci ñoom lañu bëgg.
Bu ngeen bokkoon ci ñoom, dinañu
leen bëgg, ni ñu bëgge seeni ñoñ.
Waaye bokkuleen ci àddina, ndaxte
maa leen tànn, ber leen. Looloo tax
ñu bañ leen.
20 Fàttalikuleen li ma leen wax:
"Jaam gënula màgg sangam." Bu
ñu ma sonalee, dinañu leen sonal
yéen itam. Bu ñu toppee sama wax,
dinañu topp seen wax yéen itam.
21 Waaye loolu lépp dinañu leen
ko def ndax man, ndaxte xamuñu ki
ma yónni.
22 Su ma ñëwul woon, ne leen
dara, duñu am bàkkaar. Waaye
léegi amuñu lay ngir seeni bàkkaar.
23 Ku ma bañ, bañ nga itam sama
Baay.
24 Su ma deful woon ci seen biir
jëf yu kenn deful, kon duñu am
bàkkaar. Waaye léegi nag gis nañu
samay jëf te teewul ñu bañ nu, man
ak sama Baay.
25 Waaye loolu am na ngir kàddu
gi am, kàddu gii ñu bind ci seen
yoon: "Bañ nañu ma ci dara."
26 «Dimbalikat bi† dina ñëw, mooy
Xel mi jóge ci Baay bi tey yor dëgg
gi. Dina jóge ci Baay bi, ma yebal
ko ci yéen. Moom nag, moo may
seedeeli.
27 Te yéen itam dingeen seede
samay mbir, ndaxte yéena nekkoon
ak man ca njàlbéen ga.

16

1 «Loolu dama leen koo wax ngir
seen ngëm baña wàññiku.
2 Dinañu leen dàq ca jàngu ya, te
dinañu dem ba jamono joo xam ne
ñi leen di rey dañuy xalaat ne ñu ngi
màggal turu Yàlla.
3 Dinañu agsi foofu, ndaxte xa-
muñu Baay bi te xamuñu ma.
4 Loolu nag, wax naa leen ko, ngir
bu waxtu wi jotee ngeen fàttaliku
ne yégal naa leen ko. Waxuma leen

† **15:26** Seetal ci 14.16, 17 ak 26.

ko ca njàlbéen ga, ndaxte maa ngi
nekkoon ak yéen.

Jëfi Dimbalikat bi

5 «Léegi nag maa ngi dem ca ka
ma yónni, te kenn ci yéen laaju ma
fi ma jëm.
6 Seen xol dafa jeex ndax li ma
leen wax.
7 Moona de, ci sama wàll, dëgg laa
leen di wax. Li gën ci yéen mooy
ma dem, ndaxte su dul loolu, Dim-
balikat bi* du ñëw ci yéen; waaye su
ma demee, dinaa leen ko yónnee.
8 Te bu dikkee, dina yey niti
àddina ci lu jëm ci seen bàkkaar, ci
lu jëm ci sama njubte ak ci lu jëm ci
àtte ba.
9 Ci mbiri seen bàkkaar, dina leen
yey ci li ñu ma gëmul.
10 Ci mbiri sama njubte, dina leen
yey ndaxte maa ngi dem ci Baay bi
te dungeen ma gisati.
11 Ci mbiri àtte ba, dina leen yey
ndaxte àtte nañu malaaka mu bon
mi jiite àddina si, ba daan ko.
12 «Li ma leen wara wax bare na,
waaye dungeen ko mana dékku.
13 Bu Xelum Yàlla mi yor dëgg gi
dikkee nag, dina leen gindi ci lépp li
jëm ci yoonu dëgg, ndaxte du wax ci
coobarey boppam, waaye lu ko Baay
bi wax, mu jottali leen ko. Dina leen
yégal mbir yu ñëwagul.
14 Dina ma màggal, ndaxte lu mu
leen wax, ci man la ko jële.
15 Lépp lu Baay bi am, maa ko
moom. Looloo tax ma ne leen, lu mu
leen jottali, ci man la ko jële.

Naqar wa, soppaliku na bànneex

16 «Ci kanam tuuti dungeen ma
gisati. Bu ñu ci tegee ab diir, ngeen
gisaat ma.»
17 Loolu Yeesu wax, tax na ba
am ca taalibe ya, ñu waxante ne:
«Lu muy wax nii: “Ci kanam tuuti
dungeen ma gisati; bu ñu ci tegee
ab diir, ngeen gisaat ma,” ak naan:
“Ndaxte maa ngi dem ca Baay ba”?»
18 Ñu ne: «“Teg cab diir,” lu muy
tekki? Xamunu li muy bëgga wax.»
19 Yeesu gis ne am na lu ñu ko
bëgga laaj, mu ne leen: «Dama ne:
“Ca kanam tuuti, dungeen ma gis, te
bu ñu ca tegee ab diir, ngeen gisaat
ma.” Ndax loolu ngeen di laajante ci
seen biir?
20 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen
koy wax, dingeen jooy xàcc, waaye
àddina dina bég; dingeen jàq,
waaye seen njàqare dina soppaliku
bànneex.
21 Jigéen ju nekk ci mat, dafay jàq,
ndaxte waxtu wi mu wara jur jot na.
Waaye bu doom ji juddoo, dina fàtte
coonoom ndaxte day bég ci li doom
ji gane àddina.
22 Noonu nag ngeen di jàqe, yéen
itam. Waaye dinaa leen gisaat, seeni
xol sedd, te seen mbég moomu,
kenn du ko mana dindi.
23 Bés boobu dootuleen ma laaj
dara. Ci dëgg-dëgg maa ngi leen
koy wax, Baay bi dina leen may lu
ngeen ko ñaan ci sama tur.
24 Ba léegi ñaanaguleen dara ci
sama tur. Ñaanleen, mu nangu. Bu
ko defee seen mbég mat sëkk.

Yeesu not na àddina

25 «Loolu lépp, dama leen koo wax
ci ay misaal. Jamono dina ñëw, ju
ma dootul wax ak yéen ci ay misaal,
waaye ju ma leen dee wax lu leer ci
Baay bi.
26 Bu keroogee dingeen ñaan ci
sama tur. Neewuma dinaa leen
ñaanal Baay bi,
27 ndaxte Baay bi ci boppam bëgg
na leen. Bëgg na leen ndaxte bëgg
ngeen ma te gëm ngeen ne ci Yàlla
laa jóge.
28 Jóge naa ca Baay bi, ñëw
àddina. Léegi maa ngi génn àddina,
fekki Baay bi.»
29 Taalibe yi ne ko: «Léegi yaa ngi
wax lu leer te misaaloo!
30 Léegi gis nanu ne xam nga lépp,
te soxlawul kenn di la laaj dara.
Looloo tax nu xam ne yaa ngi jóge
ci Yàlla.»
31 Yeesu ne leen: «Ndax gëm
ngeen léegi?

* **16:7** Seetal ci 14.16, 17 ak 26.

32 Waxtu waa ngi ñëw te agsi na
ba noppi, dingeen tasaaroo, ku nekk
ñibbi, ma des man rekk.
33 Waaye nag déedéet, wéetuma,
ndaxte Baay baa ngi may wéttali.
Dama leen wax loolu, ngir ngeen am
jàmm ci man. Dingeen am nattu ci
àddina, waaye takkleen fit yi; not
naa àddina.»

17

Yeesu ñaanal na boppam

1 Bi mu waxee loolu ba noppi,
Yeesu dafa xool ci kaw, ne jàkk
asamaan, ñaan Yàlla ne:
«Baay, waxtu wi tax ma ñëw ci
àddina agsi na. Feeñalal ndamu
Doom ji, ngir moom itam mu mana
feeñal sa ndam.
2 Ndaxte jox nga ko sañ-sañ ci
bépp mbindeef, ngir mu may dund
gu dul jeex gi ñi nga ko dénk.
3 Dund gu dul jeex gi nag, mooy
ñu xam la, yaw jenn Yàlla ju wóor ji
am, te ñu xam it ki nga yónni, muy
Yeesu Kirist.
4 Wone naa sa ndam ci àddina,
ndax li ma matal liggéey, bi nga ma
santoon.
5 Léegi nag Baay, ci sa teewaay,
feeñalal ci man ndam, li ma amoon
ci sa wet, laata àddina di sosu.

Yeesu ñaanal na ay taalibeem

6 «Xamal naa sa tur nit, ñi nga
tànne ci àddina te dénk ma leen.
Bokkoon nañu ci yaw, nga dénk ma
leen, te sàmm nañu sa kàddu.
7 Xam nañu léegi ne loo ma jox-
aan, ci yaw la jóge,
8 ndaxte xamal naa leen kàddu yi
nga ma jox, te nangu nañu ko. Wóor
na leen ne ci yaw laa jóge, te gëm
nañu ne yaa ma yónni.
9 Ñoom laay ñaanal. Ñaanaluma
waa àddina, waaye maa ngi ñaanal
ñi nga ma dénk, ndaxte ci yaw lañu
bokk.
10 Lu ma am, yaa ko moom, te loo
am, maa ko moom; te ñoom ñoo
feeñal sama ndam.
11 Nekkatuma ci àddina, waaye
ñoom ñu ngi ci; man, ci yaw laa
jëm. Baay bu sell bi, sàmm leen ci sa
dooley tur woowu nga ma jox, ngir
ñu nekk benn, ni nu nekke benn,
man ak yaw.
12 Bi ma nekkee ak ñoom, daan
naa leen sàmm ci sa dooley tur, tur
wi nga ma jox. Wottu naa leen, ba
kenn ci ñoom sànkuwul, lu dul kiy
aji réer ji*, ngir li Mbind mi waxoon
am.
13 «Waaye léegi maa ngi jëmsi ci
yaw, te maa ngi wax nii ci bi may
nekk àddina, ngir ñu fees ak sama
mbég.
14 Jottali naa leen sa kàddu, te
àddina bañ leen, ndax li ñu mel ni
man, baña bokk ci àddina soosu.
15 Ñaanuma nga jële leen àddina,
waaye nga yiir leen ci Ibliis.
16 Dañoo mel ni man; bokkuñu ci
àddina.
17 Samp leen ci dëgg, ngir ñu sell.
Sa kàddu mooy dëgg.
18 Ni nga ma yónnee àddina,
noonu laa leen yónnee ci nit ñi.
19 Sellal naa sama bopp ngir
ñoom, ngir ñu sampu ci dëgg te sell.

Yeesu ñaanal na ñi koy gëm ëllëg

20 «Ñaanaluma leen ñoom rekk,
waaye itam ñi may gëm ëllëg ndax
seen wax.
21 Damay ñaan ngir ñépp doon
benn. Baay, na ñooñu nekk benn
ci nun, ni nga nekke ci man te ma
nekke ko ci yaw. Nañu ànd, ba
àddina gëm ne yaa ma yónni.
22 Boole naa leen ci ndam, li nga
ma sol, ngir ñu àndandoo, ni nu
ànde man ak yaw.
23 Man ci ñoom, yaw it ci man,
ngir ñu gëna ànd, nekk benn, ba
àddina xam ne yaa ma yónni, xam
ne bëgg nga leen, ni nga ma bëgge.
24 «Baay, bëgg naa, ñi nga ma
dénk nekk ak man fa ma jëm, ngir
ñu gis sama ndam, li nga ma sol,
ndaxte bëgg nga ma, laata àddina
di sosu.

* **17:12** ***aji réer ji:*** Yudaa Iskariyo la.

25 «Baay, yaw ku jub ki, waa àddina xamuñu la, waaye man xam
naa la, te ñii xam nañu ne yaa ma
yónni.
26 Xamal naa leen sa tur te dinaa
ko gëna xamle, ngir mbëggeel, gi
nga am ci man, nekk ci ñoom, te
man it ma nekk ci ñoom.»

18

Jàpp nañu Yeesu

1 Bi mu waxee noonu ba noppi,
Yeesu jóge fa ak i taalibeem, jàll
xuru Sedoron, dugg cib tool.
2 Yudaa mi ko naroona wor xam-
oon na it bérab ba, ndaxte Yeesu
daan na fa dem ak ay taalibeem.
3 Yudaa daldi fa dem, yóbbaale
mbooloom xarekat ak ay alkaati yu
ko sarxalkat yu mag ya ak Farisen
ya jox. Ñu yor ay jum ak ay làmp ak
it gànnaay.
4 Noonu Yeesu, mi xamoon li ko
waroona dal lépp, jubsi leen ne leen:
«Ku ngeen di seet?»
5 Ñu ne ko: «Yeesum Nasaret.»
Yeesu ne: «Man la.»
Fekk Yudaa mi ko nara wor a nga
ànd ak ñoom.
6 Bi leen Yeesu nee: «Man la,» ñu
daldi dellu gannaaw, ba daanu.
7 Yeesu laajaat leen ne: «Ku ngeen
di seet?» Ñu ne ko: «Yeesum
Nasaret.»
8 Mu ne leen: «Wax naa leen ne
man la. Bu fekkee ne nag man
ngeen di seet, bàyyileen ñii ma
àndal, ñu dem.»
9 Noonu la baat boobu mu waxoon
ame: «Baay, kenn sànkuwul ci ñi
nga ma dénk.»
10 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi,
Simoŋ Piyeer bocci jaasi, ji mu
yoroon, daldi dóor surgab sarx-
alkat bu mag ba, noppu ndijooram
dagg. Surga boobu mi ngi tuddoon
Malkus.
11 Waaye Yeesu ne Piyeer: «Roofal
jaasi ji ci mbaram. Ndax warumaa
naan kaasu naqar, bi ma Baay bi
sédd?»

Yóbbu nañu Yeesu ca Anas

12 Mbooloom xarekat ya ak seen
kilifa ak alkaatiy Yawut ya jàpp
Yeesu, daldi yeew,
13 jëkk koo yóbbu ca Anas, ndaxte
Anas mooy gorob Kayif, mi doon
sarxalkat bu mag ba at mooma.
14 Kayif moo digaloon Yawut ya
ne: «Li gën moo di kenn rekk dee,
ngir mbooloo mi mucc.»

Piyeer weddi na Yeesu

15 Bi ñuy yóbbu Yeesu, Simoŋ
Piyeer ak keneen ca taalibe ya top-
poon nañu ko. Keneen kooku nag,
xamante na ak sarxalkat bu mag ba,
moo waral mu duggaaleek Yeesu ca
biir kër kilifa ga.
16 Waaye Piyeer, moom, des ca
buntu kër ga. Noonu taalibe boobu
xamante woon ak sarxalkat bu mag
ba génn, wax ak jigéen, ja doon
wottu buntu kër ga, fexe Piyeer dugg
ci biir.
17 Mbindaan mi doon wottu bunt
bi ne Piyeer: «Mbaa yaw it bokku-
loo ci taalibey waa ji?» Mu ne ko:
«Déedéet, bokkuma ci.»
18 Booba dafa seddoon, ba surga
ya ak alkaati ya boyal ab taal, di ca
jaaru. Piyeer itam taxaw, di jaaru ak
ñoom.

Sarxalkat bu mag ba seetlu na Yeesu

19 Sarxalkat bu mag ba daldi laaj
Yeesu ci lu jëm ci taalibeem yi ak ci
njàngleem mi.
20 Yeesu ne ko: «Ci mbooloo laa
doon waxe. Ci kër Yàlla ga ak ci
ay jàngu, fa Yawut yépp di daje, laa
mas di jànglee. Masumaa wax dara
di ko nëbb.
21 Lu tax nga may laaj? Laajal ñi
doon déglu li ma leen wax. Ñoom
xam nañu li ma doon wax.»
22 Bi Yeesu waxee loolu, kenn ci
alkaati yi nekkoon ci wetam daldi
koy pes ne ko: «Ndax nii ngay
tontoo sarxalkat bu mag bi?»
23 Yeesu ne ko: «Su ma waxee lu
jaaduwul, wone ko; waaye su ma
waxee lu jub, lu tax nga may dóor?»

24 Anas daldi koy yebal ca Kayif,
sarxalkat bu mag ba, ñu yeew ko ba
tey.

Piyeer dellu weddi Yeesu

25 Fekk na booba Simoŋ Piyeer,
moom, ma nga taxaw di jaaru rekk.
Ñu laaj ko ne: «Mbaa yaw it bokku-
loo ci taalibey waa ji?» Waaye
Piyeer weddi ko ne: «Déedéet,
bokkuma ci.»
26 Kenn ci surgay sarxalkat bu mag
ba, di mbokku ka Piyeer coroon
noppam, ne Piyeer: «Xanaa du yaw
laa gisoon ak moom ca tool ba?»
27 Waaye Piyeer dellu weddi ko.
Noonu ginaar daldi sab.

Yeesu ca kër Pilaat

28 Bi loolu wéyee ñu jële Yeesu ca
Kayif, yóbbu ko ca kër boroom réew
ma. Ci waxtuw njël la woon. Waaye
Yawut ya yéeguñu ca taaxum kaw
ma. Dañoo bañoona taq sobe, ngir
mana lekk ca ñamu bésu Mucc ba.
29 Looloo tax Pilaat boroom réew
ma génn, dajeek ñoom. Mu laaj leen
ne: «Lu ngeen di jiiñ waa jii?»
30 Ñu ne ko: «Bu deful woon lu
bon, duñu la ko jébbalsi.»
31 Pilaat ne leen: «Jël-leen ko,
yéen, te àtte ko ci seen yoon.»
Yawut yi ne ko: «Yoon mayu nu, nu
àtte nit, teg ko dee.»
32 Noonu la kàddug Yeesu gi ame,
ci li mu misaaloon ni mu wara
faatoo.
33 Gannaaw loolu Pilaat duggaat
ca taaxum kaw ma, woo Yeesu ne ko:
«Ndax yaa di buuru Yawut yi?»
34 Yeesu ne ko: «Ndax yaa ko
xalaat, wax ko, am dañu la koo xelal
ci man?»
35 Pilaat ne ko: «Mbaa xalaatoo ne
man Yawut laa? Sa xeet ak sarxalkat
yu mag yi ñoo ma la jébbal. Lan nga
def?»
36 Yeesu ne ko: «Sama kilifteef
nekkul ci àddina. Bu sama kilif-
teef nekkoon àddina, sama surga
yi dinañu xeex, ngir bañ ñu jébbal
ma Yawut yi. Waaye sama kilifteef
nekkul àddina.»
37 Pilaat ne ko: «Kon yaw buur
nga?» Yeesu ne ko: «Wax nga ko;
buur laa. Lii moo tax ma juddu, ñëw
àddina: ngir wax dëgg gi. Ku bokk
ci dëgg dina nangu li ma wax.»
38 Pilaat laaj ko ne: «Luy dëgg?»
Bi mu waxee loolu ba noppi, Pilaat
daldi génnaat, jëm ca Yawut ya ne
leen: «Gisuma ci moom genn tooñ.
39 Seen aada laaj na, ma bàyyil
leen kenn, saa su ñuy def màggalu
bésu Mucc bi. Xanaa ma bàyyil leen
“buuru Yawut yi”?»
40 Noonu ñu daldi yuuxuwaat:
«Déedéet, waxunu kii; Barabas lanu
wax!» Fekk Barabas moomu taskatu
réew la woon.

19

Àtte nañu Yeesu ci dee

1 Noonu Pilaat joxe ndigal, ñu
dóor Yeesu ay yar.
2 Xarekat ya ràbb kaalag dég, teg
ko ci boppu Yeesu, solal ko mbub-
bum xarekat mu xonq curr.
3 Ñu di ko jegeñsi, di ko pes,
naan ko: «Nuyu nanu la, yaw buuru
Yawut yi!»
4 Pilaat génnaat ne leen: «Gis
ngeen, maa ngi leen koy indil ci biti,
ngir ngeen xam ne waa jii, gisuma
ci moom genn tooñ.»
5 Yeesu nag génn, tegoo mbubbum
xarekat mu xonq mi ak kaalag dég
gi. Pilaat it ne leen: «Waa jaa ngii!»
6 Waaye bi ñu ko gisee, sarxalkat
yu mag ya ak alkaati ya di yuuxoo
naan: «Daaj ko ci bant! Daaj ko ci
bant, ba mu dee!» Pilaat ne leen:
«Jël-leen ko, yéen, daaj ko ci bant,
ndaxte gisuma ci moom genn tooñ.»
7 Yawut yi ne ko: «Am nanu aw
yoon, te ci yoon woowu, war na
dee ndaxte teg na boppam Doomu
Yàlla.»
8 Bi Pilaat déggee wax jooju, dafa
gëna tiit,
9 dugg ca taax ma, daldi ne Yeesu:
«Foo jóge?» Waaye Yeesu tontuwu
ko.
10 Pilaat ne ko: «Man ngay baña
waxal? Xanaa xamuloo ne am naa
sañ-sañu bàyyi la, te am naa itam
sañ-sañu daaj la ci bant?»

11 Yeesu ne ko: «Amuloo benn sañ-
sañ ci man su dul bi la Yàlla jox.
Looloo tax ba ki ma jébbal ci say
loxo am na bàkkaar, bi gëna réy.»
12 Booba nag la Pilaat doon fexee
bàyyi Yeesu. Waaye Yawut ya di
yuuxoo naan: «Boo bàyyee kii, doo
xaritu buur bi Sesaar. Nit ku teg
boppam buur, noonub Sesaar la!»
13 Bi Pilaat déggee loolu, mu daldi
génne Yeesu ca biti, dem toog ca
jalub àttekaay ba, ca fu ñuy wax
Bérabu doj ya. Ci làkku yawut ñu
naan ko Gabata.
14 Booba ñu ngi waajal màggalu
bésu Mucc ba, ca weti digg bëccëg.
Pilaat ne Yawut ya: «Seen buur a
ngii!»
15 Waaye ñuy yuuxoo naan: «Na
dee! Na dee! Daaj ko ci bant!» Pilaat
ne leen: «Ndax seen buur bi, dama
koo wara daaj ci bant?» Sarxalkat
yu mag ya ne ko: «Amunu benn
buur bu dul Sesaar!»
16 Noonu Pilaat jébbal leen Yeesu,
ngir ñu daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant

Bi leen ko Pilaat jébbalee, ñu jël
ko, yóbbu.
17 Yeesu ci boppam gàddu bant ba,
génn ngir dem ca fa ñuy wax bérabu
Kaaŋu bopp; ñu koy wooye Golgota
ci làkku yawut.
18 Foofa la xarekat ya daaje Yeesu
ca bant ba. Ci noonu it ñu daajaale
ñaari nit ci wetam, mu nekk ca digg
ba.
19 Pilaat santaane itam ñu bind,
teg ko ca kaw bant, ba ñu ko daa-
joon. Mbind ma lii la wax: «Kii
mooy Yeesum Nasaret, buuru Yawut
yi.»
20 Mbind mooma, Yawut yu bare
jàng nañu ko, ndaxte fa ñu daajoon
Yeesu ca bant ba jege woon na dëkk
ba, te mbind ma ci làkku yawut
la woon, ci làkku waa Room ak ci
gereg.
21 Noonu sarxalkat yu mag yu
Yawut ya ne Pilaat: «Bul bind: “Bu-
uru Yawut,” bindal rekk: “Kii moo
ne mooy buuru Yawut yi.”»
22 Pilaat ne leen: «Xas naa koo
bind, du deñ.»
23 Xarekat ya, bi ñu daajee Yeesu
ca bant ba, ba noppi dañoo jël ay
yéreem, séddale ko ñeenti cér, ku
nekk benn. Jël nañu it mbubbam bu
ñu ràbb ca kaw ba ci suuf te amul
benn ñaw.
24 Xarekat ya di waxante naan:
«Mbubb mi, bunu ko xotti, waaye
nanu ko tegoo ay bant, ngir xam ku
koy moom.» Noonu la Mbind mi
waroona ame, bi mu naan:
«Séddoo nañu samay yére,
tegoo ay bant sama mbubb.»
Loolu nag la xarekat ya def.
25 Ca wetu bant, ba ñu daa-
joon Yeesu, yaayam a nga fa taxa-
woon, moom ak doomu ndeyam ju
jigéen, Maryaama soxnas Këlópas,
ak Maryaama mi dëkk Magdala.
26 Bi Yeesu gisee yaayam taxaw ci
wetu taalibe, bi mu bëggoon, mu ne
ko: «Soxna si, sa doom a ngi,»
27 neeti taalibe ba: «Sa yaay a ngi
nii.» Booba la ko taalibe ba yóbbu
këram, yor ko.

Yeesu saay na

28 Bi loolu wéyee, gannaaw Yeesu
xam na ne lépp mat na léegi, mu ne
nag, ngir amal Mbind mi: «Damaa
mar.»
29 Amoon na foofa gutt bu fees ak
bineegar. Noonu ñu jël sagar, tooyal
ko ca, takk ko ci caru garab gu ñuy
wax isob, teg ko ci gémmiñu Yeesu.
30 Bi Yeesu muucoo bineegar bi,
mu ne: «Lépp mat na!» Noonu mu
sëgg, delloo ruuwam Yàlla.
31 Keroog ba ñu dee waajal bésub
noflaay ba la woon, te Yawut ya
bëgguñu néew ya des ca bant
ya, ndaxte bésub noflaay boobu
fonkoon nañu ko lool. Ñu ñaan
Pilaat, mu dammlu tànki ña ñu
daajoon, te jële leen fa.
32 Noonu xarekat ya dem, damm
tànki ku jëkk ka, teg ca ka ca des, ca
ña ñu daajaale woon ak Yeesu.
33 Bi ñu agsee ci Yeesu, dammuñu
ay tànkam, ndaxte gis nañu ne
booba faatu na.

34 Waaye kenn ca xarekat ya daldi
jël xeej, jam ko ko ci wet, ca saa sa
deret ak ndox di tuuru.
35 Kiy nettali mbir yooyu, da cee
teg bëtam, te li muy wax dëgg la.
Moom ci boppam xam na ne li muy
wax dëgg la, ngir yéen itam ngeen
gëm,
36 ndaxte loolu dafa xew ngir
Mbind mi am: «Benn yaxam du
damm.»
37 Leneen it Mbind mi wax na ko:
«Dinañu gis ki ñu jamoon.»

Rob nañu Yeesu

38 Gannaaw loolu Yuusufa mi
dëkk Arimate ñaan Pilaat ngir
yóbbu néewu Yeesu. Yuusufa taal-
ibe Yeesu la woon ci lu kenn yégul,
ndaxte dafa ragaloon Yawut ya. Pi-
laat may ko ko. Yuusufa daldi dem,
yóbbu néewu Yeesu.
39 Nikodem itam ñëw, moom mi
masoona seeti Yeesu guddi. Mu
indaale lu wara tollook fanweeri
kiloy cuuraay lu ñu defare ndàbbi
miir ak banti alowes.
40 Ñu jël néewu Yeesu, laxas ko
ci càngaay, boole ko ak cuuraay li,
ni ko Yawut yi tàmmoo def, bu ñuy
waajal néew.
41 Tool a nga woon ca wetu bérab,
ba ñu daajoon Yeesu, te ca tool
booba amoon na fa bàmmeel bu ñu
masula suul kenn.
42 Ca bésu Waajal la woon, ba
Yawut ya doon waajal bésub noflaay
ba, te bàmmeel ba jege woon na.
Foofa lañu denc Yeesu.

20

Yeesu Kirist dekki na

1 Bés ba jiitu ca ayu-bés ga,
Maryaamam Magdala jóg ca fajar,
dem ca bàmmeel ba. Bi mu agsee,
mu gis ne dindi nañu xeer, wa ñu
ko ube woon.
2 Mu daw, dem ca Simoŋ Piyeer ak
ca beneen taalibe ba, maanaam ka
Yeesu bëggoon, ne leen: «Jële nañu
néewu Boroom ba ca bàmmeel ba,
te xamunu fu ñu ko yóbbu.»
3 Piyeer ak beneen taalibe ba daw,
dem ca bàmmeel ba.
4 Ñoom ñaar ñépp a ngi doon daw,
waaye beneen taalibe ba raw Piyeer,
jëkk ko ca bàmmeel ba.
5 Duggul nag, dafa sëgg, yër, séen
càngaay la ca suuf.
6 Noonu Simoŋ Piyeer, mi ko top-
poon, agsi, daldi dugg. Mu séen
càngaay la ci suuf,
7 ak kaala ga muuroon boppu
Yeesu. Waaye kaala googu àndul ak
càngaay la; dañu ko laxas, teg ko ci
wet.
8 Noonu keneen ka jiitu woon ca
bàmmeel ba, duggsi moom itam.
Naka la gis, daldi gëm.
9 Taalibe yi xamaguñu woon
Mbind mi doon wone ne Yeesu dafa
wara dekki.
10 Noonu taalibe ya dëpp, ñibbi.

*Yeesu feeñu na Maryaamam Mag-
dala*

11 Maryaama nag moom, ma nga
desoon ca biti, ca wetu bàmmeel ba,
di jooy. Bi muy jooy, mu sëgg, yër
ci biir,
12 séen ñaari malaaka yu sol
mbubb yu weex, toog ca bérab, ba
ñu dencoon Yeesu; kenn ka féeteek
bopp bi, ki ci des ca tànk ya.
13 Malaaka ya laaj ko ne: «Jigéen
ji, looy jooy?» Mu ne leen: «Dañoo
jël sama Boroom, te xawma fu ñu ko
yóbbu.»
14 Bi mu waxee loolu, mu geestu,
séen Yeesu mu taxaw, waaye xamul
woon ne moom la.
15 Yeesu laaj ko ne: «Jigéen ji,
looy jooy? Kooy seet?» Mu foog ne
boroom tool ba la, ne ko: «Sëriñ bi,
bu fekkee yaa ko yóbbu, wax ma foo
ko denc, ma jëli ko.»
16 Noonu Yeesu ne ko: «Maryaama.»
Mu walbatiku, làkk ko ci yawut
ne ko: «Ràbbuni!» Ràbbuni mooy
tekki «Kilifa gi».
17 Yeesu ne ko: «Bu ma téye,
ndaxte yéegaguma ca Baay ba.
Waaye demal, ne samay bokk, maa
ngi yéeg ca sama Baay biy seen
Baay, ca sama Yàlla jiy seen Yàlla.»
18 Noonu Maryaamam Magdala
dem, yégali ko taalibe ya ne leen:

«Gis naa Boroom bi!» Mu daldi leen nettali li mu ko wax.

Yeesu feeñu na taalibe yi

19 Bés boobu ca ngoon sa, taalibe yaa nga daje woon ca genn kër, tëju ca biir ndax ragal Yawut ya. Yeesu ne tëll ci seen biir ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen!»
20 Mu daldi leen won ay loxoom ak wetam. Bi ñu gisee Boroom bi, taalibe ya daldi bég lool.
21 Yeesu dellu ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen! Ni ma Baay bi yónnee, noonu laa leen di yónnee, man itam.»
22 Bi mu waxee loolu, mu ëf leen ne leen: «Sol naa leen Xelu Yàlla mu Sell mi.
23 Ñi ngeen di baal seeni bàkkaar, baal nañu leen ba noppi; ñi ngeen baalul, baaluñu leen.»

Yeesu ak Tomaa

24 Fekk na Tomaa, mi bokk ci fukki taalibe yi ak ñaar, te turam di tekki «Séex bi», nekku fa woon, bi Yeesu ñëwee.
25 Yeneen taalibe yi ne ko: «Gis nanu Boroom bi!» Mu ne leen: «Su ma gisul fa ñu daajoon pont ya ci ay loxoom, te defuma ca sama baaraam, su ma tegul it sama loxo ci wetam, duma ko gëm mukk.»
26 Bi ñu ca tegee ayu-bés, taalibe Yeesu ya dajewaat ca biir kër ga, Tomaa itam a nga fa woon. Bunt yépp tëju woon nañu, waaye Yeesu ne tëll ci seen biir ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen!»
27 Noonu mu ne Tomaa: «Indil sa baaraam fii te seet sama loxo; indil sa loxo, teg ko ci sama wet. Bàyyil di weddi te nga gëm.»
28 Tomaa ne ko: «Sama Boroom, sama Yàlla!»
29 Yeesu ne ko: «Li nga ma gis a tax nga gëm? Ki bég mooy ki gëm te gisu ma!»
30 Yeesu wone na it ci kanam taalibe ya yeneen firnde yu ñu nettaliwul ci téere bii.
31 Waaye li ci nekk, bind nañu ko ngir ngeen gëm ne Yeesu mooy Almasi bi, Doomu Yàlla ji, te seen ngëm may leen, ngeen am ci moom dund.

21

Yeesu feeñu na juróom ñaari taalibe

1 Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu feeñuwaat na ay taalibeem ca tefesu dex gu ñuy wax Tiberyàdd. Nii la deme woon:
2 Taalibey Yeesu yii àndoon nañu: Simoŋ Piyeer; Tomaa, ki turam di tekki «Séex bi»; Nataneel, mi dëkk Kana ca diiwaanu Galile; doomi Sebede ak yeneen ñaari taalibe.
3 Simoŋ Piyeer ne leen: «Maa ngi nappi.» Ñu ne ko: «Nun it danuy ànd ak yaw.» Ñu dugg gaal, daldi dem. Waaye guddi googu jàppuñu dara.
4 Ci fajar gi Yeesu taxaw ca tefes ga, waaye taalibe yi xàmmiwuñu ko.
5 Yeesu ne leen nag: «Bokk yi, xanaa jàppuleen jën?» Ñu ne ko: «Déedéet.»
6 Mu ne leen: «Sànnileen mbaal mi ci ndijooru gaal gi, bu ko defee ngeen jàpp.» Ñu sànni fa mbaal ma, mu fees ak jën, ba manuñu ko woona génne ndox mi.
7 Taalibe ba Yeesu bëggoon, ne Piyeer: «Boroom bi la!» Bi Simoŋ Piyeer déggee loolu, dafa woddoo mbubbam, ndaxte dafa summiku woon, daldi sóobu ci dex gi.
8 Yeneen taalibe ya xëcc mbaal, mi fees dell ak jën, jëme ko ca tefes ga, ndaxte gaal ga sorewul woon; diggante bi waroon na tollook téeméeri meetar.
9 Bi ñu teeree, ñu gis ab taal, ñu ciy lakk ay jën, teg mburu ca wet ga.
10 Yeesu ne leen: «Indileen ci jën, yi ngeen jàpp.»
11 Simoŋ Piyeer yéeg ca gaal ga, daldi xëcc mbaal ma ca tefes ga, mu fees dell ak jën yu mag; matoon na téeméeri jën ak juróom fukk ak ñett. Te li muy baree bare lépp, taxul mbaal ma dog.
12 Yeesu ne leen: «Ñëwleen ndékki.» Kenn ci taalibe yi ñemewu

koo laaj ki mu doon, ndaxte xam
nañu ne Boroom bi la.
13 Yeesu jegeñsi, jël mburu mi, jox
leen, jox leen it jën.
14 Bi Yeesu dekkee ba tey, bii mooy
ñetteelu yoon, bi mu feeñoo ay
taalibeem.

Yeesu ak Piyeer

15 Bi ñu ndékkee ba noppi, Yeesu
ne Simoŋ Piyeer: «Simoŋ doomu
Yowaana, ndax gën nga maa bëgg,
ni ma ñii bëgge?» Mu ne ko:
«Ahakay, Boroom bi, xam nga ne
bëgg naa la.» Yeesu ne ko: «Topp-
tool ma sama mbote yi.»
16 Noonu mu waxaat ko ne:
«Simoŋ doomu Yowaana, ndax
bëgg nga ma?» Mu ne ko: «Ahakay,
Boroom bi, xam nga ne bëgg naa
la.» Yeesu ne ko: «Sàmmal ma sama
xar yi.»
17 Mu neeti ko ñetteel bi yoon:
«Simoŋ doomu Yowaana, bëgg nga
maam?» Piyeer am naqar ci li mu
ko laaj ñetti yoon: «Ndax bëgg nga
ma?» Mu ne ko: «Boroom bi, xam
nga lépp; xam nga ne bëgg naa la.»
Yeesu ne ko: «Topptool ma sama xar
yi.
18 Ci dëgg-dëgg Piyeer, maa ngi
la koy wax, bi nga dee ndaw yaa
doon takk sa geño, di dem fu la neex.
Waaye boo màggatee, dinga tàllal
say loxo, keneen takkal la sa geño,
yóbbu la foo bëggul.»
19 Ci baat yooyu la Yeesu doon mis-
aale nan la Piyeer wara faatoo ngir
jollil ndamu Yàlla. Noonu Yeesu ne
ko: «Toppal ci man!»
20 Piyeer geestu, gis taalibe bi
Yeesu bëggoon, di ñëw ci seen gan-
naaw. Taalibe boobu mooy ki sóonu
woon ca Yeesu, ba ñuy lekk, te
laajoon ko ne: «Boroom bi, kan moo
lay wori?»
21 Piyeer gis ko, daldi ne Yeesu:
«Kii nag, Boroom bi, nu muy mujje?»
22 Yeesu ne ko: «Su ma neexoon
mu dund, ba ma délsi, lu ciy sa
yoon? Yaw toppal ci man.»
23 Noonu am, ci bokki taalibe yi,
ñu xalaat ne, taalibe boobu du dee.
Moona Yeesu masul ne Piyeer, du
dee; waaye li mu wax mooy: «Su ma
neexoon mu dund, ba ma délsi, lu
ciy sa yoon?»
24 Taalibe boobu mooy seede mbir
yooyu, bind leen, te xam nanu ne li
muy wax dëgg la.
25 Yeesu def na yeneen jëf yu bare.
Su ñu ko doon nettali, bind lépp,
xalaat naa ne téere yi duñu xaj ci
àddina.

JËFI NDAW YA KIRIST YÓNNI

Yeesu Kirist yéeg na ci asamaan

1 Yaw Teyofil, téere bu jëkk, ba
ma bindoon, ëmb na lépp li Yeesu
tàmbali woona jëf ak a jàngle,
2 ba ci bés, ba ko Yàlla yéege ci
asamaan. Lu ko jiitu joxoon na ay
ndigal, jaare ci Xel mu Sell mi, jëm
ci ndaw ya mu tànnoon.
3 Gannaaw ay coonoom, ñëw na ci
ñoom, di leen won ay firnde yu bare
te wér ne mu ngi dund; mu feeñu
leen diirub ñeent fukki fan, di diisoo
ak ñoom ci lu jëm ci nguuru Yàlla.
4 Am bés muy lekk ak ñoom,
mu sant leen ne: «Buleen sore
Yerusalem, waaye ngeen xaar li
Baay bi dige woon te ma waxoon
leen ko.
5 Ndaxte Yaxya daa na sóob nit ñi
ci ndox, waaye yéen dees na leen
sóob ci Xel mu Sell mi fi ak ay fan
yu néew.»
6 Bi ñu dajaloo ak moom nag,
ñu laaj ko: «Boroom bi, ndax ci
jamono jii ngay yékkatiwaat nguuru
Israyil?»
7 Mu ne leen: «Ngeen xam ja-
mono yi ak saa, yi Baay bi dogal ci
sañ-sañam, loolu mayuñu leen ko.
8 Waaye bu Xel mu Sell mi ñëwee
ci yéen, dingeen jot kàttan te nekk
samay seede ci dëkku Yerusalem, ca
diiwaani Yude ak Samari yépp ak ba
fa àddina yem.»
9 Bi mu waxee loolu, te ñu di ko
xool, Yàlla yéege na ko, te aw niir
jël ko, làq ko seeni bët.
10 Bi muy dem nag, te ñu ne jàkk
asamaan, ñaar ñu sol yu weex daldi
ne seef, taxaw ci seen wet.
11 Ñu ne leen: «Yéen waa Galile,
lu tax ngeen taxaw, di xool ci
asamaan? Yeesu male ñu jële ci seen
biir, yéege ko asamaan, dina délsi ni
ngeen ko gise, muy dem asamaan.»

Ñu tànn Macas, mu wuutu Yudaa, nekk ndaw

12 Bi loolu amee ñu jóge ca tund,
woowu ñuy wax tundu Oliw ya, te
mu dend ak Yerusalem lu tollu ak
kilomet*, ñu daldi dellu Yerusalem.
13 Bi ñu dikkee, ñu yéeg ca néeg,
ba sut ca taax ma, fa ñuy dal.
Ñoo doon Piyeer ak Yowaana,
Saag ak Andare,
Filib ak Tomaa,
Bartelemi ak Macë,
Saag doomu Alfe,
ak Simoŋ mi bokkoon ci mbooloo
mi ñuy wax Ñi farlu ci moom
seen réew;
ak Yudaa doomu Saag.
14 Ñoom ñépp ñoo bokk menn xel, di
wéy ci ñaan ci Yàlla, ànd ak jigéen
ñi ak Maryaama, ndeyu Yeesu, ak
rakki Yeesu yu góor.
15 Ca bés yooya nag Piyeer taxaw
ca digg bokk ya, di mbooloo mu tollu
ni téeméer ak ñaar fukk.
16 Mu ne leen: «Bokk yi, li Xel mu
Sell mi waxoon ci Mbind mi jaarale
ko ci gémmiñu Daawuda, fàww mu
am. Waxoon na ci mbirum Yudaa,
mi wommat ñi jàpp Yeesu
17 te mu bokkoon ci nun, ba am cér
ci liggéey bi.»
18 —Pey gi Yudaa jotoon ci
ñaawteefam, mu jënd ci tool, daanu
fa, ba fàcc, ay butitam tuuru.
19 Loolu siiwoon na ci waa
Yerusalem, moo tax ci seen làkk ñuy
tudde tool ba Akeldama, maanaam
«Toolu deret».—
20 Piyeer teg ca ne: «Ndaxte lii
lañu bind ci téereb Sabóor:
“Na këram gental,
bu fa kenn dëkk.”
Te it:
“Na keneen bey sasam.”
21 Kon ñeel na nu, nu tànn kenn ci
ñi bokk ak nun, diir bi Yeesu doon
dem ak a dikk ci sunu biir,
22 li dale ci bi ko Yaxya sóobee ci
ndox, ba bés ba ko Yàlla jële ci sunu

* **1:12** ***kilomet:*** maanaam li ñu maye Yawut yi, ñu dox ko ci bésub noflaay bi.

biir, yéege ko. Kooku war na ànd ak
nun, di seedeel ndekkitel Yeesu.»
23 Bi ko Piyeer waxee, ñu tudd
ñaar: Yuusufa, mi ñu dippee
Barsabas te di ko dàkkentale Yustus,
moom ak Macas.
24 Ñu ñaan ci Yàlla ne: «Boroom
bi, yaw mi xam xolu nit ñépp, won
nu ki nga tànn ci ñaar ñii,
25 mu yenu liggéeyu nekk sa
ndaw, wuutu Yudaa, mi ko bàyyi,
dem bérabam.»
26 Noonu ñu boole leen, tegoo ay
bant, bant ba dal ca Macas, mu fekki
fukki ndaw ya ak benn.

2

Ñëwug Xel mu Sell mi ca màggalu Pàntakot

1 Bi bésu màggalu Pàntakot
agsee, ñoom ñépp booloo nañu ci
benn bérab.
2 Ca saa sa riir jollee asamaan, mel
ni ngelaw lu gaaw te bare doole,
daldi fees dell kër, ga ñu toog.
3 Te ay làmmiñ yu mel ni sawara
feeñu leen, ñu tasaaroo ci seen biir,
toŋ ca kaw kenn ku nekk.
4 Noonu ñu fees ak Xel mu Sell mi
ñoom ñépp, ñu daldi wax yeneen
làkk, ni leen Xel mu Sell mi maye,
ñu wax ko.
5 Fekk booba amoon na ay Yawut
yu daloon Yerusalem, doon ay nit ñu
ragal Yàlla te bokk ci xeeti àddina
yépp.
6 Bi nit ñi déggee riir ma nag,
ñépp dajaloo, daldi waaru ci li ñu
leen dégg, ñuy wax ku nekk sa làkk.
7 Ñu waaru te yéemu naa:
«Gisleen, ñiy wax ñépp, ndax duñu
waa diiwaanu Galile?
8 Naka la mana ame nag, nu di
leen dégg, kenn ku nekk ci nun, ñuy
wax ci sa làmmiñ, wi nga nàmp?
9 Nun ñi ay Pàrt, waa Medi ak
waa Elam, nun ñi dëkk Mesopotami,
réewu Yawut yi, Kapados, Pont ak
Asi,
10 di waa Firisi, Pamfili, Misra ak
weti Libi, yi dend ak Siren, nun ak
gan ñi jóge Room,
11 Yawut yi ak ñi tuub ci yoonu
Yawut yi, waa Keret ak waa Arabi,
nun ñépp nu ngi leen di dégg,
ñuy yégle màggaayi Yàlla ci sunuy
làkk!»
12 Noonu ñépp waaru, ba jaaxle
lool, ñuy waxante ci seen biir ne:
«Lii lu muy tekki?»
13 Waaye ñenn ñi di leen ñaawal
ne: «Waay! Ñii dañoo màndi ak
biiñ.»

Piyeer yégal na mbooloo mi xibaaru jàmm bi

14 Ci kaw loolu Piyeer taxaw, ànd
ak fukki ndaw ya ak benn, mu wax
ci kaw, di yégal mbooloo ma ne:
«Bokki Yawut yi ak yéen ñépp ñi
dëkk Yerusalem, dégluleen bu baax
te xam lii ma leen di wax!
15 Nit ñii màndiwuñu, ci ni ngeen
ko fooge, ndaxte nu ngi ci yoor-yoor
rekk.
16 Waaye lii mooy li Yàlla waxoon,
jaarale ko ci yonentam Yowel ne:
17 “Yàlla nee na: Ci bés yu mujj yi,
dinaa tuur ci sama Xel ci kaw nit ñépp;
seen xeet wu góor ak wu jigéen dinañu wax ci kàddug Yàlla;
waxambaane yi dinañu gis ay peeñu
te màggat yi di gént ay gént.
18 Waaw, ci bés yooyu dinaa tuur ci sama Xel
ci sama kaw jaam yu góor ak yu jigéen,
te dinañu wax ci kàddug Yàlla.
19 Dinaa wone ay kéemaan ci kaw ci asamaan
ak ay firnde ci suuf ci àddina,
muy deret, sawara ak ay niiri saxar.
20 Jant bi dina daldi lëndëm,
weer wi deretal,
bala bésu Boroom biy ñëw, di bés bu mag, bi ànd ak ndam.
21 Booba nag ku woo Boroom bi ci aw turam,
dinga mucc.”
22 «Yéen bokki Israyil, dégluleen
wax jii! Yeesu mi dëkk Nasaret, nit
la woon, ku Yàlla dëggal ci seen
kanam ciy kéemaan, ay jaloore ak
firnde, ya Yàlla defoon jaarale ko ci

moom ci seen biir; yéen xam ngeen ko.
23 Moom nag jébbale nañu ko, jaar
ci nas, bi Yàlla dogaloon te xam ko
lu jiitu; te yéen rey ngeen ko ci
daaj ko ci bant, jaarale ko ci loxoy
bàkkaarkat.
24 Waaye Yàlla dekkal na ko, dag-
gal ko buumi dee, ndaxte dee manu
koo téye.
25 Daawuda wax na ci mbiram ne:
“Saa su ne gis naa Boroom bi ci sama
kanam;
gannaaw mu ngi ci sama ndijoor,
duma raf.
26 Moo tax sama xol sedd, may woy
sama bànneex,
te it sama yaram di tëdd ci yaakaar.
27 Ndaxte doo bàyyi sama ruu ci
barsàq,
te doo seetaan sa waa ju sell, mu
yàqu.
28 Xamal nga ma yoonu dund;
dinga ma béglooji ci sa kanam.”
29 «Bokk yi, man naa leena wax lu
wóor ci mbirum maam Daawuda, ne
dee na te suul nañu ko; bàmmeelam
mu ngi ci nun ba tey.
30 Waaye yonent la woon, te xam-
oon na ne Yàlla digoon na ko ci
ngiñ ne dina teg ci nguuram kenn
ci askanam.
31 Kon gis na lu ñëwagul, di
wax ci mbirum ndekkitel Kirist ne
bàyyiwuñu ko ci barsàq, te yara-
mam yàquwul.
32 Yeesu moomu nag, Yàlla dekkal
na ko; nun ñépp seede nanu ko.
33 Yàlla yéege na ko ak ndijooram,
te jot na ci Baay bi Xel mu Sell mi
ñu dige woon, ba tuur lii ngeen gis
te dégg ko.
34 Ndaxte du Daawudaa yéeg ci
asamaan, waaye moom ci boppam
nee na:
“Boroom bi wax na sama Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
35 ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
36 «Na bànni Israyil gépp xam bu
wóor nag ne Yeesu moomu ngeen
daajoon ci bant, Yàlla def na ko
Boroom ak Almasi bi.»
37 Bi ko mbooloo ma déggee,
naqaru xol wu metti jàpp leen; ñu
daldi ne Piyeer ak ndaw ya ca des:
«Bokk yi, lu nu wara def?»
38 Piyeer ne leen: «Tuubleen seeni
bàkkaar, te kenn ku nekk ci yéen,
ñu sóob ko ci ndox ci turu Yeesu
Kirist. Noonu Yàlla dina leen baal
seeni bàkkaar te may leen Xel mu
Sell mi.
39 Ndaxte li Yàlla dige woon,
yéena ko moom ak seeni doom ak
ñu sore ñépp, di ñépp ñi Yàlla sunu
Boroom di woo ci moom.»
40 Noonu mu artu leen ak ye-
neen wax yu bare, di leen dénk ne:
«Rëccleen ci niti jamono ju dëng
jii.»
41 Ñi nangu ay waxam nag, ñu
sóob leen ci ndox, te ca bés booba
lu mat limub ñetti junniy nit yokku
nañu ci ñoom.

Mbooloom ña gëm Kirist

42 Ñoom nag ñuy wéy ci njànglem
ndaw yi ak cig bokk, ci damm
mburu ak ñaan ci Yàlla.
43 Ragal jàpp ñépp, te ndaw yi
di def ay kéemaan ak ay firnde yu
bare.
44 Ñi gëm nag dañoo booloo te
bokk lépp.
45 Ñu jaay seeni suuf ak seen alal,
séddoo ko, ku nekk ak la ngay soxla.
46 Te bés bu nekk ñu saxoo teew
ak benn xalaat ca kër Yàlla ga, tey
damm mburu ca kër ya; ñuy lekk
seen ñam ak xol bu laab tey bég,
47 di màggal Yàlla te am yiw ci
wetu nit ñépp. Noonu bés bu nekk
Boroom bi di yokk ca mbooloo ma
ñi mucc.

3

Piyeer faj na nit ku lafañ

1 Am bés Piyeer ak Yowaana dem,
ba bëgga dugg ca kër Yàlla ga ca
waxtuw ñaan, maanaam tisbaar.
2 Fekk ñu indi fa nit ku jud-
duwaale lafañ, ñu di ko teg bés bu
nekk ca bunt, ba ñuy wooye Bunt bu
rafet ba, ca kër Yàlla ga, ngir muy
yelwaan ña fay dugg.

3 Bi mu gisee Piyeer ak Yowaana
nag, ñuy dugg ca kër Yàlla ga, mu
dékk leen loxo.
4 Ci kaw loolu Piyeer ak Yowaana
ne ko jàkk, te Piyeer ne ko: «Xool
nu.»
5 Lafañ bi xool leen, yaakaar ne
dina jot dara ci ñoom.

6 Noonu Piyeer ne ko: «Awma
xaalis, awma wurus, waaye li ma
am, dinaa la ko jox: ci turu Yeesu
Kirist mu Nasaret doxal!»
7 Mu jàpp ci loxol ndijooram,
yékkati ko. Ci saa si ay tànkam ak
ay kostanam dëgër.
8 Mu tëb, daldi taxaw, di dox. Mu
dugg ak ñoom ca kër Yàlla ga, muy
dox, di tëb tey sant Yàlla.
9 Noonu ñépp gis ko, muy dox, di
sant Yàlla.
10 Te ñu xàmmi ko, ne moo daan
toog, di yelwaan ca Bunt bu rafet ba
ca kër Yàlla ga. Ñu daldi waaru lool
te yéemu ci li ko dikkal.

Waareb Piyeer

11 Naka waa ji taq ci Piyeer ak
Yowaana, ñépp waaru; ñu daldi
daw, fekksi leen ca bérab ba ñuy
wax Werandaa bu Suleymaan.
12 Bi Piyeer gisee loolu nag, mu
ne mbooloo mi: «Yéen waa Israyil,
lu tax ngeen waaru ci lii? Lu tax
ngeen di nu xool jàkk, mel ni ci sunu
kàttan, mbaa ci sunu ragal Yàlla
lanu doxloo kii?
13 Yàllay Ibraayma ak Isaaxa ak
Yanqóoba, di Yàllay sunuy maam,
màggal na Ndawam Yeesu; yéena
xàcceek moom, ba jébbal ko Pilaat,
fekk naroon na koo bàyyi.
14 Yéen xeeb ngeen Aji Sell ji te
Jub, te tinul ab reykat.
15 Bóom ngeen Aji Dundal ji,
waaye Yàlla dekkal na ko; seede
nanu ko nun ñépp.
16 Ci gëm turam la nit, kii ngeen di
gis te xam ko, dëgëre; waaw, turu
Yeesu ak ngëm gi jóge ci moom, moo
tax mu wér péŋŋ ci seen kanam,
yéen ñépp.
17 «Léegi nag bokk yi, xam naa ne
ñàkka xam a tax ngeen def ko, yéen
ak seeni kilifa.
18 Waaye noonu la Yàlla amale
li mu yégle woon lu jiitu jaarale
ko ci gémmiñug yonent yépp naan,
Almaseem dina sonn.
19 Tuubleen seeni bàkkaar nag
te waññiku ci Yàlla, ngir seeni
bàkkaar far.
20 Noonu jamonoy péex dina ba-
woo ci Boroom bi, te muy yebal
Almasi bi mu leen jagleel, maanaam
Yeesu.
21 Asamaan war na koo yor, ba
jamono ju ñuy defaraat lépp, di
jamono ji Yàlla waxoon jaarale ko ci
gémmiñug yonentam yu sell yépp,
li dale ci njàlbéenug àddina.
22 Ndaxte Musaa nee woon na:
“Boroom bi seen Yàlla dina leen
feeñalal ci seen xeet Yonent ni man;
nangeen ko déggal ci lépp lu mu
leen wax.
23 Képp ku déggalul Yonent
boobu, dees na la far ci xeet wi.”
24 «Li dale sax ci Samiyel ak ñi ci
topp, bépp yonent bu wax yégle na
bés yii.
25 Yéen nag yéenay donn yonent
yi ak kóllëre, gi Yàlla fasoon ak seeni
maam, bi mu naan Ibraayma: “Xeeti
àddina yépp dinañu barkeel ci ki
soqikoo ci yaw.”
26 Yàlla feeñal na Ndawam, jëkk
koo yebal ci yéen, ngir barkeel leen,
ci waññi leen kenn ku nekk ci say
bàkkaar.»

4

Piyeer ak Yowaana ci kanam kureelu àttekat ya

1 Bi ñuy wax ak mbooloo ma,
sarxalkat ya ak kilifag ñiy wottu kër
Yàlla ga ak Sadusen ya daanu ci seen
kaw.
2 Ñu mer lool ci li ñuy waar
nit ñi, di yégle ndekkitel ñi dee,
sukkandikoo ko ci ndekkitel Yeesu.
3 Noonu ñu jàpp leen, tëj leen ba
ca ëllëg sa, ndaxte mu nga doon
tàmbalee guddi.

4 Waaye ñu bare ca ña dégg wax
ja gëm nañu, te limu góor ñi gëm
yokku na, ba mat juróomi junni.
5 Ca ëllëg sa nag kilifay Yawut yi
ak njiit yi ak xutbakat yi dajaloo ci
Yerusalem.
6 Ràññee nañu ci: Anas, miy sarx-
alkat bu mag bi, Kayif, Yowaana,
Alegsàndar ak bokki sarxalkat bu
mag bi.
7 Ñu dëj Piyeer ak Yowaana ca digg
ba, laaj leen ne: «Lii ngeen def, ci
gan kàttan, mbaa ci turu kan, ngeen
ko defe?»
8 Ci kaw loolu Piyeer daldi fees
ak Xel mu Sell mi, ne leen: «Yéen
kilifay xeet wi ak njiit yi,
9 bu fekkee ne xettali nit ku wopp,
ba mu wér, moo tax ngeen dëj nu ci
pénc mi tey,
10 nangeen xam lii, yéen ñépp ak
bànni Israyil gépp: ci turu Yeesu
Kirist mu Nasaret, mi ngeen daajoon
ca bant te Yàlla dekkal ko, ci tur
woowu la nit kii jële ag wér, ba
taxaw ci seen kanam.
11 Yeesu moomu mooy:
“Doj wi ngeen xeeboon, yéen
tabaxkat yi,
te moo doon doju koñ.”
12 Te mucc amul ci keneen, ndaxte
ci ron asamaan amul weneen tur
wu ñu maye ci nit ñi, wu nu wara
mucce.»
13 Kon bi ñu gisee fit, wi Piyeer
ak Yowaana àndal, te ñu xam ne
masuñoo jàng mbaa ñuy gëstu ci
diine, ñu daldi waaru, ràññee ne
daa nañu ànd ak Yeesu.
14 Te bi ñu gisee nit, ka ñu fajoon,
taxaw ak ñoom, manuñu caa teg
dara.
15 Noonu ñu santaane, ñu génne
leen, ñu daldi gise ci seen biir,
16 ne: «Lu nuy def ak ñii? Ndaxte
def nañu kéemaan gu siiw; loolu
leer na ñi dëkk Yerusalem ñépp, te
manunu koo weddi.
17 Waaye ngir mbir mi baña law
ci xeet wi, nanu leen aaye, ñu baña
waxati ak kenn ci tur woowu.»
18 Noonu ñu woo leen, ñu tere leen
bu wóor, ñu waxati mbaa waare
dara ci turu Yeesu.
19 Waaye Piyeer ak Yowaana ne
leen: «Bu fekkee ne déggal leen te
bàyyi Yàlla mooy li jub ci kanam
Yàlla, seetleen.
20 Waaye nun manunoo baña wax
li nu gis te dégg ko.»
21 Noonu kilifa yi tëkkuwaat leen,
yiwi leen, ñu dem. Ndaxte amuñu
benn bunt ci ñoom ngir mbugal
leen, fekk ñépp di màggal Yàlla ci
li xewoon.
22 Ndaxte nit, ka ñu fajoon ci
kéemaan googu, weesoon na ñeent
fukki at.

Mbooloom ñi gëm ñaan na ci Yàlla

23 Bi ñu leen yiwee nag, ñu dem ci
seeni bokk, nettali leen li sarxalkat
yu mag ya ak njiit ya waxoon lépp.
24 Bi ko bokk ya déggee nag,
ñu mànkoo, diis seen kàddu Yàlla
ne: «Boroom bi, yaa sàkk asamaan,
suuf, géej ak lépp li nekk ci seen biir.
25 Yaa wax, jaar ci sunu maam
Daawuda sa jaam, mi doon
gémmiñu Xel mu Sell mi, ne:
“Lu tax xeeti àddina di bax?
Lu tax ñuy fexe lu manula am?
26 Buuri àddina dañoo booloo,
te kilifa yi dajaloo,
di bañ Boroom bi ak Almaseem.”
27 Ndaxte ci dëgg ci dëkk bii, Erodd
ak Poñsë Pilaat ànd ak xeeti àddina
ak bànni Israyil, likkoo nañu, ngir
daaneel sa Ndaw lu sell li nga fal, di
Yeesu,
28 te def lépp, li sa kàttan ak sa
ndigal tëraloon.
29 Léegi nag Boroom bi, seetal seeni
tëkku te may nu, nun say jaam, nuy
wax sa kàddu ak fit.
30 Tàllalal sa loxo, ci wéral ak ci
wone ay kéemaan ak ay firnde,
jaarale ko ci turu Yeesu, sa Ndaw lu
sell li.»
31 Bi ñu ñaanee ba noppi, bérab
ba ñu booloo woon daldi yëngatu;
te ñoom ñépp fees ak Xel mu Sell
mi, ñuy wax kàddug Yàlla ak fit wu
dëgër.

Mbooloom ñu gëm ñi

32 Noonu mbooloom ñu gëm ñi
bokk menn xel ak benn xalaat. Kenn

daawul aakimoo dara ci alalam,
waaye ñoo bokkoon lépp.
33 Te ndaw yi di seedeel ndekkitel
Yeesu Boroom bi ak kàttan gu réy.
Te yiw wu yaatu ëmb leen, ñoom
ñépp.
34 Kenn ci ñoom ñàkkul dara,
ndaxte képp ku nekk boroom suuf
mbaa am ay kër, jaay na ko, indi
njég li,
35 teg ko ci loxoy ndaw ya; ñu di ci
sédd, kenn ku nekk li mu soxla.
36 Noonu amoon na fa ku tudd
Yuusufa, te ndaw yi dàkkentale ko
Barnabas, miy tekki «Kiy dëgëral
fit yi,» mu soqikoo ci giiru Lewi, te
juddoo dunu Sipar.
37 Moom nag jaay na tool, ba mu
moom, indi xaalis ba, teg ko ci loxoy
ndaw ya.

5

Anañas ak Safira

1 Naka noonu nit ku tudd Anañas,
ànd ak Safira jabaram, jaay làccu
suuf.
2 Mu dencal boppam benn cér ca
njég la, ànd ca ak jabaram; ba noppi
mu indi cér ba ca des, teg ko ci loxoy
ndaw ya.
3 Bi mu ko defee Piyeer ne ko:
«Anañas, lu tax nga bàyyi Seytaane
dugg la, ba fees sa xol, ngay wor Xel
mu Sell mi, ci li nga dencal sa bopp
benn cér ci njég li?
4 Bi mu jaragul, ndax moomuloo
ko woon? Te bi mu jaree, ndax
yilifuloo woon njég li? Lu tax nga
fas ci sa xol def nii? Woruloo nit ñi,
waaye Yàlla nga wor.»
5 Bi Anañas déggee baat yooyu,
mu daanu dee. Ñi ko dégg ñépp tiit,
ba ne nërëm.
6 Noonu waxambaane ya jóg, ñu
sàng ko, yóbbu ko, jébbal Yàlla.
7 Ñetti waxtu gannaaw ga,
jabaram duggsi, fekk xamul la fa
xew.
8 Piyeer daldi ko ne: «Wax ma,
ndax lii mooy njégu tool bi?» Mu ne
ko: «Waawaaw, lii la.»
9 Ci kaw loolu Piyeer ne ko: «Lu
tax ngeen ànd, di diiŋat Xelu Bo-
room bi? Ñi denci woon sa jëkkër
ñu ngi nii ci bunt bi, te dinañu la
yóbbu.»
10 Ca saa sa mu daanu ciy tànkam,
dee. Bi waxambaane ya agsee nag,
ñu fekk ko, mu faatu; ñu yóbbu ko,
def ko ci wetu jëkkëram.
11 Noonu tiitaange ju mag tàbbi
ci mbooloom ñi gëm ñépp ak ñi ko
dégg ñépp.

Ndawi Kirist yi faj nañu ñu bare

12 Bi loolu amee ay kéemaan ak ay
firnde yu bare di xew ci nit ñi, jaare
ca loxoy ndaw ya. Ñépp di booloo
ca Werandaa bu Suleymaan ca kër
Yàlla ga.
13 Te kenn ci ña ca des ñemewula
booloo ak ñoom, waaye nit ñépp di
leen màggal.
14 Moona ay nit ñu gëna bare, góor
ak jigéen, di gëm Boroom bi, tey taq
ci ñoom.
15 Nit ñi indi sax ñu wopp ca
mbedd ya, teg leen ca ay lal yu ndaw
ak ay leeso, ngir bu Piyeer di jaar,
doonte takkandeeram sax yiir ñenn
ci ñoom.
16 Te it nit ñu bare dajaloo, jóge
ca dëkk ya wër Yerusalem, ñu indi
ay jarag ak ñu rab yu bon sadd; te
ñoom ñépp daldi wér.

Fitnaal nañu ndaw yi

17 Booba sarxalkat bu mag ba
jóg ak gàngooram gépp, maanaam
kureelu Sadusen ga fa dëkk. Kiñaan
gu mag jàpp leen,
18 ba ñu jàpp ndaw ya, tëj leen ca
kaso ba.
19 Waaye ci guddi malaakam Bo-
room bi ubbi buntu kaso ba, génne
leen ci biti naan:
20 «Demleen taxaw ca kër Yàlla
ga, te xamal nit ñi lépp lu jëm ci
dund gu wóor gii.»
21 Bi ñu déggee loolu, ñu dugg ca
kër Yàlla ga ci suba teel, daldi waare.

Bi ñu koy def, sarxalkat bu mag ba
ak gàngooram ñëw, woolu kureelu

àttekat ya, maanaam mbooloom nji-
iti bànni Israyil gépp; ñu yónnee,
ngir jëli ndaw ya ca kaso ba.
22 Waaye bi wottukati kër Yàlla ga
agsee ca kaso ba, gisuñu leen fa; ñu
daldi délsi, yégle ko
23 ne: «Fekk nanu kaso ba tëju bu
wóor ak wottukat ya taxaw ca bunt
ya, waaye bi nu ko tijjee, fekkunu
kenn ci biir.»
24 Bi kilifag wottukati kër Yàlla
ga ak sarxalkat yu mag ya déggee
loolu, ñu daldi ciy jaaxle lool, ñuy
laajante, fu lii di mujj.
25 Noonu benn waay ñëw, yégal
leen ne: «Nit ñi ngeen tëjoon ñu ngi
taxaw ca kër Yàlla ga, di jàngal nit
ñi.»
26 Ci kaw loolu kilifa ga ak wot-
tukat ya dem jëli leen; waaye
boolewuñu ci fitna, ngir ragal nit ñi
sànni leen ay xeer.
27 Bi ñu leen indee, ñu dëj leen ci
kanam mbooloo ma. Sarxalkat bu
mag ba laaj leen
28 ne: «Ndax terewunu leen ci lu
wér, ngeen waare ci tur woowu, te
fi mu ne dajal ngeen Yerusalem ak
seeni waare, rax-ca-dolli yéena ngi
nuy fexee taqal deretu nit kooku.»
29 Waaye Piyeer ak ndaw ya ne
leen: «Déggal Yàlla moo gën déggal
nit.
30 Yàllay sunuy maam dekkal na
Yeesu, mi ngeen bóomoon ci wékk
ko ca bant ba.
31 Te Yàlla yékkati na ko ci ndi-
jooram, mu nekk Buur ak Musalkat,
ngir may bànni Israyil réccu, ba mu
baal leen seeni bàkkaar.
32 Seede nanu loolu, nun ak Xel
mu Sell, mi Yàlla may ñi koy
déggal.»
33 Bi ñu déggee loolu, ñu mer ba
seen xol di dagg, ñu bëgg leena rey.
34 Waaye amoon na fa nit ku tudd
Gamaleel, bokk ci tariixab Farisen
ya, di xutbakat bu tedd ci yoonu
Musaa, mu jóg ca mbooloo ma,
santaane ñu génne leen tuuti.
35 Bi ñu ko defee mu ne leen:
«Yéen bokki Israyil, moytuleen li
ngeen di def nit ñooñu.
36 Ndaxte bu yàggul Tëdas jógoon
na, mbubboo daraja, ba lu mat
ñeenti téeméeri nit takktoo ak
moom. Tëdas moomu nag reyees na
ko, te ñi ko toppoon ñépp tasaaroo,
ba seen pexe nasax.
37 Gannaawam it Yudaa mu Galile
jóg, ca jamono ja ñu doon bind waa
réew ma, mu jógloo nit ñu bare, ñu
ànd ak moom. Moom itam dee na,
te ay nitam ñépp tasaaroo.
38 Léegi maa ngi leen di wax,
génnleen ci mbirum ñooñu te bàyyi
leen ñu dem. Ndaxte bu seen pas-
pas mbaa seen jëf dee pexem nit,
dina yàqu.
39 Waaye bu fekkee ne ndogalu
Yàlla la, dungeen ko mana fanq, ngir
ragala jànkoonte ak Yàlla.»
40 Bi mu waxee loolu, ñu fekk
ko ci xalaatam; ñu woo ndaw ya,
daldi leen dóor ay yar, tere leen, ñu
waxati dara ci turu Yeesu, ba noppi
bàyyi leen, ñu dem.
41 Ndaw ya nag jóge ca kanam
kureelu àttekat ya, bég ci li leen
Yàlla jàppe, ñu yeyoo yenu toroxte
ngir Tur wa*.
42 Noonu bés bu nekk ca kër Yàlla
ga ak ca kër ya, daawuñu noppee
jàngle ak a xamle xibaaru jàmm bi,
ne Yeesu mooy Almasi bi.

6

Sàkk nañu ñiy topptoo yëfi mbooloo ma

1 Ca bés yooyu, naka taalibe yi
di gëna bare, Yawut yiy làkk gereg
tàmbalee ñaxtu ci mbirum Yawut
tigi yi, te lii a ko waral: jigéen ñi
seen jëkkër dee, te ñu bokk ci ñoom,
naraalewuñu leen ca ndimbal, la
ñuy séddale bés bu nekk.
2 Noonu fukki ndaw ya ak ñaar
woo mbooloom taalibe ya ne leen:
«Nu bàyyi kàddug Yàlla, di topp-
too mbirum séddale, loolu jekkul ci
nun.

* **5:41** ***Tur wa*** mooy turu Boroom bi Yeesu Kirist.

3 Kon nag bokk yi, tànnleen
juróom ñaari nit ci seen biir, ñu am
seede su rafet te fees ak Xel mu Sell
mi ak sago, nu dénk leen liggéey bii.
4 Waaye nun dinanu wéy ci ñaan
ci Yàlla ak ci yenub xamle kàddu gi.»

5 Lii ñu wax nag neex na mbooloo
mépp. Noonu ñu tànn Ecen, di nit
ku fees ak ngëm ak Xel mu Sell
mi, boole ci Filib ak Porokor, teg
ca Nikanor, Timon, Parmenas ak
Nikolas, mi juddoo Ancos te tuub ci
yoonu Yawut ya.
6 Ñu jébbal leen ndaw ya, ñaanal
leen, teg leen loxo.

7 Noonu kàddug Yàlla di law, ba
mbooloom taalibe yi di yokku bu
bare ci Yerusalem; te sarxalkat yu
bare déggal Yàlla ci topp yoonu
ngëm wi.

Jàpp nañu Ecen

8 Naka noona Ecen, mi fees ak yiw
ak kàttan, di def ay kéemaan yu
mag ak ay firnde ca nit ña.
9 Waaye ay nit jóg, bokk ci jàngu,
bi ñuy wax Jàngub ñi ñu goreel, di
ay niti dëkki Siren ak Alegsàndiri,
ak it waa diiwaani Silisi ak Asi. Ñuy
werante ak Ecen,
10 waaye àttanuñu sagoom ak Xel
mi muy waxe.

11 Kon ñu daldi jënd ay nit, ñu ne:
«Dégg nanu ko, muy sosal Musaa ak
Yàlla.»
12 Noonu ñu jógloo nit ñi ak
njiit yi ak xutbakat yi, ñu dal
ci kawam, jàpp ko, yóbbu ko ca
kureelu àttekat ya.
13 Te ñu sàkk ay naaféq yuy seede
ne: «Kii du bàyyee wax lu juuyoo ak
bérab bu sell ba ak yoonu Musaa.
14 Ndaxte dégg nanu, muy wax
ne, Yeesum Nasaret moomu dina
daaneel bérab bii te soppi aada, yi
nu Musaa batale woon.»
15 Bi ñu ko waxee, ña toogoon
ñépp ca mbooloo ma xool ko jàkk,
gis xar kanamam, mu mel ni xar
kanam malaaka.

7

Layu Ecen fa kanam mbooloo ma

1 Noonu sarxalkat bu mag ba ne
ko: «Ndax loolu dëgg la?»
2 Ecen ne ko: «Yéen samay bokk
ak samay baay, dégluleen! Yàlla,
miy Boroom ndam, feeñu woon na
sunu maam Ibraayma, bi mu nek-
kee réewu Mesopotami, te dëkkagul
woon Karan.
3 Mu ne ko: “Toxul sa réew, bàyyi
say bokk, te ñëw ci réew, mi ma lay
won.”
4 «Ci kaw loolu mu génn réewu
niti Kalde, dëkksi Karan. Te bi
baayam faatoo, Yàlla toxale ko foofa,
dëël ko ci réew, mi ngeen dëkk
léegi.
5 Waaye mayu ko fa genn
moomeel gu mu wara donale, du
sax fu mu mana teg tànkam; waaye
dig na ko ne dina ko may réew mi,
mu yilif ko moom ak askanam, fekk
booba amagul doom.
6 Yàlla ne ko: “Ñi soqikoo ci yaw
dinañu ganeyaan ci réew mu ñu
dëkkul; dees na leen def ay jaam, di
leen fitnaal diirub ñeenti téeméeri
at.”
7 Waaye Yàlla nee na: “Xeet wi
leen jaamloo, man maa leen di àtte
te gannaaw loolu dinañu génn, di
ma jaamu ci bérab bii.”
8 Yàlla nag tëral kóllëre seen
diggante, fas ko ci màndargam
xaraf. Noonu Ibraayma jur Isaaxa,
xarafal ko ca juróom ñetteelu fan
ba; Isaaxa def noonu Yanqóoba,
Yanqóoba it def noonu fukki maam
ya ak ñaar, ñi sos xeet wi.
9 «Naka maam yooyu, dañoo
iñaane Yuusufa, ba jaay ko, mu jëm
réewu Misra. Waaye Yàlla taxawu
ko,
10 génne ko ci coonoom yépp, de-
fal ko yiw ak xel ci kanam Firawna,
buuru Misra, mu def ko kilifag Misra
ak këram gépp.
11 «Bi loolu amee xiif tàbbi ci biir
Misra ak réewu Kanaan mépp, ba
toskare ja metti lool, te sunuy maam
amatuñu lu ñu lekk.

12 Yanqóoba nag dégg ne Misra
am na dugub, mu yebal ca sunuy
maam, ñu dem fa yoon wu jëkk.
13 Bi fa ay doomi baayam delloo
nag, Yuusufa xàmmiku leen, te Fi-
rawna xamante ak njabootam.
14 Ci kaw loolu Yuusufa yeble,
woo baayam ak bokkam yépp, ñuy
juróom ñaar fukki nit ak juróom.
15 Noonu Yanqóoba dem Misra,
faatu fa, moom ak sunuy maam.
16 Gannaaw loolu ñu yóbbu
seeni néew Sisem, dugal leen ca
bàmmeel, ba Ibraayma jëndoon ak
xaalis ca doomi Amor ca Sisem.
17 «Bi loolu wéyee jamono ji jege
woon na, ngir Yàlla amal li mu
digoon Ibraayma ci ngiñ; fekk xeet
wa di law tey gëna bare ci Misra,
18 ba keroog beneen buur bu xa-
mul Yuusufa di falu ci Misra.
19 Buur boobu nag dafa daan nax
sunu xeet, di fitnaal sunuy maam,
ba di leen sànniloo seeni doom, ngir
ñu dee.
20 «Booba nag la Musaa juddu, di
ku rafet ci kanam Yàlla; ñu yor ko
ñetti weer ci biir kër baayam,
21 ba noppi sànni ko. Noonu doom
ju jigéen ju Firawna for ko, yar ko ni
doomam.
22 Musaa nag di ku yewwu ci xam-
xamu waa Misra bépp, di jàmbaar
ci wax ak jëf.
23 «Bi mu demee ba am ñeent
fukki at, mu fas yéeney seeti ay
bokkam, maanaam bànni Israyil.
24 Noonu mu gis ca ku ñuy néewal
doole, mu sotle ko, feyul ko, ba dóor
waayi Misra ja.
25 Mu defe ne, ay bokkam dinañu
xam ne ciy loxoom la leen Yàllay
musale, waaye xamuñu ko.
26 Ca ëllëg sa mu juux ci ay Yawut
yuy xeex, mu di leen jéema jubale
ne leen: “Yéen ay bokk ngeen, lu tax
ngeen di xeex?”
27 Waaye kiy néewal doole mo-
roomam bëmëx ko ne: “Ku la teg
kilifa ak àttekat ci sunu kaw?
28 Ndax danga maa bëgga rey, ni
nga defoon démb waayi Misra ja?”
29 Bi Musaa déggee wax jooju, mu
daldi daw, dem réewu Majan, di fa
ab doxandéem; mu séy fa, ba am
ñaari doom.
30 «Lu ko wees ñeent fukki at nag,
bi mu nekkee ca màndiŋu tundu
Sinayi, malaaka feeñu ko ci takk-
takku sawara ci biir as ngarab.
31 Bi ko Musaa gisee, mu daldi
waaru ci li mu gis; mu jegesi ngir
niir ko, dégg baatu Boroom bi ne ko:
32 “Man maay sa Yàllay maam,
di Yàllay Ibraayma, Isaaxa ak
Yanqóoba.” Ci kaw loolu Musaa tiit
bay lox, te ñemeetula xool.
33 Noonu Boroom bi ne ko: “Sum-
mil say dàll, ndaxte bérab bi nga
taxaw, bérab bu sell la.
34 Gis naa bu baax fitnay sama
xeet ci Misra te dégg naa seeni
tawat, kon wàcc naa ngir musal
leen. Léegi nag ñëwal, dinaa la
yebal Misra.”
35 «Musaa moomu bañoon nañu
ko, ba ne ko: “Ku la teg kilifa ak
àttekat?” Waaye moom la Yàlla
yebal, jaarale ko ci malaaka mi ko
feeñu ca ngarab sa, ngir mu nekk
kilifa gu leen di goreel.
36 Moo leen génne réewu Misra, di
def ay kéemaan ak ay firnde ca réew
ma, ca géeju Barax ya ak ca màndiŋ
ma diirub ñeent fukki at.
37 Musaa moomu moo ne woon
bànni Israyil: “Yàlla dina leen
feeñalal ci seeni bokk Yonent bu mel
ni man.”
38 Te moo nekkoon ak mbooloo ma
ca màndiŋ ma, ànd ak sunuy maam,
wéttalikoo malaaka, mi waxoon ak
moom ci tundu Sinayi. Te mu jote ci
Yàlla kàddu yiy dund, ngir jottali nu
ko.
39 Waaye sunuy maam nan-
guwuñu koo déggal; dañu koo bañ
te seeni xel dëpp, dellu Misra.
40 Ñu sant Aaróona ne: “Sàkkal
nu ay yàlla yuy jiitu ci sunu kanam,
ndaxte Musaa male nu génne ci
réewu Misra, xamunu lu ko dal.”
41 Booba nag ñu tëgglu aw sëllu,
muy xërëm, ñu di ko tuuru, di
bànneexu ci seeni jëfi loxo.

42 Waaye bi ñu ko defee Yàlla
dëddu leen, bërgël leen, ñuy jaamu
biddiiwi asamaan. Moom lañu bind
ci téereb yonent yi ne:
"Yéen bànni Israyil, ndax rendi
ngeen jur, jébbal ma, boole ko
ak i sarax,
diirub ñeent fukki at ca màndiŋ ma?
43 Yóbbu ngeen sax fu nekk xayma,
biy màggalukaayu Molog,
ak biddiiwub Refan, bi ñu daan
bokkaaleel Yàlla,
di ay nataal, yi ngeen defoon ngir
màggal leen!
Kon nag dinaa leen toxal, yóbbu
leen ci gannaaw réewu Ba-
bilon."
44 «Sunuy maam amoon nañu ca
màndiŋ ma xaymab màggalukaay,
bi ëmboon li Yàlla seede. Xayma
boobu nag defoon nañu ko, roye ko
ci bi Musaa gisoon, ni ko ko Yàlla
sante woon.
45 Te gannaaw ga, bi Yosuwe nek-
kee kilifag sunuy maam, ñu jot
xayma ba ñoom it, yóbbu ko ca
réew, ma ñu nangu ca xeet ya Yàlla
dàq ci seen kanam. Xayma ba nekk
fa, ba ci jamonoy Daawuda.
46 Moom yiw na fa kanam Yàlla,
mu ñaan ko, mu sàkkal ko kër ngir
askanu Yanqóoba.
47 Waaye Suleymaan moo tabaxal
Yàlla kër ga.
48 «Moona Aji Kawe ji du dëkk
ci fu loxol nit defar; moom la ab
yonent wax ne:
49 "Asamaan mooy sama jal,
te suuf mooy sama tegukaayu tànk.
Kon gan kër ngeen may tabaxal,
mbaa fan mooy sama bérabu nop-
palukaay?
50 Ndax du sama loxo moo defar yëf
yooyu yépp?
—Moom la Boroom bi doon wax."
51 «Yéen ñi dëgër bopp, ànd ak xol
buy bañ ak ay nopp yuy fatt, mel ni
ñi xamul Yàlla. Dungeen noppeek a
diiroo ak Xel mu Sell mi; ni ko seen
baay yi daan defe, noonu ngeen di
def, yéen itam.
52 Kan ca yonent ya la seeni maam
tegul woon ay fitna? Rey nañu ñi
doon yégle ñëwug Aji Jub ji, moom
mi ngeen jébbale léegi, ba ñu rey
ko.
53 Jot ngeen yoonu Musaa, wi Yàlla
wàcce jaarale ko ci ay malaaka, te
sàggane ngeen ko.»

Sànni nañu ay doj Ecen, ba rey ko

54 Bi ñu déggee loolu nag, seeni
xol di dagg, ñuy yéyu, jëm ci kawam.
55 Waaye Ecen, mi fees ak Xel mu
Sell mi, ne jàkk ci asamaan, gis
ndamu Yàlla, te gis Yeesu mi taxaw
ci ndijooru Yàlla.
56 Mu ne: «Seetleen, maa ngi gis
asamaan yi ubbiku, te Doomu nit
kaa ngii taxaw ci ndijooru Yàlla.»
57 Bi ñu déggee loolu, ñu daldi
xaacu ca kaw, tey dar seeni nopp;
ñu ànd, ne milib ci kawam;
58 ñu wat-wate ko, génne ko dëkk
ba, dóor ko ay doj, ba mu dee. Seede
ya tegoon nañu seeni yére ci tànki
waxambaane wu tudd Sóol.
59 Noonu ñu dóor Ecen ay doj,
muy ñaan Yàlla ne: «Boroom bi
Yeesu, nangul sama ruu!»
60 Bi mu ko waxee, mu sukk, wax
ak baat bu kawe: «Boroom bi, bu
leen bindal bàkkaar bii,» ba noppi
mu nelaw.

8

1 Sóol moom ànd na ci ñi doon rey
Ecen.

Fitnaal nañu mbooloo mi

Bés booba nag fitna ju metti dal
na ci mbooloom ñi gëm, mi nekk
Yerusalem, ba ñépp, ñu moy ndaw
ya, tasaaroo ci diiwaani Yude ak
Samari.
2 Ay nit ñu ragal Yàlla fab Ecen,
jébbal ko Boroom bi, di ko jooy bu
wér.
3 Waaye naka Sóol, mu ngay tas
mbooloom ñi gëm, di tàbbi ca kër
ya, tey jàpp góor ak jigéen, di leen
tëj kaso.

Filib waare na ci diiwaanu Samari

4 Ñi tasaaroo nag dem fu nekk, di
fa xamle xibaaru jàmm bu kàddug
Yàlla.

5 Naka Filib mu dem ca benn dëkk
ca Samari, di leen yégal Kirist.
6 Bi ko mbooloo mi déggee te gis
kéemaan yi muy def, ñu bokk benn
xalaat, fekki ko ci li mu wax.
7 Ndaxte ay rab yu bon bàyyi
nañu nit ñu bare, ña ñu jàppoon, di
yuuxu ci kaw; te ñu bare ñu làggi
ak ñu lafañ daldi wér.
8 Noonu mbég mu réy tàbbi ca
dëkk ba.

Simoŋ luxuskat bi

9 Amoon na nag nit ku tudd
Simoŋ, di luxuskat bu yàgg ca dëkk
ba, te daan yéem waa Samari gépp,
ci naan: «Ku màgg laa.»
10 Kon ñépp, mag ak ndaw, taq ci
moom ne: «Kii mooy dooley Yàlla ji
tudd "Màgg".»
11 Ñu taq ci moom, ndax li mu leen
yàgga waar ci ay luxus.
12 Waaye bi ñu gëmee xibaaru
jàmm, bi Filib yégle jëm ci nguurug
Yàlla ak turu Yeesu Kirist, góor ak
jigéen daldi nangu, ñu sóob leen ci
ndox.
13 Simoŋ sax gëm, ñu sóob ko ci
ndox; mu wéy nag ci topp Filib, di
waaru ci kéemaan yi ak firnde yu
mag yiy am.
14 Bi nga xamee ne ndaw yi nekk
Yerusalem yég nañu ne, waa Samari
nangu nañu kàddug Yàlla; ñu yónni
fa Piyeer ak Yowaana.
15 Ñu dem fa nag, ñaanal leen,
ngir ñu jot Xel mu Sell mi.
16 Ndaxte wàccagul ci kenn ci
ñoom, waaye sóoboon nañu leen
rekk ci ndox ci turu Boroom bi
Yeesu.
17 Noonu Piyeer ak Yowaana teg
leen loxo, ñu jot Xel mu Sell mi.
18 Bi Simoŋ gisee nag ne Yàlla may
na Xel mi jaarale ko ci loxoy ndaw
ya, mu indil leen xaalis,
19 ne leen: «Mayleen ma sañ-sañ
boobu, ba ku ma teg samay loxo, nga
jot Xel mu Sell mi.»
20 Waaye Piyeer ne ko: «Asarul ak
sa xaalis, yaw mi yaakaar ne man
ngaa jënd mayu Yàlla ak xaalis.
21 Amuloo benn wàll mbaa cér ci
lii, ndaxte sa xol laabul ci kanam
Yàlla.
22 Réccul nag sa coxor te ñaan
Boroom bi, mu baal la sa xalaatu xol,
su manee am.
23 Ndaxte gis naa ne sóobu nga
ci lu wex xat ci kanam Yàlla, te
bàkkaar not na la.»
24 Simoŋ nag ne leen: «Ñaanal-
leen ma ci Boroom bi, ngir mu fegal
ma li ngeen wax.»
25 Noonu bi ñu seedeelee Yàlla
te wax ci kàddoom, ñu dellu
Yerusalem, di xamle xibaaru jàmm
bi ci dëkk yu bare yu waa Samari.

Filib yee na jaraafu Ecópi

26 Naka noonu benn malaakam
Boroom bi ne Filib: «Jógal te
jublu Misra, jaar ci yoon wi jóge
Yerusalem, jëm Gasa, di màndiŋ.»
27 Filib jóg dem. Noonu mu gis
fa nitu Ecópi ku yoom, di jaraaf
ju mag ci Kandas, buur bu jigéen
bu Ecópi, te di ko wottul xaalisam
bépp. Fekk mu ñëwoon Yerusalem,
ngir màggalsi Yàlla, bay dellu;
28 mu toog ci watiiram, di jàng
téereb yonent Yàlla Esayi.
29 Xel mi nag ne Filib: «Dabal
watiir wale.»
30 Noonu Filib dawsi, mu dégg
waayi Ecópi ja, di jàng téereb
yonent Yàlla Esayi. Mu laaj ko:
«Ndax xam nga li ngay jàng?»
31 Mu ne ko: «Nu ma ko mana
xame, su ma ko kenn firilul?» Mu
woo Filib nag, mu yéeg, toog ak
moom.
32 Fekk aaya yii la doon jàng ci
Mbind mi:
«Yóbbu nañu ko ni xar mu ñuy
rendiji;
ni mburt mu luu ci kanam i watkat,
mu ne cell.
33 Ci toroxteem nangu nañu
dëggam;
ñi mu tollool jamono, ku ci xalaat lii?
Jële nañu bakkanam ci àddina.»
34 Jaraaf ja nag ne Filib: «Maa ngi
lay laaj, ci mbirum kan la yonent
bi jëmale wax ji? Ndax mbirum
boppam lay wax mbaa mu keneen?»

35 Noonu Filib tàmbali ci aaya
yooyu, xamal ko xibaaru jàmm bi ci
mbirum Yeesu.
36-37 Bi ñuy jaar ci yoon wi, ñu agsi
ci ndox. Jaraaf ja ne ko: «Ndox a ngi
nii, ana lu tere, nga sóob ma ci?»
38 Mu santaane nag, ñu taxawal
watiir wa; Filib ak jaraaf ja wàcc
ñoom ñaar ci biir ndox ma, mu sóob
ko ca.
39 Ba noppi ñu génn ca ndox ma,
te ca saa sa Xelu Boroom bi fëkk
Filib, ba jaraaf ja gisatu ko, waaye
mu toppaat yoonam, ànd ak mbég.
40 Filib moom teeri dëkku Asot,
muy jaar ci dëkk yépp, di fa xamle
xibaaru jàmm bi, ba kera muy ñëw
dëkku Sesare.

9

Sóol waññiku na ci Yeesu

1 Naka Sóol, muy tëkkoo rey taal-
ibey Boroom bi, ba di ko noyyee far.
Mu dem nag ca sarxalkat bu mag ba,
2 laaj ko ay bataaxal yu muy
yóbbul jànguy dëkku Damaas.
Noonu ñu mu fa fekk, te ñu bokk
ci yoon wi, góor mbaa jigéen, mu
am dogalu yeew leen, indi leen
Yerusalem.
3 Waaye bi muy jub Damaas, ca
saa sa leer gu jóge asamaan melax,
ba ëmb ko.
4 Mu daanu ci suuf, dégg baat bu
ko ne: «Sóol, Sóol, lu tax nga di ma
fitnaal?»
5 Mu wuyu ne: «Yaay kan Boroom
bi?» Boroom bi ne ko: «Maay Yeesu,
mi ngay fitnaal.
6 Waaye jógal, dugg ca dëkk ba, te
dinañu la wax li nga wara def.»
7 Nit ñi ànd ak moom nag taxaw,
waaru ba luu, ci li ñu dégg baat bi
te gisuñu kenn.
8 Noonu Sóol jóg, xippi, waaye
gisul dara; kon ñu wommat ko,
yóbbu ko Damaas.
9 Diirub ñetti fan gisul dara,
lekkul, naanul.
10 Amoon na nag ci Damaas taal-
ibe bu tudd Anañas. Bi loolu
amee nag Boroom bi feeñu ko ne:
«Anañas!» Mu wuyu: «Maa ngi nii
Boroom bi.»
11 Boroom bi ne ko: «Jógal, nga
jaar ci mbedd, mi ñuy wax Mbedd
mu jub mi, te seet ci kër Yudaa nit
ku tudd Sóol te dëkk Tars, ndaxte
mu ngay ñaan.
12 Te gis na cim peeñu nit ku tudd
Anañas, mu dugg, teg ko ay loxo, ba
muy gisaat.»
13 Waaye Anañas ne ko: «Boroom
bi, dégg naa ci nit ñu bare ci
mbirum kooku, ñu seede lu bare lu
bon lu mu def say gaay ci Yerusalem.
14 Te indaale na fii sax sañ-sañ bu
jóge ci sarxalkat yu mag ya, ngir
yeew képp kuy tudd saw tur.»
15 Waaye Boroom bi ne ko: «De-
mal, ndaxte maa ko tànn, muy sama
jëfandukaay, ngir yóbbu sama tur fa
kanam ñi nekkul Yawut ak fa kanam
buur yi ak bànni Israyil.
16 Te dinaa ko won coono yu bare
yu mu wara dékku ngir sama tur.»

17 Ci kaw loolu Anañas dem, dugg
ca kër ga, teg ay loxoom Sóol. Mu ne
ko: «Sóol sama mbokk, Boroom bi
Yeesu, mi la feeñu woon ci kaw yoon
wi, bi ngay dikk, moo ma yónni, ngir
nga dellu di gis te fees ak Xel mu Sell
mi.»
18 Ca saa sa lu mel ni ay waas-
intóor génne ci ay bëtam, mu daldi
gisaat. Noonu mu jóg, ñu sóob ko ci
ndox;
19 ba noppi mu lekk, amaat doole.

Bi mu ko defee mu toog ay fan ak
taalibe, ya nekk Damaas.
20 Ca saa sa muy yégle ca jàngu ya
ne, Yeesu mooy Doomu Yàlla.
21 Ñi ko dégg ñépp waaru naan:
«Ndax du kii moo daan tas ñiy tudd
tur woowu ci Yerusalem, te mu ñëw
fii, ngir yeew leen, yóbbu ci kanam
sarxalkat yu mag ya?»
22 Moona Sóol di gëna am kàttan,
bay jaaxal Yawut yi dëkk Damaas, ci
di leen wax ay firnde, ne Yeesu mooy
Almasi bi.
23 Ba ñu ca tegee ay fani fan,
Yawut yi daldi gise, ngir reylu ko.

24 Waaye Sóol yég seen pexe. Fekk
guddi ak bëccëg ñu doon wottu bunt
yi yépp, ngir man koo bóom.
25 Noonu taalibe yi jël ko ci guddi,
def ko ci dàmba gu réy, jaarale ko ci
miir bi, yoor ko ci suuf.
26 Bi Sóol agsee Yerusalem, mu
jéema ànd ak taalibe yi, waaye ñépp
ragal ko, ndax gëmuñu woon ag
taalibeem.
27 Ci kaw loolu Barnabas jël ko,
yóbbu ko ca ndaw ya, nettali leen,
ni Sóol gise Boroom bi ci kaw yoon
wi, ak li mu ko wax, rax-ca-dolli fit
wi mu doon waxe ci turu Yeesu ci
Damaas.
28 Noonu mu nekk ak ñoom ci
Yerusalem, di dugg ak a génn, di
wax ak fit ci turu Boroom bi.
29 Muy wax ak di werante ak
Yawut yiy làkk gereg, waaye ñu di
ko wuta rey.
30 Bi ko bokk yi yégee nag, ñu
yóbbu ko dëkku Sesare, yebal ko
dëkku Tars.
31 Noonu mbooloom ñi gëm nekk
ci jàmm ci biir diiwaani Yude gépp
ak Galile ak Samari; ñuy gëna dëgër,
di wéy ci ragal Yàlla, tey yokku ci
ndimbalu Xel mu Sell mi.

Piyeer faj na Ene

32 Piyeer nag di wër, di jaar fu
nekk, tey dem ci gaayi Yàlla yi dëkk
Lidd,
33 mu gis fa nit ku làggi, tudd Ene,
tëdd ci basaŋ diirub juróom ñetti at.
34 Piyeer ne ko: «Ene, Yeesu Kirist
faj na la; jógal te defar sa lal.»
Noonu mu daldi jóg ca saa sa.
35 Bi ko waa diiwaani Lidd ak
Saron gépp gisee, ñu daldi waññiku
ci Boroom bi.

Piyeer dekkal na Tabita

36 Amoon na nag ci dëkku Yope
taalibe bu jigéen bu tudd Tabita, liy
tekki «Dorkas», maanaam «kéwél»,
te muy wéy ci jëf yu baax ak sarxe.
37 Ca fan yooyu mu daanu wopp,
ba faatu; noonu ñu sang ko, teg ko
ca néeg, ba sut ca taax ma.
38 Gannaaw Lidd sorewul ak Yope
nag, te taalibe yi dégg ne Piyeer a
nga fa, ñu yónnee ko ñaari nit, ñaan
ko mu ñëw ci ñoom ci saa si.
39 Bi ko Piyeer déggee, mu jóg,
ànd ak ñoom. Bi mu ñëwee, ñu
yóbbu ko ca néeg bu kawe ba. Fekk
fa ay jigéen ñi seeni jëkkër faatu,
ñu daldi wër Piyeer, ñépp di jooy,
di ko won kamisol ya ak mbubb, ya
Dorkas daan defar cig dundam.
40 Ci kaw loolu Piyeer génne ñépp
ci biti, mu sukk, ñaan ci Yàlla, ba
noppi walbatiku ca néew ba ne ko:
«Tabita, jógal!» Noonu mu xippi,
gis Piyeer, daldi toog.
41 Piyeer may ko loxo, yékkati ko.
Mu woo gaayi Yàlla ya ak jigéen ña,
won leen ko, muy dund.
42 Mbir ma siiw ca Yope gépp, ba
ñu bare gëm Boroom bi.
43 Gannaaw loolu Piyeer toog ay
fan ci Yope, ci këru ku tudd Simoŋ,
miy wullikat.

10

Korney woo na Piyeer

1 Amoon na ci Sesare nit ku tudd
Korney, nekk njiitu xare, mu bokk
ci mbooloom xare, mi ñuy wax mu
Itali.
2 Moom nag ku farlu woon ci Yàlla
la, te ragal ko, moom ak waa këram
gépp; muy sarax ñu bare ci bànni
Israyil, tey saxoo ci ñaan ci Yàlla.
3 Am bés ci tisbaar nag mu am
peeñu, gis bu leer malaakam Yàlla
feeñu ko ne ko: «Korney!»
4 Noonu Korney ne ko jàkk, daldi
tiit ne ko: «Kilifa gi, lu mu doon?»
Malaaka ma ne ko: «Say ñaan ak
say sarax yéeg na fa kanam Yàlla,
te nangul na la.
5 Yónnil léegi nag ay nit ci dëkku
Yope, ñu woo ku tudd Simoŋ, mi ñu
dàkkentale Piyeer.
6 Mu nga dal fa Simoŋ wullikat, bi
këram nekk ci wetu géej.»
7 Bi malaaka mi doon wax ak
moom demee, Korney woo ñaar ci
ay surgaam ak benn xarekat bu
farlu ci Yàlla ci ñi koy topptoo;
8 mu nettali leen lépp, yebal leen
Yope.

9 Ca ëllëg sa, ba ñuy jaar ca yoon
wa, ba jub dëkk ba, Piyeer yéeg ca
kaw taax ma ci digg bëccëg ngir
ñaan ci Yàlla.
10 Noonu xiif dab ko fa, mu bëgga
lekk. Waaye bi ñu koy toggal, Yàlla
feeñu ko.
11 Mu xool asamaan ubbiku, gis
lu mel ni sér bu mag bu ñu téye ci
ñeenti laf ya, yoor ko, mu jëm suuf.
12 Boroom ñeenti tànk yépp ñu
nga ca, ak yiy raam ci suuf, ak picci
asamaan.
13 Te baat ne ko: «Jógal, Piyeer,
rey te lekk.»
14 Waaye Piyeer ne ko: «Mukk,
Boroom bi, ndaxte masumaa lekk
dara lu daganul mbaa lu araam.»
15 Waaye baat bi wax ak moom
ñaareelu yoon ne ko: «Lu Yàlla
sellal, bu ko araamal.»
16 Ñu def ko nag, ba muy ñetti
yoon, ba noppi ñu ne cas sér ba,
jëme asamaan.
17 Bi loolu amee Piyeer jaaxle lool
ci lu peeñu miy tekki; fekk booba nit
ñi Korney yebal, laajte woon nañu
kër Simoŋ, ba agsi ci bunt bi.
18 Ñu woote nag naan: «Simoŋ,
mi ñu dàkkentale Piyeer, ndax fi la
dëkk?»
19 Bi Piyeer di rabal xelam ci
peeñu ma, Xel mi ne ko: «Ñetti nit a
ngi nii, di la wut.
20 Jógal, nga wàcc te ànd ak
ñoom; bul werante, ndaxte maa
leen yebal.»
21 Piyeer wàcc nag ne nit ñi: «Maa
ngi nii, man mi ngeen di wut; lu
doon seeni tànk?»
22 Ñu ne ko: «Korney, njiitu xare
ba, nit ku jub la te ragal Yàlla, ba am
seede su rafet ci bànni Israyil gépp.
Malaaka mu sell nag sant na ko, mu
woolu la ci këram te déglu li ngay
wax.»
23 Ci kaw loolu Piyeer dugal leen,
dalal leen.

Piyeer ci kër Korney

Ba bët setee, Piyeer jóg, dem ak
ñoom, ànd ak ñenn ci bokk yi dëkk
Yope,
24 te bés ba ca topp mu dikk
Sesare. Fekk Korney woo na këram
ay bokkam ak i xaritam yi ko gëna
jege, di xaar Piyeer.
25 Bi Piyeer duggee nag, Korney
daje ak moom, daanu ciy tànkam,
sargal ko.
26 Waaye Piyeer yékkati ko ne:
«Jógal, man it nit rekk laa.»
27 Noonu muy waxtaan ak moom,
duggsi, fekk fa ndajem nit ñu bare.
28 Mu ne leen: «Xam ngeen ne
aaye nañu Yawut, mu jaxasoo ak ku
mu bokkalul xeet, mbaa mu dugg ci
këram. Waaye Yàlla won na ma ne
warumaa ne kenn setul mbaa araam
na.
29 Looloo tax, bi ngeen ma wooloo,
ñëw naa ci lu àndul ak werante.
Maa ngi leen di laaj nag, lu ngeen
may doye?»

30 Ci kaw loolu Korney ne: «Ñetti
fan a ngii may ñaan ci sama biir kër
ci waxtu wii, maanaam tisbaar. Ci
saa si ku sol yére yuy melax taxaw
ci sama kanam,
31 mu ne ma: “Korney, say ñaan
nangu na, te say sarax egg nañu fa
kanam Yàlla.
32 Yónneel nag ci Yope, woolu
Simoŋ, mi ñu dàkkentale Piyeer;
mu nga dal ci kër Simoŋ miy wul-
likat ca wetu géej ga.”
33 Yónnee naa nag ci ni mu gëna
gaawe, woolu la; te maa ngi lay sant
ci li nga ñëw. Léegi nag nun ñépp
nu ngi fi ci kanam Yàlla, ngir déglu
lépp li la Boroom bi sant.»

34 Noonu Piyeer jël kàddu ga ne
leen: «Ci dëgg gis naa ne Yàlla du
gënale,
35 waaye ci xeet yépp, ku ko ragal
tey def lu jub, moom la nangu.
36 Yónnee na kàddoom bànni Is-
rayil, di leen xibaar jàmm, jaarale
ko ci Yeesu Kirist, miy Boroom lépp.
37 Xam ngeen li xewoon ci
réewum Yawut yépp, li ko tàmbalee
ci diiwaanu Galile, topp ci waareb
Yaxya, mu naan nit ñi, mu sóob leen
ci ndox.

38 Xam ngeen ne Yàlla fal na
Yeesum Nasaret, sol ko Xel mu Sell
mi ak kàttan; muy wër, di def lu
baax ak di faj ñépp ñi nekkoon ci
kilifteefu Seytaane, ndaxte Yàlla ànd
na ak moom.
39 «Seede nanu li mu def lépp ci
biir réewu Yawut ya ak Yerusalem.
Moona rey nañu ko ci wékk ko ci
bant.
40 Waaye Yàlla dekkal na ko ci
ñetteelu fan ba te biral ko,
41 waxuma xeet wépp, waaye
seede yi Yàlla tànn lu jiitu, maanaam
nun ñi daan lekk di naan ak moom
gannaaw ndekkiteem.
42 Te Yeesu sant na nu, nu yégal
xeet wa, di seede ne moom la Yàlla
jagleel àtteb ñiy dund ak ñi dee.
43 Yonent yépp seedeel nañu ko
ne, ku ko gëm, Yàlla dina la baal say
bàkkaar ci turam.»
44 Bi Piyeer di wax loolu, Xel mu
Sell mi wàcc ci kaw ñépp ñiy déglu
kàddu ga.
45 Yawut yi gëm yépp nag, ñi ànd
ak Piyeer, daldi waaru ci li Yàlla
tuur Xel mu Sell, mi mu maye, ci ñi
dul Yawut itam.
46 Ndaxte dégg nañu leen, ñuy
wax yeneen làkk ak di màggal Yàlla.
47 Booba Piyeer daldi wax ne: «Ñii
jot Xel mu Sell mi ni nun, ndax ma-
nees na leena baña sóob ci ndox?»
48 Noonu mu santaane, ñu sóob
leen ci ndox ci turu Yeesu Kirist.
Gannaaw loolu ñu ñaan ko, mu toog
ci ñoom ay fan.

11

Piyeer leeral na jëfam fa kanam gaayi Kirist ya nekk Yerusalem

1 Bi loolu amee ndaw yi ak bokk
yi nekk ci diiwaanu Yude, dégg
nañu ne, ñi dul Yawut nangu nañu
kàddug Yàlla.
2 Bi Piyeer demee Yerusalem nag,
kureelu Yawut gi farataal xaraf, di
werante ak moom ne ko:
3 «Lu tax nga dem ca këru ñu
xaraful, bay lekk sax ak ñoom?»
4 Noonu Piyeer daldi leen benn-
bennal mbir mi, nettali leen ko
5 ne: «Nekkoon naa ca dëkku
Yope, di fa ñaan ci Yàlla, ba far
sama xol seey ci moom; noonu ma
am peeñu: lu mel ni sér bu mag
wàcc, jóge ci asamaan, ñu yoor ko
ca ñeenti laf ya, mu ñëw ba ci man.
6 Ma xool ko jàkk, seetlu ko bu
baax, ma gis ca boroom ñeenti tànk
yu nekk ci kaw suuf, di rabi àll yi,
yiy raam ak picci asamaan.
7 Te dégg naa baat bu ma ne:
“Jógal Piyeer, rey te lekk.”
8 Waaye ma ne: “Mukk Boroom
bi, ndax dara lu daganul mbaa
lu araam masula dugg ci sama
gémmiñ.”
9 Waaye ñaareel bi yoon baat bi
dellu ne ma: “Lu Yàlla sellal, bu ko
araamal.”
10 Loolu am ba muy ñetti yoon,
ba noppi ñu ne cas lépp, jëme
asamaan.
11 «Ca saa sa ñetti góor, ña ñu
yebal ci man, jóge Sesare, agsi ca kër
ga ma dal.
12 Te Xel mi ne ma: “Àndal ak
ñoom, te bu ci werante.” Juróom
benni bokk, yi fi teew, gunge woon
nañu ma, ba nu dugg ca kër góor
googu.
13 Mu nettali nu ne gis na malaaka,
feeñu ko ca këram ne ko: “Yónneel
ca dëkku Yope, woolu Simoŋ, mi ñu
dàkkentale Piyeer.
14 Dina la xamal ay wax yu lay
musal, yaw ak sa waa kër gépp.”
15 «Bi ma tàmbalee wax nag, Xel
mu Sell mi wàcc ci ñoom, ni mu
wàcce woon ci nun bu jëkk.
16 Bi loolu amee ma fàttaliku li
Boroom bi wax ne: “Yaxya ci ndox
la daan sóobe, waaye yéen dees na
leen sóob ci Xel mu Sell mi.”
17 Gannaaw nag Yàlla jagleel na
leen may, gi mu nu mayoon, bi nu
gëmee Yeesu Kirist Boroom bi, man
maay kan, bay tebbi àtteb Yàlla?»
18 Bi ñu déggee loolu, amuñu dara
lu ñu ca teg, ñu daldi màggal Yàlla
ne: «Yàlla nag may na ñi dul Yawut

it ñu tuub seeni bàkkaar, ba am
dund gu wóor gi.»

Barnabas ak Sóol ci dëkku Ancos

19 Ñi tasoon nag ndax fitna, ji
amoon gannaaw Ecen, ñu dem ba
diiwaanu Fenisi, ci dunu Sipar ak
ca dëkku Ancos, di wax kàddu gi,
waaye yemale ko ci Yawut yi.
20 Moona amoon na ci ñoom ay
niti Sipar ak dëkku Siren, ñu ñëw ci
Ancos, ba seen wax law ci Gereg yi
it, ñu di leen xamal xibaaru jàmm
bu Yeesu Boroom bi.
21 Te loxob Boroom bi ànd ak
ñoom, ba mbooloo mu mag gëm te
waññiku ci Boroom bi.
22 Ba mbir ma siiwee, ba àgg
ci noppi mbooloom ñi gëm ci
Yerusalem, ñu yebal Barnabas ba
Ancos.
23 Bi mu agsee nag, ba gis yiw, wi
leen Yàlla may, mu bég ci te di leen
xiir, ñu wàkkirlu ci Boroom bi te
dogu ci.
24 Ndaxte nit ku baax la woon te
fees ak Xel mu Sell mi ak ngëm;
noonu mbooloo mu bare dolliku ci
Boroom bi.
25 Gannaaw loolu Barnabas dem
ca dëkku Tars, di wut Sóol.
26 Bi mu ko gisee, mu indi ko
Ancos. Noonu atum lëmm ñu bokk
ak mbooloom ñi gëm, di jàngal nit
ñu bare. Te ci Ancos lañu jëkka
tudde taalibe ya Gaayi Kirist.
27 Ca fan yooyu ay yonent jóge
Yerusalem, ñëw Ancos.
28 Kenn ci ñoom tudd Agabus jóg,
mu yégle jaarale ko ci Xelu Yàlla
mi ne xiif bu metti dina daj àddina
sépp. Loolu nag amoon na ca ayug
buur bu ñuy wax Këlódd.
29 Kon taalibe ya fas yéenee sàkk
ndimbal, jëme ca bokk ya dëkk
diiwaanu Yude, ku nekk ak sa kem
kàttan.
30 Noonu lañu def nag, teg ko ci
loxoy Barnabas ak Sóol, yónnee ko
njiit ya.

12

Yàlla musal na Piyeer ca kaso ba

1 Ca jamono jooja Erodd buur ba
jàppoon na ay nit ci mbooloom ñi
gëm, ngir fitnaal leen.
2 Noonu mu daldi jàpp Saag,
doomu ndeyu Yowaana, mu reylu ko
ci jaasi.
3 Bi mu gisee nag ne mbir moomu
neex na Yawut ya, mu daldi jàpp
it Piyeer; fekk loolu daje ak bési
màggalu Yawut, ga ñuy wax Mburu
ma amul lawiir.
4 Bi mu ko jàppee, mu tëj ko kaso,
teg ko ci loxoy ñeenti mboolooy
xarekat, ngir ñu wottu ko, fekk
mbooloo mu ci nekk di ñeenti
nit; amoon na yéeney yóbbu ko ci
kanam Yawut ya gannaaw màggalu
bésu Mucc ba.
5 Noonu ñuy wottu Piyeer ca kaso
ba, waaye mbooloom ñi gëm di ko
ñaanal Yàlla ak seen xol bépp.
6 Bi Erodd nekkee ci tànki in-
dilu ko, ca guddi googa yeewoon
nañu Piyeer ak ñaari càllala, muy
nelaw diggante ñaari xarekat, te ay
xarekat di wottu buntu kaso ba.
7 Ca saa sa malaakam Boroom bi
ñëw, te leer ne ràyy ca néeg ba.
Malaaka ma dóor Piyeer ci wetam,
yee ko ne ko: «Jógal bu gaaw!»
Noonu jéng ya rot ciy loxoom.
8 Malaaka ma ne ko: «Takkal sa
geño te sol say dàll.» Mu def ko.
Malaaka ma ne ko: «Solal sa mbubb
te topp ci man.»
9 Piyeer génn, topp ca malaaka
ma, fekk gëmul sax ne lu am la,
waaye mu yaakaar ne peeñu la.
10 Noonu ñu weesu wottukat bu
jëkk ba ak ba ca tegu, ñu agsi ca
buntu weñ, ba jëm ca dëkk ba,
mu daldi ubbikul boppam ci seen
kanam. Ñu génn nag, jaar ci benn
mbedd, malaaka ma daldi ko bàyyi.
11 Bi xelam délsee ci moom Piyeer
ne: «Léegi xam naa ci lu wóor
ne, Boroom bi yónni na malaakaam,
musal ma ci loxoy Erodd ak li ma
Yawut ya yéene woon lépp.»
12 Mu rabal xelam ci loolu,
daldi dem kër Maryaama, ndeyu
Yowaana, mi ñuy wax it Màrk, fekk
ñu bare booloo fa, di ñaan ci Yàlla.

13 Noonu Piyeer fëgg buntu kër ga,
te mbindaan mu tudd Rodd wuyusi
ko.
14 Mu xàmmi baatu Piyeer, bég ci,
ba fàtte koo ubbil, waaye mu daw ci
biir, xamle ne Piyeer a nga ca bunt
ba.
15 Ñu ne ko: «Xanaa dangaa
dof.» Waaye mu dëgër ci li mu
wax. Noonu ñu ne ko: «Xanaa
malaakaam la.»
16 Fekk Piyeer di gëna fëgg.
Noonu ñu tijji, gis ko, daldi waaru.
17 Piyeer taf loxoom ci gémmiñam,
ngir ñu noppi, daldi leen nettali, ni
ko Boroom bi génnee ca kaso ba.
Mu ne leen: «Tee ngeen jottali ko
Saag ak bokk ya.» Bi mu ko waxee,
mu jóge fa, dem feneen.
18 Bi bët setee nag, yëngu-yëngu
bu réy am na ca xarekat ya, ñu ne:
«Ana Piyeer?»
19 Noonu Erodd wutlu ko, waaye
gisu ko. Kon mu àtte wottukat ya,
joxe ndigalu rey leen.

Buur Erodd dee na

Bi loolu amee Erodd jóge ci di-
iwaanu Yude, dem dëkku Sesare,
toog fa.
20 Fekk mu nekk ci xëccoo bu tàng
ak waa dëkki Tir ak Sidon. Naka
noona ñu ànd, bëgg koo gis. Ñu
neexal Balastus, bëkk-néegu buur
ba, di ñaan jàmm, ndaxte réewu
buur ba moo doon dundal seen bos.
21 Ca bés ba ñu jàpp nag Erodd sol
mbubbi buuram, toog ca jal ba ca
àttekaay ba, di leen yedd ak a dénk.
22 Noonu mbooloo mi di yuuxu
naan: «Lii baatu Yàlla la, du baatu
nit!»
23 Ca saa sa nag, gannaaw
màggalul Yàlla, malaakam Boroom
bi fàdd ko te ay sax dugg ko, ba mu
dee.
24 Moona kàddug Boroom bi di
gëna màgg tey law.
25 Naka Barnabas ak Sóol, bi
ñu matalee seen liggéey, ñu jóge
Yerusalem, ñibbi, ànd ak Yowaana
mi tudd Màrk.

13

Yàlla yónni na Barnabas ak Sóol

1 Amoon na ci mbooloom ñi gëm,
mi nekk dëkku Ancos, ay yonent ak
ay jànglekat: maanaam Barnabas,
Simeyon ku ñu dàkkentale Ñuul,
Lusiyus mi dëkk Siren, Manayen
mi yaroondoo ak Erodd boroom dii-
waan ba, ak Sóol.
2 Am bés nag, bi ñuy jaamu Bo-
room bi ak di woor, Xel mu Sell
mi ne: «Beral-leen ma Barnabas ak
Sóol ngir liggéey, bi ma leen wooye.»
3 Bi ñu ko déggee, ñu daldi woor
ak a ñaan, teg leen ay loxo, ba noppi
bàyyi leen ñu dem.

Waare nañu ci dunu Sipar

4 Noonu Xel mu Sell mi yónni leen.
Ñu dem nag ci dëkku Selusi, dugg fa
gaal, jëm ci dun bu ñuy wax Sipar.
5 Bi ñu teeree ca dëkku Salamin
nag, ñu yégle fa kàddug Yàlla ca
jàngub Yawut ya. Ku tudd Yowaana
ànd ak ñoom, di leen jàpple ci
liggéey bi.
6 Noonu ñu jaar ci dun bépp, ba
egg dëkku Pafos. Foofa ñu gis luxu-
skat bu tudd Bar-Yeesu, di Yawut bu
mbubboo turu yonent.
7 Mu bokk ci gàngooru boroom
réew ma tudd Sersiyus Poolus, di nit
ku neex xel. Moom nag mu woolu
Barnabas ak Sóol, ngir bëgga dégg
kàddug Yàlla.
8 Waaye Elimas, boroom xam-xam
bu ñuul bi —ndaxte loolu la turam
di tekki— di leen dogale, ngir bañ
boroom réew ma gëm.
9 Ci kaw loolu Sóol, mi tudd it Pool,
daldi fees ak Xel mu Sell mi; mu xool
ko jàkk,
10 ne ko: «Yaw mi fees ak fen ak
lu bon, di doomu Ibliis, tey noonu
lépp lu jub, ndax doo bàyyee dëngal
yoon yu jub yu Boroom bi?
11 Léegi loxob Boroom bi dina dal
sa kaw, te dinga gumba, ba dootuloo
gis jant bi ab diir.» Ca saa sa nag
ay bëtam muuru, mu daldi tàbbi cig
lëndëm, muy làmbatu, di wut ku ko
wommat.

12 Ba boroom réew ma gisee li
xew nag, mu daldi gëm, di yéemu
ci yoonu Boroom bi.

Waare nañu ci Ancos ci diiwaanu Pisidi

13 Naka noona Pool ak ñi mu
àndal jóge Pafos, jaar ci géej,
jëm dëkku Peers ci réewu Pamfili.
Yowaana nag tàggoo ak ñoom, dellu
Yerusalem.
14 Waaye ñoom ñu jóge Peers, aw
ca yoon wa, ba ñëw dëkku Ancos ci
diiwaanu Pisidi. Bésub noflaay ba
nag ñu dugg ca jàngu ba, toog.
15 Bi ñu jàngee yoonu Musaa ak
yonent ya, njiiti jàngu ba yónnee ca
ñoom ne leen: «Bokk yi, bu ngeen
amee lu ngeen di dénk mbooloo mi,
waxleen ko.»
16 Noonu Pool jóg, tàllal loxoom
ne leen:
«Yéen bokki Israyil ak yéen ñi
ragal Yàlla, dégluleen!
17 Yàllay bànni Israyil tànn na
sunuy maam, di yokk xeet wa, bi
ñuy ganeyaan ci Misra; ba noppi mu
génne leen fa ak kàttanu loxoom.
18 Diirub ñeent fukki at mu di leen
muñal ca mànduŋ ma.
19 Gannaaw loolu faagal na
juróom ñaari xeet ci réewu Kanaan,
ba sunuy maam donn réew ma.
20 Loolu lépp xew na ci diirub
ñeenti téeméeri at ak juróom fukk.
«Gannaaw loolu mu jox leen ay
njiit, ba ci yonent Yàlla Samiyel.
21 Booba ñuy ñaan buur, te Yàlla
jox leen Sóol, doomu Kis ci giiru
Beñamin, muy seen buur diirub
ñeent fukki at. Gannaaw ga mu jële
ko fa,
22 dellu falal leen buur bu tudd
Daawuda, mu seedee ko nii: “Gis
naa Daawuda, doomu Isayi, ku ma
neex ci sama xol, te dina def lépp
luy sama coobare.”
23 «Noonu ci askanam Yàlla indil
na bànni Israyil Musalkat bi Yeesu,
ci ni mu ko dige woon.
24 Laata muy ñëw nag, Yaxya daan
na waare, ne bànni Israyil gépp, ñu
tuub seeni bàkkaar, te mu sóob leen
ci ndox.
25 Te ba Yaxyay jeexal sasam, mu
ne: “Ku ngeen may teg? Duma
Ki wara ñëw; waaye am na kuy
ñëw sama gannaaw, koo xam ne kii
yeyoowumaa tekki ay dàllam.”
26 «Bokk yi, yéen askanu
Ibraayma ak yéen ñi ragal Yàlla,
kàddug mucc gi ci nun la wàcc.
27 Waa Yerusalem ak seeni kilifa
xàmmiwuñu woon Yeesu te xamuñu
woon waxu yonent, yi ñuy jàng
bésub noflaay bu nekk; teewul ñu
amal waxu yonent yi, ci li ñu àtte
Yeesu, ba daan ko.
28 Yoon dabu ko fenn, moona ñaan
nañu Pilaat, mu reylu ko.
29 Noonu ñu def lépp lu yonent
yi bindoon ci mbiram, ba noppi ñu
wàcce ko ca bant ba, tàbbal ko ci
bàmmeel.
30 Waaye Yàlla dekkal na ko,
31 te diirub ay fan yu bare feeñu
na ñi àndoon ak moom, jóge dii-
waanu Galile, dem Yerusalem; léegi
nag ñooy ay seedeem ci wetu xeet
wi,
32 te nu ngi leen di xamal xibaaru
jàmm bi ne leen, li Yàlla digoon
sunuy maam,
33 def na ko ngir nun seeni sët,
ci li mu dekkal Yeesu. Moom lañu
bindoon ci ñaareelu saaru Sabóor
ne:
“Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.”
34 Te it li ko Yàlla dekkal, ba mu
bañatee jaar ci dee, te suuf du ko
lekk mukk, moom la Yàlla wax ne:
“Dinaa la may barke yu sell te wóor,
yi ma digoon Daawuda.”
35 Moo tax mu waxaat feneen ne:
“Doo bàyyi sa Waa ju sell, mu yàqu.”
36 Ndaxte bi Daawuda defee coo-
barey Yàlla ci jamonoom, mu faatu,
ñu suul ko, mu fekki ay maamam,
suuf lekk ko.
37 Waaye ki Yàlla dekkal, yaramam
seeyul.
38 «Kon nag bokk yi, nangeen xam
ne ci moom Yeesu nu ngi leen di
yégal mbaalug bàkkaar yi. Te fépp
fu yoonu Musaa tële woona àttee nit
ni ku jub,

39 fa la Yeesu di àttee ni ku jub
képp ku ko gëm.
40 Wottuleen nag ba li yonent yi
bindoon bañ leena dal, ci li ñu ne:
41 “Yéen ñiy xeebaate, gisleen lii,
ngeen yéemu ba far;
ndaxte dinaa def ci seen jamono jëf,
joo xam ne su ngeen ko déggee sax,
dungeen ko gëm.”»
42 Bi ñuy génn nag ca jàngu ba,
Yawut ya ñaan leen, ñu baamtu wax
ja ca bésub noflaay ba ca tegu.
43 Te bi mbooloo ma tasee, ay
Yawut yu bare ak ñi tuuboon ci
yoonu Yawut te ragal Yàlla, topp ci
Pool ak Barnabas. Ñuy diisoo ak
ñoom, di leen xiir, ñu wàkkirlu ci
yiwu Yàlla.
44 Noonu bésub noflaay ba ca tegu,
daanaka waa dëkk bépp daje, ngir
déglu kàddug Yàlla.
45 Waaye bi Yawut yi gisee
mbooloo ma, ñu daldi fees ak
kiñaan, di weddi li Pool di wax te
di ko xas.
46 Bi loolu amee Pool ak Barnabas
ne leen ci lu bir: «Yéen lanu wara
jëkka yégal kàddug Yàlla, waaye
gannaaw gàntu ngeen ko, ba àtte
seen bopp ne yeyoowuleen dund gu
dul jeex gi, kon nu ngi waññiku ci ñi
dul Yawut.
47 Ndaxte moom la nu Boroom bi
sant ci li mu naan:
“Samp naa la, nga nekk leeru ñi dul
Yawut,
ngir nga yóbbu mucc gi, mu daj cati
àddina.”»
48 Ñi dul Yawut nag, bi ñu déggee
loolu, daldi bég tey màggal kàddug
Boroom bi; te ñépp ñu jagoo dund
gu dul jeex daldi gëm.
49 Noonu kàddug Boroom bi di
law ci diiwaan bépp.
50 Waaye Yawut ya xiir ay jigéen,
ñi woomle te farlu ci diine, ñoom
ak magi dëkk ba, ñu fitnaal Pool ak
Barnabas, ngir génne leen réew ma.
51 Waaye Pool ak Barnabas daldi
yëlëb seen pëndu tànk, ngir dëggal
seen weddi, jëm dëkku Ikoñum.
52 Naka taalibe yi nag, ñu fees ak
mbég ak Xel mu Sell mi.

14

Pool ak Barnabas ci dëkku Ikoñum

1 Bi Pool ak Barnabas nekkee
Ikoñum nag, ñu dugg ci jàngub
Yawut ya, ni ñu ko daan defe;
ñuy waare, ba mbooloom Yawut ak
Gereg mu bare gëm.
2 Waaye Yawut yu nanguwul yi
ñoo jógloo ñi dul Yawut, di ñaawal
seen njort ci bokki taalibe yi.
3 Pool ak Barnabas nag sax nañu
ci Ikoñum lu yàgg, ñu wéeru ci
Boroom bi, bay wax ak fit wu dëgër;
te Yàlla dëggal kàddug yiwam, ba
may leen, ñu def ay kéemaan ak ay
firnde.
4 Noonu waa dëkk bi xàjjalikoo,
ñii far ak Yawut yi, ñale far ak ndaw
ya.
5 Waaye ñi dul Yawut ak Yawut
yi, ñoom ak seeni kilifa, lal pexem
fitnaal leen ci sànni ay doj.
6 Bi ko Pool ak Barnabas yégee
nag, ñu daw ca diiwaanu Likawni ca
dëkk ya ñuy wax Listar ak Derbë ak
wàllaa ya.
7 Foofa ñu di fa xamle xibaaru
jàmm bi.

Pool ak Barnabas ci dëkku Listar

8 Amoon na ca Listar nag nit ku fa
toog, ku ay tànkam làggi, ndax li mu
judduwaale lafañ te masula dox.
9 Moom nag muy déglu Pool miy
waare. Noonu Pool xool ko jàkk, gis
ne am na ngëm ngir wér.
10 Mu ne ko ak baat bu dëgër:
«Jógal taxaw bu jub.» Noonu nit ki
ne bërét, jóg, daldi dox.
11 Bi mbooloo ma gisee li Pool def,
ñu daldi yuuxu, ne ci làkku waa
Likawni: «Yàlla yi soppiku nañu nit,
wàcc ci nun.»
12 Noonu ñu tudde Barnabas, Sës,
te tudde Pool, Ermes, ndaxte mooy
ki yor wax ji.
13 Fekk ci buntu dëkk ba amoon
na fa kër gu ñuy màggale Sës.
Sarxalkat ba nag ànd ak mbooloo
ma, daldi indi ca bunt ya ay yëkk ak
ay caq, yi ñu defare tóor-tóor, ngir
màggal leen ci tuur deretu mala.

14 Waaye bi ko ndaw yi Barnabas
ak Sóol déggee, ñu sib ko ba xotti
seeni yére, ñu daldi daw, tàbbi ca
mbooloo ma, di wax ci kaw ne:
15 «Yéen nit ñi, lu leen xiir ci lii?
Nun it ay nit lanu, ñu bokk bind
ak yéen. Te nu ngi leen di xamal
xibaaru jàmm ne leen, ngeen dëddu
yëfi neen yii te waññiku ci Yàlla miy
dund te sàkk asamaan, suuf, géej ak
li ñu ëmb lépp.
16 Démb mayoon na xeet yépp, ñu
aw seen yoonu bopp.
17 Moona noppiwula firndeel aw
meloom ci def lu baax, di leen
wàcceele ci asamaan taw buy indi
naataange, ba ngeen lekk ba suur,
te seen xol fees ak mbég.»
18 Noonu ci lu jafe yey nañu
mbooloo ma ak wax jooju, ba tere
leen, ñu rendil leen sarax.
19 Waaye bi loolu wéyee amoon na
ay Yawut yu jóge Ancos ak Ikoñum,
ñu fàbbi mbooloo ma, sànni Pool ay
doj, ba yaakaar ne dee na, ñu diri ko
ba ca gannaaw dëkk ba.
20 Waaye taalibe ya ñëw wër ko,
mu daldi jóg, duggaat ca dëkk ba.
Ca suba sa nag, mu ànd ak Barnabas,
dem Derbë.

Délsi nañu dëkku Ancos

21 Bi ñu fa àggee nag, ñu xamle
fa xibaaru jàmm bi, ba sàkk fa ay
taalibe yu bare. Gannaaw loolu ñu
délsi Listar, Ikoñum ak Ancos,
22 di dooleel xeli taalibe ya, xiir
leen ñu sax ci yoon wi; ñu ne leen:
«Ci kaw nattu yu bare lanu wara
dugge ci nguuru Yàlla.»
23 Ci mbooloom ñi gëm mu nekk
nag, ñu tànn ci ay njiit; ba noppi
ñu ñaan Yàlla ak di woor, dénk leen
Boroom bi ñu gëm.
24 Gannaaw loolu ñu jaar dii-
waanu Pisidi, dikk ci Pamfili.
25 Ñu yégle kàddu gi ci dëkku
Peers, doora dem dëkku Atali.
26 Foofa nag ñu dugg gaal, jëm An-
cos, fa ñu leen dénke woon ca yiwu
Yàlla, ngir liggéey bi ñu àggale.
27 Bi ñu agsee, ñu woo mbooloom
ñi gëm, nettali leen fi ñu jaar ak
Yàlla fépp, ak ni mu ubbee buntu
ngëm ci ñi dul Yawut.
28 Noonu ñu toog ak taalibe ya diir
bu yàgg.

15

Géew bi am ci Yerusalem

1 Amoon na bés ay nit jóge di-
iwaanu Yude, ñuy jàngal bokk yi
ne leen: «Ku xaraful, ni ko aaday
Musaa santaanee, doo mana mucc.»
2 Pool ak Barnabas nag am ak
ñoom diisoo ak werante wu metti;
noonu bokk yi jàpp ne, Pool ak
Barnabas ak ñeneen ci ñoom war
nañoo dem Yerusalem ca ndaw ya
ak njiit ya, ngir leeral werante wi.
3 Kon nag mbooloo mi gunge leen,
ñu jaar ci wàlli Fenisi ak Samari, di
nettali ni ñi dul Yawut waññikoo ci
Yàlla, ba bokk yépp am ca mbég mu
réy.
4 Te bi ñu agsee Yerusalem,
mbooloom ñi gëm, ndaw yi ak njiit
yi teeru leen, ñu nettali leen fi ñu
jaar ak Yàlla fépp.
5 Ci kaw loolu ñeneen, ñi gëm
waaye bokk ci tariixab Farisen ya,
daldi jóg ne: «Fàww ñi dul Yawut
xaraf, te ñu dénk leen sàmm yoonu
Musaa.»
6 Noonu ndaw yi ak njiit yi da-
jaloo, ngir seet mbir moomu.
7 Gannaaw werante wu bare Piy-
eer jóg ne leen: «Yéen bokk yi,
xam ngeen ne ca njàlbéen ga Yàlla
tànnoon na ma ci yéen, ngir ma
yégal ñi dul Yawut xibaaru jàmm bi,
ba ñu gëm.
8 Yàlla, mi xam xol yi, seede na
leen ci li mu leen may Xel mu Sell
mi, ni mu nu ko maye nun itam.
9 Gënalantewu nu ak ñoom, ci li
mu sellal seen xol ci kaw ngëm.
10 Léegi nag lu tax ngeen di diiŋat
Yàlla, ciy teg taalibe yi yen bu
nu masula àttan, nun mbaa sunuy
maam?
11 Nun daal ci yiwu Yeesu Boroom
bi lanu yaakaara mucce, te ñoom
itam, ci lañu wékku.»

12 Bi mu ko waxee, mbooloo mépp
ne xerem, di déglu Barnabas ak
Pool, ñuy nettali kéemaan ak firnde
yépp, yi Yàlla def jaarale ko ci ñoom
ci biir ñi dul Yawut.
13 Bi ñu noppee, Saag jël kàddu ga
ne:
14 «Bokk yi, dégluleen ma! Simoŋ
nettali na, ni Yàlla seetsee bu jëkk ñi
dul Yawut, ngir sàkku ci ñoom xeet
wu ñu tudde turam.
15 Te loolu sax dëppoo na ak li
yonent yi tëral; ñu bind ne:
16 “Boroom bi nee na:
Gannaaw loolu dinaa délsi,
te yékkati këru Daawuda, gi ne tasar,
dinaa defar gent ya,
ba taxawalaat ko.
17 Noonu li des ci doom Aadama wut Boroom bi,
maanaam xeet yi dul Yawut, ñuy tudd sama tur.
18 Man dinaa def loolu, man Boroom bi ko wax,
te ca njàlbéen ba tey ma di ko xamle.”
19 «Kon nag lii mooy sama ndigal:
bunu gétën ñi dul Yawut te waññiku
ci Yàlla.
20 Waaye nu bind leen, ñu moytu
ñam wu araam wu ñu tuuroo
xërëm, tey moytu njaaloo, ak jur gu
médd, bay naan deret ja.
21 Ndaxte ca njàlbéen ga ba tey
am na ca dëkk bu nekk ñuy waare
ci yoonu Musaa; bésub noflaay bu
nekk sax dañu ciy xutba ca jàngu
ya.»

Bataaxal bi ndaje mi bind ñi dul Yawut

22 Bi mu ko waxee, ndaw yi ak
njiit yi ak mbooloom ñi gëm mépp
fas yéenee tànn ci ñoom ay nit,
yónni leen Ancos, ñu ànd ak Pool ak
Barnabas. Noonu ñu tànn Yudd, mi
ñu dippee Barsabas, ak Silas, di ay
njiit ca bokk ya.
23 Ñu jox leen bataaxal bu ne:

> Yéen sunu bokk yi dul Yawut te dëkk Ancos, Siri ak Silisi, nu ngi leen di nuyu, nun seeni bokk, di ndaw yi ak njiit yi.

24 Dégg nanu ne am na ay nit
ñu bawoo ci nun, ñu di leen lëjal
ak seeni wax, di jaxase seeni xol, te
fekk sukkandikuwuñu ci lenn ndigal
lu jóge ci nun.
25 Kon nag mànkoo nanu ci tànn
ay nit, yónnee leen ko, ànd ak sunuy
soppe Barnabas ak Pool.
26 Ñoom jaay nañu seen bakkan
ngir turu Yeesu Kirist Boroom bi.
27 Yónni nanu nag Yudd ak Silas,
ñu di leen xamal xibaar boobu ci
seen gémmiñ.
28 Ndaxte li neex Xel mu Sell mi
te neex nu, mooy nu bañ leena teg
beneen yen, lu dul dénkaane yii am
njariñ,
29 maanaam ngeen moytu ñam
wu ñu tuuroo xërëm, deretu jur gu
médd ak njaaloo. Bu ngeen moytoo
yëf yooyu, dingeen def lu baax. Ci
jàmm.

30 Noonu ñu tàggoo, dem Ancos,
ñu dajale mbooloo mi, jébbal leen
bataaxal bi.
31 Ñu jàng ko nag, seen xol sedd ci
doole, ji leen bataaxal bi indil.
32 Te Yudd ak Silas, ñi doon
yonent, ñuy dooleel bokk yi, di
dëgëral seen fit ak wax yu bare.
33-34 Bi loolu amee ñu toog fa ab
diir, ba noppi bokk yi yiwi leen ci
jàmm, ñu dellu ca ña leen yónni
woon.
35 Waaye Pool ak Barnabas des ci
Ancos, di jàngle ak di xamle xibaaru
jàmm bu kàddug Boroom bi, ñoom
ak ñeneen ñu bare.

Ñaareelu tukkib ndaw la Pool, ànd ak Silas

36 Gannaaw ay fan Pool ne Barn-
abas: «Nan dellu seeti bokk ya
ca dëkk yépp, fu nu masa yéglee
kàddug Boroom bi, ba gis nu ñu
def.»
37 Barnabas nag bëggoon na
yóbbaale Yowaana, mi ñuy wax it
Màrk.
38 Waaye Pool dafa lànk ne:
«Matul nu yóbbu ki nu waccoon ca

Pamfili, ba àndul woon ak nun ca
liggéey ba.»
39 Noonu ñu xuloo, ba far tàggoo.
Barnabas yóbbaale Màrk, ñu dugg
gaal, jëm Sipar.
40 Pool tànn Silas, dem; bokk ya
dénk leen ci yiwu Boroom bi;
41 mu jaar ci diiwaanu Siri ak
Silisi, di dëgëral mboolooy ñi gëm.

16

Timote àndsi na ak Pool ak Silas

1 Naka noona mu dikk dëkki
Derbë ak Listar, fekk fa taalibe bu
tudd Timote te ndeyam di Yawut bu
gëm, waaye baayam di Gereg.
2 Te mbokk, yi nekk dëkki Listar
ak Ikoñum, seedeel nañu ko lu baax.
3 Pool bëgg nag mu ànd ak moom,
waaye ndegam Yawut yépp, ya dëkk
ca wàllaa ya, xam ne baayam Gereg
la woon, mu jël ko, xarafal ko.
4 Bi loolu amee ñuy jaar ca dëkk
ya, jottali leen dénkaane, yi ndaw
yi ak njiit yi nekk Yerusalem joxe, te
sant leen ñu sàmm ko.
5 Noonu mboolooy ñi gëm di gëna
dëgër ci yoon wi, tey yokku bés bu
nekk.

Yàlla wax na ak Pool ci biir peeñu

6 Bi loolu amee gannaaw Xel mu
Sell mi aaye na leen, ñu yégleji
kàddu gi ci diiwaanu Asi, ñu daldi
jaari wàlli Firisi ak Galasi.
7 Bi ñu agsee nag ci wetu diiwaanu
Misi, ñuy jéema dugg diiwaanu Bi-
tini, waaye Xelum Yeesu mayu leen
ko.
8 Ñu romb nag Misi, dem dëkku
Torowas.
9 Noonu ci guddi Yàlla feeñu Pool
ci nii: nitu Maseduwan taxaw, di ko
ñaan ne ko: «Ñëwal ci Maseduwan,
wallusi nu!»
10 Bi mu amee peeñu moomu, ca
saa sa nu* fexee jàll ba Maseduwan,
xam ne Boroom bi moo nu woo, ngir
nu xamle fa xibaaru jàmm bi.

Lidi gëm na Kirist ci dëkku Filib

11 Noonu nu dugg gaal ca Torowas,
jubal dunu Samotaras, jóge fa ca
ëllëg sa, nu jëm teerub Neyapolis.
12 Bi nu fa teeree, nu jëm Filib,
bi nekk dëkk bi ëpp maana ca wàll
woowu ci diiwaanu Maseduwan, di
it moomeelu Room. Nu toog fa ay
fan.
13 Bi bésub noflaay agsee nag,
génn nanu ci buntu dëkk ba, jublu
ci wetu dex ga, yaakaar ne bérabu
ñaanukaay la. Nu toog fa nag, di
wax ak jigéen ña fa dajaloo.
14 Fekk am na fa jigéen juy déglu,
tudd Lidi, di jaaykatu cuub†, bu dëkk
Catir, te mu ragal Yàlla. Noonu
Boroom bi ubbi na xolam, ba mu
nangu li Pool di wax.
15 Ci kaw loolu ñu sóob ko ci ndox,
moom ak waa këram, ba noppi mu
ñaan nu ne: «Bu ngeen ma jàppee
ni ku takku ci Boroom bi, ganesileen
ma ci sama kër.» Te mu di nu ci xiir.

Tëj nañu Pool ak Silas ca kaso ba

16 Am bés, ba nuy dem nag ca
ñaanukaay ba, nu daje ak jaam bu
jigéen bu rabu gisaane solu, te ay
sangam di jariñu lu bare ci gisaa-
neem.
17 Mu daldi topp ci Pool ak nun,
di xaacu ne: «Nit ñii jaami Yàlla
Aji Kawe ji lañu; ñoo leen di yégal
yoonu mucc.»
18 Muy def noonu ay fani fan,
waaye bi ko Pool xajootul, mu
waññiku ne rab wa: «Sant naa la ci
turu Yeesu Kirist, génnal ci moom.»
Noonu rab wa ne mëll, génn ci
moom.
19 Bi ay sangam gisee nag seen
buntu wërsëg tëju, ñu daldi jàpp
Pool ak Silas, di leen diri, jëme leen
ca pénc ma fa kanam njiit ya.
20 Noonu ñu dëj leen fa mbaxanay
menne naan: «Yawut yii lëjal nañu
sunu dëkk,
21 di xamle ay aada yu nu sañula
nangu mbaa nu di ko topp, nun ñi
bokk ci nguuru Room.»

* **16:10** Bind nañu *nu*, ndaxte Luug mi bind Jëf ya mooy wax. † **16:14** Cuub yu dàlde la woon, maanaam xonq curr.

22 Mbooloo ma it ànd ci, dal ci seen
kaw; àttekat ya nag summilu seeni
yére, santaane ñu dóor leen ay yar.
23 Noonu ñu dóor leen ay yar yu
bare, tëj leen, sant boroom kaso ba,
mu wottu leen bu wér.
24 Gannaaw jot na ndigal loolu
nag, mu sànni leen ca néeg ba gëna
ruqu ci biir kaso ba, jéng seeni tànk.

25 Ba guddi giy xaaj nag, Pool ak
Silas di ñaan ak di sant Yàlla, te
ñeneen ñi nekk ca kaso ba di leen
déglu.
26 Ca saa sa suuf yëngu bu metti,
ba fondamaab kaso ba daanu; bunt
yépp daldi ne kulbét ubbiku, te
jéngi ña ñu tëj ne téll tijjiku.
27 Ci kaw loolu boroom kaso ba
tiite ci ay nelaw, gis bunt yépp
ubbiku. Mu daldi bocci jaaseem,
bëgga xaru, yaakaar ne ña ñu tëj
dañoo daw.
28 Waaye Pool wax ci kaw ne: «Bul
lor sa bopp, nun ñépp nu ngi fi.»

29 Bi ko boroom kaso ba déggee,
mu daldi laaj làmp, ne saraax dugg,
daanu ci kanam Pool ak Silas, di lox.
30 Mu génne leen ci biti ne leen:
«Kilifa yi, lu ma wara def, ba mucc?»
31 Ñu ne ko: «Gëmal Yeesu Bo-
room bi, kon dinga mucc, yaw ak sa
njaboot.»
32 Noonu ñu xamal ko kàddug
Boroom bi, moom ak waa këram
gépp.
33 Mu jël leen nag ci waxtu woowu
ci guddi, raxas seeni gaañu-gaañu,
ba noppi ñu sóob ko ci ndox, moom
ak waa këram gépp.
34 Bi ñu ko defee mu yóbbu leen ca
këram, jox leen ñu lekk, mu bég lool
ci li mu gëm Yàlla, moom ak waa
këram gépp.

35 Bi bët setee, àttekat ya yónni
alkaati ya, ñu ne boroom kaso ba:
«Yiwil ñaari nit ñooñu, ñu dem.»
36 Kon boroom kaso ba yégal loolu
Pool ne ko: «Àttekat ya jox nañu
ma ndigal, ngir ma yiwi leen, ngeen
dem; léegi nag génnleen te dem ci
jàmm.»

37 Waaye Pool ne alkaati ya: «Dóor
nañu nu ay yar ci kanam ñépp, ci lu
ñu wéerul ci benn àtte, rax-ca-dolli
tëj nañu nu kaso, nun ñiy jaambur ci
nguuru Room. Léegi ndax dañu noo
bëgga sànni ci mbedd mi ci kumpa?
Mukk! Nañu ñëw, ñoom ci seen
bopp, gunge nu ci biti.»
38 Bi mu ko waxee, alkaati ya
yégal àttekat ya la mu wax. Bi ñu
déggee ne jaamburi Room lañu, ñu
daldi tiit.
39 Ñu ñëw nag di leen dëfal, ñu
gunge leen ci biti, di leen ñaan, ñu
génn dëkk ba.
40 Noonu ñu génn ca kaso ba, dugg
ci kër Lidi, ñu gis fa bokk ya, dëgëral
leen, daldi dem seen yoon.

17

Pool ak Silas ci dëkku Tesalonig

1 Bi ñu fa jógee, ñu aw yoon
wa jaar dëkku Amfipolis ak Apoloni,
doora ñëw Tesalonig, fa Yawut ya
am jàngu.
2 Pool nag dugg ca ñoom, na mu
ko daan defe, ba am fa ñetti bésub
noflaay, muy werante ak ñoom ci li
Mbind mi wax.
3 Mu di leen ko tekki, te di leen
wax ay firnde yuy wone ne fàww
Almasi bi sonn te dekki. Mu ne leen:
«Yeesu, mi ma leen di yégal, mooy
Almasi bi.»
4 Noonu ñenn ci Yawut yi gëm,
ànd ak Pool ak Silas, ñoom ak
mbooloo mu mag ci Gereg yi ragal
Yàlla, ak jigéen ñu am maana ñu
bare.
5 Waaye kiñaan tàbbi ca Yawut
ya, ñu daldi jël ay taxawaalukat
ca pénc ma, dajale mbooloo, ñuy
yëngal dëkk ba. Ñu daanu ci kër
Yason, di wut Pool ak Silas, ngir dëj
leen ci kanam waa dëkk ba.
6 Bi ñu leen gisul nag, ñu diri
Yason ak ñeneen ca bokk ya ci
kanam àttekat ya. Ñuy wax ci kaw
naan: «Nit ñi dëpp àddina sépp agsi
nañu fii léegi,
7 te Yason a leen dalal. Ñoom
ñépp dañoo bañ ndigali buur Sesaar

ne, am na beneen buur bu ñuy wax
Yeesu.»
8 Bi ko mbooloo mi ak àttekat yi
déggee, ñu daldi jaaxle lool.
9 Noonu nanguwuñoo yiwi Yason
ak ñi ci des, lu dul bi ñu leen
bataleelee dara.

Pool ak Silas dem nañu Bere

10 Bi loolu amee bokk yi jàllale
Pool ak Silas ci saa si ci guddi, ñu
jëm Bere. Ba ñu fa eggee nag, ñu
dugg ca jàngub Yawut ya.
11 Fekk ña fa nekk ñoo gëna am ay
teggin waa Tesalonig, ndaxte nangu
nañu kàddu ga te sawar ca, di niir
Mbind mi bés bu nekk, ba xam ndax
loolu dëgg la am déet.
12 Kon nag Yawut yu bare gëm, ak
ñu bare ci Gereg yi, di jigéen yu am
maana, ak ay góor.
13 Waaye bi Yawuti Tesalonig
déggee ne Pool mu ngi yégle
kàddug Yàlla ci Bere it, ñu daldi fay
dikk, di jógloo ak a jaxase mbooloo
ma.
14 Noonu bokk yi yebal Pool ca
saa sa, mu jëm géej, waaye Silas ak
Timote des fa.
15 Ñi ànd ak Pool nag gunge ko
ba dëkku Aten. Bi ñu fa àggee, ñu
waññiku, yóbbaale ndigalu Pool ne,
Silas ak Timote ñëw fekksi ko ci lu
gëna gaaw.

Pool ci dëkku Aten

16 Bi leen Pool di nég ca Aten, mu
am naqaru xol wu réy ci li mu gis
dëkk ba fees ak ay nataali bokkaale
Yàlla.
17 Muy werante nag ca jàngu ba
ak Yawut ya ak ña ragal Yàlla, tey
werante it bés bu nekk ca pénc ma
ak ña fay dajaloo.
18 Noonu ay boroom xam-xam ci
mbooloo mi ñuy wax Epikuren ak ci
mbooloo mi ñuy wax Estowisen, di
werante ak moom. Ñenn ci ñoom
ne: «Fortukatu xam-xam bii, lu mu
bëgga wax?» Te ña ca des, bi
ñu déggee Pool di waare xibaaru
jàmm bi, aju ci Yeesu ak ci mbirum
ndekkite, ñu ne: «Dafa mel ni day
waare ay yàlla yu nu xamul.»
19 Kon nag ñu jël ko, yóbbu ko
ca géew, ba ñuy wax Areyopas. Ñu
ne ko: «Danoo bëggoon, nga leeral
nu ci sa xam-xam bu bees, bii ngay
yégle.
20 Ndaxte sol nga ci sunuy nopp
lu nu xamul. Danoo bëggoona xam
nag léegi, loolu lu muy tekki.»
21 Ndaxte waa Aten ñépp ak
doxandéem ya fa dëkk, wax ak a
déglu lu bees rekk lañu daan xënte.
22 Noonu Pool taxaw ci biir
mbooloom Areyopas ne leen: «Yéen
waa Aten gis naa ne farlu ngeen ci
diine lool.
23 Ndaxte bi may doxantu di seet
seeni màggalukaay, gis naa ci benn
bu ñu bind lii: "Yàlla mi nu xamul."
Li ngeen di màggal nag te xamuleen
ko, loolu laa leen di xamal.
24 «Yàlla mi sàkk àddina ak li
mu ëmb lépp, moom miy Boroom
asamaan ak suuf, du dëkk ci néegi
màggalukaay yu loxoy nit defar.
25 Du jariñu it ci loxoy nit, mel ni
dafa soxla dara, ndax moom mooy
jox ñépp bakkan ak ruu ak lépp.
26 Ci kenn nit la sàkke xeeti àddina
yépp, ñu dëkk ci ñeenti xébla yi;
fekk àppal na xeet wu nekk ja-
monoom, te rëdd seen diggi réew.
27 Yàlla def na loolu, ngir ñu koy
wut ci yaakaaru daj ko ci làmbatu,
fekk sax sorewul kenn ci nun.
28 "Ndaxte ci moom lanuy dunde,
di ci jëf te nekk ci," ni ko ñenn ci
seeni taalifkat dëggale naan: "Nun
noo di aw xeetam."
29 Kon nag, bu nu nekkee xeetu
Yàlla, warunoo gëm ne Yàlla mel na
ni nataali wurus, xaalis mbaa doj yu
nit defar ci xareñ mbaa xel.
30 Ca jamono yu wees ya Yàlla
toppul ñàkka xam googa, waaye
léegi koo mana doon ak foo mana
nekk, Yàlla santaane na, nga tuub
say bàkkaar.
31 Ndaxte sàkk na bés bu muy àtte
àddina ci njub, dénk ko Nit ki mu
tànn; te firndeel na loolu bu wóor,
ci li mu ko dekkal ca néew ya.»
32 Bi ñu déggee nag, muy wax ci
mbirum ndekkitel ñi dee, ñii di ko

foontoo, ña ca des ne ko: «Dinanu la déglu ci mbir moomu beneen yoon.»
33 Noonu Pool génn ci seen biir.
34 Moona am na ñenn ñu taq ci moom te gëm: xàmmees na ci Denis, ku bokk ci mbooloom Areyopas, ak jigéen ju tudd Damaris, ak ñeneen.

18

Pool ci dëkku Korent

1 Bi loolu wéyee Pool bàyyikoo Aten, dem Korent.
2 Mu tase fa ak Yawut bu tudd Akilas te juddoo diiwaanu Pont. Muy sooga jóge réewu Itali ak soxnaam Pirsil, ndaxte buur ba Këlódd sant na Yawut yépp, ñu génn Room.
3 Noonu Pool seeti leen, te gannaaw ñoo bokk liggéey, maanaam di defar ay xayma, mu dal fa ñoom, ñuy liggéeyandoo.
4 Bésub noflaay bu nekk nag muy diisoo ak ñi nekk ca jàngu ba, di jéema gëmloo ay Yawut ak ay Gereg.
5 Waaye bi Silas ak Timote jógee diiwaanu Maseduwan, egg fa, Pool jublu ci xamle kàddu gi, tey dëggal ci Yawut yi naan Yeesu mooy Almasi bi.
6 Bi ko Yawut ya gàntoo nag, di ko xas, mu yëlëb ay yéreem ne leen: «Yéena sàkku seen musiba; set naa ci. Léegi maa ngi dem ci ñi dul Yawut.»
7 Ci kaw loolu mu jóge fa, dugg ci këru ku tudd Tisiyus Yustus, di ku ragal Yàlla, te kër ga dend ak jàngu ba.
8 Kirispus nag, njiitu jàngu ba, gëm na Boroom bi ak waa këram gépp. Te waa Korent ñu bare dégg kàddu gi te gëm ko, ñu sóob leen ci ndox.
9 Naka noona Boroom bi feeñu Pool ci guddi ne ko: «Bul tiit dara, waaye deel wax te baña noppi.
10 Ndaxte maa ngi ànd ak yaw, te kenn du la jàpp, ba fitnaal la, ndaxte am naa xeet wu bare ci dëkk bii.»
11 Noonu Pool des at ak genn-wàll ci seen biir, di fa jàngle kàddug Yàlla.
12 Ci nguuru Galyon ci diiwaanu Akayi nag, Yawut ya likkoo, ñu dal ci kaw Pool, yóbbu ko ca àttekaay ba.
13 Ñu ne: «Kii day xiir nit ñi ci màggal Yàlla ci lu juuyoo ak yoon wi.»
14 Bi Pool bëggee wax nag, Galyon ne Yawut ya: «Yéen Yawut yi, bu aju woon ci jàdd yoon walla ñaawteef wu réy, kon liy yoon mooy ma déglu leen.
15 Waaye bu ajoo ci ay werante ciy wax ak ay tur ak seen yoon, loolu seen wàll la; man duma ko àtte.»
16 Noonu mu dàq leen ca àttekaay ba.
17 Ci kaw loolu nit ñépp jàpp Sosten, njiitu jàngu ba, ñu di ko dóor ca kanam àttekaay ba, waaye Galyon faalewu leen.

Pool délsi na dëkku Ancos

18 Bi loolu wéyee Pool desati fa fan yu bare. Gannaaw ga mu tàggtoo ak bokk ya, dugg gaal jëm Siri, ànd ak Pirsil ak Akilas. Bi mu jógeegul teerub Señsere, mu watlu boppam, ndaxte am na lu mu dige woon ak Yàlla.
19 Noonu ñu teer ci Efes. Pool bàyyi fa ñi mu àndaloon, daldi dugg ca jàngu ba, di diisoo ak Yawut ya.
20 Ñu ñaan ko, mu des fa lu gëna yàgg, waaye nanguwul.
21 Kon mu tàggtoo ak ñoom naan: «Dinaa délsi ci yéen, bu soobee Yàlla.» Noonu mu dugg gaal, jóge Efes,
22 teersi dëkku Sesare, mu dem nuyu mbooloom ñi gëm, ba noppi dem Ancos.

Ñetteelu tukkib Pool, ngir yégle xibaaru jàmm bi

23 Bi mu fa desee ay jamono, mu jóge fa, di jaar dëkkoo dëkk ci diiwaanu Galasi ak Firisi, di dooleel xoli taalibe yépp.
24 Amoon na nag Yawut bu tudd Apolos te juddoo Alegsàndiri, mu dikk Efes. Nit ku yewwu la woon te am xam-xam bu yaatu ci Mbind mi.

25 Jàngoon na ci yoonu Boroom bi,
di ku farlu ci xelam, muy xamle ak
a jàngle bu wóor ci mbirum Yeesu,
waaye fekk xam-xamam yem ci ni
Yaxya daan sóobe ci ndox.
26 Noonu mu daldi wax ak fit wu
dëgër ca jàngu ba. Bi ko Pirsil ak
Akilas déggee nag, ñu woo ko fi
ñoom, gën ko leeral yoonu Yàlla.
27 Naka Apolos bëgga dem Akayi,
bokk ya xiir ko ca, ñu bind taalibe
ya, ngir ñu teeru ko teeru bu rafet.
Noonu mu dikk fa te jariñ lool ñi
gëm jaare ko ci yiwu Yàlla.
28 Ndaxte mu ngay yey Yawut ya
ca kanam ñépp, di firi Mbind yi, ba
wone ne Yeesu mooy Almasi bi.

19

Pool ci dëkku Efes

1 Ba Apolos nekkee Korent nag,
Pool jaar ca teggi ya gëna kawe ca
réew ma, doora dikk Efes. Noonu
mu gis fa ay taalibe.
2 Mu ne leen: «Ndax jot ngeen ci
Xel mu Sell mi, bi ngeen gëmee?»
Ñu ne ko: «Déggunu sax ne Xel mu
Sell mi am na.»
3 Mu ne leen: «Kon nag, bi ñu leen
sóobee ci ndox, lu ciy maana?» Ñu
ne ko: «Xanaa li Yaxya tëral.»
4 Pool ne leen: «Yaxya daan na
sóob nit ñi ci ndox, ndax bi ñu
tuubee seeni bàkkaar; te mu ne
bànni Israyil, kiy topp ci moom lañu
wara gëm, maanaam Yeesu.»
5 Bi ñu déggee loolu nag, sóob
nañu leen ci ndox ci turu Yeesu
Boroom bi.
6 Te bi leen Pool tegee loxo, Xel
mu Sell mi ñëw ci ñoom, ñuy wax
yeneen làkk, di wax ci kàddug Yàlla.
7 Limub nit ñooñu nekk na lu mat
fukk ak ñaar.
8 Noonu Pool dugg ca jàngu ba,
di wax ak fit wu dëgër diirub
ñetti weer, di diisoo ak ñoom ci
mbirum nguurug Yàlla, di leen
jéema gëmloo.
9 Waaye bi xolu ñenn ci ñoom
fattee, ñu gëmadi, bay suufeel yoon
wi ci kanam mbooloo ma, mu jóge
ci ñoom, xàjjale taalibe yi ak ñoom,
di diisoo bés bu nekk ca jàngukaayu
ku ñuy wax Tiranus.
10 Mu wéy ci noonu diirub ñaari
at, ba ñi dëkk diiwaanu Asi ñépp
dégg kàddug Boroom bi, muy
Yawut muy Gereg.

Ay kéemaan yu bare am na ci Efes

11 Booba Yàllay def ay kéemaan yu
ràññiku yuy jaar ci loxoy Pool.
12 Ñu yóbbul sax ñi wopp ay kaala
ak ay taraxlaay yu laaloon yara-
mam, ba jàngoro yi di leen bàyyi,
rab yay génn ci ñoom.
13 Noonu ay Yawut yuy wëndeelu,
di faj ñi rab jàpp, ñu di leen jéema
ñaanal ci turu Yeesu Boroom bi
naan: «Ci turu Yeesu, mi Pool di
yégle, génnleen.»
14 Ñi doon def loolu, juróom ñaari
doom lañu woon ci Sewa, mi doon
sarxalkat bu mag ci Yawut yi.
15 Waaye bi ñu ko defee rab wa ne
leen: «Xam naa Yeesu, xam naa it
kuy Pool, waaye yéenay ñan?»
16 Ci kaw loolu nit ka rab jàpp
song leen, not leen ñoom ñépp; mu
soxore leen lool, ba ñu daw kër ga,
def yaramu neen te gaañu bu metti.
17 Loolu siiw na ci ñépp, ñi dëkk
Efes, di Yawut ak Gereg; tiitaange
jàpp leen ñoom ñépp, ba ñu màggal
turu Yeesu Boroom bi.
18 Bi loolu amee ñu bare ci ñi gëm
ñëw, di wesar ci kanam ñépp seeni
jati luxus.
19 Te ñu bare ci ñi daan luxus,
indi seeni téere, lakk leen ci kanam
ñépp. Te bi ñu xaymaa njég la, mu
tollook juróom fukki junniy poseti
daraxma.
20 Noonu la kàddu Boroom bi
lawe, te not lépp.
21 Bi loolu wéyee Pool nas xel jëm
Yerusalem, jaar ci diiwaani Mase-
duwan ak Akayi. Mu ne: «Gannaaw
bu ma fa demee, fàww ma seeti
Room it.»
22 Mu yebal nag ci Maseduwan
ñaari jaraafam, di Timote ak Erast,
waaye moom mu des ab diir ci Asi.

Yëngub mbooloo mi ci Efes

23 Fekk booba amoon na yëngu-yëngu bu réy ci lu aju ci Yoon wi.
24 Ndaxte nit ku tudd Demetirus, di tëggu xaalis buy defar nataali xaalis ngir màggal Artemis, daan na ci jariñu lu bare, moom ak ay nawleem.
25 Noonu mu dajale leen ak seeni liggéeykat ne leen: «Gaa ñi, xam ngeen ne sunu njariñ mu ngi aju ci liggéey bii.
26 Gis ngeen nag te dégg ne Pool male gëmloo na bay fàbbi mbooloo mu bare, waxuma ci Efes rekk, waaye ci biir Asi gépp naan: "Yàlla yu ay loxo defar duñu ay yàlla."
27 Léegi kat loraangee ngi nuy yoot, te du yem ci xañ nu sunu liggéey rekk, waaye it dina daaneel màggalukaayu Artemis sunu yàlla ju mag ji, tey neenal ndamam, moom mi Asi gépp te àddina sépp di màggal.»
28 Bi ñu déggee loolu, mer mu réy tàbbi ci ñoom, ñuy yuuxu ne: «Artemis mu Efes màgg na!»
29 Noonu dëkk bépp jaxasoo. Ñu bokk benn xalaat, daldi ne milib ca powukaay ba, diri Gayus ak Aristàrk, waa Maseduwan, ñi ànd ak Pool.
30 Pool nag bëgga dugg ca mbooloo ma, waaye taalibe ya nanguwuñu ko.
31 Ñenn ca jawriñi nguur gi it, ñuy ay xaritam, yónnee ci moom, di ko dénk, mu baña jaay bakkanam ci dugg ca powukaay ba.
32 Noonu ndaje ma rëb, ba ñii di yuuxu lii, ñale di yuuxu laa, te ña ca gëna bare xamuñu lu waral ndaje ma.
33 Ci kaw loolu Yawut ya jéñ Alegsàndar ci kanam, te mbooloo ma di ko xaacu ay ndigal, mu daldi tàllal loxoom, ngir làyyi ca mbooloo ma.
34 Waaye bi ñu xamee ne Yawut la, ñépp a bokk benn baat, yuuxu diirub lu mat ñaari waxtu naan: «Artemis mu Efes màgg na!»
35 Gannaaw loolu boroom dëkk ba dalal mbooloo ma ne leen: «Yéen waa Efes, ana ku xamul ne dëkku Efes moo di wottukaayu màggalukaayu Artemis ak nataalam, bi wàcce asamaan?
36 Gannaaw nag kenn manta weddi loolu, war ngeena dalal seen xel te baña sañaxu ci dara.
37 Ndaxte nit ñii ngeen fi indi sàccuñu ca màggalukaay ya te sosaluñu sunu yàlla.
38 Su fekkee ne Demetirus ak ay nawleem jànkoonte nañu ak kenn, am na ay bési layoo ak ñu yilif réew mi; nañu fa woo ku ñu amleenteel.
39 Waaye su ngeen di laaj leneen, mbooloom dëgg dina ko àtte.
40 Ndaxte fi mu ne man nañu noo jiiñ jógug mbooloo mi ndax li fi xew tey. Te bu loolu amee dunu am aw lay ci mbirum mbooloo mu rëb mii, ndaxte amul dara lu ko waral.» Bi mu waxee loolu nag, mu tas mbooloo ma.

20

Pool jaar na ci diiwaani Maseduwan ak Geres

1 Bi yëngu-yëngu ba dalee, Pool woo taalibe ya fa moom, dooleel leen. Bi mu ko defee mu tàggoo ak ñoom, jóge fa, dellu diiwaanu Maseduwan.
2 Noonu mu jaar ca bérab yooyu, di dooleel nit ñi ak wax yu bare; ba noppi mu dem réewu Geres,
3 toog fa ñetti weer. Waaye bi mu nekkee ci kaw tànki dugg gaal jëm diiwaanu Siri, te Yawut yi lalal ko pexe, mu fas yéenee dellu, jaare Maseduwan.
4 Booba nag ñii ñoo ànd ak moom: Sopater, doomu Pirus mi dëkk Bere; Aristàrk ak Segond, ñi dëkk Tesalonig; Gayus, mi dëkk Derbë, ak Timote; te it Tisig ak Torofim ñi dëkk Asi.
5 Ñooñu nag jiitu, di nu nég dëkku Torowas.
6 Waaye naka nun, gannaaw màggalu Yawut, ga ñuy wax Mburu ma amul lawiir, nu dugg gaal ci Filib, def ci juróomi fan, fekksi leen Torowas, nu am fa juróom ñaari fan.

Pool dekkal na Ëtikus ci Torowas

7 Ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga,
booloo nanu ngir damm mburu ma.
Te Pool, mi bëggoona dem ca ëllëg sa, di diisoo ak ñoom te waxtaanam
law ba ci xaaju guddi.
8 Ca néeg bu kawe, ba nu booloo
nag, amoon na fa làmp yu bare.
9 Noonu waxambaane wu tudd
Ëtikus te toog ca palanteer ba,
gëmméentu bay jeyaxu. Bi Pool di
gëna yaatal waxtaanam nag, nelaw
daldi ko jàpp, mu xàwwikoo ca
ñetteelu taax ma, daanu, ñu yékkati
ko, fekk mu dee.
10 Waaye Pool wàcc, daldi sëgg
ci kawam, roof ko loxoom ne leen:
«Bàyyileen jooy yi, mu ngi dund.»
11 Noonu mu yéegaat, damm
mburu ma, lekk; ba noppi delluwaat
ci waxtaanam, di ko yaatal ba ca
njël, doora tàggoo.
12 Naka waxambaane wa, ñu indi
ko muy dund, ba seen xol sedd guyy.

Pool tàggoo na ak njiiti mbooloom ñi gëm ca Efes

13 Nun nag nu jiitu, dugg gaal jëm
Asos, fa nu Pool santoon, nu jële ko
fa; fekk moom fas na yéeney dox, ba
agsi fa.
14 Noonu mu fekksi nu ci Asos, nu
jël ko ca gaal ga, dem Mitilen.
15 Gannaaw loolu gaal ga jóge fa,
nu agsi ca ëllëg sa janook dunu
Kiyos. Bés ba ca tegu nag nu jàll
ba Samos, te ñetteelu fan ba nu àgg
Mile.
16 Ndaxte Pool fasoon na yéenee
teggi Efes, ngir baña yàgg ci dii-
waanu Asi; mu ngi doon gaawantu,
ngir màggal, gi ñuy wax Pàntakot
fekk ko Yerusalem.
17 Bi Pool eggee Mile nag, mu
yónnee ca Efes, ngir woo njiiti
mbooloom ñi gëm.
18 Bi ñu ñëwee, mu ne leen: «Yéen
xam ngeen bu baax, ni ma doon
doxale diirub sama ngan gépp ci
seen biir, li dale ci bés bi ma jëkkee
teg tànk ci Asi ba tey.
19 Jaamu naa Boroom bi ci woyof
gu mat ak ay rongooñ, dékku ay
nattu yu ma pexey Yawut yi indil.
20 Xam ngeen ne masuma leena
nëbb dara lu leen di jariñ, di leen
jàngal ci kanam ñépp ak ca kër ya.
21 Dénk naa Yawut yi ak Gereg
yi ne leen, ñu tuub seeni bàkkaar,
ba waññiku ci Yàlla te gëm sunu
Boroom Yeesu.
22 «Léegi maa ngi nii di dem
Yerusalem, ci li ma Xelu Yàlla mi
xiirtal, te xawma lu ma fay dal.
23 Xam naa rekk ne ci dëkkoo dëkk
Xel mu Sell mi xamal na ma ne ay
buum ak ay metit ñu ngi may nég.
24 Waaye sama bakkan soxalu ma,
su fekkee bey naa sama sas, ba
matal liggéey, bi ma Boroom bi
dénk, maanaam ma seedeel ci ñépp
xibaaru jàmm, bi ëmb yiwu Yàlla.
25 «Fi mu ne nag xam naa ne
dootuleen gis sama kanam, yéen
ñépp ñi ma jaaroon ci seen biir, di
yégle nguuru Yàlla.
26 Moo tax may dëggal tey jii ne
wàccoo naa ak yéen ñépp bés pénc.
27 Ndaxte ñeebluwuma leen, ci di
leen xamal lépp li Yàlla digle.
28 Wottuleen nag seen bopp te
wottu coggal jépp, ji leen Xel mu
Sell mi def sàmm, ngeen sàmm
mbooloo, mi Yàlla jotal boppam ak
deretu Doomam.
29 Xam naa ne bu ma leen wonee
gannaaw, bukki yu soxor dinañu
tàbbi ci coggal ji te duñu ci ñeeblu
kenn.
30 Ay nit dinañu jóg ci seen biir
sax, di wax luy sànke, ngir sàkku ay
taalibe.
31 Foogleen nag, di fàttaliku ne
diirub ñetti at, guddi ak bëccëg,
masumaa noppi di leen artu kenn ku
nekk ci yéen ak ay rongooñ.
32 «Léegi nag maa ngi leen di
dénk Boroom bi, moom ak kàddug
yiwam, gi leen mana dëgëral te may
leen cér ci biir gaayi Yàlla yu sell
yépp.
33 Nammuma xaalisu kenn mbaa
wurusam mbaa koddaayam.

34 Xam ngeen ne faj naa samay
soxla ak soxlay ñi ànd ak man ci
sama loxo yii.
35 Ci lépp won naa leen royukaay,
ci li nu wara dimbali ñi néew doole
te fàttaliku li Yeesu Boroom bi wax
moom ci boppam ne: “Joxe moo
gëna barkeel nangu.”»
36 Bi mu waxee loolu, mu sukk ak
ñoom ñépp, ñaan ci Yàlla.
37 Te ñépp jooy bu metti, di laxasu
ci baatu Pool, fóon ko bu baax.
38 Li leen gëna teg aw tiis mooy li
mu leen wax: «Dootuleen gis sama
kanam.» Noonu ñu gunge ko ba ca
gaal ga.

21

Pool jublu na ci dëkku Yerusalem

1 Bi nga xamee ne tàggoo nanu ak
ñoom ci naqar, nu dugg gaal, jubal
dunu Kos. Te ca ëllëg sa nu dem ba
teer ca Rodd, ba noppi jóge fa, jàll
ba Patara.
2 Foofa nag nu gis gaal guy jàll ba
Fenisi, nu dugg ca, mu daldi teddi.
3 Noonu nu séen dunu Sipar, bàyyi
ko ci sunu càmmoñ, jublu diiwaanu
Siri, nu teersi Tir. Ndaxte foofa la
gaal gi wara yebbee la mu yeboon.
4 Nu wut taalibe ya, ba gis leen,
toog ak ñoom juróom ñaari fan.
Ñoom nag ñu ne Pool ci li leen
Xelu Yàlla mi may, mu baña dem
Yerusalem.
5 Moona bi jataayu gaal ga matee,
nu awaat ci yoon wi. Te ñépp gunge
nu, ñoom ak seeni soxna ak seeni
doom; nu génn dëkk ba, sukk ca
tefes ga, ñaan ci Yàlla.
6 Noonu nu tàggoo ak ñoom, dugg
ca gaal ga, ñu dellu seen kër.
7 Bi nu jógee Tir nag, nu demaat ci
géej, ba teer Patolemayis. Foofa nu
nuyu bokk ya, yendu, fanaan.
8 Nu jóge fa ca ëllëg sa, ñëw ba ca
dëkku Sesare. Nu dugg ca kër Filib,
taskatu xibaaru jàmm bi, mi bokk ci
Juróom ñaar ña*, nu dal fa moom.
9 Amoon na ñeenti doom yuy
janq, ñuy wax ci kàddug Yàlla.
10 Bi nu fa nekkee ay fan nag,
yonent bu tudd Agabus jóge Yude,
agsi.
11 Mu ñëw ci nun, daldi yeew ay
loxoom ak i tànkam ak laxasaayu
Pool naan: «Nii la Xel mu Sell
mi waxe: “Ki moom laxasaay gii,
Yawut yi dinañu ko yeewe nii ca
Yerusalem, jébbal ko ñi dul Yawut.”»
12 Bi nu déggee loolu, nun ak ña
fa nekk nu ñaan Pool, mu baña dem
Yerusalem.
13 Ci kaw loolu Pool ne: «Lu ngeen
di jooy, di yàq sama xol? Bañuma
ñu yeew ma rekk, waaye nangu naa
sax, ñu rey ma ci Yerusalem ngir
turu Yeesu Boroom bi.»
14 Bi nu ko manula dëpp, nu noppi
ne: «Kon na coobarey Boroom bi
am!»
15 Gannaaw fan yooyu nu defaru,
ngir dem Yerusalem.
16 Noonu ay taalibe yu dëkk Sesare
ànd ak nun, yóbbu nu ca nit ku tudd
Manason, fu nu wara dal; moom
nag nitu Sipar la woon, di taalibe bu
yàgg.

Pool ci dëkku Yerusalem

17 Bi nu agsee Yerusalem nag, taal-
ibe ya teeru nu ak mbég.
18 Ca ëllëg sa Pool ànd ak nun,
seeti Saag, fekk njiit yépp teew fa.
19 Noonu Pool nuyu leen, nettali
leen benn-benn li Yàlla def ci biir ñi
dul Yawut, jaarale ko ci liggéeyam.
20 Bi ko njiit ya déggee, ñu
màggal Yàlla ne ko: «Mbokk mi,
gis nga ne am na ay junniy Yawut
ñu gëm, te ñépp a sawar ci yoonu
Musaa.
21 Dégg nañu ci sa mbir nag ne
yaa ngi jàngal Yawut yépp, yi dëkk
ci biir ñi dul Yawut, ñu bàyyi yoonu
Musaa te baña xarafal seeni doom
mbaa topp sunuy aada.
22 Lu nu ci wara def nag? Ndaxte
ci lu wér dinañu xam ne ñëw nga.

* **21:8** ***Juróom ñaar ña*** ñooy ñi doon séddale ndimbalu mbooloo ma ca Yerusalem. Seetal 6.5.

23 Nu ngi lay digal nag, nga def nii:
am na ci nun ñeenti góor ñu dige ak
Yàlla.
24 Jël leen, bokk ak ñoom setlu, te
nga gàddu seen peyu wateef. Noonu
ñépp dinañu xam ne li ñu déggoon
ci sa mbir du dëgg, waaye yaa ngi
jëf tey sàmm yoonu Musaa.
25 Naka ñi dul Yawut ñi gëm, bind
nanu leen li nu àtte ne, ñu moytu
ñam wu ñu tuuroo xërëm te moytu
deretu médd ak njaaloo.»
26 Bi ñu ko waxee, Pool jël nit ña te
ca ëllëg sa mu bokk setlu ak ñoom,
ñu dugg ca kër Yàlla ga. Ñu xamle
ban bés la seen setlu di àgg, di bés
bu ñuy jébbale sarax ngir kenn ku
nekk ci ñoom.

Jàpp nañu Pool

27 Bi àppu juróom ñaari fan ya di
bëgga jeex, Yawut yi jóge diiwaanu
Asi gis Pool ca kër Yàlla ga. Ñu daldi
jógloo mbooloo mépp, jàpp ko,
28 di xaacu ne: «Wallee, wallee,
yéen bokki Israyil! Waa jaa ngi nii,
moom miy waare fépp ak ci ñépp,
bay suufeel sunu xeet ak yoonu
Musaa ak bérab bii; dugal na sax ay
Gereg fii ci kër Yàlla gi, ba indi sobe
ci bérab bu sell bii.»
29 Li tax ñu wax loolu, mooy
gisoon nañu Torofim mu Efes, ànd
ak moom ca dëkk ba, te ñu yaakaar
ne Pool dugal na ko ca kër Yàlla ga.
30 Noonu dëkk ba bépp màbb,
mbooloo ma ne këpp, ñu jàpp Pool,
génne ko ca kër Yàlla ga. Ca saa sa
ñu tëj bunt ya.
31 Bi ñu koy wuta rey, xibaar ba
agsi ba ca kilifag mbooloom xarekat
ba, naan Yerusalem gépp jaxasoo
na.
32 Ca saa sa mu ànd ak ay xarekat
ak ay njiiti xare, ne jaas wàcc ci
ñoom. Bi Yawut ya gisee kilifa ga ak
xarekat ya nag, ñu daldi bàyyi dóor,
ya ñu doon dóor Pool.
33 Noonu kilifa ga jegesi jàpp
ko, santaane ñu jéng ko ak ñaari
càllala. Bi ñu ko defee mu laaj ku
mu doon ak lu mu def.
34 Waaye ci biir mbooloo ma, bu
ñii nee lii, ña ca des ne laa. Kon
nag gannaaw manu caa xam dara lu
wóor ndax coow li, mu santaane, ñu
yóbbu ko ci biir tata ja.
35 Bi Pool eggee ca yéegukaayu
tata ja, aaytalu mbooloo ma réy, ba
ay xarekat fab ko.
36 Ndaxte mbooloo maa nga ko
topp, di xaacu ne: «Reyleen ko!»

Pool layoo na ak waa Yerusalem

37 Bi ñu koy bëgga dugal ca tata ja,
Pool ne kilifa ga: «Ndax man naa laa
wax dara?» Mu ne ko: «Yaw dégg
nga gereg?
38 Kon nekkuloo waayi Misra,
jooju jógloo woon nit ñi keroog te
yóbbu woon ñeenti junniy bóomkat
ca màndiŋ ma?»
39 Pool ne ko: «Man Yawut laa, di
jaambur ci Tars, dëkk bu am tur ci
diiwaanu Silisi. Maa ngi lay ñaan,
ma wax ak mbooloo mi.»
40 Te kilifa ga may ko ko. Noonu
Pool taxaw ca yéegukaay ba, tàllal
loxoom mbooloo ma, ñu daldi ne
tekk. Mu wax ak ñoom ci làkku
yawut ne:

22

1 «Yéen bokk yi ak baay yi,
dégluleen samaw lay.»
2 Bi ñu déggee, mu di leen wax ci
làkku yawut, ñu gën ne xerem.
Noonu Pool ne leen:
3 «Man Yawut laa, juddoo Tars
ci diiwaanu Silisi, yaroo ci dëkk
bii. Taalibe laa woon ci Gamaleel,
mu jàngal ma bu wér yoonu sunuy
maam, ba ma sawar ci Yàlla, mel ni
yéen ñépp tey.
4 Daan naa fitnaal ña bokkoon ci
yoon wii, ba di ci rey sax; yeew naa
góor ak jigéen, tëj leen;
5 sarxalkat bu mag ba ak
mbooloom njiit yi yépp man nañu
ma cee seede. Am bés ñu bindal
ma ay bataaxal ngir bokki Damaas.
Ma doon fa dem, ngir yeew ña fa
nekkoon, indi leen Yerusalem, ngir
ñu yar leen.

6 «Waaye ci digg bëccëg, bi ma
jaaree ca yoon wa, ba jegesi Damaas,
ca saa sa leer gu mag jóge asamaan,
melax ba ëmb ma.
7 Ma daldi ne nërëm ci suuf, dégg
baat bu ma ne: “Sóol, Sóol, lu tax
nga di ma fitnaal?”
8 Ma ne ko: “Yaa di kan, Boroom
bi?” Mu ne ma: “Maa di Yeesum
Nasaret, mi ngay fitnaal.”
9 Ñi ma àndaloon gis nañu leer ga,
waaye dégguñu baatu ka doon wax
ak man.
10 Noonu ma laaj ko: “Lu ma wara
def, Boroom bi?” Boroom bi ne ma:
“Jógal dem Damaas, foofa dees na la
biral lépp, li ma la yen.”
11 Gannaaw gisuma woon dara
ndax leeraayu melxat ga, ña
ma àndal wommat ma, ma ñëw
Damaas.
12 «Bi ma ko defee ku tudd Anañas
ñëw ci man. Nit ku ragal Yàlla
la woon ci sàmm yoonu Musaa, te
Yawuti Damaas yépp seedeel ko lu
baax.
13 Mu taxaw ci sama wet ne ma:
“Sóol sama mbokk, delluwaatal di
gis.” Noonu ma daldi gisaat ca saa
sa, xool ko.
14 Mu ne ma: “Sunu Yàllay maam
tànn na la, ba may la, nga xam
coobareem te gis Aji Jub ji te nga
dégg ay waxam.
15 Ndaxte li nga gis te dégg ko,
dinga ko seede ci ñépp.
16 Léegi nag, looy nég? Jógal,
ñu sóob la ci ndox, nga set ci say
bàkkaar ci tudd turu Yeesu.”
17 «Bi ma délsee Yerusalem nag,
di ñaan ca kër Yàlla ga, leer tàbbi ci
man.
18 Ma daldi gis Boroom bi, mu ne
ma: “Génnal Yerusalem nu mu gëna
gaawe, ndaxte duñu nangu li ngay
seede ci man.”
19 Ma ne ko: “Boroom bi, xam
nañu ne dama daan wër jàngoo
jàngu, di tëj kaso ak di dóor ay yar
ñi la gëm.
20 Rax-ca-dolli bi ñu tuuree deretu
Ecen, mi la doon seedeel, teewe naa
ko, ànd ca, bay wottu sax yérey ñi
ko doon rey.”
21 Waaye Boroom bi ne ma: “De-
mal, dinaa la yebal fu sore, nga jëm
ci xeeti ñi dul Yawut.”»

Pool wone na ne jaambur la ci nguuru Room

22 Mbooloo ma déglu ko nag ba
ca wax jooju, waaye bi ñu déggee
loolu, ñu daldi yuuxu naan: «Far-
leen ko ci àddina! Yembar mu mel
ni moom yeyoowula dund!»
23 Ñu daldi yuuxu ak di sànni
seeni yére, tibb suuf, di callmeeru.
24 Noonu kilifa ga santaane, ñu
dugal Pool ca tata ja te caw ko ay
yar yu metti, laaj ko ba xam lu tax
ñu di ko yuuxoo nii.
25 Waaye bi ñu koy joñ ak ay der,
Pool ne njiitu xare ba fa taxaw:
«Ndax am nga sañ-sañu dóor ay yar
jaamburu Room, te fekk yoon dabu
ko sax?»
26 Bi ko njiit la déggee, mu fekki
kilifaam, yégal ko ko; mu ne ko:
«Ndax xam nga li ngay def? Nit kale
jaambur la ci Room.»
27 Noonu kilifa ga ñëw laaj Pool:
«Wax ma, ndax jaambur nga ci
Room?» Mu ne ko: «Waaw, moom
laa.»
28 Kilifa ga ne ko: «Man fey naa
xaalis bu bare, ngir nekk jaambur ci
Room.» Waaye Pool ne ko: «Man de
dama koo judduwaale.»
29 Ñi ko bëggoona dóor ay yar nag
randu ko ca saa sa. Te kilifa ga sax
tiit ci xam ne Pool jaamburu Room
la, te yeewlu na ko.

Dëj nañu Pool ca kureelu àttekati Yawut ya

30 Ca ëllëg sa kilifa ga bàyyi ko,
ndaxte bëggoon na xam bu wóor lu
ko Yawut ya jiiñ. Mu santaane ne,
sarxalkat yu mag ya dajaloo, ñoom
ak kureelu àttekat ya. Gannaaw
loolu mu indilu Pool, dëj ko ci seen
kanam.

23

1 Noonu Pool xool jàkk géew ba
ne leen: «Bokk yi, ci xel mu dal laa
doxale ci kanam Yàlla ba ci bésu tey
bi.»

2 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag
ba, di ku ñuy wax Anañas, sant ña
taxaw ca wetam, ñu fél gémmiñam.
3 Pool ne ko: «Yàlla dina la dóor,
yaw mi naaféq, bay samandaay miir
bu joy bu ñu weexal. Yaa ngi toog di
ma àtte, ci li yoon wi digle, ba noppi
santaane ñu dóor ma, ci li yoon wi
tere!»
4 Waaye ña taxaw ca wetam ne ko:
«Ndax dangay xas sarxalkat bu mag,
bi Yàlla fal?»
5 Pool ne leen: «Bokk yi, xawma
woon ne sarxalkat bu mag bi la,
ndaxte tëral nañu ci Mbind mi ne:
“Bul wax lu bon sa kilifag xeet.”»
6 Naka noona Pool, mi xam ne
genn-wàllu kureel ga bokk nañu ci
tariixab Sadusen ya, te ña ca des
bokk ci tariixab Farisen ya, mu wax
ci kaw ci biir géew ba ne: «Bokk
yi, man Farisen laa, te Farisen moo
ma jur; li tax ñu may àtte tey mooy
sama yaakaar ci ne, ñi dee dinañu
dekki.»
7 Bi mu waxee loolu nag, werante
wu metti daldi xew diggante Farisen
ya ak Sadusen ya, ba mbooloo ma
xàjjalikoo.
8 Ndaxte Sadusen yi nanguwuñu
ne ndekkite mbaa malaaka mbaa
rab, dara am na ci, waaye Farisen
nangu nañu yooyu yépp.
9 Ci kaw loolu nag coow lu bare
daldi jib. Ñenn ca xutbakat, ya bokk
ca Farisen ya, ne bërét, daldi xuloo
bu metti ne: «Gisunu dara lu bon ci
nit kii. Su fekkeente ne rab a ko wax
mbaa malaaka…?»
10 Noonu xuloo ba daldi gëna
tàng, ba kilifa ga ragal ne, nit ñi
dinañu daggaate Pool. Kon mu sant
xarekat ya, ñu wàcc, nangu Pool ci
ñoom, yóbbu ko ca tata ja.
11 Ca guddi ga nag Boroom bi
taxaw ci wetu Pool ne ko: «Takkal
sa fit; ni nga ma seedee ci Yerusalem,
noonu nga may seedee ca Room.»

Yawut ya lal na pexe ngir rey Pool

12 Bi bët setee Yawut ya daldi
lal pexe; ñu dige ci ngiñ ne duñu
lekkati, duñu naanati, ba kera ñuy
rey Pool.
13 Ña lal pexe ma, seen lim ëpp na
ñeent fukk.
14 Noonu ñu dem ca sarxalkat yu
mag ya ak njiit ya ne leen: «Giñ
nanu ne dunu mos dara, ba kera nuy
rey Pool.
15 Léegi nag yéen ak kureelu
àttekat ya, laajleen kilifa ga, mu indi
ko ci seen kanam, mel ni dangeena
bëgga seet mbiram bu gëna wóor.
Bu ko defee nun dinanu fagaru, ngir
rey ko, bala moo agsi.»
16 Waaye jarbaatu Pool yég fiir ga,
mu dem, dugg ca tata ja, yégal ko
Pool.
17 Bi ko Pool déggee, mu woo
kenn ca njiiti xare ba ne ko: «Yóbbul
waxambaane wii ca kilifa ga, ndax
am na lu mu ko wara yégal.»
18 Njiit la jël ko, yóbbu ko ca
kilifa ga ne ko: «Pool, mi ñu jàpp,
moo ma woo, ñaan ma, ma indil la
waxambaane wii, ndaxte am na lu
mu lay wax.»
19 Noonu kilifa ga jàpp ci loxob
waxambaane wa, wéetoo ak moom,
laaj ko: «Loo ma bëgga yégal?»
20 Mu ne: «Yawut yi dañoo dige,
ngir ñaan la, nga indi Pool ëllëg ca
kanam kureelu àttekat ya, mel ni
dañoo bëgga seet mbiram bu gëna
wóor.
21 Bu leen ko may, ndaxte lu ëpp
ñeent fukk ci ñoom ñu ngi koy lalal
fiir. Dige nañu ak ngiñ ne dootuñu
lekk, dootuñu naan, li feek reyuñu
ko; fi mu ne sax fagaru nañu, di
xaar, nga nangu.»
22 Kilifa ga nag sant waxambaane
wa, mu bañ koo àgge kenn, ba
noppi mu yiwi ko, mu dem.

Yóbbu nañu Pool dëkku Sesare

23 Bi mu ko defee mu woo ñaar ci
njiiti xare ba ne leen: «Waajal-leen
ñaar téeméeri xarekat ak juróom
ñaar fukki gawar ak ñaar téeméeri
nit ñu gànnaayoo xeej, ngeen dem
Sesare ci juróom ñeenti waxtu ci
guddi.
24 Wutal-leen it Pool lu mu war,
ngeen yóbbu ko ci jàmm ak salaam
ba ca Feligsë, boroom réew mi.»

25 Noonu mu bind bataaxal bii:

26 Yaw Feligsë mu tedd mi, di boroom réew mi; man Këlódd Lisiyas maa ngi lay nuyu.
27 Yawut yi jàpp nañu nit kii, bëgg koo rey, waaye bi ma yégee ne jaambur la ci Room, wallu naa ko ak ay xarekat, ba musal ko.
28 Bëggoon naa xam lu tax ñu kalaame ko. Moo tax ma yóbbu ko ca kanam seen kureelu àttekat ya.
29 Gis naa ne li ñu ko jiiñ mu ngi aju ci ay werantey seen yoon, waaye jiiñuñu ko dara lu jar dee mbaa jéng.
30 Te bi ma déggee ne ñu ngi koy fexeel, yebal naa ko ci yaw ci saa si. Sant naa nag ñi ko kalaame, ñu xamal la seen lay.

31 Noonu xarekat ya jël Pool ci guddi, indi ko ba ca dëkku Antipataris, ni ñu leen ko sante.
32 Ca ëllëg sa ñu waññiku, délsi ca tata ja, bàyyi gawar ga, ñu gunge ko.
33 Bi gawar ga àggee Sesare, ñu jox boroom réew ma bataaxal ba, jébbal ko Pool.
34 Bi loolu amee boroom réew ma jàng bataaxal ba, laaj ci ban diiwaan la Pool dëkk. Bi mu yégee ne mu ngi dëkk Silisi,
35 Mu ne ko: «Kon bu ñi la kalaame ñëwee, dinga layoo.» Mu santaane nag, ñu denc ko ca kër buur ba Erodd.

24

Pool lay na ci kanam Feligsë, boroom réew ma.

1 Bi juróomi fan wéyee, Anañas sarxalkat bu mag ba dikk, ànd ak ay njiit ak layookat bu tudd Tertul, ñu woo Pool ci yoon fa kanam boroom réew ma.
2 Noonu ñu woo Pool, te Tertul daldi ko jiiñ naan: «Yaw Feligsë mu tedd mi, sa nguur jural na nu jàmm ju neex, te sa jàppandil soppi na lu bare ci sunu xeet.
3 Gis nanu ko fépp ak ci lépp, di la gërëm ak sunu xol bépp.
4 Waaye ngir baña yàggal jataay bi, maa ngi lay ñaan ci sa lewetaay, nga déglu nu ci lu gàtt.
5 Ndaxte ci mbirum nit kii teew, gis nanu ne rambaaj la, buy indi xëccoo ci Yawut yi ci àddina sépp, di njiitu mbooloo mu ñuy wax Nasareen.
6-7 Dem na ba jéema teddadil sax kër Yàlla ga, waaye jàpp nanu ko.
8 Soo ko laajee, yaw ci sa bopp, dinga gis ne li nu koy jiiñ dëgg la.»
9 Ci kaw loolu Yawut ya ànd ca, di dëggal ne loolu wóor na.

10 Bi loolu amee boroom réew ma jox Pool kàddu gi. Noonu mu làyyi ne:

«Xam naa ne yaa ngi àtte xeet wi diirub at yu bare, moo tax maa ngi làyyi ak kóolute.
11 Man ngaa wóorliku ne ëppagul fukki fan ak ñaar demoon naa Yerusalem ngir màggali.
12 Te kenn gisu ma, maay werante mbaa di jógloo mbooloo, muy ca kër Yàlla ga mbaa ca jàngu ya mbaa ci biir dëkk ba.
13 Te manuñoo firndeel dara ci li ñu may jiiñ léegi.
14 Waaye nangu naa ci sa kanam ne maa ngi jaamu Yàllay sunuy maam, ci topp yoon wi ñu ne mooy tariixa; terewul ne lépp li ñu tëral ci yoonu Musaa ak li yonent yi bind, gëm naa ko.
15 Te bokk naa ak ñoom yaakaar ci Yàlla, ne ñi jub ak ñi jubadi dinañu dekki keroog yawmelxayaam.
16 Moo tax fu ma tollu, maa ngi góor-góorlu, ngir am xel mu dal fa kanam Yàlla ak fa kanam nit ñi.
17 «Noonu gannaaw gëjeb at yu bare ñëw naa, ngir indil sama xeet ndimbal te jébbal Yàlla ay sarax.
18 Bi ma koy def nag, gis nañu ma ca kër Yàlla ga, ma setlu ba noppi, fekk ànduma ak mbooloo te indiwuma benn coow.
19 Waaye ay Yawut yu dëkk Asi — xanaa kay ñoo waroona ñëw ci sa kanam, di ma kalaame, bu ñu amee dara lu ñu may topp.

20 Waaye it na nit ñii wax ci lan laa
tooñe ci jataayu géewub àtte ba,
21 xanaa li ma waxoon ca kaw ci
seen biir rekk ne: “Mbirum ndekki-
tel ñi dee moo tax ngeen dëj ma ci
seen kanam tey!”»
22 Bi mu waxee noonu, Feligsë mi
xam bu wóor mbirum yoon wi, yiwi
leen ba beneen yoon. Mu ne leen:
«Bu Lisiyas kilifag xare bi ñëwee,
dinaa àtte seen mbir.»
23 Noonu mu sant njiitu xare ba ne
ko: «Nanga wottu Pool, waaye nga
may ko féex, te bàyyi ay xaritam, ñu
topptoo ko.»
24 Bi ay fan wéyee, Feligsë
ñëwaat, ànd ak soxnaam Dursil,
miy Yawut. Noonu mu woolu Pool,
di ko déglu ci mbirum gëm Yeesu
Kirist.
25 Waaye bi Pool di waxtaan ci
mbirum njub ak moom sa bopp ak
bés pénc, Feligsë daldi tiit, yiwi ko
ne ko: «Demal, bu ma amee jot,
dinaa la woolu.»
26 Fekk yaakaaroon na it ne, Pool
dina ko jox xaalis; kon mu di ko far-
ala woolu, ngir waxtaan ak moom.
27 Bi ñaari at weesoo nag, amoon
na ku wuutu Feligsë, tudd Porsiyus
Festus. Noonu Feligsë, mi bëggoon
lu neex Yawut ya, bàyyi Pool ca kaso
ba.

25

Pool làyyi na ca kanam Festus

1 Bi Festus teersee ci diiwaanam,
mu teg ca ñetti fan, dem Yerusalem.
2 Noonu sarxalkat yu mag ya ak
njiiti Yawut ya kalaame Pool ci
moom.
3 Ñuy sàkku ndimbal ci moom,
di ko ñaan bu wér, mu yónni Pool
Yerusalem, fekk lal nañu fiiru rey ko
ca yoon wa.
4 Waaye Festus ne leen: «Ñu ngi
wottu Pool ca Sesare, te dinaa fa
dem fi ak fan yu néew.»
5 Mu ne leen: «Ñi am maana ci
yéen nag, nangeen ànd ak man,
layooji ak nit ka, bu dee tooñ na.»
6 Noonu Festus am fa ñoom
juróom ñett ba fukki fan, ba noppi
dem Sesare. Ca ëllëg sa mu toog
ca àttekaay ba, joxe ndigal, ñu indi
Pool.
7 Bi mu ñëwee nag, Yawut ya jóge
Yerusalem wër ko, di ko jiiñ tooñ
yu bare te réy, te manuñu leena
firndeel.
8 Noonu Pool làyyi ne: «Tooñuma
yoonu Yawut ya, tooñuma kër Yàlla
ga, tooñuma buur ba Sesaar.»
9 Ci kaw loolu Festus, mi bëgg lu
neex Yawut ya, wax Pool ne: «Ndax
bëgguloo dem Yerusalem, nga layoo
fa ci mbir yii ci sama kanam?»
10 Waaye Pool ne ko: «Maa ngi
nii taxaw ci kanam àttekaayu buur
Sesaar; te fii lañu ma wara àttee. Te
yaw ci sa bopp xam nga bu baax ne
tooñuma Yawut yi.
11 Su ma tooñoon mbaa ma def
lu bon lu jar dee, kon duma tinu
ngir baña dee. Waaye bu li ñu
may jiiñ taxawul, kenn sañu ma
leena jébbal. Dénk naa sama mbir
Sesaar.»
12 Bi mu waxee loolu, Festus gise
ak ñi ko wër, mu ne ko: «Dénk nga
sa mbir Sesaar, kon ci moom ngay
dem.»

Festus diisoo na ak buur Agaripa

13 Ba ñu ca tegee ay fan, buur
Agaripa ak Berenis ñëw Sesare, ngir
nuyusi Festus.
14 Bi seen ngan di ruus nag, Festus
diis buur ba mbirum Pool ne ko:
«Feligsë batale na nu ak kenn ku ñu
tëj.
15 Bi ma nekkee Yerusalem, sarx-
alkat yu mag ya ak njiiti Yawut ya
kalaame nañu ko ci man, ñaan ma,
ma daan ko.
16 Waaye ma ne leen: “Jébbale
nit, fekk jàkkaarloowul ak ñi koy
jiiñ, ba mana làyyil boppam ci li ñu
koy jiiñ, loolu dëppoowul ak aaday
nguuru Room.”
17 Bi ñu àndee ak man ba fii nag,
randaluma mbir mi, waaye ca ëllëg
sa sax toog naa ca àttekaay ba, joxe
ndigal, ñu indi nit kooku.

18 Ñi koy kalaame nag, bi ñu tax-
awee, jiiñuñu ko benn ñaawteef ci
yi ma yaakaaroon,
19 waaye ñuy werante rekk ak
moom ci seen yoon ak ci mbirum ku
tudd Yeesu, mi dee, te Pool sax ci ne
mu ngi dund.
20 Gannaaw lijjanti mbir moomu
jafe woon na ma lool nag, ma laaj
ko, ndax bëgg na dem Yerusalem,
layooji fa ci mbir yooyu.
21 Waaye Pool ñaan, nu fomm
mbiram, ba kera buur bu tedd ba
di ko àtte. Noonu santaane naa
ñu aj ko, ba keroog ma koy yónnee
Sesaar.»
22 Booba nag Agaripa ne Festus:
«Man sax bëgg naa dégg nit kooku.»
Festus ne ko: «Bu ëllëgee dinga ko
dégg.»

Pool teew na ci kanam Agaripa

23 Ca ëllëg sa nag Agaripa ak
Berenis ñëw bu xumb, ñu dugg ca
néegu àtte ba, ànd ak kilifay xare ba
ak ña am maana ca dëkk ba. Noonu
Festus joxe ndigal, ñu indi Pool.
24 Bi mu ñëwee, Festus ne: «Buur
Agaripa ak yéen ñépp, ñi fi teew
tey, nit kaa ngi nii! Mbiram moo
tax mbooloom Yawut yépp, muy ci
Yerusalem, muy fii, wër ma di yuuxu
ne: “Nit kii waratula dund.”
25 Waaye gis naa ne deful dara lu
jar dee. Moona, gannaaw moom ci
boppam dénk na boppam buur bu
tedd ba, fas naa yéene yónnee ko ko.
26 Fekk awma dara lu wóor ci
mbiram, lu ma mana bind sang bi.
Moo tax ma indi ko ci seen kanam,
rawatina ci sa kanam, buur Agaripa,
ngir sunu jataay may ma lu ma bind.
27 Ndaxte yaakaar naa ne yónnee
ku ñu tëj, te bañ caa boole lu ko
waral, àndul ak xel.»

26

Layu Pool fa kanam Agaripa

1 Bi mu ko waxee, Agaripa ne Pool:
«Jëlal kàddu gi.» Noonu Pool tàllal
loxoom, daldi làyyi ne:
2 «Buur Agaripa, ma làyyi ci sa
kanam tey ci lépp li ma Yawut yiy
jiiñ, xol bu sedd la ci man,
3 ndaxte xam nga bu baax aaday
Yawut yi ak seeni werantey yoon.
Kon maa ngi lay ñaan, nga déglu ma
ak muñ.
4 «Ci lu jëm ci Yawut yi, xam
nañu sama dund li dale ci samag
ndaw, muy ci sama biir xeet, muy
ci Yerusalem.
5 Xam nañu ma bu yàgg te man
nañoo seede, su leen neexee, ne
daan naa dund ni Farisen, te mooy
tariixa bi gëna diis ci sunu diine.
6 Li ma indi ci kureelu àttekat
yii nag, mooy yaakaar ne Yàlla dina
amal li mu digoon sunuy maam.
7 Dige booba la fukki giir ak ñaar
yu bànni Israyil di sàkku, ngir jot ko,
ci jaamu Yàlla ak cawarte guddi ak
bëccëg. Yaw buur, yaakaar joojoo
tax ñu may kalaame, ñoom Yawut
yi.
8 Lu tax seen xel dàq ne Yàlla dina
dekkal ñi dee?
9 «Man sax ci sama bopp defe
woon naa ne war naa def lu bare,
ngir suufeel turu Yeesum Nasaret.
10 Daan naa ko def ci Yerusalem,
ba noppi ma jot sañ-sañ ci sarxalkat
yu mag ya, bay tëj gaayi Yàlla yu
bare. Rax-ca-dolli ku ñu ci masoona
bëgga rey, ànd naa ci.
11 Daan naa wër jàngoo jàngu, di
leen teg toskare te di leen jéema
weddiloo. Te sama mer daa na tar,
ba ma di leen xañ ba ca dëkk yu
sore, ngir fitnaal leen.
12 «Noonu am bés, may dem
dëkku Damaas, yor sañ-sañ ak ndi-
galu sarxalkat yu mag ya.
13 Ca njolloor, buur bi, gis naa ca
yoon wa leer gu jóge asamaan ne
ràyy, ba raw leeru jant, melax ba
ëmb ma, man ak ñi ma àndal.
14 Nu ne nërëm ci suuf, ma dégg
baat bu ma wax ci làkku yawut
ne: “Sóol, Sóol, lu tax nga di ma
fitnaal? Ngay bëre ak man ni fas
wuy woŋŋeetu ku koy jam dëgël,
metti na ci yaw.”

15 «Noonu ma ne ko: “Yaa di kan, Boroom bi?” Boroom bi ne ma: “Maa di Yeesu, mi ngay fitnaal.
16 Waaye jógal taxaw. Lii moo tax ma feeñu la: teg naa la yen, nga di ma seedeel ci lépp li nga gis ci man ak li ma lay feeñuji.
17 Dinaa la musal ci bànni Israyil ak ci ñi dul Yawut. Ci ñoom laa lay yebal,
18 ngir ubbi seeni bët, nga jële leen ci lëndëm, tàbbal leen ci leer, nga nangoo leen ci sañ-sañu Seytaane, waññi leen ci Yàlla, ma baal leen seeni bàkkaar te may leen cér ci biir sama gaa yi sell ci kaw ngëm.”
19 «Kon nag buur Agaripa, woruma li ma Yàlla yen ci peeñu.
20 Waaye li tàmbali ci Damaas, teg ci dëkku Yerusalem ak réewu Yawut mépp, ba agsi ci ñi dul Yawut, yégal naa leen, ñu tuub seeni bàkkaar te waññiku ci Yàlla, bay jëf lu dëppook réccu.
21 Loolu nag moo waral Yawut yi jàpp ma ca kër Yàlla ga, di ma fexee rey.
22 Waaye gannaaw Yàllaa ngi may taxawu ba tey, maa ngi taxaw fi, di ko seedeel ci mag ak ndaw; yokkuma dara ci li yonent yi ak Musaa xamle woon lu jiitu,
23 maanaam Almasi bi dina dékku ay coono, te mooy jëkka dekki, bay jollil leer ci bànni Israyil ak ñi dul Yawut.»
24 Bi muy làyyee nii, Festus daldi ko gëdd ak baat bu kawe ne ko: «Dangaa dof, Pool! Xanaa sa njàng mu réy mi da laa xañ sago.»
25 Waaye Pool ne ko: «Festus mu tedd mi, dofuma; waaye lu dëggu laay wax te ànd ak sago.
26 Yëf yii leer na buur bi, moo tax maa ngi koy wax ak kóolute. Wóor naa ne dara ci lii may wax umpu ko, ndaxte lii amewul ciy ruq.
27 Yaw buur Agaripa, ndax gëmuloo yonent yi? Xam naa bu wér ne gëm nga.»
28 Noonu Agaripa ne Pool: «Xanaa yaw, ci diir bu gàtt bii rekk, nga ma bëgga dugale ci gaayi Kirist!»
29 Pool ne ko: «Muy tey, muy ëllëg, waxuma yaw rekk waaye it ñi may déglu tey ñépp, na Yàlla def, ba ngeen fekksi ma ci li ma nekk, lu moy jéng yii!»
30 Ci kaw loolu buur ba daldi jóg, boroom réew ma topp ci, Berenis tegu ca ak mbooloo ma mépp.
31 Bi ñu génnee nag, ñuy waxante ne: «Nit kii deful dara lu jar dee mbaa kaso.»
32 Te Agaripa ne Festus: «Manoon nanu koo yiwi, bu dénkuloon mbiram Sesaar.»

27

Pool dugg na gaal, di dem Room

1 Bi loolu wéyee ñu fas yéene noo dugal gaal jëme réewu Itali. Noonu ñu jël Pool ak ñeneen ñi ñu tëjoon, dénk leen njiitu xare bu tudd Yulyus, mi bokk ci mbooloom xare mu buur.
2 Nu dugg ca gaalu dëkku Adaramit guy taxaw ci teeruy Asi, daldi tàbbi ci biir géej; te Aristàrk, mi dëkk Tesalonig ci diiwaanu Maseduwan, ànd ak nun.
3 Ca ëllëg sa nu teer Sidon; Yulyus laabiir ci Pool, may ko mu dem ci ay xaritam, ngir ñu ganale ko.
4 Bi nu fa jógee, nu dem ci biir géej, leru dunu Sipar ci fegu ngelaw li, ndaxte ngelaw li da noo soflu.
5 Nu jàll géej, gi janook diiwaani Silisi ak Pamfili, teersi Mira ca wàlli Lisi.
6 Foofa nag njiit la gis gaal gu jóge Alegsàndiri, jëm Itali, mu dugal nu ca.
7 Noonu nuy dem ndànk diirub fan yu bare, ba janook Kanidd ci kaw coono bu réy; te ndegam ngelaw li mayu nu, nu jëm kanam, nu leru dunu Keret ci fegu ngelaw li, janook Salmon.
8 Nu romb fa ak coono yu bare, agsi ca bérab bu ñuy wax Teeru yu neex, te dend ak dëkku Lase.
9 Fekk booba yàggoon nañu ca yoon wa, te dem ci géej daldi aaytal,

ndaxte jamonoy Kooru Yawut ya
wees na. Moo tax Pool digal leen ne:
10 «Gaa ñi, gis naa ne tukki bi
ëmb na musiba ak kasara ju bare,
waxuma gaal gi ak li mu yeb waaye
sunuy bakkan sax xaj na ci.»
11 Waaye njiit la sobental waxi
Pool, déggal dawalkat ba ak boroom
gaal ga.
12 Te gannaaw teeru ba neexula
lollikoo, ña ca ëpp mànkoo ci jóge
fa, dem ci biir géej, ngir wuta agsi
Fenigsë, biy teerub dunu Keret te
janook sowu suuf ak sowu kaw, nu
lollikoo fa.

Ngelaw lu metti li

13 Noonu bi ngelaw lu woyof liy
jóge sudd wolee, ñu defe ne man
nañoo sottal seen pexe, ñu wëgg
diigal, daldi tafu ci dunu Keret.
14 Waaye nees-tuut ngelaw lu wole
penku, ñu di ko wax «Ërakilon»,
jóge ca dun ba, ne milib ci sunu
kaw.
15 Mu ëpp doole gaal ga, daldi ko
wat, ba nu bayliku, daldi yal.
16 Nu daldi daw, leru dun bu tuuti
bu ñuy wax Kóda ci fegu ngelaw,
rawale looco ga ci kaw gaal ga ak
coono bu bare.
17 Bi ñu ko yéegee, ñu fab ay
buum, ngir laxas ca taatu gaal ga,
ngir ragala daanu ci suuf su nooy
su ñuy wax Sirt; ba noppi ñu daldi
sànni diigal, ngir wàññi doxub gaal
ga, nuy yale noonu.
18 Waaye bi nu ngelaw li sonalee
bu metti, ca ëllëg sa ñu sànni la gaal
ga yeboon ca géej ga.
19 Te ca ñetteelu fan ba, ñu sànni
ak seeni loxo jumtukaay, yi ñu
yeboon ngir fàggu.
20 Noonu jant bi ne meŋŋ te bid-
diiw ne mes ay fan yu bare, fekk
ba tey ngelaw li di wol ak doole, ba
sunu yaakaaru mucc gépp tas.
21 Bi loolu di xew, fekk gëj nañoo
lekk, Pool daldi taxaw ci seen biir
ne leen: «Gaa ñi, li gënoon mooy
ngeen déglu ma te baña jóge Keret,
ba indil seen bopp musiba ak kasara
ju réy jii.
22 Léegi nag maa ngi leen di dénk,
ngeen takk seen fit, ndax gaal gi
rekk mooy yàqu, waaye kenn ci
yéen du dee.
23 Ndaxte ci guddi menn malaaka
dikkal na ma, jóge ci Yàlla sama
Boroom, bi may jaamu.
24 Mu ne ma: “Pool bul tiit; fàww
nga taxaw ci kanam Sesaar, te yaa
tax Yàllay aar bakkani ñi nga àndal
ñépp.”
25 Moo tax, gaa ñi, takkleen seen
fit, ndax wóolu naa Yàlla ne li mu
ma wax dina am.
26 Waaye war nanoo luf cib dun.»

Toju gaal ga

27 Ca fukkeelu guddi ga ak ñeent
nu nga doon jayaŋ-jayaŋi ca géeju
Adiratig; noonu ca xaaju guddi
dawalkati gaal ga defe ne danu je-
gesi suuf.
28 Ñu sànni nattukaay ba ci biir
géej, mu jàpp ñeent fukki meetar,
dem ca kanam tuuti, sànniwaat ko,
jàpp fanweeri meetar.
29 Ñu ragal ne dinañu fenqu ci
ay xeer, kon ñu daldi sànni ñeenti
diigal ci geenu gaal ga, di ñaan bët
set.
30 Waaye ci kaw loolu dawalkati
gaal ga taafantaloo ne dañuy sànniji
ay diigal ca boppu gaal ga, fekk
dañuy fexee jël looco ga, ba raw.
31 Waaye Pool ne njiit la ak xarekat
ya: «Bu ñii desul ci gaal gi, dungeen
raw.»
32 Noonu xarekat ya dagg buum,
yay téye looco ga, bàyyi ko mu wéy.
33 Bi bët setagul, Pool sant leen ñu
lekk; mu ne leen: «Tey mooy seen
fukki fan ak ñeent yu ngeen ne jonn,
lekkuleen, mosuleen dara.
34 Maa ngi leen di sant nag, ngeen
lekk, ndax noonu rekk ngeen mana
rawe. Ndax genn kawar du rot ci
yéen.»
35 Bi mu waxee loolu, mu fab
mburu, sant Yàlla ci kanam ñépp,
damm ko, daldi ko lekk.

36 Bi ñu gisee loolu, ñépp dëgëraat, ñu daldi lekk ñoom itam.
37 Mboolem ñi nekkoon ca gaal ga
mat na ñaar téeméeri nit ak juróom
ñaar fukk ak juróom benn.
38 Noonu ñu lekk ba suur, daldi
sànni pepp ma ca géej ga, ngir
woyofal gaal ga.
39 Bi bët setee nag, xàmmiwuñu
réew ma, waaye séen nañu ruqu
tefes. Noonu ñu fas yéene caa teeral
gaal ga, bu ñu ko manee.
40 Ñu dagg diigal ya, bàyyi leen
ci biir géej, yiwiwaale baar ba; ba
noppi firi wiiru kanam ga, jublu ca
tefes ga.
41 Waaye ñu dal ca tundu suuf ca
bérab bu ñaari koroŋ daje, gaal ga
daldi fa luf. Boppu gaal ga nuur bu
baax, ne fa tekk, te dooley duus ya
daldi toj geen ba.
42 Bi loolu amee xarekat ya bëgga
rey ñi ñu tëj, ngir ragal ñenn ñi féey,
ba raw.
43 Waaye njiit la bëgga musal Pool,
mu tere leen pexe ma. Mu sant ñi
mana féey, ñu jëkka sóobu ca ndox
ma, ba jot tefes ga.
44 Mu sant ñi ci des ñu def noonu,
langaamu ci ay dénk, mbaa ca tojiti
gaal ga. Noonu ñépp jot tefes ga ci
jàmm ak salaam.

28

Pool ci dunu Màlt

1 Bi nu rëccee, nu yég ne dun baa
nga tudd Màlt.
2 Te waa réew ma won nu laabiir
gu ràññiku, ndaxte taalal nañu nu
sawara, ganale nu ndax taw bi sóob
ak sedd bi.
3 Pool nag di for matt, di ko def
ca taal ba, jaan ne ca mëlle ndax
tàngoor wa, taq ci loxoom.
4 Bi waa réew ma gisee rab wa
wékku ci loxoom nag, ñuy waxante
naan: «Ci lu wóor nit kii reykat la; te
bi mu rëccee ca géej ga sax, ndogalu
Yàlla mayu ko mu dund.»
5 Waaye Pool yëlëb rab wa ca
sawara sa, te wàññiwu ko dara.
6 Nit ñi di xaar mu newi, mbaa mu
ne dàll, dee; waaye bi ñu négee lu
yàgg te gis ne dara jotu ko, ñu soppi
xel ne: «Kii yàlla la.»
7 Amoon na nag ca wet ya ay
suuf yu doon moomeelu ku tudd
Publiyus, di kilifag dun ba. Mu teeru
nu, ganale nu ngan gu réy diirub
ñetti fan.
8 Fekk baayu Publiyus dafa tëdd
ndax ay tàngoori yaram yu koy
dikkal ak biiru tañ̃ñ. Pool nag dem
seeti ko, ñaan ci Yàlla, teg ko ay
loxoom, mu daldi wér.
9 Ci kaw loolu jarag ya ca des ca
dun ba daldi dikk, amaat wér-gi-
yaram.
10 Ñu teral nu ci fànn yu bare, te
bi nuy dem, ñu jox nu li nuy soxla
lépp.

Egg nañu dëkku Room

11 Bi nu fa amee ñetti weer, nu
dugg ca gaal gu lollikoo ca dun
ba, daldi tàbbi ca géej ga. Gaalu
dëkku Alegsàndiri la woon, te yor
xàmmikaay guy nataalu Kastor ak
Polugsë.
12 Noonu nu teer dëkku Sirakus,
toog fa ñetti fan.
13 Nu jóge fa, leru tefes ga, ba agsi
Resiyo. Ca ëllëg sa ngelawu sudd
daldi jóg, te ca ñaareelu fan ba nu
teer Pusol.
14 Gis nanu fa ay bokk, ñu ñaan
nu, nu toog fa ayu-bés. Noonu nu
dem Room.
15 Sunuy xibaar law na, ba egg ca
bokk ya fa dëkk, noonu ñu gatandu
nu ba ca péncu Apiyus ak bérab bu
ñuy wax Ñetti añukaay ya. Bi leen
Pool gisee, mu sant Yàlla, daldi takk
fitam.
16 Bi nu dikkee Room nag, ñu may
Pool, mu dëkk fa ko lew, moom ak
xarekat ba koy wottu.

Pool xamle na xibaaru jàmm bi ca Room

17 Bi ñetti fan wéyee, mu woolu
njiiti Yawuti dëkk ba. Bi ñu dajaloo
nag, mu wax leen lii: «Bokk yi, jàpp
nañu ma ci Yerusalem, jébbal ma
waa Room, fekk defuma dara luy

suufeel sunu xeet, mbaa lu juuyoo
ak sunuy aaday maam.
18 Waa Room nag seet sama mbir,
te bëgg maa bàyyi, ndaxte toppuñu
ma dara lu jar dee.
19 Waaye bi ko Yawut ya bañee,
fas yéene naa dénk sama mbir
Sesaar, fekk ba tey awma dara lu
may taqal sama xeet.
20 Moo tax ma ñaana gise ak yéen,
nu diisoo, ndaxte yaakaaru bànni
Israyil moo tax ñu jéng ma.»
21 Bi ñu ko déggee, ñu ne ko:
«Jotunu benn bataaxal bu jóge Yude
ci sa mbir, te kenn ci bokk, yi fi dikk,
jottaliwul mbaa mu seede ci yaw lu
bon.
22 Waaye bëgg nanoo dégg li nga
gëm, ndaxte xam nanu ne, tariixa
booba, kenn jubluwu ko fenn.»
23 Noonu ñu jox ko bés, te ñu bare
ñëw, fekksi ko ca néegam. Mu di
leen jàngal suba ba ngoon, di leen
dëggal lu jëm ci nguuru Yàlla ak ci
Yeesu, tukkee ci yoonu Musaa ak ci
yonent yi, di leen jéema gëmloo.
24 Ñenn ñi nag gëm li mu wax, ña
ca des weddi ko.
25 Gannaaw manuñoo déggoo, ñu
bëgga tas. Waaye bi ñuy laata dem,
Pool teg ca wax jii: «Xel mu Sell mi
wax na seeni maam dëgg jaarale ko
ci yonent Yàlla Esayi.
26 Nee na:
“Demal ci xeet wii ne leen:
‘Dingeen déglu bu baax waaye
dungeen xam dara;
di xool bu baax waaye dungeen gis
dara.’
27 Ndaxte xolu xeet wii dafa dërkiis;
dañuy déglu ak nopp yu naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir baña gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu waññiku ci man, ma wéral leen.”
28-29 «Xamleen nag ne xibaaru
mucc gii yégal nañu ko ñi dul Yawut,
te ñoom dinañu ko déglu.»
30 Noonu diirub ñaari at Pool dëkk
ca kër gu muy fey, di fa àggale ñépp
ñi koy seetsi.
31 Muy yégle nguuru Yàlla, di
jàngle ci mbirum Boroom bi Yeesu
Kirist ak fit wu dëgër, te kenn
terewu ko ko.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA ROOM

1 Man Pool, jaamub Kirist Yeesu,
maa leen di bind bataaxal bii. Yàlla
woo na ma, ma nekk ndawam,
sas ma liggéeyu xamle xibaaru
jàmmam bi.
2 Xibaaru jàmm boobu, Yàlla dige
woon na ko bu yàgg, jaarale ko ciy
yonentam, ñu def ko ci Mbind mu
sell mi,
3-4 di xamle mbirum Doomam,
Yeesu Kirist sunu Boroom. Lu jëm
ci meloom ci àddina, ci askanu
Daawuda la jóge, waaye lu jëm
ci xelam mu sell, Doomu Yàlla la;
ndaxte ndekkiteem nekk na firnde
ju ràññiku, ne moom la.
5 Te moom Kirist tàbbal na nu
ci yiwu Yàlla, def nu ay ndawam,
yónni nu ci biir xeeti àddina sépp,
ngir ñu gëm ko te jébbalu, ba
màggal turam.
6 Te ci ngeen bokk, yéen ñi Yàlla
woo, ngeen nekk ci Kirist.
7 Yéen ñi dëkk Room ñépp, yéen
ñi Yàlla bëgg te woo leen, ngeen
nekk gaayam yu sell, na leen Yàlla
sunu Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist
may yiw ak jàmm.

Pool sant na Yàlla

8 Kon nag li may jëkka wax mooy
lii: sant naa Yàlla sama Boroom,
jaarale ko ci Yeesu Kirist, ngir yéen
ñépp, ndaxte seen ngëm siiw na ci
àddina sépp.
9 Bët bu set maa ngi leen di boole
ci samay ñaan. Yàlla seede na li
may wax, Yàlla mi may jaamu ci
sama xel, ci xamle xibaaru jàmm bu
Doomam.
10 Te li ma koy faral di ñaan mooy
lii: bu soobee Yàlla, na ma ubbil
bunt, ba ma mana ñëw ci yéen.
11 Ndaxte bëgg naa leena gis lool,
ba indil leen barke bu jóge ci Xel mu
Sell mi, ndax seen ngëm gëna dëgër.
12 Maanaam ma nekk ci seen biir,
te nu dimbaleente ci sunu ngëm,
ndax man itam ma gëna am doole.
13 Bokk yi, damaa bëgg ngeen xam
ne xalaat naa leena seetsi ay yooni
yoon, ngir meññ njariñ ci yéen, ni
ma ko defe ci yeneen xeet yi, waaye
ay téq-téq ñoo ma téye ba léegi.
14 Am naa warugar sama diggante
ak ñépp, muy ñi jàng ni Gereg yi,
muy ñi jàngul ni Baarbaar yi, ñi
bare xam-xam ak ñi barewul xam-
xam.
15 Li aju ci man nag, jekk naa ngir
ñëw, xamal leen xibaaru jàmm bi,
yéen it waa Room.

Dooley xibaaru jàmm bi

16 Ndaxte awma benn werante
ci xibaaru jàmm bi may waare,
ndax mbirum Yàlla la, mu làmboo
dooleem, ngir musal képp ku ko
gëm, muy Yawut ci bu jëkk mbaa ki
dul Yawut.
17 Ndaxte xibaar bii day wone,
ni nit mana jube ci kanam Yàlla,
sukkandikoo ci ngëm rekk, tàmbali
ci ngëm, yem ci ngëm. Moo tax
Mbind mi wax ne: «Ku jub ci kaw
ngëm, dinga dund.»

Nit ñépp tooñ nañu Yàlla

18 Merum Yàllaa ngi feeñe
asamaan, wàcc ci nit ñi, ndax seen
weddi Yàlla gépp ak seen jubadi
gépp, ñoom ñi suul dëgg, di topp
lu jubadi.
19 Ndax li nit mana xam ci Yàlla,
leer na ci seen xel, ndax Yàlla won
na leen ko.
20 Ndaxte ba àddina sosoo ba tey,
mbiri Yàlla yu nëbbu ya, maanaam
dooleem ju sax ja, ak meloom wu
kawe wa, feeñ nañu bu leer, te bir
ñépp ci yi mu sàkk, ba tax bunti lay
yépp tëj nañu.
21 Ndaxte bi ñu xamee Yàlla, taxul
ñu màggal ko ni mu ware, mbaa ñu
sant ko. Waaye ñu daldi réer ci seen
biiri xalaat yu mujjul fenn, ba tax
seen xol gumba, ba lëndëm këruus.
22 Ñu teg seen bopp ni boroomi
xel, fekk ñu ñàkk xel lañu woon.

23 Toxal nañu ndamu Yàlla Aji Sax
ji, wuutal fa nataali nit ku dul sax,
moom ak ay picc, ay rabi àll mbaa
yuy raam.
24 Moo tax Yàlla bërgël na leen
ci seeni bëgg-bëgg, ñu sóobu ciy
ñaawteef, di jëflante lu gàccelu ci
seeni cér.
25 Toxal nañu dëggu Yàlla, tëral
fen, di màggal ak a jaamu mbindeef,
ba faaleetuñu sax Aji Bind, ji yelloo
cant ba fàww. Amiin.
26 Loolu moo tax nag Yàlla bërgël
na leen ci seeni bëgg-bëgg yu ruslu.
Seeni jigéen sax dëddu nañu li jekk,
sóobu ci lu jekkadi, ñoom ak seeni
moroom.
27 Noonu it góor ñi bàyyi nañu li
jekk ci seeni cér, maanaam ànd ak
jigéen, bay am ay bëgg-bëgg yu tar
ci ànd ak seeni moroom. Góor di
defante ak góor li warul, ñu di jot
seen peyu réer ci seeni yaram.
28 Gannaaw xam Yàlla soxalu leen,
Yàlla it bërgël na leen ci seen xel mu
bon moomu, ñu sax ci jëf yu jekkadi.
29 Seen xol fees na ak lu jubadi, lu
bon, bëgge ak coxor; duñu xalaat lu
dul kiñaan, bóome, xuloo, njublaŋ
ak ñaaw njort; dañuy jëw,
30 di yàq der, di ñu bañ Yàlla te
ñàkk sutura, di réy-réylu ak a kañu;
ay jàmbaar lañu ci fexe lu bon, di
bañ seeni waajur.
31 Amuñu xel, amuñu kóllëre,
amuñu cofeel, amuñu yërmande.
32 Xam nañu ne ñiy jëfe loolu,
Yàlla daganal na seen dee, waaye
teewul ñu di ko def, boole ko ak di
farle ñi ci sax.

2

Àtteb Yàlla

1 Kon nag képp ku mu mana doon,
yaw miy àtte sa moroom ak ñaaw
njort, amuloo aw lay, ndaxte àtte sa
moroom, daan sa bopp la; yaa ngi
koy àtte ndax ay jëfam, fekk yaw
itam noonu ngay jëfe.
2 Xam nanu ne ñiy jëfe noonu,
Yàlla dina leen àtte, te àtteem jub
na.
3 Yaw nag miy àtte ñiy def loolu,
te di ko def, ndax defe nga ne dinga
rëcc ci àtteb Yàlla?
4 Ndax dangaa xeeb mbaaxu Yàlla,
mi yéexa mer te di la muñal? Xanaa
xamuloo ne Yàllaa ngi lay won baax-
aayam, ngir nga réccu say bàkkaar?
5 Waaye ndegam dëgër nga bopp
te bëgguloo réccu, yaa ngi dajale
merum Yàlla ci sa bopp. Ndaxte
Yàlla sàkk na bés bu muy wone
àtteem bu jub bi te meram wàcc ci
ñi bon;
6 bés booba dina delloo ku nekk ay
jëfam.
7 Ñiy góor-góorlu ciy def lu baax,
bëgg Yàlla boole leen ca ndamam te
sédde leen ngërëm ak dund gu sax,
dina leen tàbbal ci dund gu dul jeex.
8 Waaye ñi dëgër bopp, ba tan-
qamlu dëgg, di topp lu jubadi, seen
pey mooy dooni merum Yàlla ak
toroxte.
9 Ki doon def lu bon, peyam mooy
tiis ak metit wu tar, muy Yawut ci bu
jëkk, mbaa ki dul Yawut.
10 Waaye ki doon def lu baax,
añam mooy bokk ci ndamu Yàlla,
am ngërëm ak jàmm, muy Yawut ci
bu jëkk, mbaa ki dul Yawut.
11 Ndaxte ñépp a yem fa kanam
Yàlla.
12 Képp ku doon bàkkaar nag
te nekkuloo woon ci yoonu Musaa,
Yàlla dina la àtte ci lu dul yoonu
Musaa, nga doora sànku. Te képp
ku doon bàkkaar te nga nekkoon ci
yoonu Musaa, Yàlla dina la àtte ci
yoon woowu.
13 Kon déglu yoonu Musaa rekk
doyul; du loolu mooy tax nit jub
ci kanam Yàlla; kiy sàmm yoon wi,
moom la Yàlla di àtte ni ku jub.
14 Ndax ñi dul Yawut te nekkuñu
ci yoonu Musaa, ñu ngiy def li yoon
woowu tëral, ndaxte Yàlla def na ko
ci nit. Te wonee nañu noonu ne man
nañoo ràññee lu baax ak lu bon, su
ñu nekkul sax ci yoonu Musaa,
15 di wone it ne Yàlla bind na ci
seen xol jëf yi yoonu Musaa san-
taane. Seen xel it seede na ne noonu

la, fekk seeni xalaat ñoo leen di
tuumaal, mbaa ñu leen di jéggal.
16 Ndax bés dina ñëw, bu xalaat
yu làqu yi di feeñ, te Yàlla àtte nit
ñi jaarale ko ci Yeesu Kirist. Xibaaru
jàmm, bi may waare, moo ko wax.

Yoonu Musaa ak njariñam

17 Maa ngi ñëw nag ci yaw mi ne
Yawut nga; yaa ngi sukkandiku ci
yoonu Musaa ak di damu ci Yàlla.
18 Xam nga coobareem, ndaxte
jàng nga ci yoonu Musaa, ba fonk
yëf yi gëna baax.
19 Yaa ngi teg sa bopp wom-
matkatu gumba yi ak leeru ñi nekk
cig lëndëm.
20 Yaa di jànglekatu ñi jàngul ak
xamlekatu ñi xamul, ndaxte xalaat
nga ne Yàlla jagleel na leen ci
yoonu Musaa bépp xam-xam ak
gépp dëgg.
21 Kon nag yaw miy jàngal say
moroom, xanaa doo jàngal sa bopp?
Yaw miy waare di tere sàcc, mbaa
doo sàcc yaw itam? Yaw miy tere
njaaloo, mbaa doo njaaloo?
22 Yaw miy araamal xërëm yi,
mbaa doo sàcc li nekk ci seeni
xàmb?
23 Yaw miy damoo yoonu Musaa,
mbaa doo ko moy, ba indi gàcce ci
turu Yàlla?
24 Moo tax Mbind mi ne: «Yéena
tax ñi nekkul Yawut di suufeel turu
Yàlla.»

Xaraf ak njariñam

25 Bëggoon naa ngeen xam ne
xaraf am na njariñ, boo ca boolee
sàmm yoon. Waaye boo ko ca
boolewul, sa xaraf amatul njariñ.
26 Te itam ku xaraful, tey def jëf yu
jub yi yoonu Musaa santaane, ndax
Yàlla du ko teg ni ku xaraf?
27 Ku dul Yawut te xaraful waaye
di sàmm yoon wi, kooku dina la
mana àtte, yaw Yawut bi. Ndaxte
li ngay xam xam yoonu Musaa ci
Mbind mi te xaraf, terewul nga koy
moy.
28 Juddu nekk Yawut taxul sag
Yawut dëggu, te xaraf ci saw yaram
taxul sa xaraf wóor.
29 Waaye Yawut dëgg, ci xol lay
nekk. Te xaraf dëgg itam, ci xol
lay nekk. Du ngistal, lu dëggu la.
Te képp ku mel noonu, dees na la
gërëm, waxuma la nit ñi, waaye
Yàlla ci boppam.

3

Li Yàlla jagleel Yawut yi

1 Yawut bi nag, ci lan la rawe ku
dul Yawut? Te xaraf lu muy njariñ?
2 Raw na ko fu nekk. Ci bu jëkk
Yawut yi la Yàlla dénk waxam.
3 Bu fekkee ne am na ci ñoom
ñu ñàkk kóllëre, ndax loolu man na
fanq kóllëreg Yàlla?
4 Mukk! Su ñépp nekkoon ay
naaféq, du tere Yàlla nekk dëgg.
Moom la Mbind mi wax ci Yàlla ne:
«Loo wax, ñépp ànd ci,
te ku layoo ak yaw, nga yey ko.»
5 Su fekkee nag njubadig nit dina
feeñal njubteg Yàlla, lu ciy seen
xalaat? Wax ji may bëgga wax nag
léegi, waxi nit rekk la, maanaam:
ndax kon Yàlla àttewul yoon ci li
muy daan ku jubadi?
6 Mukk! Ndax su Yàlla jubadi
woon, naka lay àttee àddina si?
7 Waaye nag xanaa dina am ku
tontu ci loolu ne: «Su fekkee
sama ñàkk kóllëre gën na yékkati
kóllëreg Yàlla, di yokk it ndamam,
lu tax kon Yàlla di ma teg ba tey
bàkkaarkat, ba di ma àtte?»
8 Lu tax manunoo wax ne: «Nanu
def lu bon, ngir lu baax génn ca?»
Am na sax ñu nuy tuumaal, di wax
ne noonu lanuy waaree. Waaye ñiy
wax loolu, ndaan gi ñu yelloo dina
leen dal.

Ku jub amul

9 Kon nag lu nu ci wara wax? Nun
Yawut yi, ndax noo gën ñi ci des?
Mukk! Ndaxte wone nanu ne, nit
ñépp ñu ngi ci notaangeg bàkkaar,
muy Yawut yi mbaa Gereg yi.
10 Moom la Mbind mi wax ne:
«Ku jub amul, du kenn sax.
11 Amul kenn ku xam yëfi Yàlla,
mbaa kenn ku koy wut.
12 Ñépp jeng nañu,

ba kenn amalatul Yàlla njariñ.
Kenn du def lu baax, du kenn sax!
13 Seen put a ngi xasaw ni méddum ñetti fan,
seen làmmiñ làggi ci njublaŋ,
te seeni kàddu aay ni daŋaru ñàngóor.
14 Duñu génne ci seen gémmiñ lu dul ay móolu ak i xas.
15 Ñu sawar lañu ci rey nit.
16 Fu ñu jaar, foofa yàqu ak musiba.
17 Xamuñu yoonu jàmm,
18 te ragal Yàlla sore na seen xol.»
19 Xam nanu nag ne lépp lu yoonu Musaa wax, wax na ko ñi nekk ci yoon woowu, ngir gémmiñ yépp ne miig, te waa àddina sépp jaar ci àtteb Yàlla.
20 Ndaxte sàmm yoon wi taxul kenn jub ci kanam Yàlla; solob ndigal yi daal mooy wone bàkkaar.

Bunt bi Yàlla ubbi, ngir musal nit ñi

21 Waaye léegi nag Yàlla feeñal na, ni nit mana jube ci kanamam, ci lu séqul ak yoonu Musaa dara. Waaye ba tey yoonu Musaa ak waxi yonent yi seedeel nañu ko.
22 Jub ci kanam Yàlla, gëm Yeesu Kirist rekk a koy maye, te képp ku ko gëm bokk nga ci. Ndaxte ñépp a yem fa kanam Yàlla.
23 Ñépp a bàkkaar, ba joteetuñu ndamu Yàlla.
24 Waaye gannaaw Kirist Yeesu dee na ngir jot leen, Yàlla ciw yiwam man na leena àtte ni ñu jub ci dara.
25 Wàcce na Kirist, mu nekk sarax ngir Yàlla baal nu sunuy bàkkaar, jaar ci deretam ji ñu tuur; te ngëm rekk moo nu ciy boole. Noonu Yàlla firndeel na ne ku jub la, doonte sax dafa muñaloon ñi jiitu jamonoy Kirist, ba jéggal leen seeni bàkkaar.
26 Kon ci jamono jii nu ne, Yàlla wone na bu leer ne ku jub la, di àtte ni ku jub képp ku gëm Yeesu, te ba tey dëkk ci njubteem.
27 Kan a mana bàkku nag ci kanam Yàlla? Kenn! Lu ko waral nag? Xanaa sàmm yoon? Déedéet! Ngëm rekk.
28 Ndaxte danoo dëggal ne ngëm rekk a tax Yàlla di àtte nit ni ku jub, waaye du sàmm yoon.
29 Walla ndax nag Yawut yi rekk la fi nekkal? Ndax nekkalu fi it ñu dul Yawut? Ahakay!
30 Gannaaw Yàlla kenn la, ñépp la fi nekkal. Ñi xaraf dina leen àtte ni ñu jub ndax seen ngëm, ñi xaraful it dina leen àtte ni ñu jub ndax seen ngëm.
31 Xanaa kon ngëm day fanq yoonu Musaa? Mukk! Da koy gëna dëgëral sax.

4

Ni Ibraayma gëme Yàlla

1 Sunu maam Ibraayma, mi nu soqikoo; nu mbiram tëdde?
2 Bu fekkoonte ne Ibraayma, ci kaw i jëfam la ko Yàlla àttee ni ku jub, kon am na lu mu ci mana damoo. Waaye demewul noonu ci kanam Yàlla.
3 Lan la Mbind mi wax ci loolu? Nee na: «Ibraayma gëm na Yàlla, te Yàlla jàppe ngëmam ni njub.»
4 Képp kuy liggéey dina jot peyam; te pey googu du ag may, ñaqam la.
5 Waaye Yàlla dina àtte jub sax ki ko weddi woon; kon ku wéeruwul ciy jëfam, waaye mu gëm rekk, Yàlla dina jàppe ngëmam ni njub.
6 Noonu la Daawuda birale barkeelug nit ki Yàlla jagleel njub, fekk ay jëfam taxul.
7 Mu ne:
«Ñi ñu baal seen jàdd yoon,
te seeni bàkkaar far ci kanam Yàlla, ñu barkeel lañu.
8 Ki Boroom bi sëful ay bàkkaaram, kooka ku barkeel la.»
9 Kon nag barkeel googu, ndax ñi xaraf rekk ñoo ko yeyoo? Ndax ñi xaraful it bokkuñu ci? Ahakay! Ndaxte wax nanu ne, Yàlla jàppe na ngëmu Ibraayma ni njub.
10 Kañ la ko jagleel njub nag? Ndax lu jiitu xarafam la woon, am gannaaw ga? Lu ko jiitu la woon.
11 Ndaxte Ibraayma gëm na, te Yàlla jàppe na ngëmam ni njub,

fekk booba xarafagul. Te xarafal gi,
màndarga la woon ci yaramam, di
firndeel ne ku jub la woon. Noonu la
Ibraayma mana nekke baayu ñépp
ñi gëm, ba Yàlla man leena àtte ni
ñu jub, te xarafuñu sax.
12 Noonu itam la Ibraayma mana
nekke baayu ñi xaraf, bu fekkee
yemuñu rekk ci xaraf, waaye ñu
am ngëm, ga Ibraayma sunu maam
amoon lu jiitu xarafam.

Ibraayma gëmoon na la ko Yàlla digoon

13 Ndaxte Yàlla dafa digoon
Ibraayma ak ñi naroona soqikoo
ci moom, ne dinañu moom àddina
si. Te dige boobu jógewul ci yoonu
Musaa, waaye dafa jóge ci njub, gi
Ibraayma amoon ci kanam Yàlla ci
kaw ngëmam.
14 Ndaxte su fekkee ne ñi nekk
ci yoonu Musaa rekk ñooy moom
àddina, kon ngëm amatul njariñ, te
digeb Yàlla toxu na.
15 Yoonu Musaa daal du def lu dul
wàcce merum Yàlla ci sunu bopp;
ndax fu yoon amul, jàdd yoon du fa
mana am.
16 Kon nag loolu Yàlla dige,
ngëm rekk a koy indi, ngir mu
sukkandikoo yiwu Yàlla rekk.
Noonu la dige bi wóore ci ñi soqikoo
ci Ibraayma ñépp, du ci ñi nekk
ci yoonu Musaa rekk, waaye itam
ñi gëm ni Ibraayma gëme woon.
Kon Ibraayma mooy sunu baay, nun
ñépp.
17 Moom la Yàlla dogal, wax ko ci
Mbind mi ne: «Def naa la baayu
xeet yu bare.» Ndaxte Ibraayma
gëmoon na Yàlla, miy dekkal ñi dee,
tey wax ci lu amagul, mel ni dafa
am.
18 Ibraayma dafa jàppoon ci
ngëmam, di yaakaar, fekk bunti
yaakaar yépp tëju. Moo tax mu
nekk baayu xeet yu bare, ni ko
Mbind mi waxe ne: «Noonu la sa
askan di meli.»
19 Mu xool yaramam, xam ne dee
rekk a ko dese, ndax mi ngi tollu
woon ci lu mat téeméeri at, waaye
ba tey ngëmam wàññikuwul. Mu
xam it ne, Saarata manatula ëmb.
20 Waaye loolu taxul ngëmadi jàpp
ko, ba muy werante ci waxu Yàlla;
ngëmam sax di gëna dëgër, mu
daldi sant Yàlla,
21 mu wóor ko ne loolu ko Yàlla
dig, Yàlla man na koo def.
22 Moo tax «Yàlla jagleel na
Ibraayma njub.»
23 Waaye loolu lañu bind ne:
«Yàlla jagleel na ko njub,» du
Ibraayma rekk a moom wax ji.
24 Nun itam ci wax jooju lanu
bokk, te Yàlla dina nu jagleel njub,
nun ñi gëm Yàlla, mi dekkal Yeesu
sunu Boroom.
25 Ndaxte Yàlla jébbale na ko ngir
sunuy tooñ, dekkal ko ngir àtte nu
jub.

5

Jàmm fa kanam Yàlla

1 Léegi nag, gannaaw Yàlla àtte
na nu jub ci kaw ngëm, nanu jàpp
ci jàmm, ji nu am fa kanam Yàlla,
jaarale ko ci sunu Boroom Yeesu
Kirist.
2 Moo nu ubbil bunt ci Yàlla, nu
taxaw temm ci yiwam, jaar ci ngëm.
Te it nu ngi bég ciy négandiku, Yàlla
boole nu ci ndamam.
3 Te du ci loolu rekk, waaye bég
nanu it ci sunuy nattu; ndax xam
nanu ne nattu day feddali muñ;
4 te muñ mooy ndeyu jikko ju
dëgër; te jikko ju dëgër day jur
yaakaar.
5 Te yaakaar jooju du ay nax, ndax
mbëggeelu Yàllaa ngi baawaan ci
sunu xol, jaarale ko ci Xelam mu Sell
mi mu nu may.
6 Ndaxte bi nu amul jenn doole,
booba la Kirist dee ngir nun, fekk
danoo weddi woon Yàlla.
7 Kuy nangoo deeyal nit ku jub,
yombula gis, waaye nag jombul am
na ku nangoo deeyal ku baax.
8 Waaye Yàlla firndeel na
mbëggeelam ci nun, ci li Kirist
dee ngir nun, bi nu nekkee sax ay
bàkkaarkat!

9 Gannaaw Kirist tuur na deretam
nag, ngir Yàlla àtte nu jub, rawatina
ne dina nu musal ci merum Yàlla.
10 Nun ay bañaaley Yàlla lanu
woon, waaye Doomam dee na, ngir
jubale nu ak moom. Gannaaw léegi
nag xariti Yàlla lanu, rawatina ne di-
nanu mucc ndax dundug Doomam.
11 Te sax nu ngi bég ci Yàlla,
jaarale ko ci sunu Boroom Yeesu
Kirist, mi nu jubale ak moom.

Dee ndax sunu bokk ci Aadama, dund ndax sunu bokk ci Kirist

12 Kon nag bàkkaar ci kenn nit la
jaar, dugg ci àddina, indaale fi dee,
te dee daldi law ci nit ñépp, ndaxte
ñépp a bàkkaar.
13 Bàkkaar kon nekkoon na ci
àddina, bi Yàlla di laata wàcce
yoonu Musaa. Waaye gannaaw
yoonu Musaa tëddagul woon,
bàkkaar du woon jàdd yoon.
14 Teewul nag la dale ca Aadama
ba ca Musaa, dee a ngi fi woon
ci àddina, di not ñépp, ak sax
ñi seen bàkkaar melul woon ni
bosu Aadama, maanaam jàdd yoon.
Aadama moomu nag moo di takkan-
deeru Kirist, mi waroona ganesi
àddina.
15 Waaye warunoo yemale tooñu
Aadama ak mayu Yàlla. Bàkkaaru
kenn nit kooku tax na ñu bare dee;
waaye yiwu Yàlla ak may, gi nu
keneen nit ka Yeesu Kirist yéwénal,
baawaan na ci ñu bare, ba suul tooñ
googu.
16 Te bàkkaaru Aadama niroowul
ak mayu Yàlla. Aadama bàkkaar
na benn yoon, ba tax Yàlla daan ko,
daanaale ñépp; waaye Yàlla jéggle
na tooñ yu bare ci dara, ba mu àtte
ñu bare ni ñu jub.
17 Bàkkaaru kenn nit tax na dee
tàbbi àddina, yilif ñépp ni buur;
waaye jëfu keneen nit ka, maanaam
Yeesu Kirist, moo ko suul, ba tax ñu
bare tàbbi ci dund gu bees, falu ni ay
buur; xanaa ñi Yàlla boole ci yiwam
wu bare, te àtte leen jub ci dara fa
kanamam.
18 Kon nag nu gàttal wax ji:
jàddug kenn nit ka rekk moo waral
Yàlla daan ñépp; noonu itam jëf ju
jubu keneen nit ka rekk moo ubbi
bunt, ba ñépp mana jub ci kanam
Yàlla te am dund gu bees.
19 Aadama moomu dafa déggadil
Yàlla, ba yóbbaale ñu bare, ñu nekk
i bàkkaarkat; noonu itam Yeesu
Kirist dafa déggal Yàlla, yóbbaale
ñu bare itam, ñu jub.
20 Yoonu Musaa daldi wàcc,
ngir bàkkaar gëna bare; waaye fa
bàkkaar bare, yiwu Yàlla gën faa
bare.
21 Ba tax, ni bàkkaar doon yilife
ñépp ni buur, indaale dee, noonu
itam la yiwu Yàlla faloo ni buur,
jóge ci njub, jëm ci dund gu dul jeex.
Loolu lépp darajay Yeesu Kirist sunu
Boroom moo nu ko may.

6

Rëcc nanu ci dooley bàkkaar

1 Lu nu wara wax léegi nag?
Xanaa nu sax ci bàkkaar, ngir yiwu
Yàlla gëna bare?
2 Mukk! Nun ñi dee, ba rëcc ci
kàttanu bàkkaar, naka lanu mana-
tee sax ci di ko def?
3 Xanaa dangeena xamul ne, képp
ku ñu sóob ci ndox, ngir wone
ne mu ngi bokk ci Yeesu Kirist, ci
deewu Yeesu la bokk.
4 Bi ñu nu sóobee ci ndox moomu
nag, day misaal ne dañu noo suul ak
Kirist, nu dee ni mu deeye woon; ba
tax nu dekki it, ni mu dekkee woon
ci dooley Yàlla Baay bi, te nu sóobu
ci dund gu bees.
5 Kon nag gannaaw benn lanu ak
Kirist, dee ni mu deeye woon, kon
dinanu nekk it benn ak moom, dekki
ni mu dekkee woon.
6 Ndegam xam nanu ne daajoon
nañu Kirist ca bant ba, xam nanu
it ne jikko ju bon ji nu judduwaale,
daajaale nañu ko ak Kirist ca bant
ba. Yàlla def na loolu, ngir nguuru
bàkkaar, gi nekkoon ci sunu yaram
tas, nu rëcc ci dooleem.
7 Ndaxte ku dee, bàkkaar manatul
dara ci yaw.

8 Gannaaw nag dee nanu ak Kirist,
gëm nanu ne dinanu dekki it ni
moom,
9 xam ne Kirist mi dekki dootul
dee mukk, dee manatul dara ci
moom.
10 Dee na benn yoon, ba bàkkaar
manul ci moom dara; mi ngi dund
léegi, di ànd ak Yàlla ba fàww.
11 Ci noonu nag yéen itam tegleen
seen bopp ni ñu dee ak Kirist, ba
rëcc ci dooley bàkkaar, di dund, ànd
ak Yàlla ba fàww ndax seen bokk ci
Yeesu Kirist.
12 Buleen mayati bàkkaar nag, mu
yilif seeni yaram yu néew doole, bay
topp ay bëgg-bëggam.
13 Buleen jébbalati seeni cér
bàkkaar, mu def leen jumtukaayam
ngir jëfam yu jubadi; waaye
gannaaw rëcc ngeen ci dooley dee,
bay dundaat, jébbaluleen ci Yàlla
te jébbal ko seeni cér, mu def leen
jumtukaayam ngir jëfam yu jub.
14 Ndaxte bàkkaar dootu leen
manal dara, yéen ñi génn ci yoonu
Musaa, dugg ci yiwu Yàlla.

Jaami Yàlla ci yoonu njub

15 Lan lanu wara wax nag léegi?
Gannaaw génn nanu ci yoonu
Musaa, dugg ci yiwu Yàlla, ndax
danoo wara sax ci def bàkkaar?
Mukk!
16 Ndax dangeena xamul ne koo
jébbalu ci moom te déggal ko, jaa-
mam nga? Naka noonu, mbaa ngeen
nekk jaami bàkkaar, mu jëme leen
ci dee, mbaa ngeen déggal Yàlla, mu
sóob leen ci yoonu njub.
17 Waaye sant naa Yàlla ci lii: yéen
ñi doon jaami bàkkaar, bi ngeen
déggee mboolem dëgg gi, nangu
ngeen ko ak seen xol bépp.
18 Ci noonu rëcc ngeen ci no-
taangeg bàkkaar te jébbalu ci Yàlla,
sóobu ci njub.
19 Xam naa ne seen xam-xam
ci mbir mii sorewul, moo tax ma
yombal wax ji, awale ko ci baat yii.
Ni ngeen jële woon seeni cér, jébbal
leen, ñu nekk jaami lu selladi ak lu
bon, di gëna jur lu bon, noonu itam
léegi jébbal-leen seeni cér, ñu nekk
jaami njub, ngeen doora sell.
20 Ndaxte keroog ba ngeen nekkee
jaami bàkkaar, séquleen woon dara
ak lu jub.
21 Ban njariñ ngeen ci jële nag?
Dara lu dul gàcce, ndaxte ci dee la
leen doon jëmale.
22 Waaye léegi Yàlla goreel na leen
ci kilifteefu bàkkaar, def leen ay
jaamam, ba jural leen sellaay, jëme
leen ci dund gu dul jeex.
23 Ndaxte peyu bàkkaar mooy dee,
waaye mayu Yàlla mooy dund gu dul
jeex ci Yeesu Kirist sunu Boroom.

7

Bokk ci Kirist dafa mel ni jigéen juy séy

1 Bokk yi, yéen ñi may waxal xam
ngeen luy yoon; xam ngeen kon
ne yoon am na doole ci nit diirub
dundam.
2 Ci maanaa, mu ngi mel ni jigéen
juy séy; yoon a ngi koy boole ak
jëkkëram, ñu ànd seen giiru dund,
waaye su jëkkër ji faatoo, buum gi
dagg na.
3 Kon nag su jabar ji àndee ak
beneen góor, te fekk jëkkër jiy dund,
dees na ko àtte njaaloo. Waaye bu
jëkkër ji faatoo, yoon jeexal na seen
diggante; man na séy nag ak beneen
góor, te du doon njaaloo.
4 Nii laa leen ko mana mis-
aale, samay bokk; bi Kirist deeyee,
dangeena deeyandoo ak moom, te
noonu yoonu Musaa wàcc leen.
Léegi nag yéena ngi ànd ak keneen,
maanaam Kirist mi dekki, ngir nu
amal Yàlla njariñ.
5 Keroog ba nu daan topp sunu
nafsu, yoonu Musaa daan na xamb
bëgg-bëgg yu bon, yiy yëngal sunuy
cér, ba jural nu dee.
6 Waaye léegi yoon wi wàcc na nu,
ci li nu dee, ba rëcc cig buumam.
Léegi nag nu ngi jaamu Yàlla, wax-
uma leen ci sàmm santaane rekk,
ndax loolu wees na, waaye ci kàttan
gu bees, gi nu Xelum Yàlla di may.

Yoonu Musaa ak dooley bàkkaar

7 Kon nag lu nu wara wax? Ndax
bàkkaar ci yoonu Musaa la jóge?
Mukk! Waaye moo ma xamal luy
bàkkaar. Ndaxte su ma yoon wi
waxul woon: «Bul bëgg yëfi jaam-
bur,» kon duma xam luy xemmem.
8 Waaye bàkkaar jaare na ci ndi-
galu Yàlla, daldi ñëw dugg ci man,
ba yëngal ci man xemmem yu bare.
Ndaxte ba ma xamagul woon yoonu
Musaa, bàkkaar da ne woon nemm
ci man.
9 Keroog bi ma xamagul lu yoon wi
santaane, maa ngi doon dund dund
gu neex; waaye ba ma ko déggee,
bàkkaar dafa daldi fuddu ci man, te
man ma daldi dee.
10 Noonu gis naa ne ndigal loolu
waroona jëme nit ñi ci dund, daf
maa jëme ci dee.
11 Ndaxte bàkkaar jaar na ci li
Yàlla digle, ba nax ma, rey ma.
12 Kon nag man nanoo wax ne
yoonu Musaa yoon wu sell la, te
ndigalu Yàlla dafa sell, jub te baax.
13 Ndax kon lu baax moo ma
tàbbal ci dee? Mukk! Bàkkaar a ko
def, ngir jikkoom feeñ; dafa gis ci lu
baax loolu bunt bu mu mana jaar,
ba rey ma. Noonu ndigalu Yàlla tax
na, bàkkaar fés, bon ba jéggi dayo.

Li nit bëgga def, manu koo def

14 Xam nanu ne yoonu Musaa ngi
jóge ci Yàlla, waaye man yëfi àddina
laa fonk, te nekk ci dooley bàkkaar,
mel nib jaam.
15 Ndaxte samay jëf jaaxal na ma;
li ma bëgga def, duma ko def, waaye
li ma bañ rekk, moom laay def.
16 Kon nag gannaaw li may def du
sama coobare, nangu naa ne yoonu
Musaa baax na.
17 Léegi nag du man maay def lu
bon loolu, waaye bàkkaar bi dëkk ci
man, moo ma ciy jiiñ.
18 Ndaxte xam naa ne lu baax
dëkkul ci man, maanaam ci sama
bindu doom Aadama. Am naa
yéeney def lu baax, waaye awma
kàttanu yeggale.
19 Lu baax nag lu may yéene,
duma ko def, waaye lu bon lu ma
bëggul, moom laay def.
20 Bu fekkee nag lu ma bëggul,
moom laay def, kon dootul sama
coobare, waaye bàkkaar bi dëkk ci
man, moo ma ci jiiñ.
21 Gis naa nag lii: saa su ma
bëggee def lu baax, lu bon a ngi ma
taxawu.
22 Ndaxte ci sama biir xol yoonu
Yàlla wi neex na ma.
23 Waaye gis naa jeneen doole juy
yëngu ci samay céri yaram, di bëre
ak li sama xol bëgg; day bëre ba not
ma, def ma jaam ci dooley bàkkaar
joojuy yëngu ci samay cér.
24 Céy maaka torox! Ana ku may
musal ci sama yaram, wii may jëme
ci dee?
25 Maa ngi sant Yàlla; am na
kuy musle, mooy Yeesu Kirist sunu
Boroom.
Kon nag lii laa gis ci sama bopp: ci
sama xel maa ngi topp yoonu Yàlla,
waaye ci sama bindu doom Aadama
maa ngi topp yoonu bàkkaar.

8

Dund gu bees ci dooley Xelu Yàlla mi

1 Léegi nag yoon manula dab ñi
bokk ci Yeesu Kirist.
2 Ndaxte kàttanu Xelum Yàlla,
tukkee ci Kirist Yeesu, di may nit
dund gu bees, goreel na ma ci no-
taangeg bàkkaar ak dee.
3 Lu yoonu Musaa manul woona
def, ndax néew dooley nit, Yàlla defe
na ko nii: dafa yónni Doomam, ngir
mu yor sunu jëmm, nun ñiy nekk
ay bàkkaarkat, ba noppi mu jébbale
bakkanam, ngir dindi bàkkaar yi.
Noonu la Yàlla tase nguuru bàkkaar
ci nit.
4 Ba tax na léegi njub, gi yoonu
Musaa di digle, am na ci nun, ñiy
déggal Xelu Yàlla mi te baña topp
sunu nafsu.
5 Ñiy topp seen nafsu, seeni bëgg-
bëgg rekk lañu fonk, waaye ñiy topp
Xelu Yàlla mi, coobareem lañu fonk.

6 Ndaxte fonk nafsu, ci dee lay
jëme; waaye fonk Xelu Yàlla mi,
dund ak jàmm lay joxe.
7 Ndaxte ku fonk sa nafsu,
bañaaleb Yàlla nga, ndaxte doo
déggal Yàlla, mbaa ngay sàmm ay
santaaneem, te manuloo koo def
sax.
8 Kuy topp sa nafsu nag, doo mana
neex Yàlla.
9 Waaye yéen nekkatuleen ci topp
seen nafsu, waaye yéena ngi topp
Xelu Yàlla mi, bu fekkee ne mu ngi
dëkk ci yéen. Ku amul Xelum Kirist
nag, bokkuloo ci moom.
10 Bu fekkee ne Kirist dëkk na ci
yéen nag, lii moo am: seen yaram
mi ngi ci dooley dee ndax bàkkaar
bi nekk ci yéen, waaye seen xel mi
ngi dund ndax njub gi leen Yàlla jox.
11 Kon nag gannaaw Xelum Yàlla,
mi dekkal Yeesu ca néew ya, dëkk
na ci yéen, dina tax seen yaram
wi néew doole dund ci kàttanu Xel
moomu dëkk ci yéen.
12 Kon nag bokk yi, am nanu lu nu
war, waaye waxuma leen topp sunu
nafsu ak i bëgg-bëggam;
13 ndaxte kuy topp nafsoom, fàww
mu dee, waaye kuy not jëfi yara-
mam ci dooley Xelu Yàlla mi, dina
dund.
14 Ndaxte ñépp ñiy déggal Xelu
Yàlla mi, ay doomi Yàlla lañu.
15 Nekkatuleen fa kanam Yàlla, ni
jaam bu ragal sangam, waaye Xel
mi leen Yàlla sol, ay doomi Yàlla la
leen def, ba tax nu di wooye Yàlla:
«Abba», maanaam «Baay.»
16 Ndaxte Xelu Yàlla mi, moom
ci boppam, day ànd ak sunu xel ci
seede ne doomi Yàlla lanu.
17 Gannaaw ay doomi Yàlla lanu,
dinanu moomi lépp li Yàlla jagleel
ay doomam, séddu ci ngëneel yi
Kirist yelloo. Waaye nag ku bëgga
bokk ak Kirist ndamam ëllëg, war
ngaa séddu ci ay fitnaam tey.

Ndam liy ñëw

18 Xalaat naa ne sunu naqaru tey,
wareesu ko tëkkale ak sunu ndamu
ëllëg.
19 Ndax li Yàlla bind lépp a ngi ne
seewa gis doomi Yàlla yi feeñ ci seen
biir ndam.
20 Ndaxte dunyaa bi bépp mu ngi
ci yoon wu dul mujj fenn; teyu ko,
Yàlla moo ko ko teg. Waaye teewul
ñu am yaakaar ne,
21 Yàlla dina rengi seen buumi
njaam ci dee, boole leen ci jàmmu
doomi Yàlla yi ak seen ndam.
22 Xam nanu ba fi nu tollu ne
li Yàlla bind lépp a ngi mititlu ni
jigéen juy matu.
23 Te du dunyaa bi rekk mooy
mititlu, nun it nu ngi mititlu, nun
ñi Yàlla sol Xelam, ngir nu ñam añu
ëllëg; nu ngi ne seew Yàlla boole nu
ci lépp li nu yelloo ni ay doomam,
keroog bés bu Yàllay goreel sunu
yaram.
24 Ndaxte sunu mucc ëmb na
yaakaar. Li nga gis ba noppi,
nekkatul yaakaar; li teew, noo koy
yaakaare?
25 Li feek gisagunu nag li nuy
yaakaar, dinanu ko séentu ak muñ.
26 Te it Xelu Yàlla mi moo nuy
xettali ci sunug néew doole. Ndaxte
xamunu sax naka lanu wara ñaane
Yàlla, waaye Xelu Yàlla maa ngi
nuy ñaanal fa moom ak i yéene yu
làmmiñ manta takk.
27 Te Yàlla, miy nattu xol yi, xam
na xalaatu Xel mi, ndaxte tinu, gi
muy tinul gaayi Yàlla yi, méngoo na
ak coobarey Yàlla.
28 Xam nanu itam ne ñi bëgg
Yàlla, maanaam ñi Yàlla woo ci
boppam te boole leen ci li mu tëral,
Yàlla dina joo loxoom ci lépp lu xew
ci seen dund, ngir jural leen lu baax.
29 Ndaxte ñi mu xamoon lu jiitu,
dafa dogaloon ñu nirook Doomam,
ngir mu nekk taaw ci biir njaboot gu
yaa.
30 Ñi mu dogaloon loolu ci ñoom,
da leena woo; ñooñu mu woo, da
leena àtte ni ñu jub; ñooñu mu àtte
jub, da leena boole ca ndamam.

Mbëggeelu Yàlla ci Yeesu Kirist

31 Lu nu wara wax nag ci loolu
lépp? Gannaaw Yàlla ànd na ak
nun, kan moo nu manal dara?
32 Yàlla mi nu gàntulul Doomam
waaye mu joxe ko, mu dee ngir nun,
ndax dina nu bañalati dara?
33 Ñi Yàlla tànnal boppam, kan
moo leen di tuumaal? Yàlla moo
leen àtte ni ñu jub.
34 Kan moo leen mana teg tooñ?
Yeesu Kirist mi dee, moo dekki itam,
te mu nga fa ndijoorul Yàlla, di nu
fa ñaanal!
35 Kan moo nu mana tàggaleek
mbëggeelu Kirist? Xanaa duy nattu,
te du njàqare, du it fitna, du xiif
walla rafle, du it ay ngaañ walla
jaasi sax.
36 Moo tax Mbind mi ne:
«Ñu ngi nuy rey ngir yaw, ci suba ba
jant so;
ñu ngi nuy jàppe ni xar yu ñuy rey.»
37 Waaye loolu lépp teewul, nu ngi
mel niy ñeyi xare ci dooley Kirist mi
nu bëgg.
38 Ndax wóor na ma ne dara manu
noo tàggaleek mbëggeelam; du
dee, du dund, du malaaka yi, du
seeni kilifa, du tey, du ëllëg, du
boroom doole yi,
39 du li ci kaw mbaa li ci suuf,
mbaa leneen lu ñu bind; dara manu
noo tàggale mukk ak mbëggeel, gi
nu Yàlla jox ci Kirist Yeesu sunu
Boroom.

9

Yàlla tànnal na boppam bànni Israyil

1 Li ma bëgga wax nag, ci kanam
Kirist laa koy waxe; dëgg la, du aw
fen. Sama xel, mi Xel mu Sell miy
leeral, seedeel na ma ne dëgg laay
wax.
2 Maanaam, duma noppee am
naqar wu réy ci sama biir xol,
3 ba xawa bëgga tàggoo ak Kirist
te alku, ngir ñi ma bokkal xeet mucc.
4 Bànni Israyil lañu, te Yàlla def na
leen ni ay doomam; dëkkaloon na
ndamam ci seen biir, fas ak ñoom
kóllëre yi. Ñoom la Yàlla dénk
yoonu Musaa, ñoom la xamal ni
ñu ko wara jaamoo, ñoom la jox i
digam.
5 Maam ya Yàlla tànnoon, ci ñoom
lañu bokk, ci ñoom it la Kirist
wàcce, maanaam ci jëmmam, Kirist
mi di Yàlla, tiim lépp, te yelloo
teraanga ba fàww. Amiin.
6 Waaye neewuma waxu Yàlla
dafa toxu, ndaxte bokk ci bànni
Israyil, taxul nga bokk ci Israyil tigi.
7 Te it du ñi soqikoo ci Ibraayma
ñépp, ay doomam dëgg lañu.
Ndaxte Yàlla dafa wax Ibraayma ne
ko: «Saw askan ci Isaaxa lay jaar.»
8 Maanaam, soqikoo ci Ibraayma
taxula nekk doomu Yàlla, waaye
juddu ci biir digeb Yàlla mooy
taxa bokk dëgg-dëgg ci askanu
Ibraayma.
9 Ndaxte Yàlla dafa digoon
Ibraayma ne ko: «Ci waxtu wii
déwén dinaa délsi ci yaw, te Saarata
dina am doom ju góor.»
10 Du ci loolu rekk, waaye noonu
la it ci lu jëm ci Rebeka; doom yi
mu jur ñoo bokk benn baay, moo di
sunu maam Isaaxa.
11-12 Waaye Yàlla wax ko ne:
«Yanqóoba rakk ji mooy yilif
magam Esawu,» fekk xale ya
juddooguñu te defaguñu dara, muy
lu baax, muy lu bon. Yàlla def na
noonu, maanaam tànn kenn ci doom
yi, ngir dogalam mana taxaw, te
sukkandikuwul ci seeni jëf waaye
ci wooteb Yàlla.
13 Loolu la Mbind mi wax ne:
«Bëgg naa Yanqóoba, bañ naa
Esawu.»
14 Kon lu nu ci wara wax?
Ndax Yàlla àttewul foofu yoon nag?
Mukk!
15 Dafa wax Musaa sax ne ko:
«Su ma neexee yéwéne,
su ma soobee yërëm.»
16 Dama leen di wax nag, dara
ajuwul ci coobarey nit, mbaa ci
ñaqam, waaye lépp a ngi aju ci
yërmandey Yàlla.
17 Ndax Mbind mi biral na li Yàlla
wax Firawna ne ko: «Def naa la
buur, ngir feeñal sama kàttan ci say

mbir, ngir siiwal sama tur ci àddina
si sépp.»
18 Kon nag Yàlla, la ko neex lay def,
muy yërëm nit, mbaa dëgëral xolam
ci lu bon.

Merum Yàlla ak yërmandeem

19 Waaye xanaa dina am ku may
wax ne: «Gannaaw kenn manula
bañ coobarey Yàlla, lu tax kon muy
teg nit tooñ?»
20 Yaw nag nit ki, ak koo mana
doon, lu tax ngay werante ak Yàlla?
Ndax mbindeef dina laaj ki ko bind:
«Lu tax nga binde ma nii?»
21 Ndax tabaxkatu ndaa sañula fab
banam, tabax ci ñaari ndaa, benn bi
ngir soxla yu am maana, bi ci des
ngir soxla yu ndaw?
22 Kon nag looy wax ci lii: Yàlla
bëggoon na wone meram, xamle it
dooleem ci àddina; teewul dafa sax
ci muñal ñi yelloo meram te taxaw
ci sànku.
23 Bëggoon na it xamle
màggaayam mu ëpp xel, ci boole
ñi mu yërëm ci ndamam; moo tax
mu tànn leen ca njàlbéen.
24 Wax ji noo ko moom, nun ñi
Yàlla woo ci boppam ci biir Yawut
yi ak ci biir xeet yi ci des.
25 Moom la wax ci téereb Ose ne:
«Ñi nekkul woon sama xeet
dinaa leen ko def,
ñi bokkul woon ci sama mbëggeel,
dinaa leen ci boole.»
26 Te:
«Fa ñu leen waxe woon: “Dungeen
sama xeet,”
dees na leen fa wooye “Doomi Yàlla
Boroom dund.”»
27 Esayi wax na ci mbirum Israyil ne:
«Lu bànni Israyil baree bare ni suu-
fus géej sax,
lu néew rekk a ciy mucc.
28 Ndaxte li Boroom bi dogal ci
àddina,
dina ko gaawa def, te dina mat
sëkk.»
29 Esayi it waxoon na lu jiitu loolu
ne:
«Boroom gàngoori xare yi, su
bàyyiwul woon ci nun lu
néew,
kon ba tey raat nanu ni dëkki Sodom
ak Gomor.»

Bànni Israyil ak xibaaru jàmm bi

30 Lu nu ci wara wax nag? Ñi
dul Yawut te fonkuñu woon jub ci
kanam Yàlla, léegi jub nañu ci kaw
ngëm.
31 Waaye bànni Israyil, mi
bëggoona sàmm yoon ngir jub,
matalu ko.
32 Ndax lan? Ndax dañoo
sukkandiku ci seeni jëf, bàyyi ngëm.
Dañoo daanu ci «doj wuy fakktale.»
33 Moom la Yàlla wax ci Mbind mi
ne:
«Dinaa samp ci Siyoŋ doj wuy fakk-
tale,
di xeer wuy daaneel nit;
waaye ku wéeru ci moom, sa
yaakaar du tas.»

10

1 Bokk yi, sama coobarey xol ci
bànni Israyil ak sama ñaan ci Yàlla,
mooy ñu mucc.
2 Seedeel naa leen ne, ñu farlu
lañu ci jaamu Yàlla, waaye seen
njaamu àndul ak xam-xam.
3 Xamuñu yoon, wi Yàlla tëral ngir
nit jub ci kanamam, waaye dañoo
wéy ci seen pexey bopp; ba tax
ñu baña nangu yoonu njub woowu
Yàlla tëral.
4 Ndaxte ci Kirist la yoonu Musaa
dëppe, ba tax ku ko gëm, dinga jub
fa kanam Yàlla.

Yàlla bëggoon na ñépp mucc

5 Ku bëgga jub ci kanam Yàlla ci
kaw sàmm yoon, Musaa daf cee wax
ne: «Ku ko manoona matal, dinga
dund ba fàww.»
6 Waaye ku jub ci kanam Yàlla ci
kaw ngëm, nii lay waxe:
«Bul wax ci sa xol ne: “Kuy yéeg ci
kaw?”»
mel ni dangaa bëgg Kirist wàcc.
7 «Bul wax it: “Kuy dem ca
barsàq?”»
mel ni dangaa bëgg Kirist dekki.
8 Kon boog lan lay wax? Lii:
«Waxu Yàlla mi ngi ci sa wet, ci sa
làmmiñ, ci sa xol.»

Te wax jooju lal ngëm lanuy waare.
9 Ndaxte soo waxee ak sa gémmiñ
ne, Yeesu mooy Boroom bi, te nga
gëm ci sa xol ne, Yàlla dekkal na ko,
dinga mucc.
10 Ndax xol la nit di gëme, ba tax mu
jub ci kanam Yàlla; làmmiñ it la nit
di waxe ne mi ngi ci Kirist, ba tax
Yàlla musal ko.
11 Mbind mi dafa wax ne: «Képp ku
ko gëm, sa yaakaar du tas mukk.»
12 Ndax ñépp a yem ci kanam Yàlla,
muy Yawut mbaa ku dul Yawut,
ndax kenn rekk mooy sunu Boroom
nun ñépp; ku yéwén la ci képp ku
koy ñaan.
13 Ndaxte bind nañu: «Képp ku woo
Boroom bi ciw turam, dinga mucc.»
14 Waaye nan lañuy wooye ki ñu
gëmagul? Naka lañu mana gëme
ki ñu déggagul turam? Naka lañu
mana dégge turam, te kenn xamalu
leen ko?
15 Nan lañu mana waaree, su leen
kenn yónniwul? Looloo tax Mbind
mi wax ne: «Ñiy yégle xibaaru
jàmm bi, ni seen ñëw di sedde xol!»
16 Waaye ñépp nanguwuñu
xibaaru jàmm bi; moom la Esayi
wax ne: «Boroom bi, ana ku gëm
sunu waare?»
17 Kon boog ngëm ci kaw dégg
lay juddoo, te dégg sosoo ci xibaaru
Kirist.
18 Waaye ma ne: xanaa ñépp
dañoo déggul? Ahakay! Mbind mi
wax na ne:
«Seen baat jolli na ci ñeenti xébla
yépp,
seen wax wër na àddina sépp.»
19 Waaye ma teg ci ne: xanaa
bànni Israyil dañoo xamul? Ahakay!
Musaa dafa jëkkoona wax ne:
«Dinaa leen siisloo xeet wu bokkul
ci Yàlla,
merloo leen ci ñi xamul dara ci
Yàlla.»
20 Esayi it takk na fitam, ba wax ne:
«Ñi ma wutul woon, gis nañu ma,
feeñ naa ci ñi ma laajul woon.»
21 Waaye ci mbirum Israyil dafa wax
ne:
«Tàllal naa samay loxo, suba ba
ngoon,
ci xeet wu may bañ tey werante.»

11

Yàlla bërgëlul bànni Israyil

1 Ma ne kon, ndax Yàlla bërgël na
xeetam? Mukk! Ndaxte man itam ci
Israyil laa bokk, wàcce ci Ibraayma
te bokk ci giiru Beñamin.
2 Yàlla bërgëlul xeetam, wi mu
xamoon lu jiitu. Ndax dangeena
xamul li Mbind mi di wax ci mbirum
Ilyaas? Dafa doon tawat Israyil ci
Yàlla naan:
3 «Boroom bi, rey nañu say
yonent, daaneel say bérab yu sell, ba
man kenn maa ci des, te ñu ngi may
wuta rey.»
4 Waaye Yàlla da ko ne: «Dencal
naa sama bopp juróom ñaari junniy
nit ñu jaamuwul Baal.»
5 Noonu itam ci jamono ji nu nekk,
des na nit ñu néew ñu Yàlla dencal
boppam ciw yiwam.
6 Gannaaw nag yiwu Yàlla rekk a
tax mu denc leen, kon du seen peyug
ñaq, walla boog yiwu Yàlla dootul
yiw.
7 Kon lu nu ci wara wax? Li bànni
Israyil doon wut, gisuñu ko. Waaye
ñi Yàlla tànn rekk a ko gis, te ña ca
des baña gëm, ba seen xol dërkiis.
8 Looloo tax Mbind mi ne:
«Yàlla daf leena jox xelum nit ku
gëmméentu,
bët yu gëlëm ak nopp yu tëx,
ba ci bésub tey.»
9 Te Daawuda it daf ci wax naan:
«Na seeni ñam sax nekk fiir ak i
pakk;
nañu ci daanu, te Yàlla mbugal leen.
10 Nañu gumba ba ne fatuus,
nañu tiis te sëgg ba fàww.»
11 Ndax kon dañoo tarxiis, daanu
ba fàww? Mukk! Waaye jéllub
Israyil dafa ubbi bunt, ngir xeeti
ñi dul Yawut mana mucc, te bànni
Israyil siis leen.
12 Gannaaw seen tooñ nag moo
ubbi buntu yiw ci waa àddina si, te
seen ñàkk moo meññ barkeb xeet
yépp, céy bés bu Israyil gépp delloo
ci Yàlla, ndaw barke bu bare!

Muccu ñi dul Yawut

13 Yéen ñi dul Yawut, yéen laay
waxal. Ndegam Yàlla daf maa
def ndawam, yónni ma ci yéen
xeeti àddina si, damay matal samab
yónnent.
14 Dama koy def, ngir ñi bokk ak
man xeet siis, ba ñenn ñi mucc.
15 Ndaxte bi Yàlla génnee Israyil,
ubbee na noonu bunt, ngir xeeti
àddina juboo ak moom; kon su Yàlla
dugalaatee Israyil, ndax du mel ni
ndekkitel néew ya?
16 Damay wax ne, mburu mépp
sell na, bu ci Yàlla amee wàll. Naka
noonu garab gi Yàlla séddoo reen bi,
garab gépp sell na.
17 Bànni Israyil a ngi mel ni garabu
oliw gu ñu jëmbët ci kër gi, waaye
mu am car yu ci fàq. Yaw mi dul
Yawut, yaa ngi mel ni caru garabu
oliw gu àll bu ñu jabtal ci garabu kër
googu. Noonu nga jariñoo meen, mi
jóge ci reen bi.
18 Kon nag bul bàkku, di xeeb car
yooyu Yàlla fàq. Waaye soo bëggee
bàkku, xamal ne reen moo lay yenu,
te du yaw miy car yaa koy yenu.
19 Xanaa dinga wax ne: «Car
yooyu dañu leena fàq, ngir jabtal ma
fa ñu nekkoon.»
20 Dëgg la; waaye seen ngëmadee
tax ñu fàq leen, wuutal la fa ndax sa
ngëm. Bumu tax nag ngay bàkku,
waaye nanga moytu.
21 Gannaaw Yàlla baalul car ya
cosaanoo ca garab ga, kon boog yéen
itam man na leena fàq.
22 Loolu kon wone na ni Yàlla
baaxe ak ni muy meree tooñ. Ci
ñi daanu, Yàlla wone na ni meram
tànge, wone mbaaxam ci yéen, su
fekkee yéena ngi ci wéy; lu ko moy,
dees na leen fàq yéen itam.
23 Te car yooyu fàq, su ñu wéyul ci
seen ngëmadi, dees na leen delloo ci
garab gi, ndax Yàlla man na leen cee
tafaat.
24 Yaw mi dul Yawut, yaa ngi
bokkoon ci garabu oliw gu àll,
waaye Yàlla daf la cee jële, ci lu dul
farala am, jabtal la ci garabu kër
gi. Kon man nanoo gëna wóor ne,
Yawut ya judduwaale nekk ci garabu
oliw gu kër gi, Yàlla dina leen ci
delloo.

Yàlla bëgg na yërëm ñépp

25 Bokk yi, dama leena bëgga
dindi kumpa ci lii, ngir ngeen baña
yég seen bopp. Dërkiisu xol dab
na bànni Israyil ab diir, ba bés
ba mboolem waa àddina, ñu wara
bokk ci nguuru Yàlla, dugg ca.
26 Bu loolu amee nag, bànni Israyil
gépp dina mucc. Moom la Mbind mi
tëral, bi mu naan:
«Ab xettalikat dina jóge ci Siyoŋ,
dàq weddi ci askanu Yanqóoba.
27 Loolu mooy kóllëre, gi may fas ak
ñoom,
bés bu may dindi seeni bàkkaar.»
28 Gannaaw bañ nañu xibaaru
jàmm bi, ay bañaaley Yàlla lañu,
ngir ngeen jot barkeem. Waaye
gannaaw Yàlla tànn na leen, dafa
leen bëgg ba tey ndax seen maam
ya.
29 Ndax li Yàlla maye, dootu ko
nangu mukk, te ku mu woo ci bop-
pam, dootu la dàq mukk.
30 Ñu déggadil Yàlla ngeen woon,
waaye ngëmadig Yawut yi tax na,
ngeen jot yërmandeem.
31 Ñoom itam lànk nañu léegi,
ngir mana bokk ak yéen yërmandey
Yàlla.
32 Kon Yàlla tëj na ñépp ci
ngëmadi, ngir mana yërëm ñépp.

Yàlla yelloo na teraanga

33 Xelum Yàlla ni mu xóote, ak
xam-xamam ni mu baree, ba raw
xelum nit! Kan moo muus, ba xam
dogalam? Walla nga am xel, ba
nànd ay jëfam?
34 Mbind mi dafa ne:
«Ana ku xam xalaatu Boroom bi?
Ku ko doon digal?»
35 Te it:
«Ku ko masa jox dara,
ba mu war laa delloo?»
36 Ndaxte ci moom la lépp sosoo, ci
moom la lépp di jaar, ci moom la
lépp di dellu. Moo yelloo ndam ba
fàww! Amiin.

12

Jaamu Yàlla ci dund gu bees

1 Kon nag bokk yi, gannaaw yërmandey Yàlla baree na noonu,
maa ngi leen di ñaan, ngeen jébbal
ko seen yaram wépp. Na seen dund
mel ni sarax su ñuy defal Yàlla,
sarax su sell te neex ko. Loolu mooy
njaamu, gi leen war.
2 Bu leen àddina jay, waaye
yeesluleen ci seen xel, ba soppiku,
ngeen mana xam bu wér coobarey
Yàlla, di lépp lu baax, neex ko te mat
sëkk.
3 Gannaaw Yàlla may na ma ciw
yiwam, ma nekk ndawam, maa ngi
leen di wax lii, kenn ku nekk ci yéen:
buleen yég seen bopp, waaye ngeen
am xalaat yu yem, méngook ngëm gi
leen Yàlla sédd, ku nekk ak wàllam.
4 Loolu, ci maanaa, mi ngi mel ni
yaramu nit: yaram, lu cér yi baree
bare, benn niroowul ak moroomam
liggéey.
5 Noonu itam nun ñi bokk ci Kirist,
lu nu baree bare, benn lanu te
danoo mànkoo.
6 Kon gannaaw Yàlla séddale na
ay mayam, ku nekk ak sa cér, nanu
koy jëfandikoo. Ku Yàlla may, ngay
waare kàddoom, nga wax ko kem sa
ngëm;
7 kuy topptoo yëfi mbooloo mi, nga
takku ci; ku Yàlla may, ngay jàngle,
nekk ci;
8 kuy feddali ngëmu nit ñi ci Yàlla,
nga sax ci; kuy séddoo alalam ak nit
ñi, nga def ko ak xol bu laab; kuy
jiite mbooloo mi, nga sawar ci; kuy
dimbali ñi néew doole, nanga ci bég.
9 Na seen cofeel di lu dëggu te
baña nekk ngistal; araamal-leen lu
bon te sax ci lu baax.
10 Bëgganteleen ak xol bu leer,
niy doomi ndey, te farlu ci teralante.
11 Sawarleen te baña tayel, di
jaamu Boroom bi ak seen xol bépp.
12 Bégleen ci yaakaaru ëllëg te
muñ bépp tiis, di sax ci ñaan Yàlla.
13 Dimbalileen gaayi Yàlla yi ci
seeni soxla, te saxoo dalal gan.
14 Ku leen fitnaal, ñaanal-leen ko
yiw, te bañ koo móolu.
15 Bégandooleen ak ñi bég, te
jooyandoo ak ñiy jooy.
16 Bokkleen menn xel, tey baña
yékkatiku, di yóotu daraja, waaye
ngeen fonk ñi suufe; buleen teg seen
bopp boroomi xel.
17 Buleen feyante lu bon, waaye
sàkkuleen seede su rafet ci kanam
ñépp.
18 Wutleena juboo ak ñépp, ba fa
seen kàttan yem.
19 Samay soppe, buleen di feyan-
too, waaye bàyyileen lépp ci loxoy
Yàlla, mi yelloo àtte; ndax Yàlla nee
na ci Mbind mi: «Man maay àtte,
maay fey jëf.»
20 Waaye defleen lii:
«Bu sa noon xiifee, may ko mu lekk;
bu maree, may ko mu naan.
Ndax boo ko defee, dinga ko rusloo.»
21 Bu leen lu bon ëpp doole, waaye
notleen ko ci def lu baax.

13

Ñépp war nañoo déggal njiit yi

1 Gannaaw loolu na nit ku nekk
déggal ñi yore baat ci kanamam;
ndaxte amul njiit lu fi Yàlla sampul.
Njiit yépp nag Yàlla moo leen fi teg.
2 Kon ku leen baña déggal, ndi-
galu Yàlla nga lànk; ku def loolu,
yoon dina la dab.
3 Kuy def lu baax warula ragal njiit
li, kuy def lu bon moo ko wara ragal.
Soo ko bëggee baña ragal nag, kon
defal lu baax, te dina la tagg.
4 Ndax Yàllaa ko dénk liggéey
boobu ngir sa jàmm. Waaye sooy
def lu bon, war ngaa ragal, ndax du
cig neen la ame jaasiy àtte; jawriñu
Yàlla la ngir wàcce meru Yàlla, ci
fey ku def lu bon.
5 Kon fokk ngeen déggal ko, wax-
uma sax ndax sañ-sañam boobu,
waaye it ngir seen xel dal.
6 Gannaaw Yàllaa sas njiit yi
liggéey boobu, te ñi ngi ci, kon fàww
ngeen fey galag.
7 Joxleen ku nekk céram; ku ngeen
wara fey galag, feyleen ko ko; ku

ngeen wara fey juuti, feyleen ko ko;
ku ngeen wara weg, wegleen ko; ku
ngeen wara teral, teral-leen ko.

Bëgganteleen

8 Buleen ameel kenn dara, lu dul
mbëggeel; ndax ku bëgg sa mo-
room, wàccoo nga ak yoonu Musaa.
9 Ndaxte ndigali Yàlla yépp, yi
deme ni: «Bul njaaloo, bul bóome,
bul sàcc, bul bëgge,» walla leneen
ndigal lu mu mana doon, wax jii
moo leen ëmb: «Nanga bëgg sa
moroom, ni nga bëgge sa bopp.»
10 Ku bëgg sa moroom, doo ko
tooñ; kon ku wéy ci mbëggeel matal
nga yoonu Musaa.

Jekkleen ngir teeru Kirist, buy délsi

11 Te lii itam am na: xam ngeen
bu baax jamono ji nu tollu; jamonoy
yewwu jot na, ndax léegi sunu mucc
gën na noo jege, ca ba nu dooree
gëm.
12 Guddi gi màggat na, bët a ngi
bëgga set. Nanu bàyyi nag jëf yu
lëndëm te ràngoo gànnaay yi nu
Yàlla jox, ngir dund ci leer.
13 Gannaaw nu ngi ci leer, na
sunug dund rafet. Bunu naan
sàngara ba màndi tey bànneexu;
bunu njaaloo tey def i ñaawteef ak
sunuy cér; bunu xuloo mbaa nuy
ñeeyante.
14 Waaye gànnaayooleen Yeesu
Kirist Boroom bi, te baña topp seen
bakkan ciy bëgg-bëggam yu bon.

14

Baña teg sa moroom tooñ

1 Gannaaw loolu ku ngëmam
néew nangeen ko nangu, te baña
werante ak moom ci lu lënt.
2 Ndax am na ku xalaat ne man na
lekk ñam wu nekk, fekk ku ngëmam
néew du lekk yàpp, waaye léjum
rekk lay lekk.
3 Kiy lekk lu nekk, bumu xeeb ki
ko dul def. Naka noonu itam ku
dul lekk yàpp, bumu teg tooñ ki
koy lekk; ndax Yàlla nangu na leen
ñoom ñaar.
4 Koo teg sa bopp, ba di ko teg
tooñ? Jaamu jaambur la! Mu taxaw
ci liggéeyam, mbaa mu sàggane ko,
moom ak sangam la. Waaye dina
jub, ndax Boroom bi am na dooley
taxawal ko ci njub.
5 Noonu itam am na ñiy tànn bés
ak ñiy yemale bés yépp. Na ku nekk
xam bu wér li muy def, te jàpp ci.
6 Ndaxte kuy tànn bés, mu ngi koy
def ngir màggal Boroom bi. Kiy
lekk lu nekk it, mu ngi koy def
ngir màggal Boroom bi; loolu leer
na ndax day sant Yàlla. Te it ki
baña lekk yàpp, mu ngi koy def ngir
màggal Boroom bi, di ko sant.
7 Kenn ci nun dundul ngir bop-
pam, kenn deewul it ngir boppam.
8 Danuy dund ngir màggal Bo-
room bi, dee it ngir màggal ko. Kon
nag nuy dund mbaa nu dee, noo ngi
ci Boroom bi.
9 Loolu sax moo waral Kirist dee te
dundaat, ngir mana nekk Boroomu
ñi dee ak ñiy dund.
10 Yaw nag lu tax ngay teg sa
moroom tooñ? Lu tax nga koy xeeb?
Xanaa nun ñépp, danu dul dajeji fa
kanam Yàlla, ngir mu layoo ak nun?
11 Ndaxte Mbind mi tëral na lii:
«Boroom bi nee na:
“Ni mu wóore ne maa ngi dund,
ni la wóore ne, ñépp dinañu ma
sukkal,
te ku nekk seede ne maay Yàlla.”»
12 Noonu ku nekk ci nun dinga làyyi
fa Yàlla ci lépp loo masa def.

Baña yóbbe sa moroom bàkkaar

13 Kon nanu bàyyee tegante tooñ,
waaye nu fas yéenee moytu lépp lu
nekk fiir guy yóbbe sunu moroom
bàkkaar.
14 Xam naa ne amul wenn ñam wu
sellul, ndax Yeesu Boroom bi xamal
na ma loolu. Waaye loo yaakaar ne
sellul, ci yaw la sellul.
15 Soo dee lekk luy indil sa mo-
room tiis, génn nga ci mbëggeel.
Yaw nag bul réeral sa moroom ci sa
ñam, ndax Kirist dee na ngir moom.
16 Bu sa njariñ jur wax ju ñaaw.

17 Ndaxte bokk ci nguuru Yàlla
jotewul dara ak lu nuy lekk mbaa lu
nuy naan. Nguuru Yàlla mooy jub ci
kanam Yàlla te am mbég ak jàmm ci
dooley Xel mu Sell mi.
18 Kiy jaamoo noonu Kirist moo
neex Yàlla ak nit ñi.
19 Kon nag nanu wut luy indi
jàmm, tey yékkati ngëmu sunu mo-
room.
20 Bu sa ñam yàq jëfu Yàlla. Bépp
ñam sell na ci kanam Yàlla. Ci lu
wér! Waaye képp ku lekk luy yàq
sa ngëmu moroom, def nga lu bon.
21 Liy sa warugar mooy nga baña
fiir sa moroom ci yàpp mbaa ci biiñ
mbaa ci leneen lu mu mana doon.
22 Su fekkee sa ngëm dëgër na,
wone ko ci sa diggante ak Yàlla.
Kiy nangu, te du ci sikkal boppam,
kooku barkeel na.
23 Waaye kuy lekk ñam te am ci
xel ñaar, def nga bàkkaar, ndax sa
ngëm yemu fa. Ndaxte jëf ju àndul
ak ngëm, bàkkaar la.

15

Wut li neex sa moroom, te baña topp sa bànneex

1 Nun ñi dëgër ci sunu ngëm, war
nanoo nangu ñi seen ngëm néew te
am ci lu ñuy sikki-sàkka, te baña
yem ci wut sunu bànneex.
2 Na ku nekk ci nun di wut lu
neex moroomam ngir jariñ ko, ba
mu gëna dëgër ci ngëmam.
3 Ndaxte Kirist masula wut
bànneexu boppam. Loolu la Mbind
mi wax ne: «Lor yi ñu la saagaa, ci
sama kaw lañu dal.»
4 Ndaxte lépp lu ñu waxoon ci
Mbind mi lu jiitu tey, dañu koo
tëraloon, ngir nu sàkku ci xam-xam,
xam-xam bu nuy may fit ak muñ, ak
di feddali sunu yaakaar.
5 Kon nag Yàlla miy maye muñ ak
fit, na leen may, ngeen déggoo te
nekk benn bu yellook li Kirist Yeesu
wone.
6 Ba tax nu bokk benn xalaat ak
benn baat ci màggal Yàlla, Baayu
Yeesu Kirist sunu Boroom.

Xibaaru jàmm bi, ñépp la ñëwal

7 Moo tax nangoonteleen, bay
màggal Yàlla, ni leen Kirist nangoo.
8 Lii laay wax: Kirist ñëw na
liggéeyal Yawut yi, ngir wone
kóllëreg Yàlla ci matal dige, ya mu
digoon maam ya.
9 Ñëw na itam ngir ñi nekkul
Yawut mana màggal Yàlla ndax
yërmandeem. Moo tax Mbind mi
ne:
«Dinaa la màggal tey tagg saw tur
ci kanam xeet yépp.»
10 Mbind mi nee na it:
«Yéen xeeti àddina, ñëwleen
bànneexu ak xeet wi Yàlla
tànnal boppam.»
11 Mu dellooti ne:
«Santleen Boroom bi, yéen waa
àddina,
te ñëw màggal ko, yéen xeet yépp.»
12 Te it Esayi wax na ne:
«Am na sëtu Isayi buy ñëw,
dina yilif xeeti ñi dul Yawut,
te ci moom lañuy wékk seen
yaakaar.»
13 Kon Yàlla miy maye yaakaar,
na def ci seen xol mbég mu réy ak
jàmm ju yaa ci seen kaw ngëm, ba
ngeen am yaakaar ju mat sëkk ci
dooley Xel mu Sell mi.

Li waral Pool ñemee waxe noonu

14 Bokk yi, wóor na ma ne baax
ngeen ba fa mbaax mana yem,
fees dell ak xam-xam, ba mana
jàngleente mbiri Yàlla ci seen biir.
15 Bu sama kàddu diisee nag ci
bataaxal bii, dara taxul lu dul bëgga
yeesal seen xalaat, ndaxte Yàlla ci
kaw yiwam daf maa sas,
16 ma nekk jawriñu Kirist Yeesu,
yebal ma ci àddina ci xeeti ñi dul
Yawut. Liggéey bu sell laay def ngir
Yàlla, ci xamle xibaaru jàmmam bi,
ngir xeeti àddina sell ci dooley Xel
mu Sell mi, ba neex Yàlla, mel ni
sarax su ñu koy jébbal.
17 Kon nag maa ngi bànneexu ci
Kirist Yeesu ngir liggéey boobu ma
Yàlla dénk.
18 Awma fitu wax leneen nag, lu
dul li Kirist jëf jaarale ko ci man,
ngir xeeti àddina jébbalu ci moom;

jëf na jaarale ci samay wax ak samay
jëf,
19 ci ay tegtal ak i kéemaan,
sukkandikoo ci dooley Xelu Yàlla mi.
Ba fi mu nekk nag yégle naa fu nekk
xibaaru Kirist, li dale ci Yerusalem,
jaar ci gox yépp, ba àgg diiwaanu
Iliri.
20 Sama yéene mooy xamle
xibaaru turu Kirist fa mu eggagul,
ndax bëggumaa yeggale sas wu
keneen daloon.
21 Li ma def nag, dëppoo na ak li
Mbind mi wax ne:
«Ñi yégagul mbiram dinañu ko yég,
te ñi ko masula dégg, xam ko.»

Pool fas na yéeney dem dëkku Room

22 Bëggoon naa ñëw seetsi leen,
fekk ay téq-téq ñoo ma téye ba tey.
23 Waaye nag léegi bey naa sama
sas ci gox yii.
24 Bu may dem Espaañ nag, bëgg
naa faa jaar, nuyu leen; ndaxte ay
at a ngii maa ngi am yéene ju tar
ci ñëw seetsi leen. Bëgg na maa
nekk ci seen biir, ngir am bànneexu
sotteente ak yéen xalaat ab diir, te
it ngeen waajalal ma sama yoonu
Espaañ.
25 Waaye nag fi mu nekk maa ngi
dem nii Yerusalem, ngir dimbaliji
gaayi Yàlla yu sell ya fa nekk.
26 Ndaxte waa Maseduwan ak waa
Akayi ñi gëm, fas nañu yéeney sàkk
ci seeni alal, yónnee ko, ngir dimbali
ñi néew doole ci gaayi Yàlla yu sell,
yi nekk Yerusalem.
27 Yéene nañu ko, te it ci dëgg-
dëgg bor la, bu ñu wara fey. Ndaxte
gannaaw ñi gëm ci Yerusalem
séddoo nañu ak ñi dul Yawut seen
ngëm, kon xeet yooyu itam war
nañoo séddoo ak ñoom seen alal.
28 Kon nag waxtu wu ma noppee ci
liggéey boobu, ba teg may gu tedd gii
ci loxoy boroom, dinaa dem Espaañ,
tey jaar fi yéen.
29 Te wóor na maa ne bu ma agsee
ci yéen, dinaa indaale barkeb Kirist
bu mat sëkk.
30 Gannaaw loolu bokk yi, maa ngi
leen di ñaan ci turu sunu Boroom
Yeesu Kirist ak ci bëggante, gi Xelu
Yàlla mi def ci nun, ngeen defal ma
lii: àndleen ak man, nu tuur sunu
ñaq ci ñaan Yàlla.
31 Ñaanal-leen ma, ngir ma mucc
ci ñi gëmul ci waa Yude; te it
gaayi Yàlla yu sell yu nekk ci
Yerusalem nangu ndimbal, li ma
leen di yóbbul.
32 Dolli ci, Yàlla may ma, ma ñëw
seetsi leen ak xol bu sedd, nu booloo
yeeslu fa kanam Yàlla.
33 Yal na Yàlla miy Boroom jàmm
ànd ak yéen ñépp. Amiin.

16

Pool a ngi nuyu waa Room

1 Bu nu weesoo loolu, maa ngi
leen di dénk sunu jigéen Febe, miy
liggéeyal mbooloom ñi gëm ci dëkku
Señsere.
2 Nangeen ko jàpp ci turu Boroom
bi, ni ko gaayi Yàlla yi yelloo, te
dimbali ko ci lépp lu mu aajowoo,
ndaxte moom itam wax dëgg, dim-
bali na ñu bare, ba ci man mii di
wax ak yéen.
3 Nuyul-leen ma Pirsil ak Akilas,
samay nawle ci liggéeyu Kirist
Yeesu.
4 Ñoom ñaar dem nañu, bay
bëgga jaay seen bakkan ngir man;
maa ngi leen di gërëm ci loolu, du
man rekk sax, waaye itam mboolooy
ñi gëm ci xeeti àddina sépp.
5 Nuyul-leen ma it ñiy booloo ci
seen kër.
Maa ngi nuyu it Epaynet, mi jëkka
gëm Kirist ci diiwaanu Asi;
6 ak Maryaama, mi sonnoon lool ci
yéen.
7 Nuyul-leen ma it Andoronikus
ak Yuñas, sama bokk, yi ñu ma
booleeloon tëj; am nañu tur ci
ndawi Yàlla yi, te ñoo ma jiitu
sax ci gëm Kirist.
8 Te fàttewuma Ampilyaatus, mi
ma bëgg ci sama xol ngir Bo-
room bi.

9 Nuyul-leen ma it Urban, sunu
nawle ci liggéeyu Kirist, ak
sama soppe Estakis;
10 ak it Apeles, mi ngëmam dëggu,
ba yelloo kóolute.
Nuyul-leen ma it waa kër Aristo-
bul,
11 ak Erojon sama mbokk, ak waa
kër Narsis, ñi ci Boroom bi.
12 Maa ngi nuyu Tirifen, moom
ak Tirifos, jigéen ñi sonn ci
liggéeyu Boroom bi, ak it sama
soppe Persidd, mi ci jeex tàkk.
13 Maa ngi nuyu it Rufus, waa
ji xolam seey ci Boroom bi, ak
yaayam, mi ma féete woon it
cérub ndey.
14 Te fàttewuma Asànkirit, Fele-
gon, Ermes, Patarobas, Ermas,
ñoom ak mboolem bokk yépp.
15 Nuyul-leen ma it Filolog ak Yuli,
Nere ak jigéenam.
Te fàttewuma Olimpas ak gaayi
Yàlla yiy booloo ak ñoom ñépp.
16 Te yéen bokk yi, saafoonteleen
ak xol bu laab. Mboolooy ñi gëm
Kirist yépp a ngi leen di nuyu.

Moytuleen ñi leen di réeral

17 Bokk yi, maa ngi leen di dénk,
ngeen moytu ñi leen di féewale, ba
di leen jàddloo yoon wi, ciy wax
lu juuyoo ak dëgg gi ngeen jàng.
Dawleen leen ba sore.
18 Ndax ñu deme noonu
liggéeyaluñu Kirist sunu Boroom;
seen bopp lañuy liggéeyal. Ñu ngi
ñëw ak làmmiñ yu neex, di jay xol
yu woyof yi, ba nax leen.
19 Waaye seen dégg ndigal bir na
ñépp, ba sama xol sedd lool ci yéen.
Teewul nag damaa bëgg ngeen am
xam-xam bu leer ci lu baax, te baña
laal dara ci lu bon.
20 Su ko defee Yàlla Boroom jàmm
dina not Seytaane ci seeni tànk
léegi.
Yal na yiwu Yeesu sunu Boroom
ànd ak yéen!
21 Timote sama nawle bi may
jàpple ci liggéey bi, mu ngi leen di
nuyu, ak samay bokk Lusiyus, Yason
ak Sosipater.
22 Man Tersiyus mi bind bataaxal
bii nag, maa ngi leen di nuyu ci turu
Boroom bi.
23 Gayus mu ngi leen di nuyu;
moo may ganale ci këram, te foofa
it la mbooloo mi di dajaloo. Erast
miy topptoo mbiri xaalisu dëkk bi
it, nuyu na leen, ak sunu mbokk
Kartus.
24 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu
Kirist ànd ak yéen! Amiin.

Yàlla yelloo na ndam

25 Santleen Yàlla, mi leen mana
saxal bu wér ci dëggu xibaaru
jàmm, bi may waare ci mbirum
Yeesu Kirist! Nekkoon na kumpa gu
làqu diirub ay ati at,
26 waaye léegi nag Yàlla dindi na
nu ci kumpa. Santaane na, nu yégle
xibaar boobu ci xeeti àddina sépp,
ci firi Mbindi yonent yi, ngir nit ñi
man koo gëm, ba jébbalu.
27 Yàlla mi jagoo xam-xam bépp,
moom rekk moo yelloo ndam ba
fàww, jaar ci Yeesu Kirist! Amiin.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KORENT

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci
coobarey Yàlla, man ak Sosten sunu
mbokk,
2 noo leen di bind, yéen mbooloom
Yàlla, mi dëkk Korent. Nu ngi
leen di nuyu, yéen ñi Yàlla sédde
boppam jaare ci Kirist Yeesu, yéen
ñi Yàlla woo, ngeen sell, boole leen
ak ñi nekk ci àddina sépp tey tudd
turu sunu Boroom Yeesu Kirist, miy
seen Boroom, di sunu bos.
3 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak
Yeesu Kirist Boroom bi may yiw ak
jàmm.

Pool sant na Yàlla

4 Duma jóg ci di sant Yàlla sama
Boroom ci seen mbir ndax yiw, wi
mu leen may ci seen bokk ci Kirist
Yeesu.
5 Ndaxte ci yiwi Yàlla yépp ngeen
woomle ci Kirist, muy ci wax, muy
ci xam-xam.
6 Ndaxte li nu doon seedeel Kirist,
Yàlla dëggal na ko ci yéen.
7 Noonu nag ñàkkuleen genn may
léegi bi ngeen di séentu waxtu, wi
sunu Boroom Yeesu Kirist di feeñ ci
biir ndamam.
8 Kirist dina leen dooleel ba ca muj
ga, ngir ngeen baña am wenn ŋàññ
bés bu sunu Boroom Yeesu Kirist
délsee.
9 Yàlla kuy sàmm kóllëre la, moom
mi leen woo, ngir ngeen bokk ak
Doomam Yeesu Kirist, sunu Boroom.

Na mbooloo mi juboo

10 Waaye bokk yi, maa ngi leen
di dénk ci turu sunu Boroom Yeesu
Kirist, ngeen juboo te baña féewaloo
ci seen biir. Waaye nangeen ànd te
booloo, bokk xel, bokk xalaat.
11 Ndaxte bokk yi, waa kër Kelowe
xamal nañu ma ne dangeen di xu-
loo.
12 Maa ngi ñëw ca wax ja: kenn
ku nekk ci yéena ngi naan: «Man
ci Pool laa bokk!» «Man ci Apolos!»
«Man ci Sefas!» «Man ci Kirist!»
13 Ndax Kirist dafa xaajoo? Ndax
Pool lañu daajoon ca bant ba, mu
dee ngir yéen? Ndax sóob nañu leen
ci ndox, ngir wone ne bokk ngeen ci
Pool?
14 Maa ngi sant Yàlla ci li ma
sóobul kenn ci yéen, ku dul Kirispus
ak Gayus,
15 ngir kenn baña wax ne ci sama
tur lañu ko sóob.
16 Ahakay! Sóob naa it ci ndox
waa kër Estefanas. Waaye ci sama
pàttaliku sóobuma keneen.
17 Ndaxte Kirist yebalu ma ngir
may sóobe ci ndox, waaye da maa
yebal, ngir may yégle xibaaru jàmm
bi, te ma bañ koo def ak waxi xam-
xamu nit, ngir baña ñàkkal faayda
deewu Kirist ca bant ba.

Xam-xamu nit jotewul dara ak bu Yàlla

18 Ndaxte yégleb deewu Kirist ca
bant ba, ag ndof la ci ñiy sànku.
Waaye ci nun ñi aw ci yoonu mucc
gi, dooley Yàlla la.
19 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Dinaa folli xam-xamu boroom
xam-xam yi,
lem xalaati ñi am xel.»
20 Ana boroom xam-xam bi? Ana
kaaŋ mi? Ana boroom làmmiñ wu
neex wi ci àddina sii? Xanaa Yàlla
wonewul ne xam-xamu àddina si ag
ndof la?
21 Gannaaw àddina si ci xam-
xamam demul ba xam Yàlla —te
Yàllaa dogal loolu ci xam-xamam—
soob na Yàlla mu musal ñi gëm,
jaar ci yégleb xibaaru Kirist, fekk ag
ndof la ci bëti nit.
22 Ndaxte Yawut yi ñu ngi laaj ay
firnde; Gereg yi di wut xam-xam.
23 Waaye nun nu ngi yégle Kirist,
mi ñu reyoon ca bant ba, te loolooy
téq ngëmu Yawut yi, di ag ndof ci ñi
dul Yawut.
24 Waaye ci ñi Yàlla woo, ñuy
Yawut mbaa di Gereg, Kirist mooy
dooley Yàlla, di xam-xamu Yàlla.

25 Li ñuy wax ag ndof ca wàllu
Yàlla moo gëna tedd xam-xamu nit.
Te li ñuy wax ñàkk dooley Yàlla moo
ëpp kàttan dooley nit.
26 Bokk yi, seetleen seen nekkin, bi
leen Yàlla di woo. Barewul woon ci
yéen, ñi ñuy tudde ay boroom xam-
xam mbaa ay boroom doole mbaa
ñu rafet ab juddu.
27 Waaye li àddina teg ag ndof,
Yàlla tànn na ko, ngir rusloo boroom
xam-xam yi; te li àddina teg ag ñàkk
doole, Yàlla tànn na ko, ngir rusloo
boroom doole yi.
28 Li dul juddu bu rafet te mata
xeeb ci àddina, Yàlla tànn na ko;
Yàlla tànn na li nekkul, ngir neenal
li nekk.
29 Noonu kenn du mana damu ca
kanam Yàlla.
30 Waaye Yàlla moo def ba ngeen
bokk ci Kirist, moom mi doon ci
nun xam-xam bu jóge ca Yàlla,
maanaam: sunu njubte, sunu sell-
aay, sunu njot.
31 Loolu dafa am, ngir li Mbind mi
wax am, ne: «Kuy damu, na damu
ci Boroom bi.»

2

1 Man ci sama bopp, bokk yi, bi ma
ñëwee ci yéen, ngir yégle mbóoti
Yàlla, ñëwuma ci ay wax yu neex ak
xam-xam bu réy.
2 Dogu woon naa ci baña xam dara
ci seen biir lu dul Yeesu Kirist, te
muy ki ñu rey ca bant ba.
3 Bi ma teewee ci yéen, ànd naa
ak ñàkk doole, ragal ak njàqare.
4 Li ma wax ak li ma waare,
defuma ko ci làmmiñ wu neex,
sukkandikoo ko ci xam-xamu nit,
waaye ànd na ak ay firnde yu so-
qikoo ci kàttanu Xelum Yàlla,
5 ngir seen ngëm baña wékku ci
xam-xamu nit ñi waaye mu wékku
ci dooley Yàlla.

Xelum Yàlla mooy joxe xam-xamu Yàlla

6 Moona am na xam-xam bu nuy
yégal ñi mat, xam-xam bu bokkul ci
àddina si, te njiiti àddina si xamuñu
ko, ñoom ñi nara wéy.
7 Nu ngi yégle mbóotu xam-xamu
Yàlla, mu nëbbu woon te Yàlla dogal
ko ngir sunu ndam, laata àddina di
sosu.
8 Kenn ci njiiti àddina amul woon
xam-xam boobu. Su ñu ko amoon,
kon duñu rey Boroom ndam li ci
bant bi.
9 Waaye Mbind mi nee na:
«Lu bët gisul,
nopp déggu ko,
xel xalaatu ko,
loolu la Yàlla dencal ñi ko bëgg.»
10 Fekk nag nun la ko Yàlla won,
jaarale ko ci Xelam.
Xelum Yàlla mooy leeral lépp, ba
ci xalaati Yàlla yi gëna xóot.
11 Kan ci nit ñi moo xam yëfi nit?
Xanaa xelum nit mi nekk ci moom
rekk a ko xam. Noonu it kenn xamul
yëfi Yàlla, ku dul Xelum Yàlla.
12 Nun nag Xel mi nu jot, jógewul
ci àddina, waaye Yàllaa nu ko sol.
13 Loolu nu Yàlla may, yéglewunu
ko ci ay baat yu soqikoo ci xam-
xamu nit, waaye nu ngi koy yégle
ci baat, yi soqikoo ci Xelum Yàlla, di
tekkantal yëfi Xelum Yàlla ci ay baat
yu mu nu sol.
14 Nit kese du nangu yëfi Xelum
Yàlla. Ag ndof lay doon ci moom;
du ko mana nangu, ndaxte ku yor
Xelum Yàlla rekk moo ko mana
ràññale.
15 Nit ki yor Xelum Yàlla dafay àtte
lépp; moom ci boppam, kenn du ko
àtte.
16 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Ana ku xam xalaatu Boroom bi?
Ku ko doon digal?»
Waaye nun am nanu xalaatu Kirist.

3

Xuloo ci biir mbooloom ñi gëm

1 Man nag bokk yi, manuma
woona wax ak yéen ni ay nit ñuy
déggal Xelum Yàlla, waaye waroon
naa wax ak yéen ni ñuy topp seen
nafsu, mel ni ay liir ci seen dund ci
Kirist.
2 Nàmpaloon naa leen, waaye jox-
uma leen dugub, ndaxte àttanuleen

ko woon, te ba léegi sax àttanuleen ko
3 ci li ngeen di topp seen nafsu. Bu ñeetaan ak xuloo amee ci seen biir, xanaa du loolu mooy wone ne dangeena topp seen nafsu, di doxale ni niti àddina?
4 Bu kenn yéglee ne: «Man ci Pool laa bokk,» keneen ne: «Man ci Apolos,» ndax jëfewuleen ni niti àddina rekk?
5 Kuy Apolos? Ak kuy Pool? Nun ay surga rekk lanu, yu ngeen jaare, ba gëm. Te Boroom bi moo sas ku nekk liggéeyam.
6 Maa jëmbët, Apolos suuxat, waaye Yàlla moo jebbil.
7 Ki jëmbët nag ak ki suuxat, kenn du ci dara, waaye Yàlla miy jebbil rekk moo am solo.
8 Ki jëmbët ak ki suuxat benn lañu. Teewul nag ku nekk dina jot yool bu tollook liggéeyam.
9 Nu ngi liggéeyandoo ci liggéeyu Yàlla; yéenay toolu Yàlla, yéenay taaxum Yàlla.
10 Man nag teg naa fondamaa bi, ni tabaxkat bu man liggéeyam, dëppook sas wi ma Yàlla jagleel ci kaw yiwam. Te keneen a ngi tabax ci kaw; waaye na ku nekk teeylu ci ni muy tabaxe.
11 Ci li jëm ci fondamaa bi, kenn manu fee tëral beneen bu dul bi fi xasa taxaw, muy Yeesu Kirist.
12 Ku tabax ci kaw fondamaa bi, wurus, xaalis, per, dénk, gittax walla boob,
13 sa liggéey dina fés, ndaxte bés baa koy xamle. Bés boobu dina fenk ni sawara, te sawara si dina nattu liggéeyu ku nekk.
14 Ku sa liggéey dëgër, dinga jot yool.
15 Waaye ku sa liggéey lakk, dinga ñàkk. Yaw ci sa bopp dinga mucc, waaye mel ni ku rëcc ci sawara si.
16 Xanaa xamuleen ne yéenay kër Yàlla, te Xelum Yàlla dëkk na ci yéen?
17 Ku yàq kër Yàlla gi, Yàlla dina la yàq, ndaxte kër Yàlla gi dafa sell, te yéenay kër googu.
18 Kon bu kenn nax boppam: su kenn ci yéen tegee boppam boroom xam-xam ci gis-gisu àddina sii, kooku na doon dof, ngir am xam-xam bu wóor.
19 Ndaxte xam-xamu àddina si, ndof la fa Yàlla. Moom la Mbind mi ne: «Yàlla jàpp na ñu muus ñi, ba seen fiir këppu ci seen kaw.»
20 Te it: «Boroom bi xam na xalaati boroom xam-xam yi; xam ne duñu mujj fenn.»
21 Kon nag bu kenn tiitaru ndax nit ñi, ndaxte yéena moom lépp,
22 muy Pool, di Apolos, di Sefas, di àddina, di dund, di dee, di lu am, di luy ñëw; lépp, yéena ko moom.
23 Yéen, Kirist a leen moom; Kirist, Yàllaa ko moom.

4

Yàlla rekk moo am sañ-sañu àtte nu

1 Nañu nu teg kon ay surgay Kirist, di ay jawriñ yuy xamle mbóoti Yàlla.
2 Li war ci jawriñ mooy mu takku ci liggéeyam.
3 Ngeen àtte ma walla ñeneen àtte ma, amaluma ko solo. Man sax duma àtte sama bopp.
4 Sama xel yeddu ma ci dara, waaye loolu taxul ma jub; ki may àtte mooy Boroom bi.
5 Looloo tax buleen daan kenn ci àtte, bala jamono ji di jot te Boroom bi ñëw. Mooy leeral yi nëbbu ci lëndëm, di làññi mébétu xol yi. Bu ko defee ku nekk dina jot ci Yàlla ngërëm li mu yelloo.
6 Bokk yi, ci loolu ma leen doon wax lépp nag, misaal naa leen ko ci Apolos ak ci man, ngir ngeen xool ci nun, ba xam li wax jii di tekki: «Bu seen xalaat weesu li Mbind mi wax.» Noonu kenn du màggal kii, suufeel ki ci des.
7 Ndaxte yaw, ku la def, ba nga gëna màgg ñi ci des? Loo am lu ñu la mayul? Te bu ñu la ko mayee, lu tax nga di ci tiitaru, mel ni mayuñu la ko?

8 Yéen suur ngeen xaat! Woomle
ngeen xaat! Tàmbali ngeen di ngu-
uru te agseegunu! Céy ni ma bëgge,
ngeen di nguuru, ba nu mana bokk
ak yéen di nguuru!
9 Xalaat naa ne, nun ndawi Kirist
yi, Yàlla def na ba nu mel ni nit
ñu ñu jàppe ci xare te mujj ci
sàppe yi, ñu dogal seen dee, nuy
ceetaanum mbindeef yépp, muy nit
muy malaaka.
10 Nun teg nañu nu ni ay dof ndax
Kirist, waaye yéen am ngeen xel ci
Kirist. Néew nanu doole, waaye
yéen am ngeen doole. Nawees na
leen, waaye nun dañu noo xeeb.
11 Ba fii mu nekk, danoo xiif, mar
te rafle; ñu ngi nuy dóor, te dëkkunu
fenn;
12 nu ngi ñaq di jariñoo. Ku nu
saaga, nu ñaanal la lu baax. Coono
bu ñu nu teg, nu tegoo ko.
13 Ku nu ñaawal, nu tontu la tont
lu rafet. Fi mu ne noo mujj di
mbalitu àddina, di ñu ñàkk njariñ
ci lépp.

14 Binduma leen loolu ngir ngeen
am yeraange, waaye dama koo def
ngir artu leen, ndaxte yéenay samay
doom te bëgg naa leen.
15 Su ngeen amee fukki junniy njiit
yu leen di sàmm ci Kirist, ba tey
benn baay rekk ngeen am, ndaxte
maa leen yégal xibaaru jàmm bi, ba
jur leen ci Kirist.
16 Kon nag maa ngi leen di ñaan,
ngeen roy ci man.
17 Looloo tax ma yebal ci yéen
Timote, miy sama doomu diine, di
doom ju takku te ma bëgg ko. Dina
leen fàttali ni may dunde ci Kirist, te
mu dëppook li may jàngle fu nekk ci
mboolooy ñi gëm ñépp.

18 Am na ci seen biir ñuy tiitaru,
di xalaat ne duma délseeti ci yéen.
19 Waaye bu soobee Boroom bi,
léegi ma ñëw ci yéen te seet boroom
tiitar yooyu; waxuma seen kàddu,
seen doole laay seet.
20 Ndaxte nguuru Yàlla du waxi
kese, waaye doole la.

21 Lu leen gënal? Ma ñëw ci
yéen, yor ab yar, walla ma ànd ak
mbëggeel, te lewet?

5

Génneleen kiy moy Yàlla ci seen biir

1 Dégg nanu sax ñu naan, am na
kuy moy Yàlla ci seen biir, moy gu
ni tollu, duñu ko gis sax ci ñi xamul
Yàlla. Dem na, ba am ci yéen kuy
séy ak jabaru baayam.
2 Moona yéen de, yéena ngi ti-
itaru. Waaye dangeena waroona am
naqar, ba dàq kiy def loolu ci seen
biir!
3 Man nag, jëmm ji sore na leen,
waaye xel mi mu ngi ci yéen, te
àtte naa xaat kiy def loolu, ni su ma
teewoon ci seen biir. Dogal naa,
4 ngeen daje ci turu Boroom bi
Yeesu, te sama xel teewe ko, ànd ak
dooley Boroom bi Yeesu,
5 nu jébbal nit kooku Seytaane,
yaramam yàqu, ngir ruuwam mucc
keroog bésu Boroom bi.

Bàkkaar ci xol dafa mel ni lawiir ci mburu

6 Seen tiitar bi jekkul dara. Xanaa
xamuleen ne tuuti lawiir day tax
tooyalu fariñ bépp funki?
7 Ni ma leen ko mana misaale,
jëleleen fi bépp lawiir bu yàgg,
ngir ngeen sell ni tooyal bu bees bu
amul lawiir, ndax nekk ngeen ko
ba noppi. Ndaxte Kirist deeyal na
nu ca bant ba, mel ni gàtt bu ñuy
rendi, jébbal ko Yàlla ca màggalu
bésu Mucc ba.
8 Kon nanu màggal sunu Màggal,
waxuma ak lawiir bu màggat biy
misaal kiñaan ak lu bon, waaye ak
mburu mu amul lawiir, maanaam ci
xol bu laab ak ci dëgg.
9 Bindoon naa leen, ngeen baña
séq dara ak njaalookat yi.
10 Bëgguma ci woona limaale waa
àddina, maanaam njaalookat yi, nay
yi, njublaŋ yi ak xërëmkat yi. Su
ngeen séqul ak ñooñu dara, kon
fàww ngeen génn àddina.

11 Lii laa leen bëggoona wax:
buleen séq dara ak ku ñu tudde
mbokk mu gëm Kirist, te fekk day
njaaloo walla mu nay walla muy
xërëm walla muy xas nit walla muy
màndi walla muy njublaŋ. Nit ku
mel noonu moom, buleen bokk ak
moom, sax far di lekk.
12 Ndax man maa wara àtte ñi
bokkul ci mbooloom ñi gëm Kirist?
Déedéet! Waaye ñi bokk ci seen
mbooloo yéena leen wara àtte.
13 Ñi bokkul ci mbooloom ñi gëm,
Yàlla moo leen di àtte. Waaye yéen,
ni ko Mbind mi waxe: «Dàqleen ci
seen biir kiy def lu bon.»

6

Waruleena réeroo ci seen biir

1 Te it bu kenn ci yéen amee lëj-lëj
digganteem ak mbokku taalibeem,
lu tax muy dem ca àttekaayi ñi
xamul Yàlla, te baña dem ca gaayi
Yàlla yi, ñu àtte ko?
2 Xanaa dangeena xamul ne, gaayi
Yàlla yi ñooy àtteji àddina? Te
ndegam yéenay àtteji àddina, lu
tere ngeen mana àtte mbir yu ñàkk
solo yi?
3 Xanaa xamuleen ne nooy àtteji
malaaka yi? Waxatumaak mbiri
àddina sii.
4 Bu ngeen amee ay lëj-lëj yu mel
noonu, dangeen di wuti ay àttekat
ci ay nit, ñi amul wenn yoon ci
mbooloom ñi gëm!
5 Ma ne kon, war ngeena rus!
Xanaa amul ci seen biir kenn ku am
xel, ku mana àtte bokkam yi?
6 Waaye defuleen loolu; mbokk
a ngi layoo ak moroomam, rax-ca-
dolli ci kanam ñi gëmul lañu koy
defe!
7 Layoo bi sax wone na ne bàyyi
ngeen seen warugar. Lu tax
muñuleen sax tooñ, yi ñu leen di
tooñ? Lu tax far nanguwuleen, ñu
sàcc leen?
8 Waaye yéen sax yéenay tooñ ak
di sàcc, te seeni bokk ngeen koy def!
9 Xanaa xamuleen ne, ñi jubadi
duñu bokk ci nguuru Yàlla? Bu
leen ci kenn nax: ñiy doxaan walla
xërëmkat yi ak njaalookat yi ak
góor-jigéen ñi ak ñi ànd ak ñoom,
10 walla sàcc yi ak ñu bëgge ñi ak
màndikat yi ak ñiy xaste ak njublaŋ
yi, duñu bokk ci nguuru Yàlla.
11 Te am na ñu meloon noonu ci
yéen. Waaye Yàlla fóotal na leen
seeni bàkkaar, sellal leen, àtte leen
ni ñu jub, ci turu Boroom bi Yeesu
Kirist ak ci dooley Xelum Yàlla, sunu
Boroom.

Jariñooleen seen yaram ngir ndamu Boroom bi

12 Am na ci yéen ñu naan: «Sañ
naa lépp.» Waaw, waaye du lépp
a jariñ nit. «Sañ naa lépp,» waaye
duma bàyyi dara, mu not ma.
13 Am na ci yéen ñu naan: «Ñam
mooy jariñ biir, te biir ay jariñoo
ñam.» Waaw, te Yàlla dina leen yàq,
ñoom ñaar yépp. Waaye sàkkuñu
yaram ngir moy Yàlla; dañu koo
sàkk, ngir muy jariñ Boroom bi,
Boroom bi di ko jariñoo.
14 Te Yàlla, mi dekkal Boroom bi,
dina dekkal it sunu yaram jaare ko
ci dooleem.
15 Xanaa xamuleen ne, seen yaram
ñooy céri Kirist? Ndax kon damay
jël céri Kirist, def ko céri jigéeni
moykat? Mukk!
16 Xanaa xamuleen ne, kuy ànd
ak jigéen juy moy dafay booloo ak
moom, nekk benn? Ndaxte Mbind
mi nee na: «Ñoom ñaar dinañu
doon benn.»
17 Waaye nag kuy ànd ak Boroom
bi, xel yi dañuy booloo, nekk benn.
18 Dawleen njaaloo! Bépp
bàkkaar bu nit mana def, du laal
yaramam, waaye nag kuy njaaloo,
dafay bàkkaar, di lor yaramam.
19 Xanaa xamuleen ne, seen yaram
mooy kër Yàlla gi? Gannaaw Xel mu
Sell maa ngi ci yéen, te Yàllaa leen
ko may, kon moomuleen seen bopp,
20 ndaxte Yàlla jot na leen ak njég
lu réy. Kon nag màggal-leen Yàlla
ci seen yaram.

7

Li jëm ci mbirum séy

1 Nanu jàll nag léegi ci laaj, yi
ngeen ma doon bind, ci baña ànd ak
jigéen, ndax lu baax la ci góor.
2 Lii mooy sama xalaat: moy gu
bare gi tax na ba, na góor gu nekk
am jabaram, jigéen ju nekk am
jëkkëram.
3 Jëkkër war na def warugaru
jëkkër ci jabaram; jabar it def waru-
garu jabar ci jëkkëram.
4 Jigéen ji amul sañ-sañ ci yara-
mam moom kenn; jëkkëram moo ko
moom. Niki noonu it jëkkër ji amul
sañ-sañ ci yaramam; jabaram moo
ko moom.
5 Bu kenn tere boppam mo-
roomam, su dul ne dangeena
mànkoo ci def noonu ab diir,
ngir gëna mana wéetal Yàlla ci
ñaan. Waaye su loolu weesoo,
nangeen doxal yoonu séy; lu ko
moy, Seytaane dina leen fiir ndax
seen ñàkk maandute.
6 Li ma leen di wax fii du ndigal,
waaye dama leen di xamal li ñu leen
may, ngeen def ko.
7 Ndaxte dëgg-dëgg su ma
sañoon, kon ñépp mel ni man;
waaye ku nekk ak li la Yàlla jagleel,
kii ak may gii, kee ak may gale.
8 Lii laay yégal ñi séyul ak it ñi
seen jëkkër dee: baax na ci yéen, su
fekkee dangeena toog rekk ni man,
baña séy.
9 Waaye su ngeen manula téye
seen bopp, nangeen séy, ndaxte séy
moo gën xemmem di leen gaañ.
10 Ñi séy nag, maa ngi leen di
jox ndigal lii —Boroom bi moo ko
waxoon, du man— jigéen ju séy
warula teqalikoo ak jëkkëram.
11 Te bu teqalikoo ak moom, bumu
séyaat, mbaa boog na juboo ak
jëkkëram. Te bu jëkkër ji fase
jabaram.
12 Ñi ci des nag, lii laa leen di wax
—Boroom bi waxu ko woon— su nit
ku gëm Kirist amee jabar ju gëmul,
te mu nangoo séy ak moom, waru
koo fase.
13 Naka noonu it su jigéen ju gëm
Kirist amee jëkkër ju gëmul, te mu
nangoo nekk ak moom, warula tas.
14 Li tax ma wax ko moo di, jëkkër
ji gëmul, Yàlla sellal na ko, ndax li
mu ànd ak jabaram. Te it jigéen ji
gëmul, Yàlla sellal na ko, ndax li mu
ànd ak jëkkëram ji gëm; lu ko moy,
seeni doom dinañu am sobe, te fekk
dañoo sell.
15 Waaye nag, su fekkee ki gëmul
bëgg na dem, na dem. Ci wàll
woowu nag, ki gëm Kirist, muy
jëkkër ji walla jabar ji, amul benn
tënk, ndaxte Yàlla moo leen woo
ngir ngeen dund ci jàmm.
16 Loo ci xam, yaw jigéen ji, ndax
dinga gëmloo sa jëkkër Musalkat bi
walla déet? Loo ci xam yaw jëkkër
ji it, ndax dinga gëmloo sa jabar
Musalkat bi walla déet?
17 Ku nekk nag na dund, ni ko ko
Boroom bi jagleele, mu méngoo ak
ni mu meloon, bi ko Yàlla wooyee.
Moom laay tëral ci mboolooy ñi gëm
yépp.
18 Ki xaraf, bi ko Yàlla wooyee,
warula jéema far màndargam xaraf
bi. Ki xaraful, bi ko Yàlla wooyee,
aajowul mu xaraf.
19 Xaraf ak ñàkka xaraf lépp a
yem; li am solo moo di topp ndigali
Yàlla.
20 Na kenn ku nekk jàpp ci li mu
nekkoon, bi ko Yàlla wooyee.
21 Ndax jaam nga woon, bi la Yàlla
wooyee? Na ci sa xel dal. Waaye soo
amee bunt, ba yiwiku, nanga ci jaar.
22 Ku nekkoon jaam, bi la Boroom
bi wooyee, Boroom bi goreel na la.
Ba tey it ku nekkoon gor, bi ñu la
wooyee, jaamu Kirist nga.
23 Gannaaw Yàlla jot na leen ak
njég lu réy, buleen doon jaamub nit.
24 Bokk yi, fàww ku nekk wéy ca
kanam Yàlla ci fànn ga mu nekkoon,
bi ko Yàlla wooyee.
25 Ci li jëm ci janq yi, awma
ndigalu Boroom bi, waaye maa ngi
joxe sama xalaat, ni ku ñu wóolu

ndax li ma jot yërmandey Boroom bi.
26 Bu nu seetee tiis wii fi teew nag, defe naa ne li baax ci nit, moo di mu sax ci li mu nekk.
27 Ndax takk nga jabar? Bul wuta tàggook moom. Ndax takkuloo jabar? Bul wut jabar.
28 Waaye nag boo séyee, defoo bàkkaar, te bu janq séyee, deful bàkkaar. Waaye ñi séy dinañu am naqar ci àddina, te naqar woowu dama leen ko bëggoona fanqal, yéen ñi séyagul.
29 Lii laa bëgga wax, bokk yi: diir bu gàtt rekk a fi des. Lu weesu tey, na góor ñi am jabar di def, ni bu ñu ko amul woon;
30 ñiy jooy, mel ni ñu jooyul; ñiy bég, mel ni ñu bégul; ñiy jënd, ni ñu moomul li ñu jënd;
31 ñiy jariñoo àddina, bañ cee xér. Ndaxte àddina sii, ci ni mu mel, dootul yàggati.
32 Bëggoon naa, ngeen baña am benn xalaat. Góor gu takkul jabar dafay bàyyi xel ci mbiri Boroom bi, di wuta neex Boroom bi.
33 Waaye ku takk jabar, fàww mu bàyyi xel ci mbiri àddina si, ak nu mu mana neexe jabaram,
34 te noonu dafay daldi bare soxla. Jigéen ju séyul, walla janq, dafay bàyyi xel ci mbiri Boroom bi— bëgg koo jox yaramam ak xelam. Waaye jigéen ji séy dafay bàyyi xel ci mbiri àddina, ak nu mu mana neexe jëkkëram.
35 Seen njariñ a tax ma wax lii, du ngir teg leen yen bu ngeen àttanul, waaye ngeen mana jàppandil Boroom bi ci njaamu gu rafet gu àndul ak genn njaaxle.
36 Nanu jàll nag ci mbiri kiy takk ngoro te amul pastéefu takk ndaw si. Su fekkee ne waxambaane wi xalaat na ne jëfewul nu jekk ak janq bi, fekk muy wees ag ndawam, te mu xalaat ne dafa koo wara takk, kon na ko takk, ni mu ko bëgge; deful bàkkaar.
37 Waaye nag su dogoo dëgg ci baña takk, fekk sagoom rekk a tax te kenn tegu ko ko, kon ba tey def na lu baax.
38 Noonu ku takk as ndawam def na lu baax, rawatina nag ku takkul.
39 Jigéen ji séy dina ànd ak jëkkëram giiru dundam. Waaye su jëkkër ji faatoo, man na séy ak ku ko neex, su fekkee ne góor gu gëm la.
40 Moona nag dina gëna bég, bu toogee noonu rekk. Loolu mooy sama xalaat, te defe naa ne man it am naa Xelum Yàlla.

8

Mbir yi jëm ci lekk yàpp, wi ñu jagleel xërëm yi

1 Léegi nag, ci li jëm ci yàpp wi ñu jébbal xërëm yi: nun ñépp am nanu xam-xam, loolu dëgg la. Xam-xam day tax ba nit yég boppam, waaye mbëggeel day yékkati ngëm.
2 Ku xalaat ne xam nga dara, sa xam-xam bënnagul.
3 Waaye ku bëgg Yàlla, Yàlla xam la.
4 Kon nag ci li jëm ci lekk yàpp wu ñu jébbal xërëm yi, xam nanu ne xërëm du dara ci àddina; xam nanu itam ne Yàlla kenn rekk la.
5 Su fekkee ne am na sax yu ñuy teg Yàlla, muy ci asamaan mbaa ci suuf —ndaxte am na yu bare yu ñu faral di bokkaaleel Yàlla ak Boroom bi—
6 ba tey ci nun, jenn Yàlla rekk a am, muy Baay bi; lépp a ngi jóge ci moom te moom lanu nekkal. Te it benn Boroom rekk a am, muy Yeesu Kirist; lépp a ngi jaare ci moom, te nun it nu ngi dund jaare ci moom.
7 Waaye ñépp xamuñu loolu. Am na ñu tàmmoon xërëm yi, te léegi, bu ñu lekkatee yàppu sarax yi, dañuy xalaat ne xërëm lañu ko jagleel. Seen xel dafa leen di yedd, ndaxte ci seen ñàkka xam dañuy foog ne taq nañu sobe ndax ñam woowu.
8 Waaye ñam manula tax nu neex Yàlla. Su nu ci lekkee, du yokk dara ci nun. Su nu ci lekkul, du nu wàññi dara.

9 Waaye moytuleen, ba sañ-sañ bi
ngeen am, baña yóbbe bàkkaar ñi
seen ngëm néew.
10 Su amee ku ngëmam néew,
mu gis la, yaw mi bare xam-xam,
nga toog di lekk ca màggalukaayu
xërëm ya, ndax du ko xiir mu lekk
yàppu sarax?
11 Noonu sa xam-xam dina lor
kooku ngëmam néew, fekk sa
mbokk moomu, Kirist dee na ngir
moom!
12 Su ngeen bàkkaaree, ba tooñ
bokk yi néew ngëm, di nëxal seen
xel, bàkkaar ngeen ba tooñ Kirist.
13 Kon bu sama mbokk sóoboo
ci bàkkaar ndax ñam wi ma lekk,
dootuma lekk mukk yàpp, ngir baña
sóob ci bàkkaar sama mbokk mi.

9

Dëddu naa peyu ndawal Kirist te lew na ma

1 Ndax awma ndogal ci li may def?
Ndax duma ndawul Kirist? Ndax
gisuma Yeesu sunu Boroom? Xanaa
du yéena soqikoo ci liggéey bi ma
Boroom bi sant?
2 Su ma ñenn ñi tegul ndaw,
moom laa ci yéen, ndaxte yéenay
firnde jiy wone ne ndawul Boroom
bi dëgg laa.
3 Nii laay tontoo ñi may àtte:
4 Xanaa sañunoo lekk ak a naan?
5 Xanaa sañunoo indaale soxna su
gëm Kirist, ni yeneen ndawul Kirist
ak doomi ndeyu Boroom bi ak Sefas
sax?
6 Walla boog man ak Barnabas
rekk noo wara daan sunu doole?
7 Kan moo masa solu soldaar ci
pexey boppam? Kan mooy bey tool
te du ci jariñu? Walla kan mooy
sàmm jur te du naan ca soow ma?
8 Lii may wax, du ci yëfi doom
Aadama rekk laa ko jukkee; xanaa
du yoon wi it moo ko santaane?
9 Ndaxte bind nañu ci yoonu
Musaa ne: «Bul sunjuñ gémmiñu
nag wu ñu takk ci bojjukaay.» Ndax
mooy tekki nag ne, Yàlla dafa bàyyi
xel nag yi?
10 Walla boog xanaa nun noo
moom wax jooju? Waaw, noo tax ñu
bind loolu. Noonu kuy bey war na
am yaakaar, te kuy bojj di yaakaara
jot wàllam.
11 Nu ji ci yéen yëfi Xelum Yàlla,
ba noppi góobe ci yéen yëfi àddina,
ndax loolu dafa ëpp li nu wara
séentu?
12 Ndegam ñeneen a am sañ-sañ
boobu ci yéen, nun kon waxi-noppi.

Waaye nag jariñoowunu sañ-sañ
boobu. Danuy far muñ lépp, ngir
baña indi ndog ci yoonu xibaaru
jàmm bu Kirist bi.
13 Xanaa xamuleen ne, ñiy
liggéeyal yëf yu sell yi, dañuy lekk
ñam, wi ci kër Yàlla gi, te ñiy liggéey
ci sarxalukaay bi, dañuy jot seen
wàll ci sarax yi?
14 Naka noonu it Boroom bi digle
na ne, ñiy yégle xibaaru jàmm bi,
nanu ci dund.
15 Waaye man jariñoowuma benn
ci sañ-sañ yooyu, te binduma yëf
yooyu, ngir ngeen di ma defal yu ni
mel. Dee sax moo ma ko gënal—
kenn du jële ci man mbir moomu
may kañoo!
16 Su may yégle xibaaru jàmm bi,
manuma cee kañu. Sas la, wu ñu ma
sas. Dinaa torox, su ma yéglewul
xibaaru jàmm bi!
17 Su doon ci sama coobare laa
yégle xibaaru jàmm bi, man naa ci
séentu yool. Waaye defuma ko ci
sama coobare, ndaxte sas la, wu ñu
ma sas.
18 Kon nag lan mooy sama yool?
Xanaa di yégle xibaaru jàmm bi ci
dara, te baña jariñoo sañ-sañ boobu
ma ci yelloo.

19 Gor laa te kenn moomu ma;
teewul def naa sama bopp jaamu
ñépp, ngir mana gindi nit ñu bare
ci Kirist.
20 Ci biir Yawut yi, sol naa melow
Yawut yi, ngir gindi leen. Man
ci sama bopp yoonu Musaa jiitalu
ma, terewul bi ma nekkee ci biir
ñiy sàmm yoonu Musaa, sàmm naa
yoon wa, ngir gindi leen.

21 Ci biir ñi nekkul ci yoonu
Musaa, faalewuma woon yoon wi,
ngir gindi leen; waxuma ne ànduma
ak yoonu Yàlla, waaye topp naa
yoon ci sama bokk ak Kirist.
22 Ci biir ñi néew ngëm, meloon
naa ni ku néew ngëm, ngir gindi
leen. Doon naa lépp ci ñépp, ngir
def lépp lu ma man, ba ñenn mucc
ci.
23 Damaa def loolu lépp ndax
xibaaru jàmm bi, ngir man it ma am
wàll ci barkeem.
24 Xanaa xamuleen ne, ñépp ñooy
daw cib rawante, waaye kenn rekk
ay jël ndam li? Dawleen nag ngir jël
ko.
25 Ñiy joŋante ci po muy waral
tàggat yaram, dañuy xañ seen bopp
lu bare. Dañu koy def, ngir am
kaalag ndam gu dul yàgg; waaye
nun danu koy def, ngir am kaalag
ndam gu sax ba fàww.
26 Man nag noonu laay dawe, te
duma dawantu. Noonu laay bëree,
waaye duma def ni nit kuy dóor ci
jaww ji.
27 Waaye damay not sama yaram,
ba moom ko, ngir ragala yégal ñi ci
des xibaaru jàmm bi, ba noppi Yàlla
xañ ma ndam li.

10

Mbirum bànni Israyil misaal la, ma nuy artu

1 Bokk yi, bëgguma ngeen umple
li daloon sunu maam ya. Ñoom
ñépp niir wa* tiimoon na leen, te
ñoom ñépp jàll nañu géej.
2 Sóobu nañu ca ndoxu géej ga ak
ca niir wa, ba bokk noonu ci Musaa.
3 Ñoom ñépp bokk nañoo lekk
ñam wa Yàlla joxe,
4 naan naan ga mu joxe, ndaxte ñu
ngi doon naan ca xeer, wa leen doon
gunge, te xeer woowa Kirist la woon.
5 Teewul ñi ëpp ci ñoom neexuñu
woon Yàlla, ba mu fàddoon leen ca
màndiŋ ma.
6 Mbir yooyu ay misaal lañu, yu
nuy artu, ngir benn bëgg-bëgg bu
bon bañ noo jiital, na mu leen jiitale
woon.
7 Buleen jaamu ay xërëm, ni ko
ñenn ñi ci ñoom defe woon. Ndaxte
Mbind mi nee na: «Mbooloo mi dafa
toog, di lekk ak di naan, ba noppi ñu
jóg di mbumbaay.»
8 Bunu njaaloo, ni ko ñenn ñi ci
ñoom defe woon, ba tax ñaar fukki
junni ak ñett ci ñoom dee ci benn
bés.
9 Bunu diiŋat Kirist, ni ko ñenn ñi
ci ñoom defe, ba ay jaan màtt leen,
ñu dee.
10 Buleen xultu, ni ko ñenn ñi ci
ñoom defe woon, ba tax Malaakam
bóomkat bi rey leen.
11 Mbir yooyu leen daloon misaal
la ci nun, te bind nañu ko ngir artu
nu, nun ñiy dund ci jamono jii lépp
mat.
12 Kon nag kiy naw sa doole,
ba yaakaar ne taxaw nga, moytula
daanu ci bàkkaar!
13 Benn nattu dabu leen bu wuute
ak yi dal nit ñépp. Te sax Yàlla
kuy sàmm kóllëre la, te du nangu
nattu bi wees seen kàttan, waaye
cib nattu dina leen ubbil bunt bu
ngeen mana rëcce, ba ngeen man
koo dékku.

Buleen booloo ak rab yu bon yi

14 Looloo tax, sama soppe yi,
nangeen daw xërëm yi.
15 Maa ngi wax ak yéen ñi am xel.
Kon seetleen li ma leen wax.
16 Kaas bu yiw bi tax nuy gërëm
Yàlla, ndax du wone sunu booloo ak
deretu Kirist? Mburu mi nuy damm,
xanaa du dafay wone sunu booloo
ak yaramu Kirist?
17 Ndegam benn mburu rekk a am,
kon nun ñépp lu nu baree bare,
menn mbooloo lanu, ndaxte bokk
nanu menn mburu mi.
18 Seetleen ci bànni Israyil. Ñiy
lekk sarax si ñu rendi, ndax
booloowuñu ak Yàlla ji ñu jagleel
sarxalukaay ba? Ahakay!

* **10:1** Ba bànni Israyil nekkee ca màndiŋ ma, Boroom bi moom ci boppam moo leen jiite woon, mel ni niir ci bëccëg bi, ngir gindi leen, su guddee mu doon jumu sawara, ngir niital leen.

19 Li may wax, lu muy tekki? Ndax
yàpp wi ñu jagleel xërëm yi dafay
dara? Walla xërëm yi dañuy dara?
20 Déedéet! Waaye sarax yi
xërëmkat yi di rendi, ay rab lañu ko
jagleel; jagleeluñu ko Yàlla. Te man
bëgguma, ngeen booloo ak rab yi.
21 Manuleena naan ci kaasu Bo-
room bi, naan ci kaasu rab yi. Man-
uleena sukk ci reerub Boroom bi,
sukk ci reerub rab yi.
22 Walla boog ndax danuy jéema
gillil meru Boroom bi? Xanaa noo
ko ëpp doole?

Na mbëggeel laal seeni jëf, te ngeen wottu seen sañ-sañ

23 Dafa am ñu naan: «Lépp lanu
sañ.» Waaw, waaye du lépp a baax
ci nun. «Lépp lanu sañ,» waaye it
lépp du yékkati ngëm.
24 Bu kenn seet njariñam rekk,
waaye nay seet njariñul moroomam.
25 Man ngeena lekk lépp lu ñuy
jaay ca ja ba, bañ cee boole ay laaj
ngir dalal seen xel.
26 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Àddina ak li ci biiram lépp, Bo-
room bi moo ko moom.»
27 Ku xamul Yàlla nag, bu leen
wooyee aw ñam këram, te ngeen
nangoo dem, lekkleen lépp lu ñu
leen dëj, baña laajte dara ngir dalal
seen xel.
28 Waaye bu leen kenn nee: «Lii
sarax la, bu ñu jagleel xërëm yi,»
suurleen ko ndax ki leen ko xamal,
ngir xel mu dal.
29 Waxuma sa xel yaw, waaye xelu
keneen laay wax.

Waaye nga ne: «Li ma saña def, lu
tax nit ku xelam dalul di am dara lu
mu ciy wax?
30 Su ma lekkee dara di ci sant
Yàlla, lu tax ñu may wax lu ñaaw,
fekk sant naa ci Yàlla?»
31 Kon su ngeen di lekk walla
ngeen di naan, walla lu ngeen mana
def, defleen lépp ngir màggal Yàlla.
32 Buleen def dara lu mana fanq
ngëmu Yawut yi walla ñi dul Yawut
walla mbooloom Yàlla.
33 Noonu laay def man ci sama
bopp: damay wuta neex ñépp ci
lépp. Wutuma lu may jariñ, waaye
luy jariñ ñu bare laay wut, ngir ñu
mucc.

11

1 Royleen ma nag, ni may roye
Kirist.

Li jekk ci góor ak ci jigéen, bu mbooloo miy màggal Yàlla

2 Maa ngi leen di sant ci li ngeen
may fàttaliku ci lépp, ak ci li ngeen
di topp dénkaane yi ma leen dénk.
3 Waaye nag bëgg naa ngeen xam
lii: Kirist mooy kilifag bépp góor,
góor di kilifag jigéen, te Yàlla di
kilifag Kirist.
4 Kon nag góor guy ñaan Yàlla,
walla muy wax ci kàddug Yàlla,
fekk mu teg dara ci boppam, day
suufeel Kirist, kilifaam.
5 Waaye bu jigéen musóoruwul,
buy ñaan walla buy wax ci kàddug
Yàlla, kooku day suufeel jëkkëram
jiy kilifaam, ndaxte day mel ni
jigéen ju ñu wat.
6 Jigéen ju dul musóoru, bu yaboo,
mu watu. Waaye su fekkee ne
jigéen dafay am kersa, su wàññee
kawaram walla mu watu, fàww kon
mu musóoru.
7 Góor nag moom warula teg dara
ci boppam, ndaxte mooy melokaanu
Yàlla te dafay wone ndamu Yàlla.
Jigéen moom dafay wone ndamu
góor.
8 Ndaxte jëlewuñu góor ci jigéen,
waaye jigéen lañu jële ci góor.
9 Te sàkkuñu góor ngir jigéen,
waaye jigéen lañu sàkk ngir góor.
10 Looloo tax jigéen wara teg ci
kaw boppam luy màndargaal kilif-
teef ga, ndax malaaka yi.
11 Teewul nag ci sunu booloo ak
Boroom bi, jigéen a ngi wéeru ci
góor, te góor a ngi wéeru ci jigéen.
12 Ni ñu sàkke jigéen ci góor,
noonu la góor juddoo ci jigéen, te
lépp a ngi jóge ca Yàlla.

13 Seetleen mbir mii: ndax jekk
na jigéen baña musóoru, buy ñaan
Yàlla?
14 Xanaa du àddina ci boppam
dafa leen di won ne gàcce la ci góor,
ngir muy yar kawar gu bare?
15 Waaye loolu nag ab taar la ci
jigéen. Dañoo jagleel jigéen kawar
gu gudd, muy muuraay ci moom.
16 Waaye su kenn bëggee werante
ci mbir moomu, na xam lii: amunu
beneen aada ci njàng mi, du nun
walla mboolooy Yàlla.

Reerub Boroom bi

17 Bi may tollu ci ndigal yi,
manuma leena sant, ndaxte seeni
ndaje loraange lañuy jur, waaye du
njariñ.
18 Ci bu jëkk dégg naa lii: bu
ngeen di daje, am na ci yéen ñuy
féewaloo, te xaw naa koo gëm.
19 Fàww mu am ay féewaloo ci
seen biir, ngir ñu mana xàmmi ñi
neex Yàlla ci yéen.
20 Bu ngeen dajee, manuleena wax
ne reerub Boroom bi ngeen di lekk.
21 Ndaxte bu ngeen dee lekk,
ku nekk dafay gaawantu di lekk
reeram, ba tax ñenn ñaa ngi xiif,
fekk ñeneen di màndi.
22 Xanaa amuleen kër yu ngeen
di lekke ak di naane? Walla ndax
dangeena xeeb mbooloom Yàlla?
Walla ngeen bëgga rusloo ñi amul
dara? Lu ma leen ci wara wax
nag? Ma gërëm leen ci loolu? Mukk!
Gërëmuma leen.
23 Li ma jële ci Boroom bi, moom
laa leen jottali: Boroom bi Yeesu,
ci guddi gi ñu ko woree, dafa jël
mburu,
24 sant Yàlla, damm ko ne: «Lii
sama yaram la, wi ma joxe ngir
yéen. Defleen lii, ngir fàttaliku ma.»
25 Noonu itam bi ñu lekkee ba
noppi, mu jël kaas bi ne leen: «Kaas
bii mooy misaal kóllëre gu bees, gi
Yàlla fas jaarale ko ci sama deret.
Defleen lii ngir fàttaliku ma.»
26 Ndaxte saa su ngeen di lekk
mburu mii, walla ngeen di naan
ci kaas bii, yéena ngi yégle deewu
Boroom bi, ba kera muy ñëw.
27 Kon nag képp ku jekkadi ni mu
lekke ci mburu mi te naane ni ci
kaasu Boroom bi, tooñ nga yaramu
Boroom bi ak deretam.
28 Na ku nekk seetlu boppam nag,
sooga lekk ci mburu mi te naan ci
kaas bi.
29 Ku lekk mburu mi, naan ci kaas
bi, fekk faalewuloo solos yaramu
Kirist wi, sa lekk ak sa naan dina
xëcc àtteb Yàlla ci sa kaw.
30 Looloo tax ñu bare ci yéen wopp
te ñàkk doole, ba ñenn ñi faatu.
31 Su nu doon seetlu sunu bopp ni
mu ware, kon àtte du nu dal.
32 Waaye bu nu Boroom bi dee
àtte, da nuy yar ngir bañ noo boole
ci mbugalu àddina.
33 Noonu nag bokk yi, bu ngeen
dajee, di lekk reerub Boroom bi,
nangeen xaarante.
34 Ku xiif, na lekke këram, ngir
baña indi ci yéen àtteb Yàlla ndax
seen ndaje yi.

Yeneen fànn yi ci des nag, bu ma
ñëwee ci yéen, dinaa ko seet.

12

May yi jóge ci Xelu Yàlla mi

1 Léegi nag bokk yi, ci li jëm ci
mayi Xelum Yàlla, bëgguma ngeen
umple ci dara.
2 Xam ngeen ne bi ngeen xamagul
woon Yàlla, xërëm yi manula wax
ñoo leen jiitaloon, di leen wommat.
3 Moo tax ma leen di xamal lii: ku
Xelum Yàlla solu du wax ne: «Yeesu
dafa araam.» Te it kenn manula wax
ne: «Yeesu mooy Boroom bi,» su ko
ko Xelum Yàlla waxloowul.
4 Am na fànni may yu bare yu
jóge ci Xelum Yàlla, waaye menn Xel
moomu moo koy séddale.
5 Am na ay sas yu bare, waaye
benn Boroom bi la.
6 Am na ay fànn yu bare yu Yàllay
feeñale dooleem, waaye jenn Yàlla ji
mooy jëfe doole yooyu yépp ci ñépp.
7 Noonu Yàlla jox na ku nekk fànn
gu muy feeñale Xelam mu Sell mi
ngir njariñul ñépp.

8 Am na ku Yàlla sédde, jaarale ko
ci Xelam, mayu wax ak xel mu leer,
keneen am mayu xam-xam, te mu
bawoo ci menn Xel mi.
9 Keneen it menn Xel mi jox ko
ngëm, keneen di wéral ay jàngoro
ci kàttanu Xel moomu,
10 keneen di def ay kéemaan, am
kuy wax ci kàddug Yàlla, am keneen
kuy ràññee li jóge ci Xelum Yàlla ak
li jóge ci yeneen xel yi, keneen it di
wax ay xeeti làkk, ak kuy firi làkk
yooyu.
11 Loolu lépp, menn Xel moomu
moo koy def, ku nekk mu sédd la ci,
ni mu ko soobe.

Wenn yaram ak cér yu bare

12 Noona la ci yaramu nit. Yaram
wenn la, teewul am na cér yu bare.
Waaye céri yaram yépp, ak li ñuy
baree bare, ñoo bokk, doon wenn
yaram. Te noonu la Kirist mel.
13 Yàlla sóob na nu ci menn Xelam
mi, ngir nu doon wenn yaram: nuy
Yawut walla nu dul Yawut, nuy jaam
mbaa gor, nun ñépp Yàlla may na
nu, nu naan ci menn Xel mi.
14 Yaram du benn cér, waaye cér
yu bare la.
15 Kon bu tànk nee: «Man duma
loxo, kon bokkuma ci yaram,» du ko
teree bokk ci céri yaram yi.
16 Te bu nopp nee: «Duma bët,
kon bokkuma ci yaram,» du ko teree
bokk ci céri yaram yi.
17 Bu yaram wépp doon bët, kon
nan lay dégge? Walla bu yaram
wépp doon nopp, kon nan lay
xeeñtoo?
18 Waaye Yàlla dafa riime céri
yaram wi, def bu ci nekk fa mu ko
soobe.
19 Bu lépp doon benn cér, kon fu
yaram di nekk?
20 Cér yi daal bare nañu, waaye
wenn yaram rekk a am.
21 Bët nag manul ne loxo:
«Soxlawuma la!» Te bopp it manul
ne tànk yi: «Soxlawuma leen!»
22 Loolu sax manula am, ndaxte
céri yaram, yi gëna néew doole, ñoo
gëna am njariñ.
23 Te cér yi gëna ñàkk maana,
ñoom lanuy gëna topptoo. Cér yi
ci rafetula tudd, ñoom lanuy gëna
suturaal,
24 fekk yi gëna rafet, soxlawul nu
leen di suturaale noonu. Waaye
Yàlla dafa boole sunu céri yaram yi,
ngir gëna teral cér yi ko soxla.
25 Noonu yaram du séddaloo,
waaye cér bu ci nekk dina dimbali
yi ci des.
26 Bu sa benn céru yaram dee
metti, yeneen yi ci des yépp dañuy
bokk, yég metit wi. Te bu dee
dangaa fonk sa benn céru yaram
it, ndax du sa yaram wépp a ciy
bànneexu?
27 Léegi benn yaram ngeen, muy
yaramu Kirist, te kenn ku nekk ci
yéen cér nga ci.
28 Te Yàlla teg na ci mbooloom ñi
gëm, ku nekk ak sa may: ci bu jëkk
ay ndawi Kirist, teg ca ñiy wax ci
kàddug Yàlla, teg ca ñiy jàngle, ñiy
def ay kéemaan, ñi am mayu wéral
ay jàngoro, ñiy dimbalee, ñiy jiite,
ñiy wax ay xeeti làkk.
29 Ndax ñépp ay ndawi Kirist
lañu? Ndax ñépp dañuy wax
ci kàddug Yàlla? Ndax ñépp
ay jàngle? Ndax ñépp ay def
kéemaan?
30 Ndax ñépp a am mayu wéral
ay jàngoro? Ndax ñépp ay wax ay
làkk? Ndax ñépp a leen di firi?
31 Waaye fonkleen may yi gën.

Mbëggeel moo gëna màgg lépp

Léegi nag ma won leen yoon wu
gën lépp.

13

1 Su fekkee ne damay wax làkki
nit ñi ak yu malaaka yi sax, te
boolewuma ci mbëggeel, duma
dara lu dul ndënd muy riir, walla
jóolóoli buy kandaŋ-kandaŋi.
2 Su ma yéglee wax ju tukkee
ci Yàlla, ma xam lépp luy kumpa,
ma yor xam-xam bépp te gëm
Yàlla ba mana randal ay tund, fekk
boolewuma ci mbëggeel, duma
dara.

3 Te it su ma doon sarxe li ma
am lépp, di bàyyi ñu lakk sama
yaram, ba rey ma, su ma ci boolewul
mbëggeel, du ma jariñ dara.
4 Ku bëgg dafay muñ te laabiir. Ku
bëgg du iñaan, du kañu, du tiitaru,
5 du def lu jekkadi, du wut njariñu
boppam, du naqari deret, du ñaaw
njort.
6 Du bég ci lu awul yoon, waaye
dina bég ci lépp luy jollil dëgg.
7 Mbëggeel day baale lépp, am
gëm ci lépp, yaakaar lépp, muñ
lépp.
8 Mbëggeel amul àpp. Ñiy wax ci
kàddug Yàlla dinañu noppi, ñiy wax
ay làkk dinañu ko bàyyi, ñiy xamle
xam-xamu Yàlla wàcc.
9 Xam-xam bi nu am des na, te ni
nu jottalee xibaar bi nu Yàlla dénk
des na.
10 Waaye li mat, bu dikkee, li matul
jóge fi.
11 Bi ma dee xale, dama doon wax
ni xale, di dégge ni xale, di xalaate
ni xale. Waaye bi ma doonee mag,
bàyyi naa lu bokkoon cig ndaw.
12 Tey jii gis bu lëndëm lanuy gis,
ni takkandeer ci seetu bu lëndëm;
bu ëllëgee dinanu gis jaxran. Tey jii
sama xam-xam des na; bu ëllëgee
dinaa xam ba mat sëkk, ni ma Yàlla
xame.
13 Léegi nag ñett yii ñooy sax:
ngëm, yaakaar, mbëggeel; te
mbëggeel moo ci raw.

14

Farluleen ci di jottali kàddug Yàlla

1 Xëntewooleen mbëggeel te fonk
mayi Xelum Yàlla, rawatina mayu
wax ci kàddug Yàlla,
2 ndaxte kiy wax aw làkk, waxul
ak nit ñi, waaye Yàlla lay waxal,
ndaxte kenn déggul li muy wax.
Dafay wax ay mbóot ci xelam.
3 Waaye kiy jottali kàddug Yàlla,
nit ñi lay waxal ngir yékkati seen
ngëm, di leen dénk ak a dëfal.
4 Kiy wax aw làkk dafay yokk
boppam, waaye kiy wax ci kàddug
Yàlla, dafay yokk ngëmu mbooloo
mi.
5 Léegi nag bëgg naa yéen ñépp,
ngeen di wax ay làkk, waaye li ma
gënal mooy ngeen di wax ci kàddug
Yàlla. Kiy wax ci kàddug Yàlla moo
gën kiy wax ay làkk, su firiwul li
muy wax, ngir ngëmu mbooloo mi
yokku.
6 Kon nag bokk yi, su ma ñëwee
ci yéen, di wax ay làkk, lu ma leen
di jariñ? Dara, su ma leen indilul
dëgg gu Yàlla feeñal, walla xam-
xam walla kàddu gu tukkee ca Yàlla,
walla am njàngle.
7 Noonu la mel itam ci yëf yi dun-
dul tey riir, ni toxoro walla xalam.
Su li ci jibe leerul, naka la nit mana
ràññee li mbiibi toxoro walla buumi
xalam di wax?
8 Rax-ca-dolli su liit gi jibul bu leer,
kuy mana waajal xare ba?
9 Noonu itam bu ngeen génnewul
ay wax yu leer ci seen gémmiñ, nan
lañuy mana xame li ngeen di wax?
Dingeen wax cig neen!
10 Xawma ñaata xeeti làkk a am ci
àddina, te wu ci nekk am na lu muy
tekki.
11 Su ma xamul nag làkk wi ñu
may làkk, doxandéem laay doon
ci ki koy wax, te ki koy wax it
doxandéem la ci man.
12 Yéen itam, gannaaw dangeena
fonk mayi Xelum Yàlla, jéemleena
ëpple ci liy yokk ngëmu mbooloo mi.
13 Looloo tax kiy wax aw làkk, na
ñaan ngir mu mana firi li looluy
tekki.
14 Su may ñaan Yàlla ci aw làkk,
sama xol day ñaan, waaye sama xel
amalul kenn njariñ.
15 Kon nag lu muy indi? Bu
may ñaan, dinaa ànd ak sama xol,
àndaale ak sama xel. Bu may woy,
dinaa ànd ak sama xol, àndaale ak
sama xel.
16 Walla, boo dee gërëm Yàlla, ànd
ci ak sa xol rekk, kon ku masula
jàng mbir yooyu, nan la mana waxe:
«Amiin,» ci sa cant Yàlla googu?
Ndaxte xamul li ngay wax.

17 Dëgg la, dangay sant Yàlla bu
baax, waaye ki ci des, ngëmam
yokkuwul.
18 Maa ngi sant Yàlla ci li may wax
ay làkk, ba raw leen yéen ñépp.
19 Waaye ci ndajem mbooloom
ñi gëm, wax juróomi baat yu am
njariñ, ngir jàngal ñi ci des, moo
ma gënal wax fukki junniy baat ciw
làkk.
20 Bokk yi, buleen melati ni ay
xale, ci ni ngeen di xalaate. Ci lu jëm
ci lu bon, mel-leen ni ay xale, waaye
ci seeni xalaat, mel-leen ni ay mag.
21 Bind nañu ci téereb yoon wi:
«Dinaa wax ak mbooloo mii,
jaare ko ci ay nit, ñuy wax yeneen
làkk,
ak ay gémmiñi doxandéem,
waaye ba tey duñu ma déglu.»
Moom la Boroom bi wax.
22 Ci noonu wax ay làkk, firnde la
ci ñi gëmul, te du firnde ci ñi gëm.
Te it wax ci kàddug Yàlla, du firnde
ci ñi gëmul, waaye firnde la ci ñi
gëm.
23 Kon nag su fekkee ku jàngul
mbiri Kirist walla ku gëmul dugg ca
mbooloo ma, fekk ñépp di wax ay
làkk, ndax du wax ne dangeena dof?
24 Waaye bu ñépp dee wax ci
kàddug Yàlla, te ku gëmul dugg fa,
walla ku jàngul mbiri Kirist, wax yi
ñépp wax dafay wone bàkkaaram te
àtte ko,
25 ba kumpay xolam feeñ. Bu ko
defee dina dëpp jëëm ci suuf, di
màggal Yàlla te naan: «Dëgg-dëgg
Yàllaa ngi ci seen biir.»

Seetleen bu baax seen nekkin ci seen ndaje

26 Kon nag bokk yi, lu muy indi?
Bu ngeen dajee, kii am aw taalif,
kii am njàngle, kii dëgg gu Yàlla
feeñal, kii di wax aw làkk, kee di ko
firi. Na loolu lépp aw ci yoonu yokk
ngëmu mbooloo mi.
27 Su amee kuy wax aw làkk, na
ñaar wax walla gën gaa bare ñett.
Nañu ko toppante, te kenn di firi.
28 Su amul kuy firi, kooku di
wax aw làkk, na noppi ci ndajem
mbooloo mi. Na waxanteek Yàlla ci
xolam.
29 Ci ñiy wax ci kàddug Yàlla nag,
na ñaar walla ñett wax, te ñi ci des
ràññee li ñuy wax.
30 Su amee ku toog te Yàlla feeñal
ko dëgg, na ki doon wax noppi.
31 Yéen ñépp man ngeena kenn-
kennoo wax ci kàddug Yàlla, ngir
ñépp jàng te dégg li ñu leen di dénk.
32 Ñiy jottali kàddug Yàlla dañoo
moom seen xel,
33 ndaxte Yàlla du Yàllay lëj-lëj
waaye Yàllay jàmm la.
Ci mboolooy gaayi Yàlla yépp,
34 na jigéen ñi noppi ci ndaje mi,
ndaxte sañuñu faa wax. Nañu doon
jigéen ñu nangu, ni ko yoon wi
tërale.
35 Te su ñu bëggee laaj dara, nañu
ko laaj seen jëkkër ca kër ga, ndaxte
jigéen di wax ci ndajem mbooloom
ñi gëm, gàcce la.
36 Ndax ci yéen la kàddug Yàlla
sosoo? Walla ndax ci yéen rekk la
agsi?
37 Su kenn xalaatee ne mooy wax
ci kàddug Yàlla, walla mu xalaat
ne Xelum Yàlla jagleel na may, na
nangu ne lii ma leen bind ndigalu
Boroom bi la.
38 Te su ko xeebee it, ñu xeeb ko.
39 Kon nag bokk yi, farluleen ci di
wax ci kàddug Yàlla, te buleen tere
kenn muy wax ay làkk.
40 Waaye nag, na lépp di dox ciy
teggin te aw yoon.

15

Ci li jëm ci ndekkitel Kirist

1 Léegi nag bokk yi, maa ngi leen
di fàttali xibaaru jàmm bi ma leen
yégal. Xibaaru jàmm boobu, nangu
ngeen ko te yéena ngi ciy sax.
2 Ci moom ngeen jaare, ba mucc,
bu ngeen téyee bu dëgër njàngle mi,
ni ma leen ko yégale. Walla xanaa
boog gëm ngeen ko cig neen?
3 Li ma jotoon, jottali naa leen ko,
te moo jëkk ci maana yi: Kirist dee
na ngir dindi sunuy bàkkaar, ni ko
Mbind mi tërale,

4 suul nañu ko, mu dekki ca
ñetteelu fan ba, ni ko Mbind mi
tërale.
5 Feeñu na Sefas, teg ca fukki
taalibe ya ak ñaar.
6 Gannaaw ga feeñu na lu ëpp
juróomi téeméeri bokki taalibe ci
benn yoon. Te ñu bare ci ñoom ñu
ngi dund ba léegi, waaye am na ci
ñu nelaw.
7 Ba noppi feeñu na Saag ak ndawi
Kirist yépp.
8 Man nag la mujja feeñu, ma mel
ni liir bu judduwul ci jamonoom.
9 Ndaxte maa gëna ñàkk solo ci
ndawi Kirist yi, te yeyoowuma sax,
ñu may wooye ndaw, man mi doon
fitnaal mbooloom Yàlla.
10 Waaye nag yiwu Yàlla moo tax
ma doon li ma doon, te yiw, wi mu
wone ci man, du cig neen. Waaye
sax maa gëna liggéey ñi ci des ñépp:
du ci man, waaye yiwu Yàlla, wiy jëf
ci man, moo tax.
11 Noonu nag muy man muy
ñoom, dénkaane boobu lanuy
yégle, te moom ngeen gëm.

Nan lañu mana waxe ne, néew yi duñu dekki?

12 Waaye su nu yéglee ne, Kirist
dekki na, nan la ñenn ñi ci yéen
mana waxe ne, néew yi duñu dekki?
13 Su fekkee ne ñi dee duñu dekki,
kon Kirist it dekkiwul.
14 Te su Kirist dekkiwul, sunu
waare day neen, te it seen ngëm day
neen.
15 Rax-ca-dolli gis nañu ne seedeel
nanu Yàlla ay fen, ndaxte seede
nanu ci mbiram ne dekkal na Yeesu,
te fekk dekkalu ko, su néew yi dul
dekki.
16 Su néew yi dul dekki, Kirist
moom it dekkiwul.
17 Te su Kirist dekkiwul, seen
ngëm du am solo, ba tey yéena ngi
ci seeni bàkkaar.
18 Te it ñi dee ba noppi ci Kirist
sànku nañu.
19 Su fekkee ci giiru dund gii rekk
la sunu yaakaar ci Kirist ame solo,
kon noo gëna mata yërëm ñépp.
20 Waaye léegi Kirist dekki na, di
ku jëkka dekki, ni gub yi ñu jëkka
tànne ci ngóob mi, jagleel leen Yàlla.
21 Gannaaw ci nit la dee jaar, dugg
àddina, kon it ci nit la ndekkite jaar.
22 Kon ni ñépp deeye ci seen bokk
ci Aadama, noonu la ñépp di dun-
daate ci seen bokk ci Kirist.
23 Waaye ku nekk ak ayam. Kirist
moo jëkk, mel ni gub yi ñu jëkka
tànne ci ngóob mi, ba noppi, bu
Kirist délsee, ñi bokk ci moom jël
seen ay.
24 Gannaaw ga, mujug jamono
taxaw, te Kirist dina not gépp kilifa
ak bépp sañ-sañ ak doole, ba noppi
delloo nguur gi kiy Yàlla di Baayam.
25 Ndaxte fàww Kirist nguuru, ba
kera Yàlla di daaneel noonam yépp
ciy tànkam.
26 Noon bu mujj, bi mu fiy jële,
mooy dee.
27 Ndaxte Mbind mi nee na: «Yàlla
notal na ko lépp, mu teg ci tànk.»
Waaye bu Mbind mi nee, «not na
lépp,» wóor na ne moom mi ko notal
lépp, génne na ci boppam.
28 Léegi bu ñu ko notalee lépp
nag, moom Kirist muy Doom ji dina
delloo kilifteef gi Yàlla, mi ko notal
lépp, ngir Yàlla nekk buur ci lépp.
29 Su ndekkite amul, kon ñi ñu
sóob ci ndox ngir ñi dee, lu mu leen
di jariñ? Su dekki amul, kon lu tax
ñu leen di sóob ngir ñi dee?
30 Te nun it lu tax fu nu tollu nu
jaay sunu bakkan?
31 Bokk yi, ni ma damoo ci yéen
ndax Yeesu Kirist, ni la ma wóore
ne bés bu nekk ma riisu dee.
32 Su fekkee ne ci ni ñu ko waxe,
xeex naa ca dëkku Efes ak rabi àll,
kon ban njariñ la may amal? Su
néew yi dul woon dekki, am na lu
ci léeb wax:
«Nanu lekk di naan, ndaxte ëllëg
dinanu dee.»
33 Bu leen ko réere mbir: «Ànd bu
bon dina yàq nit ku baax.»
34 Delloosileen xel yi te bàyyi
bàkkaar, ndaxte am na ci yéen, ñu
umple Yàlla. Kon war ngeena rus!

Nan la yaramu ñi dekki mel?

35 Waaye dina am kuy naan: «Nan
la néew yi di dekkee? Wan yaram
lañuy délsee?»
36 Yaa gàtt xel! Li ngay ji, du jebbi
dund gu bees, fi ak deewul ba noppi.
37 Te li ngay ji du jëmmi gàncax giy
ñëwi, waaye pepp kese la, maanaam
dugub, walla weneen jiwu.
38 Noonu Yàlla jox ko jëmm ju ko
neex, jiwu wu nekk ak jëmmam.
39 Jëmmi mbindeef yépp a wuute:
nit ak jëmmam, mala, picc, jën— yu
ci nekk ak sa jëmmi bopp.
40 Am na itam ay jëmm ca
asamaan ak i jëmm ci suuf. Leeru
jëmm ca asamaan wuute na ak gi ci
suuf.
41 Jant bi, weer wi ak biddiiw, lu
nekk ak sag leer. Te it leeru biddiiw
bu nekk dina wuute ak moroomam.
42 Noonu la ndekkitel néew yi di
deme. Bu ñu suulee néew bi, dañoo
ji lu yàqu. Bu dekkee, du yàqooti ba
abadan.
43 Lu ñàkk solo lañuy suul; mu
dekki ak ndam. Lu néew doole
lañuy suul, mu dekki ak kàttan.
44 Bu ñu koy suul, yaram lay doon
wu soloo woon ruu. Bu dekkee,
doon yaram wu soloo ndamu Xelum
Yàlla.

Ndegam am na yaram wu soloo
ruu, kon dina am yaram wu soloo
ndamu Xelum Yàlla.
45 Mbind mi nee na: «Nit ku jëkk
ka, Aadama, doon na boroom ruu,»
waaye Aadama mu mujj mi doon na
Xel muy joxe dund.

46 Yaram wi soloo ndamu Xelum
Yàlla jiituwul; yaramu doom
Aadama moo jiitu; yaramu ndam
li moo ci topp.
47 Nit ku jëkk ka pëndu suuf la
woon; ñaareelu nit ki di Kirist, mi
ngi jóge asamaan.
48 Waa àddina yor nañu jëmmi nit,
ki ñu sàkke ci suuf; noonu it ñi bokk
ci asamaan dinañu yor melokaanu
ki jóge ci asamaan.
49 Te ni nu yore melokaanu ki ñu
sàkke ci suuf, noonu lanuy yoreji
melokaanu ki jóge ca asamaan.

50 Li may wax nag bokk yi, moo di
ne, sunu yaram wii manula am wàll
ci nguuru Yàlla, te lu yàqu manula
am wàll ci liy sax abadan.
51 Lii ma leen di xamal, mbóotu
Yàlla la. Dégluleen, dunu jaar ci dee
nun ñépp, waaye nun ñépp dinanu
soppiku,
52 ci saa su gàtt, ci xef ak xippi, bu
liit gu mujj gi jibee. Ndax liit gi dina
jib, néew yi dekki, di dund abadan,
te nun dinanu soppiku.
53 Yaram wu yàqu war na sol
jëmm ja dul yàqooti, te yaram wiy
dee sol dund gu sax abadan.
54 Bu li yàqu solee melokaanu li
dul yàqu, te liy dee sol melokaanu
liy sax abadan, kon lii ñu wax ci
Mbind mi mat:
«Yàlla not na dee, ba labal ko ci
ndamam.
55 Céy yaw dee! Ana sa ndam?
Céy yaw dee! Ana sa daŋar ji ngay
fitte?»
56 Daŋaru dee mooy bàkkaar, te
dooley bàkkaar mooy Yoon wi.
57 Waaye jërëjëf yaw Yàlla, ji nu jox
ndam li jaarale ko ci sunu Boroom
Yeesu Kirist!
58 Kon nag sama bokk yi ma sopp,
nangeen takku, sampu ba dëgër,
te gëna sawar ci liggéeyu Boroom
bi, xam ne seen liggéey, bi jëm ci
Boroom bi, du neen.

16

Ci mbirum laajum xaalis mi jëm ci mbooloom Yàlla mi

1 Léegi nag ci li jëm ci ndimbal, li
ñuy sàkkal gaayi Yàlla yi, defleen li
ma tëral ci mboolooy ñi gëm te nekk
ci diiwaanu Galasi.
2 Bés bu jëkk ci ayu-bés yi, na ku
nekk ber lu mu àttan, denc ko, ngir
saa yu ma dikkee, ñu bañ di wër di
laaj xaalis.
3 Su ma dikkee, dinaa dénk seen
xaalis ñi ngeen tànn, yónni leen
Yerusalem, boole ko ak bataaxal.
4 Su aajoo ma demal sama bopp,
kon dinañu ànd ak man.

Ndigal yu mujj yi

5 Gannaaw bu ma jàllee diiwaanu
Maseduwan, dinaa ñëw ci yéen,
ndaxte fas naa ko yéenee jàll.
6 Man na am ma yàgg ci yéen,
jombul sax ma lollikoo fi yéen.
Noonu dingeen taxawu sama yoon,
fu ma mana jëm.
7 Ndaxte fi mu ne bëgguma leena
gis rekk, jàll, waaye yaakaar naa ne
dinaa toog ci yéen ab diir, bu neexee
Boroom bi.
8 Ba tey dinaa toog fii ci dëkku Efes
ba màggalu Pàntakot,
9 ndaxte Yàlla ubbil na ma bunt,
ba mu ne làññ, ngir may def liggéey
bu mana am muj gu rafet, te noon yu
bare bëgga gàllankoor liggéey bi.
10 Bu leen Timote ganesee, fex-
eleen ba bumu am njàqare ci seen
biir, ndaxte dafay liggéeyal Boroom
bi ni man.
11 Kon bu ko kenn xeeb. Nangeen
taxawu yoonam, ba mu délsi ci man
ci jàmm, ndaxte maa ngi koy xaar
ak bokk yi.
12 Naka Apolos sunu mbokk mi
nag moom, xiir naa ko ay yooni
yoon, mu ñëw ci yéen, ànd ak bokk
yi. Waaye fi mu ne dëppoowul ak
coobareem. Dina ñëw saa su ko
manee.
13 Farluleen te dëgër ci ngëm, di
góor-góorlu te am pastéef.
14 Lépp li ngeen di def, defleen ko
ak mbëggeel.
15 Xam ngeen ne, Estefanas ak
njabootam ñoo jëkka nangu xibaaru
jàmm bi ci diiwaanu Akayi, te ñoo
joxe seen bopp, ngir liggéeyal gaayi
Yàlla yi. Kon nag bokk yi, maa ngi
leen di ñaan,
16 ngeen nangul nit ñu mel noonu,
ñoom ak képp ku ànd ak ñoom ci
liggéey bi.
17 Bi ma Estefanas ak Fortunatus
ak Akaykus seetsee, bég naa ci lool.
Taxawal nañu leen ci topptoo, bi
ngeen yéene woon ci man te tële ko.
18 Seral nañu sama xol ak seen
yos itam. Kon fonkleen nit ñu mel
noonu.

Tàggoo

19 Mboolooy ñi gëm te nekk di-
iwaanu Asi ñu ngi leen di nuyu.
Akilas ak Pirsil, ñu ngi leen di nuyu
bu baax ci Boroom bi, ñoom ak
mbooloom ñi gëm tey daje seen kër.
20 Bokk yépp ñu ngi leen di nuyu.
Saafoonteleen ak xol bu laab.
21 Man Pool maa bind nuyoo bii ci
sama loxob bopp.
22 Képp ku bañ Boroom bi, yal na
ko Yàlla alag. Boroom bi, ñëwal!
23 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu
ànd ak yéen.
24 Bëgg naa leen yéen ñépp ndax
sunu booloo ak Yeesu Kirist.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KORENT

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu
ci coobarey Yàlla, man ak Timote
sunu mbokk, noo leen di bind, yéen
mbooloom Yàlla mi nekk dëkku Ko-
rent, ak gaayi Yàlla yu sell, yi nekk
ci diiwaanu Akayi gépp.
2 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak
Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak
jàmm.

Yàlla, Boroom lépp luy dëfal xol yi

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu
boroom Yeesu Kirist, di Baay biy Aji
Yërëm tey Boroom lépp luy dëfal xol
yi.
4 Mooy dëfal sunu xol ci sunu tiis
yépp, ngir nun ci sunu bopp nu
mana dëfal xolu ñépp ñi nekk ci tiis,
di leen sédd ci noflaay, bi Yàlla def
ci sunu xol.
5 Ndaxte ni coonoy Kirist di
baawaane ci nun, noonu it la Kirist
nekke buntu noflaay bu yaa, biy
dëfal sunu xol.
6 Su nuy jaar ci tiis, seen noflaay a
tax ak seen mucc. Bu dee Yàlla dëfal
na sunu xol, seen noflaay a tax, ngir
ngeen mana dékku naqar yu mel ni
yu nuy am, nun itam.
7 Sunu yaakaar ci seen mbir dëgër
na, xam ne ni ngeen bokke ak nun
naqar, noonu ngeen di bokke ak nun
noflaayu xol.
8 Ndaxte bokk yi, bëggunu ngeen
umple tiis, wi nu daj ci diiwaanu Asi.
Yen bi diisoon na lool ba weesu sunu
kàttan, ba amatunu yaakaar sax ci
dund.
9 Demoon nanu ba defe ne do-
galees na sunug dee. Loolu amoon
na, ngir nu baña wéer sunu yaakaar
ci sunu bopp, waaye nu wéer ko ci
Yàlla, miy dekkal néew yi.
10 Moo nu musal ci dee gu metti
googu te dina nu musalaat. Ci moom
lanu wékk sunu yaakaar ne dina nu
musalati,
11 bu ngeen nu jàpplee di ci boole
seeni ñaan. Noonu ñu bare dinañu
gërëm Yàlla ci yiw, wi mu nu may te
muy tontul ñaanu ñu bare.

Pool setal na boppam

12 Li nuy tiitaroo moo di sunu
xel day seede ne ci kanam àddina
si, rawatina sax ci seen kanam, aw
nanu ci tànk yu jub, ànd ak xol bu
laab fa kanam Yàlla. Jëfewunu ci
pexem nit, waaye ci yiwu Yàlla lanu
jëfe.
13-14 Bindunu leen nag leneen lu
dul li ngeen jàng te xam ko. Fi mu
ne seen xam-xam ci nun matagul,
waaye yaakaar naa ne bu matee,
dingeen mana tiitaru ci nun, ni nu
koy defe ci yéen, bu bésu Boroom
bi Yeesu ñëwee.
15 Kon ni ma ame woon kóolute
googu, naroon naa jëkka jaar ci
yéen, ngir ganesi leen ñaari yoon.
16 Bëggoon naa jaar ci yéen, dem
diiwaanu Maseduwan, te bu ma
jógee Maseduwan, dikkaat ci yéen,
ngir ngeen waajal sama tukki ca
Yude.
17 Ba may mébét loolu nag, ndax
dama cee boolewul pastéef? Te
ndax samay yéene yéeney nit kese
la, ba may xel ñaar, naan «waaw»
ak «déet»?
18 Wóor na Yàlla ne li nu leen
di wax, du «waaw» ju ànd ak
«déedéet».
19 Ndaxte Doomu Yàlla ji, Yeesu
Kirist, mi nu doon yégle ci seen
biir, man ak Silwan ak Timote,
nekkul woon «waaw» ak «déedéet;»
«waawi» Yàlla la masa nekk.
20 Te lépp lu Yàlla dige woon fekk
na «waawam» ci moom. Noonu kon
ci Kirist lanuy waxe: «Amiin», ngir
yékkati ndamu Yàlla.
21 Te Yàlla moo nuy dëgëral ci
Kirist, nun ak yéen, te sol nu Xelam.
22 Moo nu màndargaal ni ay
gaayam, def Xelam ci sunu xol, muy
dawal ci cér, bi mu nu dencal.
23 Man nag Yàlla seede na ma, te
giñ naa ci sama bakkan ne yërëm

leen rekk moo tax délseeguma Korent.
24 Du caageen nag noo leen bëgga
not ci lu jëm ci seen ngëm, waaye nu
ngi liggéeyandoo ak yéen ngir seen
mbég, ndaxte ci ngëm ngeen sax.

2

1 Man nag fas yéene naa lii: duma
délsi ci yéen ci naqar.
2 Ndaxte su ma leen tegee naqar,
kuy seral sama xol ku dul yéen ñi
ma teg aw naqar?
3 Looloo tax ma binde noonu, ngir
baña agsi, am naqar ci ñi ma wa-
roona bégal. Am naa kóolute ci
yéen ñépp ne sama mbég mooy seen
mbég.
4 Ci biir tiis ak xol bu jeex laa leen
bind, samay bët taa ak ay rongooñ.
Binduma leen ngir teg leen naqar,
waaye ngir ngeen xam xóotaayu
mbëggeel gi ma am ci yéen.

Pool baal na ki tooñoon

5 Su kenn tegee moroomam naqar,
du man la ko teg, waaye man nanu
ne yéen ñépp la ko teg —matul may
réyal mbir mi.
6 Àtte bi ko mbooloo mi teg, doy
na.
7 Léegi nag baal-leen ko te dëfal
xolam, ngir bañ mu sóobu ci naqar
wu ëpp.
8 Kon maa ngi leen di ñaan, ngeen
feddali seen mbëggeel ci moom.
9 Nattu leen moo tax ma bind leen
it, ngir seet ba xam ndax dingeen
dégg ndigal ci lépp.
10 Ku ngeen baal, ma baal ko itam.
Man nag, su ma baalee —fekk am lu
ma wara baale— yéena tax ma def
ko ci kanam Kirist,
11 ngir Seytaane baña am bunt
bu mu jaar ba nax nu, ndaxte
réerewunu mbir ay pexeem.

Ndawi Yàlla ci xamle kóllëre gu bees, gi Yàlla fas ak nit

12 Ba ma àggee Torowas nag, ngir
yégle fa xibaaru jàmm bi ci Kirist,
Boroom bi ubbil na ma ci bunt.
13 Waaye sama xel dalul benn
yoon, ndax li ma fa fekkul sama
mbokk, Tit. Noonu nag ma tàggu
leen, daldi dem diiwaanu Mase-
duwan.
14 Waaye cant ñeel na Yàlla! Ci
sunu booloo ak Kirist, daf nuy
yóbbaale saa su nekk ci gawari
ndamam, tey jaar ci nun ngir turu
Kirist jolli fu nekk, ni xetu latkoloñ
di tasaaroo.
15 Ndaxte ci Yàlla, xetu Kirist gu
neex lanu, di gilli jëm ci ñiy mucc
ak ñiy sànku;
16 ci ñu mujj ñii, xet gu sedd lanu,
guy jëme ci dee; ci ñu jëkk ñi, xetu
dund lanu, guy jëme ci dund. Ku
mana àttan yen boobu!
17 Nun nag melunu ni ñu bare,
ñiy baana-baana ci kàddug Yàlla,
waaye ci sunu booloo ak Kirist, nu
ngi waare ak xol bu laab fa kanam
Yàlla, ni yonenti Yàlla.

3

1 Mbaa du danoo tàmbalee
tëgguwaat nag? Mbaa du danoo
soxla ni ñenn ñi ay dénkaane yu
ñu nuy gërëme, te ñuy bataaxal yu
jóge ci yéen walla yu jëm ci yéen?
2 Déedéet, yéenay sunu bataaxal;
ci sunu xol lañu ko bind, di bataaxal
bu nit ñépp mana xam te jàng ko;
3 ndaxte leer na ne bataaxal bu
jóge ci Kirist ngeen, bu mu jaarale
ci nun. Bindeesu ko daa, waaye
ci Xelum Yàlla miy dund lees ko
binde; du ci àlluway doj lañu ko
rëdd, waaye ci xolu doom Aadama.
4 Googu kóolute lanu am fa kanam
Yàlla ndax Kirist.
5 Du caageen nag ne àttan nanu
dara ci sunu man-man, ba nu
yaakaar dara ci sunu bopp, waaye
sunu kàttan ci Yàlla lay jóge.
6 Moo nu jox kàttan, nu nekk
ndaw yuy xamle kóllëre gu bees
gi. Kóllëre googu ajuwul ci ay sàrti
diine, waaye mi ngi aju ci jëfu Xelum
Yàlla. Ndaxte sàrti kese day jëme ci
dee, waaye Xelum Yàlla dafay joxe
dund.

Ndamu kóllëre gu bees gi

7 Ba ñu bindee arafi sàrt yi ciy
àlluway doj, leeraayu ndamu Yàlla
nekk fa. Xar kanamu Musaa di leer,
ba bànni Israyil duñu ko mana xool,
fekk leer ga di wéy. Ndegam sàrti
yoon yooyuy jëme ci dee, ñoo ànd
ak ndam,
8 rawatina nag ne jëfu Xelum Yàlla
dina gëna ànd ak ndam.
9 Su fekkee ne tëralin, wiy teg nit
tooñ, àndoon na ak ndam, rawatina
ci tëralin wiy àtte nit jub.
10 Ndaxte ndam li amoon keroog
suux na ci ndam li ko raw léegi.
11 Te it ndegam li wéy dafa amoon
ndam, astamaak li fi sax.
12 Kon nag gannaaw wékku nanu
ci yaakaar ju mel noonu, danuy
waare ak kóolute gu mag.
13 Dunu def ni Musaa, mi daan
muur xar kanamam, ngir bànni
Israyil baña gis jeexug leer googu
saxul.
14 Waaye seen xel dafa daldi
gumba. Ba tey jii sax, bu ñuy jàng
téereb kóllëre gu jëkk gi, muuraay
googu dafay des; deñul, ndaxte ci
Kirist rekk la mana deñe.
15 Waaw, ba tey jii, su ñuy
jàng yoonu Musaa, seen xol dafay
muuru.
16 Waaye saa su kenn walbatikoo
ci Boroom bi, muuraay gi daldi
muriku.
17 Fekk nag Boroom, bi ñuy wax
foofu, moo di Xelum Yàlla, te fu Xelu
Boroom bi nekk, foofa yaatu gu mat
am na fa.
18 Nun ñépp nag, danuy lerxat
ndamu Boroom bi ak xar kanam
bu muuruwul, bay soppiku ci
melokaanam, ànd ak ndam luy
yokku te sax ci dooley Boroom biy
Xelum Yàlla.

4

Xibaaru Kirist leeral na sunu xol yi lëndëmoon

1 Kon nag ndegam Yàlla ci
yërmandeem sas na nu liggéey
boobu, dunu bayliku.
2 Lànk nanoo ànd ci mbir, yi ñuy
nëbb te ñu gàccelu. Sunuy tànk du
yu njublaŋ te dunu dëngal kàddug
Yàlla. Waaye nu ngi biral dëgg,
di sàkku kóoluteg ñépp fa kanam
Yàlla.
3 Su fekkee ne sax, xibaaru jàmm
bi dafa muuru ci ñenn ñi, dafa
fekk ñoom ñu aw yoon wu jëm ci
sànkute.
4 Ñoom la yàllay jamono ji
gëlëmal seen xel, ngir ñu baña
gis leeru xibaaru jàmm, biy wone
ndamu Kirist, mi di melokaanu
Yàlla.
5 Ndaxte Yeesu Kirist Boroom bi
lanuy waare, waaye waarewunu lu
jëm ci sunu bopp. Nun seeni jaam
lanu ndax Yeesu.
6 Ndaxte Yàlla mi ne: «Na leer
leer ci biir lëndëm,» moo leer ci
sunu xol, ngir leeral nu ak xam-
xamu ndamu Yàlla, liy feeñ ci xar
kanamu Kirist.

Xibaaru Kirist dafa mel ni alal ju ñu yeb ciy njaq

7 Leer googu ci sunu xol mi ngi mel
ni alal, waaye ñu ngi ko def ci nun
ñi néew doole niy njaq kese, ngir
kàttan gu ëpp xel gi, bawoo ci Yàlla
te du ci nun.
8 Dañu nuy sonal fu nekk, waaye
kenn tancu nu. Dañu nuy dugal ci
ruq yi, waaye dinanu ci génn.
9 Dañu nuy fitnaal, waaye Yàlla du
nu wacc mukk. Tër nañu nu, waaye
kenn doggaliwu nu.
10 Fu nu tollu noo ngi gàddu ci
sunu yaram dee gi Yeesu dee woon,
ngir dundu Yeesu moom it feeñ ci
sunu yaram.
11 Bés bu nekk, nun ñiy dund,
ñu ngi nuy jébbal dee ndax Kirist,
ngir dundu Kirist moom itam feeñ
ci sunu yaram wiy dee.
12 Noonu dee mu ngi jëf ci nun,
dund di jëf ci yéen.
13 Mbind mi nee na: «Damaa gëm,
moo tax ma wax.» Nun it nag,
ndegam am nanu menn xelu ngëm
moomu, danoo gëm, ba tax nuy
wax.
14 Ndaxte xam nanu ne Yàlla, mi
dekkal Boroom bi Yeesu, dina nu
dekkal nun itam ak Yeesu, te dina nu

yóbbu ak yéen, taxawal nun ñépp ci
jataayam.
15 Ndaxte lépp li nuy daj, seen
njariñ a tax, ngir yiwu Yàlla, wiy
yokku ci nit ñu gëna takku, yokkaale
ngërëm lu jëm ci Yàlla, ngir jollil
ndamam.
16 Loolu moo tax sunu yaakaar du
tas. Bu fekkee sax sunu yaram day
yàqu jëm cig mag, sunu ruu moom,
bés ak bés muy gëna yeesaat.
17 Ndaxte sunu coono bu woyof
bi dul yàgg, dafa nuy jural ndam
lu bare, ba suul coono bi, tey sax
abadan.
18 Kon diirunu li ñuy gis waaye li
ñu dul gis. Ndaxte li ñuy gis day
wéy, waaye li ñu dul gis day sax ba
fàww.

5

Sunu màkkaan ci wetu Boroom bi

1 Yaram wi nu soloo ci kaw suuf
dafa mel ni ab xayma. Su daanoo,
xam nanu ne Yàlla jagleel na nu
am taax ci asamaan, mu loxol nit
defarul, di taax muy sax ba fàww.
2 Fi mu ne nu ngi wonk,
di yàkkamtee féete ak sunu
dëkkukaayu asamaan, sol ko ni
koddaay, xam ne
3 bu nu ko solee, dunu def yaramu
neen.
4 Nun ñi nekk ci xayma bii, nu ngi
wonk ndax coono. Du caageen ne
danoo bëgga summi sunu yaramu
àddina, waaye danoo bëgga sol
sunu yaramu asamaan, ngir liy dee
sóobu ci biir dund.
5 Ki nu waajal ngir loolu moo di
Yàlla, moom mi nu jox Xelam, di
dawal ci cér bi mu nu dencal.
6 Noonu kon nu ngi fees ak
kóolute fu nu tollu; te xam nanu
ne fi ak nu ngi dëkk ci yaram wii,
àggagunu sunu màkkaan ci wetu
Boroom bi—
7 ndaxte doxewunu ab gis, waaye
ngëm lanuy doxe.
8 Kon fees nanu ak kóolute, te
yéenee jóge ci dëkkukaayu yaram
wii, dem dëkk ci wetu Boroom bi.
9 Kon nag des fi walla jóge fi, li nuy
faaydaal moo di neex Boroom bi.
10 Ndaxte nun ñépp fàww nu teew
ci kanam Kirist, mu àtte nu, ngir ku
nekk jot peyu li mu def ci yaramam,
muy lu baax walla lu bon.

Nanguleena juboo ak Yàlla

11 Gannaaw xam nanu ragal Yàlla
nag, nu ngi fexee gëmloo nit ñi,
waaye li nu nekk leer na Yàlla, te
yaakaar naa ne leer na leen it, ba ne
fàŋŋ.
12 Jéemunoo waxati lu ngeen nuy
nawe, waaye danu leena bëgga may
yoonu tiitaru ci nun, ba am lu ngeen
tontoo ñooñuy tiitaroo col gu àndul
ak xol.
13 Su fekkee danoo tàggalikoo ak
sunu sago, ngir Yàlla la. Su nu
àndee ak sunu sago, ngir yéen la.
14 Ndaxte mbëggeelu Kirist moo
nuy jiite, ndax wóor na nu ne
ndegam kenn rekk a dee ngir ñépp,
kon ñépp a dee.
15 Te dee na ngir ñépp, ngir ñiy
dund dootuñu dund ngir seen bopp,
waaye ngir ki dee ci seen wàll te
dekki.
16 Kon nag gannaaw-si-tey
xoolatunu kenn ci gis-gisu àddina.
Su fekkee mas nanoo xool Kirist ci
gis-gisu àddina, léegi xooleetunu ko
noonu.
17 Kon bu nit bokkee ci Kirist,
mbindeef mu bees la. Li jëkk wéy
na, lu bees a fi teew.
18 Te loolu lépp a ngi sosoo ci Yàlla,
mi nu jubale ak boppam jaare ko
ci Yeesu Kirist, te sas nu nuy waare
juboo googu:
19 maanaam, Yàlla jaar na ci Kirist,
di jubale waa àddina ak boppam te
sëfu leen seeni tooñ. Kàddug juboo
googu, Yàlla dénk na nu ko.
20 Ay ndaw lanu, yu Kirist yónni,
te Yàllaa ngi woo nit ñi jaare ko ci
nun. Kon nag ci turu Kirist, nu ngi
leen koy ñaan: nanguleena juboo ak
Yàlla.
21 Kirist mi masula def bàkkaar,
Yàlla def na ko bàkkaar ci sunu

wàll, ngir ci sunu bokk ci moom, nu
mana doon njubteg Yàlla.

6

1 Nun nag ñiy liggéeyandoo
ak Yàlla, nu ngi leen di ñaan:
jariñooleen yiw, wi ngeen jote ci
Yàlla, ngir mu baña neen ci yéen.
2 Ndaxte Yàlla nee na:
«Ca jamono ja mu jekke, nangu naa
sa ñaan;
ci bésu mucc gi laa la wallu.»
Tey jii la jamono ju jekk ji; tey la
bésub mucc gi.

Tiis yi nu daj ci liggéeyal Yàlla

3 Bëggunoo lëmbaaje xelu kenn
ci dara, ngir kenn baña sikk sunu
liggéey.
4 Li nu bëgg moo di rafetal sunu
tur ni jawriñi Yàlla ci fànn gu nekk;
danuy muñ coono yi, tiis yi, njàqare
yi;
5 ñu nuy dóor, di nu tëj ci kaso,
dëkk yi di yëngu ndax sunu mbir;
nuy liggéey ba sonn, di fanaane
xool, di woor.
6 Nu ngi rafetal sunu yen ci dund
gu sell, ci xam-xam, muñ ak laabiir,
ci Xel mu Sell mi ak ci mbëggeel gu
raxul njublaŋ,
7 ci kàddug dëgg ak ci kàttanu
Yàlla, nu ngi yor gànnaayi njubte ci
loxol ndijoor ak lu càmmoñ.
8 Ñu bàkk nu, jéppi nu, sant nu,
xas nu. Ñu di nu jiiñ réeral, moona
niti dëgg lanu.
9 Ñuy xeeb sunu tur, moona tur yi
siiw nañu. Nu mel ni ñu loof, moona
nu ngi dund. Ñu yar nu, teewul nu
rëcc ci dee.
10 Danuy dékku tiis, waaye di bég
fu nu tollu. Nu tumuránke, waaye
di woomal ñu bare; amunu dara,
fekk noo moom lépp.
11 Yéen bokki Korent, wax nanu
leen sunu biir ak sunu biti, di leen
ubbil sunu xol.
12 Ubbiku nanu ci yéen, waaye
yéen ubbikuwuleen ci nun.
13 Maa ngi wax ak yéen ni samay
doom; feyleen nu bor bi, yéen itam;
ubbileen seen xol!

Bàyyileen bokkaale

14 Buleen likkoo ak ñi gëmul. Gan
àndandoo moo mana am diggante
njubte ak ndëngte? Gan booloo
moo mana am diggante leer ak
lëndëm?
15 Gan déggoo moo mana am dig-
gante Kirist ak Beliyar? Gan jaxasoo
moo mana am diggante ki gëm ak ki
gëmul?
16 Nan la kër Yàlla mana mànkoo
ak xërëm yi? Ndaxte nun nooy kër
Yàlla Aji Dund ji, ni ko Yàlla waxe:
«Dinaa dëkk ci seen biir,
tey dox ànd ak ñoom,
ma nekk seen Yàlla,
ñuy samay gaay.»
17 Kon nag Boroom bi nee na:
«Génnleen biir ñooñu te beru.
Buleen laal dara lu am sobe,
kon dinaa leen teeru.
18 Dinaa nekk baay ci yéen,
ngeen di doom ci man, muy góor, di
jigéen.
Moom la Aji Man ji wax.»

7

1 Ndegam nag jot nanu ci dige yu
mel nii, samay soppe, nanu sellal
sunu bopp ci bépp sobeb yaram
walla bu xel, dund dund gu sell, ba
mat ci ragal Yàlla.

Mbégu Pool ci ñëwug Tit

2 Yaatal-leen nu ci seen xol.
Tooñunu kenn; lorunu kenn; nax-
unu kenn, jël alalam.
3 Teg leen tooñ taxul may wax lii,
ndaxte wax naa ba noppi ne yéena
ngi ci sunu xol ci dund ak ci dee.
4 Kóolute gi ma am ci yéen réy
na. Tiitar bi may jële ci yéen réy na.
Sama xol sedd na guyy. Damaa fees
ak mbég ci bépp coono bu nuy daj!
5 Ba nu àggee diiwaanu Mase-
duwan, noppaluwunu, waaye coono
bu ne daj nanu ko: xeex ci biti,
njàqare ci biir.
6 Waaye Yàlla miy dëfal xolu ñiy
yoggoorlu ndax tiis, dëfal na sunu
xol ci ñëwug Tit,
7 te du ci ñëwam rekk sax waaye
ci li ngeen dëfal xolam. Yégal na

nu seen nammeel ci nun, seen réccu
ak seen farlu jëm ci man, ba sama
mbég gën cee yokku.
8 Su fekkee ne sax, bataaxal bi
ma leen bind dafa leen naqare,
réccootuma ko. Ci lu jëkk réccu
naa ko, ndaxte gis naa ne bataaxal
boobu teg na leen tiis, doonte sax ci
diir bu néew.
9 Waaye sama xol sedd na léegi,
du ndax seen tiis, waaye ci li mu
tax ngeen réccu. Tiis wu jóge ci
Yàlla ngeen tegoo, te àndul ak benn
loraange bu bawoo ci nun.
10 Ndaxte tiis wu jóge ci Yàlla
dina jur réccu guy jëme ci mucc,
te réccu googu laajul gëstu. Waaye
tiisu àddina day jëme ci dee.
11 Seen tiis wi jóge ci Yàlla, gisleen
nag li mu jur: ndaw njaxlaf ak lay ak
mer ak ragal ak nammeel ak farlu,
ak bëgga yar ki tooñ! Ci seen jëf
yépp wone ngeen ne set ngeen wecc
ci mbir moomu.
12 Kon nag su ma leen bindee, ki
tooñ taxul, ki ñu tooñ it taxul, waaye
dama leena bind, ngir ngeen mana
gis ci kanam Yàlla cawarte, gi ngeen
am ci nun.
13 Te loolu seral na sunu xol.
Sunu xel dal na, rawati ci li nu ànd
ak Tit ci mbégam, ci li ngeen seral
xolam, yéen ñépp.
14 Su fekkee ne tiitaru woon naa
ci seen mbir ci kanam Tit, rusuma
ci. Dëgg rekk lanu leen masa wax;
noonu it la Tit gise ne li nu leen doon
seede lépp, dëgg la.
15 Te mbëggeelam ci yéen gën na
yokku, buy fàttaliku ni ngeen ko
déggale yéen ñépp, ci li ngeen ko
teeru, ànd ak ragal ak weg.
16 Bég naa, ndaxte xam naa ne
man naa leena wóolu ci lu nekk!

8

Mayeleen ak xol yu yéwén

1 Gannaaw loolu bokk yi, danu
leena bëgga xamal li yiwu Yàlla jur
ci biir mboolooy ñi gëm te nekk ci
diiwaanu Maseduwan.
2 Nattu yi ñu jaar ëmb nañu coono
yu réy; waaye seen mbég mu tar ak
seen ñàkk gu metti ñoo jur ci ñoom
yéwén gu jéggi dayo.
3 Seede naa ne ñoom ci seen bopp
joxe nañu ba fa seen man-man yem,
ba weesu ko sax.
4 Sarxu nañu nu lool, ngir bokk ci
ñiy yónnee ndimbal gaayi Yàlla yi.
5 Te yemuñu sax ci li nu séentu
woon ci ñoom, waaye dañoo jébbal
seen bopp Boroom bi jëkk, gannaaw
loolu ñu jébbal nu seen bopp ci
coobarey Yàlla.
6 Looloo tax nag nu sant Tit, mu
ñëw àggale ci yéen, ni mu tàmbalee
woon, seen jëfu ndimbal.
7 Gannaaw nag wone ngeen
cawarte gu tollu noonu, ci ngëm,
ci wax, ci xam-xam, ci farlu gu
mat, ak ci seen mbëggeel ci nun,
sawareleen noonu it ci jëfu ndimbal
lii.
8 Du ndigal lu ma leen di jox,
waaye dama leen di yégal cawarteg
ñi ci des, ngir natt fu seen mbëggeel
tollu.
9 Ndaxte yiwu sunu Boroom Yeesu
Kirist umpu leen, ni mu futtee am-
amam, ba ñàkk ngir yéen, ndax
ngeen woomle cig ñàkkam.
10 Kon lii laa xalaat ci lu baax
ci yéen: yéen ñi nga xam ne
tàmbaliwuleena jëf rekk, waaye
yéena jëkka am yéene jii daaw,
11 yeggaleleen ko léegi. Noonu
li ngeen mottali ci seen man-man
tolloo ak yéene, ji ngeen amoon ci
seen mébét.
12 Ndaxte joxe, bu àndee ak
yéene, Yàlla dina ko nangu, di seet
li nu am te baña seet li nu amul.
13 Bëgguma leena teg soxla, ngir
woyofal ñi ci des, waaye na ñépp
tolloole.
14 Tey jii nag man ngeen sàkk ci
li ngeen barele, faj soxlay ñeneen,
ngir ëllëg it bareleg ñooña faj seen
soxla. Noonu ñépp tolloole.
15 Moom la Mbind mi tëral ne: «Ki
dajale lu bare ëpplewul dara, te ki
dajale tuuti ñàkkul.»

Li tax ñu yónni Tit ak i àndandoom

16 Cant ñeel na Yàlla, moom mi
def ci xolu Tit cawarte gu mel ni
sunu gos ci yéen!
17 Bi nu ko laajee, mu ñëw ci yéen,
nangu na, te rax-ca-dolli cawarteem
tollu na, ba nu mana wax ne ci
coobarey boppam la jóge, jëm ci
yéen.
18 Yónniwaale nanu ak moom
mbokk, mi am tur wu rafet ci
mboolooy ñi gëm ñépp ndax li muy
waare xibaaru Kirist.
19 Te sax mbooloo yi ñoo ko tànn,
ngir mu ànd ak nun, bu nuy yóbbu
ndimbal li ngir ndamu Boroom bi, te
mu firndeel sunu yéene ju rafet.
20 Def nanu noonu nag, ndax kenn
bañ noo ŋàññ ci ni nuy topptoo
ndimbal lu yaatu loolu.
21 Danuy fexee def li jub, du ci
kanam Yàlla rekk, waaye it ci kanam
nit ñi.
22 Yónniwaale nanu it sunu
mbokk, mi nu seetlu cawarteem ay
yooni yoon ci fànn yu bare, te mu
gën koo fésal bii yoon ndax kóolute
gu réy, gi mu am ci yéen.
23 Noonu kon ci lu jëm ci Tit, sama
nawle la ci liggéey, bi ci seen biir. Ci
lu jëm ci sunu bokk, yi ànd ak moom
nag, ndawi mbooloom ñi gëm lañu,
ñuy wone ndamu Kirist.
24 Na seen teeru firndeel nag seen
mbëggeel ci kanam mboolooy ñi
gëm, te dëggal leen ne noo yey
wóolu leen.

9

1 Ci mbirum ndimbal loolu jëm
ci gaayi Yàlla yi, matul ma leen di
bindaat,
2 ndaxte xam naa seen yéene ju
rafet, te maa ngi ciy damu ci kanam
waa Maseduwan, naan leen: «Daaw
fekk na waa Akayi* jekk.» Te seen
cawarte xamb na ñu bare ci ñoom.
3 Maa ngi yónni nag bokk yooyu,
ngir damu gi nu doon damu ci yéen
ci mbir mii baña neen, te ngeen jekk,
ni ma ko waxe woon.
4 Danoo bañ rekk waa Mase-
duwan, ñiy ànd ak man, fekk jekk-
aguleen; te kon kóolute googu nu
am ci yéen dina nekk sunu gàcce,
waxaalewuma nag seen bos.
5 Moo tax ma xalaat ne li gën
mooy yónni bokk yooyu, ñu jiitu ma
ci yéen, topptoo mbiri ndimbal lu
yaatu loolu ngeen dige woon. Loolu
di may gu tàlli, te baña nekk yëfi
nay.

Ku ji lu bare, góob lu bare

6 Li am mooy: ku ji tuuti, góob
tuuti; ku ji lu bare, góob lu bare.
7 Kon na ku nekk joxe, ni mu ko
nase ci xolam, te bañ cee am réccu
walla sañul-bañ, ndaxte kiy joxe ak
mbég moo neex Boroom bi.
8 Yàlla man na leena woomal
ci bépp yiwam ba ci fépp ak ci
lépp, ngeen faj seen soxla yépp te
sakkanle it ngir bépp jëf bu baax.
9 Moom la Mbind mi wax ne:
«Tabe na, ba may baadoolo yi;
njubteem day sax ba fàww.»
10 Yàlla miy jox beykat bi jiwu ak nit
ab dund, dina leen jox jiwu wu ne
gàññ, te sakkanal li seen njub meññ.
11 Noonu dingeen woomle ci lépp,
ba yéwén ci bépp anam, ba tax
ñu bare gërëm Yàlla ndax li ngeen
maye jaarale ko ci nun.
12 Ndaxte njaamu, gi ngeen di
jaamu, yemul rekk ci faj soxlay gaayi
Yàlla yi, waaye dina tax it ngërëmu
ñu bare baawaan, jëm ci Yàlla.
13 Ci li ngeen firndeel seen
mbëggeel ci joxe ndimbal lii,
dinañu màggal Yàlla, ndaxte wone
ngeen ni ngeen déggale xibaaru
jàmm bu Kirist bi, ak ni ngeen
yéwéne ci seen ndimbal jëme ci
ñoom ak ñépp.
14 Rax-ca-dolli dinañu sant Yàlla
ak xol bu fees ak cofeel ci yéen ndax
yiw wu mag, wi Yàlla def ci yéen.
15 Jërëjëfati yaw Yàlla ndax sa may
googu weesu dayo!

* **9:2** ***waa Akayi:*** Korent mooy péeyu diiwaanu Akayi.

10

Pool ñaan na, ñu nangu sañ-sañam

1-2 Ci lu jëm ci samay mbir nag,
maa ngi leen di ñaan— man Pool, mi
ñu ne, ci seen biir «ragal» laa, bu ma
leen soree, «ñeme»— maa ngi leen
di ñaan ndax woyof ak lewetaayu
Kirist, ngir bu ma ñëwee, ma baña
ànd ak ñeme gi may dencal ñenn
ñiy xalaat ne gis-gisu nit lanu topp.
3 Dëgg la ne nit rekk lanu, waaye
dunu xeexe ni nit.
4 Ndaxte gànnaay, yi nuy xaree,
jógewuñu ci nit, waaye ca Yàlla lañu
jóge, te ànd ak kàttan, ngir daaneel
ay tata. Danuy daaneel xalaat yi dul
dëgg
5 ak bépp tiitar buy jànkoonteek
xam-xamu Yàlla, te danuy not bépp
xalaat, ba mu déggal Kirist.
6 Te fas yéene nanoo jubbanti
képp ku déggadi, bés bu seen dégg
ndigal matee.
7 Xool-leen mbir mi ne fàŋŋ. Bu
amee ku mu wóor ne ci Kirist la
bokk, na jàpp it ne su bokkee ci
Kirist, nun itam ci Kirist lanu bokk.
8 Awma lu may rus, su may damu
lu ëpp ci sañ-sañ bi nu Boroom bi
jox, di sañ-sañu yokk seen ngëm, te
du ngir seen kasara.
9 Ba tey bëgguma ngeen xalaat
ne maa ngi leen di xëbal ci samay
bataaxal.
10 Ndaxte am na ku naan: «Ay
bataaxalam dañoo ñagas te am
doole, waaye bu teewee dafay ñàkk
fulla, di wax waxi picc.»
11 Kiy wax loolu na xam lii: ni
sunuy kàddu mel ci sunuy bataaxal,
bu nu fa nekkul, noonu it lanuy mel
ci sunuy jëf, bu nu teewee.
12 Ñemewunoo féetale walla
méngale sunu bopp ak ñooñu naw
seen bopp. Ci li ñuy sàkk ab natt
ngir natt ak méngale seen bopp ak
seen bopp, ñàkk xel a tax.
13 Nun nag dunu damu ci lu weesu
dayo. Nu ngi damu ci liggéey bi nu
Yàlla sas, ba may nu, nu agsi ci yéen.
14 Bu sunu sas agsiwul woon ba ci
yéen, kon man nanoo ne génn nanu
sas wi nu Yàlla sas. Waaye agsi na ba
ci yéen, te indil nanu leen xibaaru
jàmm bi jëm ci Kirist.
15 Kon nag dunu jéggi dig yi Yàlla
rëdd, bay damu ci liggéeyu ñeneen.
Waaye am nanu yaakaar ne su seen
ngëm yokkoo, dinanu gëna màgg ci
seen biir, des ba tey ci dig yi nu Yàlla
rëddal.
16 Noonu dinanu mana yégle
xibaaru jàmm bi ci bérab, yi leen
féete gannaaw, te baña damu ci li
ñeneen ñi def ci seen sas.
17 Waaye ni ko Mbind mi waxe:
«Kuy damu, na damu ci Boroom bi.»
18 Ndaxte ki neex Yàlla, du ki naw
boppam, waaye ki Yàlla gërëm.

11

Pool ak ndawi naaféq yi

1 Céy bu ngeen ma manoona
muñal, ma wax leen tuuti waxi dof!
Waaw, muñal-leen ma sax.
2 Dama leen di fiire ak fiiraange
gu jóge ca Yàlla, ndaxte dama leena
bëgga jébbal jenn jëkkër kepp, muy
Kirist, ngeen set ni janq.
3 Waaye ni jaan ja naxe woon
Awa ci pexeem, ragal naa yéen itam
ñu lëmbaaje ni seen xel, ba ngeen
dëddu xol bu laab, bi ngeen amoon
ci seen diggante ak Kirist.
4 Ndaxte bu kenn ñëwee, di leen
waar ci Yeesu ci lu juuyoo ak li nu
leen yégal, walla ngeen jot meneen
xel mu wuute ak Xel mi ngeen jot,
walla ngeen nangu beneen xibaar
bu wuute ak bi ngeen dégg, dingeen
ko dékku bu baax.
5 Moona foog naa ne seen ndaw
yooyu ngeen yékkati, ba ñu ëpp
ndaw sax, ëpplewuñu ma dara.
6 Bu ma dul jàmbaari wax it,
néewuma xam-xam, te won nanu
leen ko ci bépp mbir ak ci bépp
fànn.
7 Walla boog ndax dama leena
tooñ ci li ma suufeel sama bopp ngir
yékkati leen, ba ma leen di yégal
xibaaru jàmm bi te laajuma leen
genn pey?

8 Xanaa kay damaa tooñ ci li ma
dunde alalu yeneen mboolooy ñi
gëm, ba futti leen, ngir dimbali leen,
yéen.
9 Te ba ma nekkee ci yéen te
soxla dab ma, wéeruwuma ci kenn
ci yéen, ndaxte bokk ya jóge Mase-
duwan ñoo ma indil li ma soxla
woon. Ci lépp moytu naa nekk yen
ci yéen, te dinaa ko gëna def.
10 Ni mu wóore ne dëggug Kirist
nekk na ci man, ni la wóore ne
loolii may damoo, kenn du ko teggi
ci diiwaanu Akayi gépp.
11 Lu tax? Ndax dama leena
bëggul? Yàlla xam na ne bëgg naa
leen!
12 Noonu may doxale nag dinaa ci
sax, ngir ñiy damu, di wut yoon wu
ñu aw ba yemale seen bopp ak nun,
duñu ko am.
13 Ay ndawi naaféq lañu, di ay
liggéeykat yu njublaŋ yuy mbubboo
turu ndawi Kirist.
14 Te loolu jaaxalu nu, ndaxte Sey-
taane moom ci boppam day mbub-
boo malaakam leer.
15 Kon nag ay ndawam mbubboo
ndawi njub, loolu du nu jaaxal. Dees
na leen fey seeni jëf.

Nattuy Pool ci matal yónnentam

16 Maa ngi leen koy waxaat: bu ma
kenn jàpp nib dof. Walla boog bu
ngeen ma ko jàppee, séddleen ma
céru dof, ngir ma damu tuuti, man
itam.
17 Loolu may wax nag, waxuma ko
ci turu Boroom bi. Bu ma ñemee
damoo nii, maa ngi wax ni dof.
18 Ndegam ñu bare dañuy damu ni
nit kese, man itam kon dinaa damu.
19 Yéen boroom xel yi, aka ngeena
mana muñal ñi dof,
20 nde yéena ngi muñ ñi leen di
jaamloo, di lekk seen alal, di leen
nax, di leen xeeb, di leen talaata!
21 Sunu néew doole mayu nu, nu
dem ba jëfe noonu; rus naa ci lool
de!
Ma wax waxi dof; moona lépp lu
waay ñemee damoo, ñeme naa ko,
man it.
22 Ndax Ebrë lañu? Man it Ebrë
laa. Ndax bànni Israyil lañu? Man
itam ci laa. Ndax sëti Ibraayma
lañu? Man itam moom laa.
23 Ndax surgay Kirist lañu? —maa
ngi wax waxi ku tàggoo ak sagoom
nag— maa leen ko gëna doon. Bu
dee ci liggéey, maa leen ci man. Bu
dee ci li ñu nu tëj ci kaso, maa leen
ko gëna miin. Bu dee ci li ñu nu dóor
ay yar, maa leen ëpple. Leru naa
dee ba tàyyi.
24 Juróomi yoon Yawut yi dóor
nañu ma fanweeri yar ak juróom
ñeent.
25 Ñetti yoon dóorees na ma ay
yet, te mas nañu maa sànni ay xeer,
bëgg maa rey. Ñetti yoon dugg naa
gaal, mu suux. Mas naa yendu ci
ndox, fanaan ci.
26 Ci sama tukki yu bare yi daan
naa faral di daje ak musiba ci dex
yi, ak musiba ci sàcc yi, musiba mu
jóge ci sama xeet walla ci ñi dul
Yawut, musiba ci biir dëkk yi, ci
màndiŋ yi, ci géej gi, ci biir bokki
taalibe yu naaféq yi.
27 Sonn naa, di ñaq, di fanaane
xool, di xiif ak a mar tey fande, di
dékku liw te rafle,
28 waxaalewuma li ci des nag: bés
bu nekk maa ngi xalaat mboolooy ñi
gëm.
29 Ana ku ci néew doole, te
wàlluma ko? Ana ku ci bàkkaar, te
awma naqar wu tiis?
30 Su ma damu waree kon, ci sama
néew doole laay damoo.
31 Yàlla Baayu sunu Boroom Yeesu,
moom mi màgg ba fàww, xam na ne
du ay fen ci man.
32 Ba ma nekkee dëkku Damaas,
boroom dëkk ba, di jawriñu buur
ba Aretas, dafa santaane woon ñuy
wottu dëkk ba, ngir man maa jàpp.
33 Waaye dugalees na ma ci
dàmba, jaarale ma ci palanteeru
miiri dëkk ba, yoor ma ci suuf.
Noonu ma rëcc ko.

12

Peeñub Pool ak nattu bi ko dal

1 Damu amul njariñ, ba tey war
na ma. Kon ma jàll ci nettali gis-gisi
Boroom bi ak i peeñu.
2 Xam naa taalibeb Kirist boo xam
ne yékkati nañu ko ba ca asamaan,
si gëna kawe, booba ak léegi mat na
fukki at ak ñeent. Xawma ndax ànd
na ak jëmmam walla déet. Yàlla
rekk a xam.
3-4 Xam naa ne, nit kooku yékkati
nañu ko ba fa Yàlla nekk. Bu dee
ci jëmmam mbaa ci xelam, xawma;
Yàllaa xam. Mu dégg fa baat yu ñu
manula nettali te yu ñu mayul doom
Aadama, mu ŋaaŋ ko.
5 Dinaa damu ci nit ku mel noonu.
Waaye duma damu ci sama bopp, lu
dul liy wone sama néew doole.
6 Su ma bëggoona damu, du doon
yëfi dof, ndaxte dëgg laay wax.
Waaye damay moytoo damu, ngir
kenn baña foog ci man lu weesu li
mu gis, may def, te muy dégg, ma
di ko wax.
7 Te it ngir ma baña yég sama
bopp ndax peeñu yooyu wees xel,
mayees na mbir dal ma ci sama
yaram, di ma mitital ni dég, muy
malaakam Seytaane mu may sonal,
ngir ma baña yég sama bopp.
8 Ñaan naa Boroom bi ñetti yoon
ci mbir moomu, ngir mu teqale ma
ak moom.
9 Mu ne ma: «Sama yiw doy na
la; sama kàttan a ngi mate cig néew
doole.» Kon nag dëgg-dëgg, gën na
maa bég ci damu ndax sama néew
doole, ngir kàttanu Kirist dëkk ci
man.
10 Looloo tax may bég ci néew
doole, yi may wéye ngir turu Kirist,
ciy tiis, ciy njàqare, mbaa ñu saaga
ma, mbaa ñu fitnaal ma. Ndaxte bu
ma néewee doole, booba laay am
kàttan.

Pool bëgg na leen

11 Ci dëgg-dëgg wax naa waxi
dof te yéena ma ci dugal, fekk
yéen ci seen bopp sax yéena ma
waroona sargal, ndaxte su ma dul
dara sax, seen ndaw yooyu ngeen
naw ëpplewuñu ma dara.
12 Kéemaan yi, jaloore yi ak jëf
yu màgg, yiy firndeel ndawul Kirist,
feeñ nañu ci seen biir, ma ànd ci ak
muñ gu mat.
13 Lan laa defal yeneen mboolooy
ñi gëm te defaluma leen ko, xanaa
rekk li ma wéeru ci ñoom te
wéeruwuma ci yéen? Baal-leen ma
googu tooñ!
14 Maa ngi leen di waaja ganesi
ñetteel bi yoon, te duma wéeru ci
yéen. Wutsiwuma seen alal, yéen
laa soxla. Ndaxte du gone moo wara
yor waajuram, waaye waajur moo
wara yor gone yi.
15 Man nag nangu naa joxe li ma
am lépp ak xol bu sedd, ba joxe
sama bopp sax, ngir dimbali leen.
Gannaaw bëgg naa leen nii, xanaa
kay seen mbëggeel ci man warula
wàññiku?
16 Kon noonu la, nekkuma woon
yen ci yéen. Waaye man na am
ñu naan, dama leena nax, ba réeral
leen ci sama njublaŋ.
17 Ndax damaa lekk seen alal,
jaare ko ci kenn ci ñi ma yónni
woon?
18 Sant naa Tit, mu ñëw ci yéen,
te yebal naa sunu mbokk moomu ak
moom. Ndax Tit dafa lekk seen alal?
Man ak moom, ndax bokkunu woon
xel mu nu yékkati ak tànk yu nuy
dox?
19 Xanaa diirub li ngeen di jàng
lii, defe ngeen ne nu ngi wut aw lay
ci seen kanam. Samay xarit, nu ngi
leen di wax ci kanam Yàlla ak ci turu
Kirist; te lépp ngir seen njariñ la.
20 Ragal naa, bu ma ñëwee ci
yéen, fekk leen nu ma neexul, te
yéen it ngeen fekk ma nu leen ne-
exul. Ragal naa fekk ay xuloo ci
seen biir, ak ñeetaane, xadar ak
diiroo mbagg, xas ak jëw, réy-réylu
ak yëngu-yëngu.
21 Ragal naa, bu ma leen ganesi-
waatee, Yàlla sama Boroom suufeel
ma ci seen biir, ma naqarlu ci ñu
bare ñu bàkkaaroon te dëdduwuñu
seen yàqute, seen njaaloo ak seen
ñaawteef, gi ñu doon def.

13

Artu yu mujj yi

1 Bii mooy ñetteel bi yoon, ma di
leen ganesi. «Bépp àtte dina aju ci
seedes ñaar walla ñetti nit.»
2 Li ma waxoon ci sama ñaareelu
ngan, ci ñi bàkkaaroon bu yàgg ak
ñi ci des, maa ngi koy waxaat léegi,
bala maa dikkaat: su ma délsee,
duma yërëm kenn.
3 Bu fekkee ne dangeena bëgg
firnde juy wone ne Kirist mooy
wax jaarale ko ci man, dingeen ko
am. Digganteem ak yéen du ànd
ak néew doole, waaye dafay feeñal
kàttan ci seen biir.
4 Néewoon na doole, ba ñu koy
daaj ca bant ngir rey ko, waaye mi
ngi dund ci kàttanu Yàlla. Nun
itam néew nanu doole ci sunu bokk
ci moom, waaye dinanu dund ak
moom ci kàttanu Yàlla, bu nuy
jëfante ak yéen.
5 Xool-leen seen bopp bu baax,
ba xam ndax ngëm a ngi ci yéen.
Seetluleen seen bopp. Xanaa xam-
uleen ne Yeesoo ngi ci yéen? Walla
boog ngeen gis ne ay naaféq ngeen.
6 Waaye yaakaar naa ne dingeen
gis ne man nanoo wone nun, firndeg
ngëm.
7 Nu ngi ñaan Yàlla, ngeen baña
def dara lu bon. Waxuma ne danoo
bëgga wone noonu sunu firndeg
ngëm, waaye sunu yéene mooy
ngeen jëf lu baax, boo yaboo sax ñu
jiiñ nu ag naaféq.
8 Ndaxte manalunu dara dëggu
Yàlla gi; manunu lu dul taxawal ko.
9 Bu nu néewee doole, fekk am
ngeen doole, bég nanu ci. Te sax nu
ngi ñaan, ngeen jublu cig mat.
10 Looloo tax ma leen di binde
nii, bala maa ñëw; bëgguma leena
duma ci sañ-sañ bi ma Boroom bi
jox. Jox na ma ko, ngir ma yokk seen
ngëm, waaye du ngir seen kasara.

Tàggtoo

11 Kon nag bokk yi, bégleen, jublu
cig mat, di déglu soññante bi ma
leen di dénk, am benn xalaat te dëkk
ci jàmm; noonu Yàlla miy mbëggeel
te di Yàllay jàmm dina ànd ak yéen.
12 Saafoonteleen ak xol bu laab.
Mboolem gaayi Yàlla yépp ñu ngi
leen di nuyu.
13 Yal na yiwu sunu Boroom
Yeesu Kirist, ak mbëggeelu Yàlla ak
booloo, gi nu am ak Xel mu Sell mi,
ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA GALASI

1 Man Pool, ndawul Yeesu Kirist —
nit falu ma ko, te jaarewul it ci nit,
mi ngi jaare ci Yeesu Kirist ak Yàlla
Baay, bi ko dekkal—
2 man ak bokk yiy ànd ak man
yépp, nu ngi leen di bind, yéen
mboolooy ñi gëm te dëkk ci dii-
waanu Galasi.
3 Na yiw ak jàmm féete ak yéen,
jóge ci Yàlla sunu Baay ak Yeesu
Kirist Boroom bi,
4 moom mi joxe bakkanam ngir
dindi sunuy bàkkaar, te musal nu ci
àddina su bon, si nu nekk, dëppook
coobarey Yàlla sunu Baay,
5 bi yelloo ndam ba fàww. Amiin.

Benn xibaaru jàmm bi rekk moo am

6 Man de jaaxle naa! Yàlla woo
na leen ci boppam jaarale ko ci yiw,
wi nu Kirist defal, waaye yéena ngi
gaawantu di ko bàyyi, ngir topp
beneen xibaar,
7 fekk du xibaaru jàmm bi. Dafa
am rekk ci seen biir ay nit ñiy
nëxal xel yi te bëgga dàndal xibaaru
jàmm bu Kirist.
8 Waaye su fekkee kenn ci nun
ñëw, walla malaaka sax mu jóge
asamaan, di yégle beneen xibaar
bu méngoowul ak bi nu leen yégal,
kooku yal na alku!
9 Wax nanu ko, maa ngi koy wax-
aat: bu leen kenn yégalee beneen
xibaar bu dul bi ngeen nangu, kooku
yal na alku!
10 Ndax kon nit laay wuta gëmloo,
am damay fexee yey Yàlla? Mbaa
damay wuta neex nit ñi? Su ma
doon wuta neex nit ñi ba tey, kon
duma nekkati jaamu Kirist.

Yeesu Kirist moo won Pool xibaaru jàmm bi

11 Bokk yi, maa ngi leen di xa-
mal ne xibaaru jàmm bi ma yégle,
jógewul ci nit.
12 Jëlewuma ko ci nit, te kenn
jàngalu ma ko, waaye Yeesu Kirist
moo ma ko won.
13 Dégg ngeen ni ma doon jëfe,
bi ma nekkee ci diiney Yawut yi, di
fitnaal bu metti mbooloom Yàlla, di
ko jéema tas.
14 Bokkoon naa ci ñi gëna farlu ci
diiney Yawut yi, te sawar it ci sàrti
yoon, yi fi samay maam bàyyi, ba
raw sama maas, gi ma bokkal askan.
15-16 Waaye Yàlla mi ma tànn lu
jiitu sama juddu te woo ma ci bop-
pam ci kaw yiwam, bi mu ko soobee,
xamal na ma kan mooy Doomam,
ngir ma yégal ñi dul Yawut xibaaru
jàmm bi ci mbirum Kirist; booba
nag diisoowuma ci ak kenn.
17 Demuma sax Yerusalem seeti
ñi ma jëkka nekk ay ndawi Kirist,
waaye réewu Arabi laa dem, te gan-
naaw loolu ma délsiwaat Damaas.
18 Ba ñu ca tegee ñetti at, ma sooga
dem Yerusalem, ngir xamanteek Se-
fas, dal fa moom lu mat ñaari ayu-
bés.
19 Waaye gisuma keneen ci ndaw
yi ku dul Saag, doomu ndeyu Bo-
room bi.
20 Lii ma leen di bind nag, Yàllaa
may seede ci ne du ay fen.
21 Bi loolu wéyee dem naa réewu
Siri ak réewu Silisi.
22 Waaye ba tey mboolooy ñi gëm
Kirist ci diiwaanu Yude xamuñu ma
woon.
23 Dañu déggoon ñu naan rekk ne:
«Ki nu daan fitnaal bu jëkk te daan
jéema far yoonu ngëm wi, léegi mi
ngi koy yégle!»
24 Te ñuy sant Yàlla ci man.

2

Yeneen ndawi Kirist nangu nañu Pool

1 Ba ñu ca tegee fukki at ak
ñeent, ànd naa ak Barnabas, dellu
Yerusalem, yóbbaale Tit.
2 Dem naa fa, ndaxte Yàllaa ma fa
yebal ci kaw peeñu. Ba ma demee,

daje naa ak ñi ñu gëna fonk ca
mbooloo ma, ma wéetoo ak ñoom,
won leen xibaaru jàmm, bi may
yégal ñi dul Yawut, ngir ragal sama
coonob démb mbaa tey neen.
3 Te Tit mi ma gunge woon sax de,
li mu bokk ci xeetu Gereg, taxul ñu
sonal nu ci xarafal ko.
4 Fekk na mbir moomu nekk coow
ndax naaféq, yi yoxoosu ci sunu biir
ak mébét mu bon, ngir seet yaatu gi
nu am ci Yeesu Kirist, ba fexe noo
defaat ay jaam.
5 Waaye yaatalunu leen benn
yoon, ngir dëggug xibaaru jàmm bi
mana sax ci yéen.
6 Waaye ñi ñu gëna fonk —ak lu
mana doon seen sag xooluma ko,
ñépp a yem fa kanam Yàlla— waaye
ñooñu ñu teg njiit boog, bi ma dajee
ak ñoom, yokkuñu dara ci sama sas.
7 Gis nañu ne Yàllaa nu yebal, muy
man di Piyeer, ngir nu yégle xibaaru
jàmm bi: ma féetewoo ñi dul Yawut,
Piyeer féetewoo Yawut yi.
8 Ndaxte ni Yàlla jëfe ci Piyeer,
miy ndawam ci Yawut yi, noonu it la
jëfe ci man, may ndawam ci ñi dul
Yawut.
9 Saag ak Sefas ak Yowaana nag,
ñi ñu teg kenuy mbooloo mi, bi ñu
ràññee yen bi ma Yàlla jagleel ci
yiwam, ñu fekksi nu ci, ba jox nu
loxo, man ak Barnabas, nu liggéey
ca ña dul Yawut, ñoom ñu liggéey
ca Yawut ya.
10 Li ñu doon laaj rekk moo di, nuy
fàttaliku seen aji néew doole yi, fekk
sax laxasu woon naa ci def ko.

Pool yedd na Sefas ca Ancos

11 Waaye bi Sefas ñëwee dëkku
Ancos, yedd naa ko ci kanam ñépp,
ndaxte li mu def jaaduwul.
12 Ndaxte laata ndaw yi Saag
yónni di ñëw, da daan bokk di lekk
ak ñi dul Yawut. Waaye bi ñu agsee,
te mu ragal kureel googu faaydaal
xaraf, mu dellu gannaaw, di sore ñi
dul Yawut.
13 Yeneen Yawut yi it daldi ànd ak
Sefas ci naaféqam, ba yóbbaale sax
Barnabas.
14 Bi ma seetee nag ne awuñu
woon ci dëgg, gi xibaaru jàmm bi
di jàngle, ma yedd Sefas ci kanam
ñépp ne ko: «Yaw miy Yawut, gan-
naaw dëddu nga aaday Yawut yi, ba
dund ni ku dul Yawut, lu tax nga
bëgga sëf diiney Yawut ci ñi dul
Yawut?»
15 Nun danoo cosaanoo ci xeetu
Yawut, te bokkunu ci xeet, yi xamul
Yàlla tey bàkkaar.
16 Teewul nu xam ne Yàlla du àtte
kenn ni ku jub ci kaw sàmm yoon,
waaye ci gëm Yeesu Kirist. Kon
nun itam gëm nanu Kirist Yeesu,
ngir Yàlla àtte nu jub ci kaw gëm
Kirist, te du ci sàmm yoon. Ndaxte
du caageenug sàmm yoon mooy tax
Yàlla àtte kenn ni ku jub.
17 Waaye ba tey su fekkee ne nu
ngi wuta jub ci kaw gëm Kirist, fekk
nu ne fàŋŋ di ay bàkkaarkat, ndax
nag Kirist moo sas bàkkaar? Mukk!
18 Waaye su ma delloo di sàmm
ndigali yoon, yi ma bàyyi, dëgg-
dëgg dinaa wone noonu ne moykatu
yoon wi laa.
19 Ci li jëm ci yoonu Musaa, dee
naa, fekk yoon wi ci boppam moo ko
waral, ngir ma mana dund, ba amal
njariñ Yàlla.
20 Daajaale nañu ma ak Kirist ca
bant ba, te noonu du man may
dundati, waaye Kirist mooy dund
ci man. Dundu mbindeef, gi may
dund nag, maa ngi koy dund ci gëm
Doomu Yàlla ji, moom mi ma bëgg,
ba joxe bakkanam ngir man.
21 Duma neenal yiwu Yàlla, ndaxte
su sàmm yoon doon taxa jub fa
kanam Yàlla, kon Kirist dee na cig
neen.

3

Buleen dëddu xibaaru jàmm bi ngir wéeruwaat ci yoon wi

1 Yéen waa Galasi, yéena ñàkk xel!
Ku leen fàbbi, gannaaw bi ma leen
yégalee ci lu leer ni ñu daaje Yeesu
Kirist ca bant ba?
2 Lenn rekk laa bëgg, ngeen wax
ma ko: ndax sàmm yoon wee tax,

ngeen jot Xelum Yàlla? Déedéet!
Dangeena dégg xibaaru jàmm bi te
gëm ko.
3 Mbaa du nii ngeen ñàkke xel, ba
tàmbalee ci Xelum Yàlla, ba noppi
yaakaara mate ci seen jëfi bopp?
4 Mbaa du fitna, yi ngeen daj yépp,
dafa nara neen? Manuma koo gëm!
5 Bu leen Yàlla di may Xelam, di
leen won jalooreem, ndax li ngeen
sàmm yoon a tax, mu def ko, mbaa li
ngeen dégg xibaaru jàmm bi te gëm
ko?
6 Xool-leen ci Ibraayma; Mbind
mi wax na ne: «Ibraayma gëm na
Yàlla, te Yàlla jàppe ngëmam ni
njub.»
7 Xamleen boog ne boroom ngëm yi
rekk ñooy doomi Ibraayma.
8 Mbind mi tëral na lu jiitu ne Yàlla
dina àtte jub ñi dul Yawut ci kaw
ngëm. Kon looloo tax mu yégal
Ibraayma lu jiitu xibaaru jàmm bi
ne ko: «Xeeti àddina yépp dinañu
barkeel ci yaw.»
9 Kon ñi gëm, Yàlla dina leen
barkeel, sukkandikoo ko ci seen
ngëm, ni mu defal Ibraayma, bo-
room ngëm.

10 Ñiy wékku ñépp ci jëfi yoon wi,
ñu alku lañu, ndaxte bind nañu ne:
«Képp ku dul topp lépp lu ndigali
yoon wi santaane, yal na alku.»
11 Bir na sax ne sàmm yoon du
tax kenn jub fa kanam Yàlla, ndaxte
Mbind mi tëral na ne: «Ku jub ci
kaw ngëm dinga dund.»
12 Waaye yoon wi laajul ngëm.
Mbind mi nee na: «Ku manoona
matal li yoon wi wax, kon dinga
dund ba fàww.»
13 Waaye Kirist jot na nu ci
alkànde, ji yoon wi indi; mu gàddul
nu ko, ba far alku moom ci boppam,
ndaxte Mbind mi nee na: «Képp ku
ñu rey, wékk ko ci bant, alku nga.»
14 Noonu barke bi Yàlla dig
Ibraayma baawaan na, ba daj ñi dul
Yawut te gëm Kirist Yeesu, te nu jot
ci kaw ngëm Xel mu Sell, mi Yàlla
dige.

Yoonu Musaa du fecci kóllëre gi Yàlla fas ak Ibraayma

15 Bokk yi, maa ngi misaal wax ji
ci jëfi doom Aadama. Xam ngeen ne
kóllëre gu ñu fas ba noppi, waruñu
koo fecci, walla ñu ciy rax dara.
16 Léegi nag Yàlla am na lu mu
dig Ibraayma ak askanam. Mbind
mi waxul: «Ak i sëtam», mu mel ni
ñu bare, waaye kenn la wax: «Ak sa
askan», maanaam Kirist.
17 Li ma ci bëgga wax mooy lii:
ndegam Yàlla fas na kóllëreem,
yoonu Musaa, wi feeñ ñeenti
téeméeri at ak fanweer gannaaw
ga, du ko mana fecci, ba tebbi digeb
Yàlla.
18 Ndaxte xéewal, yi Yàllay dige,
bu ñu doon jóge ci yoon wi, kon
ajootuñu ci dige bi, fekk ci kaw dige
la ko Yàlla maye Ibraayma.
19 Waaw kon yoonu Musaa, luy
njariñam? Dañu koo wàcceel nit ñi,
ngir seen jàdd yoon ne fàŋŋ. Looloo
doon wàllu yoon wi, ba kera Sët biy
ñëw, moom mi ñu digoon dige bi.
Yoon wi nag, Yàlla tëral na ko jaare
ci ay malaaka, te am na ku ko jottali.
20 Waaye aajowul jottalikat, su fi
kenn rekk teewee, te Yàlla kenn la.

Bu ngeen bokkee ci Kirist, nekkat-uleen ci yoonu Musaa

21 Ndax kon yoonu Musaa wi dafa
juuyoo ak li Yàlla dige? Mukk! Su
amoon yoon wu nit mana sàmm, ba
mu jural ko dund gu sax, kon sàmm
yoon dina tax nit jub fa kanam Yàlla.
22 Waaye yoon wi tëj na ñépp ci
dooley bàkkaar, ngir ñi gëm Yeesu
Kirist jot li Yàlla dige woon ci seen
kaw ngëm.
23 Bi ngëm Yeesu Kirist feeñagul
nag, yoon wi da noo tëjoon ràpp, ba
kera ngëm di feeñ.
24 Ci noonu la nu yoon wi doon
note, ba Kirist di ñëw, ngir Yàlla àtte
nu jub ci kaw ngëm.
25 Waaye léegi, bi jamonoy ngëm
ji ñëwee, nekkatunu ci kilifteefu
yoon wi.

Doomi Yàlla ngeen

26 Yéen ñépp doomi Yàlla ngeen
ndax li ngeen bokk ci Kirist Yeesu ci
kaw ngëm.
27 Yéen ñépp, ñi ñu sóob ci ndox
ngir wone seen bokk ci Kirist, soloo
ngeen Kirist.
28 Kon nag amul xàjjale ci dig-
gante Yawut ak ki dul Yawut, ci
diggante jaam ak gor, ci diggante
góor ak jigéen. Yéen ñépp benn
ngeen ci seen bokk ci Kirist.
29 Bu ngeen bokkee ci Kirist, kon
bokk ngeen ci askanu Ibraayma, te
jot ngeen xéewal, yi ko Yàlla dig.

4

1 Li ma leen di wax, mooy lii:
doom ji wara donni baayam, fi ak
mu ngi cig ndaw, ak lu ko alal jiy
lew lépp, du wuute dara ak jaam.
2 Ñi ko yore tey sàmm alalam ñoo
koy yilif, ba jamono ji ko baayam
àppaloon mat.
3 Nun itam naka noonu, laata nuy
mat, aaday àddina ñoo nu notoon,
ba def nu ni ay jaam.
4 Waaye bi àpp bi Yàlla tëraloon
matee, yónni na Doomam, mu jud-
doo ci jigéen, ci biir yoonu Musaa,
5 ngir jot ñi yoon wi notoon, ndax
Yàlla jàpp nu ni ay doomam.
6 Gannaaw doomi Yàlla ngeen nag,
Yàlla yónni na Xelu Doomam ci sunu
xol, mu koy wooye nii: «Abba»,
maanaam «Baay.»
7 Noonu dootuloo jaam, doom nga.
Te ndegam doom nga, Yàlla jagleel
na la cér ci xéewal, yi mu dencal ay
doomam.

Njàqarey Pool ci waa Galasi

8 Bu jëkk, bi ngeen xamagul Yàlla,
yéena ngi doon jaamu yeneen yu ñu
daan bokkaaleel Yàlla.
9 Waaye léegi nag bi ngeen xamee
Yàlla, walla boog bi leen Yàlla
xàmmee, nan ngeen mana def, bay
delluwaat ca aaday àddina? Aada
yooyee ñàkk doole te ñàkk njariñ, lu
tax ngeen bëgg, ñu notaat leen?
10 Yéena ngi fonk bés yi, weer yi,
màggal yi ak at yi!
11 Sama xel dalul ci yéen, ngir
ragal sama coono ci yéen neen.
12 Bokk yi, dama leen di ñaan,
ngeen mel ni man, ndaxte man
itam fekksi naa leen ci seen xalaat.
Tooñuleen ma.
13 Xam ngeen ne sama wopp moo
taxoon, ma yégal leen xibaaru jàmm
bi.
14 Coono, gi leen sama wopp te-
goon, taxul ngeen bañ ma, taxul
ngeen séexlu ma. Waaye teeru
ngeen ma, ni bu ngeen doon teeru
malaakam Yàlla walla Yeesu Kirist.
15 Waaw, fan la seen mbég jaar?
Ndaxte seedeel naa leen ne su ngeen
ko manoon, kon luqi ngeen seeni
bët, jox ma.
16 Ndax dëgg, gi ma leen wax, moo
tax ngeen def ma ab noon?
17 Nit ñooñu leen di farle, seen
mébét baaxul. Dañu leena bëgga
tàggale ak nun, ngir ngeen far ak
ñoom.
18 Farle baax na, bu àndee ak
mébét mu baax. Waaye bu sama
jëmm rekk tax ngeen koy def.
19 Sama doom yi! Yéena tax may
dellu ci metit ni kuy matu, ba kera
jikkoy Kirist di mat ci yéen.
20 Léegi bëggoon naa nekk ci
seen biir, ngir mana jubbanti sama
kàddu, ndaxte xamatuma nu may
doxale ak yéen!

Mbirum Ajara ak Saarata

21 Yéen ñi bëgga topp yoon wi,
xanaa xamuleen li yoonu Musaa wi
wax?
22 Mbind mi nee na: Ibraayma am
na ñaari doom; ki jaam bi jur ak ki
gor si jur.
23 Doomu jaam bi juddu na ni
bépp doom, waaye doom, ji mu am
ak soxnaam, juddu na ci kaw digeb
Yàlla.
24 Loolu nag am na lu muy misaal.
Ñaari jigéen ñi dañoo bijji ñaari
kóllëre. Benn bi di Ajara, mooy
wone kóllëre, gi Yàlla fasoon ca
tundu Sinayi. Ay jaam lay jur.
25 Ajara moomu mooy tundu
Sinayi, wi nekk ca réewu Arabi. Te

it mooy misaalu dëkku Yerusalem,
bi fi nekk tey. Ndaxte moom ak i
doomam yépp ay jaam lañu.
26 Waaye Yerusalem, ga ca kaw,
mooy gor si. Moom mooy sunu
ndey.
27 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Bégal, yaw jigéen ji dul jur
te masula am doom.
Reeyal te bànneexu,
yaw mi masula xam coonob mat,
ndaxte jigéen ji ñu faalewul
moo gëna jaboot ki nekk ak
jëkkëram.»
28 Yéen bokk yi, yéenay doom yi
ñu dige woon, niki Isaaxa.
29 Waaye doom ji juddoo ni bépp
doom, dafa daan sonal doom ji jud-
doo ci dooley Xelum Yàlla. Te loolu
mooy law ba léegi.
30 Lu ci Mbind mi wax nag? Nee
na: «Dàqal jaam bi ak doomam,
ndaxte doomu jaam bi warula bokk
cér ak doomu gor si ci ndono.»
31 Kon nag bokk yi, nun dunu
doomi jaam, ay doomi gor lanu.

5

Buleen delluwaat ci njaam

1 Kirist a nu daggal sunu bu-
umi njaam, ngir goreel nu. Kon
dëgërleen ci seen ngor te baña del-
luwaat ci njaam.
2 Dégluleen! Man Pool maa leen
koy wax: bu ngeen itteelee xaraf,
kon Kirist dootu leen jariñ dara.
3 Te maa ngi dellu di waxaat ne,
képp kuy farataal xaraf, fàww nga
sàmm lépp lu yoon wi santaane.
4 Yéen ñiy fexee jub fa kanam
Yàlla ci kaw sàmm yoon, tàggalikoo
ngeen ak Kirist; dëddu ngeen yiwu
Yàlla.
5 Waaye njub, gi nu Yàlla dencal
ëllëg, nu ngi koy séentu ci kaw
ngëm ak ci ndimbalu Xelum Yàlla.
6 Ndaxte bu nu bokkee ci Kirist
Yeesu, xaraf ak baña xaraf, dara
amu ci solo; li am solo mooy ngëm,
giy jëf ci mbëggeel.
7 Ni ngeen jógtee woon de baax
na! Waaw, ku leen dog, ba ngeen
baña déggal dëgg?
8 Li ñu leen xiir jógewul ci Yàlla
mi leen woo.
9 Dees na ne: «Tuuti lawiir day tax
tooyalu fariñ bépp funki.»
10 Waaye teewul Boroom bi jox na
ma kóolute ci yéen. Biral na ma ne
dingeen bokk ak man xalaat. Léegi
nag, kiy nëxal seen xel, ku mu mana
doon, Yàlla dina ko mbugal.
11 Man nag bokk yi, bu ma doon
faaydaal xaraf ci sama waare, kon
duñu ma fitnaale nii; te it li may
yégle ci deewu Kirist ca bant ba
dootul naqari kenn.
12 Ñi farataal xaraf te di leen dëpp,
nañu gëna sore ci seen réer: bu
yaboo sax ñu dagg seen ngóora, ba
dara du ci des!

Buleen topp seen nafsu, waaye na leen Xelum Yàlla jiite

13 Yéen nag bokk yi, Yàlla woo
na leen, ngeen nekk i gor. Waaye
nag buleen ci sukkandiku, bay topp
seen nafsu, waaye dimbaleenteleen
ci kaw mbëggeel.
14 Ndaxte yoon wépp, ndigal lii a
ko tënk: «Nanga bëgg sa moroom,
ni nga bëgge sa bopp.»
15 Waaye moytuleen! Bu ngeen
dee màttante ak a lekkante, dingeen
yàqante.
16 Li ma leen di wax mooy
lii: dundleen ci Xelum Yàlla, kon
dungeen topp seen nafsu.
17 Ndaxte sunu nafsu am na ay
bëgg-bëgg yu méngoowul ak yu
Xelum Yàlla. Te Xelum Yàlla itam
am na ay bëgg-bëgg yu méngoowul
ak yu sunu nafsu. Ñoom ñaar
dañoo juuyoo ci bépp fànn, ba
tax lépp lu ngeen bëggoona def,
dungeen ko man.
18 Waaye bu ngeen toppee Xelum
Yàlla, nekkatuleen ci kilifteefu yoon
wi.
19 Kuy topp sa nafsu, nii ngay
jëfe: njaaloo, xalaat yu bon, def i
ñaawteef ak say cér,

20 xërëm, luxus, noonoo ak xu-
loo, ñeetaane, xadar, diiroo mbagg,
féewaloo ak xàjjaloo,
21 kiñaan, màndite ak xawaare
ak yeneen yu ni mel. Léegi nag
maa ngi leen di artu, ni ma ko defe
woon: ñiy jëfe noonu duñu am cér
ci nguuru Yàlla.
22 Waaye li Xelu Yàlla mi di meññ
mooy: mbëggeel, mbég, jàmm,
muñ, laabiir, mbaax, kóllëre,
23 lewetaay ak maandute. Yoon wi
terewul yu ni mel.
24 Léegi ñi bokk nag ci Yeesu
Kirist, daaj nañu seen nafsu ca bant
ba, wacc ko fa, moom ak i xem-
memam ak i bëgg-bëggam.
25 Gannaaw nag nu ngi dund léegi
ci Xelum Yàlla, kon nanu ko topp.
26 Bu nu tiitaru di dëkkante, di
iñaanante.

6

Deeleen dimbaleente

1 Bokk yi, ku ñu fekk muy def lu
Yàlla bëggul, yéen ñi topp Xelum
Yàlla, nangeen ko jubbanti ak xol bu
lewet. Waaye nanga sàmm sa bopp,
ngir bàkkaar bañ laa fiir, yaw itam.
2 Jàpplanteleen, noonu dingeen
sàmm yoon wi Kirist tëral.
3 Ndaxte kuy naagu te fekk doo
dara, dangay nax sa bopp.
4 Na ku nekk seetlu ni muy beye
sasam. Bu ko defee dina mana naw
boppam, tey bañ di diirante mbagg
ak ñi ci des.
5 Ndaxte ku ci nekk dangaa wara
yenu sab yen.
6 Kiy jàng kàddug Yàlla war na
sédd ki koy jàngal ci alalam jépp.
7 Bu leen ci dara nax; kenn du
foontoo Yàlla, ndaxte lu waay ji,
moom ngay góob.
8 Ku ji ngir sa nafsu, dinga góob
li sa nafsu meññ, maanaam ag
yàqute. Waaye ku ji lu soloo ak
Xelum Yàlla, li Xel mi meññ ngay
góob, maanaam dund gu dul jeex.
9 Bunu tàyyi ci def lu baax, ndaxte
bu nu ci sawaree, bu waxtu wi jotee
dinanu jariñu.
10 Noonu fi ak nu koy man, nanuy
defal ñépp lu baax, rawatina nag
sunu bokk yi gëm.

Mbindeef mu bees

11 Seetleen araf yu mag yii ma leen
bind ci sama loxob bopp!
12 Ñiy gistal ci seen yaram, ñooñoo
bëgg ngeen xaraf, ngir ragala daj
fitna ci yégle deewu Kirist ca bant
ba.
13 Kureel gi faaydaal xaraf, ñoom
ci seen bopp sax, duñu topp yoon
wi. Dañoo bëgga ngeen xaraf, ba ñu
mana bàkku ci seen yaram, yéen.
14 Man ci sama wàllu bopp, duma
bàkku mukk su dul ci deewu sunu
Boroom Yeesu Kirist, ba ñu ko daa-
jee ca bant ba. Deeyam moo tax ma
mel ni ku dee ci yëfi àddina; yëfi
àddina dee ci man.
15 Xaraf ak baña xaraf dara amu
ci solo. Li am solo mooy nekk
mbindeef mu bees.
16 Ñiy topp ndigal lii nag, yal na
Yàlla wàcce jàmm ak yërmande ci
ñoom, ak ci Israyilu Yàlla.
17 Léegi nag, bu ma kenn lëjalati,
ndaxte yor naa ci sama yaram ay
leget yuy màndargaal ne jaamu
Yeesu laa.
18 Bokk yi, yal na yiwu Yeesu
Kirist sunu Boroom ànd ak seen xel.
Amiin.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA EFES

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu
ci coobarey Yàlla, maa leen di bind,
yéen gaayi Yàlla yu sell yi te gëm
Kirist Yeesu ci dëkku Efes.
2 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak
Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak
jàmm.
3 Cant ñeel na Yàlla Baayu sunu
Boroom Yeesu Kirist, mi nu sotti ci
sunu bokk ci Kirist lépp luy barkeel
ci baatin te nekk ca bérab yu kawe
ya.
4 Ndaxte ba àddina sosoogul, tànn
na nu ci Kirist, ngir nu mana teew fa
kanamam, sell te ñàkk sikk. Ci kaw
mbëggeelam*
5 séddoo na nu lu jiitu, def nu ay
doomam jaarale ko ci Yeesu Kirist,
ndaxte looloo doon yéene ju rafet, ji
mu tëral ci coobareem.
6 Na ndamam jolli ndax yiw wu
réy, wi mu nu sotti ci Soppeem bi.
7 Moom jot na nu ak deretam ji
ñu tuur, maanaam baal nu sunuy
bàkkaar, ci kaw yiw wu yaatu,
8 wi mu nu baawaanal. Yàlla sol
na nu xel mu mat ak dégg,
9 ci feeñal nu mbóoti coobareem,
dëppook yéeneem ju rafet, ji mu
jaarale ci Kirist.
10 Mu tëral ne, bu jamono yi
wéyee ba lépp mat, dina dajale lépp
ci kilifteefu Kirist, muy ci kaw, muy
ci suuf.
11 Am nanu cér ci moom bu nu
Yàlla sédd lu jiitu ci dogalam, moom
miy doxal lépp ci ni mu ko àttee ci
coobareem.
12 Noonu nuy jollil ndamam, nun
ñi jëkka wékk sunu yaakaar ci
Kirist.
13 Yéen itam, bi ngeen déggee
kàddug dëgg gi, di xibaaru jàmm,
bi leen tegtal yoonu mucc, te ngeen
gëm ko, Yàlla tàmpe na leen ni
ñoñam ak Xel mu Sell, mi mu dige
woon.
14 Te Xel mi mooy dawal gi nu
Yàlla jox ci cér, bi mu nu dencal, ba
kera muy goreel ñi mu jotal boppam,
te ñépp jollil ndamam.

Pool sant na Yàlla, di ñaanal ñi gëm

15 Bi ma déggee nag seen ngëm ci
Boroom bi Yeesu ak seen mbëggeel
ci gaayi Yàlla yu sell yépp,
16 duma noppee sant Yàlla, di leen
boole ci samay ñaan.
17 Li may ñaan Yàllay sunu Bo-
room Yeesu Kirist, di Baay bi yelloo
ndam, mooy lii: mu sol leen xel mu
xóot, te xamal leen boppam
18 ci leeral seeni xol. Noonu
dingeen xam yaakaaru ëllëg, ji leen
Yàlla wooye, di ndam lu xel manta
daj, li nekk ci cér, bi mu dencal
gaayam yu sell yi.
19 Ngeen xam it, ni kàttanam
màgge ba jéggi dayo, jëm ci nun ñi
gëm, dëppook dooleem ju ràññiku,
20 ji mu jëfe ci Kirist, ci li mu
ko dekkal, dëël ko ci ndijooram ca
bérab yu kawe ya,
21 mu tiim lu sore malaaka yépp,
muy kilifa, boroom sañ-sañ, bo-
room doole mbaa buur, te gëna
màgg wépp tur wu ñu mana tudd,
muy tey, muy ëllëg.
22 Yàlla suufeel na lépp fi
kanamam, def ko kilifag lépp ci
mbooloom ñi gëm,
23 miy jëmmam, di matug Kirist,
mi fees mbindeef mu ne ci fànn gu
ne.

2

Ku gëm Kirist dina nekk nit ku bees

1 Yéen itam Yàlla dekkal na leen,
yéen ñi doon ndee fa kanamam ci
seeni moy ak seeni bàkkaar.
2 Ci biir yooyu ngeen doon dund
démb, topp doxalinu àddina, tey
déggal kilifag boroom sañ-sañ yi ci

* **1:4** Manees na ko tekki nii it: *ñàkk sikk ci biir mbëggeel. Séddoo na…*

jaww ji, di xel mu bon miy jëf ci
kureelu ñi déggadil Yàlla.
3 Nun it booba àndoon nanu ak
ñoom ca seen dund ga, di topp sunu
bakkan ciy wut bànneexi yaram ak
coobarey xel. Noonu ci sunu bindu
nit yeyoo nanu meru Yàlla, ni ña ca
des.
4 Waaye Yàlla mi bare yërmande,
ci kaw mbëggeel gu réy, gi mu am
ci nun,
5 dundalaat na nu ak Kirist, fekk
ndee lanu woon fa kanamam ci
sunuy bàkkaar— ci kaw yiwu Yàlla
ngeen mucce.
6 Te dekkal na nu ak Kirist Yeesu,
dëël nu ak moom ca bérab yu kawe
ya.
7 Noonu ba fu jamono yem, dina
lañal fi sunu kanam yiwam wu réy
wi xel manta takk, jaar ci baaxaay gi
mu nu won ci Kirist Yeesu.
8 Ndaxte ci yiwu Yàlla ngeen
mucce ci kaw ngëm, te loolu
jógewul ci yéen, mayu Yàlla la;
9 du peyu jëf, ba kenn di ci kañu.
10 Ndaxte jëfu Yàlla lanu; moo nu
bind ci Kirist Yeesu, ngir nu wéy ci
jëf yu rafet, yi mu nu fàgguloon ca
njàlbéen ga.

Ñi gëm Kirist, benn lañu

11 Kon nag yéen ñi dul Yawut cib
juddu, yéen ñi xaraful, te ñi xaraf ci
seen yaram ci loxol nit ñoo leen teg
ay yéefar, fàttalikuleen lii:
12 booba amuleen woon benn cér
ci Kirist, mbaa benn baat ci kureelu
bànni Israyil. Bokkuleen woon
ci kóllëre, gi Yàlla fas ak ñoom,
te ëmb dige ya. Amuleen woon
benn yaakaar mbaa benn xam-
xamu Yàlla ci àddina.
13 Waaye léegi ci seen bokk ci
Kirist Yeesu, yéen ñi sore woon jege
ngeen ndax deretu Kirist ji ñu tuur.
14 Ndaxte mooy sunu jàmm,
moom mi jël Yawut ak ki dul
Yawut, def nu benn. Ñag bi
doxoon sunu diggante te sosoon
sunu dëngoo, moo ko màbb ci li mu
joxe yaramam,
15 far noonu yoonu Musaa, muy
ndigal ya ak dogal ya. Noonu la nu
jële, Yawut ak ki dul Yawut, def nu
benn ci moom, ba nu jàmmoo.
16 Nun ñaar, ñi def benn jëmm,
jubale na nu ak Yàlla ci dee, gi
mu dee ca bant ba ñu ko daajoon,
dindee noonu sunu tongoonte.
17 Bi mu ko defee mu ñëw, yégalsi
nu xibaaru jàmm fa kanam Yàlla,
yéen ñi sore woon ak nun ñi jege.
18 Ndaxte nun ñaar ñépp am nanu
bunt ci Yàlla Baay bi, jaar ci Kirist, ci
ndimbalu menn Xel mu Sell mi.
19 Noonu dootuleen ay doxandéem
mbaa ay gan, waaye am ngeen baat
ci kureelu gaayi Yàlla yu sell yi, te
waa këram ngeen.
20 Yéena ngi sukkandikoo ci fon-
damaa, bi ndawi Kirist yi ak yonent
yi tabax, te Kirist Yeesu ci boppam
di doju dalil wa.
21 Ci moom la doj yépp ràbbloo,
ba tabax bi jóg, di màggalukaay bu
sell ngir Boroom bi.
22 Ci seen bokk ci Kirist, Yàlla
boole na leen tabax yéen itam, ba
ngeen nekk dëkkukaayam, jaar ci
Xel mu Sell mi.

3

Sasu Pool ci xamle xibaaru Kirist ci xeet yi dul Yawut

1 Kon nag maa ngi leen di ñaanal,
man Pool mi ñu tëj kaso ci turu
Kirist ndax sas wi may bey ci yéen,
xeet yi dul Yawut.
2 Wóor na ma ne dégg ngeen
yenub xamle yiwu Yàlla, bi mu ma
jagleel jëm ci yéen.
3 Yàlla feeñu na ma, xamal ma
mbóoti mbir mi mu tëral, ni ma leen
ko binde ci kàddu yu néew.
4 Bu ngeen jàngee loolu, dingeen
mana xam bu wér dégg, gi ma am
ci mbóoti mbiri Kirist.
5 Ci jamono yu weesu, loolu
kumpa la woon ci doom Aadama,
waaye léegi Yàlla feeñalal na ko ay
ndawam ak yonentam yu sell yi,
jaarale ko ci Xel mu Sell mi.

6 Mbir mi nii la tëdde: léegi xeet
yi dul Yawut dañoo bokksi cér ak
Yawut yi, bokk ak ñoom jenn jëmm,
bokk wàll ci xéewal yi Yàlla dige
ci Kirist Yeesu, te xibaaru jàmm bi
xamle ko.
7 Xamle xibaaru jàmm boobu nag,
Yàlla fal na ma ci jawriñ ci kaw yi-
wam, te di ma dooleel ci kàttanam.
8 May na ma, man mi gëna tuuti
ci gaayi Yàlla yu sell yi, may xibaar
xeeti àddina barkeel yu xel dajul yi
ci Kirist;
9 te it may sulli melokaanu mbir
mu xóot, mi Yàlla tëral te doon
kumpa njàlbéen ga ba tey ci moom
mi sos lépp.
10 Waaye léegi nee na fàŋŋ, ngir
kilifa yi ak boroom sañ-sañ yi ca
bérab yu kawe ya mana xam ni
Xelum Yàlla xóote, jaar ci li ñu gis
ci mbooloom ñi gëm Kirist.
11 Mooy dogal bi sax dàkk, te Yàlla
tëral ko ci Kirist Yeesu sunu Boroom.
12 Ci turam am nanu kóolute fa
kanam Yàlla, ak bunt bu yaatu ci
moom ci kaw ngëm.
13 Maa ngi leen di ñaan nag, ngeen
baña yoqi ndax coono, yi may jële ci
bey sama sas ci yéen, xam ne coono
yooyu ñoo leen di jural ndam.

Pool ñaanal na ñi gëm, ñu sax ci Kirist

14 Moo tax maa ngi sukk, jublu ci
Yàlla Baay
15 biy cosaanul njaboot gépp, muy
ci kaw, muy ci suuf.
16 Ma di ko ñaan, mu may leen, ci
kaw ndamam lu amul kem, Xel mu
Sell mi feddali seen baatin ak kàttan
gu mag,
17 ba Kirist dëkk ci seeni xol ci kaw
ngëm. Te ngeen sax noonu te sampu
ci mbëggeelu Yàlla,
18 ba jagoo, yéen ak gaayi Yàlla
yu sell yépp, guddaay ba, yaatuwaay
ba, kawe ga ak xóotaay ba,
19 te xam mbëggeelu Kirist, gi raw
mépp xel. Noonu dingeen fees dell
ak matug Yàlla.
20 Léegi nag, na ndam li féete
ak Yàlla, mi mana yeggale lépp luy
ñaan mbaa yéene, ba weesu ko fuuf,
dëppook kàttan giy jëf ci nun;
21 moo yelloo ndamul mbooloom
ñi gëm jamonoy jamono ba fàww,
jaar ci Kirist Yeesu. Amiin.

4

Mbooloom ñi gëm, jenn jëmm la, ni céri yaram

1 Man mi ñu tëj kaso ngir Boroom
bi nag, maa ngi leen di dénk, ngeen
dund dundin wu yellook wooteb
Yàlla.
2 Ngeen woyof toyy te lewet,
di muñalante tey baalante ci
mbëggeel,
3 te dem ba fu seen kàttan yem,
ngeen likkoo ci jàmm, bay sàmm
booloo gi leen Xelum Yàlla may.
4 Jenn jëmm moo am, menn Xel,
ak jenn yaakaaru ëllëg ju wooteb
Yàlla ëmb.
5 Benn Boroom it a am, genn
ngëm, ak benn seedeb ngëm ci li ñu
leen sóob ci ndox.
6 Te jenn Yàllaa am, di Baayu
ñépp, mu tiim ñépp, fees ñépp te
dëkk ci ñépp.
7 Waaye ku nekk ci nun ak mayam,
ni nu ko Kirist séddalee.
8 Looloo tax Mbind mi ne:
«Yéeg na ba ca fa gëna kawe,
yóbbaale mbooloom noon mu bare,
mi mu not,
tey séddale nit ñi ay may.»
9 Su nu waxee ne «yéeg na,» li moo
ci génn: daa jëkka wàcc ba ca bérab
ya gëna suufe.
10 Ki wàccoon moo yéegaat, ba tiim
asamaan yépp, ngir fees lépp.
11 Moo may ñii di ay ndawam, ñii ay
yonent, ñii ay taskati xibaaru jàmm
bi, ak ñeneen ñuy sàmm mbooloom
ñi gëm te di ko jàngal.
12 Maye na leen, ngir ñu waajal gaayi
Yàlla yu sell yi, ñu mana bey seen
sas ci taxawal mbooloom Kirist, di
jëmmam.
13 Noonu nu mànkoo ci sunu ngëm
ak ci xam Doomu Yàlla ji, ba kera
nuy egg ci nekk nit ku sotti te taxaw
taxawaay bu dëppook matug Kirist.

14 Noonu dootunu ay gone yu
njànglem nit ku ñëw di fàbbi ci
seeni làqarci ak seeni pexe, nu mel
ni ay gaal yu duus yi ak ngelaw li di
baaje.
15 Waaye dinanu wax dëgg, ëmb
ko ci mbëggeel, bay màgg ci fànn
gu ne ci sunu bokk ci Kirist. Mooy
bopp,
16 te jëmm jépp ci moom lay
dunde, di jëmm ju ràbboo te déggoo
ci bépp tenqo, te cér bu nekk di
def warugaram. Noonu jëmm ji di
yokku ak a màgg ci biir mbëggeel.

Sunu jikko ju jëkk ak sunu jikkoy tey

17 Maa ngi leen di wax lii nag, te
di ko dëggal ci kanam Boroom bi:
buleen dundeeti ni xeeti àddina yi,
ci seeni xalaati neen
18 ak seen xel mu lëndëm. Dañoo
génn ci dundu Yàlla, ndax umple gi
ñu am ci moom, ak li ñu ko tëjal seen
xol.
19 Seen xol dafa dërkiis, ba ñu
bayliku ciy topp seen nafsu, di
sóobu ci bépp sobe te xér ci.
20 Waaye du dundin woowu ngeen
jàng ci Kirist.
21 Ndax yaakaar naa ne dégg
ngeen Kirist te jàng ngeen ci moom,
ba xam dëgg gi Yeesu ëmb.
22 Maanaam ngeen yulli seen
jikkoy judduwaale ju bon ji daan fés
ci seeni jëf, di gëna yées, te ànd ak
i bëgg-bëggam yu di naxi kese.
23 Te ngeen yeeslu ci seen biir xel,
24 te soloo jikko ju bees, ji Yàlla
sàkk ci njubte lu dëggu ak sellaay
gu dëggu.

Melow dund gu bees

25 Kon nag bàyyileen di fen, tey
wax dëgg kenn ku nekk ci mo-
roomam, ndax ku nekk sa genn-
wàllu moroom nga.
26 Ku mer, bu mu jàll aw kaañ; bu
jant bi sowaale seen mer,
27 ba ngeen may Seytaane bunt.
28 Ku daan sàcc, na ko dëddu
te jublu ci liggéey lu baax ci ay
loxoom, ngir mu mana dimbali ñi
néew doole.
29 Bu genn kàddu gu ñaaw génn ci
seen gémmiñ, waaye su wax yegsee,
nangeen wax lu rafet, ba faj soxlay
seeni moroom, te teg ñi leen di déglu
ci yoonu yiw.
30 Buleen yóbbe tiis Xelu Yàlla mu
Sell, mi leen tàmpe ngir bésu goreel
ba.
31 Dëdduleen lépp luy wex mbaa
tàng bopp, luy mer mbaa coow, lépp
luy xaste mbaa coxor.
32 Te ngeen baax ci seen diggante,
di laayante biir tey baalante, ni leen
Yàlla baale ci turu Kirist.

5

1 Yéen nag ñiy goney Yàlla, yi mu
bëgg ci xolam, royleen ko ci loolu.
2 Ngeen wéer seen dund ci
mbëggeel, mel ni Kirist mi nu bëgg,
ba joxe bakkanam ngir nun, di sarax
su ñu jébbal Yàlla te neex ko ni xetu
latkoloñ.
3 Waaye naka njaaloo ak bépp
sobe mbaa bëgge, jéllale naa jëf ji
sax, waaye bu ko làmmiñ tudd, ni
mu jekke ci gaayi Yàlla yu sell yi.
4 Dawleen it lu jekkadee, ni wax ju
ñaaw mbaa waxi caaxaan ak kaf yu
bon, te ngeen sax ci sant Yàlla.
5 Na leen wóor ne kenn ku
jikkowoo ndoxaan, sobe mbaa
bëgge, maanaam bokkaale Yàlla,
kooku du am cér ci nguuru Kirist
ak Yàlla.
6 Bu leen kenn nax ci ay waxi
neen, ndaxte jëf yooyooy tax meru
Yàlla di wàcc ci kureelu ñi ko
déggadil.
7 Kon nag buleen séq ak ñoom
dara.
8 Lëndëm ngeen woon, waaye
léegi leer ngeen ndax seen bokk ci
Boroom bi.

Dundeleen ni ay goney leer

Dundeleen nag ni ay goney leer.
9 Leer, mbaax lay meññ, njub ak
dëgg.
10 Dëggal-leen ci seeni jëf li neex
Boroom bi,

11 te daw lépp luy jëfi lëndëm yu
amul njariñ, bay weer sax ku koy
def.
12 Ndaxte waxtaane sax li ñuy def
ci nëbbu, lu ruslu la;
13 waaye leer, lu mu ëmb, fésal ko.
14 Ndaxte lu jaxasoo ak leer di leer.
Looloo tax ñu ne:
«Yewwul, yaw mi nelaw,
te jóge ci biir néew yi,
kon Kirist dina ne rààñ ci yaw,
ni leeru jant buy fenk.»
15 Noonu sàmmleen seen dundin,
waxuma ni ñu amul xel, waaye ni
ñu am xel,
16 tey jariñoo jot gi, ndaxte nu ngi
ci jamono ju bon.
17 Buleen ñàkk bopp nag, waaye
xamleen liy coobarey Boroom bi.
18 Buleen màndi it ci sàngara, liy
ndeyi ñaawteef, waaye feesleen ak
Xel mu Sell mi;
19 di waxante ci seen biir ci ay
taalifi Sabóor, ciy woy ak i cant yu
tukkee ci Xelum Yàlla, di woy ak a
kañ Boroom bi ci seen xol.
20 Gërëmleen Yàlla Baay bi ci turu
Yeesu Kirist Boroom bi, fu ngeen
mana tollu, ci lu mu mana doon;
21 teg ca nangul sa moroom ci biir
wegeelu Kirist.

Diggante góor ak soxnaam

22 Naka yéen jigéen ñi, nangeen
nangul seeni jëkkër, ni su doon
Boroom bi.
23 Ndaxte góor mooy kilifag
soxnaam, ni Kirist nekke kilifag
mbooloom ñi gëm, muy jëmmam
ji muy sàmm.
24 Ni mbooloo mi nag jiitale Kirist,
noonu la jigéen ji wara jiitale
jëkkëram ci lépp.
25 Yéen nag góor ñi, na ku nekk
bëgg soxnaam, ni Kirist bëgge
mbooloo mi, ba joxe bakkanam
ndax moom,
26 ngir sellal ko ak kàddoom, ba
mu laab ni ku sangu set.
27 Noonu dina ko jël, mu mel ni
séet bu ñu waajal, di mbooloom mu
soloo ndam, te gàkkul, rasul, taqul
leneen, waaye mu sell te amul sikk.
28 Na góor bëgg soxnaam, ni mu
bëgge boppam. Bëgg sa soxna,
bëgg sa bopp la.
29 Ndaxte kenn masula bañ sa
yaram. Waaye danga koy dundal,
di ko fonk. Noonu it la Kirist fonke
mbooloo mi;
30 ndaxte noo di céri jëmmam.
31 Mbind mi nee na: «Looloo
tax góor di teqalikook ndeyam ak
baayam, ànd ak soxnaam, ñoom
ñaar doon kenn.»
32 Loolu ëmb na mbóot mu xóot;
man maa ngi wax ci lu jëm ci Kirist
ak mbooloo mi.
33 Waaye li teew, na góor gu nekk
bëgg soxnaam, ni mu bëgge bop-
pam, te jigéen ji weg jëkkëram.

6

Diggante waajur yi ak seen nja-boot

1 Naka yéen xale yi, nangeen
déggal seeni waajur, ci li ngeen
bokk ci Boroom bi, ndaxte looloo
rafet.
2 «Teralal sa ndey ak sa baay,»
mooy ndigal li jëkka ëmb dige,
3 maanaa: «ngir nga am gudd fan
gu ànd ak jàmm.»
4 Yéen baay yi it, buleen bundx-
ataal xale yi, waaye ngeen yar leen,
di leen yemale ak a yee ci Boroom
bi.

Diggante jaam ak sangam

5 Yéen jaam yi, nangeen déggal
seeni sang yu àddina, boole ci ragal
ak wegeel, di ko def ak xol bu laab,
ni su doon ngir Kirist.
6 Buleen ko def rekk ci ngistal,
ngir sàkku ngërëmu nit, waaye ni ay
jaami Kirist, di jëfe coobarey Yàlla
ak seen xol bépp.
7 Beyleen seen sas nag ak xol bu
tàlli, ni su doon ngir Boroom bi te
du nit,
8 xam ne ku def lu baax, Boroom
bi delloo la ko, muy jaam, muy gor.
9 Yéen it sang yi, jëfeleen noonu
seen diggante ak seeni jaam, te
dëddu gépp raglu, xam ne yéena

bokk benn Boroom ci asamaan, te
ñépp a yem fi moom.

Xeex ak Seytaane

10 Léegi nag doolewuleen ci Boroom bi te soloo kàttanam gu mag gi.
11 Gànnaayooleen yérey xarey Yàlla yépp, ngir mana jànkoonte ak pexey Seytaane.
12 Ndaxte ndëndu xare jib na, waxuma sunu diggante ak nit ñi, waaye ak kilifa yiy nëxal àddina si, ñuy kilifa yi ak ay boroom sañ-sañ, di gaayi Seytaane yi ci bérab yu kawe yi.
13 Kon nag gànnaayooleen yérey xarey Yàlla yépp, ba mana jànkoonte jamono ju xeex bi taree, not lépp te taxaw temm.
14 Taxawleen kon temm, geñoo dëgg te sàngoo njub, muy seen kiiraayu dënn.
15 Solooleen jàmm, ji xibaaru jàmm biy joxe, ni ay dàll ci seeni tànk, ba jekk ci lépp.
16 Defleen it ngëm, muy seen pakk, ba mana fél jum yi leen Seytaane di fitt.
17 Defleen mucc, muy seen mbaxanam xare, ak kàddug Yàlla, muy jaasi ji leen Xel mu Sell mi tëggal.
18 Deeleen ñaan ci xeeti ñaan yépp ci kàttanu Xel mu Sell mi, te sax ci ak farlu gu mat sëkk, di ñaanal gaayi Yàlla yu sell yi yépp.
19 Te buleen ma ci fàtte, ngir waxtu wu ma ubbee sama gémmiñ, ma am lu ma wax, ba mana xamle ak fit wu dëgër mbóoti xibaaru jàmm bi.
20 Ndaw laa ci, lu ñu jéng; yal na ma Yàlla may fit wu ma waxe, ni mu ma ware.

Tàggoo

21 Yónnee naa leen Tisig sama mbokk, mi ma sopp, te muy jawriñ ju takku ci liggéeyu Boroom bi, ngir mu xamal leen lépp li aju ci man ak li may def.
22 Maa leen ko yónneel sama bopp, ngir ngeen xam li nu nekke, te mu dëfal seeni xol.
23 Yéen bokk yi, yal na leen Yàlla Baay bi ak Yeesu Kirist Boroom bi may jàmm ak mbëggeel gu ànd ak ngëm.
24 Yal na yiwu Yàlla ànd ak ñépp, ñi bëgg Boroom bi Yeesu Kirist ak mbëggeel gu sax.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA FILIB

1 Nun Pool ak Timote, jaami Kirist
Yeesu, noo leen di bind, yéen gaayi
Yàlla yu sell yépp ci dëkku Filib, yi
bokk ci Kirist Yeesu, yéen ak seeni
njiit ak ñiy topptoo yëfi mbooloo mi.
2 Na leen Yàlla sunu Baay ak Bo-
room bi Yeesu Kirist may yiw ak
jàmm.

Li leen Pool di ñaanal

3 Yoon wu ma leen di xalaat, maa
ngi sant Yàlla sama Boroom;
4 te saa su ma leen di ñaanal yéen
yépp, duma noppee bég,
5 ndax seen ànd ak man ci tas
xibaaru jàmm bi, ca ndoorte la ba
tey.
6 Wóor na ma ne Yàlla mi tàmbali
jëf ju baax jii ci yéen, dina ci sax, ba
bésu Kirist Yeesu ñëw.
7 Te juumuma ci li ma xalaat loolu
ci yéen ñépp, ndaxte def naa leen
ci sama xol; ba tax fii ci kaso bi, ci
taxawal xibaaru jàmm bi ak lawal
ko, yéen ñépp am ngeen wàll ak
man ci yiwu Yàlla.
8 Ndaxte Yàllaa seede ne sama xol
seey na ci yéen ñépp ci biir cofeelu
Kirist Yeesu.
9 Li ma leen di ñaanal nag mooy
lii: yal na seen mbëggeel di yokku
tey gëna tar, jaar ci xam ak xàmmi
gu wér;
10 yal nangeen sax noonu ci li gëna
rafet, ngeen am xol bu laab te baña
am benn sikk, ba bésu Kirist ñëw;
11 yal na seen xol meññ njub,
ba ne gàññ, jaar ci Yeesu Kirist ci
ndamul Yàlla ak cantam.

Kàddug Yàlla gaa ngi law, fekk Pool a ngi ci kaso

12 Damaa bëgg, bokk yi, ngeen
xam lii: li ma dal taxul xibaaru
jàmm bi dellu gannaaw, waaye da
koo jëmale kanam.
13 Noonu ñiy wottu buur bi ak
ñépp gis nañu bu leer ne turu Kirist
rekk a tax ñu jàpp ma.
14 Te it bokk yu bare takk nañu
seeni fit ci li ñu gis samay buum, ba
tax ñu gëna ñeme ci wax kàddug
Yàlla ci lu àndul ak genn tiit.
15-16 Am na ñuy waare ci turu
Kirist ci kaw kiñaan ak xëccoo,
waaye ñi ci des ci kaw cofeel ak xol
bu laab, ndaxte xam nañu ne Yàlla
moo ma teg fii, ngir ma taxawal
xibaaru jàmm bi.
17 Waaye ñale amuñu xol bu laab,
te seen njariñu bopp rekk a tax ñuy
yégle turu Kirist, di wuta feddali
samay buum ak coono.
18 Lu ci génn nag? Xanaa lii rekk:
turu Kirist jolli na ci nii mbaa naa,
muy ci naaféq, muy ci dëgg; bég
naa ci te dinaa ci bégati.
19 Ndaxte xam naa ne loolu lépp
mu ngi jëm ci sama mucc, jaar
ci seeni ñaan ak ndimbalu Xelum
Yeesu Kirist, mi ma Yàllay yéwénal.
20 Ndaxte sama xënte ak sama
yaakaar mooy ma baña rus ci lenn,
waaye sama yaram feeñal ndamu
Kirist, ma ànd ci ak kóolute gu mat,
su may dund mbaa may dee; moom
laa daan def démb, te moom laay
def tey.
21 Ndaxte su ma dundee, Kirist
laay noyyee; su ma deeyee, xéewal
lay doon ci man.
22-23 Su ma Yàlla bàyyee ci àddina,
sas wu am njariñ la ci man. Am naa
xel ñaar, xawma bi ci gën. Am naa
yéeney jóge fi, fekki Kirist, te looloo
gën fuuf,
24 waaye ma des fi ci àddina moo
gën ci yéen.
25 Loolu wóor na ma; kon xam naa
ne dinaa fi des, di leen taxawu yéen
ñépp, ngir seen ngëm yokku, ànd ak
mbég.
26 Noonu dinaa délsi ci yéen, ngir
sama taxawaay gëna lawal seen
mbég ci Kirist Yeesu.
27 Waaye dénk naa leen lii: na
seeni jëf yelloo ak li Kirist digle ci
xibaaru jàmm bi. Noonu su ma leen

seetsee, mbaa ma dégg seen mbir
rekk, dinaa xam ne yéena ngi dëgër
ci menn xel, bokk benn xalaat ci
bëre luy saxal dëggu xibaaru jàmm
bi,
28 te baña tiit dara ndax noon,
yi leen di xëbal. Màndarga la
muy wone ne aji sànku lañu, di
màndarga it ne aji mucc ngeen, di
mucc gu jóge ci Yàlla.
29 Ndaxte Yàlla may na leen, ngeen
gëm Kirist, rax-ca-dolli ngeen sonn
ndax turam,
30 di wéy ci bëre, bi ngeen gisoon
ci man te dégg léegi sama mbir.

2

Suufeg Kirist ak ndamam

1 Su nu Kirist mayee fit nag ak
mbëggeel guy dëfal sunu xol, su nu
amee cér ci Xel mu Sell mi, su amee
cofeel ak yërmande ci sunu bokk ci
moom,
2 kon mottalileen sama mbég,
ci bokk benn xalaat ak genn
mbëggeel, benn bakkan ak menn
xel.
3 Buleen def dara ci kaw wut aw
tur walla wonu, waaye jiital-leen
seeni moroom cig woyof.
4 Buleen yem ci topptoo seen bopp
rekk, waaye booleleen ci seeni mo-
room.
5 Te ngeen soloo xel mi nekkoon ci
Kirist Yeesu:
6 Njàlbéen ga fekk na Kirist yor
melow Yàlla,
waaye aakimoowul taxawaayam ci
li mu méngoo ak Yàlla.
7 Waaye daa wàcce boppam,
ba tollook nit ñi,
def boppam surga.
Te bi mu yoree bindu nit,
8 daa suufeel boppam,
di dégg ndigal, ba joxe boppam,
ñu daaj ko sax ci bant.
9 Moo tax Yàlla kaweel ko lool,
jox ko tur wi tiim yépp,
10 ngir turu Yeesoo tax ñépp sukk,
ci asamaan, ci kaw suuf, ci biir suuf;
11 te ñépp bokk genn kàddu naan:
Yeesu Kirist mooy Boroom bi;
ci màggug Yàlla Baay bi.

Nekkleen ni ay leer ci àddina si

12 Noonu samay soppe, xam naa
ne masuleena jóg ci dégg ndigal,
waxuma sax bi ma nekkee ak yéen
rekk, waaye rawatina bi ma leen
soree. Kon nag maa ngi leen di
ñaan, ngeen biral seen mucc ci seeni
jëf, te def ko ci ragal Yàlla gu dëggu.
13 Ndaxte Yàlla ci boppam mooy
jëf ci yéen, ngir ngeen fonk coobareem te di ko jëfe.
14 Lépp lu ngeen di def nag, buleen
ci boole xultu mbaa xuloo.
15 Noonu dingeen am xol bu laab
bu àndul ak ŋàññ, di goney Yàlla yu
amul sikk ci biir jamono ju yàqu te
rëb. Dangeen di leer ci seen biir ni
weer ci àddina si,
16 di jottali kàddug dund gi.
Noonu bu bésu Kirist ñëwee, dinaa
mana bég, xam ne dawuma lu amul
njariñ te sonnuma cig neen.
17 Bu sama deret waree tuuru sax,
ngir seen ngëm mat sëkk, ma mel ni
naan gu ñu boole ak sarax su jëm ci
Yàlla, ba tey bég naa ci, te dinaa ci
bégati.
18 Yéen itam nag bégleen, waaw,
fekksileen ma ci sama mbég.

Timote ak Epafrodit, ñiy jàpple Pool ci liggéey bi

19 Gannaaw loolu, bu soobee Boroom bi Yeesu, yaakaar naa ne dinaa leen yónnee Timote balaa yàgg,
ngir sama xel dal ci xam nan ngeen
def.
20 Ndaxte amu fi kenn gannaaw
Timote, ku bokk ak man xalaat te
fonk leen bu wér.
21 Ñi ci des ñépp, seen bopp lañuy
xalaat, waaye du mbiri Yeesu Kirist.
22 Waaye xam ngeen takkuteg
Timote, ci ni mu ànde ak man ci
tas xibaaru jàmm bi, ni doom di
taxawoo baayam.
23 Moom laa yaakaara yónni fi
yéen nag, waxtu wu ma yégee, nu
sama mbir di tëdde.
24 Waaye wóor na ma ne Boroom
bi dina ma may, man ci sama bopp,
ma seetsi leen balaa yàgg.

25 Ci lu jëm ci sama mbokk
Epafrodit nag, miy sama nawle ci
liggéey bi ak ci xeex bi, te di seen
ndaw ci faj samay soxla, jàpp naa
ne war naa leen koo delloo.
26 Ndaxte namm na leen lool, te
tiisoo na li ngeen yég jagadeem.
27 Ci dëgg-dëgg woppoon na ba
xawa dee, waaye Yàlla yërëm na ko,
ba fëgg boppam, rax-ca-dolli siggil
na ma man itam, ngir ma baña am
tiis ci kaw tiis.
28 Noonu delloo naa leen ko ci lu
gaaw, ngir ñëwam bégal seeni xol,
te man itam sama xol féex.
29 Teeruleen ko teeru bu rafet nag
ngir Boroom bi, te teral ñi mel ni
moom.
30 Ndaxte liggéeyal na Kirist, ba
riisu dee, te gar na bakkanam ci
taxawal leen ci topptoo, bi ngeen
yéene woon ci man.

3

Njub gu wóor

1 Kon nag samay bokk, bégleen ci
Boroom bi. Duma sonn mukk ci di
leen ko wax, ndax seen mucc moo ci
aju.
2 Moytuleen xaj yi, waaw, moy-
tuleen ñiy jëfe lu bon, ñoom ñi seen
xarafal weesul wàññi yaramu nit.
3 Ndaxte nun noo xaraf tigi, nun
ñiy màggal Yàlla ci Xel mu Sell mi,
di damu ci Kirist Yeesu, te amunu
benn yaakaar ci matug nit.
4 Ba tey manoon naa am yaakaar
ci sama bopp; su nit doon damu,
maa ciy raw.
5 Xarafoon naa ca ayu-bés ga, bokk
ci bànni Israyil ci giiru Beñamin, di
Ebrë ci deret ak ci meen. Bu dee ci
yoonu Musaa ngeen bëgga wax, ci
tariixab Farisen laa bokkoon;
6 bu dee it ci mbirum farlu, daan
naa fitnaal mbooloom ñi gëm Kirist;
bu dee ci njub ci sàmm yoon, awma
benn gàkk.
7 Waaye loolu lépp lu ma tegoon
ay njariñ fa kanam Yàlla, dëddu naa
ko ngir Kirist.
8 Rax-ca-dolli dëddu naa lépp ngir
xéewali xam Kirist Yeesu sama Bo-
room, di xam-xam bu xóot, ba xel
manu koo takk. Moo tax ñàkk naa
sama lépp, te def ko ni mbalit, ngir
am cér ci Kirist.
9 Na ma Yàlla fekk ci moom,
waxuma ci njub gu aju ci sàmm
yoon, waaye gu aju ci gëm Kirist,
maanaam njub gi nu Yàlla sol ci kaw
ngëm.
10 Moom laay ittewoo xam, ak
doole ji ànd ak ndekkiteem, ma
bokk ci ay coonoom, ba fekki ko ci
deeyam,
11 ngir mana séddu ci ndekkiteem,
su ma ko manee am.

Farlu ci jëm kanam

12 Waxuma ne jagoo naa ko ba
noppi, waxuma it ne aji mat laa,
waaye maa ngi daw, ngir jot li tax
Kirist jël ma.
13 Bokk yi, gëmuma ne jot naa ko
ba noppi, waaye lenn lii laay def:
fàtte li ma weesu, jublu ci li féete
kanam,
14 di daw yen muj ga, ngir jot li ma
Yàlla taxa woo, di cér bi ma Yàlla
wooye te dencal ma ko ci asamaan
ci darajay Kirist Yeesu.
15 Nun ñi mat nag, nanu xalaat
loolu. Su ngeen ci amee werantey
xol, Yàlla dina leen ko leeralal.
16 Li am daal, fa seen ngëm tolloo,
na fa seen jëf àgg.
17 Kon nag bokk yi, toppleen ma te
xool ñiy roy ci li nu tëral diirub sunu
ngan ci yéen.
18 Ndaxte jëfi ñu bare juuyoo na
ak dee gi Kirist dee; loolu wax naa
leen ko ba tàyyi, maa ngi koy waxaat
léegi ak i jooy.
19 Alku lañuy mujje, ñoom ñiy
jaami seen biir, di wonoo lu ruslu,
tey wut yëfi àddina rekk.
20 Waaye nun waa asamaan lanu,
te noo ngi xaar Boroom bi Yeesu
Kirist jóge fa, musalsi nu.
21 Noonu dina soppi sunu yaram
wu toroxlu, def ko ni yaramam wi
ànd ak ndam dëppook kàttanam, gi
ko mana notal mbindeef yépp.

4

1 Kon nag yéen samay bokk, ñi ma
bëgg te namm leen, di sama mbég
ak sama kaalag ndam, jàppleen bu
dëgër noonu ci Boroom bi, soppe yi!

Dénkaane yi

2 Ci lu jëm ci Ewodi ak Santis,
maa ngi leen di ñaan, ñu bokk benn
xalaat ci Boroom bi.
3 Te yaw sama nawle bu wér,
nanga dimbali jigéen ñooñu xeex-
oon ci sama wet ci tas xibaaru
jàmm bi, boole ci Këlemaŋ ak samay
yeneen nawle, ñoom ñi Yàlla bind
seeni tur ci téereb dund ba.
4 Deeleen bég ci Boroom bi; maa
ngi koy waxati: bégleen!
5 Na seen lewet leer ñépp. Bo-
room bi jege na.
6 Buleen jaaxle ci dara, waaye ci
lépp wéetal-leen Yàlla, diis ko seeni
soxla ci ñaan gu ànd ak cant.
7 Noonu jàmmu Yàlla, ji xel manta
takk, dina aar seeni xol ak seeni
xalaat ci darajay Kirist Yeesu.
8 Léegi nag bokk yi, na seen xalaat
jublu ci lii: lu dëggu, lu jekk, lu jub,
lu sell, lu rafet ak lu faaydawu; su
fi amee lu baax mbaa lu mata naw,
xalaatleen ko.
9 Li ngeen jànge ci man te nangu
ko, li ngeen dégge ci man te gis ko,
jëfeleen ko; kon Yàllay jàmm dina
ànd ak yéen.

*Pool gërëm na leen ci seen ndim-
bal*

10 Sama xol sedd na guyy ci Bo-
room bi, ci ni ngeen yeesale seen
ndimbal ci man. Xam naa ne amoon
ngeen yéene ji, waaye man gi moo fi
nekkul woon.
11 Ba tey soxla taxul ma waxe nii,
ndaxte jàng naa doylu ci mbir mu
ma mana dab.
12 Miin naa ñàkk, man naa
naataange. Ci fépp ak ci lépp, Yàlla
def na ba sama xol toj ci suur ak xiif,
barele ak néewle.
13 Man naa lépp ci ndimbalu Aji
Dooleel ji.
14 Waaye teewul taxawu, bi ngeen
ma taxawu ci sama tiis, jëf ju rafet
la.
15 Yéen waa Filib xam ngeen ne bi
ngeen jëkkee xam xibaaru jàmm bi,
te ma jóge diiwaanu Maseduwan,
benn mbooloo àndul woon ak man
ci mbirum joqleente ndimbal, mu
dul yéen doŋŋ.
16 Ba ma nekkee dëkku Tesalonig
sax, yónnee ngeen ay yooni yoon,
ngir faj samay soxla.
17 Loolu tekkiwul ne damay sàkku
ay ndimbal ci yéen, waaye damaa
bëgg rekk seen denc yokku fa Yàlla.
18 Fi mu ne jot naa li ma aajowoo
lépp, ba maa ngi ci naataange; li
ngeen ma yónnee ci loxoy Epafrodit
doy na sëkk; ni xetu latkoloñ la mel
ci man, di sarax su neex Yàlla te mu
nangu ko.
19 Te Yàlla sama Boroom, mi denc
ci Kirist Yeesu xéewal yu dul jeex,
dina ci faj seeni soxla yépp.
20 Yal na Yàlla sunu Baay yelloo
ndam ba fàww. Amiin.

Tàggoo bi

21 Nuyul-leen ma gaayi Kirist
Yeesu yu sell yépp. Bokk yi ànd ak
man, ñu ngi leen di nuyu.
22 Te it gaayi Yàlla yu sell yépp ñu
ngi leen di nuyu, rawatina nag ñi
nekk kër buur bi Sesaar.
23 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu
Kirist ànd ak seen xel.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KOLOS

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci
coobarey Yàlla, man ak Timote sunu
mbokk,
2 noo leen di bind, yéen gaayi Yàlla
yu sell, yi dëkk Kolos te di ay bokk
ci gëm Kirist. Yal na leen Yàlla sunu
Baay may yiw ak jàmm.

Nu ŋgi leen di ñaanal ca Yàlla

3 Dunu noppee sant Yàlla, Baayu
sunu Boroom Yeesu Kirist, saa su nu
leen di ñaanal,
4 ndaxte yég nanu seen ngëm ci
Kirist Yeesu ak seen mbëggeel ci
gaayi Yàlla yépp.
5 Ngëm googu ak mbëggeel googu
ñu ngi sosoo ci yaakaaru ëllëg, jiy
cér bi leen Yàlla dencal ca asamaan.
Mas ngeena dégg yaakaar jooju ci
kàddug dëgg gi, di xibaaru jàmm bi.
6 Ni xibaaru jàmm bi wàcce ci
yéen, noonu lay wàcce ci àddina
sépp, di meññ te di law. Te noonu
lay doxale ci yéen, li dale ci bés, ba
ngeen dégge xibaaru yiwu Yàlla, te
xam dëggam gi mu ëmb;
7 moom ngeen jànge ci Epafras,
miy sunu nawle ci liggéey bi te nu
sopp ko, di jawriñu Kirist bu takku
ngir seen njariñ.
8 Te moo nu yégal it mbëggeel, gi
Xelu Yàlla mi sol ci yéen.
9 Looloo tax ci sunu wàllu bopp,
ba nu ko yégee ba tey, jógunu ci
di leen ñaanal. Nu ngi ñaan Yàlla,
ngeen xam bu baax coobareem ci
xel mu mat ak ràññee gu aju ci
dooley Xelam.
10 Noonu dingeen dund dund gu
dëppoo ak seen bokk ci Boroom bi,
ba neex ko ci fànn gu nekk, di def
bépp jëf yu baax, te yokk seen xam-
xam ci Yàlla.
11 Te Yàlla dina leen dooleel ak
bépp doole, mu méngoo ak kàttanu
ndamam, ngir ngeen mana tegoo
coono te muñ, ba fa muñ di yem.
12 Dingeen gërëm Yàlla Baay bi,
ànd ci ak mbég, moom mi leen
jagleel, ngeen bokk ci cér, bi mu
dencal gaayam yu sell yi ci leer.

Deewu Kirist jubale na nu ak Yàlla

13 Yàlla musal na nu ci doo-
ley lëndëm, yóbbu nu ci nguuru
Doomam ji mu bëgg,
14 moom mi nu jot, maanaam baal
nu sunuy bàkkaar.
15 Doom jooju moo di melokaanu
Yàlla, ji kenn gisul. Mooy taaw bi, ki
gëna màgg lépp luy mbindeef.
16 Ndaxte ci moom la Yàlla sàkke
lépp lu nekk ci asamaan ak suuf, li
ñuy gis ak li ñu manula gis, muy
buur, njiit, kilifa mbaa boroom saf-
saf. Lépp lu ñu sàkk, ci moom lañu
ko jaarale, ci moom lañu ko jëme.
17 Laata dara di am, fekkoon na
moom mu nekk, te lépp a ngi jàppoo
ci moom.
18 Mooy bopp bi yilif jëmm ji,
di mbooloom ñi ko gëm, ndaxte
moom mooy njàlbéen gi, di taaw bi,
maanaam ki jëkka dekki, ngir muy
kilifa ci bépp fànn.
19 Ndaxte soob na Yàlla mu dëkkal
matam gépp ci moom
20 te jaar ci moom, jubale lépp ak
boppam, muy ci kaw asamaan yi
mbaa ci suuf, ba mu wàccee jàmm
jaarale ko ci deret ji tuuru, bi Doom
ji deeyee ca bant ba.
21 Te yéen ñi sore woon Yàlla te
doon ay noonam ci seen xel ak seen
jëf yu bon,
22 léegi nag Yàlla jubale na leen ak
boppam jaare ko ci deewu Kirist ci
yaramu nitam, ngir taxawal leen ca
kanamam, ngeen sell te ñàkk sikk,
ñàkk i ŋàññ.
23 Loolu nag na fekk ngeen wéy
ci ngëm, sampu ci ba dëgër ci, tey
séentu cér, bi leen xibaaru jàmm bi
jox. Te xibaaru jàmm, boobu ngeen
dégg te ñu yégal waa àddina sépp,
man Pool moom laay yégle.

Maa ngi leen di topptoo te di leen xalaat

24 Léegi nag maa ngi am bànneex
ci coono, yi may daj ngir seen
njariñ; te li des sax ci fitnay Kirist,
noonu laa koy àggalee ngir njariñu
mbooloom ñi gëm, di jëmmam.
25 Jawriñu mbooloo moomu laa,
ndaxte Yàlla sas na ma ngir yéen,
may yégle fu nekk kàddoom,
26 maanaam ma yégle kumpa, gi
nëbbu woon ay jamonoy jamono,
waaye léegi Yàlla xamal na ko ay
gaayam
27 ci xeeti àddina sépp. Ñoom
nag la Yàlla bëgga xamal ni ndamu
kumpa googu màgge, maanaam
Kirist a ngi dëkk ci yéen, di yaakaar
ju wér ci ndamu ëllëg.
28 Moom Kirist lanuy yégle, di
artu te di jàngal ku nekk, ànd ak xel
mu mat, ngir jébbal Yàlla ku nekk ni
ku mat ci Kirist.
29 Ci loolu laay jëmale sama
liggéey, di bëree dooley Kirist, jiy
yëngu ci man ak kàttan.

2

1 Bëgg naa nag, ngeen xam bëre
bu metti, bi may bëre ngir yéen,
ngir waa Lawdise ak ñépp ñi ma
masula teg bët. Damay def sama
kem kàttan,
2 ngir ngeen am fit te nekk benn
ci mbëggeel, ngir dajal noonu xam-
xam bu mat, ba xam kumpag Yàlla,
di Kirist.
3 Ci moom lañu denc lépp lu ñuy
sàkku ci xel ak ci xam-xam.
4 Maa ngi wax lii, ngir kenn bañ
leena nax ci ay wax yu neex.
5 Jëmm ji ñëwul waaye sama xel a
ngi ci yéen, di bég ci seen doxalin
ak ngëm gu dëgër, gi ngeen am ci
Kirist.

Dundeleen ni ñi booloo ak Kirist

6 Kon nag, ni ngeen nangoo Kirist
Yeesu ni Boroom bi, dundeleen
noonu ci moom.
7 Saxleen ci moom, di màgg ci
moom, tey gëna dëgër ci ngëm,
gi ñu leen jàngal, ba seen xol di
baawaan ci gërëm Yàlla.
8 Moytuleen ba kenn bañ leena
fàbbi ci ay xam-xami nit yuy naxi
neen. Xam-xam yu mel noonu, ñu
ngi soqikoo ci aada yu nit tëral, ci
aaday àddina, waaye soqikoowul ci
Kirist.
9 Ndaxte ci Kirist, maanaam ci
yaramu nitam, la matug Yàlla gépp
dëkk,
10 te mat ngeen ci moom, miy
buuru kilifa yépp ak boroom sañ-
sañ yépp.
11 Ndax seen ngëm ci moom xaraf
ngeen xaraf bu loxol nit deful,
maanaam Kirist summil na leen
dooley bàkkaar, ji moomoon seen
yaram. Loolu mooy xaraf, bi Kirist
def.
12 Bi ñu leen sóobee ci ndox,
suulaale nañu leen ak moom, te it
dekki ngeen ak moom, ndaxte gëm
ngeen ci dooley Yàlla, ji ko dekkal
ca néew ya.
13 Te yéen ñi doon ndee fa kanam
Yàlla ndax seeni moy ak seen ñàkka
xaraf, Yàlla dundalaat na leen ak
Kirist, baal nu sunuy bàkkaar yépp.
14 Mbind mi nu doon tiiñal, te daa
nu yey ndax ay sàrtam, Yàlla far na
ko, dindi ko, daajaale ko ca bant ba
Kirist deeye.
15 Futti na kilifa yi ak boroom sañ-
sañ yi, weer leen ci kanam ñépp,
sëkktal leen niy jaam ndax ndam la
Kirist jële ca bant ba.
16 Kon nag bu leen kenn teg tooñ
ci li jëm ciy ñam mbaa naan, ci
màggal mbaa xewu weer wu feeñ,
mbaa ci bésub noflaay.
17 Loolu lépp nag takkandeer la
woon buy misaal li waroona ñëw,
waaye lu dëggu li mi ngi ci Kirist.
18 Kuy bég ci di toroxlu ci ngistal,
di jaamu ay malaaka, buleen ko
may, mu àtte leen. Kooku dafay
jeneer, di seet li koy feeñu, bay
tiitaroo xalaatam, fekk xalaatu nit
kese la, te neen.
19 Taqul ci Kirist, miy bopp bi yilif
jëmm ji. Bopp bee tax ba jëmm jépp,
ji siddit yi ak tenqo yi téye te taqale
ko, di màgg màgg gi ko Yàlla di jox.

20-21 Ndegam deeyandoo ngeen ak
Kirist, ba génne noonu ci aaday
àddina, lu tax ngeen di nangu, ñu
di leen teg ay sàrt yu mel nii: «Bul
fab, bul ñam, bul laal,» ni bu seenug
dund aju woon ci àddina si?
22 Sàrt yooyu ñu ngi aju ci ndigali
nit ñi ak seen njàngle. Yëf yi ñu
tudd yépp, dees na leen jariñoo, ba
ñu jeex.
23 Dëgg la, seeni sàrt dañuy
dénkaane pastéef ci jaamu Yàlla,
di toroxlu ak di fitnaal seen yaram.
Waaye sàrt yooyu nag amuñu benn
njariñ, ngir nit ñi not seen nafsu.

3

Fonkleen dund gu bees gi ci Kirist

1 Kon nag ndegam dekkeendoo
ngeen ak Kirist, wutleen yëf, ya
nekk ca kaw, fa Kirist toog ca ndi-
jooru Yàlla.
2 Fonkleen yëf ya ca kaw, te ngeen
baña faale yi ci suuf,
3 ndaxte dee ngeen, te seen dund
boole nañu ko ak Kirist, denc ca
Yàlla.
4 Te bés bu Kirist miy seen dund
feeñee, yéen itam dingeen feeñ ak
moom ci biir ndam.
5 Kon nag li nekk ci yéen te bokk
ci mbiri àddina, jébbal-leen ko dee,
yu deme ni ndoxaanu yàqute, sobe,
xemmem, bëgg-bëgg yu bon, ak
bëgge, maanaam bokkaale Yàlla.
6 Yooyooy xëcc merum Yàlla.
7 Yéen itam noonu ngeen daan
doxale bu jëkk, ba ngeen daan
dunde noonu.
8 Waaye léegi bàyyileen yii yépp:
mer, xadar, kiñaan ak di génne ci
seen gémmiñ sos ak wax ju ñaaw.
9 Bàyyileen di fen seeni moroom,
ndaxte summi ngeen jikko ju bon,
ji ngeen judduwaale, moom ak ay
jëfam;
10 te sol ngeen dund gu bees, gi
Yàlla sàkk te di ko yeesal ba mu mel
ni moom, ngir ngeen man koo xam
bu wér.
11 Ci dund gu bees googu, amul
Yawut ak ku dul Yawut, ku xaraf
walla ku xaraful, jaam walla gor,
ku jàngul ni Baarbaar yi, ak ku
yewwuwul ni waa Sit, waaye Kirist
ay lépp te dëkk ci ñépp.
12 Kon nag ndegam Yàlla tànn
na leen, sellal leen, sopp leen,
solooleen boog yërmande, laabiir,
woyof, lewet ak muñ.
13 Muñalanteleen, di baalante,
su amee kuy tawat moroomam.
Baalanteleen, ni leen Boroom bi
baale.
14 Ci kaw loolu lépp amleen
mbëggeel, giy jokkale lépp, ba mu
mat.
15 Na jàmm ji Kirist di joxe not
seeni xol, ndaxte Yàlla woo na leen
ci loolu, mel ni ay cér yu bokk benn
yaram; te gërëmleen Yàlla.
16 Na kàddug Kirist dëkk ci yéen,
bay baawaan, ngeen di jànglante ak
a artoonte ci seen biir ak xel mu
mat sëkk, di woy ak a gërëm Yàlla
ak seen xol bépp, ay taalifi Sabóor,
ay kañ Yàlla ak ay cant yu tukkee ci
Xelum Yàlla.
17 Lu ngeen mana def, muy ci wax
mbaa ci jëf, wéerleen ko ci turu
Boroom bi Yeesu, jaare ci moom
gërëm Yàlla Baay bi.

Àndleen bu rafet ci seen biir

18 Jigéen ñi, na ku nekk nangul
jëkkëram, ndaxte looloo jekk ci ñi
bokk ci Boroom bi.
19 Góor ñi, na ku nekk bëgg sox-
naam te muñal ko.
20 Xale yi, déggal-leen seeni waa-
jur ci lépp, ndaxte looloo rafet ci ñi
bokk ci Boroom bi.
21 Baay yi, buleen bundxataal
seeni doom, ngir baña jeexal seen
xol.
22 Jaam yi, nangul-leen ci lépp
seen sang, yi ci àddina. Buleen ko
def rekk ci seen kanam, di sàkku
ngërëm, waaye na nekk lu dëggu ci
yéen, ndax seen ragal Boroom bi.
23 Lu ngeen mana def, na ci seen
xol tàlli; ngeen def ko ngir Boroom
bi, te du ngir nit,
24 xam ne Boroom bi dina fey
seeni jëf, mu di cér bi mu leen

dencal. Kirist mooy Boroom, bi
ngeen di liggéeyal.
25 Waaye ku def lu bon, Boroom bi
dina la delloo sa jëf, te du gënale.

4

1 Sang yi, yorleen seeni jaam ci nu
jub te aw yoon, xam ne am ngeen
yéen itam ab Sang ca asamaan.

Yeneen warugar

2 Dëkkleen ci ñaan Yàlla, farlu ci,
boole ci ngërëm.
3 Te ngeen ñaanaale nu ci itam,
ngir Yàlla ubbil nu bunt, nu mana
xamle kàddoom, di yégle kumpa gi
di Kirist, muy kumpa gi waral ñu
jéng ma.
4 Ñaanleen ngir ma xamle ko ni
mu ware.
5 Jëfeleen ak xel ci seen diggante
ak waa àddina, te fu ngeen ame jot,
fexeleen ba jariñoo ko.
6 Na seen wax jépp fees ak yiw
te am xorom, ngir ngeen xam nan
ngeen wara tontoo ku nekk.

Tàggoo

7 Tisig, sama mbokk mi ma sopp,
di jawriñ ju takku ak sama nawle ci
liggéeyu Boroom bi, dina leen yégal
lépp lu jëm ci samay mbir.
8 Lii moo tax ma yebal ko ci yéen:
ngeen xam xibaar bi jóge ci nun, te
it mu dëfal seen xol.
9 Onesim lay àndal, sunu mbokk
mu takku, mi nu sopp, te mu bokk
ci yéen. Dinañu leen xamal lépp lu
xew fii.
10 Aristàrk mi nekk ak man ci kaso
bi, mu ngi leen di nuyu, moom ak
Màrk rakku Barnabas. Jot ngeen ay
ndigal ci mbirum Màrk: bu ñëwee
ci yéen, teral-leen ko.
11 Yeesu mi ñuy dàkkentale Yus-
tus, moom it mu ngi leen di
nuyu. Ñoom rekk ñooy Yawut
yiy liggéeyandook man ngir nguuru
Yàlla, te ñoo féexal sama xol.
12 Jaamu Kirist, Epafras, mi bokk
ci yéen, mu ngi leen di nuyu. Du
jóg ci di leen ñaanal, farlu ci ni
kuy bëre, ngir ngeen taxaw temm ci
coobarey Yàlla gépp, ànd ak ngëm
gu mat ak kóolute gu wóor.
13 Maa ngi koy seedeel ne mu ngi
sonn bu baax ngir yéen, ngir waa
Lawdise ak waa Yerapolis.
14 Luug, doktoor bi ñu sopp, mu
ngi leen di nuyu, moom ak Demas.
15 Nuyul-leen nu mbokk, yi nekk
Lawdise. Nuyul-leen nu itam Nimfa
ak mbooloom ñi gëm, miy daje ci
këram.
16 Bu ñu jàngee bataaxal bii ci
yéen, fexeleen ba ñu jàng ko it ci
mbooloom ñi gëm mi nekk Lawdise,
te yéen it ngeen jàng bi ma yónnee
waa Lawdise.
17 Neleen Arkib: «Farlul ci sas, wi
la Boroom bi sédde, ba matal ko.»
18 Man Pool maa leen di bind
nuyoo bii ci sama loxob bopp.
Fàttalikuleen ne dañu maa jéng.
Yal na yiwu Boroom bi ànd ak yéen!

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA TESALONIG

1 Nun Pool, Silwan ak Timote noo
ngi leen di bind, yéen mbooloom ñi
gëm ci dëkku Tesalonig te nekk ci
Yàlla Baay bi ak Boroom bi Yeesu
Kirist. Yal na yiw ak jàmm ànd ak
yéen.

Li xibaaru jàmm bi jur ci dëkku Tesalonig

2 Bët bu set nu ngi sant Yàlla ndax
yéen, di leen boole ci sunuy ñaan.
3 Dunu noppee fàttaliku ci kanam
Yàlla sunu Baay jëf ji juddu ci
seen ngëm, liggéey bi tukkee ci
seen mbëggeel, ak muñ gi sosoo ci
seen yaakaar ci sunu Boroom Yeesu
Kirist.
4 Bokk yi, yéen ñi Yàlla bëgg, xam
nanu ne Yàlla tànn na leen;
5 ndaxte xibaaru jàmm, bi nu leen
doon yégal, yemul woon ci ay wax
rekk, waaye àndoon na ak kàttan ak
Xel mu Sell mi ak kóolute gu mag.
Xam ngeen sunu taxawaay ci seen
biir ngir seen njariñ.
6 Aw ngeen sunuy tànk ak yu
Boroom bi, ci li ngeen nangu xibaar
bi ci biir fitna yu metti, ànd ak mbég
ci dooley Xel mu Sell mi.
7 Noonu ngeen daldi nekk
royukaay ngir ñi gëm ñépp ci
diiwaani Maseduwan ak Akayi.
8 Ndaxte kàddug Boroom bi jollee
na ci seen biir, te yemul ci Mase-
duwan ak Akayi rekk, waaye seen
gëm Yàlla siiw na fépp. Matul sax
nu di ci wax dara,
9 ndaxte ñoom ci seen bopp ñooy
seede li sunu ngan def ci seen biir.
Maanaam, ni ngeen dëddoo xërëm
yi, jublu ci Yàlla te di ko jaamu,
moom miy Yàlla Aji Dund ju dëggu
ji,
10 te ngeen di séentu Doomam
bàyyikoo asamaan, moom Yeesu mi
mu dekkal te di nu musal ci merum
Yàlla mi nara ñëw.

2

Ni leen Pool ganee

1 Waaw, bokk yi, xam ngeen ne
ngan gi nu leen ganesi woon du
nganug neen.
2 Laata nuy ñëw, jaar nanu ci
fitna ak toroxte ca dëkku Filib, ni
ngeen ko xame; waaye Yàlla sunu
Boroom may na nu fit, ba li ton-
goonte bi metti lépp it, yégal nanu
leen xibaaru jàmm bu Yàlla bi.
3 Ndaxte sunu waaraate wéeruwul
cig réer walla ci njublaŋ walla ciy
nax.
4 Waaye gannaaw Yàlla moo nu
seet, ba wóolu nu te dénk nu
xibaaru jàmm bi, kon noonu lanuy
waaree, du ngir neex nit ñi, waaye
ngir neex Yàlla miy seet xol yi.
5 Masunoo jay kenn, yéen xam
ngeen ko; sunu waare masula ëmb
bëgge, Yàlla seede na ko;
6 masunoo sàkku ngërëmu nit,
muy ci yéen, muy ci ñeneen.
7 Manoon nanoo diis ci seen kaw
sax, nun ñiy ndawi Kirist, waaye
woyofoon nanu ci seen biir, te lewet
ni jaboot buy uuf doomam.
8 Cofeel gi nu am ci yéen tax na,
bëggunu woona yem ci xamal leen
xibaaru jàmm bu Yàlla bi, waaye jox
leen it sunu bakkan, ndaxte sunu xol
seeyoon na ci yéen.
9 Bokk yi, yéena ngi fàttaliku sunu
coono ak sunu ñaq; xam ngeen ni
nu liggéeye guddi ak bëccëg, ngir
baña diis ci seen kaw, ci di leen
yégal xibaaru Yàlla.
10 Naka sunu diggante ak yéen ñi
gëm, doxal nanu ko doxalin wu sell
te jub te amul sikk: seede ngeen ko,
te Yàlla it seede na ko.
11-12 Xam ngeen ne dénk nanu
leen kenn-kenn, ni baay di def ak
doomam, dëfalal leen seen xol te
dëggal ci yéen, ngeen dund dund
gu neex Yàlla, moom mi leen di
woo, ngeen séddu ci nguuram ak
ndamam.

13 Te it dunu noppee sant Yàlla
ci lii: ba ngeen jotee kàddug Yàlla,
gi nu doon waare, nangu ngeen ko,
waxuma ni kàddug nit waaye ni
kàddug Yàlla, ndaxte moom la ci
dëgg-dëgg, te mu ngi jëf ci yéen ñi
gëm.
14 Ndaxte bokk yi, aw ngeen ci
tànki mboolooy Yàlla, yi nekk ca
réewu Yawut ya tey daje ci turu
Kirist Yeesu; fitna ya ñu daj ca Yawut
ya, yéen it seen waa réew teg nañu
leen ko.
15 Ñoom Yawut yi rey nañu Bo-
room bi Yeesu, ni ñu reye woon
yonent yi; teg nañu nu fitna yu
metti; neexuñu Yàlla, ànduñu ak
kenn,
16 di nu teree wax ak ñi dul Yawut,
ngir bañ ñu mucc. Duñu noppee
xuus ci biir bàkkaar, waaye merum
Yàlla xëppu na ci seen kaw.

Yéeneb Pool ngir gis leen

17 Nun nag bokk yi, ba ñu ma leen
xañee ab diir —xol yi taxul may
wax, waaye jëmm yi rekk— jéem
nanu leena gis ak sunu kem kàttan,
ndax namm nanu leen, ba sunu xol
seey ci gis leen.
18 Kon jàppoon nanu leena
seetsi— man Pool sax ay yooni yoon,
waaye Seytaane téq na ma.
19 Ndaxte bés bu Yeesu sunu Bo-
room délsee, te nu fekke ko, kan
mooy sunu yaakaar? Kan mooy
sunu mbég? Kan mooy sunu kaala,
gi nuy tiitaroo?
20 Xanaa du yéen? Waaw, yéenay
sunu ndam, yéenay sunu mbég.

3

1 Kon nag, ba nu ko manatula
dékku, nangu nanu ñu bàyyi nu,
nun doŋŋ, ca dëkku Aten,
2 te yónni nanu Timote, sunu
mbokk ak sunu nawle ci liggéeyu
Yàlla ak ci waareb xibaaru Kirist.
Yónni nanu ko, ngir mu dénk leen,
tey feddali seen ngëm,
3 ngir kenn baña raf ndax nattu,
yi ngeen di jaar. Yéen ci seen bopp
xam ngeen ne nattu mooy sunu cér.
4 Ba nu nekkee ak yéen sax, wax-
oon nanu leen, waxati ko ne fàww
nu sonn; te noonu la ame, yéen xam
ngeen ko.
5 Noonu ba ma ko manatula
dékku, yónnee naa, ngir xam fu
seen ngëm tollu, ngir ragal Sey-
taane* fiir leen, ba sunu ñaq neen.
6 Waaye léegi Timote bawoo na ci
yéen, indaale xibaar yu neex ci seen
ngëm ak seen mbëggeel; xamal na
nu ne yéena ngi am pàttaliku yu
rafet ci nun te namm nu lool, ni nu
leen namme, yéen itam.
7 Noonu bokk yi, ci biir tiis ak
coono yi nu nekk, seen ngëm dëfal
na sunu xol.
8 Ndaxte noo ngi dund dëgg-dëgg,
ndegam yéena ngi sax ci Boroom bi.
9 Ndaw cant yu bare yu nu wara
sant Yàlla ndax yéen! Ndaw mbég
mu bare, mi nu am ci kanamam
ndax yéen!
10 Guddi ak bëccëg nu ngi
wàkkirlu ci ñaan Yàlla may nu
nu gis leen, ba mana mottali seen
ngëm.
11 Yal na Yàlla sunu Baay moom
ci boppam ak Yeesu sunu Boroom
jubal sunu yoon ci yéen.
12 Yal na leen Boroom bi dolli
mbëggeel gu tar, ngeen bëggante te
bëgg ñépp, ni nu leen bëgge nun.
13 Yal na Boroom bi samp seeni
xol noonu ci sellaay gu amul sikk fa
kanam Yàlla sunu Baay, ba bés bu
Yeesu sunu Boroom délsee, ànd ak
gaayam yu sell yépp.

4

Pool xiir na leen cig sell

1 Léegi nag bokk yi, jot ngeen ci
nun, nan ngeen wara dunde ba neex
Yàlla, te moom ngeen di def. Waaye
ci turu Boroom bi Yeesu nu ngi leen
di ñaan ak a dénk, ngeen gën koo
feddali.

* **3:5** ***Seytaane:*** maanaam fiirkat bi.

2 Ndaxte xam ngeen ndigal, yi nu
leen jox ci wàllu Yeesu Boroom bi.
3 Lii nag mooy coobarey Yàlla:
ngeen sell, maanaam ngeen moytu
njaaloo;
4 ngeen not seeni cér ci cell ak
tedd,
5 te xemmem bañ leena jiital, ni
xeeti àddina yi xamul Yàlla.
6 Ci mbir mii nag, bu kenn ci
yéen laal yëfi jaambur, ngir bañ koo
tooñ. Ndaxte waxoon nanu leen bu
yàgg te artu leen ne, ñiy def loolu,
Boroom bi dina leen mbugal.
7 Ndaxte Yàlla woo na nu, nu dund
ci cell, waaye du ci sobe.
8 Ku tanqamlu wax jii nag, defoo
ko nit, Yàlla nga ko def, moom mi
leen di jox Xel mu Sell mi.
9 Ci lu jëm ci bëggante ci seen
biir, matul nu leen di bind dara,
ndaxte Yàlla def na ci seen xol,
ngeen bëggante.
10 Te moom ngeen di def ci bokk
yépp, yi ci diiwaanu Maseduwan.
Waaye bokk yi, maa ngi leen di
xiirtal, ngeen gën cee sax.
11 Fullawooleena dund ci jàmm,
di topptoo seen mbiri bopp tey lekk
seen ñaq, ni nu leen ko sante woon.
12 Noonu dingeen dund dund gu
jekk ci kanam waa àddina, te it
dungeen soxlaal kenn dara.

Ndekkitel ñi dee ak bésu Boroom bi

13 Ci mbirum ñi nelaw nag bokk yi,
bëgguñu ngeen réere mbir, ba tiis
ni aji gëmul, yi amul benn yaakaar.
14 Ndegam gëm nanu ne Yeesu
dee na te dekki, noonu it Yàlla dina
indaale ak Yeesu ñépp ñi ko gëm te
nelaw.
15 Nu ngi leen di wax lii tukkee ci
Boroom bi: nun ñiy dund te des fi,
ba kera Boroom biy délsi, dunu jiitu
ñi nelaw.
16 Ndaxte ndigal lu jamp dina jib,
baatu kilifa ci malaaka yi dégtu,
liitu Yàlla jolli, te Boroom bi moom
ci boppam dina wàcce ca asamaan.
Booba ñi gëm Kirist te dee dinañu
jëkka dekki;
17 gannaaw loolu nun ñiy dund te
des fi, dinañu ne fëyy ak ñoom jëm
ci niir yi, taseji ak Boroom bi ci jaww
ji. Te noonu dinanu nekk ak Boroom
bi ba fàww.
18 Kon nag na ku nekk di dëfal sa
xolu moroom ak kàddu yooyu.

5

1 Waaye bokk yi, ci li jëm ci ja-
mono yi ak waxtu, yi loolu di am,
matul nu leen ciy bind dara.
2 Ndaxte xam ngeen bu wér ne ni
sàcc di ñëwe guddi, noonu la bésu
Boroom bi di ñëwe.
3 Fekk nit ñiy naan: «Lépp a ngi ci
jàmm, ba ne leww,» booba musiba
bett leen, ni aw mat di bette jigéenu
biir, te kenn du ci mucc.
4 Waaye yéen bokk yi, nekkuleen
cig lëndëm, ba tax bés boobu bett
leen ni sàcc.
5 Ndaxte yéen ñépp ci leer ak
bëccëg ngeen bokk; bokkunu ci
guddi ak lëndëm.
6 Kon nag bunu nelaw ni ñeneen
ñi, waaye nanu xool te maandu.
7 Ndaxte ñiy nelaw, guddi lañuy
nelaw, te ñiy màndi, guddi lañuy
màndi.
8 Waaye nun ñiy waa bëccëg,
nanu maandu te ràngoo ngir xare
bi: ngëm ak mbëggeel, muy ki-
iraayu dënn, ak kóoluteg mucc,
muy mbaxanam xare.
9 Ndaxte Yàlla jaglewu nu meram,
waaye mucc la nu jagleel ndax dara-
jay sunu Boroom Yeesu Kirist.
10 Deeyal na nu, ngir nu mana
dund ak moom, bu nu nelawee ak
bu nu nelawagul.
11 Kon nag nangeen dëgëralante
te yokkante seen ngëm, ni ngeen koy
defe.

Dénkaane yu mujj yi

12 Gannaaw loolu bokk yi, ci lu
jëm ci njiit, yi Boroom bi teg ci seen
kanam te ñuy liggéey ci seen biir,
di leen artu, maa ngi leen di ñaan
ngeen déglu leen;
13 rax-ca-dolli ngeen naw leen
seen kem kàttan te bëgg leen ndax

seen liggéey. Na jàmm am ci seen
biir.
14 Bokk yi, nu ngi leen di dénk,
ngeen yedd ñi feñaag, dëfal ñi seen
yasara yàcciku, dimbali ñi néew
doole, tey muñal ñépp.
15 Saxleen ci baax ci seen biir ak ci
ñépp, te baña feyantoo.
16 Deeleen bég
17 te sax ciy ñaan Yàlla,
18 di ko gërëm ci lépp, ndaxte
loolu mooy coobarey Yàlla ci yéen
ci seen bokk ci Kirist Yeesu.
19 Buleen fey taalu Xelum Yàlla,
20 di xeeb waxu yonent yi.
21 Waaye seetleen mbir yépp, jàpp
ci li baax,
22 dëddu lépp lu ci bon.
23 Yal na leen Yàlla miy Boroom
jàmm sellal, ba ngeen mat sëkk; yal
na sàmm seen xel mépp, seen xol
bépp ak seen yaram wépp, ngir dara
bañ cee am sikk, ba bés bu sunu
Boroom Yeesu Kirist délsee.
24 Yàlla, mi leen woo ci loolu, kuy
sàmm kóllëre la, te dina ko def.

Tàggoo

25 Bokk yi, buleen nu fàtte ci seeni
ñaan.
26 Nuyul-leen nu bokk yépp ak
saafoonte bu laab.
27 Maa ngi leen di dénk ci kanam
Boroom bi, ngeen jàngal bataaxal
bii bokk yépp.
28 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu
Kirist ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA TESALONIG

1 Nun Pool ak Silwan ak Timote
noo leen di bind, yéen mbooloom ñi
gëm ci dëkku Tesalonig te nekk ci
Yàlla sunu Baay ak Boroom bi Yeesu
Kirist.
2 Yal na leen Yàlla Baay bi ak
Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak
jàmm.

Àtte biy ñëw, bu Kirist délsee

3 Bokk yi, manunu lu dul sax ci
sant Yàlla ndax yéen. Loolu jaadu
na, ndax seen ngëm di gëna sax, te
mbëggeel gi ngeen am ci seen biir,
ku nekk ci sa moroom, di yokku lu
bare.
4 Noonu nu ngi damu ci yéen ci
kanam mboolooy Yàlla yi, ndax seen
muñ ak seen ngëm ci biir mboolem
fitnay noon, ak coono, yi ngeen di
dékku.
5 Loolu mooy firndeel àtteb Yàlla
bu jub bi, di wone ne yelloo ngeen
nguuru Yàlla, gi tax ngeen di sonn.
6 Ndaxte jub na ci Yàlla, mu delloo
coono ñi leen di sonal,
7 te it yéen ñiy dékku coono,
mu boole leen ak nun, tàbbal nu
ci noflaay, bés bu sunu Boroom
Yeesu Kirist jógee asamaan, feeñ fi.
Keroog dina ànd ak malaakaam yu
am kàttan,
8 sawara su yànj wër ko, mu feeñ
ngir mbugal ñi xamul Yàlla te baña
déggal xibaaru jàmm bi jëm ci sunu
Boroom Yeesu.
9 Seen pey mooy alku ba fàww,
ñu dàq leen fu sore Boroom bi ak
ndamam lu réy.
10 Dina ñëw bés booba, ngir
ndamam jolli ci biir gaayam yu sell
yi, te ñépp ñi ko gëm yéemu ci
moom— te ci ngeen bokk, ndaxte
gëm ngeen li nu leen seede.
11 Moo tax dunu noppeek di leen
ñaanal, ngir Yàlla sunu Boroom def
leen, ngeen yeyoo li tax mu woo
leen, te yeggali ak doole ci yéen
bépp yéene ju baax ak bépp jëfu
ngëm.
12 Noonu turu Yeesu sunu Bo-
room dina màgg ci yéen, te yéen
it dingeen màgg ci moom, aju ci
yiwu sunu Yàlla ak Boroom bi Yeesu
Kirist.

2

Aji ñaawteef ji

1 Ci lu jëm ci ñëwug Boroom bi
Yeesu Kirist nag, bokk yi, ak sunu
daje ak moom, am na lu ma leen di
ñaan:
2 bu leen kenn gaawa tàggale ak
seen sago, mbaa di leen jaaxal, muy
yonent buy wax, muy kàddu mbaa
bataaxal bu ñu nu moomaleel, ci ne
leen bésu Boroom bi ñëw na xaat.
3 Bu leen kenn nax ci benn fànn,
ndaxte balaa booba, fàww Xiiroo
bu mag bi ak Yàlla am, te Nitu
ñaawteef ki feeñ, moom aji alku ji.
4 Day weddi lépp lu ñu teg Yàlla
walla ñu koy jaamu, di yékkati bop-
pam, ba toog sax ca kër Yàlla ga,
tudde boppam Yàlla.
5 Xanaa fàttalikuwuleen ne wax-
oon naa leen ko, ba ma nekkee ak
yéen.
6 Te xam ngeen li ko téye léegi, ba
du mana feeñ lu dul ci waxtoom.
7 Ndaxte fi mu ne ñaawteef gaa
ngi jax-jaxi xaat ci kumpa, waaye ki
ko téye mi ngi fi ba tey. Bu fi jógee
nag,
8 Nitu ñaawteef ki dina feeñ, te
Boroom bi Yeesu dina ko rey ak
ngelawul gémmiñam, tas ko ak leer
giy ànd ak ñëwam.
9 Bu Nitu ñaawteef kooku feeñee,
dina ànd ak kàttanu Seytaane ak
doole ju bare, di wone ay firnde ak
kéemaan yu dul dëgg;
10 te dina nas bépp naxe buy
sànke, ba yéem ñi nara alku, ndaxte
ubbiluñu seeni xol dëgg, gi leen
manoona musal.
11 Looloo tax Yàlla yónnee leen
xelum réer, ba ñu gëm fen.

12 Noonu Yàlla dina mbugal ñépp
ñi gëmul woon dëgg te doon
bànneexu ci njubadi.

Taxawleen bu dëgër

13 Kon nag bokk yi, yéen ñi Bo-
room bi bëgg, manunu lu dul sax
ci sant Yàlla ci li mu leen tànn ca
njàlbéen ga, ngir musal leen, mu
sédde leen boppam jaarale ko ci jëfu
Xel mu Sell mi ak seen gëm dëgg gi.
14 Te Yàlla woo na leen ci loolu
jaarale ko ci xibaaru jàmm, bi nu
leen doon yégal, ngir ngeen bokk ci
ndamu sunu Boroom Yeesu Kirist.
15 Kon nag bokk yi, taxawleen bu
dëgër te jàpp ci dénkaane yi nu leen
jottali, muy ci li nu wax, muy ci li nu
bind.
16 Sunu Boroom Yeesu Kirist
moom ci boppam ak Yàlla sunu
Baay, mi nu bëgg te wone yiwam
ci nun, ba ubbil nu buntu jàmm ju
sax ak yaakaar ju wér,
17 yal na dëfal seeni xol te saxal
leen ci jépp jëf ju rafet ak gépp
kàddu gu baax.

3

Ñaanleen ci Yàlla

1 Léegi nag bokk yi, ñaanal-leen
nu, ngir kàddug Boroom bi law te
ànd ak ndam, ni mu ko ame woon
ci yéen.
2 Ngeen ñaanal nu it, ngir nu mucc
ci ñi bon te soxor, ndaxte du ñépp a
gëm.
3 Waaye Boroom bi kuy sàmm
kóllëre la; dina leen dëgëral te
musal leen ci Ibliis.
4 Te wóor nanu ci kanam Boroom
bi ne yéena ngi def li nu leen san-
toon, te dingeen ci sax.
5 Na Boroom bi gindi seeni xol ci
mbëggeelu Yàlla ak muñu Kirist.

Liggéey

6 Nu ngi leen di sant it bokk yi,
ci turu sunu Boroom Yeesu Kirist,
ngeen dëddu bépp mbokk buy wéy
ci tayel te baña topp dénkaane, yi
nu leen jottali.
7 Xam ngeen bu baax, yéen ci
seen bopp, ni ngeen wara awe ci
sunuy tànk. Ba nu nekkee ca yéen,
wéyunu woon ci tayel
8 te masunoo lekk ñaqu kenn.
Waaye guddi ak bëccëg danu daan
ñaq, di sonn, ngir baña wéeru ci
kenn ci yéen.
9 Waxuma ne amunu sañ-sañu def
ko, waaye danoo bëggoona nekk ay
royukaay ci yéen, ngir ngeen aw ci
sunuy tànk.
10 Ndaxte ba nu nekkee ca yéen,
lii lanu tëraloon: «Ku liggéeyul, du
lekk.»
11 Léegi nag dégg nanu ne am na
ci yéen ñuy wéy ci tayel; liggéeyuñu
dara, lu dul di dugg ci lu seen yoon
nekkul.
12 Ñu deme noonu nag, nu ngi
leen di sant te di leen dénk ci turu
Boroom bi Yeesu Kirist, ñuy liggéey
ci jàmm tey dunde seen ñaq.
13 Yéen nag bokk yi, buleen tàyyi
ci def lu rafet.
14 Su kenn bañee topp li nu bind ci
bataaxal bii, ràññeeleen ko te sore
ko, ngir mu rus ci.
15 Waxuma ngeen def ko noon,
waaye ngeen yedd ko ni seen
mbokk.

Tàggoo

16 Yal na leen kiy Boroom jàmm
may jàmm fépp ak ci lépp. Yal na
Boroom bi ànd ak yéen ñépp.
17 Tàggoo bii maa ko bind ci sama
loxo, man Pool. Nii laay binde, te
di màndargaale nii sama bataaxal
yépp.
18 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu
Kirist ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu
ci ndigalu Yàlla sunu Musalkat ak
Kirist Yeesu sunu yaakaar,
2 maa ngi lay bind, Timote, yaw
miy sama doomu diine ju wér. Na
la Yàlla Baay bi ak Kirist Yeesu
sunu Boroom may yiw, yërmande
ak jàmm.

Ñiy jàngle luy sànke

3 Xam nga ne ba may dem di-
iwaanu Maseduwan, ñaanoon naa
la, nga des dëkku Efes, ngir dénk ña
fa doon jàngle luy sànke, ñu bàyyi
ko.
4 Te it nga dénk leen, ñu baña topp
léebi diiney neen ak limi maam yu
dul jeex mukk. Loolu werante rekk
lay jur, waaye du jëme kanam mbir
mi Yàlla tëral, wéer ko ci ngëm.
5 Waaye li sunuy dénkaane di jur
mooy mbëggeel gu jóge ci xol bu
laab, ci xel mu dal ak ci ngëm gu
wér.
6 Am na ñu moy loolu, ba jeng jëm
ciy waxi neen.
7 Dañoo sababloo nekk ay
jànglekat ci yoonu Musaa, fekk
xamuñu dara sax ci li ñuy wax ak a
dëggal.
8 Ci li aju ci yoonu Musaa nag, xam
nanu ne baax na, ci ku koy jëfe ni ko
Yàlla tërale.
9 Xam nanu it ne tëddul ngir ñi jub
waaye ngir ñi jubadi ak ñi déggadi,
ñi weddi tey bàkkaar, ñi selladi te
fonkadi Yàlla, ñiy dóor ndey walla
baay, ak ñiy bóome;
10 ngir ñiy doxaan, ñi góor-
jigéenu ak ñiy def nit jaam, ñiy fen
tey wann seen kàddu, ak lépp luy
juuyoo ak njàngle mu wér
11 mu xibaaru jàmm bi indaale.
Te xamleb xibaar, boobuy feeñal
ndamu Yàlla Aji Tedd ji, dénk nañu
ma ko.

Cant ndax yërmandey Yàlla

12 Maa ngi gërëm sunu Boroom
Kirist Yeesu, mi ma dooleel, ci
kóolute gi mu am ci man, ba fal ma
jawriñ.
13 Moona daa naa suufeel turam,
di fitnaal ak a toroxal ñi ko gëm.
Waaye Yàlla yërëm na ma, ndaxte
ñàkka xam ak ñàkka gëm rekk a
taxoon ma def ko.
14 Te yiwu sunu Boroom baawaan
na ci man, ànd ak ngëm ak
mbëggeel, yi bawoo ci Kirist Yeesu.
15 Wax ju wóor a ngii te yelloo
gépp kóolute: Kirist Yeesu ganesi na
àddina, ngir musal bàkkaarkat yi,
te maa ci raw!
16 Waaye Yàlla yërëm na ma,
ngir Kirist Yeesu jëkka feeñal ci
man muñam gu yaatu gi, ma nekk
royukaay ci ñi ko nara gëm te am
dund gu dul jeex.
17 Yaw Buur bi fiy sax ba abadan,
yaw mi bët manta gis, yaw Yàlla miy
kenn, yaa yelloo teraanga ak ndam
ba fàww. Amiin!
18 Kon nag Timote sama doom,
loolu mooy sas wi ma lay dénk, te
mu dëppook waxi yonent, yi jëmoon
ci yaw. Doolewool wax yooyu, ba
xeex xeex bu baax bi,
19 di sàmm sa ngëm ak xel mu dal.
Am na ñu seen xel nëx, ba labal seen
ngëm,
20 naka Imene ak Alegsàndar;
jébbal naa leen Seytaane, ngir ñu
réccu li ñu doon sosal Yàlla.

2

Dénkaaney màggal Yàlla ci mbooloo mi

1 Fii laay tàmbalee nag: maa ngi
leen di dénk, ngeen yóbbu ñépp fa
kanam Yàlla ciy ñaan, ay tinu ak i
ngërëm.
2 Ñaanal-leen buur yi ak kilifa
yépp, ngir nu mana am dund gu
dal te jàmmu, ànd ak ragal Yàlla ak
faayda yu mat.

3 Loolu mooy li rafet te neex Yàlla
sunu Musalkat,
4 bi bëgg ñépp mucc te xam dëgg
gi.
5 Ndaxte jenn Yàlla kepp moo am,
ak benn Rammukat kepp diggante
Yàlla ak nit ñi, di nit ki Kirist Yeesu,
6 mi joxe bakkanam ngir jot ñépp.
Loolu mooy seede si Yàlla joxe, bi
waxtu wi jotee.
7 Fal na ma ci ndaw ak jànglekat,
may yégal xeeti àddina yoonu ngëm
ak dëgg; fenuma, dëgg rekk laay
wax.
8 Li ma bëgg kon mooy lii: na góor
ñi ñaan ci Yàlla fu nekk, tàllal ko
loxo yu sell, te bañ cee boole mer
mbaa werante.
9 Naka noonu itam, na jigéen ñi
di sol col gu faaydawu, cig woyof ak
maandu. Buñu def seen xel ciy létt
ak ci takkaayu wurus, mbaa ciy per
ak col gu jafe.
10 Waaye na seen col di jëf yu
rafet, ndaxte looloo jekk ci jigéen juy
woote ag ragal Yàlla.
11 Te it na jigéen jàng cig noppi,
ànd ak déggal gu mat.
12 Mayuma jigéen, muy jàngle
mbaa muy jiite góor, waaye na
noppi.
13 Ndaxte Aadama la Yàlla jëkka
sàkk, door caa teg Awa.
14 Te it du Aadama la Seytaane
nax, waaye jigéen ja la nax, ba mu
jàdd.
15 Teewul jigéen dina mucc
ci wasin, su saxee ci ngëm ak
mbëggeel, di ku sell te maandu*.

3

Meloy njiit ci mbooloom ñi gëm

1 Wax ju wóor a ngii: kuy sabablu
yenub sàmm mbooloo mi, mu ngi
yóotu liggéey bu rafet.
2 Sàmm bi nag, nii la wara mel:
war na ñàkk ŋàññ, yem ci benn
soxna, moom boppam te maandu;
war na am faayda, man gan te am
mayu jàngle;
3 warul di ab màndikat mbaa
xeexkat, waaye na lewet te jàmmu,
baña bëgge ci xaalis.
4 Na yor këram yorin wu rafet, te
ay doomam déggal ko ak teggin yu
mat.
5 Ndaxte ku manta yor njabootam,
naka lay mana yore njabootu Yàlla?
6 Te it bumu nekk kuy doora gëm,
ngir mu baña yég boppam, bay da-
jeek mbugalu Yàlla, ni ko Seytaane
defe woon.
7 Te it war na am seede su rafet ci
waa àddina, ngir ñu bañ koo diiŋat,
ba muy daanu ci fiirug Seytaane.

Meloy kiy topptoo yëfi mbooloo mi

8 Kiy topptoo li mbooloo miy
jëfandikoo itam na am faayda te
fonk kàddoom; bumu di ku yàqu ci
sàngara, mbaa ku alal jiital.
9 Na sàmm mbóoti ngëm gi ak xel
mu dal.
10 Moom itam nañu ko jëkka
seetlu, ba mu leer ne amul ŋàññ, ñu
door koo fal.
11 Naka noonu, na jigéen ñi* am
faayda, baña jëw mbaa xér ci dara,
waaye nañu takku ci lépp.
12 Ku ñu dénk sasu topptoo yëfi
mbooloo mi nag, nay ku yem ci
benn soxna, jiite bu baax këram ak
i doomam.
13 Ndaxte ku ci rafetal sasam dina
am tur wu tedd ak kóolute gu mat
sëkk ci yoonu ngëm, gi ci Kirist
Yeesu.

Màggug mbooloom Yàlla

14 Bëgg naa laa seetsi balaa yàgg,
15 waaye amaana mu yéex. Moo
tax ma lay bind bataaxal bii, ngir
xamal la, ni ñu wara nekke ci kër
Yàlla gi, maanaam ci mbooloom
Yàlla Aji Dund ji, miy kenug dëgg te
di sëslaayam.
16 Ci dëgg-dëgg ragal Yàlla ëmb
na mbóot yu xóot:
Ki wàcc, yor bindu nit,
mu bir ne xelam jub na,
te malaaka ya gis ko;

* **2:15** Mbaa: *su ñu saxee ci ngëm ak mbëggeel, di ñu sell te maandu.*
* **3:11** ***jigéen ñi:*** manees na ko tekki nii it: *seeni soxna*

xamlees na ko ci xeet yi,
ñu gëm ko ci kaw suuf,
te Yàlla teeru ko ci ndamam.

4

Ñiy jàngle luy réeral

1 Xelum Yàlla mi wax na bu leer ne
ci mujug jamono dina am ñu bàyyi
yoonu ngëm wi, di topp ay xel yuy
fàbbee ak xalaati Seytaane.
2 Ñooñu ay naaféq yuy naxe lañu,
te seen xol dërkiis.
3 Dinañu tere séy, di araamal ay
ñam, waaye Yàlla daa sàkk yooyu,
ngir ñi gëm te xam dëgg man ciy
jëfandiku te di ko ci sant.
4 Ndaxte li Yàlla sàkk lépp baax
na, kon wenn ñam araamul ci ku
koy jëfandikoo te di ko ci sant.
5 Ndaxte kàddug Yàlla ak ñaan
ñoo koy sellal.

Jawriñu Kirist Yeesu ju baax

6 Saxal ci digal bokk yi loolu nag,
kon dinga nekk jawriñu Kirist Yeesu
ju baax ju regg ci kàdduy yoonu
ngëm wi ak njàngle mu rafet, mi nga
xam bu wér.
7 Tanqamlul ay léebi diiney neen,
di ay wax yu amul bopp yu àddina
kese; waaye tàggatal sa bopp ci
ragal Yàlla.
8 Ndaxte tàggat yaram am na fu
njariñam yem, waaye njariñu ra-
gal Yàlla dafa daj lépp, ëmb digey
àddina ak àllaaxira.
9 Wax ju wóor a ngii, te mata
nangu ak gépp kóolute.
10 Danuy ñaq tey bëre, ndaxte
wékk nanu sunu yaakaar ci Yàlla
Aji Dund ji, di Musalkatu ñépp,
rawatina nag ci ñi gëm.
11 Digal leen yëf yooyu nag ci sa
njàngle.
12 Bu la kenn xeeb ndax say at,
waaye defal sa bopp royukaayu ñi
gëm ci say wax ak say jëf, ci sa
mbëggeel, sa ngëm ak sa cell.
13 Li feek may dikk, saxal ci jàng
di biral Mbind mi ci mbooloo mi, di
leen dénk ak a jàngal.
14 Bul sàggane may gi nekk ci yaw,
gi la Yàlla jox jaarale ko ci waxu
yonent, keroog bi la njiit yi tegee
loxo.
15 Faaydaalal yëf yooyu te sóobu
ci, ba sa jëm kanam bir ñépp.
16 Sàmmal sa bopp, sàmm sa
njàngle, te sax ci; kon dinga musal
sa bopp, yaw ak ñi lay déglu.

5

Ay ndigal ci mbirum jigéen ñi seen jëkkër faatu

1 Bul gëdd mag, waaye waxtaanal
ak moom ni sa baay. Ndaw it, nga
digal ko ni sa rakk,
2 jigéen ju mag, def ko ni sa yaay;
ju ndaw, ni sa jigéen ak cell gu mat
sëkk.
3 Ci wàllu ñi seen jëkkër faatu nag,
ku ci sësul ci kenn, teral ko ngir
Yàlla.
4 Waaye ku ci am ay doom mbaa
ay sët, na njaboot googu jëkka wone
seen ragal Yàlla ci seen biir kër, ci
delloo njukkal seen waajur, ndaxte
loolu lu rafet la fa kanam Yàlla.
5 Jigéen ju sësul ci kenn day wékk
yaakaaram jépp ci Yàlla, sax ci di
ko wéetal te di ko ñaan guddi ak
bëccëg.
6 Waaye ki bànneex jiital, ndee luy
dox la.
7 Dénk leen loolu, ngir ñu baña am
benn gàkk.
8 Ndaxte ki defalul ay bokkam
dara, rawatina ay waajuram, weddi
na yoonu ngëm wi, ba yées ku
gëmadi.
9 Ku bëgga bindu ci ñi seen jëkkër
faatu, nii la wara mel: war na wees
juróom benn fukki at, di jigéen ju
yemoon ci jëkkëram,
10 te mu ràññiku ci jëf yu rafet
yu deme ni yar ay goneem, man
gan, geestu gaayi Yàlla yu sell yi*,
dimbali ñi nekk ci tiis; maanaa di ku
takku ci mboolem jëf yu rafet yi.

* **5:10** Mbaa: *raxas tànki gaayi Yàlla yu sell yi,*

11 Waaye bul bind jigéen ju ndaw,
ndaxte bu ko ay bëgg-bëggam xi-
iree ci sore Kirist, dina bëgga
séyaat,
12 te dina daje ak mbugal ndaxte
fecci na kóllëre.
13 Te du yem ci bëgga séyaat rekk,
waaye ku tayel lay doon; di ku wër
kër ak kër, rax-ca-dolli réy làmmiñ
te deñ kumpa, di wax lu yoonam
nekkul.
14 Looloo tax ma bëgg, jigéen yu
ndaw yi séyaat, am ay doom, yor
seeni kër, ba seen benn noon du leen
mana gàkkal.
15 Ndaxte fi mu ne sax am na ñu
jeng xaat, ba topp Seytaane.
16 Kon nag jigéen ju gëm te
am mbokk mu jëkkëram faatu, na
ko dimbali te bañ koo bàyyeek
mbooloom ñi gëm. Noonu mbooloo
mi dina mana dimbali jigéen ñi
sësul ci kenn.

Ay ndigal ci mbirum njiit yi ak jaam yi

17 Li jëm ci njiiti mbooloo mi nag,
joxal teraanga ju mat sëkk ñi ciy
rafetal seen liggéey, rawatina ñi sax
dàkk ci waare bi ak njàngle mi.
18 Ndaxte Mbind mi nee na: «Bul
sunjuñ gémmiñu nag wu ñu takk
ci bojjukaay,» nee na it: «Ku ñaq,
jariñu.»
19 Kuy tuumaal njiit fi yaw, bu ko
gëm, li feek ñaar walla ñetti seede
dëggaluñu ko.
20 Waaye ñiy bàkkaar, yedd leen
fa kanam ñépp, ngir artu ñi ci des.
21 Léegi nag maa ngi lay dénk
fa kanam Yàlla ak Kirist Yeesu ak
malaaka yu tedd ya, nga sàmm loolu
ma wax te bañ cee gënale walla di
ci parlàqu.
22 Bul gaawa teg loxo kenn, ba
fal ko, di séddu noonu ci bàkkaari
jaambur, waaye dëkkal ci sellaay.
23 Ba tey bul yemati ci ndox mu
ñuul rekk, waaye nangay naan tuuti
biiñ, ngir faj say metiti biir ak say
jagadi yu bare.
24 Am na, ñu seeni bàkkaar fés ci
kanam ñépp, ba jiitu leen ca àtte ba;
ñi seeni bàkkaar nëbbu nag, bés baa
ngi leen di xaar.
25 Naka noonu it am na, ñu
seen jëf yu rafet leer, te yi feeñul
manuñoo nekk kumpa ba fàww.

6

1 Ñi nekk ci buumu njaam nag,
nañu weg seeni sang wegeel gu mat
sëkk; noonu kenn du am lu muy
werante ci turu Yàlla mbaa ci sunu
njàngle.
2 Ku am sang boo bokkal ngëm, bu
looloo tax nga yab ko, waaye nga sax
ci itteem, ndax kiy jariñu ci sa ñaq,
aji gëm la, ku mata bëgg.

Alal ju wóor ji

Jàngleel loolu nag, di ko
dénkaane.
3 Waaye su fi amee kuy jàngle
leneen, ba jàppul ci kàddu yu wér
yu Yeesu Kirist Boroom bi, te fonkul
waaraate buy jur ragal Yàlla,
4 kooku boroom tiitar la, bu xamul
dara. Dafa wéradi, ba sóobu ci
gëstuy neen ak i werante ciy araf yu
jurul lu moy ñeetaane, xuloo, xaste,
ñaaw njort
5 ak ŋaayoo; ñiy jëfee noonu nit
ñu ñaaw xel lañu, ñu xamul genn
dëgg te yaakaar ne ragal Yàlla buntu
wërsëg la.
6 Ba tey ragal Yàlla gu ànd ak
doylu, wërsëg la.
7 Ndaxte indaalewunu fi dara, te
dunu yóbbaale dara.
8 Kon su nu amee lekk ak koddaay,
nanu ko doyloo.
9 Waaye ñiy sàkkoo barele, dinañu
jànkoonte ak i nattu, ba dugg ci
fiir, di xuus ci bëgg-bëggi neen yuy
yóbbe ayib, tey sóob nit cig réer ak
sànkute.
10 Ndaxte bëgge ci xaalis mooy
ndeyu ñaawteef yu bare; am na ñu
ko wut, ba moy ci yoonu ngëm, te
seen xol di dagg ndax tiis yu bare.

Làmbi ngëm

11 Kon nag yaw waayu Yàlla ji,
dawal loolu, te topp njub, ragal

Yàlla, ngëm, mbëggeel, muñ ak
lewet.
12 Góor-góorlul ci bëre bu baax
bi, ba ub làmbi ngëm, te feddali
sag téye ci dund gu dul jeex gi;
ndaxte ci loolu la la Yàlla woo, te
looloo waraloon it sa seede su rafet
fa kanam mbooloo mu bare.
13 Noonu fi kanam Yàlla mi jagleel
dund ci lépp, ak fi kanam Kirist
Yeesu, mi seede woon seede su rafet
fa kanam Poñsë Pilaat, maa ngi lay
dénk lii:
14 sàmmal ndigal li, baña am gàkk
mbaa ŋàññ, ba kera Yeesu Kirist
sunu Boroom di feeñ ci ndamam, ca
waxtu wa Yàlla dogal.
15 Moom kenn mooy Boroom bu
tedd, di Buuru buur yi ak Kilifag
kilifa yi.
16 Moom kenn a jagoo dund gu
sax, dëkk ci biir leer gu kenn manta
jege; moom mi nit masula gis te
nit manu koo gis. Moom kenn
a yelloo teraanga ak màggaay ba
fàww. Amiin.
17 Ñi barele alalu àddina nag,
dénk leen ñu baña réy te baña wékk
seen yaakaar ci koom-koom yi saxul
fenn, waaye ñu wékk ko ci Yàlla, mi
nuy may naataange ju mat, ngir nu
man ciy bànneexu.
18 Dénk leen ñu def lu baax, te
bare jëf yu rafet, ñu yéwén, bay
sédd ñi amul,
19 di fàggu dencu ëllëg bu wér.
Noonu dinañu feddali seen téye ci
dund gu wóor gi.
20 Céy yaw Timote, sàmmal li la
Yàlla dénk! Tanqamlul waxi neen
yu àddina kese, te dëddu werantey
ñi mbubboo xam-xam, fekk dañoo
réer.
21 Am na ñu topp xam-xam boobu,
waaye moy nañu ci yoonu ngëm.
Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

1 Man Pool, ndawul Yeesu Kirist ci
coobarey Yàlla, ngir xamle dund gi
nu Yàlla dig te féete ci Kirist Yeesu,
2 maa ngi lay bind, Timote, sama
doomu diine ji ma bëgg. Na la Yàlla
Baay bi ak Kirist Yeesu sunu Boroom
may yiw, yërmande ak jàmm.

Feddalil sa ngëm

3 Fu ma tollu maa ngi lay boole ci
samay ñaan, di ci sant Yàlla, mi may
jaamu ci xel mu dal, ni ko samay
maam daan defe. Guddi ak bëccëg,
bu sama xel demee ci say rongooñ,
4 ma bëgg laa gis, ba am mbég mu
réy.
5 Maa ngi fàttaliku sa ngëm gu
dëggu, gi nekkoon ci sa maam
Lowis ak sa yaay Ënis, te mu wóor
ma ne sax na ci yaw it.
6 Looloo tax maa ngi lay fàttali,
nga xambaat taal bi Yàlla taal ci
yaw, di may gi mu la jagleel, bi ma
la tegee samay loxo.
7 Ndaxte Xel mi nu Yàlla sol du ànd
ak ragal, waaye day ànd ak kàttan,
mbëggeel ak moom sa bopp.
8 Bul rus ci seedeel sunu Boroom,
mbaa ci li ñu ma tëj ndax turam,
waaye bokkal ak man tiis ci xamle
xibaaru jàmm bi, wéeru ci kàttanu
Yàlla.
9 Moo nu musal te woo nu ci dund
gu sell, ci lu ajuwul ci sunuy jëf,
waaye ci dogalu boppam ak yiwam,
wi nu Yàlla may ci Kirist Yeesu, ba
àddina sosoogul.
10 Te léegi biral na ko ci feeñug
sunu Musalkat Kirist Yeesu, mi
nasaxal dee te feeñal dund ci
xibaaru jàmm bi, te muy dund gu
sax.
11 Te Yàlla fal na ma ndaw ak
jànglekat, ngir may yégle xibaar bi;
12 looloo tax ma jànkoonte ak tiis
yu mel nii. Waaye rusuma ci, ndaxte
xam naa ki ma wékk sama yaakaar,
te wóor na ma ne li ma ko dénk,
man na koo denc ba bés ba.
13 Toppal ci tànki wax yu wér yi
nga dégge ci man, jàpp ci ak ngëm
ak mbëggeel, yi nu am ci sunu bokk
ci Kirist Yeesu.
14 Te nga sàmm bu baax li la Yàlla
dénk, wéeru ci Xel mu Sell, mi dëkk
ci nun.
15 Xam nga ne waa diiwaanu Asi
gépp won nañu ma gannaaw, ñu
deme niki Fusel ak Ermosen.
16 Waaye Onesifor daa na faral di
dëfal sama xol; na Boroom bi sotti
yërmandeem ci këram. Rusul woon
sax ci samay jéng,
17 waaye bi mu ñëwee dëkku
Room, wut na ma fu ne, ba gis ma.
18 Na ko Boroom bi teeru ak
yërmandeem ca bés ba. Umplewoo
it coono yi mu daj, ngir dimbali ma
ca dëkku Efes.

2

Beyal sa sas

1 Kon nag yaw sama doomu diine,
doolewool yiw, wi ci Kirist Yeesu.
2 Te wax yi nga dégge ci man fi
kanam seede yu bare, nanga leen
jottali nit ñu takku, ngir ñoom it ñu
mana jàngal ñeneen.
3 Bokkal ak man tiis, di jàmbaar ci
toolu xareb Kirist Yeesu,
4 xam ne xarekat bu bëgga neex
ka ko solal, du dugg ci yëfi àddina.
5 Te it ku tàggat yaramam ngir
rawante, duñu ko jagleel kaalag
ndam mukk, su toppul sàrt ya.
6 Noonu it beykat bi sonn mooy
jëkka ñam toolam.
7 Xalaatal bu baax sama wax jii,
ndax Boroom bi dina leeral sa xel ci
lépp.
8 Fàttalikul Yeesu Kirist mi dekki,
soqikoo ci Daawuda, tukkee ci
xibaaru jàmm bi may waare.
9 Xibaar booboo tax may
jànkoonte ak i tiis, ba ñu jéng ma ni
defkatu lu bon; waaye kàddug Yàlla
moom, kenn du ko jéng.

10 Te lii tax may muñ lépp, ngir
ñi Yàlla tànn it am mucc gi ci Kirist
Yeesu, gu ànd ak ndam lu sax.
11 Kàddu gu wóor a ngii:
Su nu deeyaalee ak Kirist,
dinanu dundaat ak moom;
12 su nu takkoo,
dinanu nguuru ak moom.
13 Su nu ko weddee,
kon mu weddi nu;
su nu ko ñàkkee kóllëre,
moom dina sax ci kóllëreem,
ndax manula weddi boppam.

Liggéeykat bu neex Yàlla

14 Saxal ci di leen fàttali mbir
yooyu, di leen dénk fa kanam Yàlla,
ñu moytoo werante ciy araf, ndax
loolu jëmul fu dul ci yàq ngëmu ñiy
déglu.
15 Góor-góorlul ba teew fa kanam
Yàlla, nekk liggéeykat bu mu nangul
te rusoo ci dara, di faramfàcce bu
jub kàddug dëgg gi.
16 Moytul bépp jataayu waxi neen
yu àddina kese, ndax ña fa toog
dinañu gëna xuus cig weddi,
17 te seen kàddu day burux ni ngal.
Imene ak Filet, ci ñoom lañu bokk;
18 dañoo moy dëgg, di wax ne
ndekkite wees na, ba yàq ngëmu
ñenn ñi.
19 Waaye teewul fondamaa bu
dëgër, bi Yàlla tabax, nee na kekk, te
lii lañu ci tàmpe: «Boroom bi xam
na ñi bokk ci moom,» te it: «Ki tudd
turu Boroom bi, na daw lu bon.»
20 Ci kër gu mag nag, du ndabi
wurus walla xaalis rekk a fa am,
waaye itam yoy dénk walla ban; yii
tedd nañu, yee ñàkk solo.
21 Kon nag ku laabal sa bopp ci
yooyu yépp, dinga nekk ndab lu
tedd te sell, nga am njariñ ci Boroom
bi te jekk ci bépp jëf ju rafet.
22 Dawal bépp bëgg-bëggu ngone,
te sóobu ci njub, ngëm, mbëggeel,
jàmm, ànd ak ñépp ñiy tudd turu
Boroom bi ak xol bu sell.
23 Tanqamlul bépp weranteb neen
bu amul njariñ, xam ne xuloo rekk
lay jur.
24 Te jaamu Boroom bi warula
xuloo, waaye na lewet ci ñépp, jekk
ngir jàngle tey muñ fitnay noon.
25 Na jubbanti cig suufe ñi koy
diiŋat, tey yéene Yàlla xiir leen ci
réccu, ba ñu xam dëgg;
26 ñu rëcc ci fiirug Seytaane, mi
leen jàpp niy jaam, te ñu délsi ci
seen xel yu rafet, ba sóobuwaat ci
coobarey Yàlla.

3

Yàqute gi daj mujug jamono

1 Nanga xam lii: bési tiis yu tar ñu
ngi nuy tëru ci mujug jamono.
2 Ndaxte nit ñi dinañu siis te fonk
xaalis, di ñu réy tey yég seen bopp,
ñuy xaste tey xëtt ndigalu waajur;
duñu am kóllëre, sellaay
3 mbaa cofeel; dañuy jàpp mer ak
a sos; ñu xér lañuy doon, ñu soxor
te bañ lu baax;
4 ay workat lañuy doon, di ñu
ëppal te bare tiitar; seen bànneex a
leen gënal Yàlla.
5 Dañuy mbubboo diine waaye
nanguwuñu koo dugal seen xol. Ñu
deme noonu, dëddu leen.
6 Nit ñu mel noonu ñooy yoxoosu
ci biir kër yi, ba fàbbi jigéen ñu ñàkk
pastéef, ñi seeni bàkkaar ub seen
bopp, te bëgg-bëgg yu wuute jiital
leen.
7 Duñu noppee gëstu, waaye duñu
mana yegg ci xam-xamu dëgg mukk.
8 Nit ñooñu dañuy bëreek dëgg,
ni Sànnes ak Sàmbares bëree woon
ak Musaa; ay boroom xel yu gumba
lañu, yu seen ngëm tekkiwul dara.
9 Waaye duñu dem fu sore, ndax
seen ñàkk xel dina bir ñépp, ni mu
dale woon Sànnes ak Sàmbares.

Li Pool dénk Timote

10 Waaye yaw nag xam nga bu
baax sama njàngle, sama dund,
sama takkute, sama ngëm, sama
muñ, sama mbëggeel ak sama
dékku tiis.
11 Xam nga li ma daj ciy fitna ak
i coono ci dëkki Ancos, Ikoñum ak

* **3:11** Ay dëkk ci diiwaanu Galasi lañu woon, fa Pool tàmbalee yenam, biy waare xibaaru Kirist.

Listar*. Céy li ma jànkoonteel ciy
fitna! Waaye Boroom bi musal na
ma ci lépp.
12 Te ku bokk ci Kirist Yeesu, te
bëgg dund dund gu ànd ak ragal
Yàlla, alamikk ñu fitnaal la.
13 Waaye nit ñu bon ñi ak naaféq
yi dinañu fi yées, di naxe ak a nax
seen bopp.
14 Yaw nag saxal ci li nga jàng te
mu wóor la, xam fi nga tibbe.
15 Li dale ci sa ngone xam nga
Mbind mu sell, mi la mana yee
ci yoonu mucc, jaar ci gëm Kirist
Yeesu.
16 Mbind mu sell mépp, ci
gémmiñu Yàlla la jóge, te am na
njariñ ngir jàngal nit ñi, yedd leen,
jubbanti leen te yee leen ci njub.
17 Noonu waayu Yàlla ji dina mat,
ba jekk ci bépp jëf ju rafet.

4

1 Kon nag maa ngi lay dénk fa
kanam Yàlla ak Kirist Yeesu, miy
àtte ñiy dund ak ñi dee, di la dénk ci
feeñam ci biir ndam ak ci nguuram,
nga def lii:
2 xamleel kàddug Yàlla, sax ci, su
neexee ak su naqaree; yeyal ñi tooñ,
di yedd ak a dénk ñépp, def ko ci
muñ gu yaatu ak njàngle mu mat.
3 Ndaxte jamono dina ñëw, joo
xam ne nit ñi dootuñu xajoo njàngle
mu wér mi, waaye dinañu jublu
ci seeni bëgg-bëgg, di fortaatu
jànglekat yu leen di jay.
4 Dinañu tanqamlu dëgg, jeng jëm
ci léebi diiney neen.
5 Waaye yaw nanga foog ci lépp,
dékku tiis, tey tas xibaaru jàmm bi,
ba matal sag yónnent.
6 Ndaxte maa ngi ci tànki joxe
sama bakkan ni sarax, te sama wax-
tuw dem jot na.
7 Bëre naa ba ub làmbi ngëm, daw
naa ba àkk, sàmm naa mboolem
dëgg, gi ñu ma dénk.
8 Fi mu ne Yàllaa ngi may xaare
añu ku jub, di kaalag ndam gi ma
Boroom, biy Àttekat bu jub, di
jox ca bés ba, te jéllale naa sama
bopp, waaye képp ku def sa xol cig
feeñam.

Dénkaaney Pool yu mujj ya

9 Defal sa kem kàttan, ba fekksi
ma ci ni mu gëna gaawe.
10 Ndaxte Demas topp na àddina,
ba bàyyi ma, dem dëkku Tesalonig;
Kereseñsë dem na diiwaanu Galasi,
Tit dem diiwaanu Dalmasi.
11 Luug rekk a des fi man. In-
daaleel Màrk, ndaxte amal na ma
njariñ ci liggéey bi.
12 Tisig moom yebal naa ko dëkku
Efes.
13 Te sooy ñëw, indaaleel mbubb,
ma ma dénkoon Karpus ca dëkku
Torowas, te it bul fàtte téere yi,
rawatina téere yu am maana, yi ñu
bind ci der.
14 Alegsàndar tëgg bi def na ma
ñaawteef yu ne, waaye Boroom bi
dina ko fey ay jëfam.
15 Moytu ko bu baax, ndaxte bëre
na ak sunuy wax ba tàyyi.
16 Keroog bi ma jëkkee taxaw,
di làyyil sama bopp, awma woon
kenn ku ma taxawu, ñépp dañu maa
daw— bu leen ko Yàlla jàppe nag.
17 Waaye Boroom bi moo ma tax-
awu te dooleel ma, ma jollil kàddu
gi, ba xeet yépp dégg ko. Te Boroom
bi musal na ma ci selli gaynde.
18 Rax-ca-dolli dina ma musal ci
bépp jëf ju ñaaw, tette ma ci jàmm,
ba tàbbal ma ci nguuram gu kawe
ga. Yal na yelloo ndam ba fàww.
Amiin.

Tàggoo

19 Nuyul ma Piriska ak Akilas ak
waa kër Onesifor.
20 Erast des na dëkku Korent. To-
rofim dafa woppoon, ma bàyyi ko
dëkku Mile.
21 Gaawala ñëw, bala lolli di
gàllankoor sa yoon. Ëbulus,
Pudeñsë, Linus, Këlójaa ak yeneen
bokk yépp ñu ngi lay nuyu.
22 Yal na Boroom bi aar sa xel. Na
yiwu Yàlla ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIT

1 Man Pool maa lay bind, man miy
jaamu Yàlla ak ndaw li Yeesu Kirist
yónni, ngir xamle ngëm, gi lal yoonu
ñi Yàlla tànn, tey yokk xam-xamu
dëgg, giy meññ ragal Yàlla;
2 mu sukkandiku ci yaakaar ju
dëggu, ji nu am ci dund gu dul jeex,
gi Yàlla dige ba dara sosoogul, moom
mi dul tebbi waxam.
3 Te léegi, ci jamono ji ko
soob, feeñal na xibaaram boobu
ci waaraate, bi ma Yàlla sunu
Musalkat dénk te digal ma, ma
xamle ko.
4 Maa ngi lay bind, Tit, yaw sama
doomu diine ju wér ci ngëm, gi nu
bokk nun ñépp. Yal na la Yàlla Baay
bi ak Kirist Yeesu sunu Musalkat
may yiw ak jàmm.

Sasu Tit ca réewu Keret

5 Bàyyi naa la ca réewu Keret, ngir
nga mottali la desoon ci liggéey bi, te
samp ay njiiti mbooloo ca dëkk bu
nekk, ni ma la ko sante woon.
6 Njiit nag nii la wara mel: war
na ñàkk ŋàññ, yem ci benn soxna,
am ay doom yu gëm yu amul baatu
gannaaw cig yàqute mbaa déggadi.
7 Ndaxte kuy sàmm mbooloo mi
mooy jawriñu Yàlla, kon warul am
ŋàññ, walla di ku dëgër bopp mbaa
ku tàng bopp; warul dib màndikat
walla xeexkat mbaa ku bëgge ci alal
ju lewul.
8 Waaye war na man gan te bëgg
lu baax, di ku maandu te jub, ku sell
te not boppam.
9 War na jàpp ci xibaar bu dëggu,
bi lal sunu yoon, ba mana dénkaane
ci njàngle mu wér mi, tey yey ñi
weddi.
10 Loolu war na, ndaxte am na
ñu bare ñu déggul lenn ndigal,
rawatina ci Yawut yi, ñuy yàq xeli
nit ñi ak seen waxi neen.
11 Fàww nga wedamloo leen, ndax
dañuy tas këri lëmm, ciy jàngle li
warul, ngir sàkku alal ju lewul.
12 Am na nitu Keret, di yonent ci
ñoom, mu ne: «Waa Keret, ay fenkat
lañu masa doon, ñu soxor ni ay rabi
àll, fuqle te tayel.»
13 Te li mu wax dëgg la. Looloo tax
nga war leena yey bu wóor ci seeni
bàkkaar, ngir ñu am ngëm gu wér
14 te baña topp léebi diiney neen
yu Yawut yi, mbaa tegtali nit, ñi
dëddu dëgg.
15 Ñi sell seen lépp a sell, waaye
ñi selladi te gëmadi seen dara sellul,
du seeni xalaat, du seeni xel.
16 Dañoo mbubboo xam-xamu
Yàlla, waaye seeni jëf weddi na ko;
ñu sikk lañu te déggadi, ba tële ci
jëf lenn lu baax.

2

Ndigal yu sell

1 Yaw nag nangay waare li
dëppook njàngle mu wér mi.
2 Maanaa, na góor ñu mag ñi foog,
am faayda te maandu, di ñu wér ci
seen ngëm, seen mbëggeel ak seen
muñ.
3 Jigéen ñu mag ñi itam, na seen
doxalin ànd ak faayda; buñuy jëw
mbaa ñuy xér ci sàngara. Waaye
nañuy jàngle lu baax,
4 bay xiir jeeg ju ndaw ji, ñu bëgg
seen jëkkër ak seeni doom,
5 di ñu maandu, sell te fonk seen
kër, ñu neex deret te déggal seeni
jëkkër, ngir kenn bañ cee gàkkal
kàddug Yàlla.
6 Naka noonu itam nanga xiir
waxambaane yi cig maandu.
7 Te yaw, ci lépp lu mu mana doon,
nekkal ab royukaay ci jëf yu baax.
Na sa njàngle wér te am faayda,
8 ànd ak wax yu wér yu kenn
manta diiŋat, ngir sunuy noon rus
ba wedam, ci li ñu amul dara lu ñu
nu tuumaal.
9 Waxal it jaam ñi, ñu déggal
seeni sang ci lépp, te liggéeyal leen
ba seral seen xol, bañ cee boole
werante

10 mbaa sàcc. Waaye nañu wone
takkute gu mat, ba rafetal ci lépp
njànglem Yàlla sunu Musalkat.
11 Ndaxte yiwu Yàlla feeñ na te
ubbil na ñépp buntu mucc.
12 Moo nu digal, nu dëddu weddi
ak bëgg-bëggi jamono, tey dund ci
àddina cig maandu, njub ak ragal
Yàlla,
13 di séentu bés bu tedd bi nu
yaakaar, maanaa Yàlla ju màgg ji,
di sunu Musalkat Yeesu Kirist, feeñ
ci biir ndamam.
14 Joxe na bakkanam ngir nun, ba
jot nu ci lépp lu bon, te beral nu
boppam, di xeet wu sell te ràññiku
ci jëf yu baax.
15 Jàngleel loolu, di leen dénk ak
a yedd ak fulla ju mat. Bu la kenn
yab.

3

Ku gëm dina jëf lu rafet

1 Fàttali leen ñuy déggal kilifa, yi
yore nguur gi, tey jëfe seeni ndigal,
ñu taxaw temm ci lépp luy jëf ju
baax.
2 Buñu jëw kenn mbaa ñuy
ŋaayoo, waaye nañu yiwe te won
ñépp lewet gu mat sëkk.
3 Ndaxte nun itam ñu ñàkk xel
lanu woon te déggadi, nu réer bay
jaamu ay bëgg-bëgg ak i bànneex
yu wuute, nu dëkk ci coxorte ak
ñeetaane, ñu bañ nu te nu bañante
ci sunu biir.
4 Waaye naka noona Yàlla sunu
Musalkat feeñal na mbaaxam ak
cofeelam,
5 ba musal nu; ajuwul ci jëf yu jub
yu nu def, waaye ci yërmandeem
rekk. Mu juddulaat nu ci laabal
sunu xol, te yeesalaat nu ci dooley
Xel mu Sell,
6 mi mu nu sotti ba mu baawaan,
ci darajay Yeesu Kirist sunu
Musalkat.
7 Ci noonu Yàlla àtte na nu jub ci
kaw yiwam, te sédd nu ci dund gu
dul jeex, gi nuy séentu.
8 Wax jooju ju wóor la, te damaa
bëgg nga dëggal loolu, ngir ñi gëm
Yàlla sax ci jëf lu rafet. Loolu moo
baax te am njariñ ci nit.
9 Waaye moytul yu deme ni wer-
antey neen ak limi maam, ay xu-
loo ak i xëccoo ci doxalinu yoonu
Musaa, ndax loolu waxi neen la, te
amul benn njariñ.
10 Kuy féewale, nanga ko yedd,
yeddaat ko; bu tëwee, nga dàq ko,
11 xam ne nit ku ñaaw xel la te ay
bàkkaaram fés ci ñépp.

Muj gi

12 Bu ma la yónnee Artemas walla
Tisig, gaawantul fekksi ma ci dëkku
Nikopolis, ndax fa laa bëgga lol-
likooji.
13 Naka Senas àttekat bi nag ak
Apolos, waajal leen bu jekk ci seen
tukki, ba seen aajo yépp faju.
14 Na sunuy bokk it takku ci jëf yu
rafet, ba mana faj aajo yépp, te baña
yaafus.
15 Ñiy ànd ak man ñépp ñu ngi
lay nuyu. Nuyul nu sunuy soppey
ngëm. Yal na yiwu Yàlla ànd ak
yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko FILEMON

1 Man Pool, mi ñu tëj kaso ngir
Kirist Yeesu, ak sunu mbokk Timote,
noo lay bind, yaw Filemon sunu
soppe ak sunu nawle ci xeex bi;
2 te fàttewunu sunu jigéen Afiya,
ak sunu àndandoo ci xeex bi Arkib,
yéen ak mbooloom ñi gëm, miy
dajee sa kër.
3 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak
Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak
jàmm.

Cant ak ñaan ci Yàlla

4 Duma la noppee boole ci samay
ñaan, di ci sant Yàlla sama Boroom,
5 ndaxte dégg naa sa ngëm ci
Boroom bi Yeesu, ak sa mbëggeel ci
gaayam yu sell yépp.
6 Li may ñaan nag a ngi nii: nga
xam bu wér ngëneel, yi nu am yépp
ci sunu bokk ci Kirist, ba tax bokk gi
nga am ci Yàlla ci kaw ngëm meññ i
njariñ.
7 Ci dëgg-dëgg sa mbëggeel bégal
na ma bu baax, ba dëfal sama xol;
ndaxte xam naa, sama mbokk, ni
nga féexale xoli gaayi Yàlla yu sell
yi.

Pool làyyil na Onesim

8 Am na lu ma la bëgga ñaan;
teguma ko ci sañ-sañ bu mat bi ma
Kirist may, ci teg la ndigalu def sa
warugar,
9 waaye dama lay ñaan ci
mbëggeel gi nu séq, man Pool
màggat, mi ñu tëj kaso ci turu Kirist.
10 Maa ngi tinul sama doomu diine
Onesim, mi ma jur ci Kirist fii ci kaso
bi.
11 Amul woon sa njariñ* démb,
waaye tey amal na nu njariñ, yaw
ak man.
12 Maa koy yebal fi yaw, waaye
xamal ne mooy sama reeni xol.
13 Dama koo bëggoona téye fi
sama wet, ngir mu taxawal la, di ma
dimbali, li feek maa ngi ci kaso bi
ngir xibaaru jàmm bi.
14 Waaye bëggumaa def dara loo
àndul; noonu ndimbal li nga may
defal du nekk sañul-bañ, waaye mu
ànd ak xol bu tàlli.
15 Xëy na sax dafa tàggoo woon ak
yaw diir bu gàtt, ngir nga jotaat ci
ba fàww;
16 waxuma léegi ni jaam rekk,
waaye lu ko sut, xanaa mbokk mu
dëggu ci xol, fekk looloo raw ag
njaam. Mbokk la ci man, rawatina
ci yaw, muy sa jaam ci aada, di sa
mbokk léegi ci Boroom bi.
17 Soo ma jàppee ni nawle nag,
teeru ko, ni su ma la doon ganesi.
18 Soo ko naree topp genn tooñ
mbaa benn bor, topp ma ko.
19 Man Pool maa ngi lay bind ak
sama loxob bopp ne dinaa la ko fey;
bëggumaa yegg ci ne sag dund sax
ci man la jaar!
20 Waaw, yaw sama mbokk, dim-
bali ma ci Boroom bi, te seral sama
xol ci sunu bokk ci Kirist.
21 Noonu bind naa la, ndax wóor
na ma ne dinga ma déggal, ba
weesu sax li ma la sant.
22 Te itam nanga ma waajal néeg,
ndaxte yaakaar naa ne Yàlla dina
nangu seeni ñaan, ba delloosi ma
leen.
23 Sama mbokk Epafras, mi ma
nekkal fi ci kaso bi ci turu Kirist, mu
ngi lay nuyu.
24 Samay àndandoo ci liggéey bi,
Màrk, Aristàrk, Demas ak Luug, ñu
ngi lay nuyu.
25 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu
Kirist ànd ak seen xel.

* **1:11** ***njariñ:*** ci làkku gereg turu Onesim mooy tekki «Ku am njariñ.»

Bataaxal bi jëm ca YAWUT YA

Yàlla wax na jaarale ko ci Doom ji

1 Li jiitu tey Yàlla waxoon na ak
maam ya ci wàll yu bare ak ci tëralin
yu wuute jaarale ko ca yonent ya.
2 Waaye ci mujug jamono jii nu
tollu, Yàlla wax na ak nun jaarale
ko ci Doom ji. Doomam jooju la Yàlla
jagleel lépp, te ci moom la Yàlla jaar,
sàkk àddina.
3 Doom ji moo di leer giy jollee
ci ndamu Yàlla, di ki dippeekoo ci
Yàlla. Moo téye àddina ci kàddoom
gu am doole gi. Te bi mu ubbee bunt
ba nit di selle ci ay bàkkaaram, dafa
toog fa ñu koy terale ca ndijooru Aji
Màgg ji ca kaw,
4 wone noonu ne moo gëna màgg
malaaka yi. Te it Yàlla jox na ko tur
wu sut seen tur.

Doom jee gëna màgg malaaka yi

5 Ndaxte Yàlla masula wax kenn ci
malaaka yi ne:
«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»
Masul ne ci mbirum kenn ci ñoom
it:
«Man Yàlla, dinaa doon Baay ci
moom,
mu nekk Doom ci man.»
6 Waaye bi muy yónni Doom jooju di
taaw bi ci àddina, da ne:
«Na ko malaakay Yàlla yépp
jaamu.»
7 Ci wàllu malaaka yi, lii la ci Yàlla
wax:
«Def na malaakaam yi, ñu mel ni ay
ngelaw,
ñooñu koy liggéeyal, mu def leen
niki sawara.»
8 Waaye ci wàllu Doom ji, lii la ko
Yàlla wax:
«Yaw Yàlla, dinga toog ci jal bi ba
fàww,
ci njubte ngay nguuru.
9 Sopp nga njub te bañ lu bon.
Looloo tax yaw Yàlla,
sa Yàlla sol la mbég mu gëna réy
mi mu jagleel say àndandoo.»
10 Newaat na it:
«Yaw Boroom bi, yaa sàkk àddina ca
njàlbéen ga,
defar asamaan yi ci sa loxoy bopp.
11 Yëf yooyu dinañu wéy,
waaye yaw dinga sax,
dinañu màggat ñoom ñépp ni ay
yére.
12 Dinga leen taxañ ni malaan,
ñu furi ni ay yére,
waaye yaw doo soppiku,
te sa dund amul àpp.»
13 Waaye Yàlla masula teral kenn ci
malaaka yi, ba di ko wax:
«Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel say noon ci sa
kanam.»
14 Malaaka yépp ay xel lañu rekk
yuy liggéeyal Yàlla, mu di leen
yónni ñuy dimbali nit, ñi nara jot
mucc gi.

2

Nanu faaydaal li Boroom bi wax ci mbirum mucc gi

1 Moo tax kon nu wara gëna faay-
daal wax yi nu dégg, ngir bañna
bayliku.
2 Xam nanu ne kàddug yoon, wi
Yàlla yégle jaarale ko ci malaaka yi,
wareef la woon, te képp ku ko masa
moy, walla mu mas koo tanqamlu,
jot na mbugal gi mu yelloo.
3 Kon nun ñi dégg mucc gu mag gi,
bu nu ko sàgganee, nan lanuy mana
rëcce mbugalu Yàlla? Boroom bi
moo xamle woon mucc googu ca
njàlbéen ga, te gannaaw gi, ñi ko
dégg ñoo nu ko wóoralal.
4 Te it Yàlla dëggal na seen seede
ci ay firnde ak ay kéemaan, ay
jaloore yu bare ak ci ay may yu jóge
ci Xelam mu Sell, te mu séddale leen
ni mu ko bëgge.

Yeesu nekk na nit, ngir rammu nu ci kanam Yàlla

5 Yàlla jébbalul malaaka yi benn
sañ-sañ bu jëm ci jamonoy ëllëg ji
nuy wax; keneen la ko jébbal,

6 ndaxte am na fu ñu wax ci Mbind mi ne:
«Lan mooy nit, yaw Yàlla, ba nga di ko xalaat?
Lan mooy doomu nit, ba nga koy topptoo?
7 Wàcce nga ko, def ko mu gëna suufe tuuti malaaka yi.
Kaalaa nga ko teraanga ak ndam,
8 notal ko lépp, mu teg ci tànk.»
Bi ko Yàlla notalee lépp nag, bàyyiwul dara. Fi mu nekk gisagunu ne lépp a ngi ci sañ-sañam;
9 Waaye gis nanu Yeesu. Wàcce nañu ko, def ko mu gëna suufe tuuti malaaka yi, ngir mu dee ci wàllu ñépp, ndaxte loolu la Yàlla dogal ci yiwam. Waaye léegi Yàlla kaalaa na ko teraanga ak ndam ndax coono bi mu daj ba dee.
10 Ndaxte Yàlla mi yelloo lépp te sàkk lépp, dogal na def ñu bare ay doomam, boole leen ci ndamam. Jekk na nag mu matal Yeesu ci coono bi mu daj, moom mi leen xàllal yoonu mucc gi.
11 Moom Yeesu miy sellal, ak ñi muy sellal, ñoom ñépp genn njaboot lañu. Moo tax Yeesu rusu leena wooye ay doomi baayam.
12 Nee na:
«Yaw Yàlla, dinaa xamle sa tur ci samay doomi baay,
dinaa la tagg ci biir mbooloo mi.»
13 Newaat na:
«Dinaa am ci Yàlla kóolute.»
Dellu na waxaat ne:
«Maa ngi nii, man ak doom yi ma Yàlla jox.»
14 Doomam yooyu muy wax, nit kese lañu. Looloo tax Yeesu it moom ci boppam, wàcc na, jëmmoo ni ñoom, ngir dee, ba man caa daaneel Ibliis, mi yore dooley dee.
15 Noonu mu yiwi nit, ñi meloon ni ay jaam seen giiru dund gépp ndax ragala dee.
16 Leer na ne Yeesu xettalisiwul malaaka yi, waaye askanu Ibraayma lay xettalisi.
17 Looloo taxoon mu wara mel niy doomi baayam ci bépp fànn, ngir doon seen sarxalkat bu mag fa kanam Yàlla, bi leen yërëm te di sàmm kóllëre, te ci liggéeyu sarxaleem joxe na bakkanam ngir dindi bàkkaari nit ñi, ba Yàlla baal leen.
18 Gannaaw sonn na ci nattu yi mu daj, man na dimbali ñiy jaar ciy nattu.

3

Kirist, Doom ji, moo gëna màgg Musaa, jawriñ bi

1 Kon nag yéen bokk yu sell yi, yéen ñi Yàlla woo, ngeen bokk ci nguuram gu kawe ga, seetleen ci Yeesu, moom miy ndawu Yàlla li, di sarxalkat bu mag bi ci yoon wi nu gëm.
2 Ku takku la ci liggéey bi ko Yàlla sas, ni ko Musaa nekke woon ci lépp lu jëm ci waa kër Yàlla.
3 Waaye Yeesu yelloo na ndam lu sut lu Musaa, ni kiy tabax kër ëppe maana kër ga muy tabax.
4 Ndaxte kër gu nekk am na ku ko sos, waaye ki sos lépp mooy Yàlla.
5 Musaa moom ku takku la woon ci lépp lu jëm ci waa kër Yàlla. Waaye jawriñ rekk la woon, ngir seede li Yàlla waroona yégle.
6 Yeesu nag ku takku la it, waaye Doom la, juy yilif kër Baayam. Nun nooy këram googu, bu nu saxee ci sunu kóolute te di bég ci li nuy séentu.

Buleen dëgër bopp ndax seen ñàkk ngëm

7 Moo tax Xel mu Sell mi wax lii ci Mbind mi:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
8 buleen dëgër bopp,
ni seeni maam defoon ca màndiŋ ma,
keroog ba ñu dëddoo Yàlla, di ko diiŋat.»
9 Yàlla ne:
«Foofa seeni maam diiŋat nañu ma fa, di ma fexee fiir,
te gis nañu samay jëf
10 diirub ñeent fukki at.
Looloo tax ñu génnliku ma, ma daldi ne:

“Seeni xalaat a leen di réeral saa su nekk,
xamuñu yoon yi ma neex.”
11 Giñ naa kon ci sama mer ne:
“Duñu dugg mukk ci sama noflaay*.”»
12 Bokk yi, wottuleen ba kenn ci yéen baña am xol bu bon te gëmadi, bay dëddu Yàlla jiy dund.
13 Waaye bés bu nekk, deeleen soññante ci lu jëm ci Yàlla, fi ak bés boobu ñu wax wéyul, ngir ragal bàkkaar nax kenn, ba xolam tëju.
14 Am nanu wàll ci Kirist, su nu wéyee fii ba muj ga ci sunu kóolute, gi nu amoon ca njàlbéen ga.
15 Lii la Mbind mi wax:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
buleen dëgër bopp,
ni seeni maam defoon, ba ñu dëddoo Yàlla.»
16 Ñan ñoo dégg baatu Yàlla bi nag te di ko dëddu? Xanaa ña Musaa génne woon Misra ñépp.
17 Te ñan la Yàlla mere lu mat ñeent fukki at? Xanaa ñi daan bàkkaar te seeni néew tëdd ca màndiŋ ma.
18 Te it bi Yàlla defee ngiñ lii: «Duñu dugg mukk ci sama noflaay,» booba ñan ñoo ko taxoon di wax? Xanaa ña ko déggadil.
19 Noonu gis nanu sax ne jotuñoo dugg ci noflaay boobu ndax seen gëmadi.

4

Nanu gëm li Yàlla wax, ba dugg ci noflaayam

1 Yàlla dige na ne dina am ñu dugg ca noflaayam. Kon ndegam dige boobu mi ngi taxaw ba tey, moytuleen ba kenn ci yéen réer ba du dugg ci noflaay boobu.
2 Nun jot nanu xibaaru jàmm bi ni ñoom, waaye kàddu, ga ñu déggoon, jariñu leen dara, ndaxte boolewuñu ci ngëm, ba ñu koy déglu.
3 Nun ñi gëm nag nooy dugg ci noflaayam, ni ko Mbind mi waxe:
«Giñ naa kon ci sama mer ne:
“Duñu dugg mukk ci sama noflaay,”»
doonte sax liggéeyam bépp matoon na, ca ba mu sàkkee àddina ak léegi. Ci lu jëm ci juróom ñaareelu fan ba,
4 am na fu ñu wax ci Mbind mi ne:
«Yàlla noppalu na ci liggéeyam bépp
ca juróom ñaareelu fan ba.»
5 Te it waxoon na ci baat yi nu jota lim ba noppi:
«Duñu dugg mukk ci sama noflaay.»
6 Kon am na ñu ci wara dugg ba tey. Te ñi jëkkoona jot xibaaru jàmm bi, dugguñu ci ndax seen déggadi.
7 Noonu ay ati at gannaaw ga, Yàlla àppaat na beneen bés, def ko «tey jii», bi mu waxee ci gémmiñu Daawuda ci baat yii ñu jota lim:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
buleen dëgër bopp.»
8 Su Yosuwe dugaloon sunu maam ya ca noflaayu Yàlla ba, kon gannaaw gi Yàlla du wax dara ci lu jëm ci beneen bés.
9 Kon ba tey Yàllaa ngi dencal ay gaayam noflaay bu nirook noflaayu Yàlla ca juróom ñaareelu fan ba.
10 Ndaxte képp ku masa dugg ca noflaayu Yàlla, noppalu na ci ay jëfam ni Yàlla.
11 Nanu farlu boog, ngir dugg ci noflaay boobu, ba kenn baña déggadi, ba daanu ni maam ya ca màndiŋ ma.
12 Xam nanu ne kàddug Yàlla mi ngi dund te am na doole. Moo gëna ñaw jaasiy ñaari boor. Day dagg ba fa xol ak xel digaloo, ba fa yax yi ak yuq gi di teqalikoo, te man na àtte xalaat yi ak mébéti xol.
13 Te itam amul mbindeef mu mana nëbbu Yàlla, waaye lépp a ubbiku, ba ne fàŋŋ ci bëti ki nu wara àtte.

* **3:11** ***noflaay:*** Yàlla digoon na noflaay bànni Israyil, maanaam ñu dugg réewu Kanaan, dëkk fa ci jàmm. Waaye ñi déggal Yeesu Kirist, seen noflaay moo di dugg ci jataayu Yàlla ci asamaan.

Yeesu, sarxalkat bu mag bi

14 Gannaaw am nanu sarxalkat
bu maga mag bu àgg ba ca kanam
Yàlla, di Yeesu Doomu Yàlla ji, nanu
jàpp bu dëgër yoon wi nu gëm.
15 Sarxalkat bu mag bi nu am,
du ku manula bokk ak nun sunuy
naqar; moom sax far jaar na ci nattu
ni nun ci bépp fànn, waaye deful
bàkkaar.
16 Kon nag nanu am kóolute ci
jege jalu Yàlla bu yiw ba, ngir jot
yërmandeem ak yiwam, ngir mu
wallu nu fu soxla taxawe.

5

1 Sarxalkat bu mag bu nekk nag, ci
biir nit ñi lañu ko jële, te fal ko muy
dox seen diggante ak Yàlla. Noonu
dina jébbal Yàlla ay sarax, tey rendi
ay mala ngir dindi seeni bàkkaar.
2 Te ndegam moom ci boppam nit
kese la, man na muñal ñiy moy ndax
seen ñàkka xam.
3 Li mu ñàkk doole moo tax mu
wara def ay sarax ngir mbaalug
bàkkaaram, ni mu ko tàmmee defal
mbooloo mi.
4 Kenn manula teral sa bopp
ba doon ab sarxalkat, su dul ne
Yàllaa la woo, ni mu ko defe woon
Aaróona.
5 Kirist itam yékkatiwul boppam,
ba doon sarxalkat bu mag, waaye
Yàlla moo ko woo, bi muy wax ne:
«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»
6 Am na feneen fu mu wax ne:
«Doon nga sarxalkat ba fàww,
mel ni Melkisedeg.»
7 Giiru dundam gépp ci àddina,
Kirist da daan ñaan wall ci Yàlla,
di ko dénku, boole ko ak i jooy
ak i rongooñ. Da doon ñaan ci
Yàlla, mi ko mana musal ci dee.
Te ñaanam nangu na, ndax ni mu
jébbale boppam Yàlla.
8 Waaye li muy nekk nekk doom,
teewul mu jàng déggal Yàlla, jaare
ko ci coono bi mu daj.
9 Noonu la àgge cig mat, ñu def ko
ki waral mucc gi dul jeex, ngir ñi ko
déggal ñépp.
10 Fekk na Yàlla tudde ko sarxalkat
bu mag ni ko Melkisedeg nekke.

Nanu jëm kanam, baña walbatiku

11 Ci fànn googu, am na lu bare
lu nu ci bëgga wax, waaye tekkil
leen ko dina jafe, ndaxte dangeena
naqari xel.
12 Bu yàgg ngeen waroona jàngal
ñeneen ñi, waaye soxla ngeen ba
tey ku leen di tette ci kàddug Yàlla.
Léegi nag yéena ngi tollu fi ñu leen
wara nàmpale, ndaxte àttanuleen
ñam wu dëgër.
13 Képp kuy nàmp, ab xale nga
ba tey. Jëfeegoo njàngle mi jëm ci
wàllu njubte.
14 Waaye ñam wu dëgër, ñi mat a
ko yelloo, maanaam ñiy jëfandikoo
seen xel ngir ràññee lu baax ak lu
bon.

6

1 Kon nag léegi nanu jóge ci li-
ifantu gi jëm ci Kirist, te jàll cig mat.
Nanu baña dalaat njàngle mu jëkk
moomu, ci ne nit ñi dañoo wara
tuub jëf, yi jëm ci dee, te gëm Yàlla,
2 di leen jàngalaat ci mbirum
sangu set ci ay fànn yu bare, ak teg
loxo ak ci mbirum ndekkite ak lu
jëm ci àtte biy sax dàkk.
3 Te noonu lanuy def, bu soobee
Yàlla.
4 Li nu wara jëme kanam mooy lii:
su amee ay nit ñu Yàlla xasa leeral
ba noppi, ñu mos mayu Yàlla gi, am
wàll ci Xelam mu Sell,
5 te xam mbaax, gi ci kàddug
Yàlla, ak kéemaani jamono jiy ñëw,
6 te loolu lépp teewul ñu wal-
batiku, ñooñu kenn dootu leen
mana yeesalaat, ba ñu tuub seeni
bàkkaar. Li ko waral moo di, dañoo
bëgga daajaat Doomu Yàlla ji ci
bant, di ko toroxal, te fekk muy seen
ngaañ.
7 Maanaam suuf suy naan taw bi
ciy dal, tey jox ñi ñu koy beyal
gàncax gu am njariñ, day jot barke
bi jóge ci Yàlla.

8 Waaye su meññee ay dég ak ay
xaaxaam, du am benn njariñ; repp
na ñu alag ko, te lakk lay mujje.
9 Waaye nag yéen samay soppe,
su fekkee ne sax nii lanuy waxe, nu
ngi yaakaar li gën ci yéen te ànd ak
mucc.
10 Yàlla ñàkkul worma bay fàtte
seen liggéey ak mbëggeel, gi ngeen
wone ci turam, ci li ngeen dimbali
ay gaayam, te yéena ngi koy def ba
tey.
11 Waaye danoo bëgg kenn ku
nekk ci yéen wone cawarte gu mel
ni ga ngeen amoon, ba kera ngeen
di am mat, gi ngeen di séentu.
12 Bëggunu ngeen tayel, waaye
royleen ñi gëm te muñ, ndaxte
ñooñu ñooy jot li leen Yàlla dig.

Li Yàlla dige lu wóor la

13 Ibraayma bokk na ci ñoom.
Bi Yàlla di dige ak moom, manul
woona giñ ci keneen ku ko gëna
màgg, ba tax mu giñ ci boppam,
14 ne ko: «Sàllaaw dinaa la bar-
keel, yokk saw askan.»
15 Noonu Ibraayma di xaar tey
muñ, ba jot li ko Yàlla digoon.
16 Nit kuy giñ nag, daf koy wékk ci
ku ko sut. Ngiñ lu mel noonu moo
wóoral mbir te mooy jeexal lépp lu
ñuy werante.
17 Ñi wara jot li mu dige, Yàlla dafa
leen bëggoona won ne dogalam du
tebbiku mukk; looloo tax mu dige,
boole ci ngiñ.
18 Noonu ñaari jëf yooyu nga xam
ne duñu tebbiku te Yàlla manu
cee dellu gannaaw, dañu nuy gëna
sóob ci muñ, nun ñi daw ba am
kiiraay, ngir nu mana téye bu dëgër
yaakaar, ji mu nu dig.
19 Ci yaakaar jooju lanu sës sunu
xol, ba mana sampu bu dëgër.
Yaakaar la juy jàll ba fa Yàlla nekk,
ca gannaaw ridob bérab bu sell baa
sell.
20 Yeesu ci boppam moo fa jëkka
dugg, muy ndaw li nu jiitu, ñu def
ko sarxalkat bu mag ba fàww, mel
ni Melkisedeg.

7

Melkisedeg moo gëna màgg Ibraayma

1 Melkisedeg moomu doon buuru
Salem, moo nekkoon sarxalkat ca
Yàlla Aji Kawe ji. Gannaaw ba
Ibraayma dàqee buur ya, ba délsi,
Melkisedeg gatandu woon na ko, di
ko barkeel.
2 Noonu Ibraayma fab fukkeelu
cér bi, maanaam asaka, ci li mu
jële woon ci xare ba lépp, jox ko.
Ci lu jëkk turu Melkisedeg mi ngi
tekki «buur bu jub bi». Gannaaw
loolu mooy buuru Salem, tur woowu
mooy tekki «buuru jàmm».
3 Melkisedeg nag xamaluñu ko
baay, xamaluñu ko yaay walla menn
maam. Amul fenn fu ñu wax ag
juddoom walla ag deeyam. Moo tax
nu di ko méngale ak Doomu Yàlla
ji, ndaxte sarxalkat la bu kenn dul
wuutu.
4 Seetleen ni mu màgge, moom
Melkisedeg! Ibraayma sax, maamu
cosaan mi, fab na li mu jële woon
lépp ca xare ba, jox Melkisedeg
asaka ja.
5 Yoonu Musaa digle na ne ñi
bokk ci giiru Lewi te di ay sarxalkat,
nañu jot asaka ci alalu bànni Israyil,
doonte sax ñuy seeni bokk te so-
qikoo ci Ibraayma.
6 Waaye Melkisedeg mi bokkul
woon ci giiru Lewi, jotoon na asaka
ci alali Ibraayma. Te rax-ca-dolli
barkeel na ko, moom mi Yàlla sédde
woon dige yi.
7 Kiy barkeel a gëna màgg ki ñuy
barkeel, loolu amu ci benn werante.
8 Sarxalkat yi soqikoo ci Lewi, ñu
ngi jot asaka, ni ko Melkisedeg jote
woon. Waaye ñoom ñu nara dee
lañu. Melkisedeg nag moom, Mbind
mi wóoral na ne dafay dund.
9 Léegi nag ci ni ñu ko mana
waxe, Lewi miy jot asaka ci bànni
Israyil, moom ci boppam jox na ko
Melkisedeg, jaare ko ci Ibraayma.
10 Ndaxte mi ngi nekkoon ci
geñog maamam Ibraayma, bi ko
Melkisedeg gatandoo.

Yeesu mooy sarxalkat bu mag, bi mel ni Melkisedeg

11 Jox nañu bànni Israyil yoon
wu sukkandiku ci liggéeyu sarxalkat
yi soqikoo ci Lewi. Su fekkoonte
ne nag liggéeyu sarxalkat yooyu
manoon na yeggale nit cig mat,
kon du soxlaati ab sarxalkat ni ko
Melkisedeg nekke, ci fànn gu wuute
ak gu Aaróona.
12 Te bu ñu fi jëlee sarxalkat yi ak
seen liggéey, dañoo wara toxal itam
yoon, wi ñu fi tëraloon.
13 Noonu Yeesu mi nuy wax, mi
ngi soqikoo ci geneen giir gu bokkul
ak giiru Lewi. Giir googu nag, amu
ci kenn ku ci masa def liggéeyu
sarxale ca sarxalukaay ba.
14 Li wóor moo di, sunu Boroom
mi ngi soqikoo ci giiru Yuda. Te bi
Musaa bindee ci mbirum sarxalkat
yi, limaalewul woon giir googu.
15 Li waral mbir mi gëna leer moo
di ne beneen sarxalkat bu mel ni
Melkisedeg dafa ñëw.
16 Te defuñu ko sarxalkat jaarale
ko ci yoonu ndono, waaye fal nañu
ko ci dooley dund gu amul àpp.
17 Ndaxte seedeel nañu Yeesu lii:
«Doon nga sarxalkat ba fàww,
mel ni Melkisedeg.»
18 Noonu tebbi nañu yoon wu
jëkk, wa néewoon doole te meññul
dara
19 —ndax yoonu Musaa yeg-
galewul dara cig mat— waaye
dugalal nañu nu fii yaakaar ju gën
ju nu mana jaare ngir jege Yàlla.
20 Te rax-ca-dolli ngiñ ànd na ci.
Ndaxte ñi soqikoo ci Lewi doon
nañu ay sarxalkat te kenn giñul.
21 Waaye nag Yeesu moom doon
na sarxalkat, bi Yàlla giñee ne ko:
«Boroom bi giñ na
te du dellu gannaaw mukk:
"Doon nga sarxalkat ba fàww."»
22 Ngiñ loolu moo tax Yeesu nekk
tayle, giy wóoral kóllëre gi gën.
23 Te it yeneen sarxalkat yi dañoo
bare woon, ndaxte dee moo daan
tax duñu mana sax ci seen liggéey.
24 Waaye Yeesu miy dund ba fàww,
sasoo na liggéeyu sarxale bu sax
fàww.
25 Loolu moo tax it mu mana
musal tey yeggale cig mat ñiy jaar
ci moom te bëgg jege Yàlla, ndaxte
mi ngi dund ba fàww ngir di leen
rammu.
26 Kon nag Yeesu mooy sarxalkat
bu mag, bi nu soxla; dafa sell, du def
lu bon, du taq bàkkaar, bokkul dara
ak bàkkaarkat yi, te yéege nañu ko
fa Yàlla.
27 Niroowul ak yeneen sarxalkat
yu mag yi; soxlawul di def bés bu
set ay saraxi mala ngir bàkkaari
boppam jëkk, teg ca yoy mbooloo
mi. Yeesu def na sarax benn yoon
ba fàww ngir dindi bàkkaar yi, bi
muy joxe bakkanam.
28 Naka yoonu Musaa, aji néew
doole yi lay fal sarxalkat yu mag.
Waaye ngiñu Yàlla gi ñëw gannaaw
yoon wi, Doom ji la fal sarxalkat bu
mag bu mat ba fàww.

8

Yeesu, sarxalkat bu mag bi ci kaw, ci kóllëre gu bees gi

1 Lii mooy li ëpp solo ci li nuy wax:
am nanu sarxalkat bu mag bu mel
noonu, moom mi toog ci ndijooru Aji
Màgg ja ca nguuram ca kaw.
2 Mu ngi liggéey ca bérab bu sell
baa sell, di màggalukaay bu dëggu.
Nit defaru ko; Boroom bee ko sos.
3 Bépp sarxalkat bu mag fal nañu
ko, ngir muy def ay sarax ak ay
saraxi mala yu jëm ca Yàlla. Kon
nag fàww Yeesu am lu mu joxe.
4 Bu nekkoon ci àddina, du nekk
sax sarxalkat, ndaxte am na fi ba
noppi ay sarxalkat yuy def ay sarax,
ni ko yoonu Musaa santaanee.
5 Sarxalkat yooyu ñu ngi liggéeyal
Yàlla ca màggalukaay, ba nekk mis-
aal tey takkandeeru yëf yu dëggu,
ya féete kaw. Moo tax ba Musaa
naree defar xaymab màggalukaay
ba, Yàlla artu na ko ne ko: «Teeylul
ba def lépp, roye ko ci bi ma la won
ca tund wa.»

6 Waaye léegi nag liggéeyu
sarxale, bi ñu jox Yeesu, moo gëna
màgg liggéeyu sarxalkat yooyu, mel
ni it kóllëre, gi Yeesu fas diggante
Yàlla ak nit, moo sut kóllëre gu jëkk
ga te mu tëdd ci ay dige yu ëpp yu
jëkk ya.
7 Bu fekkoonte ne kóllëre gu jëkk
ga dafa amul woon benn sikk, kon
du aajo ñu koy weccee ak geneen.
8 Waaye nag Yàlla sikk na bànni
Israyil, bi mu naan:
Boroom bi nee na:
«Ay fan a ngi ñëw yu may fasi kóllëre gu bees
ak bànni Israyil ak waa Yude.
Kóllëre googu nag bokkul ak gi ma fasoon ak seeni maam,
9 ba ma leen jàppee ci loxo, génne leen réewu Misra.
Boroom bi nee na:
Beddeeku naa leen ndaxte sàmmuñu sama kóllëre.
10 Boroom bi nee na:
Kóllëre gaa ngii, kóllëre gi may fas ak bànni Israyil,
bu bés yooyule weesoo.
Dinaa def samay ndigal ci seen xel,
bind ko ci seen xol.
Dinaa nekk seen Yàlla,
ñu doon samay gaay.
11 Kenn dootul wara jàngal moroomam
walla mbokkam, di wax naan: “Xamal Boroom bi!”
Ndaxte ñépp dinañu ma xam,
li dale ci ki gëna ndaw ba ci ki gëna mag.
12 Ndaxte dinaa leen baal seeni tooñ,
te dootuma fàttaliku seeni bàkkaar.»
13 Kon nag bi Yàllay wax ci kóllëre
gu bees gi, dafa fekk mu màggatal
gu jëkk ga. Te lu xewwi te màggat
mi ngi ci tànki wéy.

9

Ni ñu doon jaamoo Yàlla ca bési kóllëre gu jëkk ga

1 Kóllëre gu jëkk ga ëmboon na ay
ndigal ci mbirum ni ñu wara jaamoo
Yàlla. Amoon na itam kër Yàlla gu
nekkoon àddina.
2 Nekkoon na ab xaymab
màggalukaay bu ñu séddale ñaari
néeg. Ca ba jiitu la tegukaayu làmp
ba nekkoon, ak taabal, ja ñu daan
teg mburu, ya ñu teewal ca kanam
Yàlla. Foofaa nga tuddoon bérab bu
sell ba.
3 Néeg ba ñu tudde bérab bu sell
baa sell a nga nekkoon ca gannaaw
ñaareelu rido ba.
4 Sarxalukaayu wurus, ba ñuy taal
cuuraay ca kawam, a nga fa woon,
ak gaalu kóllëre, ga ñu taf wurus
ba mu daj. Ca biir gaal ga amoon
na fa benn njaqu wurus bu defoon
ñam, wi ñuy wax mànn, ak it yetu
Aaróona wi jebbi woon, ak àlluway
doj, ya ñu bindoon wax yi kóllëre gi
ëmb.
5 Ca kaw gaal ga teg nañu fa ñaari
nataali mbindeef yu ñuy wax serub,
yu doon wone ndamu Yàlla. Seeni
laaf ñoo doon yiir kubéeru saraxu
njotlaay ga. Waaye loolu lépp léegi
manunu koo tekki benn-benn.
6 Ba ñu defaree lépp, sarxalkat
ya dañu daan dugg bés bu set ca
néeg bu jëkk ba, ngir mottali seen
liggéeyu sarxale ca Yàlla.
7 Waaye ca néeg ba ca topp,
sarxalkat bu mag ba rekk moo
fa daan dugg benn yoon ci at
mi. Te daawu fa dugg mukk te
yóbbaalewul deretu mala, yi muy
jagleel Yàlla, ngir bàkkaari boppam
ak yu mbooloo mi daan def ci seen
ñàkka xam.
8 Ci noonu nag Xel mu Sell mi
wone na ne yoon wi ñuy jaar, ba
dem ca bérab bu sell baa sell, ub-
bikoogul woon, fi ak xayma ba jëkk
baa ngi doon taxaw.
9 Misaal la ci jamonoy tey; dafay
wone ne sarax yi ak saraxi mala
yi ñu daan jagleel Yàlla, manuñoo
dalal xelu jaamukatu Yàlla bi.
10 Sarax yooyu ñu ngi jëmoon ci
lekk ak ci naan ak ci fànn yu bare
ci mbirum sangu set. Ay sàrt yu
jëm ci yaram lañu, yu ñu waroona
farataal, ba kera jamono ji Yàllay
tëral kóllëre gu bees.

Saraxu Kirist bi gën dindi na bàkkaar yi

11 Waaye Kirist ñëw na, doon sarx-
alkat bu mag, bi joxe xéewal yi teew.
Jaar na ca màggalukaay ba gëna
màgg te gëna mat, te màggalukaay
booba loxol nit defaru ko, maanaam
bokkul ci àddina sii.
12 Noonu Kirist dugg na benn yoon
ba fàww ca bérab bu sell baa sell.
Duggu fa ak deretu sikket yi ak yu
yëkk yi. Waaye mi ngi duggaale ak
deretu boppam te indil na nu noonu
njot gu amul àpp.
13 Deretu sikket yi ak ju yëkk yi, ak
wëllu, wi ñu lakk te di suy dóom bi
ñi taq sobe, ñooy sellal yaram.
14 Su fekkee ne noonu la deme
nag, du kon deretu Kirist moo ëpp
doole? Jox na bakkanam Yàlla, def
ko sarax su amul sikk jaarale ko ci
dooley Xel miy sax abadan. Kon
deretam moo mana sellal sunu xel,
mi nu doon yedd ndax jëf yu jëm ci
dee, ngir nu mana jaamu Yàlla jiy
dund.
15 Looloo tax mu nekk Rammukat
bi ci wàllu kóllëre gu bees ci dig-
gante Yàlla ak nit, ngir ñi Yàlla woo
am cér bu sax ci kaw, te mu digoon
leen ko, ndaxte Kirist dee na, ngir jot
ñi jàdd yoon ca kóllëre gu jëkk ga.

16 Ci li jëm ci dénkaane* bu ñu
bind, jëme ci miraas, fàww ñu wone
firndeg deewu ka ko bind,
17 ndaxte bala dénkaaneb miraas
di taxaw, dee am; te taxawul, fi ak
ki ko bind a ngi dund.
18 Looloo waral kóllëre gu jëkk ga,
ñu fasoon ko ak deret.
19 Keroog Musaa jàng na ndigali
yoon wépp ci kanam bànni Israyil
gépp. Gannaaw loolu jël na deretu
wëllu, jëlaale ndox, ak caru garab
gu ñuy wax isob, laxas ci kawaru
xar mu xonq. Noonu mu capp ko ca
deret ja, daldi ko wis ca téereb yoon
wa ak ca mbooloo mépp
20 te naan: «Lii mooy deretu
kóllëre gi leen Yàlla tëralal.»
21 Noonu mu daldi wis it deret ja
ca xayma ba ak ca jumtukaay, ya ñu
daan jaamoo.
22 Ndaxte ci yoonu Musaa,
daanaka deret lañuy sellale lépp,
te bu deret tuuruwul, mbaalug
bàkkaar du am.
23 Yëfi àddina yi misaal yu dëggu
yi ci asamaan, war nañu leena sel-
lale noonu. Waaye yëf yu dëggu
yooyu ci asamaan, laaj na sarax yu
gëna baax, ngir ñu sell.
24 Ndaxte Kirist duggul ci bérab bu
sell bu nit tabax, muy doon nataal
ci bu dëggu bi. Waaye dugg na ca
biir asamaan sax, ngir taxawal nu
ca kanam Yàlla léegi.
25 Sarxalkat bu mag bi dafay dugg
at mu jot ca bérab bu sell baa sell
ak deret ju dul josam. Waaye Kirist
joxewul bakkanam ay yooni yoon.
26 Bu demee woon noonu, kon
dina sonn ba tàyyi ca njàlbéenug
àddina ba tey. Waaye nag benn
yoon rekk la feeñu ci mujjeelu ja-
mono yi, joxe boppam ni sarax ngir
far bàkkaar yi.
27 Kon ni nit ñi deeye benn yoon
rekk, ba noppi jaar ca àtte ba, ni ko
Yàlla dogale,
28 noonu it la Kirist joxee boppam
benn yoon, ngir gàddu bàkkaaru nit
ñu bare, te dina feeñaat, waxuma ci
mbiri bàkkaar, waaye ngir indil ñi
koy séentu mucc gi.

10

1 Yoonu Musaa dafa misaal xéewal
yi waroona ñëw; takkandeer la ci
yëf yu dëggu yi, waaye du ñoom ci
seen bopp. Looloo tax manula yeg-
gale cig mat ñi ñëw ci Yàlla, ndaxte
at mu nekk duñu jóg ci jébbal Yàlla
sarax yooyu.
2 Sarax yi ñuy def, bu ñu manoona
sellal ñiy jaamu benn yoon ba fàww,
kon dinañu leen bàyyi, ndaxte
dootuñu am yeraange ci seeni
bàkkaar.
3 Waaye dañuy fàttaliku bàkkaar
yi ci sarax yi ñuy def at mu jot.

* **9:16** ***dénkaane:*** ci aaya bii ak bi ci topp, benn baat mooy tekki «dénkaane» ak «kóllëre».

4 Ndaxte deretu yëkk ak ju sikket
manula dindi bàkkaar.
5 Looloo tax bi muy wàcc àddina,
Kirist nee na:
«Bëggoo saraxu mala walla beneen sarax,
waaye aw yaram nga ma defaral.
6 Sarax yu ñuy lakk walla sarax yiy dindi bàkkaar,
benn neexu la ci.
7 Moo tax ma ne: “Damaa wàcc ngir def sa coobare, yaw Yàlla,
mu dëppoo ak li ñu bind ci sama mbir ci téereb yoon wi.”»
8 Wax na bu jëkk: «Saraxi mala
walla yeneen sarax, sarax yu ñuy
lakk walla sarax yiy dindi bàkkaar,
bëgguloo leen te benn neexu la ci.»
Teewul yoon wi moo leen santaane.
9 Noonu mu tegaat ca ne: «Damaa
wàcc ngir def sa coobare.» Noonu
toxal na jëfin wu jëkk wa, ngir
wuutal fi weneen wu bees.
10 Te ci li Kirist def coobarey Yàlla, bi
mu joxee yaramam sarax benn yoon
ba fàww, moo tax nu sell ci bàkkaar.
11 Bés bu nekk sarxalkat yi dañuy
taxaw di liggéeyal Yàlla, di sax ci def
sarax yu manula dindi bàkkaar yi
mukk.
12 Waaye nag sarxalkat bii di
Kirist, bi mu sarxee sarax bu am
doole ngir dindi bàkkaar yi benn
yoon ba fàww, dafa toog ca ndijooru
Yàlla,
13 di xaar ba kera mu daaneel ko
ay noonam ci kanamam.
14 Noonu ñi ñuy sellal, ci benn
sarax rekk la leen yeggali cig mat ba
fàww.
15 Te it Xel mu Sell mi seedeel na
nu ko;
16 dafa jëkka wax ne:
«Boroom bi nee na:
Kóllëre gaa ngii, kóllëre gi may fas ak ñoom,
bu bés yooyule weesoo.
Dinaa def samay ndigal ci seen xol,
bind ko ci seen xel.»
17 Noonu mu tegaat ca ne:
«Dootuma fàttaliku seeni bàkkaar
walla seeni tooñ.»
18 Kon nag fu ñuy baale bàkkaar,
aajootul sarax su koy dindi.

Nanu jege Yàlla

19 Bokk yi, gannaaw nag deretu
Yeesu may na nu sañ-sañu dugg ca
bérab bu sell baa sell,
20 nuy jaar ci rido bi, ci yoon wi
mu nu ubbil, di yoon wu bees tey
dund, maanaam ndax li mu joxe
yaramam sarax te mi ngi dund,
21 te gannaaw am nanu sarxalkat
bu mag, biy yilif waa kër Yàlla,
22 kon nanu jege Yàlla ak xol bu
laab, ak ngëm gu ànd ak kóolute,
am xel mu dal ci bépp yeraange, ak
yaram wu ñu raxas ci ndox mu sell.
23 Nanu jàpp ci yaakaar, ji nu am,
te baña toqi, ndaxte ki nu dig, lu mu
wax def ko.
24 Nanu seet ni nu mana xiirta-
lante cig mbëggeel ak ci jëf yu baax.
25 Te bunu bàyyi sunu ndaje yi,
ni ko ñenn ñi di defe, waaye nanuy
nàddante ci ngëm, di ko feddali, fi
ak yéena ngi gis bésu Boroom biy
jubsi.
26 Gannaaw ba nu nangoo xam
dëgg ba noppi, bu nu teyee di def
bàkkaar, kon sarax dootul am ngir
bàkkaar yooyu.
27 Déedéet, bu nu defee noonu,
dinanu tiit di xaar àtte ba, muy taal
bu yànj, biy wara lakk nooni Yàlla
yi.
28 Ku weddi ndigali yoonu Musaa
wi, te ñaar walla ñetti nit seede ko,
dina dee ci lu amul benn yërmande.
29 Ku xeeb Doomu Yàlla ji te
fonkadi deretu kóllëre, ji ñu ko
sellale, te muy toroxal Xelum Yàlla,
mi indi yiw, naka la mbugalam wara
gëna yéese?
30 Xam nanu ki wax ne: «Man
maay àtte, maay fey jëf.» Te
newaat na: «Boroom bi dina àtte ay
gaayam.»
31 Ndaw tiitaange ci ku sàggan, ba
tàbbi ci loxoy Yàlla jiy dund!
32 Fàttalikuleen bés yu jëkk ya, ba
leeru Yàlla tàbbee ci yéen; dékku
ngeen xeex bu mag ciy fitna.
33 Léeg-léeg ñu saaga leen ak di
leen sonal ci kanam nit ñi; léeg-léeg
it ngeen taxawu ñi ñuy def noonu.

34 Ndaxte bokk ngeen naqar ak ñi
ñu tëj, te nangu ngeen ak xol bu
sedd, ñu foqarñi seen alal, xam ne
am ngeen alal ju gën te di sax ba
fàww.
35 Kon nag buleen sàggane
kóolute gi ngeen am, ndaxte ëmb
na yool bu mag.
36 Dangeena wara muñ, ba def
coobarey Yàlla, sooga jot li mu leen
digoon.
37 Ndaxte lii la Mbind mi wax:
«Ci kanam tuuti, ki wara ñëw dina ñëw
te léegi mu agsi.
38 Ku jub ci sama kanam dina dund ci kaw ngëm,
waaye bu delloo gannaaw,
sama xol du sedd ci moom.»
39 Nun nag bokkunu ci ñiy dellu
gannaaw bay réer, waaye nu ngi
bokk ci ñi am ngëm tey mucc.

11

Ngëm

1 Am ngëm lii lay tekki: dafa nuy
wóor ne li nuy yaakaar dina am, te
it li nu dul gis nekk na.
2 Maam ya, seen ngëm a tax ba
Yàlla seedeel leen lu baax.
3 Ngëm a tax ba nu xam ne
Yàlla sàkk na àddina jaarale ko ci
kàddoom, ngir li bët di gis, defarees
ko ak lu bët manula gis.
4 Ngëm moo tax ba Abel jébbal
Yàlla sarax su gën saraxu Kayin.
Ngëmu Abel moo tax ba Yàlla àtte
ko ni ku jub, bi mu ko seedeelee ne
saraxam baax na. Te ci kaw ngëm
lay wax ba tey, moom mi dee ba
noppi.
5 Ngëm moo tax ba Enog jaarul
ci dee. Yàllaa ko yóbbu ca moom,
te kenn gisatu ko, ndaxte Yàllaa ko
toxal. Ndaxte Mbind mi seedeel na
ko ne laata muy toxu, neex na Yàlla.
6 Waaye ku amul ngëm doo mana
neex Yàlla, ndaxte ku bëgga jegeñ
Yàlla war ngaa gëm ne Yàlla am na
te dina neexal ñi koy wut.
7 Ngëm moo tax ba, bi Yàlla
yégalee Nóoyin lu jiitu ci mbir yi
dikkagul, mu ragal ba defar gaal
ngir musal njabootam. Ngëmam
moo tax mu yey niti àddina, ba
noppi jot njubte, li Yàllay joxe ci kaw
ngëm.
8 Ngëm moo tax ba Ibraayma
déggal Yàlla. Bi ko Yàlla wooyee,
mu dem toxu ci menn réew, ma mu
waroona jote ca Yàlla. Noonu la
gàddaaye dëkkam te xamul woon
fan la jëm.
9 Ngëm a tax ba Ibraayma sanc
ci réew, mi ko Yàlla digoon,
dëkk ci ay xayma ni doxandéem,
moom ak doomam Isaaxa ak sëtam
Yanqóoba, fekk sax Yàlla digoon na
leen réew mi.
10 Waaye nag Ibraaymaa ngi doon
séentu dëkk bi sax, bi Yàlla tabax te
sanc ko.
11 Ngëm moo tax ba Ibraayma, li
muy màggat lépp te Saarata manul
woona am doom, Yàlla def ba mu jur
doom, ndaxte dafa gëmoon ne Yàlla
lu mu dige def ko.
12 Looloo tax ba, Ibraayma mi
màggat lool, aw xeet jóge ci
moom, baree ni biddiiwi asamaan,
te sakkan ni suufu tefes, ba kenn
manu koo xayma.
13 Ñoom ñépp dee nañu ci ngëm.
Jotuñu li ñu leen digoon, waaye tollu
nañu fu sore, séen ko, di ko gatan-
doo xol, te nangu ne ay doxandéem
ak i gan lañu woon ci àddina.
14 Ñiy waxe noonu nag dañuy
wone ne ñoo ngi wut réew mu ñu
moomal seen bopp.
15 Bu ñu nammoon réew mi ñu
jóge, kon dinañu am jotu dellu fa.
16 Waaye ñu ngi doon séentu
réew mu gën, maanaam mi nekk
ci asamaan. Looloo tax Yàlla rusul
ñu koy wooye seen Yàlla, ndaxte
defaral na leen ab dëkk.
17 Ngëm moo tax Ibraayma na-
roona rey Isaaxa ni sarax, bi ko Yàlla
nattoo. Moom mi jotoon dige yi,
moo demoon bay sarxe jenn doom
ji mu am kepp,
18 fekk sax Yàlla nee woon na ko:
«Saw askan ci Isaaxa lay jaar.»

19 Waaye xelu Ibraayma jàppoon
na ne Yàlla am na dooley dekkal
néew yi. Te dëgg-dëgg ci misaal
dafa mel ni, Isaaxa dafa dee te dekki.
20 Te it ngëm moo tax ba Isaaxa
barkeel Yanqóoba ak Esawu, di wax
ci mbirum yëf yiy ñëw.
21 Ngëm moo tax ba, bi Yanqóoba
nekkee ci sukkuraat, mu barkeel
kenn ku nekk ci doomi Yuusufa yi.
Moo tax it mu màggal Yàlla, jafandu
ci yetam.
22 Ngëm moo tax ba, bi Yuusufa
nekkee ci sukkuraat, mu waxoon ci
gàddaay gi bànni Israyil waroona
gàddaaye Misra, di joxe ndigal jëme
ci mbirum néewam.
23 Ngëm moo tax ba, bi Musaa
juddoo, ay waajuram nëbb ko lu mat
ñetti weer, ndaxte gisoon nañu ne
xale bu taaru la woon, te ragaluñu
woon ndigalu buur bi.
24 Ngëm a tax ba bi Musaa
màggee, muy bañ ñu koy wooye
sëtu Firawna*.
25 Bokk coono ak gaayi Yàlla yi
moo ko gënaloon muy bànneexu ab
diir ci bàkkaar.
26 Ñu toroxal ko ngir Almasi bi, mi
ngi mel ci moom ni alal ju ëpp alali
Misra yépp, ndaxte yool bi la doon
séentu.
27 Ngëm moo tax mu jóge Misra te
ragalul merum buur bi. Dafa muñ,
mel ni nit kuy gis Yàlla, mi kenn
manula teg bët.
28 Ngëm moo tax mu sos màggalu
bésu Mucc ba, di wis deret ci bunt
yi, ngir Malaakam bóomkat bi baña
laal taawi bànni Israyil.
29 Ngëm moo tax ba bànni Israyil
jaar ci géeju Barax yi, mel ni kuy
jaar ci yoonu suuf su wow. Waaye
bi ci waa Misra yi doon jéema jaar,
ñoom ñu daldi lab.
30 Ngëm moo tax miir yi wëroon
dëkku Yeriko màbb, gannaaw ba ko
bànni Israyil wëree lu mat juróom
ñaari fan.
31 Ngëm moo tax ba Raxab jigéenu
moykat bi mucc, keroog ba ñuy
bóom ñi déggadiloon Yàlla, ndax li
mu teeru woon yëddukat ya teeru
bu ànd ak jàmm.
32 Lu ma ci wara tegaat? Ndaxte
awma jotu wax ci mbirum Sedeyon,
Barag, Samson, Yefte, Daawuda,
Samiyel ak yonent yi.
33 Seen ngëm a tax ñu not ay
buur, di doxal yoon tey jot li Yàlla
dige. Ngëm moo tax ba tey, ñu tëj
gémmiñu gaynde yi,
34 fey dooley sawara, rëcc ci
jaasi, ñu génn ci néew doole, dugg
ci kàttan, doon ay jàmbaar, dàq
xarekat, ya jóge bitim réew.
35 Ngëm moo tax ba ay jigéen gis
ñu dekkal seeni néew, delloo leen
ko; ñeneen ñi ñu mitital leen, te bañ
ku leen musal, ngir jot ndekkite lu
gën.
36 Ñeneen ñi dékku nañu ay xas
ak ay yar, ay jéng ak kaso yi.
37 Ñii, sànni nañu leen ay xeer ba
ñu dee; ñii, ñu xar leen ñaar; ñii,
ñu reye leen jaasi. Ñu ngi doon
wëndeelu, sol ay deri xar ak yu bëy,
di ay walaakaana; ñu di leen sonal,
di leen fitnaal.
38 Ñu ngi leen doon def noonu,
fekk àddina sax yelloowul leen. Ñu
ngi doon wëreelu ci àll yi ak ci tund
yi, dal ci xunti yi ak ci kàmb yi.
39 Nit ñooñu ñépp, seen ngëm a
tax ba Yàlla seedeeloon leen lu baax.
Moona de, jotuñu li Yàlla dige woon,
40 ndaxte Yàlla dafa tëral lu gën ci
nun te bëggu leena yeggale cig mat,
fi ak ànduñu ci ak nun.

12

Buleen fonkadi yarub Boroom bi

1 Kon nag gannaaw mbooloo mu
bare moo nu yéew, di nu seedeel
seen ngëm, nanu yenniku bépp yen
ak bàkkaar bu nuy téqtal ci lu
yomb, tey daw xél wi nekk sunu
kanam, ànd ci ak muñ.
2 Nanu ne jàkk Yeesu, moom mi
samp ngëm, ba ub làmbi ngëm.
Mbég mi mu dëgmël moo tax mu

* **11:24** Maanaam doomu doom ju jigéen ju Firawna.

dékku dee ca bant ba te faalewul
toroxte, ji ko fa fekk, ba noppi toog
ca ndijooru jal, ba Yàlla nekk.
3 Defleen seen xel ci moom, moom
mi muñ noonu ko bàkkaarkat yi
bañe woon, ngir bañ seen kàttan
jeex, ngeen xàddi.
4 Yéen demaguleen ba tuur seen
deret ci seen bëre ak bàkkaar.
5 Te fàtte ngeen li leen Yàlla dénk
ni baay ak ay doomam naan:
«Sama doom, bul fonkadi yarub
Boroom bi
mbaa ngay xàddi, bu lay yedd,
6 ndaxte ku Boroom bi sopp, yar la,
tey duma bépp doom bu mu nangu.»
7 Li ngeen di wara muñ, ab yar
la. Yàlla dafay jëf ak yéen ni
ay doomam, ndaxte ana doom ju
baayam dul yar?
8 Bu ngeen bokkul woon ci yar,
bi ñépp am wàll, kon dungeen ay
doomi yoon; ay doom yu daganul
ngeen.
9 Waaye sax far, sunuy baay ci
àddina yaroon nañu nu, te wegoon
nanu leen. Baay bi yore ruu yi kon,
xanaa warunu koo gëna déggal ngir
mana dund?
10 Sunuy baay yar nañu nu diir bu
gàtt ci seen coobare. Waaye Yàlla
dafa nuy yar ngir sunu njariñ, ngir
nu bokk ci sellaayam.
11 Li am moo di ne, yar bu nuy
dal, du ànd ak bànneex, day naqari,
waaye gannaaw ga dafay meññ jub
ak jàmm, ci ñi ko jariñoo.
12 Kon nag mayleen doole loxo yi
toqi, ak óom yi bañ,
13 te fàkkal seeni tànk ay yoon
yu jub, ngir cér bi làggi bañ cee
jekkalikoo waaye mu wére ci.

Buleen tanqamlu Yàlla

14 Wutleen ak ñépp jàmm te fonk
dund gu sell, ndaxte ku sellul doo gis
Boroom bi.
15 Moytuleen ba kenn du ñàkk
yiwu Yàlla mbaa kenn mel ni reen
bu wex buy jebbi, ba di leen lëjal tey
gaañ ñu bare ci wextanam.
16 Moytuleen it ba kenn du njaaloo
walla muy fonkadi yëfi Yàlla, ni
Esawu, mi weccee woon céru
taawam ngir ag lekk.
17 Xam ngeen ne ba ñu ca tegee
tuuti, gàntu nañu ko, ba mu bëggee
jot barke bi. Amul fenn fu mu jaar
ba defar njuumteem, te jooy, yi mu
doon jooy, manu ci dara.
18 Ndaxte meluleen ni bànni Is-
rayil ñoom ñi jege woon tund wu
ñu mana laal, wu doon tàkk jeppit
te ànd ak xiin ak lëndëm ak ngelaw.
19 Jegewuleen liit guy jib ak baat
buy wax ay wax yoo xam ne ñi ko
doon dégg, ñaan ñu bañ leen cee
tegal benn baat,
20 ndaxte manuñu woona dékku
ndigal lii: «Su mala sax laalee tund
wa, nangeen ko sànni ay xeer, ba mu
dee.»
21 Te mbir moomu ñu doon see-
taan dafa raglu, ba Musaa naan:
«Damaa tiit bay lox.»
22 Waaye yéen jege ngeen tund
wi ñuy wax Siyoŋ, di dëkku Yàlla
jiy dund, muy Yerusalem ba ca
asamaan. Jege ngeen it junniy jun-
niy malaaka yu béga bég, ba daje di
màggal;
23 jege mbooloom taawi Yàlla, yu
ñu bind seen tur ca asamaan. Jege
ngeen Yàlla, jiy àtte ñépp; jege
ruuwi nit ñu jub, ñi àgg cig mat;
24 jege Yeesu, Rammukat bi sàmm
kóllëre gu bees gi; jege deretam, ji
ñu wis. Te deret jooju, li muy yégle
moo gëna neex li deretu Abel doon
yéene.
25 Moytuleena tanqamlu nag kiy
wax ak yéen. Ndegam ñiy tan-
qamlu ki leen di artu ci àddina,
ñoo manula rëcc ci àtte bi, aste ku
dummóoyu kiy wax ci asamaan.
26 Bu jëkk baatam yëngaloon na
suuf, waaye léegi dafa dige ne:
«Beneen yoon laay yëngalaat suuf,
yëngal asamaan itam.»
27 Ci li mu wax: «Beneen yoon»,
dafay xamle ne Yàlla dina dindi yi
ñu mana yëngal, maanaam li ñu
sàkk, ngir li ñu manula yëngal sax
ba fàww.

28 Kon nag gannaaw dinañu jot
nguur gu kenn manula yëngal,
nanu ci sant Yàlla, di ko jaamu, ni
mu ko bëgge, boole ci wegeel ak
ragal,
29 ndaxte sunu Yàlla, sawara la
suy lakke.

13

Sarax yi neex Yàlla

1 Saxleen ci bëggante ni ay bokk.
2 Buleen fàttee teral ñiy ñëw ci
yéen, ndaxte ñenn ñi, bi ñu ko
defee, teral nañu ay malaaka te
xamuñu ko.
3 Fàttalikuleen ñi ñu tëj, mel ni
su ñu leen boole woon ak ñoom
tëjaale. Fàttalikuleen ñi ñuy sonal,
ni su ngeen bokkoon ak ñoom
coono.
4 Na ñépp fullaal séy, te lalu séy
bi baña taq sobe, ndaxte Yàlla dina
àtte ñu yàqu ñi ak njaalookat yi.
5 Buleen bëgge; deeleen doylu,
ndaxte Yàlla ci boppam nee na:
«Duma la wacc mukk,
duma la wor mukk,»
6 ba tax nu am kóoluteg wax ne:
«Boroom bi moo di sama ndimbal;
duma ragal dara.
Lu ma nit manal?»
7 Fàttalikuleen seen njiit, yi leen
yégal kàddug Yàlla. Nemmikuleen
li seen dund meññ te roy seen ngëm.
8 Yeesu Kirist du soppiku mukk;
ni mu mel démb ak tey lay mel ba
fàww.
9 Buleen nangu mukk ñu fàbbi
leen ak njàngle yu bare yu wuute ak
yu jëkk ya. Li gën moo di xol yi jële
seen doole ci yiwu Yàlla, te bañ koo
jële ci sàrt yi jëm ci ñam, yi jariñul
dara ñi koy sàmm.
10 Am nanu sarax boo xam
ne ñiy jaamu Yàlla ci xaymab
màggalukaayu bànni Israyil
sañuñu koo lekk.
11 Ndaxte sarxalkat bu mag bi
dafay yóbbu deretu mala yi ca bérab
bu sell baa sell ni sarax ngir dindi
bàkkaar yi, waaye yàpp wi dees na
ko lakk ca gannaaw dal ba.
12 Looloo tax Yeesu sonn ca gan-
naaw dëkk ba, ngir sellal mbooloo
mi ak deretam.
13 Nanu ko fekki nag ca gannaaw
dal ba, bokk ak moom toroxte ga.
14 Amunu fii ci àddina dëkk bu sax
ba fàww, waaye nu ngi wut dëkk biy
ñëw.
15 Kon nag nanu jaare ci Yeesu, tey
dëkk ci jébbal Yàlla sarax bu koy
màggal, maanaam sant turam.
16 Buleen fàtte di def lu baax ak di
sédde ci seen alal, ndaxte sarax yu
mel noonu ñoo neex Yàlla.
17 Déggal-leen seeni njiit te topp
seen ndigal, ndaxte ñoo leen di
sàmm te ñooy layoo seen liggéey.
Kon nangeen leen déggal, ngir ñu
mana def seen liggéey ak xol bu
sedd, bañ cee am naqar, ndaxte
loolu du leen amal njariñ.
18 Deeleen nu ñaanal. Wóor nanu
ne sunu xel dal na, ndaxte danoo
bëgga rafet ci lépp lu nuy def.
19 Maa ngi leen di xiir, ngeen
ñaanal nu, ba tuur ci seen ñaq, ngir
ma yiwiku, ba délsi ci yéen ci ni mu
gëna gaawe.
20 Yàlla miy Boroom jàmm te
dekkal sunu Boroom Yeesu, Sàmm
bu mag bi, ci darajay deret, ji fas
kóllëre gu sax,
21 yal na leen matal ci lépp lu
baax, ba ngeen mana def coobareem, di jëfe ci nun li neex ci
moom, mu jaarale lépp ci Yeesu
Kirist, moom mi yelloo ndam ba
fàww. Amiin.
22 Kon nag bokk yi, maa ngi leen
di ñaan, ngeen tegoo baatu yedd
yooyu, ndaxte dama leena bind ci lu
gàtt.
23 Xamleen ne, Timote sunu
mbokk, génn na kaso. Su dikkee
léegi, dinaa ànd ak moom, seetsi
leen.
24 Nuyul-leen ma seen njiit yépp
ak gaayi Yàlla yépp. Waa Itali ñu
ngi leen di nuyu.
25 Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen
ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may SAAG, mu bind ko

1 Man Saag, jaamu Yàlla ak Boroom bi Yeesu Kirist, maa leen di nuyu, yéen fukki giir ak ñaar, yi tasaaroo ci biir àddina si.

Xel mu mat

2 Yéen samay bokk, waxtu wu nattu yi dalee ci seen kaw, ak nu ñu mana mel, defleen ko ni mbég mu réy,
3 xam ne nattub ngëm mooy ndeyu muñ.
4 Kon na seen muñ dem ba mat, ngir ngeen baña fell fenn, waaye ngeen mat sëkk.
5 Ku xelam des ci benn fànn ci yéen nag, na ko ñaan Yàlla, te dina ko ko may, ndaxte Yàlla mooy Aji Yéwén, jiy may ñépp ci lu àndul ak genn ŋàññ.
6 Waaye na ko ñaan ci ngëm te bañ cee werante; ndaxte kiy werante mi ngi mel ni ndoxum géej, mi ngelaw liy lëmbaaje wet gu ne.
7 Bu kooku yaakaar dara ci Boroom bi.
8 Ku am xel ñaar la, te ñàkk pastéef ci lépp lu mu mana def.

Barele ak néewle

9 Naka mbokk mi néew doole, na sant ci teraangaam fa kanam Yàlla;
10 te boroom alal it sant cig suufeem, ndax ni tóor-tóor di ruuse, noonu lay wéye.
11 Su jant fenkee, ba naaj wi tàng, kon gàncax lax, tóor-tóor ruus, te rafetaayam naaw. Noonu la boroom alal di nasaxe, moom ak i jëfam.

Nattu yi ak fiir yi

12 Ku dékku nattu, ku barkeel nga, ndax boo ci génnee ak ndam, dees na la jagleel kaalag dund, gi Yàlla dig ñi ko bëgg.
13 Bu la fiir galanee, bul ne: «Yàllaa ko dogal,» ndaxte Yàlla jegewul ak mbon fenn te du fiir kenn.
14 Waaye ku sa bakkan nax, ba man la, looloo lay dugal ci fiir.
15 Kon bu bëgg-bëgg ëmbee, bàkkaar lay wasin, te bu bàkkaar màggee, jur dee.
16 Yéen sama bokk yi ma bëgg, buleen juum ci lii:
17 gépp may gu baax ak gépp jagle gu mat, ci Yàlla la jóge, di Baay bi sàkk leeri asamaan, fekk moom du soppiku, mbaa muy leer ak di lëndëm.
18 Ci coobareem la nu sole kàddug dëgg gi, ba nu judduwaat, di tànneefu lépp lu mu bind.

Jëfeleen kàddug Yàlla

19 Yéen sama bokk yi ma bëgg, nangeen xam lii: ku nekk war ngaa farlu ci déglu, di yéexa wax tey yéexa mer.
20 Ndaxte meru nit du jur njub gi neex Yàlla.
21 Moo tax nanguleen ci woyof kàddu, gi leen Yàlla sol te man leena musal, di dëddu bépp sobe ak coxor gi daj àddina.
22 Buleen yem ci déglu kàddu gi rekk, di nax seen bopp; waaye jëfeleen ko.
23 Ndaxte ku déglu kàddu gi te bañ koo jëfe, moom ak kuy seetu ñoo yem:
24 day gis xar kanamam, te su nee wërëñ, daldi fàtte meloom.
25 Waaye kuy gëstu yoonu Yàlla, wi mat tey goreel —waxuma ki dégg, ba noppi fàtte, waaye kiy jëfe ndigal— kooku barkeel na ci kaw jëfam.
26 Ku yaakaar ne am na diine, waaye moomul làmmiñam, xanaa di nax boppam rekk, diineem jooju du diiney dara.
27 Ku diineem sell te amul benn gàkk fa kanam Yàlla mooy kii: ki nemmiku jirim yi ak jigéen, ñi seen jëkkër faatu, ci seeni tiis, tey waggar sobey àddina.

2

Buleen gënale

1 Yéen samay bokk, bu benn
gënale laal seen ngëm ci sunu Bo-
room Yeesu Kirist, mi soloo ndam.
2 Ndaxte su ñaari nit duggee ci
seen mbooloo, kii takk jaaroy wurus
te sol yére yu taaru, ka ca des ñàkk
te limboo ay sagar,
3 ngeen teral boroom daraja ji ne
ko: «Àggal ci jataay bu yiw bi,» ba
noppi ngeen ne aji néew doole ji:
«Taxawal fale, mbaa nga toog fi ci
samay tànk,»
4 kon gënale ngeen ci seen biir, ba
àtte ci col, bàyyi xol.
5 Dégluleen yéen sama bokk yi ma
bëgg, ndax Yàlla tànnul ñi néewle ci
àddina, ngir ñu barele ci ngëm, tey
am i cér ci nguur, gi Yàlla dig ñi ko
bëgg?
6 Fekk dangeen leen di toroxal!
Xanaa du boroom alal yi ñoo leen
di not te di leen yóbbu fa kanam
àttekat yi?
7 Ndax duñu tilimal tur wu tedd,
wi ngeen di wuyoo?
8 Su ngeen sàmmee yoonu Buur
Yàlla, ni ko Mbind mi tërale naan:
«Nanga bëgg sa moroom, ni nga
bëgge sa bopp,» kon def ngeen lu
baax.
9 Waaye su ngeen gënalee,
bàkkaar ngeen, te yoonu Yàlla dina
leen dab ni ñu moy.
10 Ndaxte ku sàmm yoon wépp,
waaye xëtt ci lenn ndigal rekk, jàdd
nga yoon wépp.
11 Ndaxte Yàlla mi ne: «Bul
njaaloo», teg na ca ne: «Bul
bóome.» Ku njaaloowul nag, waaye
nga bóome, jàdd nga yoon wépp.
12 Gannaaw dingeen nara jaar ci
àtteb yoon, wiy goreel, na loolu lal
seen wax ak seen jëf.
13 Ndaxte ku yërëmul, yoon du la
yërëm. Te yërmande mooy not àtte.

Ku gëm dina ko feeñal ciy jëfam

14 Te lii itam samay bokk: ku ne
gëm nga, te jëfewoo ko, loolu lu muy
jariñ? Ndax googu ngëm man na laa
musal?
15 Su amee mbokk ci seen biir, mu
rafle te amul dund, muy góor walla
jigéen,
16 te kenn ci yéen ne ko: «Demal
ak jàmm, nga solu te lekk,» te fekk
fajuleen aajoom, loolu lu muy jariñ?
17 Noonu ngëm gu àndul ak jëf,
amul benn njariñ.
18 Waaye xanaa dina am ku ne:
«Yaw am nga ngëm, man am naa
ay jëf.» Yaw nag won ma sa ngëm
gu àndul ak jëf; man, ma feeñal la
sama ngëm ci samay jëf.
19 Gëm nga ne Yàlla kenn la; loolu
lu baax la, waaye xamal ne, jinne yi
it gëm nañu loolu, ba dañoo tiit bay
lox.
20 Yaw mi gàtt xel, kaay ma won
la ne ngëm gu àndul ak jëf, amul
njariñ.
21 Sunu maam Ibraayma, ndax du
ci kaw jëf la ko Yàlla àttee ni ku
jub, ci li mu joxe doomam Isaaxa ni
sarax?
22 Kon gis nga ne ngëm dafa
lëngoo ak ay jëfam, te ngëmam mat
ci kaw jëf jooju.
23 Noonu li ñu wax ci Mbind mi
am na, bi mu naan: «Ibraayma gëm
na Yàlla, te Yàlla jàppe ngëmam ni
njub,» ba ñu ko wooye xaritu Yàlla.
24 Kon nag gis nga ne Yàlla ci jëf
lay àtte nit ni ku jub, waaye du ci
kaw ngëm kese.
25 Naka Raxab jigéenu moykat bi
itam, ndax du ci noonu la ko Yàlla
àttee ni ku jub, ci li mu teeru ndawi
Yawut yi, te jaarale leen ca poot ba?
26 Kon nag ni jëmm ju amul ruu
nekke ndee, noonu la ngëm gu
àndul ak jëf nasaxe.

3

Moom sa làmmiñ

1 Samay bokk, bu ñépp di
sababloo nekk jànglekatu mbooloo
mi, xam ne nun jànglekat yi, àtte bi
nuy jaar mooy gëna diis.
2 Ndaxte nun ñépp sikk nanu ci
fànn yu bare. Ki sikkul ci kàddoom,

ku mat nga te mana not sa yaram wépp.
3 Noonu ku laab fas, ngir mu déggal la, not nga jëmmam jépp.
4 Gaal yi it yu réy lañu, te ngelaw lu am doole di leen jañax, waaye dawalkat bi, weñ gu tuuti la leen di jëme fu ko neex.
5 Ci noonu làmmiñ, cér su tuuti la, waaye day bàkkoo jëf yu réy.

Seetleen ni ferñent tuutee te mana lakk àll bu yaatu.
6 Noonu it làmmiñ sawara la, di bon-bonu àddina ci biir cér yi, tey musibaal jëmm jépp. Jum la, bu Seytaane taal, muy lakk àddina.
7 Nit man na not xeeti rab yépp: rabi àll yi, picc yi, yiy raam ak yi ci géej gi— not na lépp.
8 Waaye làmmiñ kenn manu koo not; musiba la mu dul dal mukk, fees dell ak daŋar juy rey.
9 Làmmiñ lanuy sante Boroom bi, di sunu Baay, ba noppi móoloo ko nit, ñi Yàlla sàkk ci meloom.
10 Gémmiñ gi sante mooy móoloo. Yéen samay bokk, loolu warula am.
11 Ndax ndox mu lewet ak mu wex dinañu ballandoo ci genn mbënn?
12 Samay bokk, ndax mas ngeena gis garabu figg gu meññ oliw, walla garabu reseñ gu meññ ay figg? Mukk! Mbënnu xorom manta nàcc mukk ndox mu neex.
13 Ana ku neex xel ci yéen, ana kuy boroom xam-xam? Na ko wone ciy jëfam ak dundam gu sell, te feeñal xelam ci jikkoom ju lewet.
14 Waaye ku am ci sa xol farlu gu laloo wextan ak wut aw tur, bul bàkku, di weddi dëgg.
15 Xel moomu jógewul ci kaw; jëfu àddina la, di jikkoy niti kese, te jóge ci Seytaane.
16 Ndaxte fu wextan ak wut aw tur dugg, indi fa xëccoo ak bépp ñaawteef.
17 Waaye xel mi jóge ci kaw daa sell, ba noppi ànd ak jàmm te lewet, nooy, fees dell ak yërmande ak jëf yu rafet; àndul ak genn parlàqu, amul genn naaféq.
18 Te nitu jàmm dina bey toolu jàmm, góob njub.

4

Wàkkirluleen ci Yàlla

1 Xeex yi ak xuloo yi ci seen biir nag, lu leen waral? Xanaa du ci seeni bëgg-bëgg, yiy xeex ci seeni cér?
2 Dangeen di mébét waaye dungeen am; dangeen di bóome, boole ci kiñaan, waaye li ngeen di yóotu, dungeen ko jot; dangeen di xuloo ak a xeex waaye dungeen am dara, ndaxte ñaanuleen Yàlla.
3 Bu ngeen ñaanee sax, dungeen jot dara, ndax yéena ngi ñaan ci naaféq, ngir gëna topp seen nafsu.
4 Yéen ñi fecci seen kóllëre ak Yàlla, xanaa xamuleen ne mbëggeelu àddina, mbañeel la fa Yàlla? Ku bëgga xaritoo ak àddina nag, noonoo nga ak Yàlla.
5 Xanaa yaakaar ngeen ne Mbind mi day wax cig neen, ci li mu ne: «Yàlla am na mbëggeel gu fiir ci Xel mi mu def ci nun.»
6 Waaye yiwu Yàllaa ko ëpp. Moom la Mbind mi wax ne:
«Yàlla dàq na ñi réy,
waaye yiwal na ñi woyof.»
7 Kon nag wàkkirluleen ci Yàlla, waaye dàqleen Seytaane, te dina daw, ba sore leen.
8 Jegeleen Yàlla, mu jege leen. Yéen bàkkaarkat yi, sellal-leen seeni loxo; yéen ñi am xel ñaar, laabal-leen seeni xol.
9 Toroxluleen te naqarlu, bay jooy; defleen seeni ree aw naqar, te seen mbég nekk tiis.
10 Suufeel-leen seen bopp fa kanam Boroom bi, kon dina leen yékkati.

Buleen sikkal seeni moroom

11 Yéen bokk yi, buleen ŋàññante. Ku ŋàññ sa moroom mbaa nga ñaaw njort, ba àtte ko, diiŋat nga yoonu Yàlla te àtte ko. Ku àtte yoon wi nag sàmmoo ko, waaye danga koo àtte.
12 Kenn rekk mooy tëral yoon, kooku rekk mooy àtte; moo mana

musle, moo mana alage. Te sax yaw
miy àtte sa bokk yaay kan?

Buleen damu

13 Léegi nag dégluleen, yéen ñiy
wax ne: «Tey walla ëllëg dinanu
dem ca dëkk sàngam, def fa at, di
fa sàkku xaalis ci jula.»
14 Ndax dangeena xam seen ëllëg?
Luy seen dund? Xanaa cóola doŋŋ
luy naaw ci diir bu gàtt, daldi
naaxsaay.
15 Lii kay ngeen waroona wax:
«Bu soobee Boroom bi, dinanu
dund, tey def nàngam ak nàngam.»
16 Waaye fi mu ne, naagu ngeen
bay damu, te damoo noonu baaxul.
17 Kon nag ku xam def lu baax te
defoo ko, bàkkaar nga.

5

Boroom alal, yiy not néew-ji-doole

1 Dégluleen yéen boroom alal yi,
jooyleen te naqarlu ndax mbugal, gi
leen di xaar.
2 Seen alal seey na, seen yére yi
maxe na,
3 seen wurus ak seen xaalis xo-
maag na. Xomaag jooju seede lay
doon, su leen di daanlu, ba lakk leen
ni sawara. Dajale ngeen alal ju ne
gàññ, te fekk yéena ngi ci mujug
jamono.
4 Dégluleen! Jooyi xaalis bi
ngeen sàcce ci gubkat, yi leen doon
liggéeyal, ak yuuxi góobkat yi, dugg
nañu ci noppi Boroom gàngoori
xare yi.
5 Ci barele ak bànneex ngeen
dunde ci kaw suuf, di yafal seen
bopp, fekk bésu rendi baa ngii.
6 Daan ngeen ku jub, ba rey ko sax,
te bañul.

Muñleen ci biir tiis

7 Yéen samay bokk, muñleen,
ba Boroom bi délsi ci ndamam.
Seetleen ci beykat bi, ni muy xaare
njariñ ci meññeefu suuf, tey muñ,
céebo ba bët wàcc.
8 Yéen itam nag muñleen te
dëgëral seen xol, xam ne ñëwug
Boroom bi ci ndamam jege na.
9 Buleen jàmbatante, samay bokk,
ngir ragal Yàlla àtte leen. Àttekat
baa ngi ci bunt bi sax!
10 Bokk yi, defleen yonent, yi wax
ci turu Boroom bi, seeni royukaay ci
muñ tiis ak ci góor-góorlu.
11 Xam ngeen ne ñiy góor-góorlu,
ñu barkeel lañu. Dégg ngeen muñ
ga Ayóoba amoon, te gis muj gu
rafet, ga ko Boroom bi jagleel, ndax
Boroom bi kuy ñeewante la te bare
yërmande.
12 Te li fi raw samay bokk, buleen
waat mukk, bu muy ci asamaan
mbaa ci suuf mbaa ci leneen lu
mu mana doon. Nangeen yem ci:
«waaw» ak «déedéet», ngir bañ cee
layoo fa kanam Yàlla.

Dooley ñaan gu ànd ak ngëm

13 Su amee ci yéen ku nekk ci tiis,
na ñaan ci Yàlla. Ku nekk ci mbég,
na sant Yàlla ciy woy.
14 Su amee ci yéen ku wopp, na
woo njiiti mbooloo mi, ñu ñaanal ko
te diw boppam ci turu Boroom bi.
15 Ñaan gu ànd ak ngëm dina
musal ki wopp, ba Boroom bi
yékkati ko. Su ko fekkoon ak i
bàkkaar sax, Yàlla dina ko baal.
16 Kon nag waxanteleen seeni
bàkkaar tey ñaanalante, ngir ngeen
wér. Ñaanu aji jub gu dëggu,
dooleem amul kem.
17 Naka noonu Ilyaas nit la woon
ku bindoo ni nun, waaye bi mu
saxee ci ñaan Yàlla, ngir mu baña
taw, ndox laalul suuf diirub ñetti at
ak genn-wàll.
18 Gannaaw ga mu dellu ñaan,
asamaan daldi taw, te suuf si saxal
meññeef.
19 Samay bokk, su amee ci yéen ku
réere dëgg, te am ku ko gindi,
20 na xam lii: ku gindi bàkkaarkat
ci réeram, musal nga nit ci dee te
faral ko bàkkaar yu bare.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

1 Man Piyeer, ndawul Yeesu Kirist,
maa leen di bind, yéen doxandéem
yi tasaaroo* ci diiwaani Pont, Galasi,
Kapados, Asi ak Bitini. Yàlla Baay bi
tànn na leen,
2 ci li mu leen xam bu jiitu, te
sédde leen boppam ci jëfu Xel mu
Sell mi, ngir ngeen déggal ko, te
seen xol laab ndax deretu Yeesu
Kirist. Na leen Yàlla dollil yiw ak
jàmm.

Yaakaar ju sax

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu
Boroom Yeesu Kirist! Moo nu jud-
duwaatal ci yërmandeem ju bare,
ba may nu yaakaar ju sax ndax
ndekkitel Yeesu Kirist.
4 Sédd na leen cér bu dul yàqu, du
gàkk te du seey mukk, dencal leen
ko ci asamaan,
5 yéen ñi muy aar ci dooleem,
sukkandikoo ci ngëm, di leen nége
mucc, gi mu nara feeñal bés bu mujj
ba.
6 Yéena ngi bég bu baax ci biir
yaakaar jooju, doonte sax, su waree
am, yéena ngi dékku tiis ab diir, ci
seen jànkoonte ak nattu yu wuute.
7 Xam ne nattu yooyu dinañu sel-
lal seen ngëm, ni sawara di setale
wurus, fekk wurus luy wéy la, te
ngëm a ko gën fuuf. Noonu seen
ngëm dina yelloo cant, ndam ak
màgg, bés bu Yeesu Kirist feeñee.
8 Masuleen koo gis waaye bëgg
ngeen ko, gisuleen ko waaye gëm
ngeen ko te am mbég mu xel dajul,
mu fees dell ak ndam,
9 di jot muj gi ngëm séentu,
maanaam muccu xol.
10 Naka mucc googu nag, yonent
yi xamle yiw, wi ngeen naroona joti,
seet nañu ko te gëstu ko.
11 Bi Xelum Kirist, mi nekkoon ci
ñoom, seedee lu jiitu coonoy Kirist
ak ndam la cay topp, jéem nañoo
takk, kañ ak nan lay ame.
12 Waaye Yàlla xamal na leen
ne moomuñu woon kàddu googu
ñu wax, waaye yéena ko moom.
Te mooy kàddu gi ngeen dégg
ci gémmiñu ñi leen doon jottali
xibaaru jàmm bi, ci dooley Xel
mu Sell, mi Yàlla yónnee asamaan;
malaaka yi sax bëgg nañoo gëstu
yëf yii.

Sell

13 Kon fagaruleen ci seeni xalaat te
maandu, di wékk seen yaakaar jépp
ci yiw, wi leen Yàlla di jagleel bés bu
Yeesu Kirist di feeñ.
14 Gannaaw gaayi Yàlla yu koy
déggal ngeen, buleen toppati bëgg-
bëgg, yi ngeen toppoon, bi ngeen
xamagul Yàlla.
15 Waaye na seen dund gépp sell,
ni Yàlla mi leen woo selle.
16 Ndaxte Mbind mi nee na: «Sell-
leen, ndaxte ku sell laa.»
17 Gannaaw nag Yàlla, mi ngeen di
wooye Baay, mooy àtte jëfi ñépp te
du gënale kenn, saxleen ci ragal ko
diirub seen ngan ci àddina.
18 Xam ngeen ne, Yàlla jot na leen
ci seen dund gu tekkiwul dara, gi
maam ya nekkoon; te jotuleen ak yu
deme ni xaalis mbaa wurus yuy wéy,
19 waaye ci deretu Kirist ju tedd
ji, mel ni gàttub sarax bu sikkul te
wàññikuwul.
20 Yàlla xamoon na ko, ba àddina
sosoogul, waaye léegi ci mujug ja-
mono feeñal na ko ndax yéen
21 ñi jaar ci moom gëm Yàlla. Te
Yàlla dekkal na ko, sol ko ndam,
ngir ngeen wékk seen ngëm ak seen
yaakaar ci Yàlla.
22 Kon nag gannaaw déggal ngeen
dëgg gi, ba sellal seeni xol te am
mbëggeel gu dëggu, bëgganteleen
mbëggeel gu tar ak seen xol bépp.
23 Ndaxte du ci jiwu wuy yàqu
ngeen judduwaate, waaye ci jiwu

* **1:1** Dafa mel ni, ñi gëm Kirist ci bànni Israyil la wax, te ñu dëkk ci diiwaan yooyu.

wu sax, maanaam kàddug Yàlla giy
dund tey sax.
24 Ndaxte:
«Nit ñax la,
ndamam di tóor-tóor kese;
ñax day wow, tóor-tóor ruus,
waaye kàddug Boroom bi day sax ba
fàww.»
25 Te kàddu googu mooy xibaaru
jàmm, bi ñu leen doon yégal.

2

1 Kon nag dëdduleen gépp coxor,
gépp njublaŋ, naaféq, kiñaan ak
jëw.
2-3 Gannaaw ay liir ngeen yuy
doora juddu te mos ci mbaaxug
Boroom bi, nàmpleen ci meew mu
sell, miy dundal seen xol, ba màgg
ci biir muccu Yàlla.

Mbooloom Yàlla dafa mel ni tabax, Kirist mooy fondamaa ba

4 Kon nag ñëwleen ci moom; nit ñi
bañ nañu ko, waaye Yàlla fal na ko
te teral ko. Mi ngi mel ni doju tabax,
waaye doj wuy dund la,
5 te yéena ngi mel niy doj
yuy dund yu Yàllay defare
dëkkukaayam. Noonu ay sarxalkat
yu sell ngeen, ngir jébbal ko ay sarax
yu ngeen tibbe ci seen xol te neex ko
ndax Yeesu Kirist.
6 Looloo tax bind nañu:
«Maa ngi samp fi ci Siyoŋ doju koñ.
Doj wu tedd la, wu ma tànn;
ku gëm ci moom, sa yaakaar du tas
mukk.»
7 Kon nag yéen ñi gëm am ngeen
cér ci teraangaam. Waaye naka ñi
gëmul:
«Doj wa tabaxkat ya sànni,
mujj na di doju koñ.»
8 Te it:
«Doj la wuy fél nit,
di xeer wu koy fakktal.»
Dañu cee fakktalu, ndaxte gëmuñu
kàddug Yàlla, te loolu la Yàlla dogal
ci ñoom.
9 Waaye yéen xeet wu Yàlla tànn
ngeen, di askanu sarxalkati Buur
Yàlla, askan wu sell ngeen, di
mbooloom Yàlla, ngir ngeen yégle
ngëneelam, moom mi leen woo, ba
génne leen lëndëm gi, tàbbal leen ci
leeram gu yéeme gi.
10 Démb nekkuleen woon ci dara,
waaye tey mbooloom Yàlla ngeen;
booba jotuleen woon yërmandeem,
waaye léegi jot ngeen ko.
11 Samay xarit, yéen ñiy ay gan
ak i doxandéem ci àddina si, maa
ngi leen di dénk lii: dëdduleen
bànneexi bakkan yiy xeex ak xol.
12 Na seen dundin rafet ci biir
xeeti àddina, kon doonte ñu di leen
sosal ay ñaawteef, dinañu gis seeni
jëf yu rafet bay màggal Yàlla, bés bu
leen feeñoo.

Déggal-leen njiit yi

13 Na seen nangub Boroom bi tax,
ngeen déggal képp kuy kilifa, muy
buur ba gëna kawe,
14 mbaa jawriñ yu mu yebal, ngir
ñu yar ñiy def lu bon, te teral ñiy def
lu baax.
15 Ndaxte noonu la coobarey Yàlla
tëdde, maanaam ngeen sax ci def
lu baax, ba wedamloo jayil yi xamul
dara.
16 Li leen Yàlla goreel nag, bu mu
tax ngeen mbubboo ko, bay def lu
bon, waaye ngeen gëna feddali seen
jaamu Yàlla.
17 Teral-leen ñépp, bëgg kureelu
bokk yi, ngeen ragal Yàlla te teral
buur bi.

Kirist sunu royukaay ci dékku coono

18 Yéen jaam yi, déggal-leen seeni
sang ak wegeel gu mat sëkk, wax-
uma ñi baax te lewet rekk, waaye
sax ñu wex ñi.
19 Ndaxte su ngeen dékkoo tiis, di
sonn ci lu dul yoon ndax seen ànd
ak Yàlla, loolu lu rafet la.
20 Su ngeen tooñee te muñ i pes,
luy pey gi? Waaye su ñu leen
fitnaalee ci def lu baax te ngeen muñ
ko, jëf ju rafet la fa kanam Yàlla.
21 Ndaxte ci loolu la leen Yàlla
woo, ndaxte Kirist itam sonn na ngir
yéen, teg fi seen kanam royukaay,
ngir ngeen jaar ciy tànkam.
22 «Masula def bàkkaar,

te jenn waxu njublaŋ masula génn
ci gémmiñam.»
23 Saaga nañu ko te feyuwul, fitnaal
nañu ko te tëkkuwul, waaye mu
dénk boppam ki yor àtte bu dëgg
bi.
24 Gàddu na moom ci boppam sunuy
bàkkaar ca bant, ba ñu ko daajoon,
ngir nu tàggook bàkkaar, sóobu
ci dund gu jub; ndax ay gaañu-
gaañoom may na nu ag wér.
25 Ndaxte yéena ngi réeroon niy xar,
waaye léegi délsi ngeen ci sàmm,
biy aar seeni xol.

3

Jigéen ak jëkkëram

1-2 Yéen itam jigéen ñi, na ku nekk
nangul sa jëkkër. Noonu su amee
góor gu gëmul kàddug Yàlla, te gis
soxnaam di dund dund gu sell, boole
ci weg ko, loolu dina ko gindi ci lu
àndul ak wax.
3 Bu seen taar aju ci col, maanaam
ay létt, wurus mbaa yére yu rafet,
4 waaye nay taar bu sax bu nekk
ci biir, di xol bu nooy te dal, ndax
loolu lu takku la fa Yàlla.
5 Ndaxte jigéeni démb yu sell, ya
gëmoon Yàlla, loolu moo doon seen
taar; nanguloon nañu seen jëkkër,
6 ni Saarata déggale woon
Ibraayma, ba daan ko wooye «Sang
bi». Yéen nag, su ngeen dee def lu
baax te bañ cee boole genn njàqare,
kon mel na ni Saarataa leen jaboote.
7 Te yéen itam góor ñi, na ku nekk
ci yéen am xel, ci ni ngay ànde ak sa
soxna, xam ne àndandoo ju la gëna
néew doole la. Joxleen ko teraanga
ju mat, ndax yéena yem cér ci yiwu
Yàlla, wi nu ubbil buntu dund gu dul
jeex. Noonu dara du mana yàq seeni
ñaan.

Ku ñu fitnaal ndax njub

8 Kon nag bokkleen xalaat,
bokkleen i tiis, bëgganteleen,
yërëmante te woyof.
9 Ku la def lu bon mbaa mu saaga
la, bul feyu, waaye ñaanal ko lu
baax; ndaxte ci loolu la leen Yàlla
woo, ngir barkeel leen.
10 Ndaxte:
«Ku bëgga am dund gu naat
te fekke bés yu rafet,
na jàpp làmmiñam ci lu bon,
sàmm gémmiñam ci fen.
11 Na dëddu lu bon, tey def lu baax,
na xënte jàmm te sax ci.
12 Ndax Boroom baa ngi xool ñi jub
bëti yërmande,
di dékk noppam seeni ñaan,
waaye day dàq ñiy def lu bon.»
13 Te it kan moo leen di sonal, su
ngeen góor-góorloo ci def lu baax?
14 Doonte ñu di leen fitnaal sax
ci def lu jub, ñu barkeel ngeen.
Buleen tiit nag ndax seeni xëbal,
mbaa ngeen di ci am njàqare.
15 Waaye màggal-leen Kirist Bo-
room bi ci seeni xol, te jekk ngir
tontu ku lay laaj ci seen yaakaar ji
ngeen am;
16 waaye na tont li lewet te ànd
ak wegeel. Àndleen ak xel mu dal;
noonu ñi leen di sikkal ndax seen
dund gu rafet ci gëm Kirist, dinañu
rus ci seeni sos.
17 Ñu fitnaal la ndax jëf ju baax, su
dee mooy coobarey Yàlla, moo gën
ñu fitnaal la ndax jëf ju bon.
18 Ndaxte Kirist ci boppam dee
na benn yoon ba fàww, ngir dindi
bàkkaar yi, moom mi jub ngir ñi
jubadi, ngir yóbbu leen fa Yàlla; dee
na ci jëmm, waaye dundaat na ci xel.
19 Ci biir xel moomu la yégleji
ndamam ca ruu ya Yàlla tëj kaso;
20 maanaam ña weddi woon
ca jamonoy Nóoyin, fekk Yàlla
muñaloon na leen diir bu yàgg,
dajeek Nóoyin doon yett gaal ga. Ñu
néew, maanaam limub juróom ñett,
dugg nañu ca gaal ga, jaar ca ndox
ma, ba mucc.
21 Loolu misaal la tey, ci li ñu nuy
sóob ci ndox, te nu mucc; waxuma
laabal sobe si taq ci yaram, waaye
wuyu Yàlla ak xel mu dal. Li nu may
mucc googu, mooy ndekkitel Yeesu
Kirist,

22 mi yéeg asamaan, toog fa ndi-
jooru Yàlla, mu tiim malaaka yi ak
boroom sañ-sañ yi ak boroom doole
yépp.

4

Nekkal-leen Yàlla

1 Gannaaw Kirist nag sonn na
ci yaramam, gànnaayooleen xelam
moomu, ndaxte ku sonn ci yara-
mam, tàggoo na ak bàkkaar.
2 Noonu diir bi ko dese ci kaw
suuf, dëddu na bànneexi bakkan,
jublu ci coobarey Yàlla.
3 Ndaxte àndoon ngeen démb ci
xalaati ñi xamul Yàlla, di dund ciy
ñaawteef ak topp seen bakkan, di
màndi ak a xawaare, di xér ci biiñ ak
a jaamu ay xërëm yu araam, waaye
na fi yem nag.
4 Ñiy jëfe noonu waaru nañu, ba
di leen sosal, ci li ngeen àndul ak
ñoom, sóobu ci seeni moy yu dul
jeex,
5 waaye dinañu masa teew fa
kanam ki nara àtte ñiy dund ak ñi
dee.
6 Looloo waral it ñi dee sax, ñu
jottali leen xibaaru jàmm bi, ngir
ñu dunde Yàlla ci seen xel, doonte
sax nit ñaa ngi leen daan fitnaal ci
àddina.
7 Te itam muju lépp jegesi na;
nangeen maandu te foog, ba mana
ñaan ci Yàlla.
8 Li gëna am solo mooy, ngeen
bëggante mbëggeel gu tar, ndax
mbëggeel day suul bàkkaar yu
bare.
9 Ganalanteleen ci lu àndul ak
njàmbat.
10 Te lu la Yàlla jagleel kenn ku
nekk ci yéen, nanga ko bokk ak
ñépp ni jawriñ ju jub, ci séddale
yiwu Yàlla wu yaatu.
11 Kuy jottali kàddug Yàlla, na mel
ni Yàllaay wax. Kuy jëf it, na jëfe
dooley Yàlla, ngir turu Yàlla màgg
ci lépp jaar ci Yeesu Kirist, mi yelloo
ndam ak kàttan ba fàww. Amiin.

Ñiy tegoo fitna ngir turu Kirist

12 Yéen samay xarit, ci mbirum
nattu bu tànge ni daay, bi dal ci seen
kaw, bumu leen jaaxal, ba ngeen teg
ko ni lu xel dajul.
13 Waaye bégleen ci cér, boobu
ngeen am ci coonoy Kirist, ngir bés
bu ndamam di feeñ, ngeen bég ak
mbég mu ëpp xel.
14 Su ñu leen jànnee sax ci turu
Kirist, xamleen ne ñu barkeel ngeen,
ndax Xelum Yàllaa ngi ci yéen, di
firndeel seen ndamu ëllëg.
15 Buñu sonal kenn ci yéen ci li
mu rey nit walla mu sàcc, mbaa
def lu bon, walla dugg ci lu yoonam
nekkul.
16 Waaye ku ñu sonal ndax waayu
Kirist nga, bu ci rus, waaye nga
màggal Yàlla ci tur woowu.
17 Ndaxte àpp bi jot na, àtte baa
ngi tàmbalee ci nun waa kër Yàlla.
Su tàmbalee ci nun nag, luy muju ñi
weddi xibaaru Yàlla?
18 Te:
«Su muccu ki jub jafee,
luy doon muju ki weddi te dëng?»
19 Kon nag ñi tegoo fitna ci coo-
barey Yàlla, nañu sax ci def lu baax,
dénk seen bopp Yàlla, miy Bindkat
biy sàmm kóllëre.

5

Ñiy sàmm mbooloom Yàlla

1 Kon yéen njiit yi, maa ngi leen
di dénk, man miy njiit ni yéen, man
mi seede coonoy Kirist te am cér ci
ndam li nara feeñ.
2 Lii laa leen di ñaan: sàmmleen
géttug Yàlla, gi mu leen dénk, di ko
wottu, waxuma ci sañul-bañ, waaye
di surgay Yàlla ci xol bu tàlli; ngeen
def ko ak xol bu laab te bañ cee
séentu alal.
3 Buleen not ñi leen Yàlla dénk,
waaye ngeen nekk ay royukaay fi
kanam jur gi.
4 Noonu waxtu wu Boroom gétt
gi feeñee, dina leen jagleel kaalag
ndam guy sax ba fàww.
5 Noonu itam yéen ndaw ñi,
nangeen déggal mag ñi. Te yéen

ñépp, solooleen woyof ci seen biir, ndaxte:
«Yàlla day dàq ñi réy,
di yiwal ñi woyof.»
6 Suufeel-leen seen bopp kon ci ron loxob Yàlla bu am kàttan, ngir mu yékkati leen ci jamono ju ko soob.
7 Te ngeen yenniku ci kawam seen njàqare jépp, ndax ku leen ñeewante la.
8 Maanduleen te foog, ndax seen noon Seytaane mu ngi wër, ni gaynde guy yëmmu, di rëbb ku mu yàpp.
9 Jànkoonteleen ak moom ci biir ngëm gu takku, xam ne kureelu bokk yi ci àddina yépp, ñu ngi daj ay fitna ni yéen.
10 Te Yàlla mi jagoo yiw wépp te woo leen ci darajay Kirist, ngir ngeen bokk ci ndamam li sax, gannaaw bi ngeen yendoo bëccëgu tiis, dina leen yeesalaat, di leen dëgëral ak a dooleel, ba ngeen sampu.
11 Yal na Yàlla yelloo màgg ba fàww. Amiin.

Tàggoo

12 Bind naa leen ci lu gàtt ci ndimbalu Silwan, mi ma jàpp ni sama mbokk mu takku. Dénk naa leen, di leen seedeel ne lii mooy yiwu Yàlla dëgg; kon nag saxleen ci.
13 Mbooloo mi nekk ci dëkk bi ñuy wax Babilon te Yàlla tànn ko ni yéen, moo di leen nuyu, ñoom ak Màrk sama doomu diine.
14 Nuyoonteleen ak saafoonte yu sell. Yal na jàmm ñeel képp ku gëm Kirist.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

1 Man Simoŋ Piyeer, jaamu Yeesu
Kirist ak ndawam, maa leen di bind,
yéen ñi Yàlla jagleel ngëm gu rafet
ni nun, aju ci njubu sunu Yàlla ak
Musalkat, Yeesu Kirist.
2 Na leen Yàlla dollil yiw ak jàmm,
jaar ci xam ko ak Yeesu sunu Bo-
room.

Dëggal sa bokk ci Yàlla

3 Dooley Yàlla moo nu may lépp
lu aju ci dund gu sax ak ragal Yàlla,
jaarale ko ci xam gi nu ko xam,
moom mi nu woo ci kaw ndamam
ak dooleem.
4 Noonu la nu dige ay dige yu rafet
te réy ba ëpp xel, ngir nu gëm leen,
te Yàlla sol nu jikkoom, nu mucc ci
yàqute, gi bànneexu bakkan samp
ci àddina si.
5 Na loolu tax ngeen góor-góorlu,
ba yokk ci seen ngëm njàmbaar, ci
njàmbaar googu ngeen yokk ci xam-
xam, yokk ci not sa bopp.
6 Not sa bopp googu, ngeen yokk
ci muñ, yokk ci ragal Yàlla,
7 yokk ci sopp mbokk, yokk ci
bëgg ñépp.
8 Ndaxte bu leen jikko yooyu soloo,
ba sax ci yéen, dina tax seen xam
Yeesu Kirist Boroom bi am njariñ te
jur mbaax.
9 Waaye ku ñàkk jikko yooyu, ay
bëtam dañoo lëndëm ba gumba,
te fàtte na, ni ko Yàlla fóotale
bàkkaari démb.
10 Kon nag samay bokk, gannaaw
Yàlla da leena tànn te woo leen,
góor-góorluleen ci feddali ko ak
seen kem kàttan. Ndaxte su ngeen
ko defee, dungeen jeng mukk.
11 Te noonu dingeen tàbbi ak
ndam ci nguur gu sax gu sunu Bo-
room, di sunu Musalkat Yeesu Kirist.

Kàddu gi Yàlla jaarale ci yonent yi

12 Wóor na ma ne xam ngeen
loolu, ba sampu ci dëgg gi leen Yàlla
jagleel, waaye fas naa yéene, may
sax ci di leen ko fàttali.
13 Te jàpp naa ko, muy sama waru-
gar, feek maa ngi noyyi, ma di leen
fàttali loolu, ba yee leen.
14 Ndaxte xam naa ne léegi ma
jóge fi, ni ma ko Yeesu Kirist Boroom
bi leerale woon.
15 Te dinaa góor-góorlu, ngir sama
gannaaw ngeen di fàttaliku li ma
leen doon wax.
16 Bi nu leen yégalee dooley Yeesu
Kirist sunu Boroom ak ñëwam ci
biir ndam, sukkandikuwunu woon
ciy léeb yu sësul fenn, waaye danoo
teewe ag màggam.
17 Ndaxte Yàlla Baay bi sol na ko
teraanga ak ndam, te baatub Aji
Màgg ju tedd ji jib na ne: «Sama
Doom a ngii, di sama Soppe; ci
moom laa ame bànneex.»
18 Te nun dégg nanu baat boobu
jóge asamaan, bi nu nekkee ak
moom ca tund wu tedd wa.
19 Noonu bir na ne waxu yonent yi
wér na, te war ngeen koo fonk; mi
ngi mel ni làmp buy leer ci bérab
bu lëndëm, ba kera fajar di xar, te
biddiiwu njël bi feq, leeral seeni xol.
20 Waaye jëkkleena xam ne amul
jenn waxu yonent ci Mbind mi, ju
balle ci xelu boppam.
21 Ndaxte kenn ci yonent yi
masula wax ci coobarey boppam,
waaye Xel mu Sell mi daa na xiir nit
ñi, ñu yégle kàddug Yàlla.

2

Jànglekat yu réer yi ak seen muj

1 Waaye ci bànni Israyil, amoon
na naaféq yu mbubboo turu yonent,
ni muy ame seen biir ñuy mbubboo
turu jànglekat. Ci seeni pexe di-
nañu dugal ci yéen xalaat yu sànke,
di weddi Boroom bi leen jot, tey
yóbbe seen bopp alkànde ju teew.

2 Ñu bare dinañu leen fekki ci
seeni ñaawteef, ba gàkkal yoonu
dëgg ci bëti nit ñi.
3 Seen bëgge dina tax, ñu dabb-
daaxe ay wax, ngir nax leen, ba lekk
seenus tuut. Waaye àtte baa ngi
leen di xaar, te seen alkànde di leen
teeru.
4 Ndaxte Yàlla jéggalul malaaka
ya bàkkaaroon, waaye tàbbal na
leen sawara, tëj leen ca kàmb yu
lëndëm, di leen nége àtte ba.
5 Te it jéggalul àddina su jëkk sa
weddi woon, ba xooj ko ci ndoxu
mbënn ma, waaye musal na Nóoyin
rekk, mi daan waare ci njub, moom
ak juróom ñaari nit.
6 Te it Yàlla daan na dëkki Sodom
ak Gomor, raafal leen cig lakk, ñuy
misaalu ñiy weddi ëllëg.
7 Waaye musal na Lóot mi jub, mi
sonnoon ndax ñaawteefi ñu dëng,
ñooñu mu nekkaloon.
8 Ndaxte Lóot, mi dëkkoon ci seen
biir, dafa dëkke woon tiisu xol, ndax
ñaawteef yi mu gis ak a dégg guddi
ak bëccëg.
9 Gannaaw loolu lépp am na nag,
nanu bir ne Boroom bi man na
musal aji gëm ji nekk ci nattu, te
denc ñi jubadi, ngir alag leen bésu
àtte ba.
10 Rawatina ñiy topp seen
bakkan ciy bëgg-bëgg yu ruslu,
te faalewuñu genn kilifteef. Ñu
ñeme Yàlla lañu, te dëgër bopp, ba
ragaluñoo xas kilifa ya gëna kawe.
11 Fekk sax malaaka, yi leen ëpp
doole ak kàttan, tey sax ca jataayu
Boroom bi, ñemewuñoo xas kilifa
yooyu.
12 Waaye ñoom dañuy xas ci biir
yi ñu xamul. Ñoom ak bàyyima ñoo
yem, di ay mbindeef yuy tañaxu, te
tër rendi rekk a jekk ci ñoom; dees
na leen rey ni bàyyima,
13 muy seen peyug njubadi.

Xawaare bëccëg ndarakàmm
mooy seen bànneex. Su ñuy lekkan-
doo ak yéen, dañuy bànneexu ci
seeni bëgg-bëgg, di ay gàkk ak i
sikk ci seen biir.
14 Jigéen ju seen bët tegu, ñu xédd
ko, ba duñu tàggook moy mukk. Ku
ñàkk pastéef ñu fàbbi la. Ñu xelu
lañu jëme cig bëgge. Ñu alku lañu!
15 Réer nañu ba wàcc yoon wu
jub wi, topp yoonu Balaam, doomu
Bosor*, mi bëgge xiiroon ci njubadi.
16 Waaye déggadeem yóbbe na ko
yeraange; xam ngeen ne mbaam-sëf
du wax, waaye mbaam wax na ak
moom ci làmmiñ wu bir, ngir mu
génn ci ndofam googu.
17 Ñooñule ay teen yu dëy lañu,
di xiini lay yu ngelaw liy naawal, te
seen pey mooy lëndëm gu ne taraj.
18 Dañuy fàbbi ñu naroona mucc
ci àddina ju réer, dig leen ak làmmiñ
yu neex bànneexi bakkan yu jéggi
dayo.
19 Dañu leen di dig ngoreel, te fekk
ñoom ci seen bopp jaami yàqute
lañu, ndaxte lu la not, jaamam nga.
20 Su ñu xamee Boroom bi, di sunu
Musalkat Yeesu Kirist, ba mucc ci
sobes àddina, ba noppi sóobuwaat
ca, ba mu not leen, seen muj moo
yées seen njàlbéen.
21 Ndaxte ñu xam yoon wu jub
wi, ba noppi dëddu ndigal lu sell li
ñu déggoon, bañoon koo xam moo
gënoon ci ñoom.
22 Noonu seen mbir dëggal na li
ñuy wax ne: «Xaj mooy waccu, di ko
lekkaat,» te it: «Mbaam-xuux, loo
ko sang sang, mu xalangu ci ban.»

3

Bésu Boroom bi

1 Yéen samay xarit, sama
ñaareelu bataaxal a ngi nii. Bind
naa leen, ngir xiir leen ci xalaat yu
sell.
2 Maa ngi leen di fàttali kàdduy
yonent yu sell, yi fi jiitu woon, ak
ndigalu Boroom bi sunu Musalkat,
li ngeen déggoon ci ndaw, yi Yàlla
yebaloon fi yéen.

* **2:15** ***Bosor*** mooy Bewor ci làkku Yawut yi; Gereg yi ñoo koy wax Bosor.

3 Nangeen jëkka xam lii: mujug
jamono dingeen gis ay tiiñalkat, di
topp seen bakkan; dinañu leen tiiñal
4 ci di leen ne: «Ki dige woon ne
dina ñëw, ana mu? Ndaxte baay ya
nelaw nañu, waaye lépp a ngi dox
ca njàlbéen ga ba tey.»
5 Fekk bëgguñoo xam lii: kàddug
Yàllaa tax, asamaan ak àddina yu
jëkk ya juddoo ca ndox te dunde ko.
6 Te ndox it moo labal àddina sa,
raafal ko.
7 Te kàddug Yàlla googu moo denc
asamaan yii fi nekk ak suuf si, ngir
lakk leen; Yàllaa ngi leen di nége
bésub àtte, ba muy alag ñi weddi.

8 Yéen samay xarit, buleen umple
ne benn bés ak junniy at ñoo yem fi
Boroom bi.
9 Li Yàlla dige, dina ko def, lu
mu yéex yéex ci xalaatu nit. Xanaa
kay da leena muñal, ndax bëggul
kenn alku, waaye ñépp tuub seeni
bàkkaar.
10 Waaye bésu Boroom bi dina
ñëw, bett àddina ni sàcc. Su boobaa
asamaan yi dinañu ne rajax toj, lu
ne ci àddina lakk ba seey, te suuf ak
lu mu ëmb dina ne fàŋŋ fa kanam
Yàlla.
11 Gannaaw loolu lépp dina seeye
noonu nag, nangeen góor-góorlu ci
gëna sellal seen nekkin te feddali
seen ragal Yàlla.
12 Te it ngeen taxaw temm ci
séentu bésu Yàlla bi, te waajal
ñëwam. Su boobaa asamaan yi
dinañu lakk, ba naaw ni pënd, te
lu nekk ci àddina dina lakk, ba seey
nib dóom.
13 Waaye nu ngi séentu asamaan
su bees ak suuf su bees, fa njub
dëkk, ci ni ko Yàlla dige.

14 Kon nag samay soppe, gan-
naaw yéena ngi séentu loolu, góor-
góorluleen, ngir bu Kirist ñëwee,
mu fekk leen ci jàmm, ngeen baña
am benn gàkk mbaa sikk.
15 Te jàppleen ne muñug sunu
Boroom muccu nit la. Sunu mbokk
mi nu bëgg, Pool, bind na leen ko,
ci xel mi ko Yàlla sol.

16 Noonu lay waxe ciy bataaxalam
yépp di ci biral lii. Am na ci sax
yu jafee xam, te ñi amul xam-xam
te seen ngëm dëgërul di ko walbati,
ba alag seen bopp, te loolu lañuy def
ci Mbind yi ci des.
17 Noonu yéen samay xarit, gan-
naaw xam ngeen loolu ba noppi,
moytuleen ñi weddi fàbbi leen ci
seen réer, ba yolomal seen wàkkirlu
ci Yàlla.
18 Waaye màggleen ci yiwu sunu
Boroom ak Musalkat Yeesu Kirist, te
sax ci xam ko; moo yelloo ndam fii
ba fàww.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

Kàddug dund gi

1 Nu ngi leen di bind ci mbirum
ki ñuy wax Kàddug dund, moom mi
amoon ca njàlbéen ga; mi nu dégg
te gis ko ak sunuy bët, mi nu xool te
laal ko ak sunuy loxo.
2 Dund feeñ na, te gis nanu ko; te
moom lanuy seedeel, di leen yégal
dund gu dul jeex, googu nekkoon ci
wetu Yàlla Baay bi te feeñu nu.
3 Li nu gis te dégg ko, nu ngi leen
koy yégal, ngir yéen itam ngeen
bokk ak nun. Te dëgg-dëgg bokk
nanu ci Baay bi ak Doomam, Yeesu
Kirist.
4 Nu ngi leen di bind yëf yii, ngir
sunu mbég mat sëkk, nun ñépp.

Yàlla Aji Leer ji

5 Xibaar bi nu dégg ci Yeesu Kirist,
di leen ko yégal, mooy lii: Yàlla Leer
la, te genn lëndëm nekkul ci moom.
6 Su nu waxee ne bokk nanu ci
moom, tey dox ci lëndëm, danuy fen
ci sunuy wax ak sunuy jëf.
7 Waaye bu nuy dox ci leer, ni mu
nekke moom ci boppam ci leer, kon
bokk nanu ci sunu biir, te deretu
Yeesu Doomam dina nu sellal ci
bépp bàkkaar.
8 Su nu waxee ne amunu bàkkaar,
kon nax nanu sunu bopp, te dëgg
nekkul ci nun.
9 Su nu nangoo sunuy bàkkaar ci
kanamam, fekk kuy sàmm kóllëre la
te jub, ngir baal nu sunuy bàkkaar
te sellal nu ci lépp lu jubadi.
10 Su nu waxee ne defunu
bàkkaar, teg nanu ko kuy tebbi
waxam, te kàddoom duggagul ci
sunu xol.

2

1 Samay doom, maa ngi leen di
bind yëf yii, ngir ngeen baña def
bàkkaar. Waaye su kenn defee
bàkkaar, ba tey am nanu ku nuy
rammu ci Baay bi, mooy Yeesu Kirist
mu jub mi.
2 Te moo joxe bakkanam, ngir
dindi sunuy bàkkaar, te du sax
sunuy bàkkaar rekk, waaye yu
àddina sépp.

Ndigal lu bees li

3 Ci lii lanu xame ne xam nanu ko:
sàmm ay ndigalam.
4 Ku wax ne xam nga ko, te
sàmmoo ay ndigalam, dangay fen, te
dëgg nekkul ci yaw.
5 Kuy sàmm kàddug Yàlla, dëgg-
dëgg sa mbëggeel ci Yàlla mat na
sëkk. Ci loolu lanu xame ne nekk
nanu ci moom.
6 Ku wax ne ci Yàlla nga sax,
fàww nga dund, ni Yeesu Kirist daan
dunde moom ci boppam.
7 Samay soppe, li ma leen di bind
du ndigal lu bees, waaye ndigal lu
yàgg la; la ngeen jotoon ca ndoorte
la. Te ndigal lu yàgg loolu, mooy
kàddu gi ngeen déggoon.
8 Teewul ndigal lu bees laa leen di
bind, lu amoon ci dundu Yeesu, te
am it ci seen dund; ndaxte lëndëm
gaa ngi wéy, te leer gu wóor gi fenk
na xaat.
9 Ku wax ne yaa ngi ci leer, tey bañ
sa mbokk, yaa ngi ci lëndëm ba tey.
10 Kuy sopp sa mbokk, yaa ngi
dëkk ci leer, te luy yóbbe nit
bàkkaar du nekk ci yaw.
11 Waaye kuy bañ sa mbokk, ci
lëndëm nga nekk, di ci dox, te
xamoo foo jëm, ndax lëndëm muur
na say bët.
12 Samay doom, maa ngi leen di
bind,
ndax baalees na leen seeni bàkkaar
ci turu Kirist.
13 Maa ngi leen di bind, yéen baay
yi,
ndax xam ngeen ki nekkoon ca
njàlbéen ga ba tey.
Maa ngi leen di bind, yéen waxam-
baane yi,
ndax daaneel ngeen Ibliis.
14 Bind naa leen, samay doom,

ndax xam ngeen Yàlla Baay bi.
Bind naa leen, yéen baay yi,
ndax xam ngeen ki nekkoon ca njàlbéen ga ba tey.
Bind naa leen, yéen waxambaane yi,
ndax yéena ngi dëgër,
ndax kàddug Yàllaa ngi dëkk ci yéen,
te daaneel ngeen Ibliis.

Buleen sopp àddina

15 Buleen sopp àddina ak li ci biiram. Ku sopp àddina, mbëggeelu Baay bi nekkul ci moom.
16 Ndaxte lépp lu nekk ci àddina, maanaam bëgg-bëggu yaram ak xemmemu bët ak réyug àddina, loolu du jóge ci Baay bi waaye ci àddina.
17 Te àddina day wéy, waaye kuy def coobarey Yàlla dinga sax ba fàww.

Bañaaleb Kirist

18 Samay doom, waxtu wu mujj wi jot na! Dégg ngeen ne benn Bañaaleb Kirist dina ñëw; te dëgg la, bañaaley Kirist yu bare feeñ nañu. Ci loolu lanu xame ne waxtu wu mujj wi jot na.
19 Ci sunu biir lañu jóge, waaye bokkuñu woon ci nun; ndaxte su ñu bokkoon ci nun, kon dinañu des ci nun. Waaye dàggeeku nañu nu, ngir mu leer ne kenn ci ñoom bokkul woon ci nun.
20 Yéen nag, Aji Sell ji sol na leen Xelam, te yéen ñépp am ngeen xam-xam.
21 Bind naa leen, du ndax xam-uleen dëgg, waaye ndax xam ngeen ko, xam it ne wenn fen du jóge ci dëgg.
22 Kan mooy fenkat bi? Mooy kiy weddi ne Yeesu mooy Kirist, Almasi bi. Kooka mooy Bañaaleb Kirist, biy weddi Baay bi ak Doom ji.
23 Ku weddi Doom ji, amuloo itam Baay bi; ku seedeel Doom ji, am nga it Baay bi.
24 Yéen nag, la ngeen déggoon ca ndoorte la, na sax ci yéen. Loolu ngeen déggoon ca ndoorte la, su saxee ci yéen, dingeen sax yéen itam ci Doom ji ak ci Baay bi.
25 Te li mu nu digoon mooy lii: dund gu dul jeex.
26 Bind naa leen lii ci mbirum ñi leen di bëgga réeral.
27 Yéen nag, Xel mi leen Kirist sol a ngi dëkk ci yéen, te soxlawuleen kenn jàngal leen dara. Waaye Xel mi mu leen sol, mi ngi leen di jàngal lépp, te li mu leen di jàngal mooy dëgg; kon nag saxleen ci moom, ni mu leen ko jàngle.

Doomi Yàlla yi

28 Gannaaw loolu nag yéen samay doom, saxleen ci Kirist, ngir bés bu feeñee, nu am kóolute ci kanamam te baña rus ba sëngéem cig dikkam.
29 Gannaaw xam ngeen ne ku jub la, dingeen xam it ne, képp kuy def lu jub juddu nga ci moom.

3

1 Xool-leen mbëggeel gi nu Baay bi jox, ni mu réye, ba nu mana tudd doomi Yàlla. Te moom lanu. Moo tax àddina xamu nu, ndaxte xamu ko woon, moom itam.
2 Samay soppe, léegi doomi Yàlla lanu, te li nu nara nekki feeñagul, waaye xam nanu ne bés bu Almasi bi feeñee, dinanu nirook moom, ndaxte dinanu ko gis, na mu mel.
3 Te képp ku am yaakaar jooju ci moom, dinga sellal sa bopp, ni mu selle moom.
4 Ku def bàkkaar, jàdd nga yoon; ndaxte bàkkaar mooy jàdd yoon.
5 Te xam ngeen ne Yeesu Kirist feeñ na, ngir dindi bàkkaar yi, te moom amul benn bàkkaar.
6 Képp ku sax ci moom, doo sax ci bàkkaar; kuy def bàkkaar, gisuloo ko te xamuloo ko.
7 Samay doom, bu leen kenn nax! Kuy def lu jub, ku jub nga, ni Kirist jube moom ci boppam.
8 Kuy def bàkkaar, ci Seytaane nga bokk, ndax Seytaane ca njàlbéen ga ba tey day bàkkaar. Te Doomu Yàlla ji ñëw na, ngir nasaxal jëfi Seytaane.

9 Ku juddu ci Yàlla doo def bàkkaar, ndax Yàlla sol na la
jikkoom, te doo mana sax ci
bàkkaar, ndax juddu nga ci Yàlla.
10 Lii mooy ràññale doomi Yàlla
ak doomi Seytaane: képp ku dul def
lu jub bokkoo ci Yàlla; naka noonu
itam ku soppul sa mbokk bokkoo ci
Yàlla.

Bëgganteleen

11 Ndaxte xibaar, bi ngeen
déggoon ca ndoorte la, mooy lii:
nanu bëggante,
12 te baña mel ni Kayin, mi
bokkoon ci Ibliis, ba rey rakkam. Lu
tax mu rey ko nag? Ndaxte ay jëfam
dañoo bon, te yu rakkam jub.
13 Bokk yi, bu leen àddina bañee,
buleen ci jaaxle.
14 Mbëggeel gi nu bëgg sunuy
bokk, moo nuy xamal ne jóge nanu
ci dee, tàbbi ci dund. Ku bëggul sa
mbokk, yaa ngi ci dee ba tey.
15 Képp ku bañ sa mbokk, reykat
nga; te xam ngeen ne, ku rey nit
amuloo dund gu dul jeex.
16 Ci lii lanuy xàmmee luy
mbëggeel: Kirist joxe na bakkanam
ngir nun; te nun itam war nanoo
joxe sunu bakkan ngir sunuy bokk.
17 Waaye ku am alalu àddina te
gis sa mbokk nekk ci soxla, nga
dummóoyu ko, nan la mbëggeelu
Yàlla dëkke ci yaw?
18 Samay doom, bunu bëggante ci
wax mbaa ci làmmiñ rekk, waaye ci
jëf ak ci dëgg.

Kóolute ci kanam Yàlla

19-20 Ci loolu lanu xame ne nu ngi
ci dëgg; te waxtu wu sunu xol di
xeex ak nun, dinanu ko dalal ci
kanamam, ndaxte Yàllaa ëpp sunu
xol te xam na lépp.
21 Samay soppe, bu nu sunu xol
daanul, kon man nanoo jege Yàlla ak
kóolute.
22 Te lépp lu nu koy ñaan, dinanu
ko jot ci moom, ndaxte nu ngi sàmm
ay ndigalam, di def lu ko neex.
23 Ndigalam mooy lii: nu gëm
turu Doomam, Yeesu Kirist, tey
bëggante, ni mu nu ko digale.
24 Kuy sàmm ndigalu Yàlla, dinga
sax ci moom, mu dëkk ci yaw. Te
Xel mi mu nu jox, moo nuy xamal
ne dëkk na ci nun.

4

Xel miy dëgg ak xelu Bañaaleb Kirist

1 Samay soppe, buleen gëm xel
mu nekk, waaye nattuleen xel yi,
ba xam ndax ci Yàlla lañu jóge
walla déet, ndaxte naaféq yu bare
yu mbubboo turu yonent jóg nañu,
tasaaroo ci àddina si.
2 Ci lii lanu xàmmee Xelum Yàlla:
mépp xel mu nangu ne, Yeesu Kirist
ñëw na, nekk nit, ci Yàlla la bokk.
3 Waaye mépp xel mu nanguwul
Yeesu, bokkul ci Yàlla. Xel moomu
mooy xelum Bañaaleb Kirist, mi
ngeen déggoon ne dina ñëw, te léegi
sax mu ngi ci biir àddina.
4 Yéen samay doom, ci Yàlla ngeen
bokk, te daan ngeen yonent yu
naaféq yooyu, ndaxte ki nekk ci
yéen moo ëpp doole ki nekk ci
àddina.
5 Ñoom ci àddina lañu bokk; moo
tax ñuy wax waxi àddina, te àddina
di leen déglu.
6 Nun nag ci Yàlla lanu bokk.
Ku xam Yàlla dinga nu déglu; ku
bokkul ci Yàlla doo nu déglu. Ci
loolu lanuy xàmmee Xel miy dëgg
ak xel mi dul dëgg.

Yàlla mbëggeel la

7 Samay soppe, nanu bëggante,
ndax mbëggeel ci Yàlla la bawoo;
képp ku bëgg sa mbokk nag, ci Yàlla
nga juddoo, te xam nga Yàlla.
8 Ku bëggul sa mbokk, xamuloo
Yàlla, ndax Yàlla mbëggeel la.
9 Nii la Yàlla wonee mbëggeelam
ci nun; yónni na ci àddina jenn
Doomam ji mu am kepp, ngir nu am
dund ci moom.
10 Lii mooy mbëggeel, du
sunu mbëggeel ci Yàlla, waaye
mbëggeelam ci nun, ba mu yónni

Doomam, mu joxe bakkanam, ngir
dindi sunuy bàkkaar.
11 Samay soppe, bu nu Yàlla
bëggee nii, nun itam war nanoo
bëggante.
12 Kenn masula gis Yàlla, waaye
bu nu bëggantee, Yàllaa ngi dëkk
ci nun te mbëggeelam mat na sëkk
ci nun.
13 Ci lii lanuy xame ne sax nanu ci
Yàlla, te moom itam dëkk na ci nun:
sol na nu Xelam.
14 Te nun gis nanu te seede ne,
Baay bi yónni na Doom ji, mu nekk
Musalkatu àddina.
15 Képp ku nangu ne, Yeesu
Doomu Yàlla la, Yàlla dëkk na ci
yaw, te yaw it sax nga ci Yàlla.
16 Mbëggeel gi Yàlla am ci nun,
xam nanu ko te gëm ko.

Yàlla mbëggeel la, te képp ku sax
ci mbëggeel, yaa ngi sax ci Yàlla,
mu dëkk ci yaw.
17 Ni Kirist mel, noonu lanu mel
nun itam ci àddina. Ci loolu la
mbëggeel mate sëkk ci nun, ngir nu
am kóolute bésu àtte ba.
18 Genn ragal amul ci mbëggeel,
waaye mbëggeel gu mat sëkk day
dàq ragal. Ndaxte ragal day ànd
ak mbugal; te ku ragal, mbëggeel
matul sëkk ci yaw.
19 Danuy wéy ci mbëggeel, ndax
moo nu jëkka bëgg.
20 Su kenn nee: «Bëgg naa Yàlla,»
te bëgguloo sa mbokk, dangay fen;
ndaxte ku bëggul sa mbokk mi ngay
gis, doo mana bëgg Yàlla mi nga
gisul.
21 Te jox na nu ndigal lii: ku bëgg
Yàlla, nga bëgg sa mbokk.

5

Ku gëm day not àddina

1 Képp ku gëm ne Yeesu mooy
Almasi bi, juddu nga ci Yàlla; te ku
bëgg waajur, dinga bëgg itam ki mu
jur.
2 Xam nanu ne bëgg nanu doomi
Yàlla yi ci lii: bëgg Yàlla tey sàmm
ay ndigalam.
3 Ndaxte mbëggeel ci Yàlla mooy
sàmm ay ndigalam; te ay ndigalam
diisuñu.
4 Ndaxte képp ku juddu ci Yàlla
day not àddina; te li nuy note
àddina mooy sunu ngëm.
5 Ku not àddina mooy kan? Mooy
ki gëm ne Yeesu mooy Doomu Yàlla.

Li ñu seede ci Yeesu Kirist

6 Yeesu Kirist mooy ki ñëw, jaar
ci ndox ak deret; du ci ndox rekk,
waaye ndox ak deret. Te Xelu Yàlla
mi moo koy seedeel, ndax Xel mi
mooy dëgg.
7 Ndaxte am na ñetti seede:
8 Xel mi, ndox ak deret, te ñoom
ñett ñépp, ñoo bokk benn baat.
9 Seedes nit, dinanu ko nangu,
waaye seedes Yàlla moo gëna wóor,
ndax boobu seede mooy li Yàlla
seede ci Doomam.
10 Ku gëm Doomu Yàlla ji, am nga
seede boobu ci sa xol. Ku gëmul
Yàlla, teg nga ko kuy tebbi waxam
ndaxte gëmuloo li Yàlla seede ci
Doomam.
11 Te seede si mooy lii: Yàlla jox na
nu dund gu dul jeex, te dund googoo
ngi ci Doomam.
12 Ku am Doom ji, am nga dund; ku
amul Doomu Yàlla, amuloo dund.

Dund gu dul jeex

13 Maa ngi leen di bind yëf yii,
yéen ñi gëm turu Doomu Yàlla ji,
ngir ngeen xam ne am ngeen dund
gu dul jeex.
14 Kóolute gi nu am ci kanam Yàlla
mooy lii: su nu ko ñaanee dara ci
coobareem, dina nu nangul.
15 Gannaaw xam nañu ne dina
nangu lépp lu nu koy ñaan, xam
nanu it ne li nu ko ñaan, jox na nu
ko.
16 Ku gis mbokkam, muy def
bàkkaar bu jarul dee, na ko ñaanal,
te Yàlla dina ko may dund. Ku
def bàkkaar bu jarul dee laa wax.
Ndaxte am na bàkkaar bu jar dee;
boobu taxul may wax, mu ñaanal
ko.
17 Gépp jubadi bàkkaar la, waaye
am na bàkkaar bu jarul dee.

18 Xam nanu ne képp ku juddu
ci Yàlla doo sax ci bàkkaar, waaye
Doomu Yàlla ji mooy wottu sa
bakkan, ba Ibliis du la manal dara.
19 Nun nag xam nanu ne nu ngi ci
Yàlla, te àddina sépp a ngi tëdd ci
loxoy Ibliis.
20 Xam nanu ne Doomu Yàlla ji
ñëw na te may na nu xel, ba nu
mana xam Aji Wóor ji. Te nu ngi
ci Aji Wóor ji ak ci Doomam Yeesu
Kirist. Kooku mooy Yàlla ju wóor, ji
yor dund gu dul jeex.
21 Samay doom, wottuleen seen
bopp ciy xërëm.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

1 Man njiit li maa leen di bind, yaw
soxna su tedd si, yaw ak say doom.
Bëgg naa leen bu wér ci sama xol,
jéllale naa sama bopp sax, waaye
itam képp ku xam dëgg gi.
2 Te dëgg gee tax nuy def noonu,
dëgg gi dëkk ci nun, tey ànd ak nun
ba fàww.
3 Yàlla Baay bi ak Yeesu Kirist,
Doomu Baay bi, dinañu nu may yiw,
yërmande ak jàmm, ànd ak dëgg ak
mbëggeel.

Dund ci dëgg ak mbëggeel

4 Gis naa ci say doom, ñuy jaar ci
tànki dëgg, ni nu ko Baay bi digale,
te bég naa ci lool.
5 Léegi nag soxna si, maa ngi
lay dénk lii: nun ñépp nanu
bëggante, te loolu du dénkaane bu
bees, waaye moom lanu jotoon ca
njàlbéen ga.
6 Lii mooy mbëggeel: nu wéer
sunug dund ci ndigali Yàlla; loolu
mooy ndigalam, la nu jotoon ca
njàlbéen ga, te ci lanu wara jaar.
7 Maa ngi wax loolu nag, ndaxte
am na ñuy sànke ñu bare, ñu
tasaaroo ci àddina, te nanguwuñu
ne Yeesu Kirist wàcc na, nekk nit.
Kooku aji sànke la, di Bañaaleb
Kirist.
8 Kon moytuleen, ngir baña ñàkk
seen añub coono, waaye ngeen am
yool bu mat sëkk.
9 Képp ku saxul ci dénkaaney
Kirist, xanaa di ko weesu, bokkul ci
Yàlla; ku sax ci dénkaane yi, bokk
nga ak Baay bi ak Doom ji.
10 Ku ñëw fi yaw, te indaalewul
dénkaane yooyu, waxuma nga bañ
koo teeru rekk, waaye bu ko nuyu
sax.
11 Ku ko nuyu, bokk nga ciy
ñaawteefam.
12 Bëggoon naa leena wax lu bare
ci bataaxal bii, waaye lépp xajul ci
kayit. Kon nag fas naa yéenee ñëw,
ba jàkkaarlook yéen, nu waxtaan ci,
ngir sunu mbég mat sëkk.
13 Say doomi rakk, ji Yàlla tànn, ñu
ngi lay nuyu.

Ñetteelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

1 Man njiit li, maa ngi lay bind,
yaw sama xarit Gayus, mi ma bëgg
ci sama xol.
2 Sama soppe, maa ngi ñaan, Yàlla
may la jàmm ci lépp, ànd ak wér-gi-
yaram, ju mel ni sa naataangeg xol.
3 Sunuy bokk ñëw nañu te seede
ni nga fonke dëgg gi, ba wéer ci sa
dund gépp, te bég naa ci lool.
4 Awma mbég mu ëpp lii: ma
dégg ne samay doomi diine ñu ngiy
jaar ci tànki dëgg.

Ñi ànd ci liggéey bi ak ñi ci àndul

5 Yaw sama xarit, sa takkute fés na
ci teeru bi ngay teeru bokk yi, te fekk
xamoo leen.
6 Seedeel nañu sa mbëggeel fi
kanam mbooloom ñi gëm. Taxawu
leen nag ci seen yoon taxawu gu
neex Yàlla.
7 Ndaxte turu Kirist la leen taxa
jóg, te sàkkuwuñu daray ku gëmul.
8 Nun nag fàww nu teeru ñu mel
ni ñoom, ngir nu ànd ak ñoom
liggéeyal dëgg.
9 Bind naa mbooloo mi bataaxal,
waaye Joteref, mi bëgg not ñépp, du
dégg sunu ndigal.
10 Kon nag su ma ñëwee, dinaa
fàttali li mu def lépp, ci di nu sosal
ci kàdduy neen yu ñaaw. Yemu
foofu sax, waaye nanguwula teeru
bokk yi, rax-ca-dolli ku leen bëgga
teeru, mu gàllankoor ko, dàq ko ci
mbooloo mi.
11 Sama xarit, bul roy lu bon,
waaye lu baax rekk. Kuy def lu
baax, ci Yàlla nga bokk; kuy def lu
bon, xamoo dara ci Yàlla.
12 Naka Demetirus nag, ñépp
seedeel nañu ko lu baax, te dëgg gi
ci moom sax seedeel na ko ko. Nun
itam seedeel nanu ko te wóor na ma
ne sunu seede dëgg la.
13 Am na lu bare lu ma la
bëggoona wax, waaye lépp xajul ci
kayit.
14 Kon yaakaar naa laa seetsi balaa
yàgg, jàkkaarlook yaw, nu waxtaan
ci.
15 Yal na jàmm ànd ak yaw. Xarit
yi yépp ñu ngi lay nuyu. Nuyul nu
sunuy xarit, kenn ku nekk ci turam.

Bataaxal bi Yàlla may YUDD, mu bind ko

1 Man Yudd, jaamu Yeesu Kirist,
mi bokk ak Saag ndey ak baay, maa
leen di bind, yéen ñi Yàlla Baay bi
woo te bëgg leen, te Yeesu Kirist aar
leen.
2 Na leen Yàlla may yërmande,
jàmm ak mbëggeel.

Bàkkaaru ñi weddi Yàlla ak seen muj

3 Samay bokk, bëggoon naa leena
bind lool ci mbirum mucc gi nu
bokk, waaye lii moo gëna jamp:
ma xiir leen, ngeen taxaw ci aar
mboolem dëgg, gi Yàlla xasa dénk
gaayam yu sell yi ba fàww.
4 Ndaxte am na ay nit ñu ñeme
Yàlla, ñu yoxoosu ci seen biir; dañuy
mbubboo yiwu Yàlla, ngir topp seen
bakkan, di ci weddi Buur Yàlla miy
kenn ak sunu Boroom Yeesu Kirist.
Fekk Mbind mi tëral na seen àtte bu
yàgg.
5 Xam ngeen loolu lépp ba noppi
sax, waaye dama leen koy fàttali
rekk. Xam ngeen ne Boroom bi
musal na xeetam, ba génne leen
réewu Misra, waaye gannaaw ba
raafal na ñi gëmul woon.
6 Te it malaaka ya jàppul woon ca
daraja ja ñu amoon, xanaa toxoo fa
ñu leen dëëloon, Yàlla yeew na leen
buum yu sax, tëj leen ci biir lëndëm,
di leen nége àtteb bés bu mag ba.
7 Noonu itam dëkki Sodom ak Go-
mor ak dëkk ya leen wëroon, dañoo
sóobu ci njaaloo ak di def ay góor-
jigéen, waaye àtte bi dal na ci seen
kaw, ba ñuy ay tegtal ci ñiy yelloo
sawara ba fàww.
8 Naka noonu itam géntkat yooyu
may wax ñu ngi sobeel seen yaram,
di weddi gépp kilifteef, di xas doole
yi ci asamaan.
9 Waaye bi Mikayel, miy kilifa ci
malaaka yi, di xëccook Seytaane
néewu Musaa, bay xuloo ak moom,
ñemewu koo àtte, boole ciy xas; mu
yem ci wax ko ne: «Na la Boroom bi
mbugal!»
10 Waaye nit ñii may wax, dañuy
saaga li ñu xamul. Te li ñu xam ci
tañaxu sax, ni bàyyima yu amul xel,
dañu ci yàq seen bopp.
11 Ñookay torox! Dañoo jaar ci
yoonu Kayin, sóobu ci réerug Bal-
aam ngir xaalis, di bañ kilifteef ni
Kore, te dinañu dee ni moom.
12 Su ñu bokkee ak yéen reeru
mbooloo mi, dañu ciy indi ay, niy
xeer yu nëbbu ci biir géej; amuñu
genn gàcce, waaye dañuy giiroo te
fonk seen biir rekk. Ñu ngi mel ni
xiin yu amul ndox, yuy naaxsaay
ci ngelaw; ni garab yu meññul ci
jamonoy meññeef, te buddeeku, dee
ba wow koŋŋ;
13 mel ni duusi géej gu mer, yuy
gëq jëf yu ruslu; niy biddiiw yuy fàq,
te Yàlla dencal na leen lëndëm ga
gëna tar ba fàww.
14 Enog, di juróom ñaareelu
maam gannaaw Aadama, waxoon
na ci kàddug Yàlla, ba weer leen ne:
«Boroom bi wàcce na ca asamaan,
ànd ak ay junniy junniy malaakaam,
15 ngir àtte ñépp, te mbugal ñi
weddi ñépp ndax ñaawteef, yi ñu
jëf ci ñeme Yàlla; di leen fàttali it
kàddu yu ñaaw, yi ñu ko tifaar ci
seeni bàkkaar ak seen weddi.»
16 Duñu noppee xultu, di jàmbat
seen nekkin, tey topp seen nafsu;
ay wax yu réy a ngi ball ci seen
làmmiñ, waaye dañuy jay ñi ñuy
yaakaare njariñ.

Góor-góorluleen

17 Waaye yéen samay xarit,
fàttalikuleen la leen ndawi sunu
Boroom Yeesu Kirist waxoon lu jiitu,
18 ne leen: «Mujug jamono ay
tiiñalkat dinañu feeñ, ñuy weddi
Yàlla, ngir topp seen bakkan.»
19 Ñooy féewale, te Xelum Yàlla
nekkul ci ñoom; nit kese lañu.
20 Waaye yéen samay xarit,
doolewuleen ci seen yoonu ngëm

wu sell, tey ñaan ci dooley Xel mu
Sell mi,
21 ba saxoo mbëggeelu Yàlla, tey
séentu yërmandey sunu Boroom
Yeesu Kirist, mu tàbbal leen ci dund
gu dul jeex.
22 Jubbantileen ñi am werantey
xel,
23 ngeen musal ñale, jële leen ci
sawara, te yërëm ñeneen ñi, waaye
boole ci moytu, ba sib sax seen yére
yi taq sobe.

Yàlla moo yelloo ndam

24 Yàlla mi leen mana aar ci
gépp jeng te teewal leen fa kanam
ndamam, ngeen ñàkk sikk te fees
dell ak mbég;
25 Yàlla miy kenn, di sunu
Musalkat, yal na yelloo ndam ak
màgg, kàttan ak nguur, jaar ci
Yeesu Kirist sunu Boroom, démb,
tey, ëllëg ba fàww! Amiin.

Mbir yi wara ñëw, te Yeesu Kirist won ko Yowaana ci biir PEEÑU

Ubbite gi

1 Lii mooy li Yeesu Kirist feeñal,
te mu tukkee ca Yàlla, ngir mu won
ay jaamam mbir, yi dëgmël di ñëw.
Yónni na malaakaam, ngir xamal ko
ab jaamam Yowaana.
2 Kooku mi ngi seede fii li mu
gis lépp, maanaam kàddug Yàlla ak
seede, si ñu seedeel Yeesu Kirist.
3 Barkeel ngeen, yaw miy jàng ak
yéen ñiy déglu wax yii jóge ca Yàlla,
te di sàmm li ñu ci bind, ndaxte
waxtu wi jege na.

Nuyoo bi jëm ci juróom ñaari mboolooy ñi gëm

4 Man Yowaana maa leen di bind,
yéen juróom ñaari mboolooy ñi gëm
te nekk ci diiwaanu Asi. Na yiw ak
jàmm féete ci yéen, jóge ci Yàlla,
moom ki nekk, ki nekkoon démb te
di ñëw ëllëg. Yiw woowu ak jàmm
jooju ñoo ngi tukkee it ci juróom
ñaari Xeli Yàlla, yi nekk ci kanam
gàngunem Yàlla*,
5-6 tukkee it ci Yeesu Kirist,
seede bu takku bi, moom taaw bi,
maanaam ki jëkka dekki, di buuru
buur yi ci kaw suuf yépp.
Na ndam ak nguur féete ak Yeesu
Kirist ba fàww, moom mi nu bëgg
te yiwi nu ci sunuy bàkkaar ak
deretam ji tuuru, te def nu askanu
sarxalkati Buur Yàlla Baayam, nu di
ko jaamu. Amiin.
7 Gisleen, mi ngi ñëw ci niir yi,
te ñépp dinañu teg seeni bët ci
moom,
ba ci ñi ko jam sax.
Te xeet yi nekk ci kaw suuf yépp
dinañu jooy ndax moom.
Waaw. Amiin.
8 Boroom bi Yàlla nee na: «Man
Yàlla maay Alfa di Omega, Maay ki
Nekk, di ki nekkoon démb, di kiy
ñëw ëllëg, man Aji Man ji.»

Yowaana am na peeñu ca dunu Patmos

9 Man Yowaana seen mbokk, di
seen nawle ci fitna, ci nguur ak ci
muñ, yi nu am ndax sunu booloo
ak Yeesu, maa nga nekkoon ca dun
bu ñuy wax Patmos. Wacce woon
nañu ma fa, ndax li ma doon waare
kàddug Yàlla tey seedeel Yeesu.
10 Xelum Yàlla solu ma ci bésu
Boroom bi, te noonu ma dégg ci
sama gannaaw baat bu xumb nig
liit,
11 naan: «Bindal ci téere li
ngay gis te yónnee ko juróom
ñaari mboolooy ñi gëm, ca dëkki
Efes, Samirin, Pergam, Catir, Sàrd,
Filadelfi ak Lawdise.»
12 Noonu ma geestu, ngir seet ku
doon wax ak man. Ba ma geestoo,
yem ci juróom ñaari tegukaayu
làmp yu wurus,
13 gis ku taxaw ci biir tegukaayu
ya, niroo ak doomu nit. Mu sol
mbubb mu gudd, takk ngañaayu
wurus ci ndiggam.
14 Boppam ak kawaram weex tàll
ni perkaal, ay bëtam di xuyy ni
sawara.
15 Ay tànkam mel ni xànjar bu
yànj bu ñu xelli, baatam di riir ni
duusi géej.
16 Mu yor ci loxol ndijooram
juróom ñaari biddiiw, jaasiy ñaari
boor yu ñaw di génn ci gémmiñam,
xar kanamam leer nàññ ni jantub
njolloor.
17 Naka laa ko gis, di daanu ci ay
tànkam ni ku dee. Waaye mu teg
loxol ndijooram ci sama kaw ne ma:
«Bul ragal dara. Maay ki jëkk te
maay mujj.
18 Maay Kiy Dund. Dee woon naa,
waaye maa ngii di dund ba fàww,
yor caabiy dee ak ju barsàq.
19 Kon nag bindal li nga gis, li am
léegi ak li nara ami gannaaw gi.
20 Juróom ñaari biddiiw yi nga
gis ci sama loxol ndijoor, ak juróom

* **1:4** ***gàngune ma*** mooy fa buur biy toog.

ñaari tegukaayu làmp yu wurus yi, ay mbóoti Yàlla lañu te lii lañuy tekki: biddiiw yi ñoo di malaakay† juróom ñaari mboolooy ñi gëm; juróom ñaari tegukaayu làmp yi ñoo di juróom ñaari mbooloo yi.

2

Bataaxal bi ñu yónnee waa Efes

1 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Efes, ne ko:

Ki téye juróom ñaari biddiiw yi ci loxol ndijooram, tey dox ci diggu juróom ñaari tegukaayu làmp yu wurus yi nee na:

2 Xam naa say jëf, sa liggéey ak sag muñ. Xam naa ne manuloo dékku ñiy def lu bon. Seetlu nga ñi tuddoo samay ndaw, ba gis ne ay naaféq lañu.

3 Xam naa it ne muñ nga, ba dékku coono ndax sama tur, te xàddiwoo.

4 Waaye li ma naqari ci yaw moo di sa mbëggeel wàññiku na.

5 Deel fàttaliku kon fa nga daanoo. Réccul te def, na nga daan def bu jëkk. Soo réccuwul, dinaa dikk ci yaw, jële sa tegukaayu làmp ca bérab ba mu nekk.

6 Waaye lii neex na ma ci yaw: sib nga ni man li ñoom Nikolas di jëf.

7 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm. Ku daan, dinaa la may, nga lekk ci garabu dund, gi nekk ci jataayu Yàlla.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Samirin

8 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Samirin, ne ko:

Ki jëkk te mujj, ki dee woon te dekki nee na:

9 Xam naa sa coono, xam it sa néew doole, moona yaaka du-unle. Ñooñu tuddoo Yawut, xam naa ñaawteef yi ñu teg ci sa der: ndajem Seytaane la.

10 Bul ragal li nga nara daj. Seytaane dina dugal kaso ñenn ci yéen, ngir wut leena fiir. Diirub fukki fan dingeen am coono. Nanga takku ba àttan cee dee, ma jox la kaalag dund gi.

11 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm. Ku daan, doo loru ci ñaareelu dee.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Pergam

12 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Pergam, ne ko:

Boroom jaasi ju ñaw, ji am ñaari boor nee na:

13 Xam naa fa nga dëkk, di fa Seytaane samp nguuram. Moona jébbalu nga ci sama tur te weddi-woo sa ngëm ci man, ba ca fan ya ñu reye Antipas, sama seede bu takku ba, ci seen dëkk, di dëkku Seytaane.

14 Waaye am na lu ma naqari ci yaw, moo di uuf nga foofu gaa yuy sàmm njànglem Balaam, moom mi jàngaloon Balag, mu sóob bànni Israyil ci bàkkaar, xiir leen ci lekk ñam wu ñu tuuroo xërëm yi, xiir leen ci njaaloo.

15 Te am nga noonu itam ay nit ñuy sàmm njànglem ñoom Nikolas.

16 Réccul kon; lu ko moy dinaa dikk ci yaw léegi te xeex ak nit ñooñu ak jaasi, jiy génn ci sama gémmiñ.

17 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm. Ku daan, dinaa la jox, nga lekk dund bi ñuy wax mànn te mu nëbbu, te dinaa la jox xeer wu weex. Ci kaw xeer woowu bindees na ci tur wu bees wu kenn xamul, ku dul ki ko jot.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Catir

18 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Catir, ne ko:

Doomu Yàlla ji, ki ay bëtam di xuyy ni sawara, tey tànkam di lerax ni xànjar, nee na:

19 Xam naa say jëf, sa mbëggeel, sa ngëm, sag muñ ak ni nga farloo ci

† **1:20** ***malaaka*** man na tekki it «ndaw li».

sa jaamu Yàlla. Xam naa say jëf yu
mujj, ni ñu ëppe yu jëkk ya.
20 Waaye li ma naqari ci yaw
moo di dangaa bàyyi Yesabel,
jigéen joojuy tuddoo yonent, di
jàngle ak a réeral sama jaam yi,
ngir ñuy sóobu ci njaaloo te di
lekk ñam wu ñu tuuroo xërëm yi.
21 May naa ko ab diir, ngir mu
tuub njaaloom, waaye bañ na.
22 Kon nag dinaa ko tëral ci
lalu metit, te ñiy ànd ak moom di
njaaloo, su ñu tuubul jëfi jigéen
jooju, dinaa leen teg naqar wu mag.
23 Dinaa rey ay doomam, te
mboolooy ñi gëm yépp dinañu xam
ne man maa di kiy nattu xol ak
xalaat, te dinaa fey ku nekk ay
jëfam.
24 Waaye yéen ñépp ñi des ci
Catir te toppuleen njàngle moomu
te gëstuwuleen loolu ñu naan mbiri
Seytaane yu xóot yi, maa ngi leen di
wax ne duma leen yen beneen yen
25 bu dul bii: jàppleen ci li
ngeen jàpp, ba kera may ñëw.
26 Ku daan tey sax ci samay jëf
ba ca muj ga, dinaa ko jox sañ-sañ
ci xeet yi:
27 Dina leen jiite ak yetu weñ,
tojat leen ni ñuy toje ndaal kew—
28 ni ma jële sañ-sañ ci sama Baay.
Dinaa ko jox it biddiiwu njël.
29 Yaw mi am ay nopp, déglul li
Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi
gëm.

3

Bataaxal bi ñu yónnee waa Sàrd

1 «Bindal malaakam mbooloom ñi
gëm ci dëkku Sàrd, ne ko:
Ki yor juróom ñaari Xeli Yàlla
yi ak juróom ñaari biddiiw yi nee
na: Xam naa say jëf. Dañu laa teg
kuy dund, fekk dee nga.
2 Yewwul te dëgëral li des ci yaw
tey waaja dee, ndaxte gis naa ne say
jëf matuñu ca sama kanam Yàlla.
3 Fàttalikul kon kàddug Yàlla gi
nga jot, te dégg ko, sàmm ko te
réccu. Soo wéyee ciy nelaw nag,
dinaa ñëw nib sàcc, te doo xam wan
waxtu lay doon.
4 Moona am nga foofu ci Sàrd nit
ñu néew ñoo xam ne tilimaluñu
seen mbubb. Ñooñu dinañu ànd
ak man, sol lu weex, ndaxte yeyoo
nañu ko.
5 Ku daan, dinga sol mbubb
mu weex ni ñoom. Duma far sa
tur ci téereb dund bi, waaye dinaa
nangu ci sama kanam Baay ak ay
malaakaam ne bokk nga ci man.
6 Yaw mi am ay nopp, déglul
li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi
gëm.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Filadelfi

7 «Bindal malaakam mbooloom ñi
gëm ci dëkku Filadelfi, ne ko:
Aji Sell ji, di Aji Dëgg ji nee
na, moom mi yor caabiy Daawuda
ji, moom miy tijji te kenn du ko
mana tëj, muy tëj te kenn du ko
tijji nee ne:
8 Xam naa say jëf. Ubbil naa
la bunt, te kenn du ko mana tëj.
Xam naa ne barewuloo doole, waaye
sàmm nga sama kàddu te weddiwoo
ma.
9 Dinaa def ba ñenn ci ñi bokk ci
ndajem Seytaane —te tuddoo Yawut,
fekk dañuy fen— dinaa leen ñëwloo,
ñu sukk ci sa kanam, nangu ne bëgg
naa la.
10 Gannaaw muñ nga, ni ma la
ko dénke woon, man itam dinaa
la yiir ci jamono, ji musiba mi di
wàcc ci dunyaa bépp ngir nattu waa
àddina.
11 Léegi ma ñëw. Sàmmal li
nga yor, ngir kenn bañ laa xañ sa
kaalag ndam.
12 Ku daan, dinaa la samp ni
aw jënu néeg ci sama kër Yàlla te
doo fa génn mukk. Dinaa bind ci
yaw turu sama Yàlla ak turu dëkku
sama Yàlla, mu di Yerusalem gu
bees, giy jóge ca asamaan ca wetu
sama Yàlla, di wàcc. Dinaa bind it
ci yaw sama tur wu bees.
13 Yaw mi am ay nopp, déglul
li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi
gëm.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Lawdise

14 «Bindal malaakam mbooloom
ñi gëm ci dëkku Lawdise, ne ko:
Ki ñuy wax Amiin ji, di seede
bu takku bi te dëggu, ki di ndeyi
bindu mbindeefi Yàlla yi, nee na:
15 Xam naa say jëf, xam ne
seddoo, tàngoo. Manoon ngaa sedd
mbaa nga tàng,
16 waaye ndax li nga nugg,
tàngoo seddoo, dinaa la yàbbi.
17 Yaa ngi damu naan: "Am naa
alal, duunle naa, soxlaatuma dara."
Fekk xamuloo ne torox nga, miskin,
ñàkk, gumba te rafle.
18 Moo tax maa ngi lay xiirtal,
nga jënd ci man wurus wu ñu xellee
ci sawara, ngir nga duunle, te nga
jënd yére yu weex ngir nga solu,
ba sa gàcceg rafle baña feeñ, ak
tuufaay booy diw ci say bët, ngir
mana gis.
19 Man maay yedd, di yar ñépp
ñi ma bëgg. Farlul kon te tuub say
bàkkaar.
20 Maa ngi nii taxaw ci bunt bi,
di fëgg. Ku dégg sama baat te ubbi
bunt bi, dinaa dugg, reerandoo ak
moom, moom it mu reerandoo ak
man.
21 Ku daan, dinaa la toogloo ci
sama wet ci sama gàngune, ni
ma xeexe ba daan, man ci sama
bopp, te toogandoo ak sama Baay
ci gànguneem.
22 Yaw mi am ay nopp, déglul
li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi
gëm.»

4

Buur Yàlla toog na ca gànguneem

1 Gannaaw loolu ma xool, gis bunt
ubbiku ci asamaan. Baat booba ma
déggoon, muy wax ak man mel nig
liit, ne ma: «Yéegal fii, ma won la li
wara ñëw gannaaw gi.»
2 Ca saa sa Xelum Yàlla solu ma,
noonu ma gis gàngune ca asamaan,
te am ku ca toog.
3 Leeraayam mel ni jamaa ak per
bu xonq, te xon gu leer ni per bu
wert wër gàngune ma.
4 Yeneen ñaar fukki gàngune ak
ñeent wër ko, te ci kaw gàngune ya
ñaar fukki mag ak ñeent toog, sol
mbubb yu weex ak kaalay wurus ci
seen bopp.
5 Ay melax ak i riir ak i dënnu
di jibe ca gàngune ma. Ca kanam
gàngune ma amoon na fa juróom
ñaari jum yu yànj, di juróom ñaari
Xeli Yàlla yi.
6 Amoon na it ca kanam gàngune
ma lu mel ni géej gu leer ni weer bu
set, ba mel ni seetu.
Ci li wër gàngune ma, sës rëkk,
amoon na fa ñeenti mbindeef yu
fees ak ay bët ci kanam ak ci gan-
naaw.
7 Mbindeef mu jëkk maa nga
meloon ni gaynde, ñaareelu
mbindeef mel ni yëkk, ñetteelu
mbindeef yor kanamu nit, ñeenteel
ba di nirook jaxaay juy naaw.
8 Ñeenti mbindeef ya am nañu ku
nekk juróom benni laaf te ñu nga
fees ak ay bët li leen wër lépp, ba
ci seen roni laaf. Guddi ak bëccëg
duñu noppeek naan:
«Boroom bi Yàlla, Aji Man ji,
moo sell, sell, sell,
moom ki nekkoon démb, di ki nekk
tey, di kiy ñëw ëllëg.»
9 Saa su mbindeef ya di màggal ki
toog ca gàngune ma tey dund ba
fàww, te di ko kañ ak a gërëm,
10 ñaar fukki mag ña ak ñeent di
dëpp seen jë ca kanam ka toog
ca kaw gàngune ma. Ñu di ko
jaamu, moom mi dund ba fàww, di
sànni seen kaalay ndam ca kanam
gàngune ma, naan:
11 «Yàlla sunu Boroom, yaa yeyoo
ndam, teraanga ak kàttan,
ndaxte yaa sàkk lépp
te ci sa coobare la lépp nekke,
te ci lañu leen sàkke.»

5

Gàttub Yàlla jël na téere ba

1 Noonu ma gis ca loxol ndijooru
ka toog ca gàngune ma téere bu ñu
bind biir ak biti, tay ko juróom ñaari
yoon ak sondeel.
2 Noonu ma gis malaaka mu am
doole, muy xaacu naan: «Ku yeyoo
dindi tayu yi te ubbi téere bi?»
3 Te amul kenn, muy ci asamaan,
muy ci kaw suuf, muy ci biir suuf,
ku manoona ubbi téere bi, mbaa mu
xool ci biir.
4 Ma jooy jooy yu metti ndax li
kenn yeyoowul woona ubbi téere bi
mbaa mu xool ko.
5 Noonu kenn ca mag ña ne ma:
«Bul jooy. Xoolal, Gayndeg giiru
Yuda, ki soqikoo ci Daawuda, daan
na, ba am sañ-sañu dindi tayu yi te
ubbi téere bi.»
6 Noonu ma gis Gàtt bu mel ni
dañu koo rendi woon, mu taxaw ca
digg gàngune ma, ñeenti mbindeef
ya séq ko, mag ña wër ko. Gàtt
ba amoon na juróom ñaari béjjén
ak juróom ñaari bët, ñu di juróom
ñaari Xeli Yàlla, yi ñu yónni ci
àddina sépp.
7 Gàtt ba ñëw, jël téere, ba
nekkoon ca loxol ndijooru ka toog ca
gàngune ma.
8 Ba mu jëlee téere ba, ñeenti
mbindeef ya ak ñaar fukki mag
ña ak ñeent daldi dëpp seen jë ca
kanam Gàtt ba, ku nekk yor xalam.
Ñu yor it andi wurus yu fees ak
cuuraay, yu doon misaal ñaani gaayi
Yàlla ya.
9 Ñu daldi woy woy wu bees naan:
«Yeyoo ngaa jël téere bi
te dindi tayu yi,
ndaxte reyees na la,
te jotal nga Yàlla ak sa deret
ay nit ñu bokk ci bépp giir ak
kàllaama ak réew ak xeet.
10 Def nga leen askanu sarxalkati
Buur Yàlla sunu Boroom, di
ko jaamu,
te dinañu nguuru ci àddina.»
11 Ma xool noonu, dégg baatu
malaaka yu bare yu ëppoon alfun-
niy alfunniy junniy junni. Malaaka
ya wër gàngune ma ak mbindeef ya
ak mag ña.
12 Ñuy xaacu naan:
«Gàtt ba ñu rendi woon yeyoo na
kàttan, alal, xel,
doole, teraanga, ndam ak cant.»
13 Ma dégg itam mbindeef, yi nekk
ci asamaan, ci kaw suuf, ci biir suuf,
ci géej gi,— mbindeef yépp naan:
«Yal na cant, teraanga, ndam ak
nguur
féete ak ki toog ci gàngune mi, ak
Gàtt bi, ba fàww.»
14 Ñeenti mbindeef ya naan:
«Amiin.» Mag ña sukk di màggal.

6

Gàtt ba dindi na juróom benni tayu ya

1 Noonu ma gis Gàtt ba dindi tayu
gu jëkk ga, te ma daldi dégg kenn ca
ñeenti mbindeef ya, di wax ak baat
buy riir ni dënnu naan: «Ñëwal!»
2 Ma xool noonu, gis fas wu weex,
gawar ba yor ag fitt. Ñu jox ko
kaalag ndam, mu daldi dem moom
jàmbaar ngir daani.
3 Gàtt ba dindi na ñaareelu tayu
ga, ma dégg ñaareelu mbindeef ma
naan: «Ñëwal!»
4 Noonu weneen fas génn, di wu
xonq, gawar ba jot sañ-sañu jële
jàmm ci kaw suuf, ngir nit ñi di
reyante ci seen biir. Ñu jox ko jaasi
ju mag.
5 Mu dindi ñetteelu tayu ga, ma
dégg ñetteelu mbindeef ma ne:
«Ñëwal!» Ma xool, gis fas wu ñuul,
gawar ba yor ab peesekaay.
6 Ma dégg baat bu jollee ca dig-
gante ñeenti mbindeef ya, naan:
«Peyug bëccëgu lëmm ngir benn
kilob ceeb, peyug bëccëgu lëmm
ngir ñetti kiloy dugub, waaye bul
yàq diw ak biiñ.»
7 Mu dindi ñeenteelu tayu ga, ma
dégg ñeenteelu mbindeef ma naan:
«Ñëwal!»
8 Ma xool noonu, gis fas wu
wert, gawar baa nga tuddoon Dee te
barsàq a nga toppoon ci moom. Ñu

jox ko sañ-sañ ci ñeenteelu xaaju
àddina sépp, ngir mu faat ak jaasi,
xiif, mbas ak rabi àll yi.
9 Mu dindi juróomeelu tayu ga,
ma gis ca suufu sarxalukaay, ba ñuy
taal cuuraay ca kawam, ruuwi ñi ñu
bóom ndax seede si ñu doon sàmm
ak li ñu gëmoon kàddug Yàlla.
10 Ñuy xaacu naan: «Boroom bu
sell bi te dëggu, ba kañ ngay nég
àtte bi te feyul nu sunu deret ci waa
àddina?»
11 Ñu jox leen ku nekk mbubb mu
weex, daldi leen ne, ñu muñ tuuti,
ba kera seeni nawle ñëw, te lim bi
mat— seeni nawle ci liggéey bi, di
seeni bokk yu waa àddina waroona
bóom ni ñoom.
12 Ma xool, ba muy dindi juróom
benneelu tayu ga. Noonu mu am
yëngu-yëngub suuf bu mag, jant bi
ñuul ni këriñ, weer wi xonq curr ni
deret.
13 Biddiiw yi fàqe asamaan, di
daanu ci kaw suuf, ni doomi garab
yu yolox di wadd, bu ko ngelaw lu
metti dee yëngal.
14 Asamaan si dellu ni basaŋ gu
ñuy taxañ, tund yépp ak dun yépp
randoo fa ñu nekkoon.
15 Noonu buuri àddina si ak kilifa
yi ak njiiti xare yi ak boroom alal yi
ak boroom kàttan yi ak jaam yi ak
gor yi, ñépp làqatuji ci xunti yi ak ci
ron doji tund yi.
16 Ñu naan tund yi ak doj yi:
«Daanuleen ci sunu kaw te nëbb nu
bëti ki toog ci gàngune mi ak meru
Gàtt bi,
17 ndaxte bés bu mag, bi seen mer
di feeñ, agsi na! Ku ci mana rëcc?»

7

Ñi jóge ci metit wu réy wa

1 Gannaaw loolu ma gis ñeenti
malaaka yu taxaw ci ñeenti xéblay
àddina si. Ñu téye ñeenti ngelawi
àddina, ngir ngelaw du wol ci kaw
suuf, ci géej mbaa ci genn garab.
2 Ma gis it meneen malaaka, muy
yéeg, jóge penku, yor màndargaalu
Yàlla jiy dund. Mu daldi wax ak
baat bu xumb ñeenti malaaka ya ñu
joxoon sañ-sañ, ñu yàq suuf ak géej,
3 ne leen: «Buleen yàqagun suuf
si ak géej gi ak garab yi. Négleen, ba
ñu def màndarga ci jëwu ñiy jaamu
Yàlla sunu Boroom.»
4 Noonu ma dégg limub ñi ñu
màndargaal; ñu tollu ci téeméer ak
ñeent fukk ak ñeent ci ay junni. Ñu
jóge ci giiri bànni Israyil yépp:
5 Fukki junni ak ñaar lañu
màndargaal ci biir giiru
Yuda,
fukki junni ak ñaar ci giiru Ruben,
fukki junni ak ñaar ci giiru Gàdd,
6 fukki junni ak ñaar ci giiru Aser,
fukki junni ak ñaar ci giiru Neftali,
fukki junni ak ñaar ci giiru Manase,
7 fukki junni ak ñaar ci giiru
Simeyon,
fukki junni ak ñaar ci giiru Lewi,
fukki junni ak ñaar ci giiru Isakaar,
8 fukki junni ak ñaar ci giiru Sabu-
lon,
fukki junni ak ñaar ci giiru Yuusufa,
fukki junni ak ñaar ci giiru
Beñamin.

Mbooloo mu réy mi sol mbubb yu weex

9 Gannaaw loolu ma xool, gis
mbooloo mu réy, ba kenn manu koo
waññ, ñu bokk ci xeet yépp ak giir
yépp ak réew yépp ak kàllaama
yépp. Ñu taxaw ca kanam gàngune
ma ak Gàtt ba. Ñu sol ay mbubb yu
weex, di màggal te di yëngal ay cari
garab ci seeni loxo,
10 naan:
«Mucc gaa ngi ci Yàlla sunu Bo-
room, bi toog ci gàngune mi,
ak ci Gàtt bi!»
11 Noonu malaaka yépp taxaw, wër
gàngune ma ak mag ña ak ñeenti
mbindeef ya. Ñu dëpp seen jë ca
kanam gàngune ma, di jaamu Yàlla,
12 naan:
«Amiin! Yal na cant ak ndam, xel ak
ngërëm, teraanga, kàttan ak
doole
féete ak Yàlla sunu Boroom ba
fàww. Amiin!»

13 Noonu kenn ca mag ña ne ma:
«Ñi sol mbubb yu weex yi, ñooy ñan
ak fan lañu jóge?»
14 Ma ne ko: «Sang bi, xanaa yaa
ko xam.» Mu ne ma: «Ñoo di ñi jóge
ca metit wu réy wa. Fóot nañu seeni
mbubb, ba weexal ko ci deretu Gàtt
ba.
15 Loolu moo tax
ñu nekk ci kanam gàngunem Yàlla,
di ko jaamu guddi ak bëccëg ci
këram,
te ki toog ci gàngune mi dina leen
yiir.
16 Dootuñu xiif, dootuñu mar.
Jant mbaa weneen tàngaay du leen
lakk,
17 ndaxte Gàtt bi nekk ci diggu
gàngune mi dina leen sàmm,
yóbbu leen ca bëti ndoxum dund
ma,
te Yàlla dina fomp bépp rongooñ ci
seeni bët.»

8

Gàtt ba dindi na juróom ñaareelu tayu ga

1 Gàtt ba dindi na juróom
ñaareelu tayu ga, asamaan ne selaw
lu mat genn-wàllu waxtu.
2 Noonu ma gis juróom ñaari
malaaka, yi taxaw ca kanam Yàlla,
ñu daldi leen jox juróom ñaari liit.
3 Ba loolu amee meneen malaaka
ñëw, taxaw ca wetu sarxalukaayu
wurus, ba ñuy taal cuuraay ca
kawam, yor andu cuuraayu wurus.
Ñu jox ko cuuraay lu bare, ngir mu
boole ko ak ñaani gaayi Yàlla yépp,
joxe ko ci kaw sarxalukaayu wurus
ba nekk ci kanam gàngune mi.
4 Noonu saxarus cuuraay li gillee
ca loxob malaaka ma, ànd ak ñaani
gaayi Yàlla ya, jëm ca kanam Yàlla.
5 Malaaka ma jël andu cuuraay
ba, duy ko ak ay xal ca sarxalukaay
ba, daldi koy sànni ci kaw àddina.
Noonu mu am i dënnu ak i riir ak i
melax ak yëngu-yëngub suuf.

Liit ya

6 Ba mu ko defee juróom ñaari
malaaka, ya yoroon juróom ñaari
liit ya, daldi defaru di waaja liit.
7 Malaaka mu jëkk ma wol liitam.
Noonu ñu sànni ci àddina yuur ak
sawara yu ñu boole ak deret, ba
tax benn ci ñetti xaaju suuf si lakk,
benn ci ñetti xaaju garab yi it lakk,
te ñax mu naat mépp lakk.
8 Ñaareelu malaaka ma wol li-
itam. Noonu ñu sànni lu mel ni
tundu sawara wu réy, mu daanu ci
géej gi, benn ci ñetti xaaju géej gi
soppiku deret,
9 benn ci ñetti xaaju mbindeef yi
nekk ci géej gi dee, te benn ci ñetti
xaaju gaal yi yàqu.
10 Ñetteelu malaaka ma wol li-
itam. Noonu biddiiw bu réy, yànj ni
jum, xawee asamaan, daanu ci benn
ci ñetti xaaju dex yi ak ci bëti ndox
yi.
11 Biddiiw boobu mi ngi tuddoon
Wextan. Nit ñu bare naan ci ndox
mi daldi dee, ndaxte ndox mi dafa
daldi wex.
12 Ñeenteelu malaaka ma wol li-
itam. Noonu dóorees benn ci ñetti
xaaju jant bi, ak benn ci ñetti xaaju
weer wi, ak benn ci ñetti xaaju
biddiiw yi, ba tax benn ci ñetti xaaju
leer gi lëndëm. Bëccëg bi ñàkk leer
diirub benn ci ñetti xaajam, guddi
gi ñàkk leer diirub benn ci ñetti
xaajam.
13 Ma xool noonu, dégg jaxaay
juy naaw ci digg asamaan, naan ak
baat bu xumb: «Musiba, musiba!
Musibaa ngi ci kaw waa àddina,
ndax liit yi yeneen ñetti malaaka yi
di wol.»

9

1 Juróomeelu malaaka ma wol li-
itam. Noonu ma gis, ñu jox caabiy
kàmb gu xóot gi benn biddiiw bu
xawee woon asamaan, daanu ci kaw
suuf.
2 Biddiiw ba ubbi buntu kàmb gu
xóot ga. Noonu saxar jollee ca, su
mel ni saxarus puur bu mag, jant
bi ak jaww ji lépp lëndëm ndax
saxarus kàmb ga.

3 Ay njéeréer génn ca saxar sa,
tasaaroo ci biir àddina. Ñu jox leen
kàttan gu mel ni kàttanu jànkalaar.
4 Ñu sant leen, ñu baña laal
ñax mi ci kaw suuf, mbaa genn
gàncax walla genn meññeef, waaye
ñu jublu rekk ci nit ñu amul
màndargam Yàlla ci seen jë.
5 Santuñu leen ñu rey leen, waaye
ñu mitital leen diirub juróomi weer.
Te metit woowu ñuy indi, témboo na
ak metit wiy dal nit, bu ko jànkalaar
fittee.
6 Ca jamono yooya nit ñi dinañu
sàkku dee, waaye duñu daje ak
moom. Dinañu bëgga dee, waaye
dee da leen di daw.
7 Njéeréer ya nag dañuy niroo ak
fas yu ñu waajal ngir xare. Am nañu
ci seen bopp lu mel ni kaalay wurus,
te seen xar kanam mel ni gu nit.
8 Seeni kawar mel ni yu jigéen,
seeni bëñ mel ni bëñi gaynde.
9 Takk nañu ci seen dënn lu mel ni
kiiraayu weñ, te coow la seeni laaf
di def mel ni coowu sareeti xare yu
bare yu ñu takk fas, di xeexi.
10 Am nañu ay geen yu am ay fitt
ni jànkalaar, te ca la seen kàttan
nekk, ngir mitital nit ñi diirub
juróomi weer.
11 Buuru njéeréer yi mooy
malaakam kàmb gu xóot gi, moom
lañu tudde ci làkku ebrë, Abadon,
ak ci làkku gereg, Apolyon, liy tekki
«Yàqkat».
12 Musiba mu jëkk mi jàll na,
yeneen ñaari musiba yaa ngi ñëw.
13 Juróom benneelu malaaka ma
wol liitam. Noonu ma dégg baat
bu jóge ci ñeenti béjjén, yi nekk ci
koñi sarxalukaayu wurus, ba nekk ci
kanam Yàlla,
14 mu ne juróom benneelu
malaaka, ma yoroon liit: «Yiwil
ñeenti malaaka, ya yeewe ca Efraat,
dex gu mag ga.»
15 Noonu ñu daldi yiwi ñeenti
malaaka, ya ñu waajaloon ngir at
moomu, weer woowu, bés boobu ak
waxtu woowu, ngir ñu rey benn ci
ñetti xaaju nit ñi.
16 Limub gawar ga doon xareji
mat na ñaari alfunniy alfunni. Dégg
naa lim ba.
17 Nii laa gise ci peeñu mi fas ya
ak ña leen war: ñu sol kiiraay yu
xonq ni sawara, bulo ni saxar, ak
mboq ni tamarax. Boppi fas yaa nga
doon nirook boppi gaynde; sawara
ak saxar ak tamarax di génn ci seeni
gémmiñ.
18 Benn ci ñetti xaaju nit ñi dee ci
ñetti musiba ya: ci sawara ak saxar
ak tamarax yi génn ci seeni gémmiñ.
19 Ndaxte kàttanu fas yaa ngi ci
seeni gémmiñ ak ci seeni geen. Geen
yaa nga mel ni ay jaan, am ay bopp,
te ñoom lañuy mititale nit ñi.
20 Nit ñi rëcc ci musiba yooyu
taxul sax ñu tuub seeni jëfi loxo.
Noppiwuñu di jaamu rab yi ak
nataali xërëm yu ñu defare wurus
ak xaalis ak xànjar ak xeer ak dénk,
yoo xam ne manuñoo gis, manuñoo
dégg mbaa ñu dox.
21 Te nit ñooñu tuubuñu seen
bóom, seen xërëm, seen njaaloo
mbaa seen càcc.

10

Malaaka yégle na ne àtte bu mujj ba agsi na

1 Noonu ma gis meneen malaaka
mu am doole, muy wàcce asamaan,
làmboo niir. Xon tiim ko, xar kana-
mam mel ni jant, ay tànkam mel ni
jumi sawara.
2 Yor na benn téere bu ndaw bu
ñu ubbi. Mu teg tànku ndijooram ci
géej gi, tànku càmmoñam ci suuf si,
3 di xaacu, mel ni gaynde guy
yëmmu. Naka la xaacu, juróom
ñaari dënnu yi jib.
4 Naka la juróom ñaari dënnu yi di
jib, may waaja bind, waaye ma dégg
baat bu jóge asamaan, naan ma: «Li
juróom ñaari dënnu yi wax, na nekk
kumpa, bu ko bind.»
5 Noonu malaaka, ma ma gis, mu
taxaw ci géej gi ak suuf si, yékkati
loxol ndijooram, mu jëm asamaan,
6 daldi waat ci kiy dund ba fàww,
ki sàkk asamaan ak suuf ak géej ak

li ci nekk lépp; mu ne: «Négandiku
wees na,
7 waaye jamono ju juróom
ñaareelu malaaka ma wolee ci
liitam, ndogalu Yàlla dina mat, ni
mu ko waxe woon ay jaamam,
yonent yi.»
8 Ci kaw loolu baat, ba ma
déggoon ca asamaan waxaat ak
man, ne ma: «Demal jël téere bi ñu
ubbi ci loxob malaaka, mi taxaw ci
géej gi ak suuf si.»
9 Ma dem ca malaaka ma, laaj ko
téere bu ndaw boobu. Mu ne ma:
«Jël ko te lekk ko. Dina wex ci sa
biir, waaye dina neex ni lem ci sa
gémmiñ.»
10 Noonu ma jël téere bi ci loxob
malaaka mi, daldi ko lekk, mu neex
ci sama gémmiñ ni lem, waaye bi ma
ko wannee, mu wex xat ci sama biir.
11 Gannaaw loolu ñu ne ma:
«Fàww nga wax ci kàddug Yàlla lu
jëm ci réew yu bare ak xeet yu bare
ak kàllaama yu bare ak buur yu
bare.»

11

Ñaari seede yi

1 Bi loolu amee ñu jox ma nat-
tukaay bu mel ni yet, ne ma: «Jógal,
natt kër Yàlla gi ak sarxalukaay bi,
te wañ ña fay jaamu Yàlla.
2 Waaye bàyyil ëttu bitib kër Yàlla
gi; bu ko natt, ndaxte jébbalees na
ko ñi dul Yawut, te dinañu nappaaje
dëkk bu sell bi diirub ñeent fukki
weer ak ñaar.
3 Dinaa may sama ñaari seede yi,
ñuy wax ci kàddug Yàlla, sol ay
saaku, di toroxlu diirub junni ak
ñaar téeméeri fan ak juróom benn
fukk.»
4 Ñaari seede ya nag ñoo di ñaari
garabu oliw yeek ñaari tegukaayu
làmp, yi taxaw ci kanam Boroom
suuf si.
5 Su leen kenn bëggee def lu
bon, sawaraay génn ci seen gémmiñ,
daldi lakk seeni bañaale; te ku leen
bëgga def lu bon, noonu lay wara
deeye.
6 Am nañu sañ-sañu téye taw di-
irub fan, yi ñuy wax ci kàddug Yàlla.
Am nañu it sañ-sañu soppi ndox yi
deret te wàcce ci kaw suuf musiba
yu nekk, saa su ñu ko bëggee.
7 Bu ñu noppee seen seede, rab
wiy jóge ci kàmb gi dina leen xeex,
daan leen, rey leen.
8 Seeni néew dinañu nekk ci
péncum dëkk bu mag, boobu ñuy
wooye ci misaal Sodom ak it Misra,
fa ñu reyoon seen Boroom ci bant.
9 Diirub ñetti fan ak genn-wàll
bépp réew ak giir ak kàllaama ak
xeet dinañu seetaan seeni néew, te
duñu bàyyi kenn suul leen.
10 Waa àddina dinañu bég ci seen
dee, di ndokkeelante ak di joqleente
ay may, ndaxte ñaari yonent ya
lakkaloon nañu waa àddina.
11 Waaye bi ñetti fan ya ak genn-
wàll wéyee, xelum dund, jóge ca
Yàlla, solu leen, ñu jóg taxaw.
Noonu tiitaange gu réy jàpp ñi leen
doon seetaan.
12 Ñaari seede ya dégg baat
bu xumb ca asamaan naan leen:
«Yéegleen fii.» Noonu ñu yéeg
asamaan ci aw niir, seeni bañaale
di seetaan.
13 Ca saa sa am yëngu-yëngub
suuf bu mag, te benn ci fukki xaaju
dëkk ba daldi màbb. Juróom ñaari
junniy nit dee ci yëngu-yëngub suuf
ba, te ña ca des tiit, daldi màggal
Yàllay asamaan.
14 Ñaareelu musiba mi wéy na,
ñetteel baa ngi nii di ñëw.

Juróom ñaareelu liit gi

15 Juróom ñaareelu malaaka ma
wol liitam, noonu baat yu xumb jib
ca asamaan naan:
«Nguuru àddina, jébbalaat nañu ko
sunu Boroom ak Almaseem,
te dina nguuru ba fàww.»
16 Ñaar fukki mag ak ñeent, ña
toogoon ca seen gàngune ca kanam
Yàlla, daldi dëpp seen jë ca suuf,
jaamu Yàlla,
17 naan:
«Nu ngi lay gërëm, Boroom bi Yàlla,
yaw Aji Man ji,
ki nekk te nekkoon,

ndax gànjoo nga sa kàttan gu réy gi,
ngir taxawal sa nguur.
18 Xeet yi meroon nañu,
waaye sa mer wàcc na,
te jamono ji jot na,
ji ngay àttee ñi dee,
neexal say jaam yonent yi,
ak sa gaa ñi ak ñi ragal saw tur,
muy mag di ndaw,
te nga rey ñiy yàq àddina.»
19 Noonu kër Yàlla gi ci asamaan daldi ubbiku, gaalu kóllëreg Yàlla ga daldi feeñ ca biir kër Yàlla ga, te mu daldi am ay melax, ay coow, ay dënnu, yëngu-yëngub suuf ak tawu yuur bu metti.

12

Jigéen ja ak ninkinànka ja

1 Amoon na firnde ju ràññiku ju feeñ ca asamaan, di jigéen ju làmboo jant bi, kaalawoo fukki biddiiw ak ñaar, weer wi nekk ci suufu tànkam.
2 Jigéenu biir la, di yuuxu ndax metitu mat wu tar.
3 Noonu beneen firnde feeñ ca asamaan, di ninkinànka ju réy, xonq curr te am juróom ñaari bopp ak fukki béjjén. Ca bopp ya am na juróom ñaari mbaxanay buur.
4 Geenam di laawaale ñetti cér yu ne benn ca biddiiwi asamaan, di leen sànni ci suuf. Ninkinànka ja taxaw ca kanam jigéen jay matu, ngir lekk liir ba, bu juddoo.
5 Noonu mu jur doom ju góor, muy ki wara jiite xeeti àddina yépp ak yetu weñ. Waaye ñu daldi fëkk doom ja, mu dem ca Yàlla ak gànguneem.
6 Gannaaw loolu jigéen ja daw, dem ca màndiŋ ma, ca dalukaay ba ko Yàlla waajaloon ngir mu nekk fa, ñu dundal ko fa diirub junni ak ñaar téeméeri fan ak juróom benn fukk.
7 Noonu xare am ca asamaan ya. Mikayel ak malaaka, ya ànd ak moom, xeex ak ninkinànka ja, ninkinànka ja it ak ay malaakaam feyu.
8 Waaye ninkinànka jaa gëna néew doole; noonu ñu dàqe ko ak toppam asamaan.
9 Daaneel nañu ko, moom ninkinànka ju réy ji, di jaani cosaan ji, te ñu di ko wax Tuumaalkat bi mbaa Seytaane, moom miy nax waa àddina sépp— daaneel nañu ko ci kaw suuf, moom ak i malaakaam.
10 Noonu ma dégg baat bu xumb jóge asamaan naan:
«Léegi mucc agsi na, moom ak kàttan
ak nguuru Yàlla sunu Boroom,
ak sañ-sañu Almaseem,
ndaxte ki daan tuumaal sunuy bokk,
di leen sosal guddi ak bëccëg ci kanam Yàlla sunu Boroom,
kooka daaneel nañu ko.
11 Fekk not nañu ko jaarale ko ci deretu Gàtt ba
ak seen seedes ngëm,
te soppuñu seen bakkan ba ragala dee.
12 Looloo tax, na asamaan ak ñi ci dëkk bànneexu!
Musiba ci kaw suuf ak ci biir géej!
Ndaxte Seytaane wàcc na ci yéen,
ànd ak mer mu tàng,
ndaxte xam na ne jot gi ko dese barewul.»
13 Ba ninkinànka ja gisee ne daaneel nañu ko ci kaw suuf, mu dàq jigéen, ja juroon doom ju góor ja.
14 Noonu ñu jox jigéen ja ñaari laafi jaxaay ja, ngir mu naaw, ba sore ninkinànka ja, dem ca màndiŋ ma ca bérabam, ñu dundal ko fa ab diir, ay diir ak genn-wàllu diir*.
15 Ninkinànka ja buusu ndox mu bare ni dex ca gannaaw jigéen ja, ngir yóbbaale ko ca.
16 Waaye suuf wallu jigéen ja, naan dex, ga ninkinànka ja buusu woon.
17 Ninkinànka ja mere jigéen ja, daldi xeexi ak ñi des ciy doomam, di ñiy sàmm ndigali Yàlla tey sax ci di seedeel Yeesu.
18 Noonu mu taxaw ca tefesu géej ga.

* **12:14** Maanaam ñetti at ak genn-wàll.

13

Ñaari rab yi

1 Noonu ma gis génn ca géej ga,
rab wu am fukki béjjén ak juróom ñaari bopp. Ci kaw béjjénam ya
amoon na fukki mbaxanay buur; ca
bopp ya turi xarab Yàlla.
2 Rab wa ma gis ma nga mel
ni segg, tànk ya mel ni yu rab
wu ñuy wax urs, gémmiñ ga mel
ni gu gaynde. Ninkinànka ja jox
ko kàttanam ak nguuram ak sañ-
sañam bu réy.
3 Benn ca bopp ya mel ni dafa
gaañu ba dee. Waaye gaañu-gaañu
ba daldi wér. Waa àddina sépp
yéemu, daldi topp rab wa.
4 Ñu jaamu ninkinànka ja ndax
li mu joxoon sañ-sañ rab wa, di
jaamu it rab wa, naan: «Rab wi
amul moroom, kenn manula xeex ak
moom.»
5 Noonu mayees ko mu am
gémmiñ, muy jay boppam te di
xarab turu Yàlla. Mayees ko it sañ-
sañu jëf ci kaw suuf diirub ñeent
fukki weer ak ñaar.
6 Noonu mu tàmbalee xarab Yàlla,
di xarab aw turam, dalam, ak ñi
dëkk ci asamaan.
7 Mayees ko, mu xare ak gaayi
Yàlla yi te not leen. Mayees ko it
sañ-sañ ci kaw bépp giir ak réew ak
kàllaama ak xeet.
8 Waa àddina sépp dinañu ko
jaamu, ñooñu ñu bindul seeni tur, li
dale ci njàlbéenu àddina, ci téereb
dund bu Gàtt bi ñu rendi.
9 Yaw mi am ay nopp, déglul.
10 Ku Yàlla dogal, ñu war laa jàpp njaam,
dinañu la jàpp njaam.
Ku Yàlla dogal, ñu war laa rey ak jaasi,
dinañu la rey ak jaasi.
Looloo tax gaayi Yàlla yi wara muñ
te takku.

Rab wi génn ci suuf, di naaféq, bi mbubboo yonent

11 Noonu ma gis weneen rab di
génn ci suuf. Am na ñaari béjjén
yu mel ni yu gàtt, waaye di wax ni
ninkinànka.
12 Muy jëf ak sañ-sañu rab wu
jëkk wa ci turam, di sant waa àddina
sépp, ñu jaamu rab wu jëkk, woowu
am gaañu-gaañu ba ko rey, waaye
daldi wér.
13 Muy def kéemaan yu réy, ba
dem sax bay wàcce ci kaw suuf
sawara su jóge asamaan, nit ñi di
gis.
14 Noonu mu nax waa àddina ci
kéemaan, yi mu am sañ-sañu def ci
turu rab wu jëkk wa. Mu sant waa
àddina, ñu def nataalu rab, wi am
gaañu-gaañub jaasi tey dund.
15 Mayees ko it, mu dundloo
nataalu rab wa, waxloo ko, ba képp
ku jaamuwul nataalu rab wa rekk
ñu rey la.
16 Mu def it ba ñépp, mag ak
ndaw, buur ak baadoolo, gor ak
jaam, ñépp am màndarga ci seen
loxol ndijoor walla ci seen jë,
17 ba kenn du mana jënd mbaa
mu jaay te amul màndargam rab
wi, maanaam turam walla siifar bu
méngoo ak turam.
18 Lii nag mooy laaj xel: ku am
xel dina mana wañ siifaru rab wi,
ndaxte siifar boobu méngoo na ak
bu nit, di juróom benni téeméer ak
juróom benn fukk ak juróom benn.

14

Gàtt ba ak ñi jébbalu ci Yàlla

1 Ma xool noonu, gis Gàtt ba taxaw
ci tundu Siyoŋ, ànd ak téeméer ak
ñeent fukk ak ñeenti junniy nit, te
ñu bind ci seen jë turu Gàtt ba ak
turu Baayam.
2 Ma dégg baat bu jóge asamaan,
buy riir ni duusi géej, ni riiru dënnu
gu réy. Baat ba ma dégg mel ni baati
xalamkat yuy xalam.
3 Nit ñu bare ñooñu taxaw ca
kanam gàngune ma ak ñeenti
mbindeef ya ak mag ña, di woy woy
wu bees. Kenn manula jàng woy
wa, ku dul téeméer ak ñeent fukk
ak ñeenti junniy nit, ñooñu ñu jote
àddina.

4 Ñoo di ñi taqul sobey jigéen,
ndaxte saxal nañu seen bopp ci
sellaay. Ñu nga topp Gàtt ba féepp
fu mu jëm. Yàlla jot na leen ci biir
nit ñi, ñu jébbalu ci Yàlla ak ci Gàtt
bi, mel ni tànneefu ngóob mi ñuy
sédde Yàlla,
5 te fen masula génn ci seen
gémmiñ. Amuñu benn sikk.

Ñetti malaaka yégle nañu àttey Yàlla

6 Noonu ma gis meneen malaaka
naaw ca digg asamaan, yor xibaar bi
sax, di ko yégal waa àddina— xeet
yépp ak giir yépp ak kàllaama yépp
ak réew yépp.
7 Ma nga doon xaacu naan:
«Ragal-leen Yàlla te jox ko ndam
li, ndaxte waxtuw àtteem jot na.
Jaamuleen ki sàkk asamaan ak suuf
ak géej ak bëti ndox yi.»
8 Meneen malaaka, di ñaareel bi,
topp ca naan: «Daanu na! Babilon,
dëkk bu mag, bi daan màndil réew
yépp ak biiñu njaaloom, daanu na.»
9 Meneen malaaka, di ñetteel bi,
topp ca, di xaacu naan: «Ku jaamu
rab wi ak nataalam te nangoo am
màndargaam ci jëëm walla ci lox-
oom,
10 dina naan moom itam biiñu
xadarub Yàlla bi kenn raxul, ñu sotti
ko ci koppu meram. Te dees na
ko mbugal ci sawara ak tamarax ci
kanam malaaka yu sell yi ak Gàtt bi,
11 te saxar siy jóge ci seen mbu-
gal dina gilli ba fàww. Ñooñu di
jaamu rab wi ak nataalam, ak képp
ku nangoo jot màndargam turam,
duñu noppalu guddi ak bëccëg.»
12 Looloo tax gaayi Yàlla yi wara
muñ, ñooñuy sàmm ndigali Yàlla yi
ak ngëm ci Yeesu.
13 Noonu ma dégg baat ci
asamaan naan: «Bindal: "Bés ni
tey, ñi nekk ci Boroom bi te dee,
barkeel nañu."» Xelum Yàlla nee
na: «Waaw, dinañu noppalu ci seeni
coono, ndaxte seeni jëf a nga leen di
xaar.»

Góob nañu àddina si

14 Ma xool noonu, gis niir wu weex
ak ku ca toog, niroo ak doomu nit,
takk kaalag wurus ca bopp ba, yor
sàrt bu ñaw.
15 Te meneen malaaka génn ca kër
Yàlla ga, di wax ak baat bu xumb
ak ka toogoon ca niir wa, ne ko:
«Dawalal sa sàrt te góob, ndaxte
ngóob jot na, te lépp ñor na ci kaw
suuf.»
16 Noonu ka toogoon ca kaw niir
wa dawal sàrtam ci kaw suuf, góob
àddina sépp.
17 Bi loolu amee meneen malaaka
génn ca kër Yàlla ga nekk ca
asamaan, yor moom itam sàrt bu
ñaw.
18 Noonu meneen malaaka, ma
am sañ-sañ ca sawara sa, jóge ca
sarxalukaayu cuuraay ba, daldi wax
ak baat bu xumb ak malaaka, ma
yor sàrt bu ñaw ba, ne ko: «Dawalal
sa sàrt bu ñaw bi te dagg cëggu
reseñ yu àddina, ndaxte ñor nañu.»
19 Noonu malaaka ma daldi dawal
sàrtam ci àddina, dagg reseñ yi,
sànni leen ci biir segalukaay bu réy
bu merum Yàlla.
20 Ñu nal reseñ ya ca segalukaay,
ba ca gannaaw dëkk ba, deret génn
ca, ba agsi ci laabi fas yi, te wal ba
ëmb lu mat ñetti téeméeri kilomet.

15

Malaaka ya taawu musiba yu mujj yi

1 Noonu ma gis ca asamaan be-
neen firnde ju réy tey yéeme:
juróom ñaari malaaka yu taawu
juróom ñaari musiba, ñuy yu mujj
ya, ndaxte ñoom ñooy matal merum
Yàlla.
2 Noonu ma gis lu mel ni géej
gu leer ni weer bu set buy ray-rayi
ak sawara. Ña notoon rab wa ak
nataalam ak siifar bu méngoo ak
turam, ñoo taxaw ca géej gu leer ga,
yor xalam yu leen Yàlla jox.
3 Ñuy woy woyu Musaa jaamu
Yàlla bi, ak woyu Gàtt ba, naan:
«Say jëf réy nañu te yéeme,
yaw Boroom bi Yàlla, Aji Man ji.
Say yoon jub nañu te dëggu,

yaw Buur bi fiy sax ba abadan.
4 Ku la ragalul, Boroom bi?
Ku dul màggal saw tur?
Kenn, ndaxte yaw rekk yaa sell.
Xeet yépp dinañu dikk, jaamu la,
ndax say àtte bir na ñépp.»
5 Gannaaw loolu ma xool, noonu
kër Yàlla ubbiku ca asamaan, muy
xaymab màggalukaay, bi ëmb li
Yàlla seede.
6 Juróom ñaari malaaka, ya taawu
juróom ñaari musiba ya, daldi génn
ca kër Yàlla ga. Ñu sol mbubb* yu
set te weex bay lerax, laxasaayoo
ngañaayi wurus ba ci seen dënn.
7 Noonu kenn ci ñeenti mbindeef
ya jox juróom ñaari malaaka ya
juróom ñaari ndabi wurus yu fees
ak merum Yàlla jiy dund ba fàww.
8 Kër Yàlla ga fees ak saxar ndax
leeraayu ndamu Yàlla ak kàttanam.
Te kenn manatula dugg ca kër Yàlla
ga, ba kera juróom ñaari musiba, ya
juróom ñaari malaaka ya taawu, di
mat.

16

Ndab ya def merum Yàlla

1 Noonu ma dégg baat bu xumb
bu jóge ca kër Yàlla ga, naan juróom
ñaari malaaka ya: «Demleen sotti ci
àddina juróom ñaari ndabi merum
Yàlla yi.»
2 Noonu malaaka mu jëkk ma
dem, sotti ndabam ci àddina, ba
woppi taab ju bon te metti dal nit, ña
am màndargam rab wa tey jaamu
nataalam.
3 Ñaareelu malaaka ma sotti nd-
abam ci géej gi. Mu soppiku deret
ni deretu néew, ba lépp luy dund te
nekkoon ci géej gi dee.
4 Ñetteelu malaaka ma sotti nd-
abam ci dex yi ak ci bëti ndox yi. Ñu
daldi nekk deret.
5 Noonu ma dégg malaaka mi am
sañ-sañ ci ndox yi naan:
«Ku jub nga, yaw ki nekk te
nekkoon,
yaw Aji Sell ji, ci li nga dogal àtte
yooyu.
6 Ndaxte tuur nañu deretu sa gaa ñi
ak ju yonent yi,
yaw it fey nga leen seen bor,
jox leen deret, ñu naan.»
7 Ma dégge baat jibe ca sarx-
alukaayu cuuraay ba naan:
«Waaw, Boroom bi Yàlla, Aji Man ji,
say àtte dëggu nañu te jub.»
8 Ñeenteelu malaaka ma tuur nd-
abam ci jant bi. Noonu ñu jox ko
sañ-sañu lakk nit ñi ak tàngaayam.
9 Naaj wu metti di lakk nit ñi, ñu
daldi xarab turu Yàlla, ji am sañ-
sañ ci kaw musiba yooyu. Waaye
tuubuñu sax seeni bàkkaar, ngir jox
ko ndam li.
10 Juróomeelu malaaka ma tuur
ndabam ci kaw gàngunem rab wa.
Noonu lëndëm muur nguuram. Nit
ñi di màtt seeni làmmiñ ndax metit,
11 ñuy xarab Yàllay asamaan ndax
seeni metit ak seeni taab. Waaye
tuubuñu seeni jëf.
12 Juróom benneelu malaaka ma
sotti ndabam ci dex gu mag, gi ñuy
wax Efraat, ndox ma daldi ŋiis, ngir
waajal yoonu buuri penku, yiy ñëw.
13 Noonu ma gis ñetti rab yu bon
yu mel niy mbott, génn ci gémmiñi
ninkinànka ja ak rab wa ak naaféq,
ba mbubboo yonent.
14 Ay rabi Seytaane lañu woon,
yuy def ay kéemaan te di dem ci
buuri àddina sépp, di leen dajale,
ngir xeex biy am ci bés bu mag, bi
Yàlla Aji Man ji jagleele boppam.
15 «Maa ngi ñëw nib sàcc. Bég
nga, yaw mi nelawul te di wottu say
yére, ngir baña dox yaramu neen,
ñuy gis sa gàcce.»
16 Noonu rab ya dajale buuri
àddina si ci bérab bu tudd ci làkku
ebrë Armagedon.
17 Ci kaw loolu juróom ñaareelu
malaaka ma sotti ndabam ci ngelaw.
Noonu baat bu xumb jóge ca
gàngune ma ca kër Yàlla ga, naan:
«Lépp mat na.»
18 Noonu mu am ay melax ay riir
ay dënnu ak yëngu-yëngub suuf bu

* **15:6** ***mbubb yi:*** ràbbe nañu ko wëñ gu weex gu ñu tudde *lẽ.*

mag, boo xam ne bési cosaan ba
léegi, masu faa am. Yëngu-yëngub
suuf si réye na noonu.
19 Dëkk bu mag ba xàjjalikoo ñetti
cér, te dëkki xeet yi màbb. Noonu
Yàlla daldi fàttaliku Babilon bu mag
ba, ngir jox ko koppu meram mu
tàng ma, ba mu màndi.
20 Dun yépp daldi ne mes, te kenn
gisatul tund ya.
21 Tawu yuur, donj wu nekk tollu
ci ñeent fukki kilo, daldi daanoo
asamaan ci kaw nit ñi, ñuy xarab
Yàlla ndax musibam yuur ga, ndaxte
musiba ma dafa metti woon lool.

17

Jigéenu moykat bu mag ba

1 Gannaaw loolu benn ci juróom
ñaari malaaka, ya taawu juróom
ñaari ndab ya, ñëw ne ma: «Kaay,
ma won la mbugalu jigéenu moykat
bu mag, bi toog ci dex yu bare.
2 Moom la buuri àddina si àndal ci
seen njaaloo. Ci biiñu moy Yàllaam
la waa àddina màndee.»
3 Noonu Xelum Yàlla solu ma,
malaaka ma yóbbu ma ca màndiŋ
ma. Foofa ma gis fa jigéen ju war
rab wu xonq te am juróom ñaari
bopp ak fukki béjjén, yaram wa fees
ak turi xarab Yàlla.
4 Jigéen ja sol lu yolet te xonq,
takk wurus ak jamaa ak ay per.
Yoroon na koppu wurus bu fees ak
ñaawteef ak sobeem.
5 Bindoon nañu ci jëëm tur wii
ëmb kumpa, mu di: Babilon mu
mag mi, ndeyi jigéeni moykat yi ak
ñaawteefi àddina yi.
6 Ma gis jigéen ja màndi ci deretu
gaayi Yàlla yi, ci deretu ñi doon
seedeel Yeesu.
Naka laa ko gis, ma daldi jaaxle
lool.
7 Malaaka ma ne ma: «Lu tax nga
jaaxle? Dinaa la leeralal kumpag
jigéen ji ak rab, wi mu war te am
juróom ñaari bopp ak fukki béjjén.
8 Rab wi nga gis nekkoon na
waaye nekkatul. Dina génn ca kàmb
gu xóot ga, ba noppi sànku. Noonu
waa àddina, ñi ñu bindul seeni
tur, li dale ci njàlbéenu àddina, ci
téereb dund bi, dinañu yéemu, bu
ñu gisee rab wi, ndaxte nekkoon na
waaye nekkatul te dina nekkaat.
9 «Xam lii nag moo laaj xel.
Juróom ñaari bopp ya ñooy juróom
ñaari tund, yi jigéen ji toog ci seen
kaw. Juróom ñaari buur lañu itam:
10 juróom daanu nañu, kenn kaa
ngi fi, ki ci des ñëwagul, te bu
ñëwee, dina fi wara nekk ab diir.
11 Rab wi nekkoon te nekkatul nag,
moom ci boppam moo di juróom
ñetteelu buur bi, te ci juróom ñaar
yi la bokk. Ma nga jëm sànkute.
12 «Fukki béjjén yi nga gis, fukki
buur lañu yu jotagul nguur. Waaye
dinañu jot sañ-sañ diirub waxtu,
ñuy nguuru ak rab wi.
13 Ñoo bokk mébét, di jox seen
kàttan ak seen sañ-sañ rab wi.
14 Dinañu xare ak Gàtt bi, waaye
Gàtt bi dina leen daan, ndaxte mooy
Kilifag kilifa yi, di Buuru buur yi. Te
am toppam, di ñi mu woo te tànn
leen, te ñu takku ci moom, dinañu
daanandoo ak moom.»
15 Mu neeti ma: «Dex yi nga gis
jigéenu moykat ja toog ca kaw, mooy
réew yi ak mbooloo yi ak xeet yi ak
kàllaama yi.
16 Fukki béjjén yi nga gis, ñoom ak
rab wa, dinañu bañ jigéenu moykat
ja, futti ko ci lépp, def ko yaramu
neen. Dinañu lekk suuxam, ba
noppi lakk ko ci sawara.
17 Ndaxte Yàlla def na ci seen xol,
ñu matal la mu naroon. Noonu
dinañu ànd, jébbal seen nguur rab
wi, ba kera li Yàlla wax di mat.
18 Te jigéen ji nga gis, moo di dëkk
bu mag, biy nguuru ci kaw buuri
àddina si.»

18

Babilon daanu na

1 Gannaaw loolu ma gis meneen
malaaka mu wàcce ca asamaan, yor
sañ-sañ bu réy, te leeraayam daj na
àddina sépp.
2 Mu daldi xaacu naan: «Daanu
na! Babilon mu mag ma daanu

na! Léegi dëkkukaayu jinne la, ak
bépp rab wu bon ak bépp picc mu
daganul te araam.
3 Ndaxte jox na xeeti àddina
yépp, ñu naan ci koppu nafsoom
ak njaaloom, ba ñu màndi. Bu-
uri àddina ànd nañu ak moom
ci njaaloo, te baana-baanay àddina
woomle nañu ndax li mu bëgg
mbuux.»
4 Noonu ma dégg beneen baat bu
jóge asamaan naan: «Génnleen ci
biiram, yéen samay gaay, ngir ngeen
baña bokk ci ay bàkkaaram te baña
am cér ci musiba yi koy dal.
5 Ndaxte ay bàkkaaram dajaloo
nañu ba ci asamaan, te Yàlla
fàttaliku na ay jëfam yu bon.
6 Dellooleen ko li mu defoon,
feyleen ko ñaar ci li mu lebaloon,
feesal-leen koppam ak naan gu gëna
wex ñaari yoon naan ga mu joxe
woon.
7 Joxleen ko ci coono ak naqar,
lu tollu ni tiitar ak mbuux, ba mu
dencaloon boppam. Gannaaw nee
woon na ci xelam: “Maa ngi toog fii
ni buur, duma ab jëtun te duma ténj
mukk,”
8 looloo tax ba musiba, yii ñu ko
sédd, dinañu ñëw ci benn bés, ñu
di mbas, ténj ak xiif, ñu di ko lakk
ba mu jeex, ndaxte Yàlla Boroom bi
ko àtte, ku am kàttan la.»
9 Buuri àddina yépp, yi àndoon ak
moom ci njaaloo ak mbuux, bu ñu
séenee saxar siy jollee ci taal bi ñu
koy lakke, dinañu yuuxu, di ko jooy.
10 Dinañu tiit ndax coonoom, ba
dàndu lu sore, naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu
mag bi,
Babilon mi am kàttan!
Benn waxtu rekk doy na, ngir sab
àtte mat!»
11 Baana-baana yi ci kaw suuf di
jooy, di ko naqarlu, ndaxte kenn
dootul jënd seen njaay:
12 seen wurus ak seen xaalis ak
seeni jamaa ak yeneen per; seeni
piis yu rafet ak piis yu yolet, yu ray-
ray, yu xonq; seen dénk wu xeeñ ak
seen yëf yi ñu defare bëñi ñay walla
dénk wu jafe walla xànjar walla
weñ walla marbë;
13 ak bant yuy safal ak gàncax gu
xeeñ ak xeeti cuuraay yu bare ak
latkoloñ ak biiñ ak diw ak sungufu
lay-layaat ak pepp ak i nag ak i xar
ak i fas ak i sareeti xare ak i jaam,
ba ci bakkani nit.
14 Dinañu wax naan: «Yëf yi nga
bëggoona am raw nañu la, te lépp
luy yafal walla col gu rafet ñàkk nga
ko, te kenn du ko gisaat!»
15 Baana-baana, yi daan jaay yëf
yooyu ba woomle, dinañu sore ndax
ragal coonoom. Dinañu jooy di
naqarlu,
16 naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu
mag,
bi soloon yére yu rafet, yu yolet te
xonq,
daan takk wurus ak jamaa ak per,
17 sa alal ju bare jépp naaw na ci
waxtu!»
Noonu ñépp ñiy dawal gaal ak
ñi ciy tukki ak ñi ciy liggéey ak ñi
ciy baana-baana, ñépp di sore bérab
boobu,
18 te bu ñu séenee saxar sa cay
jollee, naan: «Ndax dëkk bu niroo
woon ak dëkk bu mag bii mas na
am?»
19 Ñuy xëpp suuf ci seen bopp, di
jooy, di naqarlu te naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu
mag bi nga xam ne
ci la boroom gaal yépp woomle ndax
sa barele,
ci waxtu nga gental.
20 Yaw asamaan, bégal ci li ñu ko
yàq!
Yéen itam gaayi Yàlla yi, ndaw yi ak
yonent yi, bégleen,
ndaxte Yàlla àtte na ko, ba feyul
leen.»
21 Noonu malaaka mu am doole jël
doj wu réy, sànni ko ci géej gi, naan:
«Nii lañuy sànnee ak doole Babilon
dëkk bu mag bi,
mu ne meŋŋ.
22 Buumi xalam yi ak baati woykat
yi ak toxoro yi ak liit yi,
kenn dootu ko dégg ci yaw.

Liggéeykat bu xareñ bu mu mana doon,
kenn dootu ko gis ci yaw.
Kandaŋu gënn,
kenn du ko déggati ci yaw.
23 Niitug làmp du tàkkati,
te baatu boroom séet ak séetam dootul jib ci yaw ba fàww.
Ndaxte say baana-baana ñoo yilifoon àddina,
te xeet yépp réer nañu ndax say luxus.»
24 Deretu yonent yi ak gaayi Yàlla yi ak ñépp ñi ñu rey ci kaw suuf, ci moom Babilon lañu ko fa fekk.

19

Aleluya!

1 Gannaaw loolu ma dégg lu mel ni baat bu xumb bu jollee ca mbooloo mu bare ca asamaan, naan: «Aleluya!
Mucc, ndam ak kàttan, Yàlla sunu Boroom moo ko moom.
2 Ay àtteem dañoo dëggu te jub!
Ndaxte àtte na jigéenu moykat bu mag,
bi daan yàq àddina si ak njaaloom,
te feyul na noonu jaami Yàlla, yi mu daan rey.»
3 Ñu tegaat ca ne:
«Aleluya!
Saxarus lakku dëkk baa ngi jolli ba fàww!»
4 Noonu ñaar fukki mag ña ak ñeent, ak ñeenti mbindeef ya, daldi sukk di jaamu Yàlla, moom mi toog ca gàngune ma. Ñu naan:
«Amiin! Aleluya!»
5 Noonu baat jibe ca gàngune ma naan:
«Màggal-leen Yàlla sunu Boroom,
yéen ñépp ñi di ay jaamam,
yéen ñi ko ragal, mag ak ndaw.»
6 Ma dégg lu mel ni baatu mbooloo mu bare, mel ni riiru duusi géej, ni yënguy dënnu yu réy, naan: «Aleluya!
Sunu Boroom Yàlla Aji Man ji dugg na ci nguuram!
7 Nanu bég te bànneexu te jox ko ndam li,
ndaxte céetu Gàtt bi agsi na, séet bi waaj na!
8 May nañu ko, mu sol mbubb mu set te weex bay lerax.»
Mbubb mu weex moomu day misaal njubtey gaayi Yàlla yi.
9 Gannaaw loolu malaaka ma ne ma: «Bindal lii: “Yéen ñi ñu woo ci reeri céetu Gàtt ba, barkeel ngeen.”» Mu teg ca ne ma: «Kàddu yii ñooy kàdduy Yàlla, di kàddu yu dëggu.»
10 Noonu ma daanu ci ay tànkam, bëgg koo jaamu. Mu ne ma: «Moytu koo def; sa nawle laa ci liggéey bi, di kenn ci say bokk, yiy sax ci seedeel Yeesu. Jaamul Yàlla. Ndaxte seedes Yeesu mooy xel miy solu yonent yi.»

Ki war fas wu weex

11 Bi loolu wéyee ma gis asamaan ubbiku. Noonu fas wu weex feeñ. Ki ko war ma nga tudd Ku Takku te Dëggu, te ci njub lay àtte ak a xare.
12 Ay bëtam di xuyy ni sawara, te mu am mbaxanay buur yu bare ca boppam. Bind nañu ci moom tur wu kenn xamul ku dul moom.
13 Sol na mbubb mu ñu sóob ci deret, te Kàddug Yàlla mooy turam.
14 Xarekat yi nekk ci asamaan topp ci moom, war ay fas yu weex, sol mbubb yu weex te set.
15 Am na jaasi ju ñaw juy génn ci gémmiñam, ngir dóor xeet yi, mu di leen jiitee yetu weñ, te mooy nappaaje reseñ yi ci segalukaayu mer mu tàng mu Yàlla Aji Man ji.
16 Ci mbubbam ak ci poojam bind nañu ci tur wii: Buuru buur yi, Kilifag kilifa yi.
17 Noonu ma gis malaaka mu taxaw ci jant bi. Mu wax ak baat bu xumb ak picc, yiy naaw ci digg asamaan, ne leen: «Ñëwleen teewesi reer bu mag bu Yàlla,
18 ngeen lekk suuxi buur yi, njiiti xare yi ak boroom kàttan yi, suuxi fas yi ak seeni gawar, suuxi ñépp: gor ak jaam, mag ak ndaw.»
19 Noonu ma gis rab wa, buuri àddina si ak seeni xarekat dajaloo

ngir xareji ak ki war fas wa ak ay
xarekatam.
20 Ñu jàpp rab wa, moom ak
naaféq ba mbubboo yonent, ba daan
def ca turu rab wa ay kéemaan
yu mu naxe ñi nangu woona
am màndargam rab wa te jaamu
nataalam. Ñoom ñaar ñépp sànni
nañu leen ñuy dund ca déegu
sawara ak tamarax buy tàkk.
21 Ña ca des, jaasi, jay génn ca
gémmiñu ka toog ca fas wa, rey leen;
picc yépp lekk, ba regg ci seeni suux.

20

Nguuru Kirist diirub junniy at

1 Noonu ma gis malaaka mu
wàcce ca asamaan, yor caabiy kàmb
ga ak càllala gu réy.
2 Mu jàpp ninkinànka ja, di jaani
cosaan ja, muy Tuumaalkat bi,
maanaam Seytaane. Malaaka ma
yeew ko diirub junniy at,
3 sànni ko ci kàmb gi, tëj ko, sakk
bunt bi ko tiim ci kaw. Noonu du
nax xeet yi, ba kera junniy at yi di
mat. Gannaaw loolu fàww ñu yiwi
ko diir bu gàtt.
4 Noonu ma gis ay gàngune, ñu jox
ña ca toog sañ-sañu àtte. Noonu ma
gis ruuwi ñi ñu bóomoon ndax li ñu
doon seedeel Yeesu te gëm kàddug
Yàlla. Ñooñu jaamuwuñu rab wa
mbaa nataalam, te nanguwuñoo am
màndargam rab wa ca seen jë mbaa
seen loxo. Ñu daldi dekki, di nguuru
ak Kirist diirub junniy at.
5 Yeneen néew yi duñu dekki, fi
ak junniy at yi matul. Loolu moo di
ndekkite lu jëkk li.
6 Ñi bokk ci ndekkite lu jëkk li,
barkeel nañu te sell! Ñaareelu dee
gi du leen manal dara. Waaye di-
nañu doon sarxalkati Yàlla ak Kirist,
tey nguuru ak moom junniy at.

Seytaane ci déegu sawara sa ba fàww

7 Bu junniy at ya matee, dinañu
yiwi Seytaane ca kasoom,
8 te dina dem naxi xeet yi ci ñeenti
xéblay àddina, maanaam ñoom Gog
ak Magog*. Dina leen dajale ngir
xare, te dinañu bare ni peppi suuf
cig tefes.
9 Dinañu sam suuf sépp, di wër
dalu gaayi Yàlla yi ak dëkk, bi Yàlla
bëgg. Waaye sawara daldi jóge
asamaan, lakk leen.
10 Dees na jàpp Seytaane, mi
leen daan nax, sànni ko ci déegu
sawara ak tamarax bi, mu fekki rab
wa ak naaféq ba mbubboo yonent.
Foofa dinañu leen mbugal guddi ak
bëccëg ba fàww.

Bés pénc ba

11 Noonu ma gis gàngune mu mag
te weex, ak ka ca toog. Asamaan ak
suuf daw, sore ko, ba ne mes.
12 Ma gis néew ya, mag ak ndaw,
ñu taxaw ca kanam gàngune ma.
Ñu daldi ubbi ay téere, ubbi itam
beneen téere, téereb dund bi. Ñu
àtte néew ya, ku nekk ci say jëf, ni
ñu ko binde woon ca téere ya.
13 Noonu géej gëq néew, yi
nekkoon ci moom; dee ak barsàq
delloo néew, ya ñu yoroon. Ñu àtte
ñépp ci seeni jëf.
14 Ñu jàpp dee ak barsàq, sànni
ca déegu sawara sa. Déegu sawara
soosu moo di ñaareelu dee.
15 Képp ku ñu bindul sa tur ci
téereb dund bi, dees na la sànni ci
déegu sawara si.

21

Asamaan ak suuf yu bees yi

1 Noonu ma gis asamaan su bees
ak suuf su bees, ndaxte asamaan su
jëkk sa ak suuf su jëkk sa wéyoon
nañu, te géej gi amatul.
2 Ma gis, wàcce ca asamaan, jóge
ca wetu Yàlla, Yerusalem gu bees gi,
dëkk bu sell, bi ñu waajal ba mu
jekk ni séet buy nég jëkkëram.
3 Ma dégg baat bu xumb jibe ca
gàngune ma naan: «Dalub Yàllaa
ngi ci biir nit ñi. Dina dëkk

* **20:8** ***Gog ak Magog*** ñooy misaal bañaaley Yàlla ak yu gaayi Yàlla yi, ni ko yonent Yàlla Esekiyel waxe woon.

ak ñoom, nit ñi dinañu nekk ay
gaayam, te moom Yàlla ci boppam
dina ànd ak ñoom, nekk Yàlla seen
Boroom.
4 Dina fomp bépp rongooñ ci seeni
bët; te dee dootul am walla naqar
walla jooy walla metit, ndaxte yëf yu
jëkk ya wéy nañu.»

5 Noonu ki toog ca gàngune ma ne:
«Maa ngi yeesal lépp!» Mu ne ma:
«Bindal, ndaxte kàddu yii yu wóor
lañu te dëggu.»
6 Mu teg ca ne ma: «Lépp mat na!
Maay Alfa di Omega, di njàlbéen gi,
di muj gi. Ku mar, dinaa la may ci
bëtu ndoxum dund mi, te doo fey
dara.
7 Ku daan, dinga am cér ci mbir
yii. Dinaa nekk Yàlla sa Boroom, te
dinga nekk doom ci man.
8 Waaye ñi ragal ak ñi gëmul ak
ñiy def lu ñaaw ak ñiy bóome ak ñiy
njaaloo ak luxuskat yi ak xërëmkat
yi ak fenkat yépp, seen añ moo di
déegu sawara bi ànd ak tamarax.
Loolu mooy ñaareelu dee gi.»

9 Gannaaw loolu benn malaaka
ñëw, mi bokk ca juróom ñaari
malaaka, ya yoroon juróom ñaari
ndabi musiba yu mujj ya, ne ma:
«Ñëwal, ma won la séet bi, soxnas
Gàtt bi.»

10 Noonu Xelum Yàlla solu ma,
malaaka ma yóbbu ma ci kaw tund
wu réya réy. Noonu mu won ma
Yerusalem, dëkk bu sell bi, muy
wàcce ci asamaan, jóge ca wetu
Yàlla,
11 ànd ak ndamu Yàlla. Leer-
aayam mel ni leeraayu per bu jafe
lool, ni jamaa buy ray-rayi.
12 Miir bu réy te kawe moo ko wër
te am fukki bunt ak ñaar, bu ca nekk
malaaka taxaw ca wet ga. Ca bunt
ya bind nañu ca fukki tur ak ñaar,
yu giiri bànni Israyil.
13 Ca penku am na fa ñetti bunt;
ca nor ñett; ca sudd ñett ak ñett ca
sowu.
14 Samp nañu miiru dëkk ba ci
fukki fondamaa ak ñaar, yu ñu bind
turi fukki ndawi Gàtt ba ak ñaar.
15 Ki doon wax ak man amoon na
nattukaay, di bantu wurus bu mu
doon natte dëkk ba ak miir ba ko
wër, ak bunt ya.
16 Dëkk ba dafa kaare, guddaay
ba ak yaatuwaay ba ñoo tolloo. Mu
natt dëkk ba ak bant ba mu yor.
Guddaay ba ak yaatuwaay ba ak
taxawaay ba lépp tolloo, di fukki
junni ak ñaar ciy estat*.
17 Malaaka ma natt miir ba nattub
nit, fekk miir ba di téeméer ak
ñeent fukk ak ñeenti xasab†.
18 Miir ba, jamaa lañu ko liggéeye,
te dëkk ba di wurusu ngalam, leer ni
weer bu set.
19 Fondamaay miiru dëkk ba rafe-
tale nañu leen xeeti per yu nekk.
Fondamaa bu jëkk ba jamaa la;
ñaareel ba, per bu bulo bu ñuy wax
safiir;
ñetteel ba, per bu wert bu ñuy wax
kalseduwan;
ñeenteel ba, per bu wert te lerax, bu
ñuy wax emëróot;
20 juróomeel ba, per bu xonq bu ñuy
wax sardonigsë;
juróom benneel ba, per bu xonq
curr bu ñuy wax sarduwan;
juróom ñaareel ba, per bu mboq bu
ñuy wax kirisolit;
juróom ñetteel ba, per bu wert ni
géej bu ñuy wax beril;
juróom ñeenteel ba, per bu mboq
bu ñuy wax topaas;
fukkeel ba, per bu wert bu ñuy wax
kirisoparas;
fukkeel ba ak benn, per bu bulo bu
ñuy wax yasent;
fukkeel ba ak ñaar, per bu yolet bu
ñuy wax ametistë.
21 Fukki bunt ya ak ñaar, ay per yu
weex lañu. Bunt bu nekk di benn
per kepp. Péncu dëkk ba di wurusu
ngalam, leer ni weer bu set.
22 Gisuma ca dëkk ba kër Yàlla,
ndaxte Boroom bi Yàlla Aji Man ji
ak Gàtt ba ñooy màggalukaay ba.

* **21:16** Maanaam ñaari junni ak ñaar téeméeri kilomet. † **21:17** Maanaam juróom benn fukki meetar ak juróom.

23 Dëkk ba soxlawul jant walla
weer ngir leeral ko, ndaxte ndamu
Yàlla moo koy leeral, te Gàtt ba moo
nekk làmpam.
24 Xeeti àddina dinañu dox cig
leeram, te buuri àddina dinañu ca
indi seen ndam.
25 Bunti dëkk ba duñu tëju
bëccëg, te guddi du fa am.
26 Dinañu fa indi ndamu xeet yi ak
seen alal.
27 Dara du fa dugg lu am sobe,
mbaa kenn kuy sóobu ci ñaawteef
walla fen. Ñi ñu bind ci téereb dund
bu Gàtt bi rekk ñoo fay dugg.

22

Dexu ndoxum dund mi

1 Noonu malaaka ma won ma
dexu ndoxum dund, mu leer ni weer
bu set, di génn ca gàngune mu Yàlla
ak Gàtt ba,
2 xellee ca digg péncu dëkk ba.
Ca weti dex ga amoon na ca garabu
dund, guy meññ fukki yoon ak ñaar,
di meññ weer wu nekk, te xob ya di
faj xeet yi.
3 Musiba dootul am. Gàngune mu
Yàlla ak Gàtt bi mu ngi ci dëkk bi, te
ay jaamam dinañu ko jaamu.
4 Dinañu gis xar kanamam, te
turam dina nekk ci seen jë.
5 Guddi dootul am, te kenn dootul
soxla leeru làmp walla naaju jant,
ndaxte Boroom bi Yàlla moo leen di
leeral. Te dinañu nguuru ba fàww.
6 Noonu malaaka ma ne ma: «Wax
jii ju wóor la te dëggu. Boroom bi,
Yàlla jiy leeral xeli yonent yi, moo
yónni malaakaam, ngir mu won ay
jaamam mbir yi dëgmël di ñëw.»

Yeesu Kirist dina délsi

7 «Maa ngi ñëw léegi. Yaw miy
sàmm waxi Yàlla, yi ci téere bii,
barkeel nga.»
8 Man Yowaana maa dégg mbir yii
te gis ko. Ba ma ko déggee te gis ko,
damaa daanu ca tànki malaaka, ma
ma ko doon won, bëgg koo jaamu.
9 Mu ne ma: «Moytu koo def.
Sa nawle laa ci liggéey bi, yaw ak
say bokki yonent ak ñiy sàmm waxi
téere bii. Jaamul Yàlla.»
10 Mu ne ma it: «Bul tëj téere bii
ak waxi Yàlla yi mu ëmb, ndaxte
waxtu wi jege na.
11 Ku jubadi, na sax ci jubadeem;
ku taq sobe, na sigiñu ci sobeem; ku
jub, na wéy ci jëf yu jub; ku sell, na
ci ŋoy.»
12 Yeesu nee na: «Maa ngi ñëw
léegi, indaale pey gi, ngir delloo ku
nekk lu méngoo ak lu mu def.
13 Man maay Alfa di Omega, ki
jëkk tey mujj, maay njàlbéen gi, di
muj gi.
14 «Yéen ñi fóot seeni mbubb, ngir
saña lekk ci garabu dund gi te dugg
ci bunti dëkk bi, barkeel ngeen.
15 Waaye ñi ci biti ñooy xaj yi
ak luxuskat yi ak njaalookat yi ak
bóomkat yi ak xërëmkat yi ak ñépp
ñiy sopp fen te wéye ko.
16 «Man Yeesu maa yónni sama
malaaka, ngir mu seede leen mbir
yii ci digg mboolooy ñi gëm. Man
maay car, bi soqikoo ci Daawuda, di
biddiiwu njël bu leer bi.»
17 Te Xelum Yàlla ak séetu Gàtt bi
ñu ngi naan: «Ñëwal!»

Képp ku dégg wax jii, na ne:
«Ñëwal!»

Na képp ku mar, ñëw; ku bëgg,
duyal ci ndoxum dund mi te doo fey
dara.
18 Man Yowaana maa ngi koy wax
képp ku dégg waxi Yàlla, yi nekk ci
téere bii: ku ci yokk dara, Yàlla dina
dolli ci sa mbugal musiba, yi ñu wax
ci téere bii.
19 Ku dindi dara ci waxi Yàlla, yi
nekk ci téere bii, Yàlla dina dindi sa
wàll ca garabu dund ga ak dëkk bu
sell ba, ñaar yooyu ñu bind ci téere
bii.
20 Kiy seede mbir yii nee na:
«Waaw, maa ngi ñëw léegi.»

Amiin. Boroom bi Yeesu, ñëwal!

21 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu
ànd ak yéen ñépp.